

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

**INDIANA
UNIVERSITY
LIBRARY**

SERVII GRAMMATICI
QVI FERUNTUR
IN VERGILII CARMINA COMMENTARII

RECENSERVNT

GEORGIVS THILO ET HERMANNVS HAGEN

VOL. III FASC. II
APPENDIX SERVIANA

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

MCMII

3

APPENDIX SERVIANA

CETEROS PRAETER SERVIVM ET SCHOLIA BERNENSIA
VERGILII COMMENTATORES
CONTINENS

RECENSUIT

HERMANNVS HAGEN

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI
MCMII

72002.

PA 6823

.S5

1881

v.3

pt.2

YITBIVM: Aaa
YIATM

LIPSLAR: TYPIS B G. TEVENNERI

975
1-11-11

GEORGII · THILONIS

PRAEPROPERA · MORTE · DEFVNCTI · MANIBVS

HERMANNVS · HAGEN

LECTORI·BIBLIOPOLA

Appendix Servii Thiloniani ab Hermanno Hagen collecta atque emendata iam typis erat descripta, cum editor lugubri morte litteris amicisque ereptus est. Restabant igitur indices et praefatio, qua iure sperabatur fore ut quaestiones de Probo et Philargyrio intricatissimae a viro doctissimo absolventur. Neque tamen quae inter schedas inventa sunt apta erant quae ederentur. Itaque a nobis rogatus PAVLVS RABROW laborem suscepit vastum illum quidem et operosissimum sed omnibus gratissimum sine quo totum opus stare non potest, indices et nominum et rerum condendi locupletissimos: quos quam primum poterimus separato fasciculo edemus. Ne tamen viri docti editionem hanc diutius desiderarent, ipsum textum publici iuris facere constituimus, cui ut praefaretur quae ad notas codicum etc. explicandas necessaria videbantur, a v. d. ERNESTO LOMMATZSCH impetravimus. Vale.

Hoc volumine commentatores ad Vergilium recensiti sunt hi:

I. p. 1—189 IVNII PHILARGYRII GRAMMATICI EXPLANATIO IN BVCOLICA VERGILII cuius excerpta, nunc primum plena edita, duplici forma tradita sunt tribus codicibus:

1) cod. Paris. 7960 (olim Colb. 899, regio 5076) s. X. de N quo cf. Thomas, *essai sur Servius* p. 278. Servius ed. Thilo III 1 p. V. codicem contulit Hagenus.

2) cod. Paris. 11308 (olim suppl. lat. 1011) s. IX. formae P quartae oblongae, f. 114. qui continet Philargyrii ad Bucolica comm. II fol. 1^a—14^a, eiusdem comm. I fol. 14^b—41^b, anonymi brevis Georgicorum expositio usque ad Georg. II 91. Sequitur alia manu scriptum in Vergilii Aen. lib. I—V commentum cui praemissa est Flavii Donati ad Lucium Munatium epistula et Vergilii vita de commentario Donati sublata, cf. Scholia Bern. ed. Hagen p. 683. 734. Thomas, *essai* p. 281. codicem descripsit Hagenus.

- L 3) cod. Laur. plut. XLV 14 membran. s. X, e Gallia allato; fol. 2—14 commentarium primum [p. 14 ss.] fol. 14—22 prooemium [p. 7] et comm. alterum continet, de quo cf. Mommsenus Mus. Rhen. XVI 442, Servius ed. Thilo III 1 p. V. contulit Hagenus. Ex eodem codice scholia ab Ang. Politiano excerpta edidit Fulvius Ursinus a. 1587 (*Urs.*), quam editionem repetiverunt editores ut Lion a. 1826 (*Phil.*).
- G II. p. 191—320 ANONYMI BREVIS EXPOSITIO VERGILII GEORGICORUM tradita est manca usque ad II 91 p. 291, 11 in codicibus N et P; plenam usque ad finem libri II habet unus codex G, Burmannianus, nunc bibl. Leidensis publ. Lat. n. 135, a tribus librariis coaevis saec. XI in. conscriptus, fol. 95—111. cf. W. H. D. Suringarii hist. crit. scholiast. Lat. II, 259 s. Thilo Mus. Rhen. XV 119. Mommsenus ib. XVI 444; Thomas, essai p. 276. Codicem descripsit S. G. de Vries.
- III. p. 321—390 PROBI QUI DICITUR IN VERGILII BUCOLICA ET GEORGICA COMMENTARIUS uno codice Bobiensi nunc deperdito servatus, ad cuius imaginem restituendam praesto sunt cum editio E princeps ex ipso codice a. 1507 ab J. B. Egnatio Venetiis emendata tum codices ex Bobiensi descripti tres. Egnatius enim, ut ipse in praefatione testatur, commentarium *ex vetustissimo codice manuscripto Bobii quondam a Georgio Merula [a. 1493] invento* edidit; quam editionem reliqui editores secuti sunt, codice neglecto. cf. M. Valerii Probi in Vergilii Bucolica et Georgica commentarius ed. H. Keil, Halis 1848 p. Vs. Is primus ad Probum recensendum V codices adhibuit et Vaticanum 2930 chart. s. XV de cuius lectione P quae H. Keilius memorat in suum usum vocat Hagenus, et Parisinum 8209 (olim n. 6167 cf. Montfaucon Bibl. Bibliothecarum p. 760) chart. s. XV qui fol. 1^a—33^a Probum eadem manu scriptum, quae et ipsa plurima correxit, continet; eum ad novam editionem parandam describendum curavit Laur. Santenius: quod apographum nunc servatur in bibliotheca Berolinensi Diez. Sant. 71; codicem P contulit Hagenus.
- M His codicibus addidit Thilo tertium: codicem Monacensem lat. 755 qui fol. 4—27^b commentarium Probi continet, a Petro Crinito scriptum *pridie nonas Oct. 1496 Florentiae in edibus quo tempore Petrus Caponius civis Florentinus, ut relatum, Pisis est interfectus, ego vero in musarum sacris eptiū [epistulam Mommsenus] quoque ad Scalae nostri apologiam de urbe Florent: apposui quod me rogavit. in* § [iunge?] *ad Valerium Probum quem mox sum integrum perscripturus cum licebit exemplar aliquod invenire in quo opus id invenitur* cf. Mommsenus Mus. Rhen. XVI 137. Deest in codice quaternio, desinit ad Georg. III 40, huius editionis p. 378, 26.

IV. p. 391—450 SCHOLIA VERONENSIA ab Angelo Mai altero prae-
 teriti saeculi decennio in lucem protracta et primum a. MDCCCXVIII
 Mediolani, iterum post XVII annos Romae in *Class. auct.* vol. VII
 p. 247—320 publici iuris facta leguntur in bibliothecae capituli
 Veronensis codice num. XXXVIII insignito, olim ut videtur Bobiensi V
 formae quadratae, qui Gregorii in Jobum enarrationes saec. IX in
 foliis CCC scriptas continet. Quorum pars posterior a fol. 205 in
 membranis palimpsestis scripta est ita ut foliis 205—266 (omissis
 fol. 207—210. 217. 218. 225. 226. 232. 233. 242) Vergili fragmenta
 scholiis marginalibus et interlinearibus locupletata, ceteris Livi reli-
 quiae atque geometrae cuiusdam Latini frustula nonnulla legantur. Spe-
 cimen dedit ab JMuellero professore Patavino depictum Ribbeckius in
 tab. III prolegomenis Vergilianis adiecta (cf. p. 273): Herrmanno teste
 haud ita accurate qui ipse quoque alterum specimen f. 256^r in sua
 editione publici iuris fecit. Duabus manibus scholia scripta esse idem
 monuit, quarum altera usque ad Aen. III 691 (f. 247) porrigitur.

Atque Vergilianae partis schedae binae inter se cohaerent
 excepto fol. 227 quod supplemento suo h. e. fol. 232 orbatum
 est, sed paria aliquot propter causam nescioquam a novi codicis
 consarcinate inversa sunt, scil. 211. 216; 212. 215; 213. 214;
 220. 223; 245. 248; 246. 247; 251. 258; 252. 257; 253. 256; 260.
 265; 261. 264; 262. 263. Foliorum pars ad Bucolica pertinens
 hoc se ordine in pristina codicis Vergiliani forma excipiebat: fol. 224
 (B. III 27—51); 219 (B. V 88, VI 1—19); 263 (B. VII 13—37); 262
 (B. VIII 21—44). Ad Georgica spectant fol. 236 (G. II 93—117);
 239 (G. II 274—298); 221 (G. II 352—373); fol. 222 (G. II 535—538.
 III 1—11); 264 (G. III 351—377); 261 (G. III 382—391); 251
 (G. IV 444—463); 258 (G. IV 524—545). Denique foliorum Aeneida
 complectentium hic olim erat ordo: 256 (A. I 1—21); 253 (A. I
 237—259); 205. 206 (A. II 81—178); 231 (A. II 289—313); 228
 (A. II 472—496); 220 (A. II 623—634); 248 (A. II 649—673); 245
 (A. II 678—695); 223 (A. II 703—717); 247 (A. III 691—707); 211
 (A. IV 146—158); 216 (A. IV 176—184); 227 (A. V 78—95); 243
 (A. V 241—255); 259 (A. V 463—487); 250 (A. V 488—496); 252
 (A. VII 260—271); 212 (A. VII 327—341); 215 (A. VII 406—419); 257
 (A. VII 485—506); 244 (A. VII 591—608); 249 (A. VII 665—688);
 238 (A. VIII 25—37); 237 (A. VIII 104—106); 235. 240 (A. IX
 360—404); 260 (A. X 1—18); 241 (A. X 63—78); 234 (A. X
 183—207); 265 (A. X 241—245); 230 (A. X 551—566); 229 (A.
 X 738); 213 (A. XII 458—470); 255 (A. XII 494—504); 254 (A.
 XII 680—684); 214 (A. XII 690—718).

Cohaerent autem inter se folia haec: 205 206, 211 216, 212 215, 213 214, 224 219, 220 223, 221 222, 231 228, 230 229, 241 234, 235 240, 236 239, 238 237, 243 250, 244 249, 248 245, 246 247, 251 258, 252 257, 256 253, 255 254, 266 259, 260 265, 264 261, 263 262. Quam condicionem si reputes simulque in singulis paginis textus Vergiliani versus ternos denos scriptos esse animo teneas, ipsum Vergili librum vetustum per aliquot volumina divisum fasciculis LII (modo quaternionibus, modo senionibus vel septennionibus, plerumque quinionibus) olim perscriptum fuisse conicias hunc in modum:

Fasc. I (quaternio Bucolicorum partem primam continens) periit.

II 224 219 = quinionis par extremum (fol. 1 et 10), inter quod periere folia 2—9.

III 263 262 = senionis par alterum ab intimo (f. 5 et 8): periere f. 1—4. 6. 7. 9—12.

IV. V. VI (duo quaterniones et quinio) perierunt.

VII 236 239 = quinionis par quartum ab intimo (f. 2 et 9): periere f. 1. 3—8. 10.

VIII 221 222 = quinionis par quartum ab intimo (f. 2 et 9): periere f. 1. 3—8. 10.

IX (quaternio) periit.

X 264 261 = quinionis par intimum (f. 5 et 6): periere f. 1—4. 7—10.

XI. XII (quaternio et quinio) perierunt.

XIII 251 258 = quaternionis par alterum ab intimo (f. 3 et 6): periere f. 1. 2. 4. 5. 7. 8.

XIV 256 253 = quinionis par extremum (f. 1 et 10): periere f. 2—9.

XV. XVI (quaternio et quinio) perierunt.

XVII 205 206 = quinionis par intimum (f. 5 et 6): periere f. 1—4. 7—10.

XVIII 231 228 = quaternionis par extremum (f. 1 et 8): periere f. 2—7.

XIX 220 223, 248 245 = septennionis par tertium ab intimo (f. 5 et 10) et intimum (f. 7 et 8): periere f. 1—4. 6. 9. 11—14.

XX. XXI (quiniones duo) perierunt.

XXII 247 = quaternionis paris tertii ab intimo pars altera (f. 7): periere f. 1—6. 8.

XXIII 211 216 = senionis par intimum (f. 6 et 7): periere f. 1—5. 8—12.

XXIV. XXV (duo quaterniones vel quiniones) perierunt.

XXVI 227 quaternionis sive quinionis folium unum.

XXVII 243 250, 266 259 = quinionis par extremum (f. 1 et 10)
et par quartum ab intimo (f. 2 et 9): periere f. 3—8.

XXVIII—XXXIII (quiniones sex) perierunt.

XXXIV 252 257, 212 215 = quinionis par extremum (f. 1 et 10)
et par alterum ab intimo (f. 4 et 7): periere f. 2. 3. 5. 6. 8. 9.

XXXV 244 249 = quinionis par alterum ab intimo (f. 4 et 7):
periere f. 1—3. 5. 6. 8—10.

XXXVI 238 237 = quinionis par alterum ab intimo (f. 4 et 7):
periere f. 1—3. 5. 6. 8—10.

XXXVII. XXXVIII. XXXIX (quiniones tres) perierunt.

XL 235 240 = senionis par intimum (f. 6 et 7): periere f. 1—5.
8—12.

XLI (quaternio) periit.

XLII 260 265, 241 234 = quinionis par extremum (f. 1 et 10)
et par tertium ab intimo (f. 3 et 8): periere f. 2. 4—7. 9.

XLIII (senio) periit.

XLIV 230 229 = quaternionis par extremum (f. 1 et 8): periere
f. 2—7.

XLV—L (quiniones sex) perierunt.

LI 213 214, 255 254 = quinionis par extremum (f. 1 et 10)
et par quartum ab intimo (f. 2 et 9): periere f. 3—8.

LII (quaternio Aeneidos partem extremam continens) periit.

Vides igitur fasciculos triginta omnino interiisse, ceterorum viginti duorum paucis exceptis non nisi quartam vel quintam vel adeo sextam partem superesse; sed et ipsae quae vitam tulerunt particulae misere laboraverunt. Scholia in latis paginarum marginibus supra et infra versus et a dextra scripta sunt, pauca interioribus lateribus adpicta vel intra versuum lineas admissa. Singula folia cum ad novum librum conficiendum circumciderentur, scholiorum in parte superiore positorum primae lineae, in margine exteriori recto singularum linearum litterae extremae, verso litterae primae haustae sunt, qua de re quo melius constaret, Keilius (in editione a. 1848) ad paginas versas significandas foliorum numeris asteriscos adposuit, quem Hagenus quoque secutus est. Itaque eorum foliorum quorum non nisi una pagina indicata est, alteram scholiis carere scito. Deinde Keilius litteris a b c d singulas scholiorum partes ita distinxit ut littera a significantur quae in superioribus marginibus scripta sunt, b quae in inferioribus c quae in lateribus sive exteriori-

bus sive interioribus posita sunt, d quae ipsis poetae verbis inter lineas adscripta sunt. Atque multo plurima in marginibus superioribus et inferioribus leguntur. Ex exterioribus lateribus omnia quae codex servaret se recepisse Keilius ipse negavit propterea quod ob linearum brevitatem (4—14 litt.) haustis insuper circumcisionis vitio sive in fine sive initio aliquot litteris quid pauculae reliquae significarent certo extricari non poterat. Uncinis quadratis circumsaepsit ea quae cum Maius etiam legisset, ipsi minus certo legi posse videbantur; uncinos rotundos substituit si quae verisimiliora quam certiora esse sibi persuaserat. Puncta ubi addita sunt singulas litteras perisse demonstrant; lineas modo breviores modo longiores interposuit, e quibus illae minus quartam versus partem abesse volunt, hae quartae versus partis interitum significant quarum cum duplex vel triplex in eodem versu numerus ponitur, totidem quartas eius versus partes desiderari indicatur. Linea recta uniuscuiusque versus finis denotatur, litteris M K B H Maii, Keilii, Buecheleri, Herrmanni supplementa. Quod Keilius per temporis brevitatem et canonicorum Veronensium severitatem non licuit omnia cum pulvisculo exhaurire, hoc Arnoldus Herrmann adiuvante Iuliano bibliothecae Veronensi praefecto optime perfecit atque ad finem certum perduxit in editione a. 1869. 70 publicata. Hagenus igitur ipse codicem non inspexit sed textum Herrmanni repetivit cum editionibus Maii et Keilii diligentissime collatum.

V. p. 451—519 MAGNI GLOSSARUM LIBRI GLOSSAE quibus Vergili nomen praefixum est, quarum quae litteris A—E incipiunt eas ex codice Bernensi n. XVI s. IX—X Hagenus descripsit; quibus adiunguntur

VI. p. 521—524 GRAMMATICI INCERTI GLOSSAE AD VERGILI AEN. XII PERTINENTES, quas Barthius adversar. XXXIII 13 ex codice quodam 'antiquissimo' edidit, in quo glossas et marginales et interlineares homo quidam erasit ita ut superessent ad libr. XII; et

VII. p. 525—529 SCRIPTORIS INCERTI GLOSSARIUM VERGILIANUM ab eodem Barthio adversar. XXXVII 5 editum, in 'prisco' quodam codice inventum, cui subiectum visitur istum glossariolum.

VIII. Agmen claudit p. 531—540 VERGILIUS ASPRI; huius enim nomine insignita leguntur fragmenta grammaticae Vergilianae in codice rescripto Parisino 12161, olim Corbeiensi. Edidit fragmenta a F. H. Knustio descripta H. Keilius, Probi commentario adiuncta a. 1848 p. 111. Novis curis folia miserrime servata atque lectu difficillima excussit Chatelanius, rev. de philol. tom. X (1886) p. 87, cuius lectiones sequitur Hagenus. Sunt quae legi possunt folia 4:

99. 100; 113. 114; 119. 120; 127. 128: sed cum 127 et 128 bina pristini codicis folia contineant, sunt omnino columnae decem. quas sic sese olim exceperis Keilius docuit: 113. 114. 128^b. 127^a. 127^b. 128^a. 119. 120. 99. 100. Iterum codicem diligentissime relegit F. Weigel; de studiis ipse refert in Sertis Hartelianis (1896) p. 129—133, e quibus haec appendicis loco afferantur:

p. 533, 7 sic nunc legit: 'pro in significatione eius quod Gr. dicitur anti'. Deinde v. 10: 'Italiam summa s. a. u. [ad litora classem pro]s pexi [Aen. III 651]. Habet et invocandi vim [ut: pro] Iuppiter! ibit. Hic a[it et n.]' A. IV 590.

p. 533, 14 collato Servio ad A. XII 452 sic ille restituit: 'In heu interiectione ad[notatione] | dignum est [quod eam saepe ex sua persona] | interponit, qu[amquam] v[ult s]ub[su]mi eorum peri[cula de quibus] loquitur'.

p. 534, 17 sic legit: contra accus. [ponitu]r pro nominati'vo.

p. 537, 11: ubi proposito singulari n(umero) tamen pluraliter v(erbum) occurrit.

p. 539, 14 supplet: contra neutra p[onit] quasi activa.

Finem praefationis faciant pauca addenda:

p. 32, 20 dilectum] delictum *ci. Nettleship.*

p. 33, 23 aprica] opaca *idem.*

p. 205, 7 fragmentum Pacuvii nunc legitur in editione Ribbeckii *tertia* v. 75^a p. 97.

p. 213, 11 ostia *Petersenum quoque coniecisse* [Progr. Dorpat. 1875 p. 11] *postea non sine gaudio vidit Hagenus.*

IVNII PHILARGYRII GRAMMATICI
EXPLANATIO IN BVCOLICA VERGILII.

I

IN NOMINE DEI SVMMI IN BVCOLICA PAVCA ORDINANTVR FONA.

Virgilius in operibus suis secutus est diversos poetas, Homerum in Aeneidis, Theocritum in Bucolicis, Hesiodum in Georgicis. Et cum Georgica scriberet, traditur cotidie meditatus a mane plurimos versus dictasse solitus ac per totum diem retractando ad paucissimos redigere.

Tres modi locutionum sunt, quos characteras Graeci vocant, ἰσχνός qui tenuis, μέσος qui moderatus, ἀδρός qui validus intellegitur.

N Cod. Par. Lat. 7960 s. X
P Cod. Par. 11308 s. IX

1 sv·mi N || 1 s. BVCOLICA P || 3 s. Virgilius — diversos poe *litt. unc. N* || 5 eneidis N aenidis P || Theocritum | teocritum || 6 bocolicis P || hessiodum P || 9 distasse P || 12 Tris P || 13 characteras P carecteres N || Graeci | greci || ἰσχνος P ἰσχνοix N || 14 μέσος | adossos P addos sos N || 15 ἀδρός | adhos.

II

Virgilius Maro in pago qui Andes dicitur haut procul a Mantua nascitur Pompeio et Crasso consulibus. Virgilius Brundisi moritur XI Kal. Oct. Sentio Saturnino et Lucretio Cinna consulibus nono Ptolomaei regis anno, cui apud Aegyptum Cleopatra in regnum successit, Augusti Caesaris XXVI regni anno, ante annos XVI Christi nativitatis. Ossa eius Neapolim translata in secundo ab urbe miliario sepeliuntur titulo 15

N Cod. Par. Lat. 7960 s. X
P Cod. Par. 11308 s. IX

3 s. Virgilius — qui An(des) *litt. maiusc. P* || 4 haut | aut || 5 ponpeio N || 6 s. brundis si moritur N brundissim oritur P || 7 Kal. | k || oct P octb N || 7 s. saturnio N || 8 consuli P || 9 Nino P || Ptolomaei | tholomei || 10 aegyptum, *corr. aegyptum P egyptum N* || cleopra^{at}, *corr. m. II N* || 11 agusti P agusti, *corr. m. II N* || 13 et//// N || 14 Neapolim | neapoli || 14 s. ab urbe, *suprasc. m. II neapoli P* || 15 sepeliuntur quem ipse moriens titulo P sepeliuntur quem ipse moriens titulo N.

I

Tribus modis carmen inducitur. Est enim modus dramaticos, est exegematicos, est mictos. Dramaticos est, in quo personae inducuntur, exegematicos qui et didascalicos dicitur, in quo poeta solus loquitur, mictos est ex utroque constans.

Virgilius Maro Mantuanus parentibus modicis fuit ac praecipue patre tenui. Quidam opificem figulum, plures magistri, quidam viatoris. Initio mercennarium et silvis colendis ac apibus recurandis operam dedisse tradiderunt. Natus est sub Gneio Pompeio et Marco Licinio Crasso consule, Iduum octavo die in pago qui Andes dicitur haut procul a Mantua. Praegnans autem mater eius somniavit enixam se laurum ilico in speciem maturae arboris refertaeque variis pomis ac floribus

1 inducitur, ci *in ras.* N || 2 aramaticos P aramaticos, *corr. m. II* (s. X) dramaticos N || 3 exematicos, exe *in ras. m. II*, ge *m. II* N animaticos P || 3 s. aramaticos P arammaticos, *corr. m. II* dram- N || 4 persone P || 5 exegmaticos, xeg. *in ras. m. II*, e *suprascr. m. II* N ainmaticos P || 5 s. didascalicos] diaskoy || 8 utroque] utraque || 11 patre P || tenuis P tenuis, *corr. tenui* N || 12 figulum] figulam || quidam] cuidam || 13 viatoris] viatori inio, *corr. m. II* N || mercennarium P || 14 colend N || 14 s. recu//randis N || 16 gn N genio P || et] *om. N.* || 17 Marco] magno Licinio] milicino || 18 Iduum] Idū diae N || 19 haut, *corr. haud m. II* N || 20 Pregnans N Prignans P || 21 se] re P || laurū, ū *in ras. m. II* N || Ilico, I *in ras. m. II* N || 22 *in ras. N* || specie, *corr. speciem m. II* N || maturam P mature uel um N || 22 s. refert aeq, P referentem q, (*corr. quae m. II*) N || 23 uaris P.

II

huiusmodi superscripto, quem ipse moriens dictavit:

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc

Parthenope: cecini pascua rura duces.

Humile, medium, magnum; physica, ethica, logica; Bucolica, Georgica, Aeneades; naturalis, moralis, rationalis; pastor, operator, bellator. Physica, ethica, logica propter naturam, propter usum, propter doctrinam.

Virgilius in operibus suis diversos secutus est poetas, Homerum in Aeneidis, quem licet intervallo longo secutus est; Theocritum in Bucolicis, a quo non longe abest; Hesiodum in Georgicis. Hic autem Hesiodus fuit de Ascra insula, qui scripsit ad fratrem suum Persen librum, quem appellavit *ἔργα καὶ ἡμέρας*

1 modis, *corr. -i* N || 4 nunc P || 5 partinope P *corr. partenope* N || 7 humilē, *corr. -le* N || 7 s. physica] fisica || 8 ethica] aethica P hetica N || logica] loica || bocolica P bocolica N || 9 eniades P *corr. eneades* N || 11 physica] fisica || ethica] aethica || 12 logica] loica || 15 sequutus P || poetas poetas pro poetas P || 16 quem licet] quem licet quem licet || 17 sequutus P || 18 bocolicis P bōc- N || 19 aberit, *corr. abest* N || Hesiodum] esiodum || 20 Hesiodus] esiodus || 21 insola P insōla N || quem, *corr. qui* N || 22 fratrem N || 23 *ἔργα καὶ ἡμέρας*] arcaia (αῤαία P) memoros.

I

bus transfigurata, et cetera vidisse in somnis de eodem puero, quæ hic non sunt.

Initia aetatis Cremonae trans-
 5 egit usque ad virilem, quam septimo decimo anno a natali suo suscepit, evenitque, ut eo ipso die Lucretius poeta decederet. A Cremona ad Mediolanum et
 10 inde paulo post transiit ad urbem. Corporis statura fuit grandi, aquilino colore, valitudine varia. Nam plerumque a stomacho ac dolore capitis laborabat, sanguinem
 15 merum saepe reiecit neque minimæ libidinis in pueros proprios, sed proni amoris, quorum alterum maxime dilexit Cebetem et Alexandrum, quem secunda
 20 Bucolicorum ecloga Alexin appellat donatum sibi ab Asinio Pollione. Cetera autem vita et animo et ore praeter avaritiam

II

idest opera et dies; hic autem continet, quemadmodum agri et quibus temporibus sint colendi. Ingenti autem arte egit, ut potentiam nobis sui ingenii indi- 5 caret coartando lata et angustiora dilatando. Nam cum Homeri et Theocriti in brevitatem scripta collegerit, unum Hesiodi librum divisit in quattuor, quod ratione 10 non caret. Nam omnis terra quadrifaria: aut arvus idest sationalis, aut consitus idest aptus arboribus, vel pascuus, qui herbis et animalibus vacat, aut floridus, 15 in quo sunt horti apibus congruentes et floribus. Alii autem duos tantum Georgicorum male dicunt, dicentes terræ operam esse, quam primi continent duo 20 libri, nescientes tertium et quartum, licet Georgica non habent, tamen ad utilitatem rusticam

1 transfiguratur *N* || 2 uidiisse *P* ||
 4 Initia legi non potest in *N* || cremonae
N || 5 quam] que *P* || 6 natale *N* ||
 7 suscipit *P* || ipso, so in *ras.* *m. II* *N* ||
 8 dedeceret, *corr. m. II* decederet *N*
 dediceret *P* || 9 medolanum *P* ||
 10 p'aulo *P* || transiit] transit || 11 fuit,
 fui in *ras.* *m. II* *N* || grandis *N* ||
 13 stomacho, *om. a* *N* || 14 laboraret,
corr. m. I -abat *P* || 14 s. sanguine *P* ||
 15 sepe *N* || 16 minimæ] minime ||
 17 proni amore *N* || 18 zebetem, *z in ras.*
m. II *N* habitem *P* || 20 bucolicorum,
 orum in *ras.* *m. II* *N* bucolicorum *P* ||
 ecloga *N* aegloga *P* || 21 asi//nio *N*
 assimi *P* || 21 s. apollone *P* || 23 hore
N || preter *N*.

3 sit, *corr. m. I* *N* || 5 ingenui, *corr.*
 -ii *P* || 5 s. indicaretur, *corr.* indicaret
N || 6 angustiora, *corr.* angustiora *N* ||
 7 delatando *P* *corr. dil-* *N* || Homeri]
 omeri || 8 theocriti *N* || 9 esiodi *P* esio-
 dum, *corr.* esiodi *N* || 10 quattuor *N* ||
 rationē, *corr.* -ne *N* || 12 arvus] ar-
 buus || 12 s. sationalis] rationalis ||
 13 constitutus *P* consitus, consit in *ras.*
m. II *N* || apt *N* || 14 pascuus *N* ||
 herb *N* || 15 vacat aut] uacat .i. aut
 floribus, *suprascr.* floribus *P* floribus,
corr. m. II florid *N* || 16 in quō *P* ||
 16 s. orti apibus congregantes *P* ||
 orti
 atquapib; (orti *m. II*) congregantes,
corr. m. II congruentes *N* || 18 duo
 stam *N* || 19 dicū, *corr. m. II* dicunt *N* ||
 terrae] terre || operum *P*, operum, *corr.*
m. II -am *N* || 20 premi, *corr.* primi *N* ||
 22 georgiā, *corr. m. II* *N* georgia-
 con *P*.

I

probus fuit. Unde et bona cuius-
 dam exsulantis offerente Augusto
 non sustinuerat accipere. Ac si
 quando Romae, quo rarissime
 5 coibat, viseretur in publico, sec-
 tantes demonstrantesque fugiebat
 in proximum tectum. Habuitque
 domum Romae Esquiliis iuxta
 hortos Maecenatianos, quamquam
 10 secessu Campaniae Siciliaeque
 plurimum uteretur. Parentes iam
 grandis amisit, ex quibus patrem
 captum oculis et duos fratres
 germanos Silonem inpuberem,
 15 Flaccum iam adultum, cuius exit-
 tium sub nomine Daphnidis de-
 flet. Inter cetera studia medici-
 nae quoque et maxime mathe-
 maticae operam dedit, egit et
 20 causam apud iudices unam om-
 nino, non amplius quam semel.
 Nam et in sermone tardissimus
 ac paene indoctus. Sed poeticam

1 inprobus P | 2 exsolantis P | agosto
 P | 4 romā N | quo] quod | 5 coebat P |
 uisseretur P uiseret N | 6 demonstra-
 tesque] demonstrarent | 8 rome N |
 esquilus P | 9 ortus P | mecenatianos
 N mecenati anos P | quanquam N |
 10 secessum, corr. -u N | campanie N |
 scilique, corr. m. II N | 13 et -u
 P | 14 inpuberem P | 15 flaccum P |
 15 s. sextitium, corr. exitium N | 16 dam-
 nidis N | 17 s. medicine N | 18 maximę
 P | 20 causam] clusam P | 21 non
 om. P | 23 poene P pene N.

II

pertinere. Nam et pecora et
 apes habere, studium est rusti-
 cum. Licet possimus agricultura-
 ram in his duobus agentibus in-
 venire. Nam farrago sine cultura 5
 non nascitur, et in hortis colen-
 dis non minorem circum terras
 constat inpendi laborem. Et hi
 libri didascalici sunt, unde ne-
 cesse est, ut ad aliquem scriban- 10
 tur. Nam praeceptum doctoris et
 discipuli personam requirit. Unde
 et ad Maecenatem scripsit, sicut
 Hesiodus ad Persen, Lucretius
 ad Memmium. Sane agriculturae 15
 huius praecepta non ad omnes
 pertinent terras, sed ad solum
 situm Italiae, praecipue Venetiae
 teste ipso Virgilio, qui ait: Tibi
 res antiquae usque ingredior, 20
 cum de Italia diceret.

[Quid faciat laetas segetes, quid
 terras pingues efficiat. Segetem

4 argentibus, corr. ag- N | 6 et in |
 in P in, suprascr. m. II et N | ortis
 N | 6 s. scolendis, corr. col- N | colendi
 sunt P | 9 didascalici] dactilici | 10 ut P |
 11 preceptum P | docitoris, corr. doc-
 toris N dottoris, corr. doct- P | 10^{ad}
 13 mecenatem P mecenantem, corr.
 mecenatem N | 14 esiodus N esiodus,
 corr. esi- P | 15 Sone P Sone, corr.
 Sane N | agriculture P | 16 hius N |
 precepta P | n/// N | 18 praecipuae P
 praecipue N | uenientiae P corr. ue-
 netiae N | 19 ipsi P | 19 s. tibi res |
 restib; res | 20 antiq, P | 22 s. Quid
 faciat laetas segetes, quid terras pin-
 gues efficiat] quod terras pingues
 efficiat | 23 segitem P corr. m. II
 segetem N.

19 s. Tibi res] G. II, 174 s.

I

adhuc auspicatus in Ballistam, ludi magistrum, qui erat in Calabria, ob infamiam latrociniorum copertum lapidibus distichon fecit.

5 Distichon autem II versuum clausula, quam in poemate brevem sententiam dicimus.

Monte sub hoc lapidum tegitur Ballista sepultus:

10 Nocte die tutum carpe, viator, iter.

Deinde catalepton et Priapea et epigrammata et diras, item Cirim Culicem, cum esset anno-

15 rum XVI. Cuius materia talis est: Pastor fatigatus aestu cum sub arbore [pro calore] dormisset et serpens ad eum proreperet, e palude culex provolavit atque
20 inter duo tempora aculeum fixit pastori. At ille continuo culicem contrivit et serpentem interemit ac sepulcrum culici statuit et distichon fecit:

1 suspicatus in balistam *P* *legi non possunt in N* || 2 calābria *P* || 3 latrociniorum] latrociniorum || 4 s. pidibus — autem *II legi non possunt in N* || 4 distichō *N* || 5 Distichon *N* || 5 s. clausula *P* clausura *N* || 6 qua *P* || po mate *P* || 8 monte *legi nequit in N* || hoc *om. P* || 9 balista *N* || 10 dieq, *N* || 12 catelecto, *corr. m. II* catalecto *N* || priapia *P* priapia, *corr. -ea N* || 13 aepigrammata *P* || idira sitem *P* id//rasitem *N* || 14 Cirim] cerē || 14 s. amorum, *corr. annorum N* || 15 materia] matima *P* //tima, *corr. tema N* || 16 estu *P* || 17 pro calore *ut glossam seclusi* || 18 ad eum] ai leum *P* aculeum *N* || e] ae *P om. N* || 19 culix *N* culit *P* || 20 in dua *P* || tempora aculeum, *corr. m. II N* || 21 pastori] pastor || 22 interemit *P* || 23 sepulchrum *P* || culici] culicis || 24 distichon] distichon || *fec add. m. I P.*

II

pro terra posuit, ut Horrescit seges ensibus vel sentibus. Pingues terras, ut paulo post dicit: cinis, intermissio arandi, incensio stipularum, stercoratio. 5
Laetas: nam fimus, qui per agros iacitur, vulgo laetamen vocatur.

Quo sidere idest quo tempore, quia ex sideribus tempora colliguntur.] 10

Iuxta eos, qui opus Virgilii altius volunt animadvertere, hic ordo: Virgilium iuxta ordinem vitae mortalium carmina composuisse. Primum incultam et 15
pastoralem vitam hominibus fuisse Bucolicis indicavit, postea necesse fuisse mortalibus fruges et usum agrorum inventum Georgicis ostendit; ubi cupiditatem possidendi 20
ex contentione finivit, ad arma usque perventum est. Sed argumentum de armis fuit, ut in honore Caesaris Aeneae virtutes, ex

2 sege sensibus *P* seges ensibus, *corr. m. II N* || 3 Pinguas, *corr. -es N* || 4 orandi, *corr. ar- N* || 5 inessio *P* || sterculatio *P corr. m. II* stercoratio *N* || 6 loetas *N* || qui] quia *P* || 7 laetantes *P, corr. m. II* laetamen *N* || 9 quia] q *P* || *Verba quid faciat — tempora colliguntur ad Servii Georg. I, 1 comm. pertinentia seclusi* || 15 Primam, *corr. m. II N* || 17 bucolicis *P* e bucolicis *N* || indicavit] iudicavit || 18 fuisse] fuit || 18 s. fruges agrorum et usum inuentum *N* || 19 georcis *P* || 20 possidendi *P* || 23 s. [†] in honore, *corr. m. II N* || 24 aençe *N*.

1 Horrescit] A. VII, 526.

I

Parve culex, pecudum custos
tibi tale merenti
Funeris officium vitae pro
munere reddit.

- 5 Scripsitque Bucolica rogatu con-
sulum quorundam, per quos in
sedes suas et in agros rediit.
Exorto enim civili bello inter
Augustum et Cassium, Brutum
10 et Antonium, cuius copias contra
Augustum Cremonenses suscepe-
runt, factum est, ut victor Augu-
stus in eorum agros veteranos
deduci iuberet milites et non
15 sufficiente agro Cremonensium
Mantuani quoque, in quibus erat
poeta Virgilius, maximam partem
finium perdidissent eo, quod vicini
Cremonensibus fuerunt, sed Vir-
20 gilius merito carminum fretus,
amicitia quorundam potentium et
fama carminum commendatus, ab
Augusto amissos agros recepit
et deinceps imperatoris familiari
25 amore perfunctus est.

1 paruae P parua N || culix N
culis P || pecudum P || 2 talē (corr. tale)
mereren, en et ti in ras. m. II N
talē mereris P || 3 Funeris] non orem
funeris P non orem legi nequit in N
offitium P || uite N || 5 scripsit N || bo-
colica P || ragatu P || 7 redit N redit
P || 8 civili] cui P || 9 agustum P ||
10 copiā N || 11 agustum P || 11 s. susci-
pirunt P || 12 s. agustus P || 14 milites
om. P || 15 cremanensium P || 16 in qui
erant P || 17 maximum P || 19 ss. Vir-
gilius — amicitia] fretus uirgilius car-
minum amicitia N uirg merito carmi-
num fretus amici quam P || 23 agusto
P || agros, corr. m. I P || recipit P
24 familiam P || 25 perfunctus, om.
est P.

1 Parve] Cul. v. 413 s.

II

cuius genere esse cupiebat, suo
carmine ornaret. Nam et primis
erroribus, qui ad similitudinem
carminis Homeri descripti sunt.
Nam paria sunt et numero et 5
magnitudine periculorum virtutis
indicia. In aliis vero sex libris,
unde in Italia primi armorum
conflictus, quantae gentes ad
proelium excitatae, quanti duces 10
ante Turni occasum.

Titulus, causa, intentio, nume-
rus, ordo, explanatio. Utilitas
legendi, iucunditas audiendi. Mo-
dus tenuis, moderatus, praevali- 15
dus: tenuis in Bucolicis, modera-
tus in Georgicis, praevalidus in
libris Aeneae.

Incipiunt Bucolica in laudem
Caesaris et principum ceterorum, 20
per quos agri redditi sunt, Asinii
Pollionis Alphenique Vari et Cor-
nelii Galli. Georgica in honorem
Maecenatis, qui sibi opem tulit.
Novissima autem Aeneis in ho- 25

2 premis, corr. primis N || 4 omeri
P || 5 et numero] a numero P || 6 magni-
tudine, a m. II N || 7 iudicia N || sex]
ex N || 8 p, corr. pⁱ m. II N || 9 quan-
tae] quante || 10 proelium] plium || ex-
citatae] excitate || 12 intensio P ||
14 iocunditas N || 15 denuus P corr.
m. II tenuis N || 15 s. praeuallidus,
corr. praeual- N || 16 tenuis] ten P ||
bocolicis P || 16 s. moderatur, corr. -tus
N || 17 s. in liber P || 19 Incipiunt] in
marg. m. s. XIV prima egloga .I. P ||
bocolica P || 21 assinii P, corr. asinii
N || 22 pullionis, corr. pullionis P ||
Alphenique] alfinique || 22 s. cornilii P,
corr. corne- m. II N || 23 gallios P ||
beorgica, corr. ge- N || 24 Maecenatis]
mecenatis || 25 autem Aeneis (h enī)
supra lin. P Aeneis om. N.

I

Virgilius in operibus diversos secutus est. In imitatione enim Theocriti, poetae Siculi et Syracusani, scripsit Bucolica in laudem Caesaris et principum ceterorum, per quos agri redditi sunt, Asini scilicet Pollionis Alphenique Vari et Corneli Galli. Scripsit Georgica in honorem Maecenatis, qui sibi mediocriter adhuc ignoto opem tulit. Nam cum veterano centurioni resistere ausus esset Virgilius, statim, ut miles, adprehendens gladium in fugam coegit poetam. Quin finis persequendi non fuit, priusquam in fluvium Virgilius se coniecisset et in alteram ripam transnatasset. In Georgicis Hesiodum, qui de Ascra insula fuit. Novissime scripsit Aeneida in honorem Caesaris, ut virtutes Aeneae, ex cuius genere cupiebat esse, suo carmine ornaret, Homerum secutus.

25 Bucolica triennio scripsit, quae

II

norem Caesaris, qui ex genere Aeneae fuit.

Bucolica triennio scripsit, Georgica VII annis, Aeneida XI.

Argumentum Bucolicorum. Tiberius Caesar Iulius et Antonius contra Cassium Brutum civile bellum gesserunt. Inde milites victoris Augusti et Antonii Transpadanorum et Cremonensium et Mantuanorum rapuerunt. Inde Virgilio ager ademptus est, quem Asinius Pollio iubente Caesare restituit, in cuius honorem Bucolica scripsit.

15

2 emitationē P || 3 theocriti N || siculi P || 3 s. Syracusani | siracusani || 4 bucolica P || 5 caesaris P || principium P || 5 s. ceterorum P || 7 Asini P | asinii N || 7 s. pollionis et cornelii galli alphenique uari et cornili galli P || 8 s. scriptit, corr. m. I scripsit P || 9 s. Maecenatis | mecenatis || 11 tullit P || 12 ueteranario P || centurione N | centurioni P || 13 esset om. N || 14 ad praehedens P || 15 Quin | Cum || 15 s. consequendi P || 17 se om. P || 19 hesiodum P || 19 s. quae dea scra N || 20 insula P || Nouissimae P || 21 aeneida P | aeneidos N || 21 s. caesaris N | caesaris P || 22 aeneiae P | aeneae N || cui P || 23 cupiebat, suprascr. m. I vel II eū N || esse om. P || 24 ornaret P || 25 bucolica P | bucolicum N || tyrennio P || 25 s. quae et eo | getheo.

2 aeneae efuit, corr. aeneae fuit N
3 Bucolica | bucolica || triennia, corr. -io N || scripsit, scri in ras. P

L Cod. Laur. plut. 45, 14 s. X

N Cod. Par. Lat. 7960 s. X

P Cod. Par. 11308 s. IX

5 Argumenta LN || bucolicorum LP suprascr. i. istud est P || 5 s. Tyberius P || 7 ciuille LN || 9 augusti P || 13 asinius P | assimus L a//sinius N | cesare LN || 14 s. bucolica LP.

I

II

et eo successu edidit, ut in scena quoque per cantatores crebro recitarentur. Georgica septem annis, Aeneida undecim annis
5 scripsit.

- Obtrectatores Virgilio numquam defuerunt nec mirum, nam nec Homero quidem, eo quod pleraque ab Homero sumpsit.
10 Unde, cum quosdam versus ad verbum transtulisset, compilerator veterum diceretur. Sed hoc ipsum crimen sic defendere consuevit: Cur non illi quoque
15 eadem furta temptarent? Verum intellecturos, facilius esse clavam Herculi extorquere de manu, quam Homero versum subripere.
- 20 Virgilius anno Augusti vicesimo quinto Brundisi moritur Sentio Saturnino et Lucretio Cinna consulibus. Ossa eius Neapolim translata in II ab urbe
25 miliario sepeliuntur titulo eiusmodi superposito, quem ipse moriens dictaverat:

1 succes sue didit *P* || 2 cantores *N* ||
3 recitarentur] nuntiarentur; *an* pronuntiarentur? || 4 XI *N* || 6 Obtractatores *P* || 8 ne *P* || 9 s. sumpsit /// i unde *P* ||
11 uerbum, bu *in ras.* *P* || compilerator *N* || 13 crimen *P* || defendere] deperdere *N* perdere *P* || 15 tēp^{da}arent, t *m. I vel II N* || 17 clauem *N* || herculi *P* herculis *N* || 18 homeri *N* hu(*corr. ho*)mero quam homero *P* |
uerum *P* || 20 agusti *P* || 20 s. uicissi quinto *P* .XX.V. *N* || 21 brundisui *P* |
22 saturno *N* || 23 Ōssa *N* || 24 neapoli
N necapoli *P* || .II., *corr. m. II N* ||
25 s. huiusmodi *N* || 27 dictauer *P*.

I

II

Mantua me genuit, Calabri
 rapuere, tenet nunc
 Parthenope: cecini pascua
 rura duces.

5 Varius et Tuca Virgilii et Ho-
 ratii contubernales poetae habentur
 inlustres, qui Aeneidos postea
 libros emendaverunt, sub ea con-
 ditione, ut nihil delerent.

10 Quoniam de auctore diximus,
 de ipso carmine dicendum. Quam-
 vis igitur multa alia inscriptione
 sub aliena sint prolata et Varius
 sub nomine suo edidit, tamen
 15 Bucolica liquido Virgilii esse
 minime dubitandum, praesertim
 cum ipse poeta tamquam hoc
 metuens principium huius operis
 et in alio carmine suum esse
 20 testatus sit dicendo:

Carmina qui lusi pastorum
 audaxque iuventa,
 Tityre, te patulae cecini sub
 tegmine fagi.

25 Bucolica autem et dici et recte
 dici vel hoc indicio probari

1 calabri *P* || 2 tenet *Nu P* || 4 duces |
 duce || 5 Varius | uarus || Tuca | tota *P* ||
 5 s. oratii *N* oratu *P* || 6 contuber-
 niales *N* || 7 aenidos *P* eneidos *N* ||
 8 emandauerunt *N* emandauerant *P* ||
 9 deberent *P* || 10 au^c tore, *corr. m. II*
N || 11 carminum *P* || ducendum, *corr.*
 dic- *N* || 13 alieno *N* || et et *P* ||
 uarus *N* uaris *P* || 14 tam *P* || 15 bo-
 colica *P* || lido *P* lucido *N* || 16 praesertim |
 presertim || 19 carmine^{III} *P*
 crimine, *corr. carmine N* || suum esse
om. N || 21 p' pastorum *P* || 22 audax^q;
 inuenta, q; *m. II P* || 23 tityre, *corr.*
 tityre *P* || te *om. P* || patulae | patule ||
 cicini *P* || 24 fagi *om. P* || 25 Bucolica
P || 26 indicio | inditio.

21 s. Carmina | G. IV, 564 s.

I

II

suffecerat, quod eodem nomine apud Theocritum censeantur. Verum ratio quoque monstranda est.

Tria genera pastorum sunt, 5 qui dignitatem in Bucolicis habent, quorum minimi caprarii, paulo honoratiores opiliones, honoratissimi bucolici. Unde igitur magis decuit pastorali carmini nomen inponi, nisi ab eo 10 gradu, qui fere apud pastores excellentissimus est inventus?

Quaeri solet, unde originem ducit bucolicum carmen. Non- 15 nulli a Lacedaemoniis originem sumpsisse opinantur. Namque transgresso Xerxe in Graeciam [rege Persarum], cum Spartanæ virgines sub hostili metu neque 20 egredi urbem neque pompam chorumque colere potuerunt † aramque Dianæ de more exerceret urbe pastorum, ne sine religione praeterirent, eundem usum incon- 25 ditis cantibus celebraverunt appellaveruntque Bucolicum abubus.

^b
1 sufficeret, *corr. m. II P* | 2 Theocritum | teocritum || censeatur *P* | 5 qui | quae *P* || bucolicis *P* | 6 caprarii *P* | 8 bucolici *P* | 9 magis *om. N* || docuit, *corr. m. II* decuit *N* | 10 s. adeo gradu *P* | 11 sere *P* || aput *N* | 12 est *om. N* | 12 s. inventus. Quaeri solet | inuenitur quem solet *P* inueniri solet *N* | 14 bucolicum *P* | 15 lacedemonis *P* lacedemonibus *N* | 16 sumpsisse *P* | 17 transgresso *P* ^transgresso, *corr. m. II N* || xerxe *P* || greciam *N* grecia *P* | 18 rege Persarum *ut glossam seclusi* || spartane *P* | 21 corumque *P* quorumque *N* | 22 diane *N* deanae *P* || exerceretur bae *N* | 23 relegione *P* | 24 preteriret *N* || ussum *P* | 26 bucolicum *P* | abubus *P*.

I

II

Alii ab Oreste circa Siciliam
 vago id genus carminis Dianae
 redditum, sed ipsum atque pasto-
 res dicunt, quo tempore de Scy-
 5 thia Taurica cum sorore profu-
 gerat, subrepto numinis simulacro
 et lato in fasce lignorum. Unde
 et Fascelinam Dianam perhibent
 nuncupatam. Apud cuius aras
 10 Orestes per sacerdotem eiusdem
 numinis Iphigeniam, sororem
 suam, a parricidio fuerat expiatus.
 Alii Apollini *νομιῶ*, pastorali
 scilicet Deo, qua tempestate Ad-
 15 meti boves paverat, alii Libero
 Nympharum et Satyrorum et id
 genus numinum principi, quibus
 placet rusticum carmen. Alii
 Mercurio, Daphnidis patri, pasto-
 20 rum omnium principis. Alii in
 honorem Panos peculiariter scribi
 putant. Plerique a Syracusa-
 nis primum compositum. Quae
 cum omnia dicantur, illud erit

1 Oreste| ore || 1 s. siciliam murgō
 N s ciliamurgō P || 2 id| .i. || diane N
 4 s. Scythia| scythia || 6 subrepto| sub
 resto || nōminis, corr. m. II N || 8 fasci-
 linam, corr. facilinam N facili nam P ||
 dianari P dianari, corr. dianam N ||
 9 nuncupatam P || aput N || 10 orestas,
 corr. m. II -es N || 11 numinis| no-
 minis || Iphigeniam| .i. figentiam ||
 12 expietus P || 13 alii apolloni N ali
 apelloni P || *νομιῶ*| nomine || 14 s.
 ademeto P || 15 pauuerat, corr. pa-
 uerat N || 16 nimpharum N nipharum
 P || 16 Satyrorum| saturnorum || et id|
 .i. || 17 numinum principi| carminum
 principibus || quibus *supra lin. m. II N* ||
 19 mercurii N mercorii P || daphnidis
 N || 20 principis. Alii| principali
 21 panes P || peculi . aliter, corr. m.
 II N pecualiter P || 22 s. siracusanis
 N siracassanis P || 23 Quae| que ||
 24 omni N.

I

II

probatissimum, Bucolicorum carmen originem ducere a priscis temporibus, quibus vita pastoralis exercebatur.

- 5 Quaeritur, quo ordine Virgilius sua carmina composuerit. Et merito non aliunde coepit nisi ab ea vita, quae prima in terris fuit. Nam postea rura culta et postremum pro cultis terris bella suscepta, quod videtur Virgilius in ipso ordine operum suorum voluisse monstrare, cum pastores primo, deinde agricolas canit et 15 ad ultimum bellatores. Ergo incultam primum et pastoralem vitam hominibus fuisse Bucolicis indicat, post necessarias mortalibus fruges et usum agrorum 20 inventum Georgicis ostendit, perinde cupiditate possidendi extensione finium ad arma usque perventum est.

Aut (quia) tres modi locutionum 25 sunt, quos characteras Graeci vocant: tenuis, moderatus, validus, credibile erit Virgilium, qui omni genere scientiae praevaleret, Buc-

1 prolatisimum *P* || bocolicorum *P* || 2 origeni *P* || 6 composuerit | posuerit || 7 cepit *N* deceptit *P* || 8 que *N* || 11 uidetur uidetur *P* || 14 primum *N* || agriculas *P* || 15 bellatoris *P* || 15 s. incultum *P* incultum, *corr. m. II* -am *N*

16 pasturalem *N* || 17 utam, *corr. m. II* *N* || bocolicis *P* || 18 indicant *P* || *P*, *corr. m. II* Post *N* || 19 ussum *P* || 21 possidendi *P* *corr.* possidendi *N* || 22 ad | atque *N* || 24 quia *addidi* || tris *P* || sunt locutionum *P* || 25 characteres *N* carectaras *P* || Graeci | greci || 27 omne, *corr.* omni *N* || 28 scientiae *om. P* || preualeret *N* || 28 s. bocolica *P*.

I

lica ad primum modum, Georgica
ad secundum, Aeneida ad tertium
voluisse conferre.

Intentio libelli, quem scopon
5 Graeci vocant, in imitatione
Theocriti poetae constituitur, qui
Siculus ac Syracusanus fuit, et in
laudem Caesaris et principum
ceterorum, per quos, ut supra
10 diximus, in sedes suas atque agros
rediit. Effectus finisque carminis
et delectationem et utilitatem se-
cundum praeceptum continet.

Quaeri solet, cur non ultra
15 quam X eclogas scripsit. Quod
nequaquam mirum videbitur, qui
consideraverit, varietatem scaena-
rum pastoralium ultra hunc nu-
merum non potuisse proferri; cum
20 ipse poeta circumspectior Theo-
crito, ut ipsa res indicat, videat-
ur metuere, ne illa ecloga, quae
Pollio inscribitur, minus rustica
iudicetur, cum [non] id ipsum
25 praestruit.

2 aenida P || 3 conferri N || 4 spo-
con N scopen P || 5 Graeci] greci ||
emitatione P || 6 Theocriti] teocriti ||
poete N || 7 siclus P || siracusanus N
siracussanus P || 8 cessaris P || princi-
pium P || 9 caeterorum P || per quos |
percos N || 10 suos P || 11 rediit] re-
deunte || 12 dilectationem P dilectio-
nem N || 13 procep̄ P || 14 Quaeri |
quem || 15 eglogas N eglogas P || 16 ne-
quam P || 17 s. scenarum N scenarum
P || 19 preferri N p̄ferri P || 20 poeta |
postea || circumspector N circum spec-
tatio^r, corr. m. II P || 20 s. teocrita,
corr. -ti N teocreta P || 22 ille P |
egloga N aegloga P || que P || 23 pol-
lioni scribitur N pollionis scribitur P ||
24 iudicetur] uidetur P non *seclusi* ||
25 praestruit] praestauit P prestabat,
corr. -bit N, cf. schol. Bern. p. 743.

II

(ECLOGA PRIMA.)
 INCIPIT EXPOSITIO PRIMAE
 ECLOGAE.

5

10

15

Virgilius sub nomine Tityri
 intellegitur, clari pastoris, quo-
 niam hircum Siculi tityrum
 vocant, qui Caesarem laudat.

L Cod. Laur. plut. 45, 14 s. X

N Cod. Par. Lat. 7960 s. X

P Cod. Par. 11308 s. IX

*Iunii Philargyrii in Bucolica com-
 ment. (ed. Lion) = Phil.*

1 ECLOGA PRIMA *addidi* || 2s. INCIPIT
 EXPOSITIO PRIMAE ECLOGAE *N* INCIPIT EX-
 POST PRIMAE ECLOGAE *P* || 16 VIRGILIUS
 SVB NOMINE TYTIRI INTELLEGITVR CLARI
 PASTORIS QVEM HYRCVM *N* || 17 s. quo-
 niam] quem || 18 hyrcum *LN* || tyti-
 rum *N* tityrum *P* || 19 uocant *om.*
LN || cesarem *LN* cessarem *P*.

(ECLOGA PRIMA.)

Eclogam composuit gratiarum
 actionem continentem, in qua 5
 sibi personam induit Tityri et
 Meliboei alicuius Mantuani pro-
 fugientis et felicitatem Virgiliti
 admirantis. Pastores ovium et
 bovum carmina invicem exponen- 10
 tes induxit. Tityrus ergo ovium
 pastor, Meliboeus bovum. Opi-
 liones, qui haedos pascunt, Tity-
 ros, qui oves, Meliboeos, qui
 boves. 15

Tityrum Virgilium dicit, Meli-
 boeum Cornelium Gallum, unum
 de Mantuanis, quibus sunt agri
 ademti. Tityrum arietem vel

L Cod. Laur. plut. 45, 14 s. X

N Cod. Par. Lat. 7960 s. X

P Cod. Par. 11308 s. IX

1 ECLOGA PRIMA *addidi* || 4 Eclogam]
 Eglogam || composuit, *corr.* coniposuit
P || 5 actionem *L* || 5s. in qua si *L*
 6 tytyri *P* tituri *L* titi//ri *N* || 7 meli-
 boe *P* meliboe *L* meliboe¹, *corr. m.*
rec. s. X N || mantuã *LN* || 7s. pro-
 fugientis, is *in ras. P* || 11 Tytyrus *P*
 Titurus *L* Titurõs *N* || 12 meliboeus *L*
corr. meliboeus N || 13 edos *LN* edu,
corr. m. II ^hedoⁿ *P* || 13 s. Tytyros *P*
 Tituras *L* Tituros *N* || 16 Tytyrum *P*
 Titurum *L* Titurum, *corr. Titirum N* ||
 17 cornilium *LP* *corr. cornelium N* ||
 19 adepti *L* *corr. ademti m. rec. N* ||
 ariẽ *P* arien *L* arien^{to} *N*, *corr. m. rec.*

I

Accusans eum plebs Gallorum, quae Meliboei nomine loquitur, quem Cornelium Gallum vocant. Hereditas ei rapta est et Virgilio data est. Ideo Caesarem conlaudat et plebs dolet. Sic fingit eclogam istam.

10

1. FAGI idest profedo idest late idest excelsae patentis et nunquam claudi potest, quod significat Caesarem.

2. TENVI idest subtili. MEDITARIS idest laudas, imitaris in carmine. AVENA idest laudem scribis subtili carmine.

4. LENTVS idest securus.

1 Accursanso ū. ples P || 2 meliboei L || 3 que L || cornilium P || 4 Hereditas ei | hereditatem LN Nere-ditatem P || uirg P || 5 caesarem P || 5 s. conlaudat, corr. -et P || 6 fringit L || 7 eclogam | eglogam || 12 Fagi .i. pro fedo .i. excelsae P Fagilate .i. excelsae NL || 13 patentes P || 15 signū P || cesarem LN caesarem P || 19 laudes P || emitaris P || 23 r elentus P.

II

hircum Siculi dicunt. Asinius Pollio, Alphenus Varus et Gallus missi sunt agrum militibus Caesaris dividere; iam veteranis constitutis ergo omnibus Mantuani expulsi sunt. Virgilio ob summum ingenium sua loca data sunt. Ideo itaque in eorum laudem dicit. Meliboeus idest Cornelius Gallus, Tityrus idest Virgilius.

5

10

1. PATVLAE idest latae et excelsae. FAGI idest cuius arboris fructu antiqui vescebantur, quam Graeci fegon appellant. Allegorice Caesarem dicit, cuius adiutorium Virgilium textit.

15

2. TENVI idest subtili. MEDITARIS MVSAM idest carmen poeticum subtile.

20

3. FINES idest litora.

4. FVGIMVS idest quoniam veteranis militibus Augusti Caesaris praestitutus dies fuit neci eorum, nisi fugissent. LENTVS idest securus.

25

1 hircum, corr. hircum P ircum N || Assinius N || 2 pollio, io m. IIP' Alphenus | alphinus || 5 mantuanis LP mantuanis, corr. -ni N || 6 Virgilios, corr. -io N || 7 loco L || data | dicta LN || 9 Meleboeus, corr. Meli- L || 9 s. Cornelius | cornili, corr. corneli L cornili NP || 10 tytyrus LP || 12 PATVLAE | patule || latae | late || 12 s. excelsae | excelsae || 13 Fage, corr. Fagi L || 14 antiqui | om. LN m. II suprascr. P || vescebantur | uesciebantur || quam | que || 15 Graeci | greci || fegum P fugum L fugum, corr. fagum N || 15 s. Allegorice P Alligorice LN || 16 cesarem P || 17 textit | dixit LN || 19 carnem L || 20 subtile // N subtilē LP || 24 cessaris N cessā LP || 25 praestitutus | restitutus.

I

5. FORMONSAM idest patriam.
AMARYLLIDA idest Roma. SILVAS
idest consules.

5

10

6. Tityrus dicit. O (MELIBOEE).
15 Meliboeus idest qui bovum cu-
ram gerat. DEVS idest Caesar
Augustus. OTIA idest securi-
tatem.

7. ILLIVS ARAM idest Octaviani
20 Caesaris.

8. INBRET idest frequentabit
vel consecrabit. AGNVS TENER
idest carmen tenue, licet impro-

1 Formosam LN || 2 Amarillida
LN .i. amaryllida P || SILVAS | Siluae
LN Silue P || 3 consules | consulē N
consulę L consule P || 14 Tityrus N
Tityrus P || MELIBOEE *addidi* || 15 qui |
pro || bouum, uu *in ras.* P || 16 cęsar
(*punct. m. II*) P || 17 agustus P ||
19 ARAM idest | aram P .i. LN || 20 ces-
saris P || 21 imbuet L Inbuit P || fre-
quentabit, f *in ras. m. II* P || 22 Agiris
P || 23 tenuis P || 23s. inproprie LN
inpropria P.

II

5. AMARYLLIDA s. idest Amaryl-
lis, ut quibusdam videtur, Roma
est; ut quibusdam, duarum ami-
carum nomina sunt Amaryllis et
Galatea. Galli a candore cor- 5
poris dicuntur Galatae, qui cum
Graecis venientes se miscuerunt.
Unde primum ea ratione Gallo-
graecia nuncupata est, et postea
Galatia nominata est. Galatia 10
translatio interpretatur. Ancyra
metropolis Galatiae. RESONARE
idest ut sonaret carmina Virgilio.

6. (MELIBOEE.) Meliboeus idest
nomen compositum ex Graeco 15
idest μέλειν et βοῦς idest quod
bovum curas gerat. DEVS idest
Caesar Augustus.

7. ARAM idest arae mortuis,
altaria Diis consecrantur. 20

8. INBRET idest frequentabit
vel initiabit. Inbuere aram novam
idest consecrare.

1 AMARYLLIDA s. | Amarillidas || Ama-
ryllis | amarillis || 4 amarillis LN ama-
rillis P || 5 galatia L galatia P || gallia
candore LN || 6 galateę P galate LN |
7 Graecis | grecis N gregis L greci
st P || 8 ea | e, *corr. e^a m. rec. N* ||
8 s. gallogretia P || 9 nunc cupata
LN || 10 s. Galatia translatio t. p. P
Galata translatio t. p. L Galata trans-
interpretatur
latio t. p. (interpretatur m. rec.)
N || 11 Ancyra | ancira || 12 metropolis
LP || galatie L || 13 uirę LN || 14 MELI-
BOEE *addidi* || meliboeus L || 15 nomen
non LP || compositum LN || Graeco |
greco || 16 μέλειν et βοῦς | mele et
boeus || 18 cesar LN cęsar (*corr. m. II*)
P || 20 dii f P dnf, *corr. deis L dnf,*
corr. diis N || consecrantur, *corr. -antur*
N || 22 iniciabit N.

16s. *Schol. Bern. p. 750:* DEVS Augustus vel Deus omnipotens, ut Iunilius
dicit.

I

prie, dicit, sed ad morem rusticorum carminum retulit.

9. ERRARE idest carpere herbas vel libere pascere. ET IPSVM idest me ipsum.

10. LVDERE idest scribere. CALAMO idest fistula, carmine agresti.

11. TOTIS idest prosperis.

10

12. TVRBAMVR idest eicimur. EN idest ecce. CAPELLAS idest diminutivum a capro.

15. A idest huich, idest interiectio dolentis est.

13. AEGER idest anxius. AGO idest inpauch, idest mino, idest pasco. (HANC) idest uxorem vel vitam suam.

14. CORYLOS idest arbor nuce avellanae et rustice dicitur. 25 GEMELLOS idest geminos.

1 dicit *om.* L || ad amorem LP || 4s. IPSVM idest | ipsum id P || 5 me | met P || 6s. Calamo fistula L || 7 carm | LN || 7s. agresti. totis | agristi totis P agristotis LN || 14 iecimur P || 16 dminu^m (i *supr.* m. I) P || 17 s. A idhuich i. infecolentis est P A interiectio dolentis est LN || 19 AEGER | Eger || 19ss. Ago i. inpauch /// i. pasco i. in uxorem P Ago i. mino. Pasco i. uxorem LN || 21 HANC addidi || 23 Corilos LN || idest *om.* P || 24 abellane LN abaelanę P || 25 Gemillas P || gemino L.

II

9. ERRARE idest carpere herbas vel vagari libere. ET IPSVM idest me ipsum.

5

10. LVDERE idest scribere. CALAMO idest carmine agresti.

11. TOTIS idest prosperis. Ideo dixit TOTIS, quod Sulla, cum proscriberet agros, iussit dominos eorum habere pastores, unde vireverent. Hoc ergo negat Caesarem fecisse.

12. TVRBAMVR idest eicimur. EN idest ecce. CAPELLAS idest diminutive a capro.

15. A idest eheu.

13. HANC idest uxorem vel vitam suam.

20

14. CORYLOS idest coryli et nuces avellanae. Densas corylos, quod sunt masculi et feminae. 25

3 Errare i. i. (*corr.* i.) P || arpere, *corr.* m. *rec.* carpere N || 4 vagari | uagare || 6 Lude scribere LN || 7ss. agresti. totis idest prosperis | agresti totis LN agresti totis, *supr.* *scr.* m. II i. prospis P || 9 totis | toti s || q silla P ques illas L quesilla, *corr.* m. *rec.* quia silla N || 9s. proscriberet | perscribere || 11 pas /// ttore N || 12 negat | neget || cesarem LN || 14 iecimur LP iecimur, *corr.* eicimur N || 16 deminutivae P deminutię L deminutię, *corr.* di- N || á P á L a /// N || 17 A] á || eheu | cheu LP // /heu N || 23 corillos P corillasę, *corr.* -os L corillos, *corr.* corilos N || corilli LP corilli, *corr.* corili N || 24 auellanię P auellan /// ae Nuellanie L || denssas L ⁿ dessas, *corr.* m. II P || corillos LP corillos, *corr.* corilos N || 25 q P que L que, *corr.* quia m. *rec.* N || et masculi

I

15. SPEM GREGIS idest maxima spes gregis, cum binas tenet ab ipsa matre, idest significat carmina, quae secuntur. A interiectione dolentis vel execrantis. SILICE IN NVDA idest in sterili terra.

16. SAEPE MALVM idest bella civilia significat.

NON LAEVA idest stulta, quae contraria fuerunt.

17. DE CAELO TACTAS idest fulmine percussas. DE CAELO idest ira Iovis, quia quercus dedicata Iovi et, cum peccaret quis in Iovem, percutiebat quercum. Pulchre huius arboris mentionem facit, quae tacta fulgore domini caelum solet mutare. Per quercum ira Iovis, per Iovem ira Octavianii significatur.

3 idest *om.* P || 4 cum bina nascuntur ab una *schol. Bern.* || 5 matre | Mater || 5 s. camima, *corr.* camina P || 6 q, P || A | Ai. h. P || 7 execrantis P || 8 nulla, *corr. m. II* nuda P || stirili P || terra | litore LN || 9 Sepe P || 11 laeva | leua || 13 celo P || tactus LN || 13 s. fulmone P | ful fulmine LN || 14 percussas, *corr. m. II* percussas P || celo N | idest *om.* P || 15 cercus P || 17 cercum P || 18 huius | h̄s L | s̄ N || 19 quae tacta | q̄t N || 19 domini | dominis || 20 motare, *corr.* mutare P || certum P.

II

Corylus arbor nucis avellanae. GEMELLOS idest geminos.

15. A idest interiectione dolentis vel execrantis. SILICE NVDA idest in terra sterili idest in rupe. 5 CONIXA idest enixa.

10

17. PRAEDICERE QVERCVS idest in templo Iovis Dodonaei quercus fuerunt Iovi dedicatae, 15 quae fata Romanorum cecinerunt. TACTAS idest fulmine percussas. Proscriptione a Sulla Romanis inlata dicuntur vastationes quercui ingestae, quae 20 in tutela Iovis fiebat; quando peccaret quis in Iovem, ipse

et LN masculini P masculiniⁿⁱ (*corr. m. rec.*) N || femine L | fr̄e P femine, *corr. m. rec.* feminini N.

1 coryllus P corillus LN || anellanae, *suprascr. m. II* i. rustice P || 2 gemellos, *corr.* gemellas N || idest *om.* LN || 3 A | ā || fiecti LN | t. tecti, *corr.* t. iecti P || 4 execrantis P || 5 stereli, *corr.* sterili P | sterilis L | sterelis, *corr.* sterilis N || 6 Conixam N || idest enixa *om.* LN || 13 predicere P || quercos L | quercos N || 14 iunius L || dodonei P | dodoneis LN || 15 quertius L | quercius N || fuerunt | fuerint || dedicatae | dedicate || 16 fata L || 16 s. eccinerunt L | eccinerunt, *corr.* ce- N || 17 s. percussas L | percussas P || 18 Sulla | silla || 19 Romanis | romani s̄ || dicuntur | d̄i L P | d̄r N || 19 s. vastationes quercui ingestae | vastatione acerreis ingestae || 20 que P || 21 tutela (*corr.* -la N) LN || fiebat | fingeatur *coniec. in schol. Bern. ed.* || q̄n L | q̄n P || 22 peccaret | peccare || qui sin ioue P | quis in ioue L.

I

18. DA idest dic.

5 19. VRBEM idest Romam idest
poetae vox, per metonymiam idest
inventum per inventorem et inven-
torem per inventum. Roma
et ante Romulum fuit et ab ea
10 sibi nomen adquisisse Marianus
Lupercanorum poeta sic ostendit:
Sed de flavo et cano ita
Roma Aesculapi filia novum
nomen Latio facit, quod con-
15 ditricis nomine ab ipso om-
nes Romam vocant.

20. HVIC SIMILEM PVTAVI idest
pastor stuporem inponit et, quan-
tum Mantua differt a Roma, non
20 comparando ostendit. Non dicit
se errasse in comparando, sed
metuisse. QVO idest sicuti.

21. DEPELLERE idest venales
agere, alias a lacte remove.

4 dic] cit *L* hic, corr. dic *P* ||
5 romam, corr. romanam *N* || 5s. i-
poete^z uox *P* Poete (Poete^z *N*) i- uox
LN || 6 meto nomiam *L* metho no-
miam *N* metonimiam *P* || idest om.
N || 8 ss. Roma et — vocant *Urs.* ||
9 ab eo *LN* || 10 adquisise *P* ad-
quisivisse *Urs.* || 11 Lupercaliorum *Urs.* ||
12 ss. ita roma abs colapia nomen
nouum *LN* i- taroma ascola phi fila
(corr. filia) nouum nomen *P* || 13 Aescu-
lapii *Urs.* || 16 roma *P* || 18 stupore^z *P* ||
19 defert *P* || a om. *P* || 20 comparando
L || 21 sed] si *L* || 22 inestuisse *P* ||
secuti *P* || 23 Depellere uenales *LN* ||
24 Alias alias a iactare (corr. a iactere)
mouere *P*.

10 s. Marianus Lupercanorum poeta] *cf. L. Muelléri de re metrica lib. p. 105, eiusdem Rutilii Namatiani ed. p. 53.*

II

percutiebat quercum. Significat
iram Iovis. Per Iovem significat
Octavianum.

18. DA idest indica.

19. VRBEM QVAM DICVNT idest 5
poetae. Per urbem significat in-
ventum per inventorem et inven-
torem per inventum. ROMAM idest
Roma et ante Romulum fuit et
ab ea sibi Romulus nomen ad- 10
quisivit. Marianus Lupercorum
poeta sic ostendit: Sed de flava
et cano ita Roma Aesculapi
filia novum nomen Latio fa-
cit, quod ab ipso nomine 15
omnes Romam vocant.

20. HVIC NOSTRAE idest Man-
tuae urbi.

21. DEPELLERE idest amovere
in pascua vel separare agnos et
haedos a lacte.

6 potae *LP* potae (corr. m. rec.)
N || sign^o *P* sig^o *LN* || 6s. inuentum,
suprascr. m. II i- Roma *P* || 7 per
supra lin. m. II *P* || inuentorum *L*
inuentorum, corr. m. rec. -torem *N* ||
7s. et inuentorem *supra lin. m. II*
P || 8 Romanam *N* Roma *P* || 9 ro-
molum *N* || 10 ab ea sibi *P* abeas
illi *L* abeas ille *N* || 10s. adquisiuit
LP a^dquesiuit (corr. m. rec.) *N* ||
11 lupercorum, corr. m. *II* *P* lupercorum
LN || 13 Aesculapi] escolapi ||
14 nomen nouum *N* || lato *L* lato,
corr. m. rec. *N* || 15 ab ipsum *L* ||
17s. manthuae *L* || 25 hedos *P* edos
LN.

cf. L. Muelléri de re metrica lib. p. 105,

I

23. NORAM idest pro noveram.
CONPONERE idest comparare.

24. HAEC idest urbs Roma.

25. LENTA idest mollia et flexi-
5 bilia. VIBVRNA idest genus vir-
gulti simile cupressi humilis.
CVPRESSI mutato genere et forma.

26. ET QVAE TANTA CAVSA
idest cupiditas. Sub persona
10 Tityri se vult intellegi. Nam
Bucolica iuvenis scripsit. Liber-
tatem autem, idest receptionem
agrorum suorum, ab Augusto se
dicit consecutum.

15 27. SERA idest inmaili vel
alecht.

28. CANDIDIOR idest pro can-
dida.

30. AMARYLLIS idest allegorice
20 pro Roma dicit. GALATEA idest
Gallia, donec in Gallia augmen-
tum patrimonii paupertas preme-
bat. Profecto duarum amicarum
inducta sunt nomina in eodem

II

23. NORAM idest pro noveram.
CONPONERE idest comparare.

24. HAEC idest Roma.

25. VIBVRNA idest genus vir-
gulti simile cupressi humilis. 5

26. TANTA CAVSA idest cupi-
ditas. 10

27. LIBERTAS idest agrorum 15
reditus.

28. CANDIDIOR idest pro can-
dida.

30. AMARYLLIS HABET idest
Roma. GALATEA idest Gallia vel 20
Mantua. Dum me Galatea idest
donec me Gallia, vel certe Ama-
ryllis et Galatea idest duarum
amicarum nomina regionum vel

2 Componere LN || comparare LN ||
4 s. Lenta idest mollia et flexibilia
om. P || 5 VIBVRNA | in uiburna lenta P ||
6 simile cupressi om. LN || 7 CVPRESSI |
Cupresso LN uirgulta Cupresso P ||
motato P || 8 qua et anta L que
anta N || 10 tytyri P tityre L tytire,
corr. -ri N || si P || vult | uelle || 11 bo-
colica P || 12 hoc est P || receptionem
rationem, corr. m. II rectionem P ||
13 agusto P || sē P || 14 consequutum
P || 15 Sera idest | Setius P || 15 s. Sera
—alecht om. LN || 17 s. pro candido
L || 19 Amarillis LN || allegorice P ||
20 Galathea LN || 21 gallea P || 22 patri-
momu P || 24 in edem P.

1 nouercam P || 3 hec LN || roma .i.
LN || 4 //// ibi uiburna N || 4 s. uirgultis
imle L uirgulti //// imle N || 5 cupso P
comiso LN || humilis | humilis uir-
gulta || 17 candidor, corr. m. II P ||
19 amarillis NP amalilylis L || 20 romē
P || galata, corr. -tea P || galia LN ||
22 s. Amaryllis | amarillis.

19 *Schol. Bern. p. 751: POSTQVAM.* Quidam dicunt, ut allegorice Galatea sit Gallia, Amaryllis autem Roma, sed errant. Nam Tityrus Romam ierat, quare moesta Amaryllis est. Sed pro vero duarum inducta sunt nomina in eadem civitate viventum: Galatea, quam primam habuit Tityrus, Amaryllis, quam postea. Iunilius Flagrius dicit.

I

agro atque in eadem vicinitate
viventum. Galatea, quam primum
habuerit Tityrus, Amaryllis, quam
postea.

5

32. NEC SPES LIBERTATIS ERAT.

Bene se quoque quasi servum
10 dixit. NEC CVRA (PECVLI). Peculium dicitur facultas servi, quae a pecore.

15 33. QVAMVIS MVLTA VICTIMA idest amailchetri. VICTIMA hostia dicta quasi vi icta cadat. (SAEPTIS) agris.

34. INGRATAE VRBI idest aut
20 quia nihil gratum et suave rusticus in civitate patitur, cuius labore vivitur, vel quia parva aestimant, quae rusticis magna constant.

35. NON VMQVAM idest num-
25 quam. AERE idest dono vel tributo.

36. QVID VOCARES idest Vir-

2 Galatea L || 3 tytirus N || Amari-
rillis LN || 9 bene se quoque (se q̄q; L)
LN bene quos : P || 10 dixit] dixerit ||
nec cura (peculi) et necdum || 11 facul-
tas serui facultas serui q, P || 12 a
pectore LN || 15 QVAMVIS] quasi ||
16 iamailchetri P .i. amicleis LN ||
VICTIMA] Nihilq; (nilq P) pecoribus
uictima Sub antecedentibus fortasse
latet MVLTA pro pecoribus || hostia L
ostia P || 17 dicta om. LN || vi icta
cadat. (SAEPTIS] uicina. Cedent, cf.
schol. Bern. || 19 Ingratae] Ingrate
idest om. P || 20 nihil] mihi P || 22 esti-
mant P || 23 que N || constat N ||
25 Aere P || 26 s. uirg P || Philargyrii
exc. I partis ad E. I, 36 — E. II, 10
(QVID VOCARES — ardore fatigatis) perti-
nentis, quae in Serviani commentis hic

II

civitatum vel mulierum inducta
sunt in eodem agro atque in
eadem vicinitate viventium. Ga-
latea, quam primum habuerit
Tityrus, Amaryllis, quam postea, 5
vel Galatea nomen hereditatis
suae, quam prius habuit et rel.

32. NEC SPES idest quasi ser-
vum (se) ostendit. NEC CVRA PE-
CVLI idest augmentum patrimonii. 10
Paupertas eum premebat. Peculium idest facultas servi, quae de pecoribus accipitur. Peculium quasi pecudium.

33. VICTIMA idest hostia pro 15
pecoribus.

34. INGRATAE idest aut quia
nihil gratum et suave rusticus in 20
civitate patitur, cuius labore vivi-
tur, vel quod parva aestimantur,
quae rusticis magna constant.

35. GRAVIS idest ponderosa.
AERE idest dono vel tributo. 25

36. QVID VOCARES idest quia

1 civitatum] ciuū || 3 uicitateⁿⁱ///, corr.
m. rec. N || 5 titurus L titurus, corr.
tityrus N tytyrus P || amaryllus, corr.
-is P amarillis LN || que P || 7 q. P que
LN || rei LN ri. P || 8 spēs P || 9 se |
om. || 10 auctumentum N aumentum LP ||
11 s. peculum, corr. m. rec. N periculum
L || 12 que P || 13 accipitur] accipiuntur
N || accipiunt LP || 15 ostia N || 19 in-
grate LN || quia] qui P quā LN ||
21 patit̄r N || 22 q LP q̄ N || aesti-
matur P estimatus L estimātur, corr.
m. rec. N || 23 rusticis] rustici sunt ||
25 aerei dono .P || 26 quod, corr.
quid N.

I

gilibi personae convenit. MAESTA
AMARYLLI idest tibi, quia nemine
laetabatur poeta.

37. CVI PENDERE idest Dii
5 laudari a te non meruerunt.

38. TITYRVS . . . . . TE PINVS
idest Roma.

10 39. FONTES idest senatores.
ARBVSTA idest fructea idest
scholastici. VOCABANT idest in-
terrogatio.

40. SERVITIO. Servitium idest
15 conditionis indicium. LICEBAT
idest nec deesse officio poteram.

42. IVVENEM idest Caesarem
20 dicit Octavianum Augustum. De-
creverat enim senatus, ne quis
eum puerum diceret, ne maiestas
tanti imperii minueretur.

43. DIES idest principia men-

II

nemine laetabatur poeta. MAESTA
AMARYLLI idest vocativus.

37. CVI PENDERE idest in cuius
honorem inviolata servares. (SVA) 5
consueta, non insueta poetae in-
genio.

38. TITYRVS idest Virgilius.
PINVS idest Roma.

39. FONTES idest senatores. 10
ARBVSTA idest iuvenes scholastici.

40. NEQVE SERVITIO rel. idest
nec deesse officio servitutis po- 15
teram.

41. PRAESENTES DEOS idest
firmos.

42. IVVENEM idest Caesarem
dicit Octavianum Augustum. De- 20
creverat enim senatus, ne quis
eum puerum diceret, ne maiestas
tanti imperii minueretur.

43. BIS SENOS DIES idest primi

deperditi locum cessit, scripturae discrepantias in Servii codicibus conspicuas una cum virorum doctorum coniectaneis habes huius editionis tom. III fasc. I p. 10—19.

1 mesta P maest L || 2 amarilli LN || nemine P || 3 letabatur P || poeta P || 4 Dii tibi || 8 Tytirus N Interpretatio Virgilius intercidit || TE PINVS Tepinus || 9 idest om. LN || 10 Fontes id senatores P || 12 scholastici scolastici LN scolasti P || 12 s. interrogatio intro LN intrō P || 14 Servitio i. servitium i. P || 15 inditium LN indicium, corr. m. II inditium P || servitio servitus condicionis indicium, servitium multitudo servorum schol. Bern. || 16 offitio L || 19 cesarem P cesarem L cesar, corr. m. rec. cesar N || 20 agustum P || 22 magestas N || 24 principalia N.

1 nemine | neminem || letabatur P | poeta | poetam || Maesta | mestam LN | maestam P || 2 Amarylli | amarilli || 5 servares. (sva) | servare, cf. schol. Bern. || 6 poete P || 8 Tytirus LN Tytyrus P || Virgilius | uirg || 11 iuuenis L iuuenis, corr. -es N || scholastici | scolastici || 14 rel. | rt || 15 offitio LN || 17 Presentes LN || 19 cesarem LN || 20 agustum LP || 22 pueret L pueret, corr. m. rec. puerum N || magestas N || 23 imperii N.

I

sium vel Idus omnium mensium.
FVMANT idest sacrificant.

44. RESPONSVM PRIMVS DEDIT
idest permisit libere vivere.

6 PRIMVS idest ante quem nul-
lus sit.

45. PASCITE idest ut ante era-
tis pueri, sic et modo pascite in
pace.

10 46. FORTVNATE SENEX idest
non ad aetatem Virgilii refert,
sed ad fortunam futuram prae-
sago usus verbo.

47. ET TIBI MAGNA SATIS idest
15 ordo: magna satis pasqua. QVAM-
VIS LAPIS idest quamvis mons
sit et lacus. Nam a monte usque
ad lacum et inde usque ad arbo-
rem quandam fuerat terra donata.

20 46. TVA (idest) possessio.

48. PALVS idest chechor idest
aequor. OBVCAT idest tegat.
IVNCO idest faeno vel fluvio. Flu-
men Mincii.

25 49. GRAVIS idest accusativus
pluralis quasi graves.

2 fumant *P* || 4 permissit *P* ||
5 antequam *P* || 7s. errastis (*om.* pueri)
schol. Bern. || 8 pueris *P* || sicut et
modo (t ante modo in *ras.*) *P* || 8s. in
pase *P* || 10 Furtunate *P* || 11 uirg
P uirgin *L* uirgilium *N* || refert
P || 12 fortunam futuram] fortunatum
(furtunatum *P*) futurum || 13 ūbo, *corr.*

m. II ūbo *P* || 20 Tuas *LN* || idest]
om. codd., quod supplevi, quia ultima
tuas vocabuli littera ex .i. depravata
esse videtur || 21 Paulus *L* pallas *P* ||
idest chechor *om. LN* || 23 Iunco *N*
Iunonisco *P* || faeno] feno || 24 mince *N*
inincae *L* mince, i in *ras. m. II P* ||
25 Gravis accusativus — graves *Urs.* ||
26 pluralis] ptr *P* pts *L* plus *N* ||
quesi *P*.

II

dies XII mensium idest Kalendae.
FVMANT idest sacrificant.

44. RESPONSVM idest permisit
libere vivere.

45. PASCITE VT ANTE idest ut
ante eratis pueri, sic et modo.
[Eclogae idest exceptiones].

47. ET TIBI MAGNA SATIS. Ordo:
satis magna pasqua. QVAMVIS 15
LAPIS idest quamvis mons saxeus
sit.

48. PALVS idest cethor. OB-
VCAT idest tegat.

49. FETAS idest praegnantes. 25

1 Kalende *LN* || 2 sacrificat, *corr.*
m. rec. N || 3 permisit, *corr. m. II P*
promisit *L* promisit, *corr. permisit N* ||
7 VT ANTE *om. N* || 8 errastis (*om.* pueri)
schol. Bern. || et modo, *suprascr. m. II*
.i. in pace *P* || 9 Eclogae] Egloge || ex-
ceptiones *P* || 14 cordo *P* || 16 lapis,
om. idest N || 17 sit] et || 21 ceter *N* ||
25 prignantes *LP* prignantes, *corr.*
pre- *N*.

I

51. INTER FLVMINA idest Padum et Mincium.

52. FRIGVS idest quod aestivo
5 tempore sub umbra fit frigus. OPACVM idest auras prosperas vel pro nemore. (FONTES SACROS) quia omnibus aquis Nymphae sunt praesidentes. OPACVM utrum
10 (pro) opacis locis, incertum, an pro valde frigidum. Frigus hieme (alterum), alterum, quo refrigemus aestate.

53. AB LIMITE idest limes agri
15 terminus. SAEPE idest fiat. •

54. HYBLAEIS idest Hybla, quae postea Megara, oppidum Siciliae, vel locus in Attica, ubi optimum mel nascitur. DEPASTA idest de-
20 pascere. SALICTI idest virgulti genus eo, quod salit et surgit cito. Hic vocat rusticum ad dulcia, quae sunt in rebus, quibus delectatur.

25 55. INIRE idest dormire.

2 INTER] In || idest om. LN || 4 Eri-
gus, corr. m. rec. frigus N || quod] pro
codd. quia schol. Bern. || estiuo P
7 (FONTES SACROS) ex schol. Bern. addidi
8 nympe P nimfae L || 10 (pro) ex
schol. Bern. addidi || lucis, corr. m. II
locis P || 11 haeme P || 12 (alterum)
alterum || refrigeremus LN ||
14 oblimite P || limes] limis || 14 s.
agrinnus L || 15 Sepes NP || 16 Hybleis
N hiblaeis P hibleis N || idest om.
LN || q; P || 17 Megara] magara || opi-
dum P || sicilie P sicilicie N || 19 s. de-
pascere] cf. schol. Bern. adn. || 24 de-
lectat LN dilectat P.

16 Schol. Bern. p. 753: HYBLAEIS. Hybla mons in Sicilia vel locus in Attica, ubi mel optimum nascitur. Gaudentius dicit. Sed tamen Iunilius dicit civitatem Hispaniae, cf. adn. ad E. VII, 37.

II

50. CONTAGIA idest pestilentiae.

51. FLVMINA NOTA idest Padum et Mincium.

52. ET FRIGVS CAPTABIS idest
quod aestivo tempore sub umbra 5
fit frigus. OPACVM idest auras
prosperas vel pro nemore. (FON-
TES SACROS) quod omnibus aquis
Nymphae sunt praesidentes. Ideo
habitacula earum. 10

54. HYBLAEIS idest mons in
Sicilia, ubi optimum mel nascitur
† idest florem aptum. SALICTI
idest virgulti genus eo, quod salit
et surgit cito. 20

55. SVSVRRO idest susurratio vel 25
animal, quod de apibus nascitur.

1 pestilentia, corr. -iae N || 5 estiuo
LP estiuo, corr. m. rec. N || 6 fit] sit
codd. et schol. Bern. || 7 s. (FONTES SACROS)
ex schol. Bern. addidi || 8 quod] q LN
qui P || 9 nimphe LN nimphe P ||
i. deo LN || 10 earum] utru || 16 hib-
baei L iblaei N || 18 Ante idest
videtur ROREM lemma intercidiisse, cf.
schol. Bern. adn. || 19 eo, o in ras. N
et LP || sallit LN psallit P || 25 sur-
rectio P || 26 amal L.

I

56. FRONDATOR idest rusticus
 vel † quod de floribus nascitur.
 Nam tria genera sunt frondato-
 rum; frondator, qui arbores am-
 5 putat, et, (qui) frondibus mani-
 pulos facit hiemis tempore ani-
 malibus ad pastum offerendos, et,
 qui manibus vitium folia avellit,
 quo ardor solis uvam maturiorem
 10 reddat. AD AVRAS idest in die.

57. RAVCAE idest brongidi. PA-
 LVMBES idest colmain idest co-
 lumbae, quas vulgus tetas vocat,
 et non dicuntur Latine, sed mul-
 15 torum auctoritas Latinum fecit.
 Cicero in elegia, quae Talamasta
 inscribitur: Iam mare Tyrre-
 num longe penitusque pa-
 lumbes reliquit.

20 58. GEMERE idest canere, pro-
 prie tamen de turture. TVRTVR
 declinatur et feminino et mascu-
 lino genere, ut 'aeria turtur

II

56. FRONDATOR idest pastor,
 qui de frondibus domum sibi facit,
 vel avis, quae in frondibus mur-
 murat. AD AVRAS idest calidas
 aestatis.

5

2 vel animal, quod *schol. Bern.* ||
 3 sunt *om. N* || 5 et qui et || 5s. mani-
 pulos] manibulas || 6 hemis *P* hiemps
N || temp̄ *P* || 7 offerandos *P* ||
 8 uitum *LN* || euellit *N* || 9 unam
P || 11 Rauce *P* || brongidi] *ita et*
Servius; βραγχόδεις *coni. Stephanus* ||
 11ss. Palumbes .i. colma in .i. quas
P Palumbes .i. columba quas *LN* ||
 14 sed] si *L* || 15 facit *LN* || 16 elegia]
 egia || que *P* || talamasta *P* tala masta
LN, cf. Serv. Thil. || 17 inscribitur]
 scribitur || 17s. Tyrrenum] tyrrenum ||
 18 penitusque *LN* || 19 reliquid *L*
 rt *P* || 20 Gemire *P* || 20s. proprie
 tamen] proprietatem || 21 de turture.
 TVRTVR] decuteretur tur *LP* decutere
 Turtur *N* || 22 fmō *P* feño *LN* ||
 22s. masculi *LN* || 23 genere *Servius*]
 casu *P* cas̄ *LN* || eriaturtur *P*.

1 Frondatur *L* Frondatur, *corr. -or*
N || 2 frontibus *L* || 3 quae] que ||
 frontibus *P* || 3s. mormorat *L* mormo-
 rat *N* mormarat *P*.

16 Cicero] *IV p. 1052, 25 Orell.*

I

cessabit', et Plautus: † Tibi ob-
iustos turtures. AB VLMO idest
lignum, quod sub vinea fit.

59. IN AETHERE CERVI idest
5 avium ante cervi volabunt more.

60. ET PISCES (idest) sine aqua.
Hoc est: ante rerum natura mu-
10 tabitur, quam nos Caesarem po-
terimus oblivisci. FRETA idest
maria. DESTITVENT idest dere-
linquent.

61. PERERRATIS errore con-
15 fusis. AMBORVM idest Germanis
et Persis dicit. EXVL idest Caesar.

62. AVT ARARIM, quod duce
Caesare Germanis et Persis victis
20 milites Ararim, Germaniae flumen,
biberunt.

63. ILLIVS idest Iulii Caesaris.
LABATVR idest respuatur vel ob-
livioni tradatur.

62. ARARIM idest Arar, fluvius

1 plaustus *P* || 1s. obiustos *N* ob-
iustus, *corr.* -os *L* ob iustos *P* ||
2 idest] id *P* || 4 aetere *L* aetere] *P*
etere *N* || serui *P* || 5 auium, *corr.*
auium *N* || uolabt] *L* uolabant *P* ||
8 idest] *om.* || 9s. motabitur *P* || 10 ces-
sarem *P* || 12s. relinquunt *P* || 14s.
confussis *P* || 15 Germanis] *fort.* de
(Germanis *Schol. Bern.*: hic Persas et
Germanos mutuos a finibus suis ex-
ulare || 16 perses *LN* || 17 AVT ARARIM
auterariam *P om. LN* || quod] quo
18 cesare *P* || 19 Ararim] ararum ||
21 Iuli *P* || cessaris *P* || 24 Arararim
L || asar *P* || fluines *P*.

1 Plautus] *Mostell. I, 1, 45*: tu tibi
istos habeas turtures.

24 *Schol. Bern. p. 754*: AVT ARARIM PARTHVS et reliqua. Tityrus, qui vult
diversissima inter se loca significare, dicit prius Parthum ex Arare potaturum,
Germanum ex Tigride, quam sibi oblivionem futuram non divisi agri Caesaris
beneficio. Iunilius Flagrius dicit.

II

59. IN AETHERE CERVI idest
ante rerum natura mutabitur, 5
quam nos Caesarem poterimus
oblivisci.

60. FRETA idest maria.

61. PERERRATIS FINIBVS idest
transmutatis vel confusis. 15

62. ARARIM idest flumen Ger-
maniae vel Galliae. GERMANIA
idest Germanus. 20

63. ILLIVS idest Iulii Caesaris.
† Nam cogitatione oblivioni non
tradetur.

4 etere *N* || 5 mutabitur] utebat *L*
utebat, *suprascr. m. II* motabit *P*
utebat *N* || 6 cesarem *LN* || 15 trans-
mutatis] transmotatis || 18 Galliae]
galliae uel || garmania *LN* || 19 ger-
manus, *suprascr. m. II* tigrum armenie
flumen *P* || 21 cesaris *L* cessaris, *corr.*
cessaris *P* || 22 Nam] *Subesse videtur*
falsa vocabuli nostra abbreviati (nrā)
perceptio; praeterea ante nostra pec-
tores, ante oblivioni LABATVR lemmata
supplienda sunt; cf. schol. Bern.
oblivioni *N* || 23 tradetur *P*.

I

II

Galliae, fluens in flumen Rodanum. TIGRIS idest Armeniae fluvius, influens in Persicum sinum. Itaque Tigris vult diversissima
5 inter se loca significare. Dicit prius Parthum ex Arare bibiturum, Germanum ex Tigride, quam sibi oblivionem futuram non divisi agri Caesaris beneficio.

10 64. SITIENSIS IBIMVS AFROS idest tropus synecdoche. Ab Afris enim Libyam interiorem, quae aqua eget, intellegi vult.

15 65. SCYTHIAM idest regio septentrionalis est. ET RAPIDVM CRETAE OAXEN hoc est lutosum, quod rapit cretam. Cretam terram albam dixit. Nam Oaxis
20 fluvius Mesopotamiae et velocitate utitur, qui rapiens albam terram turbulentus efficitur, vel Oaxis fluvius Scythiae: in Creta

64. SITIENSIS idest quia aqua 10 raro invenitur. IBIMVS idest in exilium. AFROS idest synecdoche. Ab Afris Libyam voluit intellegi, quae aqua indiget.

65. OAXEN idest Apollinis et 15 Anchialae filius, qui in Creta habitans oppidum condidisse fertur et suo nomine nominavit. Aliter fluvius Scythiae vel Mesopotamiae. 20

Cretam idest terram albam et velocitate utitur fluvius rapiens albam terram idest limosam.

1 s. rodanumiis L || 2 Tygris P || armoenie P || 3 finum P || 4 tigres LN || tygrius P || diuersima P diuersa LN || 6 Parthum] partem || 7 q P quae L om. N || 9 cesaris, corr. ce^saris P || 10 Sicientis N || affros P || 11 idest om. LN || sinecdoche L sinecdoche N smacdoche, m in ras. m. II P || 12 affris P || Libyam] libiam || interiorem] interi (interi^{orem}, orem m. rec. N) || 13 aquam LN || 15 scythia P scit^hia L sathia N || idest om. LN || 15 s. septentrionalis LN || 17 crete P || lutosum] lutulosum || 18 cretam, corr. cretam P || Creatam, corr. Cretam P || 19 albam terram] P || oaxis P aaxis L || 20 mesopotamiae L messapotamiae P || et] ex || 20 s. uelocite N || 21 q, P || 22 turbulentus LN curculentus P || efficitur, corr. efficit m. II s. X. P || 23 Oaxis] axis || Scythiae] scythiae || creata P.

10 quia quam P quā aquā LN || 11 inuenitur .n. P || 12 AFROS idest idest om. P || sinecdoche LP sinecdoche N || 13 ab^a fratris LN ab afratris, corr. ab afris P || Libyam] libeam || 14 quae] que || 15 apollinis P apollimis L apoli//nis N || 16 tantale L tantale NP antalae schol. Bern., ubi Anchialae scribendum esse conieci, cf. Serv. Thil. || 17 oppidum] opidum || 19 scythiae N || 19 s. mesopotamiae P mesopotamiae, corr. m. rec. N meidpotamiae L || 21 ex LP || 22 fluuius L fluui/us, ult. u in ras. N || 23 idest om. P || limosam L limosam, corr. -am N.

I

insula non est, sed aqua cretacei
coloris est. OAXEN. Philisthenes
ait: Apollinis et Anchialae filius;
hunc Oaxen in Creta oppidum
5 condidisse, quod suo nomine no-
minavit. Ut Varro ait: Quos
magnos Tantale partus ad-
ducta dolore et geminis cu-
piens dolorem Oaxida palmis
10 scindere dicta.

66. PENITVS subripuit. DIVISOS
idest quia olim iuncta fuit orbi
terrarum Britannia. Est enim
insula reposita in Oceano septem-
15 trionali et a poetis alter orbis
terrarum dicitur.

67. EN idest ecce. VMQVAM
idest aliquando. EN VMQVAM.
Virgilius alio loco dividit um-
20 quam interposito (verbo), alio
loco (con)ponit, ut infra in ipso
libro: En erit umquam ille

1 insola *P* || cretacei| cretena *codd.*
cretenei *schol. Bern.* || 2 philistenes *LN*
philostenes *P*, *cf. Serv. Thil.* || 3 apollo-
nis *P* apollonis, *corr. -inis N* || tan-
tilae *L* tantile *N* tantulae *P*, *cf.*
exc. II || 4 hunc| axen *P* || opidum
P || 5 quod| *om.* || 5s. nominabit *P* ||
6s. Quos magnos| *cf. de hoc loco cor-*
ruptissimo Serv. Thil. || 7 tantalae *L*
11 Paenitus *L* poenitus *P* || 12 idest
om. LN || 13 brittania *N* britania
(*t add. m. I*) *L* britannia *P* || 14 in-
sola *P* || reposita *P* || ociano *P* ||
14s. septentrionali *LN* || 16 dicitur|
dñ, add. man. vet. .1. P || 18 Enunquam
LN || 19s. unquam *L* || 20 interpositio
LN || verbo *ex Servio addidi* || 21 con-
ponit| ponit || 22 En erit *N* euenerit
P || unquam *LN*.

6 Varro| *Argon. I fragm. 3 p. 332*
Baehr.

22 En erit| *E. VIII, 7.*

II

5

10

15

67. EN VMQVAM idest ecce ali-
quando.

17 enimq *P.*

I

dies, quod significat umquamne, aliquando.

68. TVGVRI idest a tegendo dictum. CESPITE idest terra cum propria herba revulsa. CVLMEN idest eo, quod culmo tegitur. Nam physica rusticanorum est in paleis et in messibus.

69. POST ALIQVOT idest tempora idest quasi rusticus per aristas numerat annos. MEA REGNA idest, ubi dominatus sum, vel senem se dicit agros suos recepturum.

70. IMPIVS MILES idest iratus Meliboeus milites dicit, seu quod agrum suum teneant, seu quod civile gesserint bellum. (IMPIVS) qui pro Antonio arma portavit, quia bella civilia gessit idest desiderat. Hic Virgilius Octavianum Augustum (laesit), tamen secutus est veritatem † dum miles portando vincendo alios. NOVALIA

1 signium quā Ne P signū unquā ne LN || 2 aliqñ L || 3 tegori P || 4 cispite P aspite L || 6 quod] quae LN || culmo Serv. Thil. culmen codd. || tegit L || 7 Nam physica Serv. Thil. eorum enim physica schol. Bern. hic prisca (pri^aca L) codd. || rustica canorum LN || 8 paleis schol. Bern. palis codd. || mensibus L mensibus, corr. mensibus m. I P || Verba Nam physica — messibus sequenti scholio adiungenda esse scholia Bernensia docent. || 9 aliqt P aliqñ N || 10 q̄si P || 15 Impium P || idest om. LN || 16 moeliboeus LN || milites P sub quo milites impios latere suspicor, cf. Serv. Thil. || 17 teneant seⁿ, corr. m. rec. N || qui P || 18 gesserent, corr. -int N || 18 s. bellum. (IMPIVS) qui] bellum qui || 19 antō P || 20 s. -i- ē desiderat P || 22 agustum P || (laesit) ex schol. Bern. addidi || tñ P || 24 alios] cf. schol. Bern. || Nouali, corr. Noualia P.

II

68. PAVPERIS TVGVRI idest si mirabor etiam vile tugurium.

69. ARISTAS idest pro annis.

70. NOVALIA idest quae per singulos annos novantur per semina. MILES idest, seu quod agrum suum teneant, seu quod civile gesserunt bellum.

3 tuguri] tegurii || 4 tegorium L tegorium N tegurium P || 15 idest quae] et q; LN.

I

idest nova, quae per singulos annos novantur per semina. HABEBIT idest in spe ponitur.

73. INSERE idest semet imperat. 5

74. FELIX quasi iam diu ego felix fui aliquando in finibus vestris. Hic videt se pastor exclusum esse et invidet se non habere illud, quo taurus utitur. 10

76. DVMOsa idest † drisidi, quod (capra), cum pascitur, spinosa pendet.

77. CARMINA idest quia non libet † aristum canere sua carenti possessione. 15

78. CYTISVM idest genus fruticis vel herba, quae nascitur inter campos et silvas. In Cytisa civitate nascitur amara hominibus, non capris. AMARAS idest ad nostrum saporem; nam capris dulces sunt. 20

80. MITIA idest matura, quae non remordent, cum mordentur. 25

81. CASTANEAe idest mala

2 novantur *exc. II et schol. Bern.* nouare *codd.* || 4 idest *om. LN* || 7 felix sui *P* || aliqñ *L* || 8 uidete pastor *L* || 10 quotaurus *LN* || quo Tityrus utitur *Serv. Thil.* quod Tityrus habet *schol. Bern.* || 11 Domosa *P* || drisidi] *cf. Serv. Thil.* || 12 quod] quid || (capra) *ex schol. Bern. addidi* || 12s. spinosa *cf. Serv. et schol. Bern.* || 14s. quia no libet aristū canere sua *P* quia secundo n. libet aristū canere *LN* aristum] *fort. leg. tristi, cf. Serv. Thil.* || 17 Cythisum *L* Cithisum *NP* || 18 que || 19 sylvas *L* || cithisa *P* cythisam *L* cithisam *N* || 19s. ciuitatē *LN* || 20 hominum *L* || 23 dulce *N* || 24 matura *P* || q *P* || 25 remordent] remouent || cum mordentur] cum morantur *LN* Cōmorantur *P, cf. Serv. Thil.* || 26 Castaniae *P.*

II

73. INSERE idest Meliboeus semet ipsum imperat. 5

78. CYTISVM genus fruticis vel herba, quae nascitur inter campos et silvas. In Cytisa civitate nascitur amara hominibus, non capris. AMARAS idest ad nostrum saporem; nam capris dulces sunt. 20

80. MITIA idest matura. 25

81. MOLLES idest maturae.

4 melibeus *LN* || 17 chiti sum *L* chithi sum *N* chithisum dilicie refrigerium uoluptates curae solamen (*verba dilicie — solamen ad ecl. II, 2 pertinere videntur*) *P* || 18 quae] que || 19 Cytisa] chithisa || 21 Amaras *N* || nr̄ *LP* nr̄is, *corr. m. II* nr̄ū *N* || 22 capres *L* capres, *corr. -is N* || 24 Mitia] Mitia.

I

(secundum) antiquiores. MOLLES idest maturaе. ET PRESSI idest caseum. LACTIS idest lactis emulcti aut casei.

5 82. FVMANT idest ad vespertinam caenam praeparandum.

83. MAIORES idest duplicantur, teguntur. VMBRAE idest nox imminet.

10

FINIT PRIMA.

INCIPIIT SECVNDA.

Corydonis in persona Virgilius intellegitur, Caesar Alexis in persona inducitur.

15

20

1. ARDEBAT idest inpatienter diligebat et alebat et laudabat. ALEXIN, quem dicunt Alexandrum,

1 secundum | om., cf. *Serv. Thil.* || Moles P || 2 presi L || casseum P || 3 LACTIS idest lactis | lac iuncta L | lac iuncta P | lac iuncta N || emulti LN || 4 cassei P || 5 fumant P || 5s. vespertinam | uesperū, cf. *Serv. Thil.* || 6 cenam P || 8 teguntur | augentur *schol. Bern.* || Umbre LN || idest om. LN || 8s. imminet N || 11 FINIT PRIMA ∴ L || INCIPIIT SECVNDA ∴ L INCIPIIT SC̄DA N (*Codicis L lectiones variae inde ab huius eclogae initio usque ad v. 10 extr. nos defecerunt.*) || 13ss. CORIDONIS IN PERSONA VIRGĒ INTELLEGITVR CAESAR ALEXIS IN PERSONA INDVCITVR N || 14 alexis in p na P || 22 inpati P || 23 laudabat, lauda in ras. m. II P || 24 Alexim N | quem dicunt | cf. *Serv. Thil.*

II

82. VILLARVM idest ad vespertinam caenam praeparandum.

83. CADVNT VMBRAE idest tenebrae primum veniunt in valles montium, quasi dixisset nox imminet [secum].

10

FINIT PRIMA.

INCIPIIT II.

Virgilius Corydonis in persona intellegitur, Caesar Alexis in persona intellegitur, Antonius in persona Menalcae persona inducitur, Damoetas Theocritus significatur, magister Virgilii, Amyntas Cornificius poeta, inimicus Virgilii, intellegitur. Caenon idest novum, micton idest mixtum.

1. ARDEBAT idest inpatienter diligebat vel alebat vel laudabat. ALEXIN idest Alexander fuit ser-

5s. vespertinam | uesperū || 6 cenam LN || praeparandum | praeparantum || 9 quae si, *corr.* quasi P | si L que, *corr.* quasi N || 10s. secū. FINIT PRIMA L secū. FINIT PRIMA, *suprascr.* uirgilius pastor N secū π. in *margin.* s. XIV π. P *Illud* secū ex secunda, sc. ecloga ortum esse manifestum est || 12 INCIPIIT II LN π. P || 13 Vergilius LN || coridonis LP coridonos, *corr.* -is N || 14 cesar L cessar P || 15 intet LN intē P || 16 Menalcae | menalce || 16s. damoeta LP dameta N || 17 theocritus LN || 18 Amyntas | amintas || 19 uirgili L || 20 Cenon LN || 21 micton | micon || 22 inpatienter | inpatienter || 23 t alebat P uolalebat N ualebat L || 24 Alexsin N Alesin L.

I

fuit servus Asinii Pollionis. Virgilius, rogatus ad prandium, cum vidisset in ministerio nimum pulcherrimum, dilexit eumque 5 dono accepit. Caesarem quidam acceperunt, formosum in operibus et gloria. Alii puerum Caesaris, quem si laudasset, gratam rem Caesari fecisset. Nam Virgilius dicitur in pueros habuisse † alii amore. Nec enim turpiter eum diligebat. Alii Corydona, Asinii Pollionis puerum, adamatum a Virgilio ferunt eumque a 15 domino datum. Corydona a Virgilio ficto nomine videri ex genere avis, quae corydalis dicitur, dulce canens. Alexin vero puerum quasi sine responsione ac 20 superbum. Hunc autem dilectum fuisse Pollionis et gratum se futurum existimasse, si eum laudaret, cuius forma Pollio delectabatur, qui eo tempore Transpadanam Italiae partem tenebat et 25 agris praeerat dividendis.

2. QUID SPERARET idest nec spem potiendi habebat.

1 fuisse *P* || assinni apollonis *P* | 5 accipit *P* || Caesarem *N* Cessarem *P* || quidem *N* || 6 acciperunt *P* || formosum *N* || in *om.* *P* || 7 s. cesaris *N* cessaris *P* || 9 cesari *P* || 11 alii amore | *cf. Serv. Thil.* || 11 ss. Nec enim — a domino *om.* *N* || 12 s. coridon asini apollonis *P* || 15 s. Corido nā uirgilio *P* Coridon a uirgilio *N* || 16 videri | nuncupari *Serv. Thil.* || 16 s. ex quo genere *N* || 17 q, *P* || corydalis | coridalis *NP* || 18 alexinū, *corr.* alexin uero *P* || 19 sine *supra lin. m. ead. P.* || 21 sē *P* || 23 s. dilectabatur *P* || 26 preerat *N* || 27 quod *P* || spiraret *P* || 28 potiendi | patiendi || habebat *N* pauebat (*leg.* pascebat) *P*.

II

vus Asinii Pollionis. Hunc Virgilius, rogatus ad prandium, cum vidisset in ministerio nimum pulcherrimum, dilexit eumque 5 dono accepit. Caesarem quidam acceperunt, formosum operibus et gloria. Alii puerum Caesaris, quem si laudasset, gratam rem Caesari fecisset. Nam Virgilius dicitur III pueros habuisse. 10

2. DELICIAS idest dretel.

1 assinii *P* asini *L* asiniⁱ, *corr.* *m. rec. N.* || 5 accepit | accipit || Caesarem *LN* Cessarem *P* || quidem *L* quidem, *corr.* -am *N* || 6 acciperunt *L P* acciperunt, *corr.* acce- *N* || formosum *N* || 7 cesaris *LN* || 8 si *P* sim *L* si || *N* || 9 cessari *P* cessaris *LN* || 27 dilicias *P*.

I

3. TANTVM idest tantummodo.
 4. ADSIDVE idest saepius. INCONDITA idest inconposita, subito dicta, agrestia vel insanientis
 5 verba vel incondita inconscripta, ut Sallustius in l. V: At illi, quibus vires aderant, ruere cuncti ad portas, incondita tempnere.
 10 5. MONTIBVS idest quod amorem ei praestabat. IACTABAT idest fundebat incassum. INANI idest pro nihil sibi procurans contra absentem loquebatur.
 15 6. CRVDELIS inexorabilis, qui non flecteris meis scriptis et non das ereptos agros. ALEXI idest Caesar.
 20
 7. MORI idest prae contemptu.
 8. FRIGORA idest † aprica loca aestate aestiva lacerti captant.
 25 9. LACERTOS idest genus serpentis.
 10. THESTYLIS idest nomen

1 Tantum *om.* idest *N* || tantummodo *N* tñmodo *P* || 2 saepius | sepius || 4 dicta uerba *N* || 5 inconscripta | -1- conscripta || 6 Sallustius | salustius | in LV *L* in lūm (*notae* ∴. nihil usquam respondet) *P* in libro v *H Servii* || 8 cuncta *N* || incondita | inconditi || 10 MONTIBVS | Motibus || 10s. amore mei *P* amore ei *N* || 11 praestabat | prestat || 15s. qui non | quin *P* || 16 flecteris | cf. *Serv. Thil.* || 17 ALEXI | Alexin | 18 cessar *P* || 22 prae | pro || contentu *N* || 23 aprica | cf. *Serv. Thil.* || 24 aestate | estate || estiuā *P* || lacerti captant | lacertis carpant || 27 THESTYLIS | Testilis.

6 Sallustius in l. V | *Hist. II, 58 D., II, 67 Kr.*

Servii comm. Vol. III, Fasc. II.

II

3. TANTVM idest tantummodo.
 4. (INCONDITA) idest non scripta. HAEC INCONDITA idest carmina.
 5
 5. STVDIO INANI idest fundebat 10 incassum, dum (in) absentem loquebatur.
 6. O CRVDELIS idest inexora- 15 bilis, qui non flecteris meis scriptis et non das raptos agros. (ALEXI) o Caesar. Corydon a Virgilio fictum nomen videtur ex nomine avis, quae corydalis dicitur, dulce 20 canens.
 8. CAPTANT idest frigida loca pro aestate aestiva.
 9. LACERTOS idest genus ser- 25 pentis.
 10. (THESTYLIS) idest fictum

1 toñmodo *N* || 2 INCONDITA | *om.* || 10 inam *L*, -1- nam *N* || 11 dum in | dum || 15 Ó *P* || 17 ALEXI | *om.* || 18 ó *LN* || cessar *L* cessar *NP* || Corydon | Coridon || 19 nomen | nō *N* non *P* ñ *L* || 20 quae | q; || corydalis | coridalis || 21 canes *LN* || 24 aestiva | aestiuat, cf. *Serv. Thil.* || 25 lacertas *LN* || 27 THESTYLIS *om.*

I

rusticae mulieris, quae messoribus aestu fatigatis diversa genera herbarum contundens pulmentarium his parat. Vel concubina
5 Corydonis. Vel Testilis idest fictilis, rusticum nomen et ab eo, (quod) ponat cibos rusticis. FESSIS idest ferventibus, vehementi ardore fatigatis.

10 11. ALLIA et SERPILLVM idest nomina herbarum. Serpillum Latine conula, Graece nomen proprium herbae vel caepae. OLENTIS idest accusativus.

15 13. ARBVSTA idest virgulta. CICADIS caug, cuculum fugant cantando in lignis, similiter istas cervi expellunt.

20 14. SATIVS idest nonne sufficit? (TRISTES) quae tristem faciunt. AMARYLLIDIS IRAS idest quidam hoc a Virgilio ideo dictum putant,
25 quod magis Antoni, quam Augusti amicitia accipienda fuisset.

1 qui *P* || 2 aestu — diversa *evanuerunt in N* estu *P* || 5 coridonis *P* choridonis *N* || Vel *om. N* || 7 quod | *om.* || cybum *N* || 8 uehimenti *P* || 10 Alia *L* Alia *N* || 12 comula *L* || grece *P* || nom^{en}, *corr. m. I N* || 13 herbe *LN* || caepe *N* cepe *P* || 14 idest *om. LN* || accsst *P* accusatis *LN* || 16 cicadis | Cicades || coculum, *corr. m. I L* coclum, *corr. coctum P* || figant *P* || 17 similites *P* || istas *schol. Bern.* istos *codd.* || 22 TRISTES | *om.* || 23 Amarillidis *LN* || idest *om. LN* || 24 putant *om. LN* || 25 antonii *LN* || agusti *P*.

II

nomen. Thestylis idest nomen rusticae mulieris, quae messoribus aestu fatigatis diversa genera herbarum contundens pulmentarium his parat. Vel concubina
5 Corydonis.

10 11. SERPILLVM Latine conula, 10 Graece nomen proprium herbae vel caepae.

15 13. CICADIS vermes, quae cuculum fugant cantando in lignis, similiter istas cervi expellunt.

11. SERPILLVM idest nomen herbae vel caepae. 20

14. NONNE SATIVS idest nonne sufficit? (TRISTES) quae tristem faciunt. AMARYLLIDIS IRAS idest quidam hoc a Virgilio ideo dictum putant, quod magis amicitia Antonii,
25 quam Augusti accipienda fuisset.

1 thestylis *P* thestillis *LN* || nomen | nō *LN* n̄ *P* || 2 rustice *P* || mulieres *L* mulieres, *corr. -is N* || quae | que | 4 contundens | contondens || 6 coridonis *LN* || 10 Serpilum *N* Serpyllum *L* || 11 Graece | grece || herbae | herbe || 12 cepe *LN* cepe *P* || 15 quae | que || 15 s. cuclum *LP* cuclum, *corr. m. rec. N* || 16 fingant *L* f//u(u *corr.*)gant *N* || lignist *P* || 17 istas *schol. Bern.* istos *codd.* || ceruim *L* cerui/// *N* || 19 serpulum *L* serpulum, *corr. serpilum N* || nō *L* || 20 herbe *LN* || capae *LN* cape *P* || 22 TRISTES | *om.* || quae | que || 23 amarillidas *P* amarillidas *L* amarillidas, *corr. -is N* || 23 s. IRAS — Antonii *om.*, *sed suppl. in marg. m. antiqua N* || 24 s. patant *L* || 26 Augusti | agusti || fuisset | fuisse.

I

15. FASTIDIA idest contemptus vel ditiones. MENALCAN idest Antonium dicit vel alumnos eius.

16. CANDIDVS idest quia Caesar Romanos, Antonius Aegyptios habuit in bello.

17. FORMONSE PVER idest non debet te praesens rerum successus inmitem facere; aequae enim laeta rerum natura mutantur.

18. LIGVSTRA idest meligabur idest flores vel herba. VACCINIA idest derceroig, violae purpureae, vel subicriib, quia usui sunt, vel genus floris crocei coloris, vel nigrae. LIGVSTRA et VACCINIA idest genus virgulti ambo.

19. DESPECTVS contemptus: despicias et spernis studium meum. ALEXI idest Caesar.

20. QVAM DIVES PECORIS NIVEL. Alii sic distingunt, quia antiqui lanam albam diligebant. ABVN- DANS idest ingenii sui ostendit abundantiam plurimam.

1 fastidia, corr. fastidia P || contētus LN || 2 dictiones L || 3 alumnus P || 4 idest om. N || 4 s. cessar P || 5 romanus LP || aegyptius P || 6 in bello om. LN || 8 Formose LN || 9 praesens P || 9 s. successus P || 10 aequae teque || 11 laeta rerum L rerum laeta P || mutantur motantur || 12 Ligustrē LN Legustra P || 12 s. meligabur idest om. LN, cf. praef. schol. Bern. p. 691. || 13 Uaccinii L Uaccineę, corr. -nea P || 14 derceroig om. LN || dercero iguiole P || porporeę P || 15 1 subicriib quia usui sunt P, om. LN || 15 s. 1 genus floris crocei coloris 1 nigrae LN, om. P || 17 LIGVSTRA] Uel ligustra L Uel legustra P || uaccinii L || 19 Dispectus P || contemptus om. P contentus N contētus L || 20 dispicias P || 23 sic P || 26 habundantiam N.

II

15. MENALCAN idest Antonium vel alumnos eius. FASTIDIA idest contemptus vel ditiones.

16. ILLE NIGER idest Antonius, quia Aegyptius fuit. CANDIDVS ESSES idest Caesar candida de regione.

17. CREDE COLORI idest prosperitati.

18. LIGVSTRA flores papaverum vel melcaprorum. VACCINIA idest violae purpureae idest dercefroiō vel subi vel certe dēřčēřũĭĥ.

19. DESPECTVS idest spernis studium meum.

20. NIVEI quia antiqui lanam albam diligebant vel candore poetae magis. LACTIS idest ingenii sui ostendit abundantiam.

2 alumnus P alomnus L alomnus N || eius om. LN || 3 dictiones P || 5 quae L que, corr. qui N || 6 cessar LN || candida de] candidate || 8 Credo L Credō N || idest om. LN || 8 s. prosteritati LN || 12 foras, corr. flores P || paperum N pauperum L pauperum, corr. paperum P || 13 melcaprorum] mel caprorum || uacina L uacinia N uicinia, corr. uacina P || 14 ōulae^o dercefroiō^o porporeę, suprascr. m. II s. X P uiole purporeae (pupporeae N), om. 1. dercefroiō LN || 15 sub. 1. P dēřčēřũĭĥ LN dēřčēřũĭĥ P || 19 DESPECTVS] Dispectus || 22 qui^a, a add. m. rec. N || 23 tandore LN || 23 s. poetae L poeta N || 25 abundantiam] habundantiam.

I

21. SICVLIS IN MONTIBVS idest quia Theocritum sequitur, Siculum poetam, regionis illius facit mentionem. AGNAE idest forma
5 divitis incitantur ad amorem.

24. AMPHION DIRCAEVVS idest Antiopae et Iovis filius fuit, qui ita lyra cecinisse dicitur, ut eius cantus montes et saxa con-
10 vocasset et Thebanorum muri surrexerint. Amphionem Thebanum musicae fuisse studiosum, omnibus notum. Dircaeum autem dicit a fonte Dirce, quae est The-
15 bis in Boeotia. Et Zethus, frater eius, agrorum cultus habuit. IN ACTAEO ARACINTHO vel in Hircanico idest vicino Medis, ubi Amphion regnavit, sed mentitur.
20 Nam Aracanthus in Attica non est, sed in Acarnania. Pro eo dicitur, quia nemorosum accipi-

1 ss. Siculis — poetam *om.* LN || 2 teocritum, *corr.* teucritum P || 2 s. siculum P || 4 Agne P || 6 dirceus LN derceus P || 7 antiope LN || 8 ita lyra cecinisse dicitur | titali racinisse P tali ratio ÷ L tali rationis ÷ N || 9 cantu P || 9 s. convocasset | conuocasse || 11 surrexerit P surrexerunt LN || Amphionem | Anphionem || 11 s. Thebanum | tebanum || 12 musice LN musice P || 13 notum | natum || Dirceum N Dircheum L derceum P || 14 Dirce | derce P dirchis L dirce^h is, *corr. m. rec. N* || quae | q̄i P || 15 boetia NP boetico L || zetis LP || 16 s. In actheo aracinto L In actheo oracinto N in
athea^h c intho P || 17 Hircanico | hircaronte L hircaronte P ircaronte N || 18 uicinome d̄is P || 19 anphion NP || regnabit L || sed | si L || 20 aracanthus L aracinctus N arachinthus P || atica P || 21 sed | si L || acarnania est P armenia LN, *cf. schol. Bern.* || pro eo | ideo P || 22 d̄t N.

II

21. SICVLIS idest quia Theocritum, poetam Siculum, suum magistrum sequitur.

24. AMPHION DIRCAEVVS idest Amphionem Thebanum musicae fuisse studiosum, omnibus notum. Dircaeum autem dicit a fonte Dircae, qui est in Boeotia. Am-
10 phion idest Antiopae et Iovis filius fuit, qui ita lyra cecinisse dicitur, ut eius cantu Thebanorum muri surrexerint. ACTAEO idest promontorium in capite
15 montis contra mare Aracanthium. Aracanthus idest mons in Attica.

1 s. teocritum LN || 6 AMPHION | Anphion || DIRCAEVVS | dirceus || 7 anphionem NP anphionem L || mussice L mussicae P || 8 studiosum | studiorum P *om.* LN | om̄i bonotum LN || 9 Dircaeum | Derceum || 10 Dircae | dercei || boetica LN boethica P || 10 s. anphion | anthiope LN | anphioni antiope P || 12 qui ita libra L qui ita // lira N || 12 s. cecinisse | cicinisse || 13 d̄t L cartu L | 14 surrexerint | surrexerit || Actio LP Actio, *corr.* Acteo N || 15 promontorium (i *add. m. rec.*) N || 16 Aracanthium | arachinthi LN arachinthus P || 17 Aracanthus | Arachintus || atica LP athica N.

I

mus. IN ACTAEO ARACINTHO idest ismosleib herbithu, quia nemorosum est.

25. NON SVM ADEO INFORMIS idest sed ingeniosus idest nam ingenium meum cognovi, cum omnium rerum status esset quietus. IN LITORE idest ne diceretur: in quo speculo te vidisti, cum sis 10 rusticus?

26. STARET idest dum quiesceret. NON EGO DAPHNIN idest Amphionem cantando, Daphnin pulchritudine (se) imitari dixit.

15 27. IVDICE TE idest iudicante te ipso. FALLIT IMAGO idest voluntaria per semet ipsum, imaginaria secundum alium, ut philosophi dicunt.

20 28. LIBEAT idest delectet. SORDIDA idest quia tu sordida existimas.

29. HVMILES idest quas credis sub terra esse, quae mapalia 25 vocantur. ET FIGERE CERVOS idest insurgia ligna, quibus addun-

1 inacte aracinto *L* inacte arahinto *N* in actenar cintho *P* || 1s. i. ismosleib (leih?) herbithu *P* *om.* *LN* || 5 idest sed | sed *N* si *L* || nam | non || 7 umnium, *corr.* omnium *P* || status *schol. Bern.* satis *codd.* || 8 idest *om.* *LN* || 12 daphni *L* damnim *N* || 12s. i. anphionem *P*, *om.* *LN* || 13 daphni *L* damni *N* || 14 pulchritudine *N* || se | *om.* || emitari *P* || 15 iudicante *L* || 17 voluntaria | uoluntari || 17s. imaginaria | maginaria || 18s. philosophi *LN* || 19 deāt, *corr.* dīnt *N* || 20 dilectet *P* dilectat *LN* || 21 quia | quae *schol. Bern.* et *exc. II* || 23 quas credis | quastrachis, *cf. schol. Bern.* || 24 qua mappalia *L* qua^mapalia, *corr. m. I N* quā apalia *P* || 25 figire *P* || 26 insurgia | incurva *coni. Thilo.*

II

25. IN LITORE VIDI idest ne diceretur ei: in quo speculo te 5 vidisti, cum sis rusticus?

26. NON EGO DAPHNIN idest pulchritudinem eius non metuam. DAPHNIN idest filius Apollinis.

27. IVDICE idest pro iudicante. 15 IMAGO idest quam vidit in speculo.

28. SORDIDA idest quae tu sor- 20 dida existimas.

11 NON EGO DAPHNIN idest | non ego daphina *P* || 13 appollinis *L* appo^llinis, *corr. m. rec. N* || 15 idest *om.* *LN* || 16 q *L* qui *P* quia *N* || 20 quaetū *P* que, *om.* tu *LN* || 21 existima *L*.

I

tur ad culmina ad tecta muni-
menta.

30. CONPELLERE idest minare
vel pascere, ne nervi eorum, si
5 diu iaceant, rigescant ex nimio
tenore siccati. VIRIDI HIBISCO
idest nondleiscaldi idest genus
virgulti, quo pastores flagellant.

32. PAN PRIMVS idest Syrin-
10 gam cum Pan persequeretur, versa
est in calamos. Unde Graece
syringa dicitur fistula. Pan idest
natura omnium rerum, inventor
fistulae. Pan, pastoralis Deus,
15 per cornua solem significat et
lunam, per fistulam VII planetas
stellas, per pellem maculosam
caeli sidera, per cannam ventos,
per pedum tenuitatem aeris, per
20 ungulas caprinas soliditatem ter-
rae. Villosus est, quia vestitis
gaudet terra. Hic autem natus
est Mercurio in arietem converso
et Penelope, uxore Ulixi, et ada-

1 clumina, *corr.* culmina *P* || mu-
menta *LP* mumenta, *corr. m. rec. N*
Fort. leg. quibus adduntur culmina ad
tecta munienda || 3 Compellere *LN* ||
4 ne *om. LN* || 5 regescant *P* || nimio
nimia *LN* minia, *corr.* nimia *P* ||
6 siccatae *LN* sicatae *P* || ^hibisco, *corr.*
m. IL || 7 nondleis caldi *i. P om. LN* ||
8 quos *LN* || flagillant *P* || 9 idest *om.*
LN || 9s. syrinam *LN* sirinam *P* ||
11 grece *P* || 12 syrina *L* syrine *N*
sirina *P* || 13 inuentof *P* inventor est
Phil. || 15 per cornu *Phil.* || 16 fistulas *N*
phistolem *L* || 19 per pedum tenuitatem
aeris *om. Phil.* || aerem *P* || 21 vestitis
(al. vestitu) *Phil.* || 23 mascurio *P* ||
aerietem *L* || 24 Penelope] poenelope ||
Ulyssis *Phil.*

12ss. PAN PRIMVS CALAMOS. Pan i. e.
Natura omnium rerum — Penelope
uxore Ulyssis *Urs. (Phil.)*.

II

30. CONPELLERE idest minare
vel pascere. HIBISCO idest genus
virgulti, quo pastores flagellant 5
pecus.

32. PAN natura omnium rerum,
inventor fistulae pastoralis dici- 10
tur. Per cornua solem significat
et lunam, per fistulam VII pla-
netas stellas, per pellem pictam
caeli sidera, per ungulas caprinas
soliditatem terrae. Syringam cum 15
Pan persequeretur, versa est in
calamos, unde Graece syringa
fistula dicitur.

3 nunare, *corr.* niinare *P* || 10 fistule
L fistole *P* fistole *N* || 12 luna *P* ||
14 ungulus, *corr.* -as *N* || capinas,
corr. m. rec. N || 15 solitatem *LP*
solitatem, *corr. m. rec. N* || sirinam *P*
sirrimam *L* sirringam, *g corr. N* ||
16 persequetur *LP* persequetur, *corr.*
m. rec. N || 17 Graece] grece || 17s. si-
rina fistula *P* sirinafistula *LN*.

I

mavit vero Syringam Nympham,
 quae fugiens eius informitatem
 in calamum versa est seu fistu-
 lam et amorem suum cantu de-
 5 lectabat. Ac (cum) non posset
 magnitudinem fluminis transire,
 fuis precibus meruit in calamum
 transfigurari, quo praeciso quo-
 niam amori suo satis facere aliter
 10 non poterat, cantu delectabatur
 velut adloquio.

26. DAPHNIN nobilem poetam,
 cuius ingenium non timeo te iu-
 dicante.

15 35. AMYNTAS idest pastor no-
 bilis, qui voluit carmen rusticum
 scribere insulsum.

20 36. DISPARIBVS idest inaequa-
 libus. CICVTIS idest calamis. Ex
 cicuta tantum scripsit et pulsus
 est auctoritate.

37. DAMOETAS idest . . . . .

25 38. TE idest Virgilium. SECVN-
 DVM idest dominum.

36. SEPTEM CONPACTA CICVTIS
 idest in VII pastorales odas con-
 venientia praemia.

1 Syringam | iurigā || nimpham NP ||
 2 que P || fugens P || 4s. dilectabat P ||
 5 (cum) om. || posset | posse || 7 fuis
 P || ꝑcibus P || 9 amori | amose, corr.
 amosi N | amos et LP || facere | sacre,
 corr. m. rec. facere N | sacre LP || 10 pō-
 tuerat N || dilectabatur P || uelud N |
 12 daphni LN | daphni P || nubilem P |
 13 ingenu L || timente, corr. timeo te N
 timente LP || 15 AMYNTAS | Amintas
 16 que, corr. qui N || 20 Cicutis, om.
 idest LN || 21 tantum | tam || 23s. DA-
 MOETAS idest . . . . . TE idest Virgilium |
 damuestaste (corr. damuetaste) : i. uir-
 gilium P | Damoetas : i. uirgilius LN || 28
 idest, om. in LN || 28s. conuen//////tia P.

II

35. AMYNTAS QUID NON FACIE- 15
 BAT idest pastor nobilis, qui vo-
 luit carmen rusticum scribere in-
 sulsum.

36. CICVTIS idest calamis vel 20
 culmis.

37. DAMOETAS idest Theocritus
 dicitur.

15 Amintas, corr. Amyntas P | Amin-
 tas LN || QUID | quod || 17 carnem L
 car. // m N || 17s. insulsum | impulsus ||
 20 culmis | cubinis LN || 23 Theocritus |
 teocritus || 24 dicitur | dē.

I

38. TE NVNC idest Virgilium.
SECVNDVM idest Theocrito, quem
hic Damoetam dicit.

39. STVLTVS AMYNTAS INVIDIT.
5 Amyntam Cornificium vult intel-
legi, qui conatus est contra Vir-
gilium scribere, vel ideo stultus,
quia invidit.

40. NEC TVTA idest incauta.

10 41. CAPREOLI idest caprae sil-
vaticae. ALBO idest varii.

42. SICCANT idest mulgent vel
sugunt.

43. THESTYLIS idest ei vicinam
15 mulierem rusticam. Damoetam
enim possumus suspicari a pago
nominatum, Thestylem desidiosam
et voluntariam.

44. SORDENT idest sordida exi-
20 stimantur.

46. NYMPHAE CALATHIS PLENIS.
Nymphas Deas aquarum putant
dictas a nubibus, nam ex nubibus
aquae. Unde et dirivatum est,

2 Secund^o LN Secundus P || teo-
crito LP teocrito^v N || 4 AMYNTAS
amintas || 5 Amyntam] Amintam
cornifitium P || 6 quia natus est P ||
9 incauta, u in ras. P || 10 Caprioli LP
Caprioli, corr. -oli N || idest om. P ||
caprae L || 10s. siluaticae P || 11 uari
P || 12 siccant P || mulgent N || vel
om. P || 13 sugunt P || 14 THESTYLIS
Testilis || ei || et || 15 Dam P || 16 posu-
mus P || 17 nominatum] non || testi-
lendi sidiosam P desidiosam testilē
LN || 18 uoluntarium L voluntariam
idem est quod voluptariam || 19 sordida]
sorditant LN || 19s. existimantur] exi-
stimant || 21 calatis LN galathis P ||
22 Nymphas P || deas aquarum P
dearum LN || 23 nam ex nubibus om.
LN || 24 aque LN || 24s. diriuatum
est nymphas deas aquarum q̄ P.

17 THESTYLIS desiderosam et voluntariam significat *schol. Bern.*

II

39. STVLTVS idest quia invidit.
AMYNTAS idest Cornificius, qui 5
conatus est contra Virgilium
scribere.

41. CAPREOLI idest quibus so- 10
lent pueri ludere.

42. SICCANT idest mulgent.

43. THESTYLIS idest vicina ei
rustica mulier idest desidiosa et 15
voluntaria.

46. CALATHIS idest oethalcamb.
NAIS idest proprium Nymphae.

4 qui^a, corr. m. rec. N qui LP ||
inuidi, corr. m. rec. inuidit N inuidi L
nudit P || 5 Amintas LN || cornifitius
P || 10 caprioli P capriola L capriola,
corr. capreoli N || 12 mulgäent P ||
14 THESTYLIS] Testilis || ei || eo || 15 di-
sidiosa P dissidiosa LN || 16 volun-
taria idem est quod voluptaria || 21
oethalcā. ib P oeth. alcā ib LN ||
22 idest om. LN || Nymphae] nimphae.

I

II

quasi numina aquarum vel lympharum. Ipsas autem dicunt et Musas, quas et Nymphas. Nam aquae motus musicam efficit.

6 Nympharum apud gentiles varia sunt vocabula. Nymphas quippe montium Oreades dicunt, silvarum Dryades, fontium Hamadryades, camporum Meliades, maris Naides. NAIS idest proprium.

47. VIOLAS idest scotha vel vaccinia. PAPAVERA CARPENS idest colligens.

15 48. NARCISSVM ET FLOREM IVNGIT. Narcissus puer conversus in florem, dum ab invito Apolline fuisset interemptus. Mire autem id se facere dicit, quod
20 Deus fecit. ANETHI idest proloso.

50. MOLLIA LVTEOLA idest rubei coloris vel tactu plumae rubicunda. PINGIT idest componit.

25 CALTHA idest herba.

50. LVTEOLA idest rubicunda. PINGIT idest componit.

1 mīma L || aquarum om. P || 1s. limpharum P nympharum N || 2 aut LN hoc P || et om. LN || 3 nimphas P || 4 a///que P || mysiquen LN mysi quem P || 5 Nimpharum P || apud N || 6 Nymphas P || 7 quipe P || Oreades | oriades || 8 Dryades | driades || 9 Hamadryades | amadriades || Meliades | himides L imides N hinides P || 10 nabides LN nahides P || 10s. NAIS idest proprium | Naisi ppt LN Naisi prū P || 12 VIOLAS | iollas P || idest om. P || 14 collegens P || 15 NARCISSVM | Narcisum || 16 Narcisus LP || 17 inuido LN || 18 a pollione P || interemptus P || 19 autem om. LN || facire P || 20 Anedii P || idest om. LN || 20s. proloō LN || 22 lutealo L || id P || 23 rubei, corr. rubei P || plumae NP pulmae L || 24 Pingint N || cōponit LN || 25 Calta LN.

I

51. IPSE EGO idest te agresti carmine laudabo. LANVGINE idest obruchir.

52. CASTANEAS idest omnia 5 poma, quae durum corticem habebant, (ut) castaneae, nuces dicebantur; quae autem mollem, mala.

53. CEREА idest matura. PRVNA 10 idest airnidraigin; diversitas colorum picturam imitatur. HONOS idest honor.

54. LAVRI idest quamquam ingratas habetis baccas. CARPAM 15 idest tollam. PROXIMA idest aut loco aut dignitate.

20 56. CORYDON idest Virgilius. MVNERA idest carmina. ALEXIS idest Caesar, quia dilecta ei civilis conversatio.

54. Vel laurus et myrtus utraque 25 virgulta conscia amoris. Nam laurus Apollini, myrtus Veneri dilecta est.

1 ego idest te | ego te LN ego ite P || agristi P || 2 s. obruchir om. LN || 4 idest om. LN || omnia NP || 5 q; P || 6 (ut) om. || castaneae P || 7 dicebant L || molem LP || 10 airnidraigin om. LN || 11 emittatur P || 12 idest om. LN || honoro P || 13 lauri P || quamquam | quia || 13 s. ingratis | ingratias || 14 baccas LN uaccas P || Carpan P || 15 s. tollam i. proxima aut loco a dignitate L || 16 dignitate N || 20 corydon | Coridon || 22 dilecta ei | dilectae LN dilectate P || 24 laurus L | mirtus P mistus L || 25 constia, corr. conscia P || 26 appolloni P || mirtus P mistus L.

II

51. IPSE EGO CANA LEGAM idest agresti carmine laudabo te. LANVGINE corbuĩññ.

52. CASTANEAS NVCES idest omnia poma, quae durum corticem habent, (ut) castaneae, nuces dicebantur; quae mollem, mala dicebantur.

53. CEREА idest matura. PRVNA idest airnimdrãĩgĩñ. HONOS idest 10 honor. Diversitas florum et colorum ornatum et honorem facit.

54. O LAVRI idest quamquam ingratas habetis baccas. PROXIMA MYRTE idest aut loco aut digni- 15 tate. Laurus et myrtus utraque virgulta conscia amoris. Nam laurus Apollini, Veneri myrtus dilecta est.

56. MVNERA idest carmina. 20 ALEXIS NEC CVRAT idest Caesar, quia dilecta ei civilis conversatio.

2 s. Lanugite LN || 3 corbuĩ ññ L corbum i. ññ N corbuĩ ññ || P || 4 s. Castaneas — habent in textu om., sed signo || addito in marg. suppl. m. I P || 5 quae | que || 6 (ut) om. || castaneas P || noces L noces N || 7 quae | que || 8 dicuntur P || 9 matu L || prima P || 10 air. Nim drãĩñ. P air ni drãĩgĩñ LN || 11 Diversitas | diuersitas || 12 honoro, corr. rem P || facit om. P || 13 quamquam | qui || 14 ingratis | ingratias || uaccas LP uaccas, corr. baccas N || MYRTE | mirtus || 15 colo LN || 16 myrtus | mirtus || 18 apollim L || myrtus | mirtus || 21 ne curat N cessar LP || 22 q LP que, corr. quia m. rec. N || dilecta ei | dilectat te LP dilectat te, corr. de- N.

I

II

56. RVSTICVS EST idest ioco
utitur et significat, si certet etiam
muneribus, tamen divitiorem Pol-
lionem, qui erat dominus pueri.
5 Pollionem enim vult intellegi,
dum Iollam appellat.

57. SI MVNERIBVS idest poetae.
HEV idest o, inquit.

10

61. . . . Iuppiter de capite ge-
nuit, Iuno Vulcanum sine viro
peperit.

58. AVSTRVM idest ventum No-
tum contrarium floribus idest
calore; sicuti floribus convectoris et
depositis ventus contrarius spar-
git eos, sic carmina mea con-
20 temnuntur et munera ab Alexi.

59. PERDITVS idest demens.
APROS idest quia † voluntates
secus fontium conturbant.

60. [Heu] QVEM FVGIS A DE-
MENS. Hoc in se, non (in) Alexin.
Revocat illum ad rusticum carmen.

1 ioco] loco || 2 sic est et iam *N* ||
3 s. pollione in *N* appollonem *P* ||
5 Apollonem *P* || enim *om.* *LN* || 6 dum |
deum || i. ollam *LN* || 8 hev] Ceu *LP*
eheu *N* || 12 iuppiter *LN* iopiter *P*,
cf. infra ad v. 61. || 12 ss. de capite
— notum contrarium floribus *NP* de
ca floribus *L* || 13 ulcanum *P* || 17 ca-
lore] calor || sicuti] sicut in || con-
vectoris, cti *in ras.* *P* || 18 depositus *L* ||
18 s. spargit eos] Spargite imas || 19 si
N || 19 s. contempnuntur *N* contemp-
nentur *P* || 21 Perdictus *P* || 22 s. vo-
luntates secus] voluntates se aquas
schol. Bern., unde legendum: volutantes
se, aquas || 25 Heu, quod a *interiectio-*
nem interpretari videtur, seclusi || & *P* ||
26 non in Alexin] in *om.*

57. MVNERIBVS idest poemate.
IOLLAS idest dominum pueri
Pollionem enim vult intellegi,
dum Iollam appellat, vel Corni- 10
ficium significat.

5

58. AVSTRVM ventum Notum 15
contrarium floribus; sicuti flori-
bus collectis et depositis ventus
contrarius spargit (eos), sic car-
mina mea contempnuntur et mu-
nera ab Alexi. 20

59. PERDITVS idest demens.
APROS idest qui conturbant fontes.
Nunc mea carmina inimici tur-
bant.

60. QVEM FVGIS A DEMENS 25
idest revocat Alexin ad rusticum
carmen.

7 idest *om.* *P* || 8 ioallas *P* loallas
L lo///llas *N* || domum *P* || 9 Pollio-
nem] Apollinem || 10 dum] dā || gollam,
corr. m. rec. N || 15 uentrum *L* uent///um
N || Nothum *L om. N* || 16 s. sicuti
floribus *supra lin. m. II s. X P* |
17 uentis *LP* uentis *N* || 18 eos] *om.* ||
sic] si || 19 contempnuntur *LP* || 20
alexī *P* || 22 conturbant *P*.

I

61. DARDANIVS QVE PARIS. Parin idest Priami filium pastorem fuisse, priusquam a patre agnosceretur, notum est, quem Dardanium appellat, quod in ea regione pastor fuisse dicitur.

. . . . Minervam autem artibus suis oppida constituisse, manifestum. Potest etiam attigisse (Athenas), Athenae enim ideo appellantur, quod plura oppida sub tutela Minervae in Attica posita Theseus in unum contulerit. PALLAS QVAS CONDIDIT ARCES. Minerva enim, quae et Pallas, prima condidit arces vel urbes.

63. TORVA LEAENA idest truculenta vel saeva vel aspera vel irata. Hoc nomen licet veteres Latinum negent, auctoritate tamen valet. Dicebant enim leonem masculum et feminam, ut Plautus

1 Dardanusque LP || 1s. Parin om. LN || 3s. cognosceretur LN || 5 quod] qui LN quo P || 6 pastus LN pastos P || 7 Minervam] cf. supra post v. 57: Iuppiter de capite — peperit || 8 opside P || 8s. manifeste P || 9 attigisse P || 10 (Athenas), Athenae enim] Athenee nim P Athenae autem LN || 11 opida P || 12 tutela P || minerue P || possita P || 13 theseus LN || in unum loquum (corr. locum) P || cumtullerit P || 15 q; P || palla P || 16 arces vel om. P || 17 Toruale aena LN torualena P || 18 vel] om. P || seua P || 20 tar LN tm̄ P || 22 masculinum P || feñ L fem̄ P femē N.

19 ss. TORVA LEAENA. Hoc nomen licet — panthera et lea Urs. (Phil.).

22 ss. Plautus in Vidularia] cf. *Plauti com. ed. Lemaire III p. 530 et Studemundi de Vidularia Plautina comm. Gryphisw. 1870.*

II

61. DARDANIVS QVE PARIS idest Alexander. Paris, filius Priami, pastor in silvis prius fuit. PALLAS Minerva, quae prima artibus suis oppida constituit et condidit urbes. 5

63. TORVA idest saeva, aspera, irata. LEAENA idest hoc nomine veteres non utebantur. Dicebant enim leonem masculine et feminine. Feminine, ut Plautus in Vidularia dicit: Nam audivi

2 Priami] priami ·i· || 4 quae] que || arcibus LP || 5 opida LP opida, corr. m. rec. N || 17 TORVA] Turba seua LN || aspera] asperia || 18 lena LP le^ona, corr. m. rec. N || 20 masculinē P masculinae LN || 20s. femininae L feminae N fm̄ P || 21 femininae LN femine, corr. feminine P Plautus] plautus || 22 dolaria LP ni^o dolaria, corr. m. rec. N.

I

in Vidularia: Nam audivi ego
feminam leonem semel pa-
rire. Cicero de gloria libro... sic
ait: Statuerunt simulacrum
5 Leaeanae. Leam vero Varro ad
Ciceronem dicit libro III: Sicut
† nocent panthera et lea.

64. CAPELLA idest ad con-
prehendendam florentem cytismum
10 idest quia omnia ad voluntatem
persequuntur cibi capiendi. LA-
SCIVA idest ad pastum.

65. TE CHORI DONO idest
(CHORI) exercitus eorum, qui
15 saltare faciunt in civitate. DONO
hoc est donum. ALEXI saltare
cum choro. TRAHIT idest chori
donum te trahit.

II

ego feminam leonem semel
parire. Cicero de gloria libro...
sic ait: Statuerunt simula-
crum Leaeanae. Leam vero
5 Varro ad Ciceronem dicit libro
tertio: Sicut [ait] † non est
in panthera et lea.

64. SEQUITVR LASCIVA CAPELLA
idest quae omnia ad voluntatem
persequuntur cibi capiendi. 10

65. CHORI DONO idest CHORI
exercitus eorum, qui saltare fa-
ciunt in civitate. DONO idest 15
donum. ALEXI saltare cum choro.
TRAHIT idest chori te trahunt.

1 in uidolaria *L* in uidōlaria *N*
indolaria *P* || 1 s. feminam ego *LN*
Phil. || 3 libro ...] librorum *codd.* lib. II
Phil. || 3 s. sicant *P* || 4 simulacrum *P*
gloria *LN* || 5 laene *P* le^one, *corr. m.*
rec. N || statuerunt gloria leaena (al.
st. aeream leaenam; al. statua erat
Gloriae Leaeana) *Phil.* || 6 libro m̄ *N*
liber m̄ *P* || 7 nocē *LN* no cest *P*
nocet *Phil.* || pant^h era, *corr. m. I L* ||
8 Cappellā *P* || 8 s. comprehendendum
LN || 9 cythisum *L* cythysum *N* ci-
thisum *P* || 10 om̄ia *P* || voluntatem]
pro voluptatem *pos.* || 11 persequuntur]
persequuntur *PN* p^{so} quentur, *corr.*
m. I L || 11 s. Lasciua *L* || 13 te] tem
P || CHORI DONO] coridon || 14 CHORI *ex*
altero excerpto supplēvi || eorum om̄.
LN || 15 faciunt om̄. *LN* || 16 alexi
LN alexis *P* || 17 Trachit *P* || 17 s.
coridonē te *L* choridonē te *N* cori-
dontem *P* || 18 trachit *P*.

2 parire *LP* parire, *corr.* parere *N* ||
libro ...] librorum || 3 sic] sic̄ *LN*
sicut *P* || 3 s. simalacrum, *corr.* simu-
P simulacrum *N* || 4 leaēnae *P* ||
5 Varro om̄. *L* || 6 [ait] *ex lin.* 3 ortum
seclusi || 7 pantera *P* phantera *N* ||
laea *P* laea// *N* laeta *L* || 8 SEQUITVR]
om̄. *LN* || 9 quae] que || voluntatem]
pro voluptatem *pos.* || 10 persecuntur *N*
persequuntur *L* || cibi] cybi || 13 co-
rydon *P* coridon *L* choridon' *N* ||
chori] cori || 14 i. exercitus *LN* ||
qui] quae *LN* q *P* || 15 dono] Don
LP Don' *N* || 16 atlexis *P* adlexis
L talexis *N* || 17 trachit i. *P*
tra^h ita *LN* || cori tē *P* choritem *N*
choritē *L*.

3 Cicero de gloria] cf. *Ciceronis opp. omnia ed. Lemaire XIX p. 247.*

5 s. Varro ad Ciceronem] cf. *Varronis fragm. de lingua Latina ed. Bip. I p. 187: Sicut vocetur panthera et Lea.*

13 s. Haec *Virgīlii grammatici ineptias summo pere redolentia iam in schol. Bern. iure refutantur.*

I

66. ARATRA. Aratrum dicitur, propter metri mensuram aratra dixit.

67. ET SOL CRESCENTIS idest
5 iam tempus preces meas deficit
veniente nocte.

69. A CORYDON idest vult se
in persona Corydonis intellegi,
quod non magis carmina scribat,
10 † si qua apud alium sibi nutriat
maritum. QVAE TE DEMENTIA
CEPIT idest cur tam demens sum,
inquit, inchoare tantum officium
rogandi Caesaris? Vel insanus es,
15 qui fugis amatorem.

70. FRONDOSA VITIS idest de
qua si quis biberit, furit. Sic
Varus: Et frondosam, inquit,
et semiputatam queritur vi-
20 tem. Asper: Tarditatem queritur,
inquit, quia statim

II

66. ASPICE ARATRA idest propter versi mensuram aratra dixit.

69. QVAE TE DEMENTIA idest
insanus es, qui fugis amantem.

70. SEMIPVTATA TIBI ET
FRONDOSA VITIS idest mentes
sanas non habent, qui ex semiputata et frondosa vite vinum
bibunt.

1 dicitur *NP* dicit *L* || 2 aratra | arare || 4 crescentes *LN* crecentis *P* | 5 tempus | tēp *L* te *N* || defecit *LN* defecet, corr. -it *P* || 7 corydon | coridon || 8 Corydonis | coridonis || 9 quod | qui *P* || scribit *N* || 10s. si qua — maritum | cf. *schol. Bern.*: Figura utitur et reprehendit se, quod carmina scribat, per quae nullum sibi mereat nutritum (nutriat meritum *cod.*) || 10 a || // // // lium *P* | 12 coepit *LN* || dimensum *LN* || 13 inchoare | inchoatum || tm̄ *P* || offitium, corr. officium *P* || 14 Caesaris | quassari, cf. *schol. Bern.*: QVAE DEMENTIA. Tam demens sum rogando Caesarem || 15 i-qui *P* || amatores *L* || 16 Frondos auitis *P* || 17 furit | fuerit *P* insanit *Phil.* | 18 Varus *Phil.* avarus *cod.* || inquit *L* 19 et *om. Phil.* || semiputatam | semipotatam || quaeritur *LN* || 19 s. ta uitē *N* uitam *P* || 20s. quaeritur *L*.

1 s. p̄pt̄ *P* || 2 aratra | arare || 7 Que *P* || demendatia *L* || idest *om. P* | 8 es̄ *P* || 18s. exemi et frondosa *L* . // // // potata exemi et frondosa, s et // // // m. rec. *N* ex semi et semipotata frondosa *P* || 19 uitae *LN*.

16g. SEMIPVTATA etc. frondosa vitis
i. e. de qua — bibunt vinum. *Urs.*
(*Phil.*).

I

II

post vindemiam putant vites.
 Vel 'frondosa vitis' idest facit
 eos mentes sanas non habere,
 qui ex semiputata vite bibunt
 5 vinum, atque ideo dementem
 vocat eum. Alii: Quod, cum
 partem vinearum semiputam
 haberet, [et] amori se dederat.
 Hic transit in aliam eclogam.

10 71. QVIN TV ALIQVID PARAS
 idest vult se intellegi Aeneidos
 scripturum Caesaris. INDIGET
 idest ad necessitatem victus.

15 72. VIMINIBVS idest salices,
 flescaip.

20 73. INVENIES ALIVM idest aliud
 opus hinc adgrediemur efficacius
 futurum. SI TE idest Alexin.

FINIT SECUNDA.

1 uendimiam P || putant| potant ||
 2 frondos auitis P || 2s. idest facit
 — habere| quia aiunt mente sanos non
 haberi Phil. || 2 facit om. P || 3 eos|
 eas P om. LN || habere| haberi ||
 4 semitata L semitata, corr. m. I N ||
 uitae P || uiuunt P || 6 uocat eum LN
 eum dicit P || Quod| qui || 7 uniarum
 P || semipotatam LN || 8 haberet| ha-
 beret et || hinc LN || 9 ////in P || eclo-
 gam| eglogam || 10 Quim, corr. Quin
 P || 11 aenidos P || 12 scripturam P ||
 14 salices| salicem N sallicem L
 om. P || 15 flescaip om. LN || 22 hinc|
 hic || adgredemus P || efficacius| effi-
 catus || 24 FINIT SECUNDA . . . L FINIT
 scDA N.

5
 71. ALIQVID idest operum vel 10
 affectuum. INDIGET VSVS idest
 (ad) necessitatem victus.

15 73. INVENIES ALIVM idest ami-
 cum.

71. Vel ALIQVID PARAS idest
 vult se intellegi Aeneidos scriptu-
 rum Caesaris. 20

73. INVENIES ALIVM idest aliud
 opus hinc adgredimur efficacius
 futurum.

FINIT .II.

10 Aliquod LP Aliquod, corr. -quid
 m. rec. N || 11 affectum P affectuum L ||
 12 ad ex exc. I addidi || 19s. scriptorum
 LP scriptu////rum N || 20 cessari LN
 caessari P || 22 hinc| hic || efficacius|
 efficacius || 23 fulm L fotm, corr. m.
 rec. N || 24 FINIT .II. om. P.

I

INCIPIIT TERTIA.

1. DIC MIHI DAMOETA et reli-
qua, idest III viri sunt, in quibus
fingit eclogam, idest Menalcas et
5 Damoetas et Palaemon. Menalcas
significat Cornificium poetam, ini-
micum Virgillii, cum quo contumeliose loquitur atque per allegoriam altercatur. Et Menalcae
10 Antonius in persona intellegitur.
Damoetam Virgilius se facit, et
contumeliosa interrogatio provocantis certamen. DAMOETA idest mercennarius fuit. Menalcas au-
15 tem custos gregis Aegonis. Et
per Damoetam Theocritus intellegibiliter agnoscitur, qui fistulam suam donavit. Per Palaemonem
Caesar. Aut Meliboeus Gallus,
20 quia postea iudex factus est.
CVIVM PECVS idest ('cuium') veteres dixerunt neutri generis,

II

INCIPIIT TERTIA.

1. DIC MIHI DAMOETA idest
Virgilius se Damoetam facit, Menalcan idest Cornificium, Aegonem (Theocritum) et Palaemonem 5
idest Caesarem aut Meliboeum
Gallum, (quia) postea iudex factus est. Qui Cornificius voluntate tenuerat possessionem, sed quasi
dissimulanter interrogat. Urba- 10
nus etiam Virgilius respondet,
non esse illius beneficium, sed
Caesaris. Vel Aegon custos gregis.
DIC MIHI idest Cornificii nunc personam ostendit Virgi- 15
lium contumeliosa interrogatione provocantis (ad) certamen.
'Cuium' veteres dixerunt neutri generis et 'cuius' 'cuius' masculine et feminine dicebant. Nos 20
'cuius' commune trium generum dicimus. MELIBOEI idest Gallus

1 INCIPIIT TERTIA : L INCIPIIT TERTIA P
FENIT Uir sc̄da ḡi incipit^{mo} na^{na} cus^{cus} TER TIA N,
scilicet verba Virgilius monachus intrusa sunt || 2s. et refq LN rt P ||
3 III N || viri sunt | viros || 4 eclogam | eglogam || 4s. et damoeta P damoetas LN || 5 Palaemon | palemon || Menalchas P || 6 signifi L signifi N signi P || cornipios P || poetam om. LN || 7s. contumelios seloquitur P || 8 adque N || 11 Damoetan N || fecit LN || 14 menalca L menalcha N menalcae P || 14s. autem | aut P || 15 cultos L | cultor custos N || eugonis P || 16 Damoetam | Aegonem librarius scribere debbat || theochritus L teocritus P || 16s. intellegibiliter N || 18 palamonem P palamonem N palemonem L || 19 cesar P || 21 cuium ante veteres om.

1 INCIPIT III LN INCIPIIT TERTIA III,
in marg. III P || 2 DAMOETA | dameta ||
4 Menalchan P || 4s. Aegonem | egonem || 5 Theocritum om. || et palemonem P | palemonem N palemonem L || 6 caesarem LP || meliboeum P || 7 (quia) ex exc. I addidi || 9 sed om. N || quasi | qui || 10 desimulanter P dissimulanter L dissimulanter, corr. m. rec. N || 11 respondet | respondit || 13 caesaris L caesaris, c m. II in ras. P || Vel | i. N || 13 Aegon | negon LP || egin N || gustus L gustus, corr. custos N || 14 cornifici L cornifici, corr. m. rec. N || 15s. Uirg LN Uirgilius, corr. Virgilius P || contumeliosa P || 17 puocantis LN || ad | om. || 18 cu//ium P c//uium N cuium L || neuī P || 19s. maſ LN masc P || 20 fine P femī N fem L || 21 cuius | cuias || commune | commune || 22 MELIBOEI | Meliboeus LN Meliboeus P.

I

'cuius' masculini, 'cuius' feminini. Nos 'cuius' tribus generibus dicimus. PECVS idest pecore cives vult intellegi, quos infelices ait semper Virgilius idest eos spoliat, dum Caesar studet novitati amicorum.

2. AEGONIS idest Theocriti. Contra Cornificium invidum dicit, ut sciret, non esse illius beneficium, sed Caesaris. TRADIDIT AEGON idest amici nomen arripit, ne videatur mercennarius, quasi ab amico acceperit pascenda.

3. NEAERAM idest amicam suam et communem amicam.

4. DVM FOVET idest amplectitur.

3. (PECVS) . . . et omnia animalia pecora nuncupantur.

5. HIC ergo ut ostenderet, de quo loquebatur ad auditores.

4. NE ME SIBI idest ne me magis amet, quam illum.

6. SVCVS idest vires. SVBDVCTVR idest furto tollitur idest cives spoliantur agris.

1 masc^l LN mch^l P || fem^l P femininum LN || 2 generibus *evan. in N* || 3 pecore | pecore dicti .i. P || 5 .i. P || 5 s. spoliat *evan. in N* || 6 caesar P || 8 eugonis P || idest om. LN || teocriti N theocriti L teocreti P || 9 .i. contra P || cornificium, corr. -cium P || invidum L || 10 s. beneficium, corr. -cium P || 11 cesaris P || 12 eugon P || arripuit LN || 13 mercenarius P || q̄si P || 14 acceperit | accipit *codd. et schol. Bern.* || 15 Neream LP Nerream N || 16 communem P || amicam om. N || 18 amplectetur P || 19 PECVS . . . et | Et, om. PECVS || 20 nuncupantur | nominantur .i. P || 24 magis, om. me LN || amat P || 25 Sucis P || id uires P || 27 spoliatur LP spoliaⁿ tur N.

Servii comm. Vol. III. Fasc. II.

II

Meliboeus. PECVS idest cives Mantuae, quos infelices ait semper ipse Virgilius idest eos spoliat, dum Caesar studet novitati amicorum.

3. NEAERAM enim novitatem vult intellegi, idest amica communis inter se.

5. ALIENVS CVSTOS idest qui opus alienum facit.

6. SVCVS idest vires. LAC SVBDVCTVR idest furto tollitur idest cives spoliantur agris.

2 mantue N manthue P manthue L || 3 Virgilius idest | idest Virgilius || 4 cessar LP || 4 s. Nouit acti micorum L Nouit a///tia micorum N || 15 Neream P Nerea L ner^o///a, corr. m. rec. N || 16 s. communis | communis || 17 se/// N se P sem L || 21 alienos L alienos N || 22 alieni LP alieni, corr. m. rec. N || 25 succus L su//cus N || ueres L || 27 spoliantur LN.

I

7. PARCIVS ISTA VIRIS idest non est, quo nobis inpudentiam exprobres, viri sumus. Scito, te fecisse, quae viris turpia sunt 5 obiectu, in sacello, et tantum Nymphae vindicare noluerunt.

8. NOVIMVS idest de turpitudine eius dicit. ET QVI † cythos.

4. NE ME SIBI PRAEFERAT ILLA 10 VERETVR. Dum timet, inquit, ne ego amicitia Caesaris praeponar, hic spoliat Mantuanos.

8. TRANSVERSA TVENTIBVS HIRCIS idest oculis † ac humillimis 15 vel languentibus oculis. (NOVIMVS) non ignorante populo scimus, te et passum, quae viris inhonesta sunt. Haec ad Cornificium.

1 Partius *P* || 1s. uiris .i. non est *N* uiris ionon ÷ *L* uiri sunt. ionon ÷ *P* || 2 inpudentiam] inprudentiam || 3 expres *P* || simus *P* || 5 obiectu] obiecta || tantum] tam || 6 nimphe *P* || 8 dē *P* dū *LN* || cithos *P* an latet ἀποσιώπησις? || 9 nineme sibi praefret *P* nineme praeferat *L* nineme praeferet *N* || 10 inquit *P* || 11 amicitias *N* || cessaris *P* || praeponam' *LN* || 12 montanos *P* || 13s. TRANSVERSA TVENTIBVS HIRCIS legitur et 'hirkuis' i. e. oculis ac humilibus et languentibus oculis (acuminibus languentibus ac udis, non ignorante populo (non rotante pupula?). Iuuenalis <VII, 241>: Oculosque in fine trementes; Persius <I, 18>: Patranti fractus ocello *Phil. Urs.*, cf. *Serv.* || hircis *L* hiscis *N* || 14 hac *N* || humilimis *P* *Fort. leg.* oculis lascivia limis || 15s. (NOVIMVS) om. || 17 et te *LN* || q; *P* 18s. cornifitium, *corr.* -cium *P*.

13 ss. TRANSVERSA TVENTIBVS HIRCIS i. e. oculis — non ignorante populo *Urs.* (*Phil.*).

II

7. PARCIVS ISTA idest (non est), quo nobis inpudentiam exprobres, viri sumus. Scito tamen, te fecisse, quae viris turpia sunt obiectu, in sacello. 5

4. NE ME PRAEFERAT ILLA idest dum timet, ne ego amicitia Caesaris praeponar, hic spoliat Mantuanos. 10

8. NOVIMVS TE idest scimus, te et passum, quae viris inhonesta obiectu sunt. Haec ad Cornificium dicit. TRANSVERSA TVENTIBVS HIRCIS idest maiccinidisse, verecunde. Hircus enim lascivum animal et petulcum animal et fervens semper ad coitum, cuius 20 oculi ob libidinem in transversum

1 Partius *P* || (non est) *ex exc. I addidi* || 2 inprudentiā *LN* inprudentia *P* || 3 tam *NP* tū *L* || tē, *corr.* te *P* || tē *L* te// *N* || 4 que *P* || 4s. obiectu] obiecta || 9 proferat *LP* proferat, *corr. m. rec. N* || 10 Nego *N* non ego, *suprascr. m. II* .i. ne *P* || 10s. cesaris *L* cae^s saris *P* || 11s. montanus *L* montanus, *corr.* mantuanus *m. rec. N* || 13 tē *LN* tē, *corr.* te *P* || tē *LN* tē, *corr.* te *P* || 14 quae] que || 15 obiectis *L* obiectis *N* obiectis *P* || 17 maiccinidisse *N* || 18 uerecundus, *corr.* -de *N* || 19 peculcum *L* *corr.* pet- *N* || 21 libidem *P*.

I

5

9. ET QVO — SED FACILES
10 NYMPHAE RISERE — SACELLO idest
propitiae ad veniam dandam, ut
non animadverterent in sacello
idest in sacro loco, ne indignaren-
tur stuprum committi. Aut FA-
15 CILES quae etiam ad inlecebras
libenter adsentirent.

10. CVM idest dum. MICONIS
idest proprium viri. ARBVSTVM
reliqua idest arguit autem Vir-
20 gilium, quod strumentum studio-
rum non habeat neque struere
sciat novum carmen. MICONES
autem cives.

12. (DAPHNIDIS) . . . Daphnis
25 idest Amyclaei filia ab Apol-
line adamata, cum fugeret vim

10 nimphe P || 11 propotiae, corr.
propitiae N || ut] t || 12 animaduertes
LN animaduertes P || 13 idest om.
P | ne] non P || 13s. indignerentur P |
14 commito, corr. commiti N || 15 in-
lecebras // P lecebras L || 17 Cumidum
P || myconis L || 18 idest om. LN ||
proprium] pro || 19 retq LN rī P ||
argit P || 19s. uirgīs LN || 21 habeat]
habebat || 22 Myconis LN || 22s. mi-
conis Caesaris schol. Bern. || 24 DAPHNI-
DIS . . . Daphnis] Daphnis LP Damnis
N || 25 Amyclaei] amiclei || 25s. appol-
lone P || 26 fugeret et P.

II

aspiciunt. Unde et nomen traxit.
Nam hirci sunt oculorum anguli
secundum Suetonium rel. Unde
Virgilius dicit, Cornificium non
poetam, sed libidinosum esse, 5
similitudine hirci libidinosi, et
habentem oculos semper flagran-
tes in mulieres.

9. (ET QVO — SED FACILES
NYMPHAE RISERE SACELLO) . . . 10
in sacello stuprum committi aut
faciles, quae etiam ad inlecebras
libenter adsentiunt, vel propitiae
ad veniam dandam. RISERE idest
indulsere. In SACELLO idest in 15
sacro loco.

10. ARBVSTVM et reliqua. Ar-
guit autem Virgilium, quod stru-
mentum studiorum non habeat
neque struere sciat novum carmen. 20
MICONES autem cives.

12. CVM DAPHNIDIS ARCVVM
FREGISTI. Pro carmine arcum 25
posuit. Daphnis idest filia Amy-

1 nō LN || 2s. anguli. f suetaniū
rī. LN anguliuf f suetaniū ret P ||
7 oculos N oculis P occultis L ||
9ss. ET QVO — SACELLO . . . in] In,
ceteris omissis || 11 commite, corr. com-
miti P || 12 facile L facile, corr. m.
rec. N || que P || ad] aut P || 13 pro-
picię P || 14 Risere LP || 17 et RELIQUA
L et rī P reliqua N || 18 uirg LN
uirgī P || quod] quo || 18s. strumen-
tum // studiorum P || 20 faciat L
f // ciat N || 21 Micones P MICONIS
Caesaris schol. Bern. || 24 dap // nidis
P || 26s. Amyclaei] amiclei LN amic-
bei, corr. -lei P.

3 secundum Suetonium] cf. Serv. et
Suet. rell. p. 272, 3 Reiffersch.

4*

I

amatoris, in laurum arborem
versa est.

Alii dicunt Daphnin unam de
Nymphis ab Apolline vitiatam
5 et proprio pudore, ne apud
sorores esset infamis, ab Iove
petisse, ut in laurum verteretur.
Ex ea arbore Apollinem Deum
amoris gratiam sibi parasse. Aut
10 Daphnin idest Neptuni filium
dicunt. DAPHNIDIS ARCVN idest
pro carmine poetico.

14. VIDISTI PVERO idest Theo-
crito illo tempore, quo dedisti
15 operam, ut me † in gratiam Caesaris
studia quem et apud illum
reprobes.

15. ET SI NON ALIQVA NOCVIS-
SES idest pro aliquo tempore.

20 16. QUID DOMINI idest liberi.
FVRES idest servi. De furto idest
[de lupo et cane] quod furvae
dicuntur tenebrae. QUID FACIANT
idest, qui possunt, mali, cum tu,
25 qui furto possides agrum meum,
fiduciam adversum me sumpseris?

1 amatores *P* || 3 Ali *N* || dampnin
N || una *P* || 4 nymphis ab *LN* nymphis
P || appollone appollone *P* appollone
L apolline, *m. I corr. N* || 5 apud
ea prae, *cf. schol. Bern.* || 7 petiisse *P* ||
8 appollonem *P* || 9 amaris *N* amares
L || paras *L* panas *N* || 10 dapnin *N* ||
neptū *L* || 12 pro *om. L* || poetae cum
P || 13 pueros *L* || 13 s. Theocrito
teocrito || 15 opera *LN* || gratam *P* ||
15 s. cesari *P* || 16 et *om. L* || 17 re-
probes] ut me ingratum Caesari faceres
studiaque mea apud illum reprobares
schol. Bern. || 19 idest *om. LN* || 20 liberi,
om. idest N || 22 de lupo] de stupo *P*
destrupo *LN* || [de lupo et cane] *cf.*
ad v. 18 || q *LN* || furua *P* || 23 tenebre
P, cf. schol. Bern. || faciunt *P* || 24 qui
qd *LN* quod *P* || 25 possidens *L*
possidens *P* || 26 supseris *L*.

II

claei ab Apolline adamata, quae,
cum fugeret vim amatoris, in
arborem idest laurum versa est.
Alii Daphnin Neptuni filium.

5

14. PVERO idest Virgilio. DO-
NATA idest a Theocrito.

15

15. ALIQVA idest ratione.

16. CVM TALIA FVRES idest 20
quid faciant servi malique, cum
tu, qui furto possides agrum
meum, fiduciam adversum me
sumpseris?

1 apollone *P* appillone *L* appillone,
corr. m. rec. N || quae] que || 3 conuersa
L || 4 daphni *N* || 13 uirgiliu, *corr. -io*
P || 14 Theocrito] teocrito || 21 quod
L, P quod, *corr. quid N* || faciunt *LP*
faciunt, *corr. facient N* || maliq *N* ||
22 qui *om. L* || furto *L* || possidens *LP*
possidens, *corr. possidens N* || 24 sum-
seris *P*.

I

17. DAMONIS idest Virgilio.
CAPRVM idest agrum.

18. EXCIPERE idest velle per-
cutere. Crimen crimini obiciunt.

5 LYCISCA idest conbochiul idest
canis ex lupo conceptus.

19. PRORIPIT idest ingerit vel
inmittit.

22. MERVISSET. Utraque dici-
10 tur, et beneficium et stipendium.
CAPRVM idest agrum.

23. CAPER idest ager.

20. COGE idest collige. CARECTA
corcib vel gergib vel aristas.

15 25. ILLVM idest ad magnitu-
dinem. VMQVAM idest pro num-
quam.

26. NON TV IN TRIVIIS idest
Romae pastores cum ovibus cir-
20 cumeuntes in locis triviis stantes
cantu pastorali admonent eos, qui
lac emere volunt, itaque sub prae-
sentia emptorum lac multum
venditur. Ideo ergo dixit 'non tu
25 in triviis'.

27. MISERVVM idest quia in tri-

II

17. CAPRVM idest agrum vel
carmen.

18. LYCISCA idest canis ex lupa
et cane conceptus idest orcēbuc-
cahil. 5

22. MERVISSET idest utroque
modo dicitur, et beneficium et 10
stipendium.

25. CANTANDO TV ILLVM idest 15
non vicisti illum carmine. HAVT
idest pro non.

26. NON TV IN TRIVIIS idest
Romae pastores cum ovibus cir-
cumeuntes in locis triviis stantes 20
cantu pastorali admonent eos,
qui lac emere volunt. Ideo dicit
'in triviis'.

27. STIPVLA idest cuislen. 25

2 agrum, *om.* idest *P* || 4 cremen *P* ||
obiciunt *P* || 5s. Liciscas conbochiul
·i· cannis (*corr.* canis) *P* Licisca ·i· canis
LN, *cf. schol. Bern.* || 6 ex *LN* et *P* ||
9 Meruisset, *corr.* ·isset *N* Muruisset
L || 9s. dicitur] dictus || 11 eaprum *P* ||
13 college *P* || 14 corcib t̄ gergib t̄ *P*
om. *LN* || 15 ad *om.* *P* || 16s. nunquam
L || 18 tū *L* || triuis *P* || 19 pastores *om.*
LN || 20 triuis *P* || 23 emptorum *P*
temporis *LN* || 24 uendit *NP* nendit
L || ergo *supra lin. m. II L om. N* ||
tū *L* || 25 triuis *P* || 26 stridebam
(*leg.* stridenti) miserum *N* || qui *LN* ||
26s. triuis *P*.

3 licisca *P* || 4s. conceptus ·i· t̄ con-
meruisset *LN* conceptus idē t̄ cu-
meruisset, *corr.* comeruisset, *suprascr.*
m. II s. X orcēbucahil *P* *Illud* vel con-
vocabuli orcēbucahil, *quod in P m. II*
suppletum est, litteras primas corrigere
videtur, cf. exc. I ad hunc locum || 10 dir̄
P || 16 haud *N* || 18 ·i· n̄ tu *N* ·i· notu *P*
·i· n̄tū *L* || triuis *LP* triuis, *corr. m.*
rec. N || 19 rome *LN* || 20 locis *L* locis̄
P || triuis *L* triuis, *corr. m. rec. N*
triuis *P* || 21 admonet *L* admonet̄,
corr. m. rec. N || 22 lace mere uolunt
LN laceme reuoluunt *P* || 23 iñ triuis̄
LP iñ triuis, *corr. m. rec. N* || 26 cūis̄
lenus *P* cuis len *LN*.

I

viis, ubi ululans filiam suam id-
est Proserpinam Ceres quaerebat,
et pastores ululabant. IN TRIVIIS
idest III viae. (STIPVLA) calamus,
5 fistula idest ex frumento. DISPER-
DERE idest spargere et concordare.

30. MVLCTRAM idest vas, in quo
mulgetur. BIS idest mane et sero
mulgitur.

10 29. NE FORTE RECUSES † sed
recondere recuses. Si vitula est
adhuc, quare binos alit ubere
fetus? Sed ut apud Terentium
virgo dicitur, quae sic peperit —
15 ita in Adelphis: Puer est nā-
tus, nihil habet virgo. Si
virgo, quomodo parit? Ideo, quod
usque secundum partum virgo
dicitur, postmodum mulier — sic
20 per (primum) partum quae venit,
vitula dicitur pro vacca.

1 ululans] ululavit || 2 ^dserpinam,
corr. m. rec. N serpinam *L* serpin-
nam *P* || Ceres] et, *cf. schol. Bern.* ||
quaerebat] querebat || 3 triuis *P* || 4 III
viae] in uia, *cf. schol. Bern. ad v. 26* ||
STIPVLA *om.* || 6 spargire *P* || 7 mulcra.
P || 8 mulget. Urbis *LN* || 10 recusses
P || sed] si *L* || 11 retundere *P* || re-
cusses *P*, *cf. schol. Bern.*: NE FORTE
RECUSES. Hic sensus est non, ne vitu-
lam recuses, sed ne contendere recuses ||
11 ss. Si vitula — pro vacca *Urs. (Phil.)*. ||
13 fetus] foetus || Terentium] terren-
tium || 14 q; *P* || sic *om. Phil.* || 15 ita]
ut *Phil.* || est *om. LN, Phil.* || 16 s. Si
uirgo qd̄ parat *LN* Si uirgo quomodo,
parit *m. II saec. X P* sic virgo, quae
parit *Phil.* || 17 Ideo quod] Ideoque *codd.*
ideo *Phil.* || 18 usque] ad *Phil.* || 19 sic]
Hic, *fort.* sic hic || 20 per] post || (pri-
mum) *om.* || q; *P* || euenit *L* quae venit
om. Phil. || 21 dicitur *om. N* || uaca *P*.

13 ss. apud Terentium . . . . in Adel-
phis] *IV, 7, 10: Puer natust. — Di*
bene vortant. — Virgo nil habet.

II

30. MVLCTRA idest vas, in quo
mulgetur de grege.

7 mulcra *L* mulcra, *corr. m. II P*
mulcra, *corr. m. rec. N.*

I

II

31. DEPONO idest sponsionis
pignus. PIGNORE idest sponsione.
32. DEPONERE idest promittere.
33. PATER idest cuius imperio
5 sum.
32. NON AVSIM idest Cornifi-
cius negat contendere, quod filius
familias.
33. NOVERCA idest inimica pri-
10 vignis, quae privignis est odiosa.
Noverca idest uxor patris, non
propria mater.
34. NVMERANT AMBO idest dum
exeunt mane et sero dum redeunt,
15 ab ambobus numerantur pecora,
haedi vero ex noverca. AMBO
idest secundum naturam homi-
num dicit, quod, si quando vide-
mus mixtos viros et feminas,
20 'qui' nos 'illi'? dicimus, non
(‘quae’)?
36. INSANIRE idest poetae in-
sani dicuntur. POCVLA idest
airithcha.
- 25 37. FAGINA idest ex fagino
ligno, sed faginea rectius, tam-
quam ab ulmo ulminea, a populo
populea. ALCIMEDONTIS idest
artifex artificem gloriatur.
- 30 38. LENTA QVIBVS usque VITIS

32. NON AVSIM idest Cornificius
negat contendere, quod est filius
familias idest sub potestate regia.

37. FAGINA pro faginea, quod 25
rectius, ut ab ulmo ulminea, a
populo populea.

6 ausus sim *P* || 7 contendere] con-
dere || 9ss. Noverca .i. uxor patris non
propria mater. Noverca .i. inimica
privignis ÷ odiosa *N* || 10 q *P* || odi-
ossa *P* || 14 exeant *P* || rero *P* || 15 ab
om. LN || 16 edi uero *P om. LN* ||
18 quod si] quasi *LN* q̄si *P* || 19 uiro
L || 21 (quae) *ex schol. Bern. supplevi* ||
22 poete *LN* || 22s. insanire *LN* ||
23 s. .i. airithcha *om. LN* || 25 fagineo
P || 26 rectius *om. P* || 27 ulminea]
ulminea || 28 pupulea *L* || 29 artif ex
P || 30 Leta *P* || qvibvs] .i. quibus.

6 ausi/// *N* ausus *L* ausum *P* ||
7 condere *LN* || q *P* que *LN* || 26 ulm-
mea *P*.

I

[ad vitem] proferendum est. FACILIS idest quae † cum facile sequatur. SVPERADDITA idest ex torno addita.

5 39. AEDERA PALLENTE CORYMBOS idest baccas aederarum, quae in modum uvae. AEDERA idest ab aereudo arboribus, sine adspiratione dici debet. VESTIT
10 idest folio viridi.

40. IN MEDIO DVO SIGNA CONON idest genere Samius, mathematicus fuit et stellarum peritissimus magister, qui cum Ptolomaeo
15 vixit, rege Alexandrino, cuius discipulus dicitur Archimedes Syracusanus et a Romanis occisus est iam senior. ET QVIS FVIT ALTER idest Eudoxum significat
20 mathematicum, eundem philosophum, Platonis discipulum, ut quidam aiunt. Alii Hesiodum dicunt, qui Georgicum carmen scripsit.

1 [ad vitem] ut vitis vocabuli glossema seclusi || 1 ss. FACILIS — CORYMBOS om. L || 4 torno om. N || 5 Edera N || 5 s. CORYMBOS | corimbos || 6 bacas LN || ederarum LN | quae om. LN || 7 EDERA, om. idest LN || 7 ss. DIFFVS. HEDERA; legitur et aedera (om. idest) ab aereudo — debet Urs. (Phil.). || 8 aberendo P ab herendo N || sinae, corr. sine P et sine Phil. || 8 s. aspiratio L aspiratiō N aspiratiōe Phil. || 11 quonon N || 12 Samius | sameus || matemathicus N || 14 tholomeo LN tholoꝝ P || 16 arche-medes L arcedemis P archemedis N || 16 s. siracus. I N siracus P || 18 est om. LN || 19 edoxum LN edosum P significat N || 20 mathematicum significat P || 20 s. philosophū P philophum L || 21 discipulus, corr. -um P || 22 agunt, corr. m. I N arant P || Hesiodum] esiodum || 23 dn̄r L || georgicum P.

II

39. AEDERA idest ab aereudo 5 arboribus, sine adspiratione dici debet. CORYMBOS idest brutus, baccas aederarum.

40. CONON idest genere Samius, mathematicus, stellarum peritissimus magister. QVIS ALTER: quidam Eudoxum vel Aratum. Eudoxum enim mathematicum, eun- 15 dem philosophum, Platonis discipulum dicunt. Quidam vero Aratum. Alii Hesiodum dicunt, quia Georgicon carmen conscripserit. Item CONON qui cum Ptolomaeo vixit, rege Alexandrino, cuius discipulus dicitur Archimedes Syracusanus et a Romanis occisus est iam senior. 20

5 AEDERA | edera || ab aereudo | herendo || 6 aspiratione L || 7 debeat P || corimbos N || brutus, suprascr. bacas sedenumū P || 8 baccas aederarum om. LN || 11 Samius | sameus || 12 mathematicum | mathi LP mati N || 12 s. peritissimū smagister L || 13 ALTER | ab̄ | 14 eoduxum L || 14 s. eoduxum N || Aratum | aratus || 14 s. eo duxum LP eo duxum, corr. eo doxum N || 15 enim L || mathimaticum P mathubacum L mathimacum, corr. m. rec. mathematicum N || 16 philophum P || platonii LP || 18 esiodum N essiodum LP || 19 georgicō N || 19 s. cū scripserit L cuscripserit, corr. m. rec. conscripserit N scripserit P || 20 coñ N || 20 s. tholomeo LP tholomeo N || 22 s. Archimedes | archimedis || 23 Syracusanus | siracus.

I

41. RADIO idest virga philosophorum, per quam geometrica inventa est. Quando Nilus totam Aegyptum operuit, inde philosophi in aere mensurabant fines singulorum, qui deturbati fuerunt per aquae diluvium.

43. ADMOVI idest ad usum convivii.

45. CIRCVM idest circiter. ACANTHO idest clusum.

48. AD VITVLAM idest quam posui nomine pignoris.

50. AVDIAT idest is, inquit, quem casus obtulerit, vicinus noster aliquis, quisquis. PALAEMON idest iudex causae. Per Palaemonem Caesar intellegitur.

49. VENIAM idest ad quodcumque praemium.

51. EFFICIAM idest imaginem. LACESSAS idest non provocas iterum quemquam.

52. QVIN AGE idest immo potius. HABES idest dic. NON ERIT

1 s. philosophorum *L* phil⁵⁰ophorum *P* || 2 q *L* || geū etrica *L* geometrica *P* || 3 quando qñō *N* qñ *L* qñ *P* || 4 aegyptum *N* || operit *P* || 5 aerē *P* area *LN* || 6 fuerint *P* || 8 ussum *P* || 14 quae *L* || 15 possum *P* || noē *LN* || pigneris *LN* || 19 obtulerit *P* || 20 nō *L* || aliquis quisque *LN* aliquisque *P* || 20 s. PALAEMON] palemon || 21 s. Palaemonem] palemonem || 22 cesar *P* || 25 EFFICIAM] efficiam et effigiem inter se commutavit scholiasta || maginem *P* || 26 lacessas *P* || 26 s. iterum] it *L* iter *NP* || 27 quequam *P* || 29 dic] hic.

II

43. NECDVM ADMOVI idest ad usum convivii.

45. CIRCVM idest circiter. 10

46. SILVAS SEQVENTES idest quia motae sunt silvae illius cantu.

48. SI AD VITVLAM rel. idest quam pignoris posuit nomine. 15

49. QVOCVMQVE idest ad quodcumque praemium vel carmen.

50. PALAEMON idest Caesar, est iudex causae.

9 usū, corr. m. *II P* || 13 s. quia motae sunt silvae illius cantu. s₁] qui monte s̄ siluē illius cantusi *P* qui monte s̄ silue illius casus *LN* || 14 VITVLAM] vitulum || rē *LN* rī *P* || 15 quam] quem || possuit *P* || 16 s. quodcumque] quēcumque *LN* quecumque *P* || 18 PALAEMON] palemon || Caesar est] caesarem *N* cessarem *LP*.

I

idest non erunt . . . . . proponere,
quidquid velis.

58. INCIPE dicere.

54. REPNAS idest ut facile
5 possis disceptationem nostram
discernere.

55. CONSEDIMVS idest quoniam
suavi odore herbarum consedimus
et delectamur.

10

58. INCIPE . . . . .

59. ALTERNA idest carmina.
15 CAMENAE idest cantiones, Deae
carminum.

60. AB IOVE PRINCIPIVM. Iovem
quidam volunt dicere calorem
animis hominum inhaerentem.

20

61. (COLIT) curat idest fecun-
das facit. Vel hoc de Arato.

60. PRINCIPIVM idest carminis.
25 MVSAE † hoc loco Augusto, quem

1 erat *N* || Prepone *LN* p̄pone *P*,
cf. schol. Bern. || 2 uellis *P* || 4 re-
pones, *corr. -as L* ponas *P* || 5 dis-
ceptionem *P* discrepationem *schol.*
Bern. || 7 CONSEDIMVS | Consedemus *P*
Considimus *LN* || 8 odere *N* || con-
sedemus *P* considimus *LN* || 9 dile^ota-
mus *P* || 13s. INCIPE . . . . . ALTERNA |
Incipe alterna *LN* Incipe altera *P*,
15 CAMENAE | camene || 16 carminum †
LN || 17 PRINCIPIVM *om. P* || 18 quidem
N || calorem | colorem || 19 inherentem
NP || 22 (COLIT) curat | curat *P* furat
LN || 22 s. fecundas | fecundat *LN* ||
23 apato, *corr. m. rec. N* || Vel hoc de
Arato. | Haec ad v. 60 referenda sunt ||
24 s. PRINCIPIVM — hoc loco Augusto |
leg. PRINCIPIVM MVSAE idest carminis.
Adulatur Augusto, *cf. schol. Bern.* ||
25 MVSAE | murcae *P* || agusto *P* qui
gusto *LN*.

II

57. FORMONSISSIMVS ANNVS idest 10
synecdoche, totum pro parte.
Vernum enim tempus dicit.

59. ALTERNA idest carmina.
CAMENAE idest Nymphae. 15

60. AB IOVE PRINCIPIVM MVSAE
idest hoc de Arato. AB IOVE
idest ab Augusto, quem ponit in
similitudinem Iovis imperium po- 20
puli Romani gubernantem.

61. COLIT TERRAS idest fecun-
das facit.

10 formonsissimū sannus *L* for-
mo///sissimu/// sannus *N* formosissimū
sannus, *corr. annus P* || 11 synecdoche |
sinechdoche (*pr. e in ras. P*) || parto *L* ||
12 Uenum, *corr. m. rec. N* || di^r *P* ||
15 ca//menae *P* | Nymphae | nimphe ||
17 mussae *P* musse *L* mu//se *N* || 18 hoc
om. LN | 19 Augusto | agusto || 21 guber-
nantem | gubernantis || 22 quolit *N* ..
teras *N*.

I

ponit in similitudinem Iovis imperium populi Romani gubernantem.

62. ME PHOEBVS idest me Caesar bene sentit. Consuemus enim illum carminibus delectare.

61. ILLI MEA CARMINA CVRAE idest ideo et poeta ait <v. 62>: amat me Phoebus. Aut quod originem geniturae ex isto versu comprehendit. Nam mater Virgillii fertur Maia, cum eundem paritura gravis esset, somniasse, (se) lauri fructum variis floribus ornatum genuisse et cetera quaeque.

63. ET SVAVE idest odore. RVBENS idest rubei coloris vel herbae. Vel LAVRVS idest in tutela Apollinis. HYACINTHVS idest (puer) pulcherrimae formae fuisse traditur: ab Apolline dilectus ab eodem-

II

62. ET ME PHOEBVS AMAT idest me Caesar bene sentit. Consuemus enim illum carminibus delectare.

Alter amicitiam Caesaris, alter familiaritatem coniungunt. Ideo et poeta ait <v. 62>: amat me Phoebus. Aut quod originem geniturae ex isto versu comprehendit. Nam mater Virgillii fertur Maia, cum eundem paritura gravis esset, somniasse, se lauri fructum variis [fructibus] floribus ornatum genuisse et cetera quaeque.

63. HYACINTHVS idest nomen herbae vel puer, qui pulcherrimae formae fuisse traditur: ab Apolline dilectus ab eodem imprudenti ludicro disco opertus est, de cuius cineribus flores nati sunt eius

2 populo *N* || Romani | ponam || 2s. gubernantem | gubernantis || 4 Me foebus *N* mefoebus *P* M oebus *L* || 4s. cesar *P* || 6 delectare | delectari || 8 cure *LN* || 10 febus *LP* feibus *N* 10ss. ET ME PHOEBVS AMAT i. e. Caesar: aut originem geniturae — ornatum genuisse *Urs.* (*Phil.*) || 11 geniture *LN* || uerso *N* || 12 comprehendit *LN* cōphendit *P* || 14 gravis esset *Phil. et schol. Bern.* gravis graui esset *LN* grauis grauiasset *P* || 15 (se) *om.* || uaris *P* uaris, *corr. m. rec. N* || floribus | foliis *L* || 16s. queque *P* || 19s. RVBENS | rubentis || 20 rubi *N* || 20s. herbae | herbe || 21 auris *LP* || tutela | tutella || 22 apollonis *LP* apollonis, *corr. -inis N* || iachinthus *L* iachintus *NP* || (puer) *om.* || 23 pulcherrime *L* || forme *LN* || 24 apollone *L* apollone, *corr. -ine N* apollone *P* || 24s. eodemque | eodem qui.

4 p̄hebus (φ *m. II*) *P* p̄hebus *LN* a amat *LN* || 5 cessar *LP* ce//sar *N* || 6s. delectare | dilectari || 8 Al//ter *N* || amicitiam *N* || cesaris *L* || 9 conungunt, *corr. m. rec. N* || 11 Phoebus | p̄hebus || quod | qua *LP* qua, *corr. m. rec. N* || 12s. cōphendit *LN* || 14 maga *L* || peritura, *corr. par. m. II P* || 16 uariis fructibus floribus *LN* uarii s̄ fructibus floribus *P*, quod corruptum videtur ex uariis | fructibus floribus, ut voci | fructibus variae lectionis notam perperam textui insertam subesse verisimile sit || 17s. cetera queque *LN* ceteraq, que *P* || 19 iachintus *P* ianchitus *L* ia//c//i//tus, *corr. m. rec. N* || nō *LN* || 20 herbae | herbe || 20s. pulcherrimae formae | pulcherrime forme || 21 ad *L* || 21s. opollinem lectus, *corr. opolline dilectus L* || 23 ludrico *P*.

I

que inprudenti ludicro disco oper-
 tus est, de cuius cineribus flores
 nati sunt huius nomine scripti.
 HYACINTHVS puer vel HYACINTHVS
 5 idest flores: prope amnem Euro-
 tam dum cum Apolline ad discum
 ludit, per inprudenciam incautus
 interit. Eum Nymphae fleverunt,
 ut earum lacrimis inriguus fons
 10 crearetur. Inde 'rubens hyacin-
 thus' dicitur colori solis com-
 paratus.

64. MALO idest omni hora.
 GALATEA idest nomen filiae.
 15 LASCIVA idest percussit luxuriosa.

II

nomine conscripti: rubei coloris
 sunt. HYACINTHVS puer prope
 amnem Eurotam dum cum Apol-
 line ad discum ludit, incautus in-
 teriit. Eum Nymphae fleverunt, 5
 ut earum lacrimis inriguus fons
 crearetur. Inde 'rubens hyacin-
 thus' dicitur colori solis com-
 paratus.

64. GALATEA idest nomen filiae
 vel ad civitatem pertinet, in qua
 Virgilius fuit prius et (quam) sub 15
 nomine mulieris ostendit. Qui-
 dam autem putant, quod duas
 mulieres Virgilius habuit, Ama-
 ryllidem et Galateam, unam de
 Romanis, alteram de Gallia vel 20
 de alia provincia quacumque, in
 qua habitavit, vel allegorice lo-
 quitur. LASCIVA idest luxuriosa.

1 inprudenti] prudenti || ludicro]
 ludrico || 3 sint L || 4 iachinthus L
 iachintus NP || iachinthus L iachintus
 P iachinthus N || 5 atinē L || 5s. Euro-
 tam] egrotum || 6 apollone L apollone,
 corr. -ine N appollone P || discum]
 discendum, fort. leg. discum iaciendum ||
 8 Nymphae fleverunt] nimpher L
 nimpherpe N mmpherunt, corr. nim-
 pherunt P || 9 inrigus LP inrigus,
 corr. m. rec. N || fons P foris LN, fort.
 leg. flos || 10s. iachinthus LP iachin-
 thus N || 11 corori P || 11s. compara-
 tur L || 13 MALO] + malo N + malo L
 omni hora] an pro glossae Scotiae
 exc. II corruptela habendum? || 14 gala-
 thea N gilatea L || 15 luxuriosa] luxu-
 riosa.

1 noē LN || rubei] sub ei LN || 2 Ia-
 chintus LN iachintus, corr. m. II P ||
 prope] quoque L || 3 aeiotum LP
 aeiotum N || 3s. capolline L cappo-
 line P capolline, corr. m. rec. N ||
 4 discum] discendum, fort. leg. discum
 iaciendum || ludū P || incautus] i-
 cautus || 5 nimphę P nimphe LN ||
 6 inriguis P inruguis L inriguis, corr.
 m. rec. N || fons] fort. leg. flos || 7 rē-
 crearetur P || 7s. iachintus LN iachinc-
 tus P || 8s. comparatur LP || 14 ut L
 in] cum || 15 uirg P (quam) om. || 18 uirg
 LP urt N || 18s. amarillem P ama-
 rilem L amarillam N || 19 unam] una
 20 alteram] altera NP alt L || galia
 L || 21 prouintia NP || quaque NP
 in] cum NP om. L || 22s. allegorice
 loquitur] aligorice loti L alligorice
 loti N ala (corr. alioricae celoti P ||
 23 Laxiua N || luxuriosa] luxuriosa.

I

5

66. IGNIS idest amor.

67. NOTIOR idest ut non minus nostris canibus notior, quam Diana. DELIA idest pro Diana
10 vel pro amica de Delo insula.

68. VENERI idest amicae Galateae.

69. IPSE LOCVM NOTAVI idest inveni, quem cupiebam mihi con-
15 tingere idest amicitiam Caesaris. AERIAE idest aerei coloris. QVO CONGESSERE idest quo nidos suos contulerunt, et allegorice loquitur.

70. PVERO idest Caesari Au-
20 gusto. EX ARBORE LECTA idest ex agresti carmine decem eclogas scripsi Octaviano Augusto.

7 non *om.* L || 8 canibus *om.* L |
notior] *fort. leg.* notus sit || q L ||
9 deana LP || Diana] deana || 10 deda-
lon insula N dedalonⁱⁿ sola, *corr. m. I*
P dedalon in sola L || 11 amice LP ||
11s. galatea L galathea N || 14 cupe-
bam P cupebam, *corr. m. ꝑec.* N cube-
bam L || 15 amicitiam] amicitia || ces-
saris LP || 16 AERIAE idest aerei] aeriae
-i herēi L aeriae -i erēi N aeriaei
erēi P || qvo] co N || 17 qōnidus L quo
nidus, *corr.* -os N || 18 contullerunt P ||
alligorice L allegoricae P || 19s. agosto
P || 21 agresti] agristi || decim P ||
eclogas] eglogas || 22 octouiano N ||
agusto LP.

II

65. VIDERI idest a me idest ut eam sequar in salicem horridam.

64. MALO ME PETIT idest cabārag.

66. MEVS IGNIS idest amor.

67. DELIA idest Diana de Delo insula vel † Caesari voluntati.

68. MEAE VENERI idest amicae Galateae.

69. QVO CONGESSERE idest quo nidos suos contulerunt.

70. PVERO idest Caesari Augusto.

71. AVREA MALA idest eclogas decem.

68. NOTAVI LOCVM idest inveni, 25 quae cupiebam mihi evenire idest amicitiam Caesaris idest † duces Caesaris.

1 ^a me P || -i LP ||| N || 4 mala
L || 4s. cabā rag LN || 7 DELIA idest]
delicia, *corr.* delia -i P || de Delo] de-
dolon || 8 cessari LP || *Verba* Caesari
voluntati *interpretamenti ad sequentem*
versum pertinentis reliquiae esse videntur,
cf. schol. Bern. ad v. 68 || 11 maeae
N || uenire, *corr.* ueniri L || amicae]
amice || 13 congessero L || 19 cessari
LP || 19s. agosto P agosto L || 23s.
eclogas decem] eglogas decim || 26 quae]
que || 27 amicitia P amicitia L ami-
titia N || cessaria LP || 28 cessaris
LP.

I

71. MITTAM idest misi.
74. NON SPERNIS AMYNTE idest
5 Octavianus, sed diligis me.

75. SECTARIS APROS idest Virgilius allegorice tetigit pugnantem contra Antonium (Octavianum), ... et Virgilium non
10 dimittebat pugnare.

76. PHYLLIDA idest nomen mulieris, cum qua amica eius fuit.
15 IOLLA idest amica communis, idest Deus Mantuanorum. PHYLLIDA vero felicitatem mitte.

77. CVM FACIAM VITVLAM idest antequam messes meterent, vitulam
20 circum messes conducebant ac post sacrificium incipiebant secare.

78. ANTE ALIAS idest super alias.

25 80. TRISTE LVPVS STABVLIS idest Mantuae. LVPVS idest ini-

3 missi LP || 4 non | i LN || AMYNTE | aminta || 5 dilegis P || 7 allegori P alligori LN || titigit P || 8s. Antonium (Octavianum), ... et | antonium et, cf. schol. Bern. || 13 Phyllida N Pillida L Pellida P || idest om. N || 13 s. nomen mulieris cum | non itiu cum P non muci LN || 14 qua | quo || 15 communis P || 16 Mantuanorum | montanorum || 16s. pelledam LP pelledam, corr. pillidam N || 19 antiqui antequam schol. Bern. || anteq L || metirent LP metirent, corr. meterent m. rec. N || 20 circū esses LN circum eē escis P || cum ducebant P cum ducebatⁿ t L co//nducebant N || 21 sacrificium P ||
^{pi} inciebant, corr. m. rec. N || 22 secare | peccare || 25 tabulis L fabulis P || 26 Lupus id P.

II

69. PALVMBES idest eclogae, quas cupiebat Caesar.

71. MITTAM pro misi.

74. AMYNTE idest Octavianus.

75. TV SECTARIS idest Virgilius allegorice tetigit pugnantem contra Antonium (Octavianum), ... et Virgilium non dimittebat pugnare. EGO RETIA SERVO 10 idest tu voluntatem capis venando, ego retia servo.

76. PHYLLIDA et IOLLA idest Iolla enim Deus Mantuanorum, Phyllida vero idest felicitatem. 15

77. CVM FACIAM VITVLAM rel. idest antequam messes meterent, vitulam circum messes ducebant 20 ac post sacrificium incipiebant secare segetes.

80. TRISTE LVPVS idest inimicus 25 ovium vel herba, quam pe-

1 palumpes LP palumbes, b in ras. N || eclogae | eglogas || 2 quas | que || cessar LP || 3 pro misi | promissi || 4 AMYNTE | aminta || octavianis P || 6 tv | tunc || 6s. uirg P uirg LN || 7 alligori LN alligori P || 8s. Antonium (Octavianum), ... et | antonium et, cf. schol. Bern. || 9 uirg LP uirg LN || 9s. dimittebat | dimittebat || 10 pugnare N || 11 voluntatem pro voluptatem positum || 12 ego | ergo || retia LP retia // N || 13 pillida NP pillida L || 14 mantuanorum, corr. mantua- P || 15 Phyllida | pillidam || 18 vitulum LP || rel. | rt || 19 antiqui antequam schol. Bern. || 22 secare P sectare L sec//are N || segites L segites, corr. -etes N || 26 quam | que LP que, corr. quam N || 26 s. peccora N.

I

micus vel herba, quam pecora non manducant. FRVGIBVS idest vi enim pullulantis frugis spem eiciunt.

5 81. ARBORIBVS idest decutiunt enim flores. AMARYLLIDIS IRAE idest amicae superbia Romae.

82. DVLCE SATIS HVMOR idest seminatis. (HVMOR) pluvia idest 10 ut sata humorem amant et haedi arbutum, sic ego Caesarem. HAEDIS idest agnis.

84. POLLIO idest adulator con- 15 sulem. Hic magister fuit equitum Caesaris, in cuius honorem hanc eclogam. Asinium Pollionem significat, qui et ipse poeta, cui gratificans dicit, ut qui Apol- 20 linem amaret, ei fluerent mella et rubus amomum ferat. QVAMVIS idest rustica sit.

85. PIERIDES VITVLAM idest

1 ut *N* || quam] quia *LP* qu¹ // *ā* *N* || pecora] peccora || 2 manducan *L* || frugebus, *corr.* -ibus *N* || 3 vi] vi || pollulentis *LN* pullulentes *P* || 4 ieciunt *LP* ieciunt, *corr.* eiciunt *N* || 5 arboribus idecutiunt enim *bis P* || deutiunt *N* || 6 amaryldis *P* amarildis *L* amarillidis *N* || 7 amice *P* || supbia *L* || rome *LN* || 9 (hvmor) pluvia] Plura || 10 sata] puta || homorem *LN* || amant et haedi] amant eo hedi *P* amantheobedi *LN* || 11 arbutum] arbustum || Caesarem] cessarem || 12 HAEDIS idest agnis] Feod *i.* agno *LP* fuero *i.* agno *N* || 14 id *P* || adolatur *P* adolatus *LN* || 15s. aequitum *L* || 16 cessaris *P* || 17 eclogam] eglogam, *cf. schol. Bern.* || Asinium] assinum || 18 poeta] poetā || 19s. apollonem *N* apollonem *L* appollonem *P* || 20 fluerent] fuerunt || 21 amomum] ammomum || 22 sit] fit *LN* || 23 Perides *L* perides, *corr. m. I N* pridides, *r eras. P.*

II

cora non manducant. STABVLIS idest Mantuae.

81. AMARYLLIDIS IRAE idest 5 Romae superbia.

82. DVLCE SATIS HVMOR idest (ut) humorem sata amant et haedi arbutum, sic ego Caesa- 10 rem unice.

83. AMYNTAS idest Caesar.

84. POLLIO AMAT idest hic magister equitum Caesaris, cui 15 adulator Virgilius, qui et ipse poeta fuit.

85. VITVLAM idest optimum et

5 amarillidis ire *P* amarillis ire *N* amarillis *i.* re *L* || 6 Romae] rome || 8 duce *LP* ducae, 1 *m. rec. N* || 8s. hvmor idest ut] humori *L* humore, *corr.* -ri *P* umor¹ // *N* || 10 haedi] hedi || arbutum] arbustum || sic] sic || 10s. Caesarem] cessarem || 13 AMYNTAS] amintas || Caesar] tras || 15 aequitum *N* verbis hic magister equitum *in P m. II subscriptum est partim notis Tironianis:* Asinius pollio in cuius honorem scripsit eglogam istam || cessaris *LP* || 16 adolatur] adolatur || 23 uitulum *P.*

20

I

optimum enim et plenum carmen facit. LECTORI idest amatori. PASCITE ut sacrificetis ei.

86. NOVA idest mirabilia. PASCITE TAVRVM idest quia erat praemium poetis taurus propositus.

87. PETAT idest feriat.

88. QVI TE POLLIO AMAT idest Asinius Pollio, consularis vir, tragoedographus, cuius beneficio Virgilius in amicitiam Caesaris receptus est. VENIAT ad consulatum. QVO TE QVOQVE venisse una tecum gaudet.

89. MELLA FLVANT idest patitur aurea saecula. FLVANT idest destillent. ET RVBVS ASPER spineta. AMOMVM idest genus herbae florisve.

90. QVI VAVIVM NON OBIT idest pro poena dicit. Vavius et Maevius idest poetae, qui de Virgilio

1 carmen, corr. m. rec. N || 5 quaⁱ///, corr. m. rec. N q (= quam) L qui P || 6 premium P || 6s. propositus] praepositus (praepositus P) || 10 pollio P || 11 Asinius] assinus || consularis L || 12s. tragoedographus] trogoedo (trogoedo L) graphus || 13 cessaris P || 14 VENIAT ad] ueniat LN ueni ad P || 16 gaudetur P || 17 fluent, corr. fluant LN || 17s. patietur NP pacietur L || 18 secta LN || 19 distillant LP distillant N || 19s. asp aspinetas L asps pinetas P asper N || 20 amonium L amonum P || 21 flori suae LP || 22 balum N || non] noni P || obr] di L di P || dt, corr. m. rec. N || 23 pena LN pena P || bauius N || 23s. Maevius] meuius || 24 poete LN pete P.

II

plenum carmen facit. LECTORI idest amatori. PASCITE idest ut sacrificetis ei.

86. NOVA CARMINA idest mirabilia carmina. PASCITE TAVRVM idest quia erat praemium poetis pro carmine positus, vel taurum propositum dicit.

88. QVI TE POLLIO AMAT idest Asinius Pollio vir tragoedographus est. VENIAT idest ad consulatum. QVO TE QVOQVE venisse gaudet, idest una tecum.

89. MELLA FLVANT idest patitur aurea saecula. (FLVANT idest) destillent. AMOMVM idest genus herbae vel floris vel pigmenti.

90. QVI VAVIVM NON OBIT idest Vavius et Maevius poetae, qui Virgilio obtractaverunt. Duos sui

2 amatori] amato i. L || 5 carmine pascite P || 6 quia] qui || primum, corr. premium P || 7 positus] posuit || ut N || 8 propositum] ppositum || 10 pullio LP pullio, corr. -po N || 11 assiūs L a/sinius N || pullio P || 11s. tragoedographus] tragoedotus LP trogoedotus N || 12s. consolatum N || 13 qvo] qui LP q corr. m. rec. quo N || 17 fluent, corr. fluant L || 17s. patiantur N paciantur L || 18 secula LN secta P || 18s. FLVANT idest] om. || 19 destillent] distillant || Ammoum LP Ammoum N || 20 herbae] herbe || 22 uaium, corr. bauium N || 23 uaiius, corr. b. N maiius P || Maevius] meuius || poete NP || 24 uirg LN || obtractauerunt LN obratauer, ta add. m. II P.

I

obtractaverunt. Duos poetas temporis sui dicit pessimos, quorum carmina ob humilitatem abiecta sunt. Vult ergo notare, qui sunt inimici Virgilii. Qui Vavium idest pessimum poetam (amat, amet) et Maevium idest peiorem poetam, ut duplum habeat malum. Ex quibus Vavius curator fuit, de quibus Domitius in Cicuta refert: Omnia cum Vavio communia frater habebat, Unianimi fratres sicut habere solent, Rura domum nummos atque omnia: denique, ut aiunt, Corporibus geminis spiritus unus erat. Sed postquam alterius mulier † concubi-

1 obtractauerunt *P* hoc tractauerunt *LN* || 1 ss. Duos sui temporis poetas dicit — alter amicitiam *Urs.* (*Phil.*) || 1 duas *L* || 1 s. duos sui temporis poetas dicit *Phil.* || 2 quorum quos || 3 abiecta *Phil.*, *exc. II et schol. Bern.* | obiecta || 4 uul^t, *corr. m. rec. N* || 5 uauium, *corr. bauium N* Bavium *Phil.*, *cf. exc. II et schol. Bern.* || 6 amat amet | *om.*, *cf. schol. Bern.* || 7 Maevium *Phil.* | meuium || 8 habeant *Phil.* || 8 s. *cf. schol. Bern.* || 9 uauius, *corr. bauius N* || 9 s. de quibus | de quo *Phil.* || 10 domicius *P* || in acuta refret *P* || 11 nauio, *corr. bauio N* || communia *P* || 12 fr̄ *L* || uni animi *L* unianimi *N* unanimi *Phil.* || 13 fr̄ *L* || sicut *suprascr. m. ant. P* || 14 Rura domum nummos atque | domum rura nummos dat *P* domum ruranū mostat *L* domum ruranū mostat *N* Rura, domum, nummos et *Phil.* || 15 omnia: denique | denique omnia *codd. et Phil.* || 16 spiritus | spiratur || 17 p̄q̄ *N* || 18 s. concubitum | communis utrique *Phil.*, *fort. leg. concumbere utrique.*

10 ss. Domitius in Cicuta | *Virorum doctorum Sauppī, Froehneri, Ungeri, Roeperti, Thilonis, Ribbeckii, Buecheleri, Peiperi de hoc carmine emendando sententias habes in Soc. Sax. Litt. Relat. a. 1852 p. 135 s., Philol. XIII p. 222 s., XIV p. 217, XIX p. 149 s., Mus. Rhen. XV p. 132. 152, XVIII p. 476 s. 633 s., Fleckeiseni Annal. tom. IC p. 268.*

Servil comm. Vol. III. Fasc. II.

II

temporis poetas, quorum carmina ob humilitatem abiecta sunt. Vult ergo notare, qui sunt inimici Virgilii, quasi dixisset: Qui Vavium pessimum poetam (amat), et Maevium peiorem amet, ut duplum habeat malum. De quibus Domitius in Cicuta refert: Omnia cum Vavio communia frater habebat, Unianimi fratres sicut habere solent, Rura domum nummos (atque) omnia: denique, ut aiunt, Corporibus geminis spiritus unus erat. Sed postquam alterius mulier † concubitum Novit, deposuit alter amicitiam. † Et omnia tunc ira

1 corum *N* || 2 humilitatem, *corr. humil- P* || Uul^t, *corr. m. rec. N* || 4 uirḡ *LN* || 4 s. uauium, *corr. b- N* || 5 amat | *om.*, *cf. schol. Bern.* || 6 Maevium | meuium || amat, *corr. amet N* amat *LP* || 8 Domitius | domicius || in ciuitate fert *L* || 9 nauio, *corr. b- N* || communia | communia || 10 fr̄ *L* fr̄ *N* || habeat *P* || unianimi *P* || 11 fr̄ *LP* f' /' fr̄ *N* || 12 s. Rura domum nummos (atque) omnia: denique | Domum (durum *LN*) rura nummos. Denique omnia || 14 gemini s̄ *LP* || 15 sed | si *N* || postq; *L* p̄que, *corr. p̄quā N* || 16 alterius mulier | mulier alterius || concubitum | *fort. leg. concumbere utrique* || 17 depossuit *P* || 17 s. amicitiam *L* amittitiam *NP*.

5

I

tum Novit, deposuit alter
amicitiam. † Et omnia tunc
ira tunc desoluta omnia nova
regna duos accipiunt.

5 De Maevio vero nihil reperi,
ut Adamnanus ait.

91. ATQVE IDEM IVNGAT idest
rerum odiosarum sterilitate per-
eat, ut dupliciora et maiora mala
10 habeat.

92. QVI LEGITIS FLORES idest
ad cives suos dicit idest ante in-
dulgentiam permissam, ne lateat
occulta pernicies. FRAGA idest
15 subi. Alii dicunt quidam poma
iuxta terram nata.

93. FRIGIDVS idest anguis no-
cens aut qui in frigore moratur
aut natura frigidus aut qui fri-
20 gidus facit per morsum. Aliter
FRIGIDVS nocens idest Clodius,
qui se crediderat inpune habitur-
um agrum, si Virgilium occi-
disset.

25 94. PARCITE idest similitudo
idest hoc ad cives dicit, ut se

4 duas *N*, fort. leg. Omnia tunc ira
deposta solutaque cuncta Et nova regna
duos accipiunt dominos || 5 Maevio |
meio || 6 adannanus *N* adāninus, corr.
adānanus *P* || 7 IDEM | idest *N* || 8 odi-
ossiarum *LN* odiossarium *P* || serili-
tate *N* || 8s. periat *LP* periet *N* ||
10 habebat *L* || 13 pmissam *LN* ||
14 pnicies *LN* pnties *P* || 16 terra
LN || 18 aut i. qui *N* || in frigore
moritur *N* et schol. Bern. in frigorem
oritur *LP* || 19 naturę *N* || 19s. frigi-
dos | frigidus *LP* frigidus, corr. -os
N || 22 crediderant *P* || 22s. habe-
tarum *P* habet arum *L* habet (corr.
habit) arum, corr. m. rec. *N* || 23 agrum |
agiriam *L* || 26 ^hoc *L*.

II

tunc desoluta omnia nova
regna duos accipiunt.

De Maevio vero nihil repperi. 5

92. QVI LEGITIS FLORES idest
ad cives suos dicit idest ante in-
dulgentiam permissam, ne lateat
occulta pernicies. FRAGA idest
šūbī. Quidam tamen dicunt poma 15
iuxta terram nata

93. FRIGIDVS idest aut nocens
aut qui in frigore moratur aut
natura frigidus aut quod frigidus
facit per morsum. ANGVIS idest 20
milites, quibus dati sunt agri,
quippe Clodius, qui se crediderat
inpune habiturum agrum, si Vir-
gilium occidisset.

94. PARCITE OVES idest simi- 25
litudinem hic facit idest ad cives

1 desoluta, corr. -to *L* desoluto
NP || omnia | añña *L* || 1s. regna
nova *N*, fort. leg. Omnia tunc ira de-
posta solutaque cuncta Et nova regna
duos accipiunt dominos || 5 Maevio |
meio || repperi *N* reperi *L* repperius
P fort. in illo us verborum ut Adam-
nanus (cf. exc. I) memoria latet ||
11 legistis, corr. legitis *N* || 12 ante
om. *N* || 15 šūbi *N* || 17 frigus, corr.
frigidus m. II *P* || 18 que *L* que, corr.
qui *N* || 19 naturā *P* || quod | que *LN*
q, *P* || frigidus *L* frigidus, corr. -os *N* ||
22 clodius *P* || 23 habetorum *L* habet
horum *P* abetorum, corr. abit- *N* ||
25 ouis *P* iouis *LN* || 26 facit om.
LN.

I

custodiant contra ditionem † temporis qui virum evitus erat princeps. NIMIVM idest ulterius ingredi.

5 95. ARIES aestivo tempore oritur, quo maxime incalescit. Virgilium quidam interficere gladio voluit: is transnato fluvio vestitus potuit evadere ibique vestem
10 suam in ripa contraposita sicavit.

15 96. REICE idest amove, fuga.

97. IN FONTE LAVABO idest non in fluvio purificabo. Allegorice dicit de agris suis.

98. PRAECEPERIT idest exsic-
20 caverit vel praeoccupaverit. AESTVS idest calor. Nam aestu solis lac consumitur, nisi mulsum fuerit.

100. EHEV QVAM idest inter-
25 iectio dolentis. IN ERVO idest tī cur.

1 dictionem LN || 1ss. † temporis etc.] leg. centurionis quem Virgilius evaserat praeceps, cf. schol. Bern. ad v. 95: cum ipse Virgilius periculum evaserit praeceps || 2 euitū L || 5 aris LN || aestivo] estivo || 8 transnato] translato || 9 evadere] is vero transnato fluvio vix potuit vestitus evadere schol. Bern. || 10 riva P || 10s. si^o cavuit P || 15 Reice LP || 17 purificabo] cf. schol. Bern. || 17s. Allegorice] allig || 19 praeciperit L ꝑciperit P || 19s. exsicaverit] exicaverit schol. Bern. excusaverit LN excussaverit P || 20 ut N || 21 aestu] estu || 22s. nisi simul fuerit P || 24 ceu P || QVAM idest] idest q LN idest que P || 25 IN] m P.

II

hoc dicit, ut se custodiant a persecutione. NIMIVM idest ulterius progredi.

95. IPSE ARIES idest ad sidus 5
pertinet, quod aestivo tempore oritur, in quo tempore maxime ardescit. Quidam vero Virgilium interficere voluit gladio. Virgilius autem transnato fluvio ve-
10 stitus evadere potuit ibique vestem suam in ripa contraposita sicavit. ARIES idest aestivum sidus, in quo res humidae siccantur.

96. REICE idest amove, fuga. 15

97. IN FONTE LAVABO idest in Caesare, qui fons est ducibus suis.

98. PRAECEPERIT idest praeoccupaverit. AESTVS idest calor. 20
Nam aestu solis lac consumitur, nisi mulsum fuerit. COGITE idest congregate plebem.

100. IN ERVO idest fōdōrbēnī.

1 dicit L || custodiaⁿ t, corr. m. rec. N || 2 idest om. LN || † terius L || 7 maxima N || 9 uolū N || 10 transnato, corr. trasnato P || 11 potuit] is vero transnato fluvio vix potuit vestitus evadere schol. Bern. || 14 humidae] humide || 15 ammoue N || fuge, corr. fuga N || 17 cessare LP ce//sarae N || 20 culor L || 24 fōdōrbem nī P fōdōrbē m L seā oībē m N.

I

102. HIS CERTE idest Cornificio
nimia. HAERENT idest movent.
FASCINAT idest farmuinethar.

- 104 s. DIC QVIBVS IN TERRIS,
5 ET ERIS MIHI MAGNVS APOLLO,
TRIS PATEAT CAELI SPATIVM NON
AMPLIVS VLNAS idest hic dedit
locum solvendae quaestionis, ut:
Musa mihi rel.
- 10 Aliter: apud antiquos fuit altis-
simus puteus, in quo descende-
bat ad (sacra) celebranda, cuius
putei orbis, idest summus circu-
lus, [quo cognosceret anni pro-
15 ventus], non amplius quam trium
ulnarum mensuram habebat, cum-
que descendisset, sursum non
ampliozem caeli partem, quam
puteus habuit, poterat videre.

1 cornificia, *corr.* -io *L* cornifitio,
corr. -cio *P* || 2 nimia] *cf. schol. Bern.*:
Vix haerent: nimia maciaetate (macie
ac tabe) conficiuntur || herent *P* erent
LN || moueunt *P* movent] *sic et*
schol. Bern.; *leg.* moventur || 3 far
muinethar *P* || 5 s. APOLLO, TRIS] apollo-
nis *P* appollonis *L* appolloñis, *corr.*
m. rec. *N* || 8 solvendae] soluendi ||
9 rel.] *rt* || 10 ss. Apud antiquos—Coe-
lium Mantuanum *Urs.* (*Phil.*) || 10 s.
altissimus puteus *Phil.*] altissimum pu-
teum || 11 in quem *Phil.* || 11 s. discen-
debat *L* descendeabant *Phil.* || descen-
debat puer ad sacra celebranda quo
cognosceret anni proventus cuius putei
schol. Bern., ad quorum exemplum haec
quoque transformanda sunt || 12 sacra
Phil.] *om.* || caelebranda *LP* || 13 orbis
idest *Phil.*] oridē || sumus *LN* || 14
cognoscerent *Phil.* || 15 quam] quae *L* ||
16 mensuram *om.* *Phil.* || habeat *P* ||
16 s. cūq̄ *LN* || 17 descendisset *LP*
descendissent *Phil.* || sursum *om.* *Phil.*
se orsum *L* sursum aspiciens *schol.*
Bern. || 18 ambliorem *P* || quae *L*
qui *P* || 19 poterant *Phil.*

9 Musa] *A. I, 8.*

II

102. HAERENT idest movent.

105. TRIS PATEAT CAELI SPA-
TIVM idest apud antiquos fuit 5
altissimus puteus, in quo descen-
debat ad sacra celebranda, cuius
putei orbis, idest summus circu-
lus, [quo cognosceret anni pro-
ventus], non amplius quam trium 10
ulnarum mensuram habebat, cum-
que descendisset, sursum non
ampliozem caeli partem, quam
puteus habuit, poterat videre.

Vel specus apud Aetnam in 15
Sicilia angusto ore profunda alti-
tudine, per quem rapta est Pro-
serpina a Dite Patre. Vel caelum
pro toto mundo.

1 HAERENT] herent || movent] *cf.*
adn. ad exc. I || 4 Tres *LP* Tres, *corr.*
Tris *N* || taeli, *corr.* caeli *m. II P* ||
4 s. spacium *LN* || 5 antiquus *LN* ||
6 s. discendeabant *L* discendeabant *N* ||
7 caelebranda *L* || 8 sumus *L* || 8 s. cir-
culus *N* || 9 s. *Verba* quo cognosceret
anni proventus *cum illis, quae ante-*
cesserunt, ad sacra celebranda *coniun-*
genda sunt, cf. schol. Bern. || 11 men-
suram *supra* habebat *script. m. II vet.*
P om. LN || 12 descendisset] discen-
disset || sursum] rursus || sursum aspi-
ciens *schol. Bern.* || 14 potuit *LN* ||
15 ss. Vel specus — forma fuerat *Urs.*
(*Phil.*) || 15 ut *L* || specūf *L* specū//
N || ethnamin *LP* etnamhin *N* || 16 sic-
cilia *P* || orae *P* || profundit, *corr.*
-da *P* || 16 s. ateitudine, *corr.* alti-
P latitudine *Phil.* || 17 est *om. Phil.* ||
18 á *P* á *L*.

I

Vel caelum pro toto mundo dicitur vel locus apud Aetnam in Sicilia, quo Dis Pater emersisse fertur ad rapiendam Proserpinam.

5 Aliter: caeli spatium idest clipeum Aiakis dicunt trium ulnarum, in quo expressa caeli forma fuit. [Hyacinthum significat, quem Ajax ictu disci occidisse dicitur.]

10 Aliter: in Sicilia ianua speluncae, in quam Orcus Liberam rapuit.

Aliter: dicit Cornutus ab ipso Virgilio audisse (se), quod Caelium

15 Mantuanum quendam tetigit, qui consumptis omnibus facultatibus nihil sibi reliquit, nisi locum trium ulnarum spatium ad sepulturam. Item Oledius Nasso

II

Alii clipeum Aiakis dicunt trium ulnarum, in quo expressa caeli forma fuerat.

1 ss. Vel caelum — occidisse dicitur *om. Phil.*, in quo pro his ea leguntur, quae in excerptis II habes: Vel specus apud Aetnam — forma fuerat || 2 Aetnam | ethnam || 3 quo Dis | cudis P cadis LN || emersisse P || 4 ^d serpinam, *corr. m. rec. N* serpinam L serpinam P || 5 spacium L || 5s. depium P || 6 Aiakis | adiacis P adiocis N ad iocis L || 7 quo, *om.* in P || expsa N expsa LP || 8 iacinthum LP iachintum N || 9 Ajax ictu | adiax ictu P adiectu LN *Verba Hyacinthum — dicitur ad v. 106 demum pertinent, cf. schol. Bern. et Serv.* || 10 sicilia NP siteilia L || 11 inq L in quo *Phil.* || oreus LP horeus N || 13 Cornutus P *et schol. Bern.* | cornif LN Cornificius *Phil.* Cornelius *coni. Ribb. proleg. Verg. p. 97* abisso LN || 14 audisse (se) | adisse || q L quam N qui P || celium N caelum P || 15 matuanum, *n m. II vet. add. P* || 17 reliquit *Phil.* | relinquit || 18 spatium *om. Phil.* || 19 oledius LP oledius, *corr. ovidius m. rec. N Ovidius schol. Bern.* || nasso LP na///so N Naso *schol. Bern.*

1 Alii coeli spatium clypeum *Phil.* | clepeum LP clepeum, *corr. cli-* N clypeum *Phil.* | Aiakis | Achillis *Phil.* || 2 olnarum L || expssa P.

I

(putei) orificium ait, quod tantum caelum patere videtur, quantum (putei) orificium patet.

Item Asconius Pedianus ait, se
5 audisse Virgilium dicentem, in hoc loco se grammaticis crucem fixisse; quaesituros eos, si quid studiosius occuleretur. Dicit autem propter Caelium Mantuanum.

10 106. DIC QVIBVS IN TERRIS INSCRIPTI NOMINA REGVM NASCANTVR FLORES ET PHYLLIDA SOLVS HABETO. Flores idest nomen Aiakis et Hyacinthi. Hyacinthus
15 dicitur Oebali filius ab Apolline esse disco occisus; ex eo florem natum vocem significantem gemitum habere.

Aliter: dicunt esse Aiakis sanguinem; cum se occidisset gladio Hectoris, inscriptum esse (in) florem acae, hoc est gemendi sonitus Graecus; qua voce autem

1 (putei) orificium | torificium *LP* /// orificium *N* torificium (*al. orif.*) *Phil.* || ait quod | atque *LN om. Phil.* || 3 (putei) orificium | torificium *LP Phil.* /// orificium *N* || 4 Asconius *Phil.* esconius *LN* esamius *P* || 7 quesituros *P* quessituros *LN* || 8 occuleretur | occularetur *codd.* occultaretur *Phil.* || dē *LP* dicit *Phil.* dicitur *N* || 9 propter Caelium *schol. Bern.* profcaelum *LN* p̄caelum *P* poeta Coelium *Phil.* || 11s. NASCANTVR | nascuntur || 12 pillida *P* philada *N* pilada *L* || 13 nomen | nō *LN* non *P* || 14 Aiakis | iacis | iacinthi *LP* iachinti *N* || iacinthus *LP* iachintus *N* || 15 Oebali | caeli | appollone *LP* abpollone *N* || 17s. genitum *LP* || 19 aliter *LN* Alii *P* || Aiakis | adiacis || 21 haectoris *LN* || 21s. (in) florem | in *om.* || 22 acae *P* aeę *LN* || 22s. gemendi sonitus Graecus | aerdodus grecus.

II

106. NASCVNTVR FLORES idest 10 qui demonstrantium litterarum formam nomina obtinent. Ajax cum se interfecisset gladio Hectoris, flores [ac] violae a sanguine concreto exortae litteras habu- 15 erunt Aiakis, Hyacinthi [alii Adonis] nomina exprimentes [habuerunt]. Hyacinthus enim dicitur Oebali filius ab Apolline esse occisus disco: ex eo florem natum 20 vocem significantem gemitum habere, vel sanguis Aiakis, cum se interfecisset, ut praediximus,

10 fores, *corr. m. rec. N* || 11 demonstrantium *L* || 12 forma *L* || optinent *P* || adiax *LP* a///iax *N* || 13s. lectoris *L* ///ectoris *NP* || 14ss. flores [ac] violae a sanguine concreto exortae litteras habuerunt Aiakis, Hyacinthi [alii Adonis] nomina exprimentes [habuerunt] flores ac uiolae a sanguine concrete litteras habuerunt exorte aiakis iacinthi (iachinti *NP*) alii adōnis (ad omnis *P*) nomina exprimentes (ex̄p̄ntes *L* exprimentes, *corr.* expromentes *P*) habuerunt *codd.* flores violae et terra sanguine concrete litteras haberunt exorte nomen Aiakis exprimentes; habuerunt enim duo aae et INSCRIPTI NOMINA REGVM Aiakis, Hyacinthi (acinthi), alii Adonis *schol. Bern.* || 18 Iacinthus *L* Iacinthus *N* Iachintus, h *m. II P* || 19 Oebali | caeli || appolline *P* opolline *L* appollone, *corr.* -ine *N* || 22 aiakis *N* || 23 + ficisset *P* + cep̄flet, *corr.* + fep̄flet *L*.

I

exclamaverunt Graeci, cum se
Aiax percussit, eam dicunt scrip-
tam esse in folio † ietimo, idest
aeae. Quidam nomen scriptum
5 ipsum Aiakis esse dicunt.

108. CONPONERE idest finire
10 vel iudicare idest non est cer-
tantum, sed iudicantum est.

111. . . . . Palaemon non ipse
processerat agros suos inrigare,
sed iudex residens servis suis
15 hoc facere (permiserat). Ideo
ergo dicit sufficienter esse (in-
rigatos agros).

109. . . . . et qui studiorum
amore flagravit, ne (ei) labor
20 desit.

110. . . . . Si metuet dulces,

1 exclamaverunt | ex diona ueŕ L |
greci P || 2 adiax LP a///iax N || dicunt
P || 2s. scripturam LN || 3 in | an L |
filio LN || 4 aeae | ae. ae. || 5 Aiakis |
adiacis || 10 nidiare P || 10s. certantum
schol. Bern.] certandum || 11 iudican-
tum schol. Bern.] iudicatum || 12 Palae-
mon | CLAVDITE et reliqua etiam ante
Palaemon habent schol. Bern. || palemo
non LN palemomonon P Palaemon,
om. non schol. Bern. || 13 processerat
agros suos inrigare schol. Bern.] pro-
cessere agnos suos iungere || 14 rese-
dens L resedens, corr. resi- N refle-
dens, corr. resedens m. vet. P || 15 farire
L facere, ce corr. N || permiserat
schol. Bern.] om. || 16 sufficientur N
16s. inrigatos agros schol. Bern.] om. ||
18 et qui | ET QVISQVIS AMORES et reliqua.
Recapitulatio: qui amat, ne amittat
etiam ante et qui habent schol. Bern. ||
19 amorum L amorum, corr. m. rec.
amore N || 19s. ne (ei) labor desit |
Nec labor desit codd. nec labore desit
schol. Bern. || 21 Si metuet | AVT METVET
DVLCIS donec amat. AVT EXPERIETVR
AMABOS postquam impetraverit etiam
ante si metuet habent schol. Bern.

II

inscripsit in florem has litteras
idest aeae, hoc est gemendi so-
nitus Graecus; qua voce autem ex-
clamaverunt Graeci, cum se Aiax
percussit, eam dicunt scriptam 5
esse in folio † ietimo, idest aeae.
Quidam nomen ipsum Aiakis
scriptum esse dicunt.

108. NON NOSTRVM idest non
nostrae peritiae. CONPONERE idest 10
iudicare.

109. QVISQVIS AMORES idest
qui amat, ne amittat a dolore,
quod amavit. 20

110. AVT METVET DVLCIS AVT

1 as N || 2 ae ae LN ae. ae P ||
2s. gemendi sonitus | herodotus NP
erodotus L || 3 grecus P || 4 Graeci |
greci || 5 ea P || 6 filio LN || getimo N |
idest om. P || aeae | ae. ae. || 7 nomen
nō || adiacis LP a///iacis N || 9 nostram
LP nostras, corr. -am N || 10 nostrai,
corr. nostrae P || peritiae | iritiae LP
iriciae N || 19 n° P nec LN || am-
mittat N || 21 dulcis, corr. dulces N ||
hoc, suprascr. aut m. rec. N.

I

experietur amarus, sin autem non metuet amarus, experietur dulces.

5

111. RIVOS idest allegorice idest linguae. PRATA idest mentes et aures audientium.

10

FINIT .III.

INCIPIIT IIII.

INTERPRETATIO SAECVLI NOVI.

1. SICELIDES MVSAE idest Musas Sicelides vocavit, quoniam 15 Siculus fuit Theocritus, quem imitatus est in Bucolicis. Πάλιν autem γενεσίαν indicit, idest mundi iterum infantiam, quod Cumaeae Sibyllae responsis fuerat 20 divinatam hoc de Pollione et Salonino, qui nomen accepit ab eo, quod eodem tempore pater

1 s. sin non autem non metuet NP sin non autem metuet L || 2 et perietur L || 7 viros L || allegorice | alligor, corr. allegor N alligon L alligo P || 8 parata, corr. prata m. vet. P || 11 INCIPIIT .III. . . . L || 12 INTERPRETATIO | INTERPRAETATIO (add. . . . L) || SECULI P | In N suprascr. m. alia Virgilius anacorita || 13 SICELIDES | Sicilides || muse LN || 13 s. musa LP musa^a, corr. m. rec. N || 14 Sicelides | sicilides || qm P || 15 Theocritus | teocritus || 16 emitatus LP || bocolicis LP || 16 s. Πάλιν autem | talem autem || 17 γενεσίαν indicit | genian indigit P gemān indigit L geniann digit, corr. m. rec. N, cf. schol. Bern. p. 776, in quibus inducit legitur || 18 mudi L || q P quam LN || 19 Cumaeae Sibyllae | commono (commone) P syllabae (sillaba N) || 20 Pollione | appollione || 21 accipit P || 22 quod L qui P q N.

II

EXPERIETVR AMAROS idest qui studiorum amore flagravit, ne (ei) labor desit. Si metuet dulces, experietur amarus, si autem non metuet amarus, experietur 5 dulces.

FINIT .III.

10

INCIPIIT IIII.

1. SICELIDES MVSAE idest quoniam Siculus fuit Theocritus, quem imitatus est in Bucolicis. Hanc 15 eclogam scriptam esse aiunt in Asinium Pollionem, quidam in filium eius Saloninum, qui nomen accepit a Salona civitate, quam eodem tempore, quo natus est, 20 pater eius expugnavit, sive in honorem Octaviani Augusti sive

1 periet LP periet, corr. experietur m. rec. N || 2 s. ne (ei) | Nec || 4 .i. si autem P || 5 non om. L || 6 dulces, om. FINIT .III. P || 11 INCIPIT III LN .III., in marg. s. XIV III P || 13 Sicilidides P Sicilidide////s N Sicilididis L || mussae P musse L mu//se N || 14 teocritus LP || 14 s. quē emitatus P qui memitatus L qui (corr. que) me (corr. mi) mitatus N || 15 Bucolicis | bocolicis || 16 eclogam | eglogam || 17 assinnium L a//sinnium N assinum P || 18 que LP que////, corr. qui N || 19 accipit LP accipit, corr. accepit N || Salona | solona || quam | que, corr. quam N que L qui P || 20 temp N || 22 Octaviani — regnavit m. II in marg. P || agusti P.

I

eius Salonas expugnasset. Hanc eclogam sive in honorem Caesaris sive Asinii Pollionis, alii arbitrantur in Salonini honorem dictam, filii Pollionis.

2. IVVANT idest delectant. HVMILESQVE MYRICAE idest humiliora carmina vel virgulta sine fructu.

10

15 3. SILVAE SINT CONSVLE DIGNAE idest Pollione, qui erat designatus eo tempore, quo agris praeerat dividendis.

20 4. CYMAEI CARMINIS AETAS: quidam interpretantur 'Cymaei' Sibyllam, quod fuerit illa Cumaea, quae futura praedixit. Verum

2 eclogam] eglogam LN eglogam P || honore L onore N || cessaris P cessaris L || 3 asini N assini LP || 4 salonim P || onorem N || 5 fili L fili¹, corr. m. rec N || 6 delectent N dilectent LP || 7 umilesque N || mirice N musice LP || 8 uirgultae LP || 15 sylue N sylue L silue P || digne P || 20 Cum ei L Cimei P ci//mei N || caminis, corr. m. rec. N || aetas P || 21 interpretantur] interpretantur || Cymaei] cimei || 22 sibellam LP sibellam, corr. sibillam N || quod fuerit illa N qui fuerit qui fuerit illa P quod fuerit quae fuerit illa L || cumea P cum ea LN.

II

Asinii Pollionis. † Natus est et regnavit Octavianus.

2. IVVANT idest delectant. HVMILES MYRICAE idest humiliora carmina vel HVMILES idest sine fructu.

5

1. PAVLO MAIORA idest carmina. 10 Laudes regibus nunc dico, hucusque de ducibus, vel MAIORA idest quae prophetata sunt et a Sibyllis de Octaviano, nunc narro.

3. SILVAE SINT CONSVLE DIGNAE idest maiora carmina nostra Asinio Pollione sint digna. Hic adulatur Asinio, qui eo tempore agris praeerat dividendis.

4. VLTIMA CYMAEI idest quae 20 fugiens homines malos et suos mores in rusticis morata est, in caelum abiisse fertur. Quidam

1 assinii L assinu P assinium N || Pollionis. Natus] pollionis natus || 2 octavian N || 6 Iuvant supra lin. m. II P || dilectant LP dilectant, corr. del- N || 7 miricae NP mirice L || 11 laude LN || 11s. Hucusq; de ducibus, suprascr. m. II mirice genus uirgulti P || 12 q; LP q N || 13 qui, corr. que N qui LP || propheta LN || et] /// N || sibillis LN sabilli s, corr. si- P || 14 narra L || 15 Saluae P || sunt L || consulae LP || 15s. digne P || 17 Assinio LP A//sini¹, i add. m. rec. N || polli P pollim L pollin^o, corr. m. rec. N || hic P || 18 adulatur] adolatur || Asinio] assinio || 19 diuidendis L diuidendi st P || 20 cyme LP cyme, corr. cymei m. rec. N || quae] que || 22 rusticus L rusticus//s N rusticos P || moratu LP moratu, corr. -ta N || 23 caelum P || habiisse LN habuisse P || quadam, corr. quidam N.

I

poeta veriore[m] historiam secutus
est. Cymaeum Hesiodi carmen
dicit. Cyma enim in Asia est,
quam reiecta Ascra, civitate sua,
5 posteriore tempore aetatis suae
incoluit, in qua eadem carmina
Hesiodus se scripsisse testatur, et
de saeculis refert; quem imitatur
poeta scribens saeculis futura
10 tempora meliora, in honorem
Salonini, filii Pollionis, qui natus
est apud Salonas in Dalmatia:
inde nomen accepit. In Sibyllinis
libris dicitur inventum, quando
15 cum Pelle Iovem regno et Apol-
linem regnaturum. † PTOIC inter-
pretantur solem significari. Vir-
gilius Apollinem declarat, quoniam
et Lucinam dicit, quae eius est

II

interpretantur Sibyllam, quae
fuerit Cumana, quae praedixit
futura. Aliter: Cymaeum Hesio-
dum dicit. Cyma enim in Asia
civitas, quam relicta Ascra, civi-
tate sua, posteriore tempore ae-
tatis suae incoluit, in qua eadem
carmina Hesiodus se scripsisse
testatur, et de saeculis refert;
quem imitatur Virgilius scribens
10 saeculis futura tempora meliora,
in honorem Salonini, filii Pollio-
nis, qui natus est apud Salonas
in Dalmatia: inde nomen accepit.
Vel subtiliter Augustum dicit. 15

1 historiam] istoriam istoriam L
istoriam NP || sequitur P || 2 Cymaeum]
cimeum || hysiodi L hysidi P hissiodo,
corr. hesiodi N || 3 Cyma] cima || asia
L assia P || 4 quam reiecta Ascra]
quer eiecta ē a sacra LN q reiecta ē
ascra P || 5 posteriorē LN postere
P || temp LN || 7 hysiodus LP isid,
corr. esiod m. rec. N || scripsisse P ||
8 de P || refret P || que emitatur P
quae emitatur L quemitatur, corr.
quem imitatur m. rec. N || 10 tempore
P || meleora, corr. meli- P || onorem N ||
11 saloni LP saloniⁿⁱ, corr. m. rec. N ||
13 accepit] accipit, || Sibyllinis] sibilli-
nis || 14 dt L || qno, no in ras. P quo
LN || 15 pellen LP || 15s. Apollinem]
apollionem || 16 † PTOIC] utrum corrup-
tum ex ΦΟΙΒΟC an ex lem̄ate PVERO?
cf. schol. Bern. p. 777 ad v. 8: PVERO
Phoebō vel Salonino || 16s. interpcantur
L || 18 apollionem LN appollionem P ||
19 Lucinam] lucaniam || qui eius LN.

7 Hesiodus] *Opera et Dies*, v. 636
—640, ubi his contraria referuntur.

8 de saeculis] *Opera et Dies* v. 109ss.

1 int̄pretantur P int̄ptantur LN ||
Sibyllam quae] sibillamq; || 2 Cumana]
cumeana || que LN || predixit P ||
3 cymeum P cimeum LN || 3s. hissio-
dum LP // // // esiodum, e m. rec. N ||
4 Cima enim L Cim enim P || assia
LP a^{asia} N || 5 asacra P || 6 tempore
om. LN || 8 hissiodus LN issiodus,
corr. ess- N || scripse N || 9 sc̄tis LN
siculis P || referunt NP || 10 que L
q, P || emitatus LP emitatus, corr.
im- N || 11 saeculis P || 12 solonini LP
solonini, corr. sa- N || 14 dalmacia L
daltia^{ma}, corr. m. II P || accipit LP ||
15 Augustum] agustum.

8 Hesiodus] cf. exc. I.

I

soror, vel subtiliter Augustum dicit.

Aliter: CVMAEI idest septima Sibylla, quod decem sunt Sibyllae, ut hoc exemplum manifestat. Sibyllae generaliter dicuntur omnes feminae vates lingua Graeca. Nam *σιός* Aeolico sermone Deus; *βουλήν* Graece mentem nuncupant, quasi Dei mentem; proinde igitur, quod divinam voluntatem hominibus interpretari solebant, Sibyllae nominatae sunt; sicut enim omnis vir prophetans vel vates dicitur vel propheta, ita omnis femina prophetans Sibylla nominatur: proprium nomen ex officio, non ex proprietate vocabuli est. Decem autem Sibyllae a doctissimis auctoribus fuisse traduntur, quarum prima fuit †

1 agustum P agust LN || 3 cumei P cum ei L cumei, corr. cimei N | idest om. P || 4 sibella (la in ras. P) LP sibella, corr. sibilla N | quod] qui P q L que, corr. quia m. rec. N || 4s. sibellae LP sibellae, corr. sibillae N || 5 ut] et P || 6 sybille P sibelle L sibelle, corr. sibille N || dñt L || 7 femine LN || ligua P || greca P || 8 N, corr. Nā m. II vet. P || *σιός*] sios || Aeolico] eulicio || 9 *βουλήν*] belian LP bellian N || grece P || 9s. nuncupant LN || 10 q̄si P quae si L || 11 quod] quae LN q P || divina L || uoluntatum L uoluntatum, corr. -tem m. rec. N || 12 interpretari] interpraetari || 13 sybelle P sibelle L sibelle, corr. sibille N || nominate LN || 14 profetans P || 16 syuella P sibella L sibella, corr. sibilla N || 17 proprium nomen] p̄nō || 18 propetate, corr. m. rec. N || 18 s. uocabili P || 19 decim LP decim, corr. decem N || sybelle P sibelle L sibelle, corr. sibille N || 20 a ctoribus, corr. m. I N || 21s. fuit dipsis LN fuit dipsis m. II vet. suprascr. P.

II

I

II

dipsis, secunda Libyssa, tertia Delphica in templo Delphici Apollinis genita, quae ante Troiana bella vaticinata est, cuius
 5 plurimos versus operi suo Homerus inseruit. Quarta Cimmeria in Italia. Quinta Erythraea, nomine Herophila, in Babylone orta, quae de Graecis Ilium petentibus
 10 vaticinata est, perituram esse Troiam et Homerum mendacia scripturum; dicta autem Erythraea, quia in eadem insula huius inventa sunt carmina. Sexta
 15 Samia, quae Phemonoe dicta est, a Samo insula, unde fuit cognominata. Septima Cymana, nomine Amalthea, quae novem libros attulit Tarquinio Prisco, in
 20 bus erant decreta Romana conscripta: ipsa est et Cymaea, de qua Virgilius <v. 4>: Ultima Cymaei venit iam carminis

1 libyssa *P* libyssa *LN* || 2 Delphici | delphi *LP* delphic¹, *corr. m. rec. N* || 3 apollonis *LP* apollonis, *corr. -inis N* || que *P* || 3 s. ante Troiana | antea troiana || 5 plurimus, *corr. -os P* || 6 Cimmeria | Chimeria || 7 hirithria *LP* irithria, *corr. erithrea N* || 8 herofila *LP* erophila *N* || Babylone | babilone || horta *L* || 9 quae | que || grecis *NP* gregis *L* || Ilium | illum || petentibus *P* || 11 troini *P* || mendatia *NP* || 12 scripturam, *corr. -um P* || 12 s. hirithria *L* hirithria *P* hirithria, *corr. heritrea N* || 13 insola *LP* || 15 Samia | samea || 15 s. quae Phemonoe — septima *om. LN* || femone *P* || 16 insola *P* || 17 chimana *N* || 18 amaltea *N* || nouē, u *eras. P* || 19 attulit *N* || tarquinio *LP* tarqnio, *corr. m. rec. N* || 21 ipse *L* ipse, *corr. ipsa N* || cymaea *LP* cimea *N* || 23 cymaei *NP* cimeii *L*.

I

aetas. Dicta autem Cymana a
 civitate Cyma, quae est in Cam-
 pania, cuius sepulcrum in Sicilia
 adhuc manet. Octava Hellespon-
 5 tea in agro Troiano nata, quae
 scribitur Solonis et Cyri fuisse
 temporibus. Nona Phrygia, quae
 vaticinata est Ancyrae. Decima
 Tiburtina, nomine Albunea. In
 10 quibus omnium carmina efferun-
 tur, in quibus de Deo et de
 Christo multa scripsisse manife-
 stissime . . . . : celebrior autem
 inter ceteras ac nobilior Ery-
 15 thraea perhibetur.

20 5. MAGNVS AB INTEGRO idest
 ab initio vel ab origine.

6. IAM REDIT VIRGO idest Iu-
 stitia fugiens malos hominum
 mores inter rusticos morata [est]
 25 in caelum abiisse fertur. Ideo
 Iustitia virgo dicta est, eo quod

1 cimina *L* cymi /// a, corr. cyme /// a
N || 1 s. acuitate, corr. m. rec. *N* ||
 2 Cyma | cymas || que *L* || 2 s. cam-
 panie *N* || 3 sepulcrum || 4 s. Octava
 elesponteae *L* Octave (corr. -a) helles-
 pondea *N* Octavesponteae *P* || 5 Tro-
 iano nata quae | moiano nataque *P*
 moia non ataq; (que *N*) *LN* || 6 Cyri |
 ciri || 7 Nona Phrygia | Non afrigia *LP*
 Non affigiam *N* || 8 Ancyrae | aheirae
P aheire *LN* || 9 Tiburtina | tiburtim
LP tiburtym *N* || Albunea | albutia ||
 12 multas *P* || 12 s. manifestissime *P*
 lacunam indicavi || 13 caelebrior *L* ||
 14 s. erithria *LP* eritrya *N* || 21 inicio
L || 22 s. iusticial giens *P* || 23 malus
L || hominem *P* || 24 [est] *uncis circum-*
scripsi, cf. schol. Bern. || 25 habuisse *N* ||
 26 iusticia *P*.

II

4. AETAS idest tempus imple-
 tionis prophetiae Sibyllae vel
 finis, quem narrat Hesiodus. VL-
 TIMA idest postrema.

5. AB INTEGRO idest de novo. 20

6. VIRGO idest Iustitia vel
 Maria. REDIT idest post Evam.
 SATVRNIA idest aurea.

16 etas *P* || 16 s. impletionis *P* ||
 17 Sibyllae | sibille || 18 quem] que ||
 narra *P* || issiodus *LP* /// isiodus, corr.
 /// esiodus *N* || 19 postraema *N* || 22 Virgo |
 Uirg *LP* || 23 re/// dit *N* || peum *N*.

I

incorrupta est, vel Maria. SATVR-
NIA REGNA idest stabilia regna.

7. NOVA PROGENIES idest qui-
dam dicunt inspiratum eum de
5 Salvatoris adventu, quidam de
adventu Salonini Pollionis, qui-
dam de adventu Octaviani dixisse.
CAELO idest ab.

8. TV idest Diana. NASCENTI
10 idest Phoebo. PVERO idest Salo-
nino, Pollionis filio. QVO idest
puero. FERREA idest gens labo-
riosa.

9. DESINET idest cessat. SVR-
15 GET idest reparatur.

10. LVCINA idest Diana. LV-
CINA idest quae parturientibus
lucem praebere creditur et lucem
nascentibus dat.

20 11. TEQVE ADEO DECVS idest
adulatur consulem.

10. APOLLO idest Caesar.

11. INIBIT idest incipiet, con-
secrabit.

25 12. MAGNI idest longi. PROCE-
DERE idest provenire. MENSES
idest XII, quod ante X fuere, vel
saeculum bonum.

1 inscripta, corr. incurpta P || 1s.
saturnea LP || 2 idest om. P || 4 dicūt
P || 6 solonini LP solonini, corr. sal-
N || pollionis, corr. polli- P || 7 ad-
uentū LP || 9 deana P deana, corr.
di- N dea L || 10 febe LN febe P ||
10s. solonino LN solonino, corr. sal-
N || 14 DESINET | Desinat || 16 lucinia L
lacinia P || deana LP deana, corr.
diana N || 16s. lucinia L || 17 .i. deana
lucina .i. que per dittograph. L || quae |
que || partumentibus P partū menti-
bus LN || 21 adulatur | adolatur ||
22 Appollo P || caesa L || 26s. Menses
-IXII. P || 27 quod] q || inte L || 28 se-
culum P scdm N scdm L.

II

7. NOVA PROGENIES idest Au-
gustum dicit. Aestimavit enim
Virgilius, quod de Augusto prae- 5
dixit Sibylla, cum de Christo
omnia prophetavit. CAELO idest
† ut Lucanus, ut Virgilius aestimat.

8. FERREA idest bellicosa et
laboriosa. 10

10. LVCINA idest Diana, quae
lucem nascentibus facit. TVVS
APOLLO idest Augustus.

11. TE CONSVLE idest hoc ad-
mirabile tuo tempore meruisti.

12. MAGNI MENSES idest tem- 25
pus bonum, idest XII, quod ante
X fuere.

3 noua .i. progenies LN || 3s.
agustum LP agustum, corr. m. rec. N ||
4 Aestimavit | Estimavit || 5 que LN
qui P || agosto P || 6 Sibylla | sibilla ||
7 profectauit L | profe//tauit N || 8 ut
ulcanus LP an subest locativus? || ut
om. N || aestimat | estimat || 16 quae |
que LN q, P || 17 nascentibus .i. LP
nascentibus///N || 18 Augustus | agustus |
23 tē P || 23s. mirabile P || 26 q N
q; L qui P.

I

13. TE DVCE idest veniente Salonino. SCELERIS NOSTRI idest peccatorum nostrorum, idest pro-
5 peccatorum nostrorum, idest pro-
scriptionis Sullanae et Caesa-
rianae.

10

14. SOLVENT idest homines corpus nostrum liberabunt a peccatis. Tempore enim Augusti
15 Salvator venit.

15. ILLE idest Caesar.

16. HEROAS idest potestates caelestes.

17. PATRIS VIRTVTIBVS idest, quod Iulius Caesar orbem terra-
rum pacasse videtur, qui Augustum, sororis suae filium, heredem Imperatoremque reliquit.

18. MVNVSCVLA idest derivativum a 'munera'.

3 i. te duce LP || veniente schol. Bern.] uiuente || 3s. solonino L solonino, corr. sal- N solonino P || 4 idest ante peccatorum om. P || 5s. pro-
scriptiones P et schol. Bern. || 6 Sullanae] solone LP solone, corr. salone N || 6s Caesariana] cesariane || 14 agusti LP || 16 cesar P || 18 caelestis N || 20 que P quae L que, corr. quia m. rec. N || cesar P || 21 pacasse, corr. paccasse P peccasse L peccasse, corr. paccasse N || 21s. agustum LP || 22 sue N seu L || 23 imperatorē q LN imperatorē (e in ras.) quae P || relinquit P relinquit LN || 24s. derivativum] diriuā fort. leg. diminutivum, cf. ad v. 21 et schol. Bern.: apte diminutive || 25 a] aut.

II

14. SOLVENT idest dimittentur peccata nostra adventu Christi.

13. SCELERIS NOSTRI idest Virgili, et Mantuae illi dicit, quod dimittetur ei et plebi suae ad-
5 ventu Augusti.

15. DEVM VITAM ACCIPIET idest Augustum immortalitatem consequenturum adfirmat, quod ad Christum pertinet.

14. SOLVENT TERRAS idest liberabunt.

15

16. HEROAS idest potestates caelestes.

17. PATRIS VIRTVTIBVS idest, quod Iulius Caesar orbem terrarum pacasse videtur, qui Augustum, sororis suae filium, heredem Imperatoremque reliquit.

18. NVLLO CVLTV idest sine cultu humano producet terra fructus.

2 aduextu L || 3 n. P || 4 ille LP || 5 plebis LN || 5s. aduenti N || 6 agusti LN agusti, corr. m. IIP || 9 Augustum] agustum || 9s. consequiturum N consequiturum LP || 10 ad supra lin. m. rec. N || 12 soluant LP soluant, corr. -ent N || 17 Haeroas L Haeroas N || potestas L potestas, ta m. I, tes m. rec. N || 18 caelestas, corr. -es N caelestes P || 19 Patrus L pacatis in ras. N || 20 quod] qui P q. LN || cesar LN cesar P || 21 pacasse LN || 21s. agustum LN || 23 imperatoremque N || 26 fructos L fructos N.

I

19. ERRANTIS idest sine cultu humano pro multitudine. CVM BACCARE idest baccas idest boedin, genus herbae floris et odoris
5 iucundi.

20. COLOCASIA idest herba, in Aegypto circa Nilum nascitur et apud Alexandrinos cibo digna. RIDENTI idest patenti. ACANTHO
10 idest genus herbae.

21. DISTENTA idest plena. CAPELLAE idest a 'capra' diminutivum.

22. MAGNOS idest feroces homines. METVENT idest mansuescent enim.

23. CVNABVLA idest initia generis.

20 24. OCCIDET idest abscondetur. FALLAX HERBA. Aconitanam dicit, quae nascitur in Sardinia pastinacae similis, quam si quis comederit, moritur. Alibi autem nata
25 somnum facit hominibus tantum.

1 Errantes LN || cultū L cultu// N || 2 humana, corr. -o m. I P || 3 bachare LP || 3s. i. bacas (bacchas N) herbe LN || i. boed ingemis herbae P || 4 herbae florisve schol. Bern. || 5 iocundi N || 6 Colocassia L Collocassia P || 7 aegypto LN || 8 alexandrios L alaxandrios P || herbo cibo P || 9 achanto LN achantō, corr. m. I P || 10 herbe LN || 12 Capelle LN || 12s. diminū P diminū L diminut N || 16 enim om. N || 17 Canabula P || 20 abscondetur] abscondet || 21 erba N || Aconitanam] acconitanam || 22 quae] qui P || 22s. pastinacae] pestinaci codd. apiastri Servius || 23 siqus P || 23s. comederit N || 24 moritur, ri in ras. P || 24s. nata somnum] natas omnium || 25 fecit P || hominum L || tm LN tam P.

II

19. CVM BACCARE idest kōbō et hīn vel genus herbae (floris) et odoris iucundi.

20. RIDENTI idest patenti. COLOCASIA idest herba, quae in Aegypto circa Nilum nascitur, et in cibum digna. ACANTHO idest
10 herba.

21. DISTENTA idest plena.

23. FVNDENT FLORES idest ad Christum pertinet, quoniam magi obtulerunt ei munera.

24. SERPENS idest diabolus. 20 HERBA idest doctrina gentilium. FALLAX HERBA idest Aconitana, quae nascitur in Sardinia pastinacae similis, quam si quis comederit, moritur. Alibi autem nata
25 somnum facit hominibus tantum.

1 Cum bacchare i. kōbō L Cum bachare i. bō ob ethin N || 2 herbae (floris] herbe || floris ex exc. I inserui || 3 iocundi L iocundus N || 6s. colocarsia LP colocarsia, corr. -casia N || 7 quae] que P q; LN || 8 aegypto N || Nilum] nilo || 9 Achanto LP Accanto N || 18 qm LN quando P || mai N || 19 eⁱ, i m. rec. N || 20 diabolus, corr. diabolus P || 21 gentili P gentili LN || 23 quae] que || 23s. pastinaci P pastinasci L pastina//ci, corr. -ce N || 24s. comederit N || 26 somium N || tantum] tm.

I

25. ASSYRIVM idest per metonymiam pro omni malo pugnationis intellegas. VVLGO NASCE-
TVR AMOMVM idest passim, om-
5 nino, ubique, promiscue. Amomum
genus floris, ex quo amomum
unguentum nascitur.

26. PARENTIS idest cum ad virilem togam perveneris.

10 28. PAVLATIM FLAVESCET, blic fithir, idest sine studio hominum terra fructus tradet. ARISTA broth. Omnia tibi erunt duplicia.

29. RVBENS idest matura. SEN-
15 TIBVS idest vineis, arbustis, idest argumentum summae felicitatis.

30. SVDABVNT idest effluent. MELLA idest quia ex rore nascitur vel colligitur aut quia de
20 caelo cum rore cadit.

46. * et quod adhuc per digitos nentes ad fusum tamquam

1 ASSYRIVM] Assirium || 1s. metonymiam] metonicon .i. || 2 per om̄a L per om̄i N || 2s. malo pugnationis] *fort. leg. modo pigmentationis, cf. exc. II* || 3 intelleges LN interreges P || 4 ammomu LN ammomum P || 5 ubiq̄ N || promiscue LN promiscuae P || ammomum NP || 5ss. Amomum — nascitur] Amomum genus floris, quod tantum in Parthia nascitur, quo amomum unguentum conficitur *schol. Bern.* || 6 ex eo N || amomum] ammomum || 7 unguentum P || 10 Paulatiti P || 10s. blaic fithir P || 11 studio] studia || 13 duplicia] dulcia *schol. Bern.* || 15 ueneis P || idest om. L || 16 summae] sume || 17 sudabunt P || 18 idest om. P || quia] que N || ex ore, *corr. m. vet. P* ex ore N ex eo L || 19 collegitur LP collegitur, *corr. colli-* N || quia de] q̄ d̄ N || 20s. cadit × Et quod L cadit × Et quod N cadit. Et quod P || 22 nentes] mentes, *cf. infra p. 86, 24* || fossum P.

Servii comm. Vol. III. Fasc. II.

II

25. ASSYRIVM AMOMVM idest genus pigmenti, apud Assyrios tantum fit. VVLGO idest ubique nascetur.

5

28. PAVLATIM idest sine studio 10 hominum. ARISTA idest segete.

29. RVBENS idest matura.

1 ASSYRIVM] assirium || ammonium LN || 2 Assyrios] assirios || 11 segete LP segete, *corr. segetes N.*

6

I

II

praesens et praeteritum traiciendum est.

47. PARCAE idest Parcae κατὰ ἀντίφρασιν appellatas, quod mi-
5 nime parcant, quas tres esse voluerunt: unam, quae vitam hominum ordinat, alteram, quae contexit, tertiam, quae rumpit. Incipimus enim, cum nascimur,
10 sumus, cum vivimus, desinimus, cum interimus.

49. IOVIS INCREMENTVM idest cui magnam virtutem Iovis dat aut (qui) quasi in numerum Deorum
15 cesserit.

50. CONVEXO idest eruid vel digas, rotundo. NVTANTEM idest digeses aut exultantem cum gaudio, an trementem sub onere.

20 51. TRACTVSQVE idest latitudinem.

53. PARS VLTIMA idest quo vitam liceat eam mihi vivere.

56 NEC LINVS: Apollinis filius.
25 Orpheus Calliopae Musae et

1 presens *P* || p̄m *LN* preteritum *P* || 1 s. traiciendum × *L* trageciendum (*corr.* tragic-) × *N* traiciendum est *P* || 3 PARCAE] Parcae || cata || 4 antefrasin *LP* antefrasin, *corr.* antifrasin *N* || apellatas *NP* || 5 parcant] parcent || 6 quae] q; || 6 s. hominis *LN* || 7 hordinat *N* || quae] q; || 8 que *LN* || rumpit] erumpat, *cf. schol.*

Bern. || 9 nascimus *P* || 11 iⁿterimus, *corr. m. rec.* *N* || 13 cui, i *in ras.* *P* 14 aut (qui)] aut || 16 s. eruid i digas *P om. LN* || 17 retundo *LP* retundo, *corr. rot- N* || 18 digeses *P om. LN* cum *om. P* || 18 s. gaudio .i. *N* || 19 trimentem *P* || onore *P* honore *LN* 20 Tractusq *N* || 23 liceat] liquiat || uiere, *corr. m. I P* || 24 apollonis *LP* apollonis, *corr. -inis N* || 25 Orfeus calliope *L* calliopeae *P* || 25 s. et Oeagri] oetegri *P .o.* et egri *LN*.

I

II

Oeagri fluminis filius fuit, [Thebis oriundus est,] qui tantum potuit cithara, ut Eurydicen revocaret ab inferis. Linus autem Apollinis
5 filius fuit Thebis oriundus, qui de cursu solis lunaeque omnium-que astrorum scripsit . . .

31. FRAVDIS idest astuti animi.

31. PRISCAE FRAVDIS idest astutiae hominum.

10 32. TEMPTARE idest temptabunt. THETIM idest mare vel nomen loci.

32. THETIM idest mare vel 10 nomen loci.

31. SVBERVNT *

33. IVBEANT idest cogant.

34. TIPHYS idest gubernator navis Argivorum. ALTERA ARGO 15 idest ut fuit antea cum Graecis.

15 34. TIPHYS idest magnus gubernator navis Argo, idest midnau, qui in Ponto cum posteriore parte navis dicitur perisse (in loco), qui Symplegas appellatur.

1s. *Verba* Thebis oriundus est *ut ex sequentibus praerepta seclusi, cf. schol. Bern.* || 2 oriundas *EN* oriundas *N* || 3 cythara *L* || euridicen *LP* ^euridicem, *corr. m. rec. N* || 4 inpheris *L* imperis *P* || apollonis *NP* appollonis *L* || 5 Thebis] thebeis || oriundas || 6 solus *L* || lunae que *P* lunaeq *N* || 6s. omniumq *N* || 7s. scripsit × fraudis *L* scripsit fraudis *N* scripsit fraudis, *in marg.* × *P* *Verba* versibus non infacundis, *quae hanc sententiam olim claudabant (cf. schol. Bern.), librarii inscitia loco suo mota infra p. 87, 1 invenies* || 8 animi] animum *LN* animum *P* *Fort. nil nisi (astutiae) hominum subest, id quod et in exc. II et in schol. Bern. exhibetur* || 10 temptabunt *schol. Bern.*] temptabant *LN* temptabant *P* || 11 tethim *L* tetim *N* || 12 Suberrunt *P* *Post suberunt lacunam indicavi, cf. schol. Bern. p. 780* || 13 agant *LN* || 14 Tiphis *L* thiphis *N* tithis *P* || 15 navis *schol. Bern.*] maris || 15s. midnau qui in *P* mo nau quin *L*

ino nauⁱ qui n, *corr. m. rec. N* || 16 posteriore] superiore *schol. Bern.* || 17s. (in loco) qui Symplegas *scripsi scholia Bernensia* (in loco qui simplecas dicitur) *secutus q̄si* × implegas *P* q̄si implegas *L* q̄si implegas *N* || 18 appellatur × *L.*

8 priscae *LP* || 10 tethim *LN* tethi *P* || mare] maris || 11 nomen] no || 14 tiphys] Typhis || 14s. gubernator altera argo i. navis *N* || 15 aer-giuorum *LP* || 15s. altera argo i. hic *om. N* || 16 grecis *LN* crecis *P.*

I

36. MAGNVS ACHILLES idest Augustus. Gaius Caesar, cum testamento regnum traderet Iulio Caesari, etiam Troiam iussit restaurari ab eo, quoniam ipse superstes minime potuit.

10

37. FIRMATA idest ubi virilem togam sumpseris [idest ubi adoleveris].

38. CEDET idest abstinebit. NAVTICA idest navis.

20

39. MVTABIT idest pretio. FERET idest omnia enim abundabunt.

40. RASTROS dainthech idest ligones idest non seretur terra. 25 FALCEM idest non falce putabitur.

41. ROBVTVS idest propter ubertatem terrae.

42. MENTIRI idest tucrecha,

2 agustus *P* || cesar *LN* || 5 qm̄ *P* quod *LN* || 6 supstes *L* subtes *N* || 15 sumseris *P* || 15 s. i. ubi adoleueris *P om. LN pro glossa seclusi* 17 caedet *NP* || 18 navis] nauis || 21 Motabit *P* || ptio *LN* ptio *P* || 22 abundabunt] habundabunt || 23 s. dainthech *om. LN* idest ligones *om. P* 24 seretur, *cf. schol. Bern. ad v. 45*] exercetur || 25 potabitur *LN* || 26 s. j. ubertatem *LN* || propter ubertatem terrae infatigabilis non inciet se labori *schol. Bern.*

II

36. MAGNVS ACHILLES idest Augustus. Gaius Caesar, cum testamento regnum traderet Iulio Caesari, etiam Troiam iussit restaurari ab eo, quoniam ipse superstes minime potuit. Vel de Pyrrho Epirota loquitur de genere Achillis, vel ipsum Pyrrhum, qui acerrimum bellum Romanis intulit, hunc ergo Achillem dixit. Troiam autem Italiam vult intellegi per longiorem sensum, quae a Troianis est constituta.

5

10

15

38. CEDET idest cessabit a navigatione mercandi. NEC MVTABIT idest cum oneribus mercatoris non gemet.

20

39. FERET OMNIA idest omnia abundabunt.

25

41. IVGA SOLVET idest non arabit pro ubertate fructus, quem terra sua sponte gignet.

42. MENTIRI idest fucata enim

2 agustus *LP* || Gaius] Iagus *L* i. agus *P* || cesar *LN* cessar *P* || 3 Iulio *L* || 4 cessari *P* caesares, *corr. -is* *L* || 5 qm̄ *LP* q *N* || 6 suprestes *P* supstes *LN* || 7 Pyrrho] pirro || epirota *LP* || 8 Pyrrhum] pirrum || 9 romani s *P* romani sunt *L* || 10 achillem *L* achilen *P* || 11 Troia *N* || italia *L* || 12 que *LN* q, *P fort. leg. quod* || 13 a *om. N* || est *om. P* || 18 s. nutabit *LN* || 19 s. mercatoris *N* mercationis *P* mercadonis *L* || 22 abundabunt] habundabunt || 29 fucata] fusca, *cf. schol. Bern.*

I

fucata enim lana mentitur alium
colorem.

44. CROCEO idest glas. (MVRICE)

5 rubida tinctura vel purpura vel flos.
MVTABIT idest tondebit. LVTO
idest sua natura. Aliter . . . . .

21. IPSAE LACTE ipsae per se,
non per pastores.

10 23. BLANDOS FLORES non omnis
blandos sed ab omnibus meliores.

26. SIMVL HEROVM LAVDES
idest Pollionis et Caesaris, ut
<E. III, 86>: ipse nova car-
15 mina fecit.

31. PRISCAE VESTIGIA idest
vetera bella, raptus coniugum,
perfidias hospitem dicit.

36. MITTETVR ACHILLES idest
20 de Pyrrho Epirota loquitur de

1 fucata] fusca *PN* fusa *L*, cf.
schol. Bern. || lana] luna *LN om. P* ||
alium alium *P* || 4s. Croceo i. rube et
tinctura *LN* Croceo i. glas t tinctura
P || 5 rubida] rubra *schol. Bern.* ||
6 tondebit] an latet ostendet? cf.
exc. II || 7s. aliter ipse *P* aliter ipse
LN MVTABIT idest natura sua ex alio
in alium colorem *schol. Bern.* || 8 lacte
P || ipsae] ipse || psse *LN* || 9s. non per
pastores. BLANDOS FLORES *schol. Bern.*
non p̄ post oblando flores *P* non p̄ post
oblando flores *N* non p̄ post oblando
flores *L* || 10 om̄s *L* || 11 hab *N* ||
omnibus *N* hominibus *LP* || 14 s.
: uacar
no mina, *m. I corr. L* || 16 Prisce *LN* ||
17 vetera bella *schol. Bern.* uetere
bello || raptusque coniugum *schol. Bern.*
raptus coniugium || 18 perfidiae *schol.*
Bern. per insidias *PL* p̄ insidias *N* ||
ospitem *L* || 19 mitetur *P* || achilles *P* ||
20 pyrrho *P* pirro *LN*.

13ss. Pollionis et Caesaris, ut: ipse
nova carmina fecit] *E. III, 86*:
Pollio et ipse facit nova carmina.

II

lana, quae ab hominibus accipit
colorem, mentitur illum colorem,
quem non natura sibi . . . .

1 quae] qui || accipit *NP* || 2 calo-
rem priore loco *LN* || 3 q *L* qui *P*
Post sibi lacunam statui.

I

genere Achillis, idest ipsum Pyrrhum, qui acerrimum bellum Romanis intulit, hunc ergo Achillem dixit. Troiam autem Italiam
5 vult intellegi per longiorem sensum, quae a Troianis est constituta.

39. FERET idest procreabit.

43. ARIES idest per arietem
10 totum pecus vult intellegi.

44. LVTO idest fusco vel fulvo, ut ibi <A. VII, 26>: Fulgebant lutea bigis.

45. SANDYX idest genus herbae
15 rubeum, cuius radices infantes cum coxerint, ceram tingunt.

46. CVRRITE FVSIS idest Deae, quae per fata vaticinantur; tria autem fata fingunt in colo et
20 fuso digitisque filum ex lana torquentibus propter tria tempora: praeteritum in fuso iam netum atque involutum est; praesens, quod inter digitos nentes
25 traicitur; futurum in lana, quae

II

43. ARIES idest totum pecus significat. 10

44. CROCEO LVTO idest fusco vel fulvo idest suam naturam ostendet.

45. SANDYX genus herbae rossei coloris idest glāūs. 15

1 achillis P || i. N || 1 LP || 1s. Pyrrhum] pirrum || 3 intullit P || 3s. achillem P || 5 uul^t, corr. m. rec. N || p̄ L || p̄ P post N || 6. que P q; LN, fort. legendum quod || a om. LN || 8 FERET] Fert || procreavit LN || 9 auries LN || 10 totum] ceterum schol. Bern. || 11 fusco] fuceo P || fuco LN || suluo L || 12 ut ubi P || 13 lutea biges NP || lute abiges L || 14 SANDYX] sandix || 16 cum coxerint] concoxerint || ceram tingunt] cera (caera P) intingunt codd. ceras ex eis tinguntur schol. Bern. || 17 fossis L || fossis, corr. fuis P || 17s. deaeque NP || daeaeque L || 18 p̄ fata N || 20 fuso L || fosso, corr. fuso NP || filum] philum || 21 pp̄ tria LP || p̄ tria N || 22 p̄tū LN || p̄teritum P || fosso L || fosso, corr. fuso N || fos P || 24 q̄ L || q̄ N qui P || nentes] mentes || 25 traicitus L || truitus N || lana que P || lanaque N || laque L.

9 totus P || 11 fusco] fuceo || 13 ostendet] ostendit || 14 SANDYX] sandix || herbe LN || 14s. rossei coloris, cf. schol. Bern.: herbae rubeae] annios siccoloris P || ossicoloris LN || 15 glāūs LN.

I

colo implicata est. * versibus non infacundis.

II

50. NVTANTEM MVNDVM idest an exultantem gaudio an trementem sub onere gravi.

55. ORPHEVS idest filius Calliopae Musae et Oagri fluminis [Thebis oriundus] fuit, Linus idest Apollinis (filius) fuit Thebis oriundus, qui de cursu solis lunae- 10 que omniumque astrorum scripsit versibus non infacundis.

58. ARCADIA idest ubi maxime colitur vel ubi natus est.

58. PAN ETIAM ARCADIA ubi maxime colitur.

15 60. INCIPE PARVE PVER idest dicuntur infantes post quadragesimum diem matribus † adridere agnoscere, sin vero ante quadragesimum, indicium est 20 mortis. RISV idest quoniam cognoscere sic videntur filii parentes suos, cum his ultro adrident.

61. DECEM idest quod mares

1 implicata est * versibus | implicata : * (× N) Uersibus || *De toto hoc loco cf. supra p. 81 s.* || 2 infacundis | infecundis *Verba versibus non infacundis finem faciunt illis, quae supra p. 83, 7 ad v. 56 inlustrandum de Lino rate dicta fuerant, cf. schol. Bern. p. 782 et exc. II* || 13 arca · dia L || maxima N || 14 colitus L || est om. N || 15 paruae P || idest om. P || 16 p̄ N || 16 s. qdragesimum L quadragesimum N || 17 s. † adridere | *fort. leg. adridentes eas* || 18 ante | an LN || 19 quadragesimum | xlmū *Cf. schol. Bern. p. 782: Risu cognoscere quoniam sic videntur filii parentes suos agnoscere, cum ultro eis adrident, quod post quadragesimum diem faciunt; sin vero ante quadragesimum diem riserint, indicium mortis est* || 20 s. agnoscere *schol. Bern.* || 21 sic | sicut, *cf. schol. Bern.* || 22 uos, *corr. m. vet. P* || ultro | ultra, *cf. schol. Bern.* || 23 DECEM | Decim || quod | q LN qui P || matres LN.

3 Mutantem N || 4 s. antē trementem P || 5 subenere L || 6 s. Calliopae | caliope || 7 Musae | musse || oetegri LP oagri N || 8 [Thebis oriundus] *cf. exc. I* || 8 ss. Linus — oriundus om. L || 8 liinus, *corr. linus P* || 9 apollinus P || filius *ex exc. I addidi* || tebis N || 10 oriundus fuit P || 12 infacundis | infecundis || 13 pañ LN || archadia LP arcadie N.

I

in decem mensibus nascuntur.
FASTIDIA idest contempiones,
vitae labores.

63. NEC DEVS HVNC MENSA
5 NEC DEA DIGNATA EST CVBILI
hoc est pueris nobilibus editis in
atrio domus Iunoni Lucinae lectus
ponitur, Herculi mensa. Iuppiter
et Iuno cum altercatione sine
10 coitu se debere filios suscipere
(putarent), Iuppiter de capite
edidit Minervam, Iuno Vulcanum
claudum: hic praecipitatus de
caelo arti fabrili operam dedit,
15 fecit sellam mira arte et Dea
Iuno cum sedisset, haesisse dici-
tur, quae cum rogaret, ut sol-
veretur, petit ille, ut illa suos
parentes ostendisset, et risisse
20 dicitur Iuno, unde ille matrem
agnovit. DEA NEC DIGNATA CV-
BILI quia nuptias Veneris peti-

1 decim NP || 2 fastigia LP ||
contempiones] contempionis || 3 uite
N || 5 cubili, alt. i in ras. || 6 hoc,
h in ras. P || aeditis LN // editis P ||
7 atria N || domus om. Phil. || Iunoni]
iononi || lucine LN || le^o tus, corr. m.
rec. N || 8 ponitur] ponebatur Phil. ||
herculis mensura L herculi mens// a
N || iupiter P iopiter L iopiter, corr.
-er N || 11 (putarent) Thilo addidit
edere filios susciperent Usenerus || iop-
piter LP ioppiter, corr. -er N || 12 ul-
canum LP ^uulcanum, corr. m. rec. N ||
14 arti fabrili] artis fabrilis || 15 sellam
miram in qua cum Iuno sedisset schol.
Bern. || 16 hesisse L hessisse N
hessise P || 17 que LN || 18 illas uos
P || 19 risise P risese L || et risisse]
adrisisse schol. Bern. || 20 illo, corr. ille
m. rec. N || matrem, corr. matrem P
21 dignatu L.

II

63. NEC DEVS HVNC MENSA
5 NEC DEA DIGNATA CVBILI EST
idest pueris nobilibus editis in
atrio domus Iunoni Lucinae lectus
ponitur, Herculi mensa. Iuppiter
et Iuno cum altercatione sine
coitu [sine partu] se debere filios 10
suscipere (putarent), Iuppiter de
capite edidit Minervam, Iuno
Vulcanum claudum: hic praeci-
pitatus de caelo arti fabrili ope-
ram dedit, fecit sellam mira arte 15
et Dea Iuno cum sedisset, hae-
sisse dicitur, quae cum rogaret,
ut solveretur, petit ille, ut illa
suos parentes ostenderet, et risisse
dicitur Iuno, unde ille matrem 20
agnovit. DEA NEC DIGNATA CV-
BILI quod nuptias Veneris peti-

6 idest] 1 LN || editis LP editis//
N || 7 domus om. Phil. || lucine LN
8 ponebatur Phil. || hercula L hercula,
corr. -li N || Ioppiter LP || 9 et] ei
LP ei, corr. et N || uino L || 10 cuitu
L || [sine partu] ut glossam seclusi ||
filio^s N || 11 (putarent) Thilo addidit
iopiter LP iopiter N || 13 ulcanum
LP ^uulcanum, corr. m. rec. N || 13 s.
praecipitatus L || 14 //artis N || arti
fabrili] artis fabrilis || 15 sellum LN
16 s. hesisse LN hesisse, corr. m. II P
17 que P || 19 risise P || 20 illa, corr.
ille P || 21 indignata L indignata, corr.
dignata NP || 22 q LN que P || uene-
rit L uenit, corr. uenerit m. rec. N.

6 ss. Pueris nobilibus — Herculi mensa Ursinus (Phil.).

I

verat, sed ab illa contemptus est,
nam illam artem non dilexit.

60. INCIPE RISV PVER hoc est
iucundus esse et cognosce laetus
5 matrem. Sed aliter curiosi putant
hic suspicari.

10

FINIT ·III·

INCIPIIT ·V·

1. CONVENIMVS BONI idest
idonei et docti peritia ad can-
15 tandum.

Menalcas et Mopsus idest duo-
rum pastorum nomina sunt, quo-
rum alter obitum fratris deflet
consecratum. Quidam autem (di-
20 cunt) hanc eclogam pertinere ad
Saloninum, et divisa est in (II)
personas idest Virgiliū et Aemili

2 Non illam *N* || dilexit] dix̄ *L* ||
3 inciperi supuer *P* incipere supuer *L*
incipere sipuer *N* || 4 iocundus *LN* ||
let^{us}, *corr. m. vet. P* || 5 curiosi *L*
curiossi, *corr. -osi P, cf. schol. Bern.*
p. 782 ad v. 60 || 12 INCIP̄ ·V· *LN*
INCIP̄ ·V· *P* In *N* suprascr. uirgilius
cenobita || 13 CONVENIMVS] in *P* supra-
scr. *m. XIV*: Cur non mopse boni qm̄
conuenimus ambo || 14 peritia, *corr.*
or
periti *P* piti///, *corr. m. rec. N* ||
16 menalchas *L* menalchos, *corr. -as N*
menal///chas *P* || 17 sint *P* || 19 conse-
cratum] et consacrat eum *schol. Bern.*,
fort leg. alter sacrat eum || quidam *I*
autem *L* || 19s. (dicunt) *ex schol. Bern.*
et exc. II addidi || 20 eclogam] eglo-
gam *NP* egloga *L* || 21 soloninum *LP*
soloninum, *corr. sal- N* || (II) addidi ||
22 Aemili] mili.

II

verat, sed ab illa contemptus est,
nam illam artem non dilexit.

60. INCIPE RISV PVER hoc est
iucundus esse et cognosce laetus
5 matrem. Sed aliter curiosi pu-
tant hic suspicari. Dicuntur in-
fantes post quadragesimum diem
matribus † adridere agnoscere,
sin vero ante quadragesimum,
indiciū mortis est.

10

FINIT ·III·

INCIPIIT ·V·

1. CVR NON MOPSE rel. Menalcas
et Mopsus duorum pastorum no-
mina, quorum alter obitum fra- 15
tris deflet consecratum. Quidam
autem dicunt hanc eclogam per-
tinere ad Saloninum, et divisa est
in (II) personas idest Virgiliū et
Aemiliū Macri, qui et ipse poeta 20
et Virgilio amantissimus erat.
Virgilius quasi persona Menalcae

1 ad *L* || contemptus] contēp' || 4 io-
cundus *N* || laetus] letus || 5 curiose *P* ||
6 hiē *LN* || 7 quadragesimum] xlum ||
8 atridere, *corr. m. IN* † adridere] *fort.*
leg. adridentes eas, cf. exc. I p. 87, 16 ||
10 indicum *LP* || 11 FINIT ·III· *om. P* ||
12 INCIPIIT ·V· *om. P, sed in marg.*
s. XIV v̄ INCIP̄ v̄ *LN* || 13 mopse
LN || rel.] rī || 14 mobsus *LN* ||
15 corum *N* || 15s. fratrūs *L* fratrūs,
corr. -is NP || 16 deplet *L* deplet,
corr. deflet NP || consecratum *N* et
consacrat eum *schol. Bern., cf. exc. I* ||
16s. autem quidam *L* || 17 eclogam]
eglogam || 18 soloninum *L* soloninum,
corr. sa- N || 19 (II) addidi || uirgili *P* ||
20 milii *LP* milii, *corr. m. rec. N* ||
maceri *LP* mac///ri *N* || qui et] fiat ||
20s. poeta et] poetae *LN* poete *P* ||
22 Uirḡ *LP* Uirgit *N* || q̄i *P* quasi
L || menalce *LP*.

I

Macri, qui et ipse poeta Virgilio
amantissimus erat. Ergo Vir-
gilius quasi persona Menalcae et
Macer quasi Mopsi.

5 2. INFLARE idest intus flare.

4. TV MAIOR TIBI idest ut, cum
sub persona Menalcae se velit
intellegi poeta, Mopsus cum
maiolem pronuntiet. AEQVVM PA-
10 RERE idest oboedire.

5. INCERTAS PER VMBRAS idest
ex ventorum enim flatu arborum
rami commoventur et umbram
mobilem faciunt.

15 6. SIVE ANTRO idest pro 'in
antro'.

7. LABRVSCA idest seadinne,
silvestris vitis: ideo, quod in labris
ruris idest in saepibus nascitur,
20 vel uva agrestis dicta a labris
idest a marginibus † vinum na-

1 Macri| maceri || qi et ipsa, corr.
ipse m. rec. N fiat ipse LP || 2 erit
LP erit, corr. erat N || 3 personas N ||
4 mact' N mater P || mobsi LN ||
6 τιβι |·i· LN || cum| sum N || 7 mae-
nalchae N || velit| uellit || 9 pronuntiat
equum N pronuntii aequum L pro-
nuntiae qum P || 10 obedire N obedere
P || 13 mouentur N || 13a. umbrem
mouilem P hum breim ouilem L um-
bras nobiles (sic) schol. Bern. || 17 la-
brusca L || feadinne L feadinne
siue potest labrusca dici N || 18 sil-
uistris P || ideo q L ideo que N
·i· eo qui, corr. qd P || 19 idest om. N ||
saepibus| sepibus || 20 agristris P ||
a labris| inlabris || 21 ·i· LP ||
uinuum L || 21s. † vinum nascitur] cf.
infra v. 71.

II

et Macer quasi Mopsi. Δραμα-
τικόν idest consussus. BONI idest
docti et idonei ad cantandum.

4. TV MAIOR ut, cum sub per-
sona Menalcae se velit poeta in-
tellegi, Mopsus eum maiorem
pronuntiet.

5. SVB INCERTAS VMBRAS idest
ex ventorum enim flatu arborum
rami commoventur (et) umbras
mobiles faciunt.

7. LABRVSCA idest quod in
labris ruris idest in saepibus
nascitur silvestris vitis.

1 qñ NP quasi L || inobis L ||
1s. Dramaticon P Dramaticon L Dra-
matico N || 2 consussus LN con-
cussus P || 7 menalce LP || uellit LP ||
8 mobsus N || eum| enim || 9 pro-
nuntiat, corr. -et N || 11 incartas, corr.
incertas N || 13 (et) ex schol. Bern. et
exc. I inserui || umbrae LP umbre,
corr. umbras m. rec. N || 14 mobilē P
mobile L mobile, corr. m. rec. N ||
18 saepibus] sepibus.

6 Schol. Bern. p. 784: TV MAIOR sub persona Menalcae se vult Virgilius
intellegi, ut Mopsus eum maiorem et se minorem pronuntiet. Iunilius dicit.

17 Schol. Bern. p. 784: LABRVSCA vitis silvestris, labrusca dicta eo, quod
labris adponitur, siue quod in labris ruris, idest in saepibus nascitur. In
comparatione vineae vituperabiliter dicitur; quando vero sola profertur, lauda-
biliter dicitur. Iunilius dicit.

I

scitur, sive potest labrusca dici
eo, quod feratur labrusca labris
in bibendo.

II

8. CERTET AMYNTAS idest Cornificius inimicus Virgilii.

9. QUID idest cīfīcē. SI idest ādās.

10. SI QVOS PHYLLIDIS idest Gitonis filia et regina Thraciae
fuit, quae Demophontem, filium
Thesei, a Troia redeuntem adama-
vit, postquam Troiam pugna-
bat; qui cum dedisset ei fidem,
se ad eam protinus perventurum,
et tardius perveniret, impatienter
eum desiderans laqueo vitam
finivit ex arbore folia non ha-
bente. Reversus ergo Demophon
venit ad arborem illam et coepit
lacrimare. Illa autem sensit
amantis affectum et pro lacrimis
folia pullulavit, ex quo et Phyllis
vocata est. IGNES idest amores.

10. AVT PHYLLIDIS IGNES idest Phyllis, regina Thracum, et adama-
vit Demophonta, Adrasti filium,
qui cum adhuc ad Troiam pugnavit et non pervenit tempore,
quo promittebat ei pervenire ad eam, illa propter dolorem amoris
laqueum pependit ex arbore folia non habente: illa illic vitam finivit.
Reversus ergo Demophon venit ad arborem illam et coepit lacrimare.
Arbor autem sensit amantis affectum et pro lacrimis folia pullulavit,
ex quo et Phyllis est vocata.

1 sive — dici *supra lin. m. rec. N* ||
2 qui, *corr. quē P* || labris | labis ||
8 philidis *N* pilidis *L* pilides *P* || 9 geni-
tonis *LN* || Thraciae | traciae || 10 que
P || Demophontem | demo fontem ||
11 tesei *N* tessei *L* tessei *P* || 12 pre-
quam, *corr. m. rec. post. N* || 14 semad
eā *L* se//adeā *N* || puenturum *LN* ||
15 preueniret *N* || impatienter, *corr. in-*
paciēter *P* || 16 eum | eo *L* || 17 foliam
P || 17s. habentē *LP* || 18 demofons
LP demofons, *corr. -fon N* || 19 illū
LP || cepit *P* || 21 affectum *LP* effec-
tum, *corr. aff. N* || 22 pululavit *LP* ||
pilidis *LP* pilidis, *corr. m. rec. N*.

4 Certe tamintas *LN* || AMYNTAS |
amintas *P* || 6 quid | quod || cīfīcē *N*
cī rī cē *P* || 7 adāf *P* andamī *N* |
8 PHYLLIDIS | pillidis || 9 Phyllis | pilli-
dis || Thracum | Tracum || 10 Demo-
phonta | demofonta || 11 adhuc | adhuc
adhuc || a troiam *N* || 13s. ad eam illa |
ad eā illa // *N* ad eā illā *L* et dea
millā *P* || 15 laqueum, *corr. -co N* ||
16s. finiunt *P* || 17 demofon *N* dema-
fon *LP* || 18 caepit *LN* cepit *P* ||
20 affectis *L* effectum, *corr. aff. N* ||
21 pululavit *LP* pululavit, *corr. m.*
rec. N || pillidis *LN* pilidis *P*.

8 *Schol. Bern. p. 785*: PHYLLIDIS IGNES. Phyllidis amores. Phyllis, Gitonis filia, regina Thracum, quae adamavit Demofonta, filium Adrasti. Qui cum Troiam expugnabat, non poterat amorem eius extinguere illa; impatienter eum desiderans laqueo vitam finivit in arbore folia non habente. Reversus ergo Demophon ad illam arborem lacrimavit. Illa (ille *codd.*) autem sensit amantis affectum et pro lacrimis folia pullulavit, ex quo et Phyllis est vocata. Iunilius dicit.

I

11. AVT ALCONIS HABES LAV-
DES idest Alcon genere fuit Cre-
tensis, sagittarius nobilis; cum
Dianae rem divinam faceret,
5 filium eius in templo fatigatum
lusu somnus obpressit; qui cum
vidisset filium suum a dracone
conlevatum, occiso dracone filium
suum incolumem liberavit. CO-
10 DRVS idest agebatur multis ante
aetatibus, antequam Peloponnesia
condita est. Codrus, Athenien-
sium dux; cum inter Lacedae-
mones et Athenienses bella gere-
15 bantur (et) nullo modo poterant
conspescere, divinitus responsum
est ab Apolline, ut, ex qua-
cumque causa princeps fuerit
occisus, ... et vinceret . . . . Cum

1 s. laudes, *om. i. LN* || 3 sagi-
tarius *NP* || uobilis *P* || 4 dianae *NP*
faciret *P* || 6 luso somnus *N* lusu
sumnis *P* lusus omnis *L* || obpreſsit *P*
obpreſsit *LN* || 7 a draconem *P* || 7 s. a
dracone — dracone *om. L* || 8 s. filium
suum *om. LN* || 9 incolomē *N* incolom
L incolomen *P* || 11 aetatibus | aetate
idest || anteq^{ui} *P* || peli ponensia *LN*
pe liponensia *P* || 12 condita est | con-
dite et *LN* condite et *P* || 12 s.
aethinensium *LN* etirensium *P* || 13 s.
Lacedaemones | lacedemones || 14 ate-
niensesens *N* athinensens *LP* || 14 s.
generabantur *L* || 15 (et) *addidi ex*
schol. Bern. || 16 conspicere *P* concu-
piscere *LN* concpesci *schol. Bern.*
17 ab appollone *LP* ab abpollone,
corr. -ine N || 18 caussa *L* acie *schol.*
Bern. || 19 *post* occisus et vinceret lacu-
nas statui, *cf. exc. II.*

II

11. AVT ALCONIS idest Alcon,
peritissimus sagittariorum, iter
agens puerum aspexit a serpente
circumflexum: direxit sagittam et
puero intacto serpentem occidit. 5
AVT IVRGIA CODRI idest Codrus,
Atheniensium dux, cum inter
Lacedaemonios et Athenienses
bella gerebantur (et) nullo modo
poterant conspescere, responsum 10
[dictum] est ab Apolline, ut, ex
quacumque causa princeps fuerat
occisus, illam et vinceret gentem
gens, cuius princeps occisus esset.
Cum ergo nemo audebat occidere 15
principem, Codrus iste servili
habitu congressus occisus est et
suis victoriam peperit. Quidam
eum vere mutatum in habitum

2 sagittariorum *L* || 5 intacte, *corr.*
-o *P* || 6 iurga *L* || 7 Atheniensium |
athenensium || inter | in || 8 Lacedae-
monios | lacedemonios || athenesses *L*
athenenses, *corr. m. rec. N* || 9 (et)
addidi ex schol. Bern. || 11 [dictum]
ut glossam seclusi || appolline *LN*
12 causa | acie *schol. Bern.* || 15 ardebat
I.P. ardebat, *corr. audebat N* auderet
schol. Bern. || occidere | hoc dicere *L*
15 s. principem occidere principem
P || 16 iste | uite *NP* uitae *L*
17 abitu *N* || 19 motatum *N.*

1 *Schol. Bern. p. 785:* ALCONIS. Alcon, genere Cretensis, sagittarius nobilis, cum Dianae sacrificaret, filium suum ludo fatigatum et a somno correptum draco complexus est, quem librata (quam liberata *codd.*) sagitta inlaeso puero transfixit et occiso dracone filium incolumem liberavit. ALCONIS. Alcon, peritissimus sagittariorum, iter agens puerum aspexit a serpente circumplexum (circumflexum *cod. B*) et direxit sagittam pueroque intacto serpentem occidit. lunilius dicit

I

ergo nemo audebat occidere principem, Codrus iste servili habitu ingressus occisus est et suis victoriam peperit. Quidam eum
5 vere mutatum in habitum . . . .

14. DESCRIPSI idest in cortice scribebant antiqui, et modo carmina alterna dicuntur.
10

15. EXPERIAR idest dicam.

16. SALIX idest flexibilis. PAL-
LENTI idest quia prope similes
. . . . (similia) folia olivae etiam
15 salix habet.

17. SALIVNCA idest genus herbae florem minutam gerens suavissimi odoris. ROSETIS idest † libis, vel herba † bona et calidum.

1 audebat] ardebat *codd.* auferet
schol. Bern. || 2 coridus *LP* co///dus,
corr. m. rec. N || servili et rustico
habitu quasi unus pabulatorum ad
hostes veniens tanta iurgia ingessit,
ut mortem mereretur. Sic ergo ab eis
occisus suis victoriam praebuit *schol.*
Bern. || 3s. victoram *P* || 4 reperit *NP*
reperit *L* || 5 mutatum] motatum || habi-
tem *N* lacunam post habitum statui,
cf. exc. II || 9 antiqui] anti *LP* || modi
L || 10 altera *LN* altera, *corr.* altera
P || 11 experiar, *om.* idest *N* || 12s.
palenti *L* palenti, *corr. m. rec. N* ||
13 q *N* || lacunam post similes statui
et (similia) inserui, *cf. schol. Bern.*:
quia salix similia folia habet olivae,
et paene similes sunt salix et oliva ||
14 folias et *L* folias *P* || oliuae *LN* ||
16 saliuunca *N* || 17 forem *P* || minutam
(sic) || gerens] generens *L* || 17s. sua-
vissimi] suavis || 18 idest *om. LN*
19 † libis] fort. leg. rubentis, *cf. schol.*
Bern.: ut rubentes rosas || † bona et
calidum] fort. leg. orcutunica vulgo
dicta, *cf. Servium; de saliuunca agitur.*

16 *Schol. Bern. p. 786*: SALIVNCA genus herbae florem minutum (sic) gerens suavissimi odoris. Iunilius dicit.

II

lixae . . . . et se iniecit hostibus
et interemptus est.

13. CORTICE idest carta, qua
erat prius.

14. ALTERNA idest carmina.

17. ROSETIS idest silvis rosae,
vel genus herbae.

1 lixae *P* lise *LN* lacunam post
lixae statui || sē, *corr. se P* sem *L*
se/// *N* || ostibus *N* || 6 cornice *L* ||
qua] que *codd.* Antiqui carmina in
cortice scribebant, quia charta non
erat *schol. Bern.* || 16 Rusetis *LP* Ru-
setis, *corr. Ro-* *N* || rose *N* rosae *LP* ||
17 herbae] herbe *Verba* genus herbae
ad vocem saliuunca pertinent.

I

19. PLVRA idest dicere.

20. EXTINGVTVM CRVDELI FV-
NERE. Funus dicitur crudele vivis
parentibus. Alii luctum Salonini,
5 nonnulli Flacci fratris eius putant.

Daphnis, Mercuri filius, pastor
eximiae formae fuisse dicitur.
Hic dilectus a Nympha Lyca, cui
fidem se dedit nullius mulieris
10 alterius concubitu usurum, sed
fefellit, ob quod orbatu est lu-
minibus, quam caecitatem licet
carminibus et fistula solaretur,
non tamen diu vixit.

15 21. NYMPHIS idest plangentibus.

22. CONPLEXA SVI CORPVS et
reliqua. Superstite enim Maia

1 dicere *om.* L || 2 Extintum P ||
3 fumus L fu/naus N || crudeli LP
crudeli, *corr.* -le N || 4ss. Alii luctum
— diu vixit *Ursinus (Phil.)* || 4 sala-
nini, *corr.* salonini P salonii LN ||
5 nunulli P || Flacci *Phil.*] flaci ||
6 Dapnis N || mercuri L mercuri N
Mercurii *Phil.* || 8 dilecti N || anim
phalyca LP anim pha lica N || cui
om. Phil. || 9 sedebit LN || fidem dedit
nullius se mulieris *Phil.* || 10 concubitu
uffurum L concubitu u//surum N con-
cubitus surum P || 11 se fellit LN ||
ob quod oborbatu LN || 12 quam
q L que N q; P quod *Phil.* || caeci-
tatem] claritatem, *om. Phil.* || 13 fistu
L || 14 tamen *Phil.*] tam || 15 NYMPHIS
nimphis || plangentibus] plagentibus ||
16 amplexa N || 17 rel L rt P rtq;
N || supstititē P || maga L maie N.

4 *Schol. Bern. p. 786:* DAPHNIM. Daphnis, eximiae formae, rex pastorum,
et non diu vixit. Alii allegorice luctum Salonini relatum dicunt, sed magis
epitaphium fratris intellegimus, et Virgilius specie Daphnidis fratrem suum,
Flaccum nomine, defet, quamvis alii de Iulio Caesare dicunt. Iunilius dicit.
DAPHNIM. Daphnis pastor. Hic cum amaret Caedinam Nympham et fidem
ei dedisset, expertem se omnium feminarum (fore), praeter eam iuravit et in
quamdam Nympham lapsus est, et ob hoc peiurium luminibus (luminis *cod. B*)
orbatu est; carminis tamen meruit scientiam et venerabilis inter pastores fuit
pro carmine. Iunilius dicit.

16 *Schol. Bern. p. 786:* CONPLEXA CORPVS. Superstite enim Maia matre
Flaccus defunctus est, quae eius mortem graviter ferens non diu supervixit.
Iunilius dicit.

II

19. DESINE PLVRA idest dicere.

20. EXTINGVTVM idest fratrem
suum vel Saloninum vel Caesarem.
DAPHNIN idest Mercurii et Hersae
filius, pastor formae eximiae fuisse 5
dicitur. Hic dilectus a Nympha
Lyca vel Hedina, cui fidem dedit
se nullius mulieris alterius con-
cubitu usurum, sed fefellit, ob
quod orbatu est luminibus. Cae- 10
citatem licet carminibus et fistula
solaretur, non tamen diu vixit.

21. NYMPHIS idest plangentibus. 15

22. CONPLEXA SVI CORPVS rel.
idest superstite enim Maia matre

3 soloninum L solonenum, *corr.*
-inum P || caesar N cessar LP ||
4 Dapnin N || mercurii L mercuri,
corr. m. II -rii P || herse LP erse N ||
5 formae] forme || eximie N exime
LP || 6 nimpha L nimfa N || 7 Lyca]
lica || edina LP aedina N || 8 se]
sed LN || 9 ussurum LP u//sorum,
corr. m. rec. N || 10 liminibus L limini-
bus N || 10s. Caecitatem] Sed tam ||
11 fistola LP fistola N || 12 tamen]
ta || 15 nimphis LN || plagentibus LP]
16 rel.] rt. || 17 maga P magna L
ma////ia N.

I

matre defunctus est Flaccus, quae graviter mortem eius ferens non diu supervixit.

5 24. NON VLLI PASTOS. Versus XIII syllabarum.

23. ASTRA idest quae hominum fata mutant atque inplent.

10 24. EGERE idest egerunt. BOVES AD FLVMINA idest nec ad pastum duxerunt nec ad potum. Sine dubio suo maerore retinebantur.

15 27. POENOS idest crudelis et feros.

20 28. INTERITVM MONTES idest non obitum, idest ne morte iam merita videretur extinctus.

29. DAPHNIS ET ARMENIAS. Sacra Liberi Patris Iulius duxit de Armenia ad Romam. CVRRV idest curru. TIGRIS idest flumen orientale, et bestiae convenit. Inmanes enim et feros homines docuit ab Augusto domari.

1 flacus LN flatus P || q N que L || 5 non nulli LP non///ulli N || 6 syllaba LN sytta P || 7 quae| que || 8 motant P motent L motent N || implent LN || 11 .i. nec P hic nec L hinc et N || 11s. ad potum duxerunt nec ad potum P || 13 maerore| merore || 16 POENOS| phenos || crudelis| sic et schol. Bern. || 21 mereta P || 23 libera, corr. -ri N || patrus P || dixit LN || 24 roma P || 24s. curru i curru .i. P curru .i. curru LN || 26 orientali N || bestia N || 28 agusto LP || docuit religione, om. ab Augusto domari schol. Bern. || domari| dominari codd.

19 Schol. Bern. p. 787: INTERITVM. Non obitum, ne (non optime codd.) morte iam merita † interitus dicitur. Iunilius dicit.

II

defunctus est Flaccus, quae graviter mortem eius ferens non diu supervixit. MISERABILE idest dignum miseratione.

23. ATQVE ASTRA VOCAT idest quae hominum fata mutant atque inplent.

24. NON VLLI PASTOS idest 10 versus XIII syllabarum. NEC EGERE idest nec ad pastum duxerunt nec ad potum, sine dubio suo maerore. Alii volunt Caesarem Daphnin vocasse.

27. POENOS LEONES idest duces feros atque inmites homines docuit.

29. CVRRV idest pro 'curru' posuit. SVBIVNGERE TIGRES idest inmites et feras gentes, vel sacra Liberi Patris Iulius duxit de 25 Armenia ad Romam.

1 quae| que || 7 atquae N || 8 que LP || fata| facta || mutant| motantur atque astra (asta L) uocat .i. que hominum facta mutant || 9 implent LP || 10 Non nulli L Nam nulli NP || pastos| pastor || 11 sillabarum N || 14 maerore| merore || 14s. cessarem LP || 15 daphnim N || 16 POENOS| Phoenos P Phenos LN || 23 possunt L || 24 mites L.

I

30. INSTITVIT idest invenit.
THIASOS idest clasa. BACCHI idest
Liberi Patris, quia bacchabatur
bibens vinum. BACCHI THIASOS
5 idest coetus virginum sive puero-
rum bacchantium [plangentibus
Nymphis].

29. Aliter: CVRRV idest pro
currum ipse primus inter pastores
10 iungit.

31. INTEXERE idest ligare. HA-
STAS idest variis sertis indutas,
quibus Baccha in sacris Liberi
Patris utebatur.

15 34. TV DECVS idest sis tuis
propitius parentibus. TVLERVNT
IPSA PALES idest Dea pastoralis
vel Dea frugum.

1 intituit *P* || 2 thiasos *P* || 2s.
clasa. Bacchi idest Liberi] clasa
bachi .i. liberi *P* clausabad .i. iliberi
N dasabad .i. i. liberi *L* || 3 baccha-
bantur *N* bachabatur *LP* || 4s. bachi-
asi .i. caetus *L* bachiasi s̄ .i. cetus *P*
bachiasis s̄ .i. caetus *N* bachintia
coetus *schol. Bern.* || 5 siue *P* suae
LN || 6 baccantium *L* bacantium
P || plagentibus *P* || 6s. [plangentibus
Nymphis] quae et in *schol. Bern. hic*
leguntur, seclusi, cf. supra v. 21 || 7 nim-
phis *LP* || 10 iugit *P* || 11 ligere *NP*
legere *L* || 11s. astas *LN* || 12 uaris
LP uari s̄, *corr. m. rec. N* || sertis]
sertibus || indutas *schol. Bern.*] indutus
codl. || 13 bacha *LP* || 14 utebatur]
satur *codd.* hastas variis sertis indutas,
quibus Bacchae, idest mulieres de-
bacchantes, in sacris Liberi Patris ute-
bantur *schol. Bern.* || 14s. saturtu decus
LN satur tudecus *P* || 15 sistus *L*
sistu/// *N* isistuis *P* || 16 tulerunt *L*
tulerunt *P* || 17 ipse *LN* depastoralis *L*.

1ss. *Schol. Bern. p. 787*: INSTITVIT
invenit, non primus, quia alius tigres
(alios tigros *cod. B*) domuit, sed inter
pastores primus. Iunilius dicit.

II

30. BACCHI idest Liberi Patris
* utebatur.

5

10

34. TV DECVS OMNE TVIS idest 15
sis tuis propitius parentibus.

35. IPSA PALES idest Dea frugum.

1 bachi *L* || 2 * utebatur] *cf. schol.*
Bern. || 15 Te decus *N* Te deus *L*
Tu deus *P* || 16 propicius *L* || parentes
LN || 19 frugum *LP* frug//um *N*.

I

37. INFELIX LOLIVM idest quia, qui lolium manducant, caecitatem patiuntur atque ideo 'infelix'.

5 AVENAE idest mailamuilchi vel cuinfec vel zizaniae.

38. VIOLA idest scoth vel fobuitge. NARCISSO PVRPVREO idest pulchro.

10 39. PALIVRVS idest gleelce vel aiten idest infelix et acutus arboribus.

40. SPARGITE idest circumfixis arboribus. INDVCITE idest tegite.

15 FONTIBVS VMBRAS idest . . . arboribus. Sensus hic est: post obitum Daphnidis, quae erant fecunda, sterilia extiterunt.

3 qui *m. rec. corr.* N uim LP || caecitatem] cecitatem || 4 paciuntur L || 5 auene LN || 5s. mai la muil chi t cuin fec t zezaniae P maila uilchi uelcu infec uel ze zaniae L maila uilhi uelcui infec uel ze zaniae N LOLIVM zizaniam (zyzaniam *cod. B*) *schol. Bern.* || 7 uiola, *corr. m. vet.* P uiolla LN || scot N || scoth vel] *subesse videtur* Scotice || uel t N || 7s. fobuit ge narciso P fob uirgenas ciso L fob uirgae narciso N || 8 porporeo LP porporeo N || 9 pulchro P || 10 phalliorus P palliorus L pa///liorus N || gleele P geelce L gehelce N || 11 arten N || idest *om.* N || 11s. arboribus *ex sequentibus praereptum videtur* || 13 aspargite L asparge N || circumflexis vel circumfixis *schol. Bern.* || 15 FONTIBVS] frontibus || *Ante arboribus lacunam statui* || 16 haec ē LN || 17 hobitum P || que LN || 18 stereli^a, *corr. m. rec.* N || exteterant^{to} L exterant P exteterant, *corr. exti.* N *Verba Sensus — extiterunt ad v. 39 pertinent.*

16ss. *Schol. Bern. p. 788:* CARDVVS ET SPINIS SVRGIT PALLIVRVS ACVTIS. Sensus est: post obitum Daphnidis idest Flacci omnia, quae fecunda erant, sterilia (facta) sunt. Iunilius dicit.

Servil comm. Vol. III. Fasc. II.

II

34. TVLERVNT idest abstulerunt.

37. AVENAE idest māilmōlchī vel cūintbēchā idest genus zizaniae.

38. VIOLA idest fobūirgē. PVRPVREO NARCISSO pulchro.

39. PALIVRVS idest glēelgē. 10

40. SPARGITE idest circumfusus arboribus.

1 Tulerunt idest abstulerunt] tulle-
runt *et in marg. m. II suppl.* tullef̄ i.
abs P || 2 AVENAE] anime || 2s. māil̄ (chi
add. N) mōlchī uel̄ cū in t̄bēchā LN
māilmōtchī uētēūintbēchā P || 3 ze-
zame LP zezania, *corr.* zizaniā N ||
7 fobūirgē LN fobūirgē P || 7s. por-
poreo narciso L porporeo narciso,
corr. m. rec. N porporeo narcisso P ||
10 palliorus LP pa///liorus N || glē elgē
LN gl̄ē et^w P || 13 circumfussis LP
circumflexis vel circumfixis *schol. Bern.*

I

42. TVMVLVM idest fert. SVPER-
ADDITE CARMEN idest sit scrip-
tum super tumulo idest memoriae
superscribite in ecloga.
- 6 43. IN SILVIS idest positus.
DAPHNIS EGO rel. Carmen hoc
super tumulo fuit et epitaphium
vel † defectionis apud veteres.
44. PECORIS CVSTOS idest po-
10 puli Romani.
46. IN GRAMINE idest israth,
de nomine herbae, quae gramen
dicitur. QVALE idest dulce.
- 15 47. SALIENTE idest scatente.
48. NEC CALAMIS idest alle-
gorice dicit Virgilius de Theo-
criti scriptura. AEQVIPERAS idest

1 s. superattite LP supante N |
3 memoriae] membrae L membre N
menbre P | 4 superscribite] super-
scripte | egloga L egloga P eglogo
N | in eclgoa] fort. leg. elogium, cf.
schol. Bern.: CARMEN epitaphium, hoc
est in eulogio superscribite duos versus
sequentes | 5 in sillus L | possitus LP |
6 ego ri N egor i LP | hoc] h P
h L om. N | 7 tumulo, corr. m. rec. N |
epitaphium] cepit aphū P coepit aphū
L | aepit aphū N | 8 difectiones P
de fectionis LN | † defectionis] num hoc
eo spectat, quod et in scholiis Vero-
nensibus (p. 75 K.) et in scholiis Ber-
nensibus (ad v. 44) epigrammata ellipsin
amare dicuntur? | 9 peccoris NP |
9 s. Custosa populi L | 10 romā L |
12 israth] his sath P | 13 De nomine]
Deno ē | herbe L | que P q; LN |
14 QVALE] tale (tela cod. B) schol.
Bern. | 16 s. alligorige LN alligorige
P | 17 d: LN | Uirgi L uirgi P
Uirgio N | 17 s. teocrito scriptura
equiperas N teo scripturasequiperas
L teocrito scriptum aequiperas P
de Theocriti scriptura] de Theocrito
schol. Bern.

5 ss. Schol. Bern. p. 788: HINC VSQVE AD SIDERA NOTVS ut alibi (A. I, 379):
Fama super aethera notus. Aut quia Deus aut quia futurus erat.
Iunilius dicit.

II

42. SVPERADDITE CARMEN idest
titulum scriptum super tumulum.
43. IN SILVIS idest positus. 5
44. FORMONSI PECORIS idest po-
puli Romani. CVSTOS idest Iulius 10
Caesar vel Flaccus vel Saloninus.
48. SED VOCE MAGISTRVM idest
Theocritum. 15

1 SVPERADDITE] superposite L | 9 for-
mo // si N | peporis L | 10 romani, ro
in ras. P | 11 Caesar] cessar | solo-
ninus LP soloninus, corr. sa- N |
16 uocae N | 17 Theocritum] teo-
critum.

I

coaequaris idest accusativo et
ablativo. VOCE idest canendo.
MAGISTRVM Theocritum dicit.

49. ALTER AB ILLO idest se-
5 cundus a Theocrito.

50. NOSTRA idest [inter] car-
mina.

52. AD ASTRA idest inmortalem
faciemus.

10 53. MAIUS idest amplius vel
melius.

55. STIMICHON idest quidam
pastor et ipse puer fuit, figuravit
nomina Nympharum resonando.

15 56. CANDIDVS idest pulcher.
INSVETVM idest aut hominibus aut
sibi insuetum vel insuetam homi-
nibus viam caeli dixit.

59. PANA idest carmina Panis.
20 DRYADES idest Nymphas.

60. NEC MEDITANTVR idest non
praeparant, idest dicit securi-
tatem.

63. INTONSI idest nephglidi vel
25 intacti et nemorosi, silvestres.

1 coequaris *L* quequaris *N* || accum
N accom *L* || 2 ablo *LN* || accusativo
casu et ablativo servit *schol. Bern.* ||
3 teocritum *LP* || dr̄ *N* || 4 aliter *LN* ||
5 teocrito *LP* || 6 [inter], quod et in
exc. II et in schol. Bern. deest, seclusi ||
9 faciemus | fecimus || 12 stimicon *N*
stimocon *L* stonicon *P* || qualam, *corr.*
quidam *P* || 12 s. стиміснo poeta vel
pastor et ipse puer fuit *schol. Bern.* ||
14 Nympharum | nimpharum || 16 aut |
ab || ^hominibus, *corr. m. rec. N* || aut
sibi aut hominibus *schol. Bern.* || 17 in-
suetam | insuetum || 17 s. hominibus *N* ||
20 DRYADES | Driades || Nymphas | nim-
phas || 22 praeparant | praeparent ||
dicit | dicite || 25 siuestres, *m. vet.*
corr. P.

II

49. NVNC ERIS ALTER AB ILLO
idest secundus a Theocrito. 5

50. NOSTRA idest carmina.

52. AD ASTRA FEREMVS idest
inmortalem faciemus.

55. STIMICHON idest quidam
pastor et ipse puer fuit, figura-
vit. . . .

56. CANDIDVS idest pulcher. 15
INSVETVM idest hominibus caeli
viam dixit.

59. DRYADES idest Nymphae
montium. 20

63. INTONSI MONTES idest in-
tacti, nemorosi, silvestres, sine 25
pastu.

4 ERIS | eius *P* euis *JN* || 5 teo-
crito *L* || 6 NOSTRA | Monstra || 7 fe-
mus, *corr. m. II P* || 9 fecimus *LP*
fecimus, *corr. faciemus N* || 12 Stim-
icon *L* Stimic̄ /// *N* Stimicōn *P* ||
13 puer | pastor *N* || 13 s. post figu-
ravit lacunam indicavi Figuravit nomen
Echo Nymphae resonando *schol. Bern.* ||
17 viam | uā *P* || 19 DRYADES | Driades ||
nymphē *P* nimphae *LN* || 24 s. in-
tactu *L* intatu *P.*

I

65. BONVS idest propitius. O
FELIX idest feliciter visus. QVAT-
TVOR ARAS idest consecravimus.
Ponuntur enim hominibus arae,
5 sed Deorum tantum sunt altaria.

10 67. NOVO idest recenti.
68. OLIVI idest quia tantum
Minervae oleum consecratur.

69. MVLTO BACCHO idest vino
Ariusiae.

15 71. NOVVM NECTAR. Ariusia
oppidum Italiae, ubi multum vi-
num nascitur.

70. ANTE FOCVM idest ante
ignem. FRIGVS idest hiems. MES-
20 SIS idest aestas.

71. NOVVM idest multum. CA-
LATHIS idest calicibus. Calathus
est genus poculi. Aliter: ARIVSIA

1 o | ó || 2 visus | usus *schol.*
Bern. || 4 arae | are || 5 tam *LN* tm
P || 12 consecratus *LN* || 13 bacho
LP || 14 arius siae *LN* arrius siae *P* ||
15 nect^ar; ariusia, *corr. m. rec. N* ||
16 opidum *L* opiū^d, *corr. m. vet. P* |
18 fucum, *corr. focum N* || ·i· dante
N || 19 hiemps *L* iemps *N* || 19 s.
mesis *P* || 20 estas *P* || 21 s. cala-
thⁱus genus, *corr. m. vet. P* || 23 populi,
corr. m. rec. N || ARIVSIA | aruis sia.

v. 64 *Schol. Bern. p. 789*: DEVS, DEVS ILLE, MENALCA. Hic quaestio ab imperitis Virgilio obicitur, qui confundi personam hoc loco a poeta arbitrantur. Duos enim inducit pastores in principio huius eclogae alternis (alterius *codd.*) cantantes, Mopsum et Menalcam, unde cum 'Mopse' (eum mopsus *codd.*) dicere debuit, 'Menalca' suum nomen dixit. Sed qui diligentius sensum horum versuum adtenderit <E. V, 42>: Ipsi laetitiam voces, intelleget, hanc vocem colles et silvas dedisse respondententes Menalcae cantanti: 'Deus, Deus ille, Menalca'. Iunilius dicit.

v. 68 *Schol. Bern. p. 790*: CRATERASQUE DVOS idest duo sextaria; quoniam duas aras consecrat, eleganter adiunxit duos (duas *codd.*) crateras. Iunilius dicit.

II

66. ECCE DVAS ARAS idest ponuntur enim hominibus arae, sed Deorum tantum sunt altaria.

65. SIS BONVS idest propitius.

70. SI FRIGVS idest hiems. SI
MESSIS idest aestas.

71. CALATHIS idest cāthālcāib.
ARIVSIA idest oppidum Italiae,
ubi Picenum nascitur vinum.

6 Ecce *N* || DVAS ARAS idest | *malim*
DVAS idest aras || 7 are *LN* || sed | sub
LP || 8 tam *LN* tam *P* || 18 sis frigus
LN sisi frigus *P* || hiemis *N* hiemis,
corr. hiems P hiemps *L* || 19 mensis
NP mestis *L* || 21 cāthālcāib^c *codd.* ||
22 ariussia *L* ariusia *NP* || italie
LN || 23 piennum *LN* pien nūm *P*.

I

II

nectar cetgrinne idest admirabilis
saporis, et vinum Chium signi-
ficat ex Graecia, quod optimum.

Aliter: ARIVSIA idest portus in
5 insula Lesbo vel Chio monte, qui
est in insula Chio.

72. DAMOETAS ET LYCTIVS
AEGON idest propria.

73. SALTANTIS idest ad mobi-
10 litatem. SATYROS idest Satyri
genus poetarum, qui de saturi-
tate cibi et copia canunt.

72. LYCTIVS Cretensis, ut ibi
<A. III, 401>: Lyctius Idome-
15 neus, ab Lycto, urbe Cretae.

73. ALPHESIBOEVS idest pro-
prium poetae.

20 74. SOLEMNIA VOTA idest quae

1 nectar cet grinne P nectacae
grinnae LN || idest (-i-) a L om.
NP || 2 Chium | ciuim N | ciuim LP
3 gretia P || q LN qui P || 4 arius
sca LP arius sia (post. i in ras.) N
-i-//p//ortus N || 5 insola P || monte |
r̄ te || q LN que P || 6 insula Chio |

solachio P solatio L solachio N ||
7 damuetas L damuetas, corr. da-
moetas N || lictius N liccius, corr.
lictius P litius L || 8 AEGON | et egon |
propria | p̄ NP prorū L || 9 s. mobili-
tatam, corr. -tem P || 10 SATYROS | sa-
tiros || Satyri | saturi -i- || 13 LYCTIVS
Cretensis a Lyctio urbe Cretae Ursinus
(Phil.) || lictius LN liccius, corr.

lictius P || cretentius L cretentius N ||
14 lictius LN latius P || 14 s. Idome-
neus | et domenius P et dom̄nius N
et demonius L || 15 licto LP lito,
corr. m. rec. N || crete P || 16 alfehi-
boeus P || 16 s. p̄ LN p̄pt P || 17 poete
LN || 20 solēnia LN || que L q N.

13 *Schol. Bern. p. 790*: LYCTIVS Cretensis, a Lycto (licta *codd.*), urbe Cretae.
lunilius dicit.

73. SALTANTES idest ad mobi-
litate[m] corporis pertinet. 10

72. LYCTIVS Cretensis, ut ibi
<A. III, 401>: Lyctius Idome-
neus, ab Lycto, urbe Cretae. 15

73. ALPHESIBOEVS idest Cor-
nelius Gallus, quem invenisse
boves significat, eum sibi resti-
tuisse agrum.

13 LYCTIVS | Lictius || 13 s. ubi latius
et dor̄ eius LN ibi lictius et domen-
eius P || 15 licto LN lieto P || Cretae |
crete || 16 s. cornilius LP cornilius,
corr. cornelius N || 18 significet, corr.
-at P || 18 s. restitutus P.

I

certis diebus celebrantur. Cenaarum genera sunt III, unum, ut dixi, solemne, aliud viaticum † et cenam vocant, ad cuius adventum gratulantur, et est geniale, quod genio nostro indulgentes melius vivimus, ut etiam ipse Terentius: quod vix demenso suo suum defraudans genium.

10

77. THYMO idest † prorfedo.

15 78. HONOS idest (in) sacrificiis. NOMEN idest in praedicatione. LAVDES idest in meritis.

79. VT BACCHO idest Libero

1 certis] ceteris || chelebrantur *N* caelebrantur *L* || 1 ss. Caenarum tria genera — genium *Ursinus* (*Phil.*) || 1s. caenarum *N* *Urs.* || 2 tria genera, om. sunt *Urs.* || ut om. *LN* || 2s. ut dixi om. *Urs.* || 3 solemne *L* || 3ss. viaticum — et est geniale] viaticum, cum ad cenam convocentur, tertium geniale *schol. Bern.* viaticum seu adventitium, ut Terent. <Eun. II, 2, 28>: Ad caenam vocant, adventum gratulantur; et Geniale *Urs.* || 4 et cenant *LN* || adouius *LN* || 6 nra *LN* || 7 etiam ipse] idem *Urs.* 8 Terentius] terrentius || de demenso *Urs.* || 9 defrudans *Urs.* || gemum *L* gemum, corr. genium *N* || 13 THYMO] thimo || † prorfedo] p̄fedo *codd.*, cf. *schol. Bern. p. 790 ad v. 74*: celebrantur propter fetus || 15 honus *LN* || (in) ex *schol. Bern. addidi* || sacrificus *N* sacrificis *P* || 16 idest post NOMEN om. *LN* || 18 bacho *LP* || idest ante Libero om. *LN*.

8 Terentius] *Phorm. I, 1, 9s.*: Quod ille unciatim vix de demenso suo Suum defrudans genium compersit miser.

18 *Schol. Bern. p. 791*: BACCHO Libero patri. VT BACCHO CERERIQUE sic tibi, Daphnidi, quasi tertio deo. 'Cereri' autem propter aridos, 'Libero' propter humidos fructus, Daphnidi propter pecudum proventus. Iunilius dicit.

II

75. LVSTRABIMVS AGROS idest 10 purificabimus, sacrificabimus sacrificiis.

77. CICADAE idest quae rore pascuntur.

5

15

79. QVOTANNIS AGRICOLAE FA-

10 LVSTRABIMVS] lustrauimus || 11 purificauimus *LP* purificauius, corr. -abimus *N* || sacrificauimus *LP* sacrificauimus, corr. -abimus *N* || 13 CICADAE] cicade || quae] qui || 18 q̄t annis *P* quod annis *L* quod annis, corr. quot annis *N* || agriculae *L* agricule *P*.

I

Patri. CERERIQUE idest Deae Terrae, quae eadem est et Proserpina, eadem est et Vesta.

80. DAMNABIS idest fusilisu idest 5 reos facies, ut vota tua multi adorent.

81. QVAE idest digna.

82. VENIENTIS AVSTRI idest levissime.

10 83. PERCVSSA idest strepitu leni. IVVANT idest delectant, quoniam iucundus sonus exauditur, quotiens aqua profluens saxis impeditur.

80. Aliter: DAMNABIS idest votis 15 liberabis, unde etiam reos dicit, qui vota ferunt, ut ibi <A. V, 237>: Et statuam ante aras voti reos.

85. CICVTA idest buinne, idest 20 te carmine Bucolicorum ante donabimus.

II

CIENT idest in perpetuum tibi offerent.

80. DAMNABIS idest condemna- bis et reos factorum facies, si 5 non reddant tibi vota.

82. AVSTRI idest molliter surrantis.

83. IVVANT idest delectant, 10 quoniam iucundus sonus exauditur, quotiens aqua profluens saxis praepeditur.

85. IAC TE NOS rel. idest ante hoc carmine te donabimus Buco- 20 licon, quod munus, puer cum esset Cornificius speciosus et concupisceret, non inpetravit, quamvis ob aetatem dignus esset.

1 Patri patriae ¶ cęrerię P ceterique LN ¶ dea LP ¶ 2 fręque P traque LN ¶ 2s. proserpinna LN ¶ 3 eadam P ¶ 4 fusi lisu NP fusi lusu L ¶ 5 reos res ¶ facier LN ¶ vota tua notā tuā ¶ 6 adorarent LN adhorarent P ¶ 7 idest id ¶ 8s. levissime ¶ fort. leg. lenissime, cf. schol. Bern. molliter et leniter venientis ¶ 10 Percursa LN ¶ strepitu stripitu ¶ 11 delectant dilectant ¶ 12 iocundus LN ¶ 13 profluens prosaliens schol. Bern. ¶ impeditur N ¶ 16 ferunt feriant ¶ ut ubi LN ¶ 17s. Et statuam apud Verg. habes l. l.: constituam ante aras voti reus ¶ voti uti ¶ 19 i. buinne LN ibuinne, u in ras. P ¶ 20 tem P ¶ carmina LN ¶ Bucolicorum ¶ bocolicarum.

2 offerant P ¶ 4s. Dā nab i. contēpnab L Dampnab i. contēpnab, corr. cond- N Damnabis i. contēpnabis, suprascr. m. II t liberab P ¶ 10 Iubant LP Iubant, corr. Iuvant N ¶ dilectant LP dilectant, corr. de- N ¶ 11 iocundus N ¶ 13 praepeditur N propeditur LP ¶ 19 HAC TE NOS ¶ Gāc tenos P hāc tē nēs L hāctēnōs N ¶ rel. ¶ rī ¶ 20 the P ¶ donabimus ¶ donauimus ¶ 20s. bocolicon LP bōcolicon N ¶ 21 monus P ¶ 23 inpetrauit L ¶ 24 dignus schol. Bern. indignus NP indignū L ¶ esset schol. Bern. est codd.

7 Schol. Bern. p. 791: QVAE ut ibi (Quia et ibi codd.) <A. IX, 252>: Quae digna (viri) pro laudibus istis. Iunilius dicit.

I

88. PEDVM idest bronbrachin, idest baculum incurvum, quo pedes ovium inpediuntur, et significat donum carminis.

5

89. ANTIGENES idest quidam pastor et significat Cornificium vel Maevium.

10 90. FORMONSVM idest pedum. PARIBVS NODIS obid, idest pari intervallo distantibus autaequalibus.

FINIT ·V·

INCIPIT ·VI·

15 Faunorum, Satyrorum, Silenorum, idest genera poetarum, in quibus fingitur ecloga. Significat amicos Pollionis et Vari, qui Bucolica postulaverunt.

20 1. PRIMA SYRACVSIO idest civitas in Sicilia Theocriti, qui Syra-

1 bronbrachin *L* brombrachin *N* bronbachin *P* || 3s. significat] signū || 8 significat] signum *L* signū || *N* signū *P* || 9 vel] t || Maevium] meuium || 10 formo//sum *N* || 11 nobis *LN* || obi//^a, corr. m. *I* *N* || par *LP* || 11s. intum alla, corr. -lo *P* || 13 FINIT·V· || *L* FINIT·V· *P* FINIT QVINTVS *N* || 14 INCIPIT·VI· || *L* INCIPIT SEXTVS, subscr. uirgilius subdecanus *N* || 15 ss. Faunorum — postulaverunt litteris uncialibus scripta habet *P* || 15 Satyrorum] saturorum || 15s. sinelorum *LN* || 17 egloga *P* eglosa *LN* || 17s. signū *L* signū *P* signific *N* || 19 bocolica *LP* bocolica *N* || POSTULPOSTULDERUN *P* || 20 siracusio *N* siracussia *LP* || 21 silia, corr. m. rec. *N* || Theocriti] teocriti || *LP* que, corr. qui *N* || 21s. siracussianus *LP* siracus//anus *N*.

11 *Schol. Bern. p. 792*: PARIBVS NODIS pari intervallo distantibus autaequalibus. Iunilius dicit.

II

88. PEDVM idest virga curvata, qua retinentur pedes pecudum. Inclinatam baculum, cum quo oves tenentur vel ovium pedes a pastoribus, ne lanceis comprehensae laedantur.

5

89. ANTIGENES idest quidam pastor vel Cornificius.

FINIT ·V·

INCIPIT ·VI·

15

1. PRIMA SYRACVSIO idest Syracusia civitas in Sicilia Theocriti,

2 qua retinentur *P* quare dedentur *LN* || pecudum] pecodum || 3 inclinatum *P* in *LN* || 5 Nē lanei s *LN* Nem lane is *P* || 5s. comprehensae] confhense || 6 laedantur] ledentur || 7 antigenus *LN* || 8 pactor *LN* || t cornificius *suprascr. m. II* *P om. LN* || 13 FINIT·V· || *L om. P* || 14 INCIPIT *om. P* || 20 siracusio *N* siracussio *LP* || 20s. siracusia *N* siracussia *P* ciracussia *L* || 21 teocriti *LN*.

I

cusanus erat. PRIMA idest non quod primus Bucolica Latina hic scripserit, sed hoc ait: prima haec me voluit idest Thalia con-
5 scribere, mox et alia facturum, vel laudative. PRIMA idest † principalis ideo quod Syracusio versu Syracusia non debuit dicere, sed poetica figura usus est.

10 2. THALIA idest nomen Musae.

3. CVM CANEREM REGES idest cum canere vellem, ut <A. II, 111>: Terruit Auster euntis
15 pro ire volentes. Declaratque se Aeneidos libros incipere velle ante. CYNTHIVS. Cynthium etiam

1 s. non q P non que, corr. non quod m. rec. N isq; L || 2 bocolica L bocolica N boccolica P || latina, priori a in ras. P || 4 idest] .i. -i- || Thalia] talia ea || 5 facturum] futurum || 6 lauditiue LN || idest] .i. -i- || 6 s. † principalis] principalia, ideo quia Syracusio versu scribuntur, qui versus praecellit, quia Theocritus Syracusanus fuit, qui primatum obtinuit apud Latinos. SYRACVSIO pro Syracusano, proprium pro appellativo posuit. Syracusano (syracuso *codd.*) autem debuit dicere a Syracusis, civitate Siciliae, sed poetica figura usus Syracusio dixit *schol. Bern.* || 7 quod] q || Syracusio] siracussio || 8 uer^{su}, corr. m. rec. N || Syracusia] siracussia || 9 poetica, et in ras. P || 10 talia N tolia LP || muse LN || 12 canere LP || idest] .i. -i- || 13 uellim LP uellim, corr. -em N || 15 uolintes, corr. uolentes P || Declaratque] decareq; LP decareq N || 16 aeneidos LP aeneidas N || 17 Cynthius L chinthius N chintius P || cinthium LN chintium P.

12 *Schol. Bern. p. 793*: CVM CANEREM et reliqua. Hoc est, cum canere vellem, ut ibi <A. II, 111>: Et terruit Auster euntis, pro 'ire volentes'. Eleganter declarat hoc versu Virgilius ante hoc carmen coeptos Aeneidos libros habuisse in honorem regum Romanorum, et proposito omissio (amisso *cod. B*) Augusti imperio minora potius carmina scripsit. Iunilius Flagrius dicit.

II

qui Syracusanus erat. Faunorum rel. Amici et socii Pollionis et Vari, qui Bucolica postulare videntur, vel Dii, qui delectabantur haec carmina.

5

2. THALIA idest Musae pro-
10 prium [pro appellativo posuit].

3. CVM CANEREM REGES idest cum canere vellem, ut <A. II, 111>: Terruit Auster euntis pro ire volentes. Declaratque se
15 Aeneidos libros incipere velle ante. CYNTHIVS idest Apollinem

1 Syracusanus] siracussanus || 1 s. Faunorum rel.] *cf. excerpt. I initium et schol. Bern.* || 2 rel.] rī || 3 bocolica LP bocolica N || postulare] postulari || 4 dilectabantur LP dilectabantur, corr. de- N || 5 haec carmina] *fort.* hoc carmine || 10 talia N || mussae L mussae, corr. musae N || 11 [pro appellativo posuit] *cf. schol. Bern. ad v. 1 et 2* || 12 canere L || 13 uellim L uellim P uellim, corr. -em m. rec. N || ut] aut LN || 15 uolentes N || se P sel L sel, corr. se N || 16 aeneidos L aeneidos P aeneidos N || 17 chintius N || apollonem P apollonem L apollonem, corr. -inem N.

I

Augustum dicit, a quo iussus est
minora carmina scribere.

5 5. DEDUCTVM idest in oblivio-
nem ductum renovare vel tenue
et iucundum.

6. NVNC EGO idest nunc me
oportet. SVPER TIBI ERVNT idest
10 abundabunt.

7. VARE TVAS rel. idest consul
fuit bonus, qui praepositus ab
Augusto divisioni agrorum fuit
et Germaniam domuit. ET TRISTIA
15 CONDERE BELLA idest Perusino
bello victo Antonio Caesar Alphe-
num Varum in locum Pollionis
constituit, qui praeeset Trans-
padanae regioni, cui idcirco Vir-
20 gilius adulatus est.

1 augustus *L* agustum *P* || 6 ductum
schol. Bern. deductum *LP* dedectum,
corr. dedictum *N* || renovare *schol. Bern.*
se nouerat *LPN* || 7 iocundum *LN*
8 nunc me *N* non me *LP* || 10 habun-
dabunt *LP* || 11 rel.] *ri* || 12 bonus
subesse videtur Varus in barus de-
tortum, *cf. exc. II et schol. Bern.* ||
13 Augusto] agusto || 14 germanam *P* ||
domuit *schol. Bern. et exc. II* demicunt
LP demicunt, *corr.* dimicantit
m. rec. N || 15 s. periusi nobello *N*
periusi nobella *L* per iufino bella *P*
ET TRISTIA BELLA Ausonium bellum
schol. Bern. || 16 cesar *L* || 16 s. Alphe-
num] alienum *P* alianum *LN* || 18 s.
transpadane *LN* transpadana *P* ||
19 regione *LP* regione, *corr.* -ni *N* ||
idcirco *P* || 20 adulatus] adolatus.

II

Cynthium dicit a monte Cyntho
in insula Delo, idest Augustum,
a quo iussus est minora carmina
scribere.

5. DEDUCTVM idest tenue et 5
iucundum.

6. NVNC EGO idest nunc me
oportet. SVPER ERVNT TIBI idest
abundabunt. 10

7. VARE TVAS rel. idest Varus
consul fuit, qui praepositus ab
Augusto divisioni agrorum fuit
et Germaniam Romanis domuit.
Victo enim Antonio Caesar Al- 15
phenum Varum in locum Pollionis
constituit, qui praeeset Trans-
padanae regioni, cui idcirco Vir-
gilius adulatus est. TRISTIA BELLA
idest Aeneae. CONDERE idest 20
scribere.

1 cyntheum *LP* cynteum, *corr.*
-ium *N* || chinto *N* || 2 insule *N* || idest
om. L || agustum *LP* || 5 tenue] *supra-*
scr. m. II: - subtiliter canere *P*

6 iucundum] iocundum || 8 Nun ego,
corr. m. II P || nunc] non || 10 abunda-
bunt] habundabunt || 11 rel.] *ri* || tuus
uarus *LN* || 13 Augusto] agusto || 14 ro-
manis *L* romanis//// *N* || 15 caesar *P*
cessar *L* || 15 s. Alphenum] alienum ||
16 in locum uarū pollionis *P* || 17 s.
transpadane *LN* transpadāne *P* ||
18 regionis *L* regione *N* || 19 adu-
latus] adolatus Tristitia *N* Tristicia *L*.

5 *Schol. Bern. p. 794:* PASCERE OPORTET OVES ad illud refert, quod coepisset
Albanorum reges et bella describere Virgilius, sed territus insuauitate carminis
desisset (desistit *codd.*). Iunilius dicit. DEDUCTVM in oblivionem ductum re-
novare.

I

8. AGRESTEM (idest) carmen . . .
idest scriptura bucolica, quae fit
per calamum.

5 9. NON INIVSSA idest a Nym-
phis vel a Caesare.

10. MYRICAE idest virgultum
humile, cui carmina suo con-
parat.

10 11. CANET idest resonabit id-
est nobis canentibus resonabit
nemus.

13. PERGITE idest iam perse-
verate vel dicite.

15 12. QVAM SIBI quam Varo.

13. CHROMIS ET MNASYLLVS
idest invocat Musas et sic canere
incipit. Aliter: CHROMIS ET MNA-
SYLLVS idest propria Silenorum,
20 nos pro condiscipulis Virgilio ac-
cipere velimus.

II

8. AGRESTEM MVSAM idest car-
men bucolicum. HARVNDINE id-
est scriptura, quae fit per cala-
mum.

9. NON INIVSSA idest a Nym- 5
phis vel a Caesare.

10. MYRICAE Bucolica, humiles
arbores.

11. TE NEMVS OMNE CANET 10
idest nobis canentibus resonabit.

• 13. PERGITE idest dicite.

13. CHROMIS ET MNASYLLVS IN
ANTRO idest Silenorum et Saty-
rorum nomina, vel nos pro con-
discipulis Virgilio accipimus.

15

1 agestem, corr. m. rec. N || (idest)
addidi et post carmen lacunam statui,
qua bucolicum vox et lemma harundine
hausta sunt, cf. schol. Bern. et exc. II ||
carnem L || 2 bocolica L bocolica N
boco ca P || sit LN || 5s. nius sa ia
niphis LN n̄ iniusa ia niphis P ||
6 a Caesare] accessare || 7 mirice P
mericae L mericae, corr. mi- N || 8 cui
supra lin. m. vet. P || 10 resonauit LP
resonauit, corr. -bit N || 11 resonauit
LP resonauit, corr. -bit N || 15 QVAM
q L q̄ N qui P || quam] quj P ||
16 CHROMIS] cromis || 16 ss. et mna-
sillus i. innocas mussas et sic canere
incipit aliter cromis P om. LN || 18 s.
ET MNASYLLVS post Silenorum habent
libri || mnasillus L mnassillus N
nasill///us P || 19 propria Silenorum]
piū assilenorū L piū assilenorunt,
corr. -rum P ppiū assilenorum N ||
20 nos] hos schol. Bern. || 20s. accipere
velimus] accipere (corr. -ra) uimus L
accipera uimus NP accipere debemus
schol. Bern.

2 bocolicum LP || Harundine/// N
3 scriptura, cr in ras. P || 5 Non in-
iussis LN || 5s. Nymphis] nimphis P
nimphis LN || 6 /////uel N || cesare
NP cessare L || 7 MYRICAE] mirice ||
bocolica LP bocolica N Fort. hoc
verbum olim v. 8 post scriptura sedem
habuit, cf. exc. I || 11 resonauit LP
resonauit, corr. -bit N || 13 PERGITE]
in marg. m. s. XIV: VI P || 16 Cromis
P Crónis L crónis, corr. m. rec. N
mnassillus P //nasillus N mārillus
L || 17s. saturorum LN || 18 nos]
nōs P hos schol. Bern.

I

14. SILENVN PVERI SOMNO rel. idest Silenum, qui rogatus a Virgilio exposuit ei cosmopoeiam, filius, ut quidam dicunt, Panos, ut quidam dicunt, Panos, ut quidam, Terrae, ut quidam, Thaumantis, comitis Liberi Patris, vel comes Liberi.

15. IACCHO idest Iacchus Liber Pater † eius. (INFLATVM idest) 10 vino ebrium.

16. SERTA idest coerca.

17. ATTRITA idest ex usu tenendi splendens. CANTHARVS idest cratera idest vas, in quo 15 datur merum. ANSA idest dorn.

18. ADGRESSI idest sunt. SENEX idest pro senes. CARMINIS idest

1 PVERI] pueris || rel.] rt || 2 rogatum, corr. -us P || 3 eicos mopoeiū LP eo quosmopoqum N || 4 filium LN || ut] supra lin. m. rec. N || Panos] punos 6 tuamatis LP tuamantis N || Patris] patri || 7 ^o om̄s N || libera, corr. -ri N || 8 IACCHO] Iacho || Iacchus] iachus || 9 † eius] ei N IACCHO idest tempestate antiqua vel Iacchus Liber pater dicitur schol. Bern. || (INFLATVM idest) addidi || 11 coerca] aerca N || 12 atrita L atritu P || ussu LN cussu P 13 tendis pendens L tendis (corr. m. rec.) plendens N || CANTHARVS] cantarus 15 dorn, or in ras. P || 18 idest] id P || 19 senes schol. Bern. senex LPN.

v. 14 SILENVN PVERI apte personam Sileni inducit disputantem, quem choro Liberi patris magistrum adhibent, qui choro modum adhibere possit, unde et ioculariter illi ferula attributa Urs. (Phil.), quae ex commentarii huius exc. I ad v. 32 (p. 111) satis licenter petita sunt.

18 Schol. Bern. p. 795: SENEX pro senes. AMBO pro ambos, hos ambo. Sic et Verrius (et homerus codd.). Iunilius dicit.

II

14. SILENVN idest qui rogatus a Virgilio exposuit ei cosmopoeiam, filius, ut quidam dicunt, Panos, ut quidam, Terrae, ut quidam, Thaumantis, comitis Liberi Patris, vel comes Liberi.

15. IACCHO idest Libero Patre.

17. CANTHARVS idest vas, quo merum custoditur, atque pigmenta custodit. ANSA ADTRITA idest ex usu semper tenendi adtrita. 15

19. LVSERAT idest dum carmina promittit.

1 Selenum P Sibenum L || 2s. cosmopoeiam] cosmopoeiū codd., suprascr. m. II quasi genesi i. librum de creatione mundi P || 4 Panos] punos || ut quidam terrae supra lin. m. rec. N || terrae P 5 taumatis LP ^a tumatis, corr. m. rec. N || 8 IACCHO] Iacho || liber opatri LN libero patrius P || 12 CANTHARVS] cantarus || quo] eo N || 13 custoditur] datur exc. I et schol. Bern. || 13s. atque pigmenta custodit] CANTHARVS vasis speciei, idest pictum vas cum pigmentis schol. Bern. || 14 antrita L antrita, corr. adtrita N atrita P 14s. ex usu semper tenendi atrita m. II in ras. P || 15 atrita LP atrita, corr. m. rec. N || 16 lusserat L ^d lu//serat N luxerat P.

I

promissionis. AMBO idest hos
ambos. Sic ostendit et Homerus.

20. TIMIDIS idest pro timentibus. Natura enim timidi sumus,
5 timentes metu. INTERVENIT AEGLE
idest una Nympharum.

21. VIDENTI idest incipienti vel
10 vigilantia.

22. SANGVINEIS idest coloribus.
MORIS idest merib. FRONTEM idest
grode. TEMPORA aaru.

23. ILLE DOLVM idest facie-
15 bant timidum gressum solliciti,
ne ante viderentur.

24. SATIS EST sufficit. VIDERI
idest satis est levem me praesentibus
videri ad poenam.

20 25. CARMINA idest vos quidem
carmina vultis, mulier capiet....

26. HVIC ALIVD MERCEDIS idest
mulieri Aeglae.

25 27. IN NVMERVM idest ad modu-

2 homerōs *N* homeros *LP*, cf. quae in *Scholarum Bernensium* editione p. 716 de huius nominis emendatione protulimus || 5 INTERVENIT | Interveniente Apud Vergilium legitur supervenit || AEGLE | aeglae || 6 Nympharum | nympharum || 10 uigilantis *LN* uigelanti *P* || 12 merib; *NP* merih *L* || 13 tempora *LP* timpora, corr. tempora *N* aru *P* || 15 gressi *LN* || 15 s. solliciti .i. ne *N* sollicitudine *L* || 16 viderentur | uideantur *codd.* et *schol. Bern.* || 17 diuideri *L* diuideri, corr. uideri *N* || 18 s. presentibus *P* || 19 poeni *LN* || 20 quidam *LN* || 21 s. capiet.... HVIC | capiet huic || 23 aegle *LN* || 27 s. modolationem *LP* modolationem *N*.

II

20. ADDIT SE SOCIAM idest quidam volunt Seriam, ancillam
Maecenatis, quae (dicitur) ingeniosissima fuisse, quidam Vari
amicam. AEGLE idest una de
Nymphis.

21. VIDENTI idest Sileno.

22. FRONTEM PINGIT idest, ut
se ornatum videret Silenus.

24. SATIS EST idest sufficit.
POTVISSE VIDERI idest levem et
vilem me a vobis videri.

26. HVIC idest mulieri. ALIVD
MERCEDIS ERIT idest vos quidem
carmina, mulier vero capiet pro
suo sexu munera. Veneream vo-
luptatem significat.

27. IN NVMERVM idest in ordi-

3 socia *N* || 4 Seriam | ieram *schol. Bern.*, cf. quae illo loco p. 795 adn. de vero istius ancillae nomine dixi || ancillam *L* || 5 Maecenatis | mecenatis || quae | que || (dicitur) ex *schol. Bern. addidi* || 5 s. ingeniosissima | ingeniosa *schol. Bern.*, fort. leg. vinosissima, cf. *schol. Bern. p. 795 adn.* || 6 s. uariā mirificam *LN* || 8 nymphis *L* nhimphīs//// *N* || 9 seleno *L* || 11 idest om. *P* || 18 s. luem et milē *L* laeum et uilē, ui in ras. *N* me ligatum et uilem *P* alligatum me vel levem *schol. Bern.* || 23 MERCEDIS | mercis || 25 Veneream | ueriam *LP* uariam *N* || 25 s. uoluntatem *LN*.

I

CANEBAT secundum Epicureorum sectam ex solidis et atomis constare caelum et periturum (putat), ut in Terentio: Quid si nunc
5 ruat caelum? aut ut Sallustius: Omnia acta occidunt et orta senescunt.

32. SEMINA idest atomos. Artifex sensus, quo inducit poeta
10 Silenum sapientium dogmata retractantem, eademque, quae et locis suis et temporibus a philosophis sunt investigata, personam Sileni inducit disputare, quem
15 idcirco physici addunt choro Liberi Patris magistrum Dei atque per quem choro modus possit

II

rum de atomis minimis, ut gentiles putant.

32. ANIMAE idest aerem.

5

1 epicorum *P* epicorum *L*
epicorum, *corr. m. I N* || 2 atomis
LP atomis, *corr. atomis N* || 3 perit-
erum *LN* peritaurum *P* || (putat) *ex*
schol. Bern addidi || 4 Terentio] ter-
rentio || qui si *L* || 4s. nun ruat *P*
5 aut ut] *ā//// P* || Sallustius] sa-
lustius || 8 SEMINA elementa (alimenta
codd.) vel atomi *schol. Bern.* || 8ss. Arti-
ficiose sapientium dogmata persona
(per persona *cod. B*) Sileni (pueri *codd.*)
retractant *schol. Bern.* || 10 selenum
LP selenum, *corr. si- N* || 10s. dog-
mata retractant *schol. Bern.* docu-
mentū retractantem *LN* documentare
tractantem *P* || 11ss. NAMQUE CANEBAT
inducit poeta Silenum ea, quae ab
aliis investigata fuerant, tractantem
seque Silenum videri vult *schol. Bern.*
11 eademque] ecce denique *LN* || qui
LN || 12s. philosophiis *L* || 13 inesti-
gata *LN* || 14 seleni, *corr. si- N* ||
disputare ss.] *cf. supra p. 108 ad. v. 14*
adn. || 15 fisici *N* fissici *LP* || addunt]
additur || 17 modus] modo.

4 Terentius] *Hautont. IV, 4, 41:*
quid si nunc caelum ruat?

6 Sallustius] *Iug. II, 3:* omnia-
que orta occidunt et aucta senes-
cunt.

1 atomis] antoniis *NP* antoniis
L || minimis *L* || 8 Anime *P* || ANIMAE
aeris *schol. Bern.*

I

adhiberi. Unde quoque ioculariter
ei ferula adtributa.

Aliter: semina creaturarum vel
rerum idest caelum, terram,
5 aquam, ignem, vel omnium rerum
materiam, quam ipsam in semi-
nibus esse adfirmat ex atomis;
Epicureus enim fuit. (MVNDI
CONCREVERIT ORBIS) saeculum
10 dicit sine materia. Alii dicunt,
omnia in primis ex aqua et igni
creari. Alii ex Oceano, materia
omnium.

33. ET LIQVIDI SIMVL IGNIS
15 idest sol et stellae, luna et sidera
vel fulgora.

34. CONCREVERIT ORBIS idest
conglobatus sit aer [submotis
nubibus in altum locatis].

20 35. DVRARE idest durum fieri.
ET DISCLVDERE idest separare.
NEREA idest bled mil idest

II

5
10
33. ET LIQVIDI SIMVL IGNIS
idest sol et luna et stellae ac 15
fulgora.

35. DVRARE SOLVM idest durum 20
ac solidum fieri. ET DISCLVDERE
idest separare.

2 attributa *N* || 5 et omnium *L* et
hominum *N* || 6 ipsam] ipsum || 8 Epi-
cureus] epicurius *schol. Bern.* epicurus
LP ephichorus *N* || 8 ss. enim fuit.
(MVNDI CONCREVERIT ORBIS) saeculum dicit
scripsi, cf. schol. Bern. v. 31. 34 enim
dicit saeculum (scdm *N* sedm *L*) fuit
codd. || 10 materi]//ea *P* materiae *L*
materie, *corr. -ia N* || Alia *L* alio,
corr. alii N || dicit *P* || 11 igne *P* ||
12 occiano *L* ociano *P* o//ciano, *corr.*
oceanum *N* || sed alii Oceanum volunt
patrem esse rerum omnium *schol. Bern.*
ad v. 32; alii ex Oceano materie (matre
codd.) omnium *schol. Bern. ad v. 34* ||
materiam *N* || 14 ignis] igneis || 15 id-
est] id *P* || sol et] solet || stella *LN* ||
17 cumscreuerit, *corr. comscreuerit N* ||
18 conglobatus sit] conglobatura *LN* ||
18 s. [submotis nubibus in altum locatis]
ex v. 38 male praerepta seclusi submotis
nubibus et in altum collocatis *schol.*
Bern. || 21 discrudere *LN* || 22 bled *P*
i. bled mil *om. N.*

15 stellae] stelle || 16 fulgora *N* ||
22 separare, *corr. separare N.*

I

animalia maris vel NEREA idest
filia Neptuni.

36. VT COEPERIT. Caelum enim
quasi aqua conglobatum est.
5 (NOVVM) aut primitus visum aut
non ante visum. SVMERE idest
proprium statum accipere.

37. STVPEANT idest homines
vel terra vel mare.

10 38. SVMMOTIS in altum locatis.

39. SVRGERE idest crescere.

41. PYRRHAE idest Dea terrae,
idest filia Terrae. Sine ordine
15 posuit: ante enim Saturnia regna
et sic, quos Pyrrha et Deucalion
iactaverat, homines nati sunt.
IACTOS idest post diluvium sub
Deucalione et Pyrrha. Themis,
20 Dea iustissima, petentibus propter
raritatem hominum responsum
dedit, ut ossa matris suae post
dorsum posita tollerent et iacta-

1 animalia maris] animali amaris ||
2 neptum P neptu L || 3 ceperit P ||
3 ss. Caelum — non ante visum] cf.
schol. Bern. p. 798 adn. || 4 aqua] aqua ||
conglobatum] congelata schol. Bern. ||
5 (NOVVM) lemma addidi || p̄mitus, corr.
m. rec. N || 6 visū] P || 7 statum]
satum || 9 terram N || 13 PYRRHAE]
pirre || 14 idest filia] .i. filia || 15 pos-
suit P || ante enim Saturnia] enim ante
secum, cf. schol. Bern. || 16 Pyrrha]
pirra || diacalion L diacolon, corr.
diaca- P diacalion, corr. deu- N ||
18 p̄ diluuium N || 19 diocalione LP
diacalion, corr. deu- N || Pyrrha] syra,
corr. m. II P sira LN || temis N ||
20 p̄p̄ N p̄i P proi L || 23 dorsum]
tergum schol. Bern. || posita LP ||
23 s. tollerent et iactarent] tulerunt
(tullerunt P) et iectant.

12 Schol. Bern. p. 798: SVRGERE crescere, ut ibi (A. X, 725): Surgentem
in cornua cervum. Iunilius dicit.

Servii comm. Vol. III. Fasc. II.

II

38. SVBMOTIS NVBIBVS idest in 10
altum collocatis.

39. SVRGERE idest crescere.

41. HINC idest canebat. PYRRHA
idest Dea terrae et filia Terrae.
LAPIDES IACTOS idest quos Pyrrha 15
et Deucalion iactaverant, idest in
terra post diluvium Deucalionis
homines nati sunt de illis viri
et feminae.

10 Submotis L Submutis, corr.
Submotis N Summotis P || 13 Pyrra
NP Pirra L || 14 terrae P terre P ||
15 pyrra P pirra LN || 16 diccalion
LP ducalion N || .i. actauerant N
ractauerant L || 17 post] pro LP
p̄ N || diccalionis P diccalionis L
deocallonis N || 18 illas, corr. illis N ||
19 femine, corr. femi- P.

I

II

rent; cum pervidissent autem Ter-
ram omnium matrem, iacentes
ab ea tulerunt petras atque iacta-
verunt in aquam et ita nati sunt
5 homines. Thessalia tota depressa
est in medio et circa montuosa.
Ubi cum eodem tempore flumina
abundarent quondam confusa, quo
facilius vim aquae prae se fuge-
10 rent, altitudinem petebant, multi
etiam intra cumulos morabantur.
Deucalion autem Thessalus cum
Pyrrha in montem Parnassum
ascendit et eos, qui ibidem fue-
15 runt, concavis alveolis coepit in
Parnassum, ubi ipse morabatur,
deducere; denique ex siccata aqua
et lapidibus homines ostendisse

1 pervidissent *schol. Bern.* perdi-
dissent *P* p̄dedissent *L* perdedissent,
corr. perdi- *N* || autem] h. *LN* h; *P* ||
1 s. terra *LN* || 2 materium *L* materium,
corr. -am *N* || 2 s. iacentes ab ea tulle-
runt *P* iectantes abstulerunt *L* .i. i
iacentes abstulerunt *N* || 3 aque *L* aque
P a que, *corr. m. rec.* *N* || 3 s. iectauerunt
LN || 4 aq *L* aque, *corr.* aquā *N* ||
5 Thessalia] Tessalia || totā *P* || de-
pressa] dep̄sa || 6 est in medio est et
N || montosa *LP* montōsa, *corr. m.*
rec. N || 7 cum *om. L* || eo dē/// *P* ||
8 abundarent] habundarent || confussa
LP || 9 aque *LN* || prae se] p̄ id *P* ||
9 s. fugerent, *corr.* -rant *P* fugebant
LN || 10 petebat *LN* || 11 cumulos]
tumulos || morabuntur *L* morabuntur,
corr. -bantur *N* || 12 deocalion *L*
deacalion *N* deocalion *P* || Thessalus]
tessalus || 13 pyrra *LP* pyra *N* ||
parnasum *N* || 15 concaueis *P* con-
cauens *L* concauenis *N* || albeolis *P*
albeonis *L* albemis *N* || caepit *N*
cepit *P* || 16 ipse *om. N* || 17 de duce
LN || exsiccata *LP* exsicata *N* ||
18 ostendisse *L* .ost̄endisse, *corr. m.*
vet. P.

I

dicitur; lapides autem, quos Deucalion misit, in masculos, quosque Pyrrha, in feminas transfigurati sunt.

5 42. CAVCASEAS idest Caucasias, idest mons Armeniae vel Scythiae, in quo Prometheo adligato iecur vultur exedit, vel † resedet ab avibus alligatus.

10 43. ADIVNGIT idest canit.

42. FVRTVM PROMETHEI idest dicitur ignem de caelo furtim in ferulam abscondisse atque abstulisse ideoque ab Iove condemnatum in monte Caucasio poenas solvere per consummationem iecoris.

1 s. diocalion *P* diescalion *L* diescalion, *corr.* deuc- *N* || 2 s. quosque Pyrrha] pyrra quoque || 3 in feminas trans] in femina straiis *P* in femina stans *L* in femina stans, *corr. m. rec. N* || 5 Caucas eas *P* Causa seas *LN* || causa seis *L* causa seiis *N* casis, *corr. caseis P* || 6 scethiae *LP* scetiae, *corr. scitiae N* || 7 prometeo *N* || alligato *N* || 7 s. iecur vultur exedit] corui vultu rex sedet *LP* coru/// vultu rex //edet, *corr. edit N* || 11 PROMETHEI Prometheus, Iapeti filius, dicitur per sollertiam ignem a fulmine ferula furatus esse et hominibus dedisse, eum Iuppiter in Caucaso, monte Scythiae, catenis religasse et aquilam sive vulturem ei adposuisse, ut iecur eius exederet, quod semper dicitur renasci semperque lacerari *schol. Bern.* || 11 s. idest dicitur] dicitur i. || 13 s. abstulisse *P* || 14 s. condemnatum *L* 15 montē *LN* || caucassio poenas *P* caucassi openas *LN* || 16 consummationem *LN* || 16 s. iaecoris *N* || Caucasus mons Armeniae vel mons Scythiae, ubi Prometheus ligatus ab aquila consumitur propter quod ignem de caelo furtim abstulit, et ideo ab Iove condemnatus in monte Caucasio per consumptionem iecoris interiit, quod semper renatum et semper laceratum poenam aeternam facit *schol. Bern.*

II

42. CAVCASEAS VOLVCRES idest 5 mons Scythiae, ubi Prometheus ligatus ab avibus....

42. FVRTVMQVE PROMETHEI idest ignem de caelo furtim in ferulam abscondisse atque abstulisse dicitur. Ideo ab Iove condemnatum in monte Caucasio 15 poenas solvere per consummationem iecoris.

5 Caucaryseas *L* || 6 Scythiae] scythimiae || prometeus, *corr. m. II P* || 7 Post avibus lacunam statui || 12 furtim] furtum || 13 ferulā *L* ferullā, *corr. ferulam N* || 14 ab *P* a *N om. L* || 14 s. condemnatum *L* || 15 caucassio *L* cauca///sio *N* || 16 poena *L* poene, *corr. poena P* poena, *corr. m. rec. N* || 16 s. consummationem *N*.

I

43. HYLAN idest proprium. Hylas, Herculis socius, cum (cum) Argonautis navigaret, a nave excidit atque periit. Veram
5 fabulam haec continent. Alii dicunt, eum aqutum ad puteum sive fontem isse ibique praecipitem lapsum periisse. Quidam vero a Nymphis adamatum
10 raptum esse ac numquam apparuisse.

44. LITVS HYLA idest quaerenti Herculi silvae omnes responderunt.

15 46. PASIPHAEN idest proprium mulieris [regina] regis Cretae, quae adamavit taurum, ex qua Minotaurus natus est. NIVEI idest candidi. AMORE idest pro in
20 amore.

47. A idest o. VIRGO idest quasi aetate, quod antiqui fortes mulieres virgines dicebant.

1 hylan LP hilani N || puī LN
puim P || 2 Hylas] hilas || hercolis N
sotius P || cum (cum)] cum || 4 periit]
perit || Veram] uerum || 5 fabula L
fabula, corr. -lae N || 6 ad puteum]
apud eum P || 8 periis LP periis,
corr. periisse m. rec. N || 9 Nym-
phis] nimphis || adonatum LP ado-
natum, corr. adamatum N || 10 nūq;
LN || Cf. de his Hylae fabulis schol.
Bern. || 12 HYLA] hila || quaerenti]
querenti || 13 silvae] siue || 13 a. re-
spondt N || 15 passiphen LN passi-
phen P || proprium] p || 16 [regina]
uncis circumscripsi || crete P creta
N || 17 quae] qui, corr. que P ||
18 mino taurus N mina taurus LN ||
NIVEI] muei || 21 ἄ · ὄ P áíó L
āīō N || 22 quasi LN || etate L
eatate P || q P qui L qui^a, corr. m.
rec. N.

II

43. HYLAN idest Hylas, Thio-
damantis filius et Herculis socius,
cum (cum) Argonautis navigaret,
a nave excidit ac periit; eumque
ad puteum aqutum sive fontem
5 isse ibique praecipitem lapsum
periisse. Quidam vero a Nymphis
adamatum raptum esse ac nus-
quam apparuisse.

10

46. PASIPHAEN idest mulier 15
Minois, regis Cretae.

20

47. A idest eheu.

1 HYLAN] hylan || 1 s. hilastū ida-
montis LP hilastuu//////// montis,
corr. hilastau — mantis N || 2 hercolis
P || 3 cum (cum)] cum || argonautis
LN || 5 ad puteum] apud eum LN
sive om. N || 7 prusse P || nimphis
LN || 8 adiuatum LP adamatum,
am in ras. N || 9 aparuisse L || Cf.
de his Hylae fabulis schol. Bern. ||
15 passiphen P phasiphen N pha-
sasen L || 16 ss. Cretae. A idest eheu]
crete · i · cheu N cretea · i · cheu LP.

I

48. PROETIDES idest Proeti et
Antiae filiae, quae formam suam
Iunoni praetulerunt, quas Iuno
in vaccas convertit, et filiae regis
5 Argorum fuerunt nomine Chry-
sippe, Iphinoe, Iphianassa; insania
compulsae crediderunt se boves
esse et altos montes petierunt.
FALSIS MVGITIBVS idest quia
10 transfiguratae erant.

51. IN LEVI idest molli. CORNVA
idest bene, quia dementia † latet
cornua sibi exstare credebant.

52. A VIRGO idest quia fortis
15 uxor.

53. FVLTVS idest substratus.
HYACINTHO habens latus herba
subtus stratum.

54. ILICE dus.

1 PROETIDES] pro etides || .i.] et L ||
1 s. Proeti et Antiae (an Antioepae?)
petiebantis LN petiebantis P || 2 filie
LN || quod LN que P || forman P ||
3 iononi L iononi N || ptuler LN
ptullef P || quasi uno LN || 4 uacca
LN uacca, corr. -as m. vet. P || filia N ||
5 s. Chrysippe] crosippe || 6 Iphinoe]
efinoe P efinoe LN || Iphianassa]
efianasa || 7 compulse LN || 8 petef LP
peterunt, corr. m. rec. N || 9 FALSIS]
Fulsis || migitibus LN || qui N ||
10 tranfigure P || 5 ante erant LN ||
12 bene quia] biaq N || clementia LN ||
† latet] an leg. tactae? || 13 extare
N || quia per dementia cornua sibi
inesse credebant schol. Bern. || 17 HYA-
CINTHO] iachintho L iachinto NP ||
latus] intus N || 18 stratum] stratus ||
fultum latus hyacintho habens schol.
Bern. || 19 ILICE dus] illicedus LP
illicaedus N.

1 Schol. Bern. p. 800: PROETIDES IMPLERVNT. Proetides Proeti, regis Argi-
vorum, filiae de Sthenoboea (filia destinobio cod. B), uxore eius, Chrysippe
(crisippe cod. B) vel Lysippe (hissippe cod. B), Iphinoe vel Epinoe, Iphianassa
(vel Cyrianassa) (ifanassa cod. B) Iunoni formam suam praetulerunt et insania
compulsae crediderunt se esse boves et petierunt altos montes et postea sanatae
sunt a Melampode Leosthenis (leustonis cod. B) (vel Amythaonis) filio. Iunilius
et Gaudentius dicit. Cf. praef. schol. Bern. p. 705.

II

48. PROETIDES idest Proeti,
regis Argorum, filiae, quae sunt
Chrysippe, Iphinoe, Iphianassa,
idest Iunoni formam suam prae-
tulerunt; insania compulsae cre- 5
diderunt se boves esse et altos
montes petierunt.

52. VIRGO idest quia antiqui
fortes mulieres virgines dicebant. 15

1 proendesi . prothei P pro endes
.i. prothei L pro//e//des .i. prothei N
(corr. m. I, ut Thiloni videbatur) ||
2 quae] q; || 3 Chrysippe] crosipe
Iphinoe] efinoe || Iphianassa] ephianosa
L efianosa N efianosa P || 4 s. pro-
tulerunt L pro(corr. pre)- N || 5 con-
pulsae LN compulse, corr. -se m. II P ||
14 que, corr. quia N qui P || 15 dice-
bant P.

I

55. AVT ALIQVAM idest sequitur
vaccam, idest sui oblitus generis.

56. DICTAEAE idest de monte
Dicto, quasi nemorosae Nymphae.

5 CLAVDITE SALTVS idest ut in-
veniaturs taurus.

58. ERRABVND A idest flexis
pedibus. Aut errantis aut vagan-
tis dixit aut proprie, quoniam
10 non in directum pedem tollunt.

60. STAVLA idest lesib vel
gelbintib idest ubi armenta [Apol-
linis] Solis fiebant. GORTYNIA
idest Cretensis civitas.

15 61. HESPERIDVM MIRATAM idest
Hesperides Atlantis filiae, quae
patris hortum trans Oceanum, in

1 aut LN || aliq LN || sequitur
(*schol. Bern.*) || inter || 2 uacam L ||
3 dictae LN || dicite P || 4 dicte N ||
quasi nemorosae] que (q̄ N) sine mo-
rose || DICTAEAE a Dictaeo monte, quasi
de monte nemoroso *schol. Bern.* || nimphē
LN nimphē P || 8 Aut errantis] ut
errantis N || 9 aut proprie] aut (Δ P)
propriae || q̄m LN || 10 indiratum, *corr.*
-ectum *m. rec.* N || tollunt] ERRABVND A
Homerus stabula errabunda aut erran-
tis aut vagantis dixit aut proprie, quoniam
non in directum pedem tollunt
idest † felix pedibus *schol. Bern.* ||
12 gelben (*corr. gelbin*) tibi ubi L
gelbin tibi ubi N geltib .i. ubi P ||
12 s. [Apollinis] *uncis inclusi* appol-
lonis L appollonis; *corr. -inis* N ||
apolloni P || 13 fiebant, *corr. fi.* L ||
cortinia LN cortinia, *corr. cortynia*
P || GORTYNIA Gortyna Cretensis civitas,
ubi putabatur Solis fuisse armenta.
GORTYNA civitas Cretae, ubi armenta
Solis fiebant (*fort. leg. fingebantur*)
schol. Bern. || 15 hesperidē N her-
peridum P || idest *om.* P || 16 hisperi-
des LP esperides N || atlantis LP
ablantis N || filae LP filē, *corr. m.*
rec. N || que P que LN || 17 hortum]
ortum || tras P || occianum LP o////cia-
num, *corr. oceanum m. rec.* N.

II

56. DICTAEAE, quae de Dicto
monte.

5

60. GORTYNIA idest civitas Cre-
tensis.

10

61. (HESPERIDVM idest) Hesper- 15
rides Atlantis filiae, quae patris
hortum, in quo mala aurea erant,

3 Dictae aequae L Dictae////q̄ N
Dicte aequae P || 11 cortinia P cortima
LN || 15 s. (HESPERIDVM idest) Hesper-
ides] Hesperides || 16 atlantis LP
at////lantis N || filiaeque P filieq̄ N
filieq; L || 17 ortum LN || Post erant
lacunam indicavi.

I

quo mala aurea erant, custodie-
runt. Unde Hippomenes, Megari
filius, tria a Venere accepit.
Atalante cum omnes viros cursu
5 praeiret et sponsione luderet, mala
aurea proiciens, dum ea collige-
rentur, excursus faciebat atque
concupitus virorum fugiebat, sed
postea adamata est ab Hippomene,
10 Megari filio, Neptuni nepote, (et)
superata ab illo, quod Veneriana
mala acceperat, et victam eam
praemii nomine coniugem accepit.

Atalante, Schoenei filia, cursus
15 certamine cum in ipsa conten-
tione ter singulos viros vicisset,
* ideoque praemii nomine accepit
eam coniugem Hippomenes.

1 aerant *L* || 1s. custoderunt *L* ||
2 hi poeme mes *L* hi poeme in es
P hi poeme//nes *N* || Megari] Megarei
*conieci in schol. Bern. p. 801, in quibus
hic magaris et infra megaris legitur* |
3 filias *LP* filia// *N* || a uenera, *corr.*
-re P || accipit *LP* accipit, *corr. accipit*
N || 4 Atalante] atlante || 6 proiciens
LP proi//ciens *N* || 6s. colligerentur]
collegerentur || 8 concubitos *L* con-
cubitos *N* || fugebat, *corr. m. rec. N*
sugebat *L* sed *P* || 9 ippome *LN* ippo-
mae *P* || 10 Megari] megaris || 10s. filio
neptuni nepote supra *in marg. m. vet.*
P || 10 neptū *L* || nepotes *N* || (et)
addidi || 11 superata] supra *LP* supre
N || quod] que || Veneriana] uenerint *L*
uenerunt *N* || 12 accipit *LP* accipere
N || iunctam *LN* || 13 primū *LN* primū
P || coniugem] iugem *P* iugum *LN* |
accepit] accipit *De toto hoc scholio*
cf. schol. Bern., in quibus nonnulla
desunt, nonnulla aliter leguntur ||
14 Atalante Schoenei] Atlantes chie-
nei || filia] filiam (filiū, *corr. filiā N*) ||
15 ter tumine *P* || tuminae, *corr. -inae*
N || tumine *L* || 15s. contensione *P* ||
16 singulos viros vicisset] singula mis-
sorū (misorū *N*) uicta || 17 ideo-
que] *P* || primii *L* primii, *corr. pre- N* ||
accepit] accipit.

II

..... PVELLAM idest Atalanten,
Schoenei filiam.

1 athlantēcinei *P* athlantancinei
LN.

I

62. PHAETHONTIADAS idest Iliadas, sorores Phaethontis. MVSCO idest circumdatas et contextas musco canit. Muscus herba circa
5 caudices arborum bene olens nascitur.

63. PROCERAS idest susum rectas. ALNOS idest ferna, pro populis posuit.

10 64. ERRANTEM idest amantem. PERMESSI idest proprium fluminis Boeotiae. GALLVM idest Cornelius Gallus, cuius eclogarum libri leguntur. GALLVM filium Solis,
15 qui cum se crederet filium Solis esse, petiit a patre suo, ut currus regeret. Hic postea praeceptus missus est in Padum fluvium ac Cucnus nominatus est, quem
20 fentes sorores in populos mutatae sunt.

65. AONAS idest Nymphas (in montes) Boeotiae venientes ut amail. VNA idest Musarum.

1 Phetontiadas LN Poetontiadas P || idest om. P || 1 s. Iliadas] illi ad as (adas P) || 2 phetontis LN fetontis P || 5 caudices] caudas || 7 sussum LN sūsū P || 7 s. rectos LN || 8 ferna] P || 10 errante N erantem LP || 11 proprium] propir || 12 Boeotiae] boetiae || 12 s. cornilius LP cornilius, corr. cornelius N || 13 eclogarum] eglogarum || 15 crederet filium solis, solis m. II. vet. P || 16 petiit] petit || curnos, corr. curros P curnose quos L curnos aequos N || 17 segeret L ségeret N || 18 misus P || fluūm, corr. m. vet. P fluuius LN || 18 s. accucnus P nacucenus L naccuonus N || 19 nominatur est N || 20 populus L populus, corr. -as (an -os?) N || 20 s. mutata LN motate P || 22 Nymphas] nimphas || 22 s. (in montes) ex schol. Bern. addidi || 23 Boeotiae] boetiae || 24 amail. VNA] amai luna || mussarum LN.

II

62. MVSCVS herba circa caudices arborum bene olens nascitur. PHAETHONTIADAS idest Iliadas, sorores Phaethontis.

63. PROCERAS ALNOS idest susum rectas.

64. ERRANTEM idest amantem. 10 PERMESSI idest proprium fluminis Boeotiae . . . ac Cucnus nominatus est, quem fentes sorores in populos mutatae sunt. Vel Cornelius Gallus. 15

65. VNA SORORVM idest Musarum.

1 s. caudices] caudas || 2 b olens P bolens LN || 3 phoetontiades (es, corr. as N) LN phoetiçontiades P || 4 sororis LN || Phaethontis] foetontis || 7 procaeras N proceres, corr. -as P || 11 s. pp flum boetiae nominatus P p fluii accrunus nominatus LN, cf. exc. I || 14 motate LP mōtate N || 14 s. cornilius LP cornilius, corr. -elius N || 22 sororem LN sorem P || 22 s. mussarum LP mu///sarum N.

I

66. CHORVS idest honorem fecerint Phoebō discipuli.

67. LINVS idest filius Apollinis et Samathae. Alii dicunt huic hoc factum contigisse.

68. APIO idest liubserb herena. Olus apiumque iuxta aquam haec sunt amariora.

10

70. QVOS idest dederant. ASCRAEO SENI idest notandum ibi 'seni', nam mortuus finem vi-

15 vendi recepit, vel quod ei vita sit redonata. ILLE idest Hesiodus.

71. RIGIDAS idest aut duras aut nimium rectas. DEDVCERE idest multa re permulcere rusti-

1 choros *P* || 1s. fecerint] facient ||
 2 ^hbebo, *corr. m. I L* phebo *NP* ||
 dispuli, *corr. m. vet. P* || 4 apollonis *P*
 appollonis *L* -onis, *corr. -inis N* ||
 5 Samathae] samate Psamathae (Psa-
 mathes) *in schol. Bern. p. 802 coniect,*
quae et ipsa samathe habent || dicunt
P || huic] huic Lino *schol. Bern.* || 7 liub
 ferbherena *N* liub ferb herena *P* liub
 ferb herena *L* || 8 holus *LP* || apiumque]
 appique || 8—14 iuxta — 'seni', nam
om. L || APIO olus vel genus herbae
 viridis. AMARO (amore *cod. B*) apii qui
 iuxta aquam non sunt amariores esse
 solent *schol. Bern.* || 12s. ASCRAEO] as-
 creio || 13 seni, *corr. seni P* || 13s. no-
 tandum ibi 'seni', nam] notandum//bis
 enim *schol. Bern.* notandum bis enim
codd. || 14 mortuus] motuus *schol. Bern.*
 mortis *codd.* || firem *P* || 14s. uiuenti *L*
 uuenti, *corr. m. rec. N* || 15 recepit]
 pci/pit *P* pcepit *LN schol. Bern.* || quod
 ei vita] quo de uita *P* quod euita *LN* ||
 16 Hesiodus] essiodus || 17s. duras ð *P*
 dura sã *L* || 18 mimium, *corr. nimium P* ||
 didecere, *corr. deducere N* dudecere *L* ||
 19 multa re] mulcere *P* multare] mulcere
L multare *p*///mulcere *N* idest quibus
 rusticos solebat mulcere *schol. Bern.*

II

66. VIRO idest Gallo. PHOEBI idest Apollinis. CHORVS OMNIS idest Phoebi discipuli.

67. LINVS idest Apollinis filius et Samathae. ILLI idest Gallo. 5

68. APIO idest herena olus est.

69. TIBI idest Gallo. MVSAE 10 idest Deae.

70. QVOS calamos dederunt. SENI idest Hesiodo.

1 gallo phebi *NP* gallo febe *L* ||
 5 samatae *L* samate *N* samata *P* ||
 illi .i. 1 sileio (an Hesiodo vel? *cf. schol. Bern.*) gallo *P* || 7 aereña oliis *L*
 herena (*corr. herba*) olus *N* eretiaolus
P || 10 Mussae *P* || 11s. Deae. qvos]
 de aequos *LP* de aequos, *corr. m. rec. N* || 12 calamus *LN* || 13 SENI] se
L || esiodo *LP* aesiudo *N*.

I

cos solebat. ORNOS idest ligna
idest darchac.

72. HIS idest calamis. GRYNEI
idest mons Colophoniae Apollini
5 sacer vel Apollinis nemus.

74. AVT SCYLLAM idest . . . .

1 ornus LN || 2 s. idest darchac.
mus idest calamis | idarchachis .i. cala-
mis N .i. darchachis .i. calamis L
.i. darchahis .i. calamis P || 3 grinei P
grinae N girinae L || 4 colofoniae ||
appollini L appolloni, corr. -ini N ||
5 apollinine mus P appolli .i. nine-
mus L appolini nemus N || 6 AVT] ā
P || scillam LP sillam N || 6 s. idest
. . . . . DVLICHIAS] .i. dulichias.

II

74. QVID SCYLLAM. Virgilius
duas Scyllas dicit esse, unam

6 QVID] quod || scillam LN || 7 scillas
LN scyntillas, *suprascr. m. II* schillas
P || una, *corr. m. II* unā P una LN.

6 *Schol. Bern. p. 803*: AVT SCYLLAM NISI et reliqua. Sciendum est in hoc loco, utrum Virgilius de una (am) de duabus Scyllis loquitur; sed si de una, quae est Nisi, eum falli putamus; inde melius intellegendum est, eum de duabus loqui, et per 'aut' coniunctionem disiunctivam fabulas earum caute secernit, et in sexto libro Aeneidos Virgilius dicit duas Scyllas esse, dicens (v. 286): Scyllaeque bifformes. Una Nisi, altera Forci, quarum fabulae hae sunt. Nisus, Megarensium Siculorum rex, a Minoe, Cretensium rege, propter Androgei, filii sui, obitum, quem Athenienses et Megarenses dolo circumventum occidissent, graviter obpugnabatur. Sed Scylla, filia Nisi, adamavit Minoem, patris scilicet hostem, et patri dormienti crinem fatalem purpureumque abscidit, ut Minoi, hostium regi, cuius amore flagrabat, daret, quo absciso pater periit. Atqui Scylla a Minoe non recepta, (qui) hoc genus victoriae execratus eam in mare deiecit, et in avem, quae ciris dicitur, Latine vero tonsilla, conversa est. Item pater eius Nisus in Haliaetum conversus est, qui parricidii exsequens poenas Cirim hostili mente persequitur. Item: Scylla Forci et Crataeidis filia, virgo pulcherrimae (formae), a Glaucō, deo maris, adamata est, de qua Virgilius dicit in primo libro Aeneidos (v. 200): Vos et Scyllaeam rabiem penitusque sonantis Accestis scopulos. Set a Circe, Solis filia, quae Glaucum adamaverat, in beluas marinas transfiguratur fretumque Siculum obsedit, ubi praetereuntes naufragio adiciebat eamque Neptunus percussam tridenti in scopulum mutavit.

Scylla, Forci filia, a Glaucō, deo maris, adamata est. Glaucus vero non valuit tenere eam. Ad Circe, Solis filiam, perrexit maleficiorum doctissimam rogavitque, ut Scyllam maleficis corrumpere. Circe vero rogantem Glaucum adamavit, sed ne Scylla plus forte a Glaucō amaretur, quam Circe, fontem, in quo Scylla (post) venatum abluī consuerat, quia Dianae comes erat, venenis infecit, in quem descendens Scylla pube tenuis in beluas mutata est; sed, quia monstra, idest pilos suos in canes versos, tegere non potuit, in mare profugit et virgineam extulit faciem navigantibus; ideo nautae torquebant ad eam naves, virginem eam credentes, quos illa comprehensos beluis suis porrigebat, ut rabiem luporum posset conspescere. Tunc Neptunus iratus tridenti percussam in scopulum mutavit, qui praetereuntes naufragio affligit. QVAM FAMA SECVTA EST furandi crinem Nisi, quem dedit Minoi. Illa crinem furata est, ego carmen. FAMA idest infamia, ut ipse (A. II, 21): Est in conspectu Tenedos notissima fama, idest infamia, quia Tennes cum noverca sua concubuit. FAMA SECVTA EST si quidem alterius amore flagravit. Iunilius dicit.

I

II

Nisi filiam, alteram Phorci. Nisus, Megarensium Siculorum rex, a Minoe, rege Cretensium, propter Androgei filii sui occisionem, quem Athenienses et Megareses dolo circumventum occidissent, graviter oppugnabatur. Sed Scylla, Nisi filia, adamavit Minoen, patris scilicet sui hostem, et patri crinem fatalem purpureumque abscidit. Quo iam absciso pater periit. Itaque Scylla a Minoe non recepta; detestans malum, quod in patrem admisit, [et] eam in mare iecit, et in avem, quae ciris dicitur, Latine vero tonsilla, versa est et pater eius Nisus in haliaetum conversus est, qui parricidii exsequens poenas cirim hostili mente persequitur.

Scylla vero, Phorci et Crataeidis Nymphae filia, virgo pul-

1 filia, *corr. m. II filiā P filia LN*; altera, *corr. m. II -rā P altera N* ultra *L* || forci *LN* orci *P* || 1 s. nis; Nisus *P* || 2 migarensium *L* migarensium, *corr. meg- N migarensium P* || 5 athenenses *P* ad thenenses *L* athnenses, *corr. m. rec. N* || migarenses *LP* mig-, *corr. meg- N* || 6 circumventum *P* || 8 Scylla | scilla || 8 s. // minoem *P* || 10 crimen *L* crimen, *corr. crinem N* || 10 s. purpureum que, *corr. que P* purpureumq; *L* purpureumque, *corr. purpur- N* || 11 s. absciso | abscisa || 12 scilla *LN* || 13 detestans *L* || 15 [et] ditto-graphia ortum abiecti || 16 quae] que || cyris *LP* || dē *L* dē *N* || 17 tonsilla *LN* tulsilla *P* || 18 halietum *P* halie *LN* || 19 paracidii *P* paricidii *LN* || exsequens *LP* || penas *LP* || 20 cirū *N* cyrū *LP* || persequitur | psequitur || 21 Scilla *LN* || Phorci | forci || 21 s. Crataeidis | critidis || 22 nimphe *LN* 22 s. pulcherima *N*.

I

II

cherrima a Glauco, Deo maris,
adamata est, de qua Virgilius
dicit in I libro Aeneidorum
<v. 200. 201>: Vos Scyllaeam
rabiem penitusque sonantis 5
Accestis scopulos. Et a Circe,
Solis filia, quae Glaucum ama-
verat, in beluas marinas trans-
figurata est fretumque Siculum
obsedit, ubi praeternavigantes 10
adficiebat. Eamque Neptunus per-
cussam tridenti in scopulum mu-
tavit. Glaucus enim Scyllam
habere et tenere non potuit. Ideo
rogavit Circe, Solis filiam, male- 15
ficiorum doctissimam, ut Scyllam
suis maleficiis corrumperet et
seduceret. Circe vero Glaucum
amans, ne Scylla plus forte a
Glauco amaretur † et illa, sciens 20
fontem, in quo Scylla post venat-
tum se abluere semper consue-
verat, quae Dianae comes erat,
illa malefica veniens ad fontem
inficit illum, in quem descendens 25

2 adanata *N* || 3 in libro *L* in
1 librom, 1 *m. rec.* *N* || aeneidorū *P* ||
4 Vos | Vo *N* || Scyllaeam | scileam ||
5 penitusq̄ *LN* || sonectis *LN* sonectus
P || 6 adcestis *N* acestis *P* acretis *L* ||
7 filiaq, *P* || 7s. amarat, *corr. m. II P*
8 belbus *L* belbus, *corr. m. I N*
belbus, *corr. m. II P* || 10 p̄ nauigantes,
corr. m. II p̄ || *P* || 12 scopulā *L*
scopulam *N* || 12s. motauit *L* mōtauit
N mōtauit, *corr. m. II P* || 13 scillam
LN || 15 Circe | circe || 16 scillam
LN || 17 maleficus *N* || corrueret *P*
18 Cyrce *N* || 19 scilla *LN* || 21 Scylla |
scilla || 21s. p̄ uenatum *N* || 23 que
LN que, *corr. m. II P* || Dianae |
diane || 23s. comeilla *L* tomeilla *N*
24 malefica | maleficia || 25 discendens
LP discendens, *corr. des-* *N.*

I

5

10

76. DVLICHIAS Ithacenses.

15 74. SCYLLAM QVAM FAMA SE-
CVTA EST si quidem alterius
amore flagravit. Sed fama idest
infamia, ut ipse <A. II, 21>: Est
in conspectu Tenedos notis-
20 sima fama idest infamia, quia
Tennes cum noverca sua concu-
buerat.

75. INGVINA idest nomen loci,
in quo canes Scyllae latrabant,
25 vel melen.

76. DVLICHIAS idest Ulixis
patria.

77. A et exsecratio est et in-
teriectio.

14 ithachenses *L* itachenses *N* ita-
henses *P* || 15 SCYLLAM QVAM scyllā q ||
17 flagtauit, corr. flagr- *P* || idest |
i. : || 18 insania *LN* || 20 idest | i. : ||
21 Tennes] tennes || 23 INGVINA] in-
guma || 24 scillae *LP* scille *N* ||
25 melen] me len || 26 dulicias *LP*
dulitias *N* || Ulixis] olixis || 28 A et |
ā ee *NP* ā ee *L* || exsecratio *P* || et |
i *LN*.

II

Scylla pube tenus in beluam
mutata est et rel. Neptunus vero
sibi non placens, Scyllam virgineo
vultu fallentem semper invadere
naves, illam percussit (et) in 5
scopulum convertit.

70. ANTE idest (notandum) ibi
'seni', nam mortuus finem vivendi
recepit vel (quod) ei vita sit
redonata. 10

72. HIS idest calamis. GRYNEI
idest mons Colophoniae Apollini
sacratus (vel) nemus Apollinis.

1 scyllā, corr. scylla *P* scillā *L*
scilla/// *N* || 2 rel.] ri. || 3 scillam *LN*
5 (et) om. || 5s. in scopulum, *suprascr.*
m. II conuertit *P* convertit om. *LN* ||
7s. (notandum) ibi 'seni', nam] bis
enim *codd.*, cf. *exc. I p. 121* || 9 recepit
vel (quod) ei] percipit t ei *P* percipite
lei *L* percipite lei, corr. perce- *N*,
cf. *exc. I* || 11 hīs *LN* || gyrynei *L*
girinei *N* || 12 Colophoniae] colofoniae ||
apolloni *P* appolloni *L* appollini *N* ||
13 (vel) om., cf. *exc. I p. 122* || nemus
Apollinis] nemus apollonis sacratus
nemus apollonis *P* || apollonis *P* appol-
lonis *LN*.

I

II

74. VEL SCYLLAM idest Nisus,
 rex Megarensium, cum oppugna-
 retur a Minoe, rege Cretensium,
 Scylla, filia eius Nisi, quae ada-
 5 maverat hostium ducem, crine
 fatali absciso * et postea propter
 illa prodita non recepta in navem
 regiam, mutata est in monstrum
 sui nominis, quae circa fretum
 10 Siculum socios Ulixis vexavit, (in)
 quam Ulixes, (ut) videtur, incidit.

78. TEREI idest proprium viri.
 Orosius dicit: Terei Prognæ
 et Philomelæ [eius] incesto
 15 parricidium adiunctum at-
 que execrabilius utroque
 convivium per infandos cibos
 additum, cum propter sororis
 pudicitiam ereptam prae-

1 SCYLLAM | scillam || 2 megarentium
 P meganentium L meganentium, corr.
 m. rec. N || 2 s. opugnaretur, corr. m.
 vet. P obpugnaretur LN || 4 Scylla |
 scilla || que P || 4 s. ad amauerat LN ||
 5 ostium N ostium, corr. hostium P ||
 crini LP crini, corr. crine N || 6 Post
 absciso lacunam indicavi || 6 s. propter
 illa | p̄t illa LN p̄ti illa P || 8 motata
 LP motata N || 9 quae | que || 10 so-
 cioso lexis P socios olix L socios
 olexis, corr. s. olixis N || 10 s. (in) quam |
 q LN qui P || 11 Ulixes | olexis ||
 (ut) om. || incidit | inciditur NP inci-
 detur L || 12 proprium viri | proui ut ||
 13 urosius L urosius, corr. or- N ||
 therei N || progne P || 14 filomelæ
 LP filomel//æ N || eius | eius P ||
 incerto LN || 15 parricidi//im N ||
 15 s. adque N || 16 execrabilius N ex-
 ecrabili//; P execrabilis L || 18 pp
 LN pp P || 18 s. sororis, oris in ras. P
 19 pudicitiam LN || 19 s. praecissam-
 que N.

13 Orosius | Hist. I, 11: Tunc etiam
 Terei Prognæ et Philomelæ in-
 cesto parricidium adiunctum —
 pater comedit.

5
 10
 78. TEREI idest proprium viri.
 Progne idest Pandionis filia, uxor
 Terei, Thracum regis.

12 Terei LN || proprium | pro -i- P
 proi L prō// N || 13 idest om. LP
 14 Thracum | tracam.

I

cisamque linguam filium par-
vulum mater occidit, pater
comedit.

5

83. EVROTAS idest fluvius La-
conicae, in cuius ripa lauri sunt
et templa Apollinis, cuius arbores
10 edidisse carmen poeta refert.

84. ILLE idest Silenus. PVLSAE
idest pro echo pulsatae. REFE-
RVNT idest canenti reiciunt.

85. COGERE idest concludere.
15 REFERRE idest reducere vel re-
cognoscere.

86. ET INVITO PROCESSIT idest
quasi nolente; nolentem dicit
propter carminum voluptatem.
20 Vel INVITO PROCESSIT idest ex
harmonia mundus. Nam et ibi
ideo ait <A. VII, 37>: Aethera
mulcebant cantu, et modo hic
delectatione captus est, quoniam
25 invito se processerit Vesper.

FINIT ·VI·

1 linguam P || 2 pater] mater |
3 cōedit N || 7s. latonicae N || 9 appol-
linis L apollonis P || 10 edidisse] edi-
dicisse conieci in schol. Bern., ubi et
edisse vel edisse legitur || 11 ille L ||
Silenus] plenus || PVLSAE] pulse || 12 pul-
satae] pulsate || 13 canenti reiciunt]
cum anent reicere codd. commonent
referre vel commonem referre schol.
Bern. || 15 referr///e P || 15s. recognore L
recognore, corr. m. rec. N || 17s. pro-
cessidi quasi LN || 19 propter] prū LP
pp//// N || voluptatem] uoluntatem ||
21 harmonia] armonia || m////, corr.
m. vet. P || 22 Aethera] et hera ||
24 dilectatione LP dilectatione, corr.
del-N quoniam] quo LP co N || 25 in-
uitos, corr. inuito N || Vesper] ueper.

II

79. PHILOMELA idest quod fecit
Progne, hoc dicit Philomelam 5
fecisse.

83. EVROTAS idest fluvius La-
conicae, in cuius ripa lauri sunt
et templa Apollinis, cuius arbores
10 edidisse carmen poeta refert.

84. ILLE CANIT idest Silenus.
PVLSAE VALLES idest pro echo.

85. COGERE idest concludere.

15

FINIT ·VI·

4 philomella L philome//la N pilo-
mella P || idest om. LN || qt N || fecit
schol. Bern. d7 codd. || 5 philomellā L
philomella P filome//lā N || 8 in cuius]
ut cuius LP || 8s. lauri sunt et] lauris
et LN || 9 apollonis P appollonis L
appollonis, corr. -inis N || 12 PVLSAE]
pulse || uales P || 26 FINIT ·VI· om. P.

I

INCIPIIT ·VII·

5

10

1. FORTE SVB ARGVTA rel. idest continentur IIII personae: Meliboei [et] Virgiliti vel Vari; Daphnidis hoc est Corneli [et] Galli (vel) Caesaris [poetae sunt] * ARGVTA dresachtach idest personanti vento. ILICE DAPHNIS idest Mercuri filius, optimus poeta, significat Caesarem.

1 INCIPIIT VII, *subscr.* uirgt decanus N || 13 rel.] rī || 14 ·III· persone LN || 15 [et] *seclusi* || vel] et || 16 hoc⁵, *corr. m. vet.* P || cornili LP cornili, *corr. corneli* N || 16 s. [et] Galli (vel)] et galli || Quattuor personae in hac ecloga introducuntur: Meliboei Virgiliti vel Vari; Daphnidis Corneli Galli vel Caesaris; Corydonis et Thyrsidis Virgiliti et Macri, quorum par aetas fuit *schol. Bern.* || 17 [poetae sunt] *apertum nominum antecedentium glossima seclusi* || poete LP || 18 dresachtach] dresach tach L dresactach N || personanti] psonanti || 19 ilice] scilicet LP salicet, *corr. m. rec.* scilicet N || daphnidis P || 19 s. mercuri P merari LN || 20 obtimus P || sig̃ L signi NP || 21 cesarem LN.

II

INCIPIIT ·VII·

Continentur IIII personae: Meliboei [et] Virgiliti vel Vari; Daphnidis hoc est Corneli [et] Galli vel Caesaris [poetae sunt]; Corydonis et Thyrsidis Virgiliti et Vari: horum fere similis aetas fuit et † prioris personae diu futura sunt, diu certamine sequentur. Arcades autem ideo, quod agrestis carminis fistula sit instrumentum, cuius inventor Pan.

1. SVB ARGVTA idest loquax vel mobilis, stridula. DAPHNIS idest Mercurii filius, optimus poeta, qui et Cornelius Gallus.

1 INCIPIIT om. et in marg. s. XIV vii P || 2 persone LN || 2s. moliboei L || 3 [et] *seclusi* || vel] et || 4 h̃ ē P || cornilii LP cornili, *corr. corneli* N || 4 s. [et] Galli] et galli || 5 vel] et || cesaris N cessaris LP || [poetae sunt] *cf. adn. ad exc. I* || poetae] poete || 6 coridonis LN || tyrsidis NP tursidis L || 7 orum N || similis] sunt || 7s. etas fuit P et affuit LN quorum par aetas fuit *schol. Bern.* || 9 certamine P || 9s. sequet̃, *corr. m. I P* || IIII (titum *cod. B*) pastorum personae, duorum scilicet certantium et tertius more iudicis loquitur et quarta persona subrepat, idest (Dei) pastorum vel principis *schol. Bern.* || 10 Archades N Arcadas P Archadas L || q P q; L que, *corr. m. rec.* quia N || 11 fistola LP fistola N || fit P || 12 paN̄ P paN̄ L piah N || 13 svb] Sur LN || loquax] locax || 14 tridula LP tridula, *corr. m. rec.* str- N || Dapnis L || 15 mercurii P || 16 cornilius LP cornilius, *corr. corne-* N.

I

ratius: uxorque olentis (mariti). CAPER idest cuius lacte nutritus est Iovis. DEERRAVERAT idest todihel.

5 8. OCIVS velociter.

9. CAPER TIBI idest quoniam ex eo generantur. SALVVS idest slan. HAEDI idest plum.

13. MINCIVS idest fluuius, qui 10 transit per Mantuam, patriam Virgillii. EXAMINA idest saith idest apes [per] susurrum remittunt.

14. NEC HABEBAM idest, quae 15 meum serviret officium.

16. . . . Et magna contentio erat Virgillii et Aemilii Macri.

14. ALCIPPEN ET PHYLLIDA, idest ancillarum nomina.

20

16. CVM THYRSIDE idest Aemilius Macer, qui pari studio flagrabat † quia inscani in finibus.

1 olentis] olenus || 1s. (mariti) om. | 2 lactae P || 4 todi hel N | todi el P | todi del L || 5 occius LP | o//cius N | 7 SALVVS] salus || 8 hedi N || plu L || 9 fluuius P || 10 mantiam L | mantiam N | mantia P || 11s. saith apes LN | saithia pes P || 12 [per] seclusi p̄ N || susurrum] susurum N | sursum schol. Bern. || 12s. remittunt schol. Bern. | ire amittunt codd. || 14 abebant N || quae] quem || 15 † seruiret P | † seruus et L || 16 contentio, corr. m. rec. N || 17 uirgili P || emenim arcu LN | emeni marci P || 18 ALCIPPEN] alcipen || PHYLLIDA] pillida || 19 ancellarum L || 21 tyrside N | tirside LP || 21s. Aemilius] emelius || 22 pari] paris P | patris LN || 23 inscani L | scani NP || † quia inscani in finibus] fort. reliquiae sunt scholii ad v. 11 pertinentis hunc fere in modum

v. 15 Schol. Bern. p. 808: DEPVLLOS. utitur, ut (E. I, 22): Ovium teneros

II

uxorque olentis mariti idest capri.

9. CAPER TIBI SALVVS idest quoniam ex eo generantur.

13. MINCIVS idest fluuius, qui transit per Mantuam, patriam 10 Virgillii. EXAMINA idest apium.

14. NEQVE EGO ALCIPPEN NEC PHYLLIDA idest nomina ancillarum.

16. CERTAMEN idest ille et ille, non illius et illius. CVM THYRSIDE MAGNVM idest Aemilius Ma-

1 holenus LP | olenus N || mariti] uiri P | uir LN || 2 capi N || 6 salus LP || 7 generatus LN | generatus, corr. -tur P || 10 mantoam L || 11 Exanima L || appia N || 18 ego alocipen P | ego-licepe LN || 19 pellida LP | pellida, corr. pill- N || ancillarum LP | ancill-, corr. ancill- N || 22s. THYRSIDE] tirside || 23 Aemilius] emelius || 23s. mater L.

Verbo proprio (proprie codd.) pastorum depellere fetus. Iunilius dicit.

I

17. POSTHABVI idest contempsi.
SERIA idest samret, allegorice
5 Virgilius dicit contra inimicōs rel.

18. VERSIBVS AMBO idest pro
illorum lusu.

19. (MVSÆ.) Tria genera Musarum: aqua ignis aer.

10 21. NYMPHAE idest allegorice
Musas ego diligo. LIBETHRIDES
idest quas nos diligimus, idest a
monte Boeotiae Libethro, qui est
Musis sacer.

15

11. PER PRATA IUVENCI idest
fluvius dicitur Iuencus.

21. Aliter Libethrus idest fluvius
in Thracia, ubi Orpheus
20 laniatus est.

Alii fontem in Boeotia esse
dicunt.

emendandae: (IUVENCI) quia Iuencus est
fluvius, cf. exc. I p. 131, 17 et schol. Bern.
ad E. VII, v. 11 (p. 807): Iuencus enim
fluvius dicitur haud longe a Mincio.

3 p̄habui N || 3s. contempsi. SERIA |
contensis eria || 4 samret P samre N
samre L || allegorice | allegoricae || 5 dr
LN || rel. | rt || 8 (MVSÆ) lemma addidi ||
trea LP trea, corr. tria N || 8s. mussam
P mussā LN || 10 nimphe LN niphe
P || alleg//oricę P alligatoricae LN ||
11 dilego LP dilego, corr. diligo N ||
libethri^{des}, corr. m. rec. N libe dirides
P || 12 dilegemus P || 13 Boeotiae
Libethro | begue libe P belibe LN ||
16 PER PRATA | p̄ parata LN || 17 fluvius |
filius || dr LN || iuencus, c in ras. P ||
18 libet hrus LN libet hrus, ru in
ras. P || 18s. fluvius P || 19 Thracia |
tracia || orfeus P orpheus L || 21 Alii |
Alia L Aliā^v N || fontes L || Boeotia |
boetia || 22 dicit LN.

10 ss. Schol. Bern. p. 808: NYMPHAE LIBETHRIDES a monte Boeotiae Libethro,
qui est Musis sacer, vel Libethrus fluvius in Thracia, ubi Orpheus laniatus
est, ubi se Musae lavabant. Alii fontem in Boeotia dicunt. Iunilius dicit.

9*

II

cer, qui pari studio flagrabat †
qui ascanti in finibus.

17. POSTHABVI idest contempsi.
MEA SERIA idest secreta negotia
domus meae vel mea propria. 5

21. NYMPHAE idest allegorice 10
Musas ego diligo. LIBETHRIDES
AVT MIHI CARMEN idest Libe-
thrus fluvius in Thracia a monte
Boeotiae Libethro, qui est Musis
sacer. 15

3 P//abui N || contemsi^p, corr. m. II
P || 10 nimphe LN || allegorie, corr.
m. II allegoricę P allegoricae LN ||
11 mussae L mu//sae N mussa P ||
dilego P || LIBETHRIDES | libetrides || 12s.
libetrius NP libethrius L || 13 fluvius |
filius || tracia N tratia P || 14 boezie N
beozie, corr. m. II -icę P beozia L ||
libetro codd.

I

22. CODRO idest poeta amicus Virgili; quoniam laudat Codrum, nunc intellegi voluit Helvium Cinnam poetam, de quo melius
5 sentit. Idem est Cinna, cum dicit <E. IX, 35 s.>: Nam nec adhuc (Vario) videor (nec) dicere (Cinna) Digna, sed argutos inter strepere anser
10 olores. Ait autem Cinnam (non) minus ingeniose scribere, quam Apollinem. PROXIMA idest similia Phoebi (et) Homeri carmina.

24. ARGVTA idest stridula, mo-
15 bili. (PENDEBIT) aut si non similia canere potero, desistam esse poeta.

25. PASTORES idest poetae. CRESCENTEM idest incipientem dicere. ORNATE idest de se dicit.

20 26. ARCADES idest Aemilius Macer. RVMPANTVR idest ex invidia. CODRO idest Codrum Cinnam dicit et vult utique tamquam lividum aestimatorem futu-

1 codrā, corr. m. rec. N || amicus supra lin. m. vet. P || 2 uirgili P || laudat] laudet || 3 intelligi N || 3s. Helvium Cinnam] helidum cignam || 5 Idem est Cinna, cum] Idē et aracum L idē et ara cum P .i. et aracum N || 7 (Vario) om. || (nec) om. || 8 (Cinna) om. || 8 s. sed argutos] sed quosdam argutos || 9 stripera P itripera L stripera, corr. strepere N || 10 olores LP olores, corr. olores m. rec. N || 10 s. Cinnam (non) minus] cimminus || 11 ingeniosse LP ingeniosse, corr. -ose N || q LN qui P || 12 Apollinem] appollinem || 13 Phoebi (et) Homeri] phebi meri LN phebi omeri P || 14 tridula L || 15 (PENDEBIT) lemma supplevi || aut] ā P || 16 potere L || 17 poetae] poete || 20 Aemilius] emelius || 22 quodro N || 22 s. cignam N || 23 diŕ P || 23 s. tāq P tāq; LN || 24 libidum L libidum N libium, corr. libidum m. I P || estimatorem L.

II

22. CODRO idest poeta amicus Virgili; quoniam laudat Codrum, Helvium Cinnam poetam vult intellegi, de quo melius sentit.
PROXIMA PHOEBI idest similia 5 Phoebi et Homeri carmina.

24. PENDEBIT idest aut si non similia canere potero, desistam
15 esse poeta.

25. PASTORES idest poetae. CRESCENTEM idest incipientem dicere. ORNATE idest de se dicit.

26. ARCADES idest Aemilius 20 Macer. VT ILIA CODRO idest Codrum Cinnam dicit et vult tamquam lividum aestimatorem futurum operis sui invidia . . . .

1 Codro, suprascr. m. II .i. teocritos P quodro N || 2 laudat] laudet quodrum N || 3 Helvium] helidum || 4 meluis LN || 5 Phebi P boephi L foebi corr. N || 6 foebi N febi P || Homeri] omeri || 14 idest aut si non .i. āsinon L .i. ā sin P iamsinon N || 16 poetā, corr. poeta P || 17 poetae] poetā, corr. poeta P poeta LN || 19 de se] derē L decē N || 20 Archades LN || Aemilius] emelius || 23 tāq LN lipidum LN libidum P || aestimatorem] aestimatori || 24 post invidia lacunam statui.

I

rum operis sui invidia rumpi vel, si livide, inquit, laudare coeperit.

27. VLTRA idest si plus laudaverit, quam mihi placuerit. BACCHARE idest fronti corona inde ligatur, si quis est nociturus ingenio. Ut quidam putant, Cornificium lividum dicit, quia Cinnam [quem] supra laudavit.

10 Herba bacchare, quod ob fascinum in frontem ligatur.

29. SETOSI idest simch. (PARVVS MICON) idest ex illo, quod scriptum est: † Micone granoque revexerat insulis. [Apol-

2 libi dē *L* libidmem, *corr.* libidem *P* libide/// *N* || inquit *LP* || ceperit *P* || 4 q *LN* qui *P* || 4 s. bachare *P* || 5 ss. fronti corona inde ligatur, si quis est nociturus ingenio. Ut quidam putant] si cornua molliatur si qua est nocitura minc nium ingenium quidam putant *codd.* BACCARE herba, quae ob fascinum in frontem ligatur; ex baccare coronā molliatur, si quis est nociturus ingenium quidam putant *schol. Bern.* Illud minc nium vocabuli ingenium dittographiam praebere perquam verisimile est || 8 libidum *LP* libidum, *corr.* lividum *N* || 8 s. quia Cinnam [quem] supra laudavit *secundum schol. Bern. scripsi* quem cinnam (cinnam *N*) quem supra laudent *codd.* || 10 bacchare] bachare || 10 s. offas cinum *L* offas cinum, *corr.* ob fas- *N* ob (b in *ras.*) fascinum *P* || 11 ligatus *N* ligatus *L* || 13 idest *om.* *P* || sinnihc *P* || 13 s. Lemma (PARVVS MICON) *supplevi* || 14 quod] qui *P* || 16 reuexerat insolis *N* reuixerat insolis *P* reueae ratinsolis *P* *Locus corruptissimus hunc in modum corrigendus:* Mycono e (celsa) Gyaroque revinxerat insulis *et ad A. III, 76 referendus:* Errantem Mycono e celsa Gyaroque revinxit || 16 s. *Verba*

13 ss. *Schol. Bern. p. 810:* Parvus vocativus casus est parvus Mycon puer eius vel Diana, vel, ut Iunilius dicit, pauper dominus in oratione 'parvi properemus', et e contrario ampli divites dicuntur, *cf. schol. Bern. adn., ubi ista ad iustum ordinem revocare conatus sum.*

II

27. SI VLTRA rel. idest si plus laudaverit, quam mihi placuerit. BACCHARE idest boethin.

28. FVTVRO idest poetae mihi.

29. SETOSI CAPVT idest ecce vovetur. DELIA idest Diana. PARVVS MICON idest vel. gramen vile hederæ, idest herba, quae ob

3 rel.] ri *LP* rb *N* || 4 laudauerat *LN* || 5 bachare *LP* || boetham *LN* || 12 fut *L* futr *N* || poetae] poeta .i. *LP* poeta *N* || 13 sacetos .i. caput *P* saetos .i. caput *L* saetosi capud *N* || 14 vovetur] moctur *LN* moctetur *P* || Diana] deana || 14 ss. PARVVS MICON — consecratum] *Huius scholii lemma* BACCHARE (v. 27) *potius fuit* || 15 vile] ueli *L* || 16 hedere *LN* hedra *P* *corr. m. I* 'aedera' scribi *iusserat commentator E. III, 39* || 16 ss. quae — pastoribus Dianæ *om. LN.*

I

lini et Dianae consecratum est.]
Vota facit convenientia venatori-
bus et pastoribus Dianae, si in petra-
verit, uti restituatur sibi ager. DE-
5 LIA idest Diana. PARVVS idest puer.

30. MICON [idest Diana] vel
pauper † dominus, ut in Horatio
<Epist. I, 3, 28>: parvi prope-
remus; ut e contrario 'ampli'
10 divites dicuntur. VIVACIS idest
quod centum annos manere dicitur,
(ut) quidam dicunt.

31. SI PROPRIVM HOC FVERIT
idest perpetuum aut acceptum.

15

32. PVNICEO idest rubeo. CO-
THVRNO idest calciamento venatri-
cio, crepidine. SVRAS idest gairri.

[Apollini — consecratum est] *ad scho-
lium praecedens pertinere comm. exc. II
docet* || apolloni *P* appolloni *L* appol-
loni, *corr. -ini N*.

1 deane *LP* dāne, *corr. m. rec. N* ||
3s. impetrauerit *N* || 4 restituatur *exc.*
II et schol. Bern. restauratur *codd.* ||
5 deana *LP* dāna, *corr. m. rec. N* ||
6 Diana] deana *Pertinet ad lemma DELIA*
(v. 29) || 7 paup' *LN* || † dominus] *cf.*
schol. Bern., ubi dicens legendum esse
conieci || in Horatio] in oratione *codd.*
et schol. Bern. || 10 dn̄ in *ras. P* ||
10ss. vivacis — dicunt *in marg. m. II*
vet. P || 11 quod] qui *P* || 12 (ut) *om.*
dicnt *P* || vivacis quia centum annis
dicere vivere dicitur *schol. Bern.* ||
13 probrium *P* || 14 ā *P* ut *LN* ||
16s. caturno *LP* cāturno, *corr. m. rec.*
P || 17s. uenatoricio *LN* uenatoritio *P*
18 crepidine] crepidam et crepidinem
inter se permutavit excerptor || SVRAS]
surras || gayrri *N*.

7ss. TIBI DELIA PARVVS vel puer vel
pauper, ut Horatius <Epist. I, 3, 28>:
Parvi properemus et ampli, i. e.
divites *Urs. (Phil.)*

v. 31. LEVI DE MARMORE TOTA solent enim plerumque caput (tantum *add.*
Serv.) vel thoraca facere *Urs. (Phil.) ex Servio.*

II

invidiam in frontem ligatur, Apol-
lini et Dianae consecratum. Pau-
per † dominus . . . .

5

30. CORNVA CERVI idest vota
facit convenientia venatoribus et
pastoribus Dianae, si in petra-
verit, uti restituatur sibi ager.

10

31. SI PROPRIVM idest perpe-
tuum vel acceptum. HOC idest
munus.

15

32. PVNICEO idest rubro. CO-
THVRNO idest calciamento vena-
tricio.

1 ligatur] ligatus *P* || 2 dianae *P*
2s. Pauper † dominus . . . .] *Lacumam*
statui, cf. exc. I et schol. Bern., ubi
dicens legendum esse conieci || 8 diane
P || si impetrauerit *m. II in ras. P*
impetrauerit] impetrauerit || 14 accen-
tum *L* accentum, *corr. acceptum N*
acentum *P* || hoē *LP* || 15 monus *L*
mon, *corr. mōn m. II P* || 16 Punitio,
corr. -eo N Punitio, *corr. -icio P* ||
16s. COTHVRNO] coturno || 17s. uena-
toricio *LP* uenatoritio *N*.

I

33. SINVM LACTIS idest genus
vasis rustici ex vimine factum.
ET HAEC idest sufficit (vel) decet.
PRIAPE idest Priapus iurgiis gau-
5 det et fascinum eum dixit.

34. EXPECTARE idest sustinere
vel tollere.

36. SI FETVRA idest si [quis]
10 responderit carmen spei meae,
idest qui nunc marmoreus es
Deus, aureus eris, si fetus gregis
ampliatus fuerit. ESTO idest pro
eris. VEL AVREVS idest formosior.

15 37. NERINE idest Nerei filia.
THYMO idest melle vel flore. DVL-
CIOR idest videtur. HYBLAE idest
dulcior, inquit, Gallia melle Si-

1 smū L smū, corr. sinū P || 2 uassi
LP || rusti LP rusti^{ci}, corr. m. rec. N ||
uim'ne P uinine L || fractum LP
f//actum N || 3 (vel) ex schol. Bern.
addidi || decet] debet codd. et schol.
Bern. || 4 iurgiis] iurgis || 5 fascinum]
suscinum || dit P || Priapus iurgiis gau-
det; fascinum eum deum dicit schol.
Bern. || 8 tollere schol. Bern. tullerare
LP tullerare, corr. tolerare N || 9 FE-
TVRA] foetura || idest m. post. insert. P ||
9s. si responderit schol. Bern. si quis
responderet codd. || 10 mae N || 11 idest
om. LP || mormoreus LP mormoreus,
corr. mar- N || 12 si fetus schol. Bern.
si pecus LP si/////pecus N || grecis L
grecis, corr. gregis N || 13 ampliatus
schol. Bern. amplicatus codd. || 14 for-
mosior] fortior || 15 idest m. II supra
lin. P || 16 THYMO] thimo || 17 videtur]
fort. leg. videris || HYBLAE] iblae P
ible LN || 18 inquit LP || gallea LP
gallea, corr. gallia N || 18s. siclo LP
siclo, corr. m. rec. N.

17 Schol. Bern. p. 810. 811: HYBLAE. Hybla civitas Hispaniae, ubi thymum
(tymo codd.) nascitur. Iunilius dicit. Tamen Gaudentius dicit: Mons in
Sicilia vel locus in Attica, ubi mel optimum.

II

33. SINVM LACTIS idest genus
vasis idest bōmīlgē. PRIAPE
idest . . . . . QVOTANNIS idest
hic Aemilius Macer timet quasi,
ne noceat sibi. Priapum venera- 5
tur ut fascinum Deum.

36. SVPPLEVERIT idest per mul-
titudinem agnorum. AVREVS ESTO 10
idest formosior.

37. NERINE idest filia Nerei. 15
GALATEA idest Gallia mihi dul-
cior, inquit, de melle Siculo,
fertilitate sensus formosior.

2 uassis P || bōmīlgē N bōmīlgē P ||
2 s. PRIAPE idest . . . . .] Lacunam
statui || 4 emelius LP emelius, corr.
emilius N || 5 ne] nē LN nem P ||
5s. veneratur ut fascinum Deum] vene-
raturus (uenaraturus L) cinnam (cinnan
N) deum codd. ergo Emelius Macer
timet, ne fascinet ei et ideo veneratur
eum schol. Bern. || 10 agnorum schol.
Bern. agrorum codd. || aesto L || 11 for-
mosior N || 17 inquit] in quod || siclo
LN sido P || 18 fertillitate N || for-
mo///sior N formosior P.

I

culo et fertilitate sensus formon-
sior aedera.

38. ALBA idest quod est et
nigra, idest Gallia dulcior est
5 facultatibus nostris.

39. CVM PRIMVM PASTI idest
cum primum possessores novi
coeperint adsignatos possidere
agros.

10 40. SI QVA TVI idest concubi-
nam alloquitur. CORYDONIS idest
Virgilii. TE CVRA idest si me
diligis.

41. .... Sardonia herba apio si-
15 milis iuxta ripas nascitur in Sar-
donia insula, quam si quis man-
ducaverit, risu moritur.

42. RVSCO idest aittun vel rusc.

1 s. formonsior] formossior || 2 edera
N || 3 quod] q; (que P) || 4 gallicia
LN || dulcior est] dulciore LN || 6 s.
pasti i: cum primum *supra lin. m. II vet.*
P || 7 p̄mum N || possessores *schol. Bern.*
possessiones *codd.* || 8 ceperint P cepe-
rint L || possedere LP possedere, *corr.*
-ire N || 10 si quantui L si qua///tui
N || 11 corydonis] coridonis || 12 tem P
tē L te/// N || curja P || 13 dilegis P ||
14 apio] oppido P || 15 iuxta N || ripas]
riuos *schol. Bern.* || 16 insola L in-
solia, *corr.* insola P || si qf P || 17 risu
moritur] risum oritur *codd. et schol.*
Bern. || 18 aittun] ait tun.

1 fertilitate sensus] *Subesse videtur facultatibus nostris, cf. v. 38 exc. I et schol. Bern. p. 811:* Allegorice de Gallia dicit, quae dulcior est mihi substantiis nostris vel dulcior melle Siculo. Gaudentius dicit. *Porro verba exc. I formonsior aedera cum sequentibus coniungenda et exc. II vocabulum formonsior pro lemmate (v. 38) habendum, cuius explicatio perit.*

10 ss. *Schol. Bern. p. 811:* si qva si me diligis, si modo non habes Virgilium invisum, restituatur mihi hoc, quod possedi. TVI CORYDONIS concubinam alloquitur. SI HABET TE CVRA VENTRO idest si tenet te amor mei, veni. CVRA amor, ut (A. IV, 1): At regina gravi iam dudum saucia cura. Iunilius dicit.

II

THYMO pro melle posuit vel
flore.

39. CVM PRIMVM idest vespere.

40. SI QVA TVI CORYDONIS idest 10
Virgilii; concubinam alloquitur.
HABET TE CVRA idest si me di-
ligis.

41. .... Sardonia idest herba
apio similis iuxta ripas nascitur 15
in Sardonia insula, quam si quis
manducaverit, risu moritur.

42. HORRIDIOR RVSCO idest

1 THYMO] Timo || 10 si quā P ||
coridonis N coridinis L || 11 uirgē P
uirgilius LN || 12 TE CVRA] teucra L
te///c. ra, *corr. m. rec.* N || 12 s. dilegis
P || 15 iuxta ripas nascitur. FINIT VII
INCIPIT VIII. Hoc genus carminis cenon
uel micton dicitur. haec egloga for-
macies appellatur. Nam due forme
introducuntur dammonis et alphasboei
quorum alteram amissam querit ux-
orem orbatus, alter eius mulieres refert
actusque ac uiro amonolio dedita fuerit
que puellam alter puerum in puellam
amat in sardonia insola etc. *codd. cf. ad*
E. VIII, 1 || 16 insola LP insōla N |
que L q P que, *corr.* quā N || 17 risū
oritur LN || 18 orridior N || ruscōr LN.

I

PROIECTA idest pro nihilo habita.
ALGA idest herba.

43. LVX idest dies.

5 45. MVSCOSI idest coennich.
FONTES idest sum.

46. ET QVAE VOS idest o loci.
ARBVTVS idest sunt frondes. Uterque
10 adulatorium carmen subiecit
pertinens ad Caesaris venerationem.

47. SOLSTITIVM idest quia circa
sextam horam sol stat et iterum
currit.

15 48. TORRIDA idest ignea idest
ex illo tempore. TVRGENT idest
astoid.

49. ET TAEDAE idest caindla.

50. FVLIGINE idest osuidi.

20 51. HIC TANTVM BOREAE idest
demonstrative, hoc est parvi du-
cimur et pro nihilo curamus fri-

1 habeta LP abeta, corr. abiecta
m. rec. N || 5 coen nich L coen hic N
coinnich P || 6s. sumet LN sunt et P ||
7 que P q; L q N || 6 LP o N ||
8 ARBVTVS] arbustus || 8 s. uter q N ||
9 adulatorium] adolatorium || 10 perti-
nent L pertinen^f, corr. m. rec. N || 10 s.
Caesaris venerationem] cesationē
12 soltium P solcium L solitium,
corr. m. rec. N || circum, corr. circam L
circam N || Solestitium quia circa
horam sextam stat et iterum ad ima
currit *schol. Bern.* || 15 corrida P ||
.i. ÷ LN || 16 ex illo tempore] *Haec*
ad vocabuli iam interpretationem perti-
nere videntur || 17 s. astoid. ET TAEDAE]
asto .i. et tede P asta idet tede L
asto id//ettedē, *pr. d m. rec., eras.*
d N || 19 ofuidi N || 20 tā LN tamen
P || bore P bore LN.

5 s. *Schol. Bern. p. 811:* MVSCOSI FONTES et reliqua. Uterque adolatorium
carmen subiecit pertinens ad Caesaris venerationem. Muscus herba, quae
nascitur in aquis. Iunilius dicit.

II

aittium. Hic adulatur Macer Vir-
gilio. PROIECTA ALGA idest herba
pro nihilo habita.

43. LVX idest dies.

45. MVSCOSI FONTES idest 5

46. ARBVTVS idest . . . . .

Uterque adulatorium carmen
subiecit pertinens ad Caesaris
venerationem. ET QVAE VOS idest 10
o loci.

47. SOLSTITIVM idest aestas.

48. TVRGENT idest fulgent. 15

51. TANTVM CVRAMVS idest pro 20
nihilo curamus frigora propter
abundantiam lignorum.

1 aittin N ait tiun LP || adolatur
P adolatus LN || 1 s. uirgio P uir-
gilius N || 3 habeta LP habeta, corr.
habita N || 5 muscos .i. fontes N || 5 ss.
idest . . . . . ARBVTVS idest . . . . . Uterque]
.i. arbustos .i. uterque NP .i. arbustosi
uterque L || 9 cesaris L || 10 vene-
rationem] iuberationem || QVAE] q;]
11 o loci LN o Pci P || 12 solsticium
LN || 21 nihil P || p̄r P || 22 abun-
dantiam] hab-

I

II

gora propter abundantiam lignorum.

52. LVPVS aliquid de numero pecorum tollat, hoc est numero
5 ovium multitudinem civium.

53. STANT idest abundant. HIRSVTAE idest spinosae vel capillosae.

54. STRATA idest non vento,
10 sed maturitate.

55. RIDENT idest hilara et festiva sunt.

56. ABEAT idest discedat. SICCA idest aqua viduabuntur flumina.

15 57. ARET AGER VITIO AERIS per 'herba moriens' et caelum vitiatum ait et omnia inculta, quod (Mantuan) cultores

53. STANT idest abundant. HIRSVTAE idest spinosae.

54. STRATA idest non vento, sed maturitate. 10

55. RIDENT idest florent.

56. ABEAT idest discedat.

57. ARET AGER idest Mantua- 15 norum.

1 propter] prū LP p̄i//// N || habundantiam NP habundantia L || CVRAMVS hoc est parvi ducimus. CVRAMVS FRIGORA pro nihilo curamus frigora propter lignorum habundantiam *schol. Bern.* || 4 pecorum] peccorum || 5 civium] *supplendum* comparat *vel simile quid*, cf. *schol. Bern.*: NUMERVM allegorice civium multitudinem || 6 habundant L || 6 ss. hirsute i. spinose † capillosae P hirsute i. spinosae set capillo se L hirsute i. spinose † (s *corr. m. rec.*) capillo se N || 11 hilara *schol. Bern.* hilarent LP ilarent N || 11 s. festiva] festina || 13 habeat LP || discebat L discebat N || 14 uidua buntur P uidua-^{vn} batur, *corr. m. I N* || FLUMINA SICCA aqua viduata *schol. Bern.* || 14 s. flumina^a geruitio P || 15 utio L utio, *corr. m. rec. N* || 16 herba] herbū || 18 quod] que N quae LP || (Mantuan) cultores agros amiserunt, quos si Caesar restituerit, redituram (eis) fecunditatem *scholia Bernensia secutus scripsi, quae post fecunditatem insuper vocabulum* ait *exhibent* quod cultores amiserunt agri Mantuanorum quos sicut restituerit traditur (restitueri traditur L) fecunditatem *codd., sub quorum*

6 abundant] hab- || 6 s. HIRSVTAE] hirsute || 7 spinose NP spinosse L, 11 sident LN || 13 ABEAT] habeat.

I

amiserunt agros, quos si Caesar restituerit, redituram (eis) fecunditatem.

58. PAMPINEAS idest chanachdi
5 idest vitium.

59. PHYLLIDIS idest Caesaris.

60. IVPPITER idest aer. IMBRI idest multum pluviarum decidet de caelo.

10 61. POPVLVS idest profedo, idest quia Hercules populò coronatus ad Inferos descendit. IACHO idest idem et Bacchus et Liber Pater.

15 63. PHYLLIS idest Caesar. CORYLOS idest Mantuanos.

64. NEC MYRTVS idest licet nihil sit tam sterile, quam Mantuanorum ager est, si Caesar
20 adiuvassit suis, ager placebit populo suo.

verbis agri Mantuanorum scholium AGER idest (-i) Mantuanorum latere coniecerim, cf. ecc. II.

1 amiserunt L amiserunt, corr. m. II vet. P amiss-, corr. amis- N || 2s. foecunditatem L || 4 pampiniis L pampinias, corr. -eas N || channachdi L canachdi P || 5 vitium schol. Bern. uitae (uite P) si sunt || 6 PHYLLIDIS | pillidis || 7 iopiter LP ioppiter N || 8 pluuior N pluior LP || 10 pro foedo P, cf. supra ad E. I, 1 et infra ad E. IX, 41. X, 27 || 11 hercolis LP hercolis N || 12 descendit LP descendit, corr. des- N || 12s. iaccho | iacho || 13 bachus NP || 14 Pater | patris LN || 15 pillis P pillis L pillis, corr. m. rec. N || 15s. corylos | corillos || 17 mirtus LP mirtus, corr. myrtus N || 19 agerem P cesar P || 20 adiuvassit | adiuuassit et P adiuuassit L adiuuassit N || placebit | placuit.

II

58. LIBER idest Bacchus, qui et Liber Pater. 5

59. PHYLLIDIS idest Caesaris.

60. IVPPITER idest aer vel imber.

61. POPVLVS ALCIDAE idest 10 quod Hercules populo coronatus ad Inferos descendit.

63. PHYLLIS idest Caesar. CORY- 15 LOS idest Mantuanos.

64. NEC MYRTVS VINCET rel. licet nihil sit tam sterile, quam corylus (idest) Mantuanorum ager est, iuvante tamen Caesare nulla arbor eam vincit, idest nullus Caesare potentior est.

4 liberi bacchus N || bachus LP || 6 PHYLLIDIS | pillidis || cessaris LP || 10 ALCIDAE idest | alceide i. P alceide LN || quod | que LP que, corr. quia m. rec. N || 11 hercolis LP hercolis N || coronatus | curo proui. Natus L curo prouinatus, corr. -tas P curo//////nat, corr. coro- N || 12 infe L infe^{ro}, corr. m. rec. N || descendit LP descendit, corr. desc- N || 15 pillis P pillis L filis N || cesar LP || 15s. corilos in ras. N Cornillus L || 17 myrtos P mirtus LN || rel. | rt. || 18 tam | cum L tum P tum, corr. tam N || 19s. corylus (idest) Mantuanorum ager est, iuvante scripsi Mantuanorum ager est populus veniente codd., cf. schol. Bern.: CORYLOS tam steriles || 20 Caesare | cessare || 21 eam | eum || vincit | uicit || 22 caesar N cesar, corr. m. II P cessar L || potentior est | Allegorice: licet nihil tam sterile, quam ager Mantuanorum, favente tamen Caesare nulli fecundiores nobis, quia nullus potentior Caesare schol. Bern.

I

II

65. FRAXINVS idest umnus.
PINVS idest oct gagh.
66. ABIES idest octh gacha
sardua lailu. POPVLVS idest fit.
- 5 Subsequitur 'pulcherrima'.
67. LYCIDA idest Cornelius
Gallus, idest refert arbores eas,
quae sunt vel inveniuntur spe-
ciosae, sed si frequentius sibi
10 praesentia contingat Corneli Galli,
quem nunc Lycidam vocat, non
illas pulchriores fore.

67. LYCIDA idest Cornelius
Gallus.

5

10

FINIT ·VII·

FINIT ·VII·

2s. oct gagh. ABIES | oct gaghabies ||
4 fid P || 5 subsequitur | fort. leg. sub-
auditur || 6 LYCIDA | lycida || cornilius
LP cornilius, corr. corne- N || 7 refert
P || 7s. arbores eas quae | arboreasq;
(que P q N) || 8s. speciosae | speciose ||
10 cornili LP cornili, corr. corneli
N || 11 que LN || liquidam LP liqui-
dam, corr. lycidam N || 12 pulchriores
N pulchriores, corr. m. II vet. P ||
FRAXINVS IN SILVIS et reliqua. Refert
arbores, quae sunt speciosae, idest
'fortes et bonos', sed si Lycidae
(lycida *codd.*), idest Corneli (cornilii
codd.) Galli praesentia contingat sibi,
ait infirmiores fore *schol. Bern.*

6 LYCIDA | lycida || cornilius LP cor-
nilius, corr. corne- N || 13 FINIT VIII ··
LN om. P.

I

INCIPIIT ·VIII·

1. PASTORVM MVSAM idest hoc genus carminis coenon vel micton dicitur. Haec ecloga pharmacis appellatur. Nam duae personae introducuntur, Damonis et Alphesiboei, quorum alter amissam queritur uxorem orbatus, alter [et] eius mulieris refert actus, quae alii viro † amonolio dedita fuerit, alterque puellam, alter puerum ut puellam amat.

1 INCIPIT VIII LN *add.* uirgilius platus N || 2^h oc P || 3 geni^{vi}, *corr. m. rec.* N || carmi////nis N || cenon, *corr. m. rec.* N cenon LP, *cf. exc. II ad E. II argum.* || 4 dt L || ecloga LN aegloga P || farmacies LN farmacies P || 5 appellatur P || personae *schol. Bern.* formae *codd.* || 7 quorum altera missam, rum et altera *in ras.* P quo alter amissam L quo^{ra} alter a////missam, *corr. m. rec.* N || 8 queritur| querit LN quaerit P || 8s. alter ei ei; P alter et eius LN || 9s. actus quae| actusque LP aetusque N || 10 alii viro| a uiro *codd.* viro alii *schol. Bern.* || † amonolio| *Utrum subest* idest (·i·) Mopso *an de lemmate Maenalis* (v. 21) *cogitandum?* || 11 alterq N || 12 ut| *in codd.* ut puellam *om. schol. Bern.*

2 *Schol. Bern. p. 814:* Hoc genus carminis κοινόν vel μικτόν dicunt. Haec ecloga φαρμακίς (pharmacies B permacies C) appellatur. (In hac ecloga) duae personae introducuntur Damonis et Alphesiboei, qui repudiatorum amores narrant. Damon amissam queritur (querit *codd.*) uxorem, Alphesiboeus eius mulieris refert actus, quae viro alii dedita fuerat. Damon queritur, Alphesiboeus remedia agit; ille iustum amorem contemptum et sordidum appetitum canit, hic veneficia excurrit amoris alterius, quibus iustum amorem nititur disrumpere: Damon puellam, Alphesiboeus puerum amat. Iunilius dicit.

Haec ecloga in pari numero epigrammatum gaudet. Haec ecloga propria Bucolicon. Haec ecloga sive in Hispania sive in Gallia canitur et in agro canitur, ut (v. 2): Inmemor herbarum quos est mirata iuvenca. Iunilius dicit.

II

INCIPIIT ·VIII·

1. Hoc genus carminis coenon vel micton dicitur. Haec ecloga pharmacis appellatur. Nam duae personae introducuntur, Damonis et Alphesiboei, quorum alter amissam queritur uxorem orbatus, alter eius mulieris refert actus, quae alii viro † amonolio dedita fuerit, alterque puellam, alter puerum ut puellam amat.

1. DAMONIS idest Cornificii. ALPHESIBOEI Virgillii. MVSAM pro carmine posuit.

1 Iuxta ripas nascitur (VII, 41). FINIT VII · INCIPIT VIII · Hoc genus — in puellam amat (VIII, 1). in Sardoniam (VII, 41) — idest Cornelius Gallus (VII, 67). FINIT VIII · INCIPIT VIII. Damonis · i · Cornificii (VIII, 1) *codd.* || INCIPIT VIII · LN VIII, *in marg. viii* ecloga s. XIV P *priore loco, altero* INCIPIT VIII · LN VIII, *corr. viii* P || 2 cenon LP cenon, *corr. m. rec. N, cf. exc. II ad E. II argum.* || 3 ecloga| ecloga || 4 pharmacis| farmacies| duae| due || 5 personae *schol. Bern.* formae P forme LN| Damonis| dāmonis| 6 Alpheisiboei| alpheis boei || alterā LP alter//// N || 7 amissam N || queritur| querit || 8 mulieres L mulieres, *corr. -is* N || 9 quae| que || alii viro| ac uiro LN a uiro P † amonolio| *cf. exc. I* || 10 alterque| que LN || 11 ut| *in* || 13 Damonis P Damonis LN || 14 mussam LP.

I

2. IUVENCA idest pro armentis posuit.

3. LYNCEs idest pro feris omnibus.

5 2. INMEMOR idest oblita. HERBARVM idest pastus. QVOS idest poetas.

3. LYNCEs idest fera bestia, quae (e) lupis et canibus nascitur, et ferae Liberi Patris sacris dedicatae, quae sunt pantheris similes, caudas tamen graciliores habent.

6. TV MIHI SVPERAS idest Pol-
15 lionem petit Salonitarum victorem. Asinius Pollio prope non minus poeticae, quam oratoriae vel imperatoriae laudis avidus fuit. Nam et multa carmina et
20 varia arte poematum scripsit.

1 IUVENCA | Iuencā || 2 possuit P
3 LynceS LN luices P || 5 Inmemori oblita N || 8 LYNCEs | LynceS || 9 quae (e) quae PN que L || 10 fere P fere LN || 11 dedicatae | dedicate || que L || pantheris, corr. m. II vet. P patheri LN || 12 gracillires P gra illi res L gralilires, corr. m. rec. N || LYNCEs ferae Liberi patris sacris dedicatae, pantheris similes, caudas tamen graciliores habent schol. Bern. || 15 petit P petit LN || 16 asinus, corr. m. II P assinus L assinus, corr. m. rec. N || prope non | proprie non schol. Bern. prophenon P || 17 que L que, corr. quā N || oratorio N || 18 imperatorie N || 20 poematum exc. II poemata codd.

14ss. Schol. Bern. p. 815: Asinium Pollionem petit Salonitarum victorem, qui proprie non minus poeticae — Thyestes omnibus tragicis praeferenda: aliud nihil eius legitur. Thyestes nomen artis. Iunilius dicit. (varia poemata, om. arte || est illud: Sola Sophocleo et reliqua || a Caesare om. || successor || parti crimonensium || idemque magistratus cum tribunum || pecora Vari capta pignori tandiu in foro clausa tenuit — nam Varus possessor Mantuanus erat — donec media.)

II

2. INMEMOR idest oblita. QVOS EST idest poetas.

3. LYNCEs idest ferae Liberi Patris sacris dedicatae.

6. TV MIHI SEV MAGNI SVPERAS
IAM SAXA TIMAVI idest tragicis
15 carminis mentione efficit, ut Pol-
lionem credant nominari, sed Cor-
nelius Gallus potest existimari,
quod dicit <v. 11>: A te prin-
cipium, tibi desinet. Nam et 20

3 LYNCEs | lynceS || ferae | fere || 4 de-
dicatae | dedicate || 14 MIHI | mihi .i. ||
ceu LP caeu N || MAGNI | magna ||
15 IAM | ad || TIMAVI .i. | tima .i. L timai
P tima^{ut} .i., corr. m. rec. N || tragicis |
tragicis || 16 mentione | mentionē || 16s.
Pollionem | pullionem || 17s. cornilius
LP cornilius, corr. cornelius N ||
19 q LN || 20 desinit LP desinit,
corr. -et N.

I

Unde illud est, [idest] <v. 10>: Sophocleo tua carmina digna cothurno. Huic post victum Antonium apud Perusiam a Cesare successu datus est Alphenus Varus, qui iratus Mantuanis agros eorum perticae Cremonensium iunxit. Causa autem iracundiae haec fuit. Octavius Musa, civis Mantuanus idemque magistratus, cum tributum ab Augusto fuisset indictum, pecora Vari — nam Varus possessor apud Mantuanos erat — cuius pecora capta pignori tam diu in foro clausa tenuit, donec inedia morentur. Unde molestiam Mantuanis super amittendis agris intulit Varus, Vir-

II

prima ode de illo loquitur et ultima. Pollionem petit Salonitarum victorem.

Asinius Pollio prope non minus poeticae, quam oratoriae vel imperatoriae laudis avidus fuit. Nam et multa carmina et varia arte poematum scripsit. Unde illud est <v. 10>: Sophocleo tua carmina digna cothurno. Huic post victum Antonium apud Perusiam a Caesare successu datus est Alphenus Varus, qui iratus Mantuanis agros eorum perticae Cremonensium iunxit. Causa autem iracundiae haec fuit. Octavius Musa, civis Mantuanus idemque magistratus, cum tributum ab

1 [idest] *uncis circumscripti* || 2 sophocleo *N* || tuo, *corr. tua P* || 3 cothurno] coturno || post victum] preiectum *N* || 4 perusiam *LN* || 4 s. accessare *LP* ac//e//sare *N* || 5 successu] successor *schol. Bern.* || alfeneus *P* alfineus *LN* || 6 montanis *L* montanis, *corr. mantuanis m. rec. N* || 7 pertice *LP* parti// *N* parti *schol. Bern.* || 8 iunxit *NP* || 9 Octavius] octavius || 10 montanus *LP* montanus, *corr. m. rec. mantuanus N* || itemque *L* noemq *N* || magistratus *schol. Bern.* magister erat *codd.* || 11 tributam *L* tributam *N* || agosto *LP* || 12 peccora *LN* || 13 ap *P* || montanos *P* montanus *L* montani, *corr. mantuanus N* || apud Mantuanos] Mantuanus *schol. Bern.* || 14 pecora] peccora || 15 clausa *LP* clausa, *corr. m. rec. N* || 16 morientur *P* morientur *L* morientur, *corr. morentur m. rec. N* || 17 montanis *LP* montanis, *corr. mantuanis m. rec. N* || 17 s. amittendis *N* || 18 s. uergilio *P*.

1 prima ode] *cf. praef. E. I* || illa, *corr. illo L* || 1 s. et ultima. Pollionem] et ultima pollionem || et ultima] *E. X, 2* || 4 Asinus *LP* Asinus, *corr. m. rec. N* || prope non] proprie non *schol. Bern.* || 8 s. illud est *i. P* || 9 sophocleo *LP* sophocleo, *corr. -cleo N* || 10 coturno *LP* caturno *N* || 11 Huic] hic *LN* || 12 Perusiam] perusiam || Caesare] cessare || successu] successor *schol. Bern.* || 13 Alphenus] Alfeneus || uarrus *P* || 13 s. iratus] ratus *LN* || 14 montanis *LP* montanis, *corr. mantuanis m. rec. N* || 14 s. agrorū pēitite *corr. m. II P* agris eorum pite *L* agris (*corr. agros*) eorum pite *N* || perticae] parti *schol. Bern.* || 15 iunxit] iunxit || Caus *L* || 16 s. Octavius] octavius || 17 mussa *LP* || montanus *LP* montanus, *corr. mantuanus N* || 18 magistratus *schol. Bern.* magister erat *codd.* || cum tributum] contributum *L* contributum *N*.

14 cuius pecora] *Haec verba, quae excerptores ob parenthesis 'nam Varus possessor apud Mantuanos erat', sibi repetenda esse crediderunt, a scholiis Bernensibus absunt, quae ipsa parenthesis illam post verba in foro clausa tenuit exhibent.*

I

gilio tamen pepercit, quoniam condiscipulus eius fuerat. Eiusdem autem Vari est tragoedia Thyestes omnibus tragicis praeferenda, aliud nihil eius habetur.

10

6. TIMAVI idest locus, in quo Antenor civitatem condidit.

7. ORAM idest litora. ILLYRICI idest Adriatici maris. LEGIS idest consideras. EN ERIT idest optantis vox.

8. TVA FACTA DICERE idest tuas laudes dicere vel scribere.

9. EN ERIT idest utinam liceat tua facta meis carminibus digne exponi.

1 tñ LN || 3 est| extra P ex LN | tragoedia| tragoediam || 4 Thyestes| testibus || 4s. praeferenda *schol. Bern.* proferendam || 5 habetur| habet *codd.* legitur *schol. Bern.* || 11 TIMAVI| Tima LP Thima N || 12 antior LP antior, *corr. m. rec.* antenor N || 13 littora P omnibus littera N (omnibus *illud cod. N unde ortum sit, difficile dictu est, nisi fortasse ex ultimis praecedentis scholii verbis omnibus tragicis praeferenda huc irrepsisse statuas*) || ILLYRICI | i. lirici || 14 andriatici P ILLYRICI Adriatici. AEQVORIS maris *schol. Bern.* 15 eū LN || 15s. obtantis L || 17 TVA FACTA| uterque faciat N uterque faciat L uterque fatiat P *Pro uterque fort. utinam. TVA scribendum (cf. adn. crit. ad v. 9) atque utinam praecedenti scholio adiungendum* || idest m. II P om. LN || 18 tuas laudes dicere om. LN || scribere| scri || 19 utinam| ut utinam P uter LN.

II

Augusto fuisset indictum, pecora Vari — nam Varus possessor apud Mantuanos erat — cuius pecora capta pignori tam diu in foro clausa tenuit, donec inedia morerentur. Unde molestiam Mantuanis super amittendis agris intulit Varus, Virgilio tamen pepercit, quoniam condiscipulus eius fuerat.

10

6. TIMAVI idest locus, in quo Antenor civitatem condidit.

7. SIVE ORAM idest litora. ILLYRICI idest Adriatici maris. LEGIS idest rimas. EN ERIT VM-QVAM idest optantis vox.

8. TVA FACTA idest tuas laudes.

9. EN ERIT VT LICEAT idest utinam liceat tua facta meis carminibus digne exponi.

1 agosto LN || 1s. pecor auari L peccor auari N || 2 possessor L || 3 ap' N ap' L apre P || montanus LP montanus, *corr. mantuanos N* || cōs P 4 pignora, *corr. -ri L* || 5 clausa in foro L || inedia| media L || 6 morerentur LP morirentur, *corr. more- N* || 7 montanis LP *corr. mantuanis N* || amittendis N || 8 intullit L || Virgilio| uirg LN uirgilius P || tñ L tē N || 9 pepicit P pepecit L petit N || 11 Timai LP Timai, *corr. m. rec. N* 12 antior P || 13 ORAM| horam || littora N littera L || 13s. ilirici NP | i. lirici L || ILLYRICI Adriatici. AEQVORIS maris *schol. Bern.* || 15 laegis N || rimas| *Hoc ex antecedentis scholii vocabulo maris corruptum videtur ipso interpretamento deperdito, cf. schol. Bern.: LEGIS consideras vel praeteris, vel LEGIS per liburnas navigans* || 15s. eneritum q P eneretū q L eneretū q, *corr. eneritum q N* || 16 optandis LP *corr. optantis N* || 19 EN ERIT| euenerit P || 20 factor LP facto//, *corr. facta// N*.

I

10. SOPHOCLEO idest ideo eum Sophocli comparabat, quia hic primus tragoediam scripsit, et Asinium Pollionem significat, qui 5 tragoediam scripsit illo tempore.

11. A TE PRINCIPIVM idest [inter tuos triumphos aut inter tragoedias] quia nemo ante te scripsit 10 tragoediam nec post te scripturus est.

12. CARMINA COEPTA TVIS idest quod sic intellegi debet: accipe iussis carmina coepta tuis, idest 15 utile sit.

2 Sophocli] sophocleo LP sopocleo N, cf. schol. Bern.: SOPHOCLEO. Sophocles poeta tragicus, qui primus tragoediam scripsit, eximia gravitatis habitus, et ideo Pollionem huic comparat, quia scripsit Pollio tragoediam illo tempore || q N || 4 assinum LP assinum, corr. m. rec. N || pollioñe P || 5 tragoediam, corr. m. II P || 7 Ait te P || 7 s. inter tuos] in tuos || 8 inⁱ, corr. m. I P || 8 s. tragoedias, corr. m. II P gragoedias L gragoedias, corr. m. rec. N || Verba inter tuos triumphos aut inter tragoedias unci^us circumscripsi, quippe quae ad v. 12 interpretationem pertineant, cf. schol. Bern. v. 11: A TE PRINCIPIVM TIBI DESINET idest nemo ante te tragoediam scripsit nec post te scripturus erat et v. 12: SINE verbum idest admitte (dimitte cod.) inter tuos triumphos aut tragoedias et meum poema || 9 ante te] ante NP || 10 tragoediam N tragoediam, corr. tragoediam m. II P || postè P potestè L poteste, corr. m. rec. N || 12 COEPTA] cepta || 12 ss. idest quod — coepta tuis om. L || 14 iussis P || cepta NP || idest om. P.

v. 10. SOLA etc. Asinium Pollionem intellegit tragoediarum scriptorem, aut Varium, cuius extat Thyestes tragoedia omnibus tragicis praeferenda Urs. (Phil.).

II

10. SOPHOCLEO COTHVRNO idest ideo eum Sophocli comparat, quod primus hic tragoediam scripsit. TVA CARMINA idest Asinium Pollionem significat, qui tragoediam 5 scripsit illo tempore.

11. A TE PRINCIPIVM . . . . 12. . . . . idest inter tuos triumphos aut inter tuas tragoedias et meum poema. 10

1 COTHVRNO] coturno || 2 ideo] deo LN || Sophocli] sophocleo, cf. schol. Bern. || quod] q LN que P || 3 tragoecham P || 4 assinum LP || 4 s. pollionem L pollionem, corr. pull- m. II P || 5 tragoediam P || 6 ss. illo tempore ante principium .i. inter tuos P illo tempore .i. inter tuos L illo tempore .i. tuos N || 9 inter] in || tragoedias P || 10 poemā L poema // N || Verba idest inter tuos — et meum poema ad v. 12 pertinent, quare post PRINCIPIVM et ante idest duplicem lacunam statui, cf. schol. Bern. v. 12.

I

10. DIGNA hoc est, cum iusseris
ab agris meis recedi, et ego haec
in te carmina digne scribam.

13. INTER VICTRICES LAVROS
5 idest quoniam solent poetae
(aedera) coronari, quia pallida est
et, qui versificantur, pallidi sunt,
victoresque lauro [victrice] in
certaminibus coronantur, et Asi-
10 nium Pollionem significat, qui et
poeta fuit, sed, quoniam Salonas
devicerat, utraque corona dignus
fuit, lauro ut victor, aedera ut
poeta, ut ait <E. III, 86>: Pollio
15 et ipse facit nova carmina.
SERPERE idest humiliter procedere.

12. SINE idest leic.

14. FRIGIDA idest quoniam nox
facta est.

1 DIGNA] digne || hoc] b N || cum
iusseris] cuius aeris (eris P) *codd.*
quiseris *schol. Bern.* || 2 recedi] recede
schol. Bern. || ego *om. schol. Bern.* ||
haec] h L *om. N* || 5 poetae] poete ||
6 (aedera) *addidi* coronas hederæ habere
schol. Bern. || pallia, *pr. a m. II P*
pallia L pallia, *corr. m. rec. N* || est,
st m. II P || 7 versificantur *schol. Bern.*
uersificarentur *codd.* || pallidi sunt]
pallidis || 8 victoresque] uterque *codd.*
et victores *schol. Bern.* || [victrice] *schol.*
Bern. secutus seclusi || 9 s. asinum P
assinum L assinum, *corr. m. rec. N* ||
10 apollionem NP appollionem L ||
quia et P || 11 salono L salono, *corr.*
salonā N || 13 lauro ut] laura, *corr.*
laurvm P laurum LN || aedera ut]
ederam || 15 et] ut || carmina, mi *in ras.*
P || 16 SERPERE] sternere || 17 leic] lea
N || 18 quoniam] qm̄ LN quando
schol. Bern. || 18 s. FRIGIDA VIX CAELO et
reliqua. Quando nox facta est (finita
est *coni. Mueller*), mane prorumpbat
schol. Bern.

v. 13. *Schol. Bern. p. 816*: INTER VICTRICES et reliqua. Asinium Pollionem signi-
ficat, qui et poeta fuit, sed quoniam Salonas devicerat, utraque corona dignus,
laurum victor, hederam poeta, ut <E. III, 86>: Pollio et ipse facit nova
carmina. Iunilius dicit.

II

13. INTER VICTRICES idest Asi-
nium Pollionem significat, qui et 5
poeta fuit, sed quoniam Salonas
devicerat, utraque corona dignus
fuit, lauro ut victor, aedera ut
poeta, ut ait <E. III, 86>: Pollio
et ipse facit nova carmina, 10
quasi dixisset: Laudabo tuum
poema et tuam victoriam per
totum orbem.

4 s. asinum P assinum L a//si-
nium N || 5 pullionem LP pullionem,
corr. po- N || 7 diuicerat LP *corr.*
de- N || 8 lauro ut] laurum || aedera
ut] edoram P edoram, *corr. ederam N*
edorum L.

I

II

16. TERETI idest [in] latitudinem triumphii.

17. NASCERE idest oriri diem desiderat. AGE idest ferairli, idest
5 cito veni.

17. NASCERE idest oriri diem vult, idest veni, age diem almm. PRAEVENIENS LVCIFER ALMVM 5 idest tria significat: si lux alma recessit <A. III, 311>, idest candida; parturit almus ager <G. II, 330>, idest fertilis; alma parens <A. II, 591. 664. X, 252>, 10 idest sancta.

11. A TE PRINCIPIVM idest nemo ante te scripsit tragoediam nec post te scripturus est.

15 18. CONIVGIS NISAE idest quasi a sua uxore destitutus.

17. ALMVM tria significat: si lux alma recessit <A. III, 311>, idest candida; parturit almus
20 ager <G. II, 330>, idest fertilis; alma parens <A. II, 591. 664. X, 252>, idest sancta.

19. DVM QVEROR idest adloquor,

2 triumphii] CVM ROS IN TENERA et reliqua. Allegorice latitudinem triumphii significat *schol. Bern.*, quae secutus in *vocabulum seclusi*: || 3 orri L ||||| orri N || 4 ferairli, *corr. ferairli P* || 15 nise LN || q̄ ||||| /i, q̄ et f m. II P || 16 suo LP suo, *corr. sua N* || destitutus] destitus || 17 s. si lux alma recessit] si lux alma significat uel recessit LN uel recessit P *Illud significat ad v. 16 scholium pertinere videtur, cf. schol. Bern. v. 16* || 19 i. ÷ L || 20 i. ÷ LN || 22 i. ÷ L || 23 aud loquor L loquor N.

3 orri LP || 4 veni] uenti N || malum L ||||| almm, *corr. m. rec. N* || 8 almul P || 12 a tē principium P || 13 ante te] te *supra lin. m. rec. N om. LP* || 14 p'te P poste te N potest te L || scripturum, *corr. m. I N*.

v. 17. *Schol. Bern. p. 817*: 'Almus' tria genera significat, ut Lux alma <A. I, 306. III, 311> idest candida, et Parturit almus ager <G. II, 330>, idest fertilis, et Alma parens <A. II, 591. 664. X, 252> idest sancta. Iunilius dicit.

v. 18. *Schol. Bern. p. 817*: INDIGNO idest magno, ut <G. II, 373> Indignas hiemes, idest magnas. Iunilius dicit.

23 *Schol. Bern. p. 817*: QVEROR adloquor. DVM QVEROR dum querellas facio, ut Iunilius dicit.

I

quamvis alii sint, qui credunt
Deos non esse, vel te, inquit,
dies, dum queror, quod mihi
liberalitate Caesaris destinata
5 praedia alio translata sint.

20. EXTREMA idest vitae meae
scilicet.

21. INCIPE MAENALIOS idest
Arcadios a Maenalo monte, quod
10 Pan Arcas fistulae inventor est,
quae fistula convenit pastorali
carmini, et perseverat in eisdem,
et quia laudavit Maenalum eius-
que lucos ac frequentiam canen-
15 tium pastorum, versus Maenalius
dicit vel vocat.

22. ARGVTVMQVE stridulum ex
iteratione reciproce resonantis
vocis. PINOS LOQVENTES idest
20 plurimos semper habet poetas.

23. AMORES idest querimonias.

1 quamvis] q̄fi P quasi LN || alii
sint] alius et || 2 deos deos LN || te]
tē || inquit LP || 3 quod] q || 4 liberali-
tate] libertate || cesaris LN || 5 praedia
P || sint om. LN || 6 extrema P ||
uite P || moeae, corr. meae P || 8 me-
nalos, n et l in ras. P menalus L
menalus, corr. m. rec. N || 9 arcadios P ||
maenala, corr. menala P menalo LN ||
qui, corr. q P que LN || 10 carcas L
cars N || fistulae] fistula || 11 quae]
que || 12 carmini] carmine || eisdem]
eiusdem || 13 et] ut || Maenalum] me-
nalum || 14 lucus, corr. lucos P || fre-
quentium L frequentium, corr. -iam
N || 14s. cauentium L || 15 menalo LP
menalo, corr. m. rec. N || 17 ARGVTVM-
QVE] argutum queq N argutum qq; L ||
stridulum N extridulum P || 18 itera-
tione] teratione || reciproce] reproce ||
20 poetas] PINOS allegorice: poetas
plurimos semper habet *schol. Bern.*

II

20. EXTREMA idest vitae meae.

21. MAENALIOS idest a Maenalo
monte Arcadios dicit.

22. PINOS LOQVENTES idest
poetas semper habet plurimos.

23. AMORES idest carmina.

6 vitae] uite || 8 menalios P
Maenalo] menalo || 9 archadios LP ||
18 abet N.

13 *Schol. Bern. p. 817*: INCIPE MAENALIOS. Maenalum eiusque lucos laudat et frequentiam pastorum canentium; versus Maenalius vocat. Iunilius dicit.

I

26. MOPSO idest Mopsus fuit antiquus vates. Mopso ergo Virgili datur ager et significat Theocritum. NISA DATVR idest uxor mea viro indigno vel homini. Vel NISA locus in Asia, in quo superatus ab Apolline Marsyas poenas audaciae solvit iudicantibus Musis. QVID NON SPEREMVS idest quia in amore (est), semper (sperare).

27. GRYPHES idest animal in Hyperboreis locis nascitur semper adfectans equos, quod rostrum habet et pennas et quattuor pedes: imago leonis, caput aquilinum et unguis † ut iunoni.

1 mobso LN || mobsus LN || 2 anticuis, corr. m. II antiquus P || uatis LP uatis, corr. -es N || Mopso | mopsi LP mobsi N || 2s. Virgili | uirgilio || 3 signū L signum, corr. m. rec. signif N sigm P || 3 s. Theocritum | teorcritum || 4 nysa P || idest om. P || 5 indigno | indigni || 6 asia LP || 7 ab apollione LN ab appollione, lli in ras. P || Marsyas | in arsuras || 8 audaciae L audaciae P autacie N || 9 qui, corr. m. rec. N || 10 s. (est) semper (sperare) schol. Bern. secutus scripsi cepti codd. || 12 GRYPHES | gripes || animas, corr. -al N || 13 yperboreis LN yperboriis, corr. -eis m. II P || 14 adfectans equos, quod rostrum | adfectate quosq; rostrum LN adfecte quosqui rostrum P || 15 pennas | spinas || 16 capud N capud, corr. m. II caput P || 16 s. accilinum LP accilinum, corr. m. rec. N || 17 unguis | unges || ut iunoni | an vulturinos? Schol. Bern.: GRYPHES aves ferae, quae sunt in Scythia, vel animal, quod in Hyperboreis locis nascitur, semper equos adfectans, sed ad nocendum, quod rostrum habet et pennas quattuorque pedes: imago leonis, caput aquilinum et unguis.

II

26. MOPSO idest Mopsus antiquus vates fuit. Mopso ergo ager Virgili datur. NISA idest uxor mea indigno homini datur. NISA idest locus in Asia. 5

27. IVNGENTVR IAM GRYPHES idest animal in Hyperboreis locis nascitur semper equos adfectans, quod rostrum habet et .III. pedes: imago leonis, caput aquilinum. 15

1 s. antiquus | Atticus LN schol. Bern. Atticis P || 2 vates | uatis || Mopso | mopsi || 3 Virgili | uirgilio || Nissa LP Ni//sa N || 4 uxore LN || homini | hommi || datus LN || 5 Nissa P Ni//sa P || assia P || 12 GRYPHES | gripes NP agriphes L || 13 idest om. LN || yperboreis P || 14 aequos NP || adfectans | adfectat || 15 s. pedes .i. mago leonis LN || 16 capud N.

v. 26. Schol. Bern. p. 318: MOPSO NYSA DATVR. Nunc adnotatio incipit usque ad finem. Indignatur enim Nysam Mopso datam et se spretum. Iunilius dicit.

I

28. CVM CANIBVS TIMIDI VENIENT AD POCVLA DAMMAE idest
5 quod contra naturam eorum est;
et masculini generis dixit dammae.

29. TIBI idest ad te ducitur.

30. NVCES idest nocte nuptiarum solent nuces iacere, ne
10 veniat malum augurium. TIBI idest quia, si cui incipit Hesperus, Oetam deserit. OETAM idest mons in Thessalia, unde Hesperus oritur. DESERIT ergo inridet Mop-
15 sum post montem cursu intento.

32. O DIGNO idest o mulier indigna, quae digno fueras iuncta viro. DESPICIS idest contemnis.

33. MEA FISTVLA idest rusticum cum carmen sive studium. ODIO
20 MEA FISTVLA: in amatore enim

II

33. MEA FISTVLA idest rusticum carmen.

30. SPARGE MARITE NVCES idest nocte nuptiarum solent nuces iacere, ne perveniat malum au-
10 gurium. OETAM idest mons in Thessalia, unde Hesperus oritur.

33. CAPELLAE idest humile patrimonium. 20

3 s. uenient, ni *in ras. m. II P* || 4 pocola *NP* copola *L* || 5 quod *schol. Bern.* quia *codd.* || eorum] secum, *om. schol. Bern.* || 6 mascū genē *L* masculin genēr/// *N* māscum genēm *P* || dam me *LN* || 10 augorium *LP* augo-
rium *N* || 11 quia si] que si *P* quasi *LN* || hesperius *LN* hepperus *P* || 12 OETAM] octa *L* octam, *corr.* oetam *N* oetā, *corr.* oeta (*oe m. II*) *P* || 13 Thessalia] tesalia || 14 deserit, ser *m. II P* || ergo] *fort. leg.* allegorice, *cf. schol. Bern. p. 819 ad v. 32* || uiridet *P* || 14 s. mobsum *L* || 15 intento] in-
tente || 16 digno] digna || 17 que *P* || digna *LP* || iun^p/ta *N* || 18 DESPICIS] dispicis || contemnis *L* || 20 studium *N* || v. 33 FISTVLA rusticum carmen sive studium humile idest patrimonium *schol. Bern.* || DVMQVE CAPELLAE idest meae divitiae; in amatore enim — can-
tans. Haec enim tria in eo sua ama-
trix despexerat *schol. Bern.* || o DIGNO CONIUNCTA VIRO. In amatore tria — can-
tans *Urs. (Phil.)* || 21 enim *om. Urs.*

8 SPARGE MARITE] Spargite || 11 Oetam *LN* || 12 Thessalia] tessalia || hosperus *LP* || 19 capille *LP* *corr.* capelle *N.*

I

tria requiruntur, ut formonsus
sit, ut dives, ut bene cantans.
CAPELLAE idest humile patrimo-
nium.

5 34. PROMISSA idest pendens.

37. ROSCIDA MALA idest rorem
habentia.

38. DVX idest ego vobis duca-
tum regebam, idest alloquitur
10 ut . . . . . VIDI CVM MATRE LE-
GENTEM idest deliciosam.

39. ALTER idest secundus, ut
sit tertius decimus.

40. FRAGILES idest flexibiles.

15 41. VT VIDI idest in despectu
me habes. . . . . idest propter
inparem amorem et non reci-
procum. VT VIDI idest ut statim.

II

38. DVX EGO VESTER idest ego
vobis ducatum regebam. LEGEN-
TEM idest deliciosam.

10

41. ERROR idest definitio 15
amoris. VT VIDI idest statim.
VT PERI idest valde. VT ME
MALVS idest quemadmodum, ve-

1 tria////// P || requiruntur P || formo//sus N || 3 capelle LN capellae, corr. -e P || 3s. patrimonium, corr. patri- P || 5 promissa LP || pendans, corr. pendens N || 6 mella LP mella, corr. mala N || 6s. rore madentia schol. Bern. p. 819 conieci || 7 habentia L habentia// N || 9s. alloquitur ut . . . . . vidi cvm] alloquitur ut iudicum (iudicum P) codd. DVX EGO VESTER ERAM ego vobis ducatum regebam vel praece- debam vos. Allegorice capras suas alloquitur schol. Bern. || aloquitur LP || 11 diliciosam LP dilic-, corr. delic- N || 13 tertus, corr. m. rec. N tertius, corr. tertius P || decimus] dicimus || 15 despectu] dispectu || 16 s. propter inparem] prin pare L || 15 ss. VT VIDI — reciprocum] cf. schol. Bern.: MALVS ABSTVLIT ERROR quia impar amor et non reciprocus. — MALVS ERROR idest malus amor; putavi enim, quod mea esses, sed non amavisti, sed in despectu me habes, quae secutus post habes lacunam statui, qua MALVS ERROR lemma intercudit || 18 ut ante statim om. NP.

8 ergo LP || VESTER] urt P || 10 di-
liciosam LP corr. de- N || 15 ERROR
idest] errori || definitio] difinitio ||
16 uide L.

v. 37. Schol. Bern. p. 819: PARVAM exprobrat veteres suos amores et incongrue dicit se contemptum. Maior iniuria hic (fort. leg. hinc) apparet, cum ab infantia secum fuit. Iunilius dicit.

I

VT PERII idest ut valde. VT ME idest amor non inpetrabilis, eo quod fastidiosam dixeram. ERROR idest definitio amoris.

5 43. IN COTIBVS idest lecib; diminutive coticula facit.

44. ISMAROS idest mons Thra-
ciae, idest pro habitatoribus [po-
pulus Africae]. RHODOPE idest
10 MONS. AVT EXTREMI GARAMAN-
TES idest in extremum mundum
constituti idest populus Africae.

45. NEC GENERIS NOSTRI idest
quasi humani non esset generis.
15 PVERVM idest Cupidinem. NEC
SANGVINIS idest non ex nostris
elementis generant, idest non ex
nostro sanguine nascitur.

II

lut: perii, statim ut vidi, idest
postquam.

44. ISMARVS idest mons Thra-
ciae, pro habitatoribus. GARA-
MANTES idest populi Africae in
extremum mundum constituti. 10

45. NEC GENERIS NOSTRI PVE-
RVM idest Cupidinem. NEC SAN-
GVINIS idest non ex nostris ele- 15
mentis generant.

47. SAEVVS AMOR DOCVIT idest
amore Iasonis filios suos truci- 20
davit Medea. MATREM idest Me-
deam aut Prognam.

1 peri NP pere L | 1 s. ME i- | mei N |
2 inpenetrabilis P || 3 fastidiosam P
fastidiosum, corr. -sam N || 4 definitio |
definitio || 5 quotibus NP || lecib; LN
decib P || 5 s. diminutivae P || 6 coti-
cula | coticula || 7 ismaros LP isma-
rōs N || 7 s. traciae i- LN traciae,
corr. tratiae i- P m. II || 8 s. p̄pafrice
LP prop. africe, corr. m. rec. N Verba
populus Africae ex sequenti scholio male
hic intrusa || 9 rodofe L sodophę, corr.
m. II ro- P rodose, corr. m. rec. N ||
10 extrema L extrima P extrema,
corr. extremi N || gasamantes, corr.
gar- P || 11 extrimum P || in extre-
mum mundum | in extremo mundi
schol. Bern. || 12 populus | p̄p LN pro-
pter P, cf. supra || africe LN, affrice,
ff m. II P || 13 ne°, corr. m. rec. N ||
14 humana N hamana L || eē P || 17 eli-
mentis LN aelimentis P || generant///
P || 18 sanguine | genere schol. Bern.

1 perii statum P per ustatum L |
idest om. N || 7 is marus L hismarus
N || 7 s. traciae P tratiae LN || 8 s. Gra-
mantes L Gramantes, corr. m. rec. N ||
9 africe LP || 13 nostris nī P || 14 cu-
pidionem P || 15 s. aelimentis LP corr.
aele- N || 19 saetius P || 20 iāsonis L
iassionis P iason N || 21 Medea | me-
dia || 22 Medeam | maiae LP mage N ||
23 Prognam | prochnam.

I

II

48. COMMACVLARE MANVS. In-
certum, quam matrem dicere
videatur; plures enim hoc voca-
bulo dignae sunt. Nam et Progne
5 ob amorem Terei † se interfecit
et Medea suos filios, sed hanc
magis poetam accipiendum dixisse,
quae futurum alterius maritum
Iasonem damno communis sobolis
10 adfecit.

40. In Corneliani CONTINGERE,
in Ebri PERTINGERE.

48. TV idest interrogative.

15 49. MATER idest Medea, filia †
pro aetate. AN PVER INPROBVS

48. TV QVOQVE idest interro-
gative.

49. AN PVER INPROBVS ILLE 15
idest amore Iason inopportus,

1 Commuculare *L* Commu-, *corr.*
Comma- *N* Cummuculare, *corr.* Comma-
P || 2 quem *LP* quem, *corr.* quam *N* ||
2 s. dicere videatur] dicit *schol. Bern.* ||
4 dignae] digne || et] ex *LN* || pro-
geniae, *corr.* prognae *P* || 5 terei *LP*
terei, *corr.* terei *N* || interfecit *LP* in-
terfecit, *corr.* interfecit *N* || se inter-
fecit] filium suum interfecit *schol. Bern.* ||
6 media *LN* media, *corr. m. II* medea *P* ||
7 accipiendum *schol. Bern.* accipiendam
LN accipiendam, *corr.* -endam *P* || dis-
sise *P* || 8 que *P* || 9 dampno *LN* ||
communis *LP* communis *N* || 10 ad-
ficit *L P* adficit, *corr.* adfecit *N* || 11 in
corniliā *LP* in corniliā, *corr.* in corne-
liā *N* || CONTINGERE] coniungere || 13 in-
terroga *P* interroga *L* interroga, *corr.*
m. rec. N || 15 Medea] media || 16 etate
P eatate *L* e///tate *N* || pro aetate] *sub-*
esse videtur regis Aetetae, *cf. schol. Bern.*:
MATER Medea, Aetetae filia, regis Col-
chorum.— CRVDELIS MATER Medea, Aetetae
filia || 1 improbus, *corr.* 1 improbus *P*

13 s. interrogatiue *LN* || 16 Iason |
iasson || inopportus] inoportus.

1 *Schol. Bern. p. 820*: SAEVVS AMOR DOCVIT NATORVM SANGVINE MATREM.
Incertum, quam matrem dicit. Plures enim hoc vocabulo dignae sunt; nam
et Progne, Terei uxor, ob amorem (ab amore *codd.*) Terei filium suum inter-
fecit, et Medea suos filios propter Iasonem interfecit; sed magis hanc dixisse
accipiendum, quae damno communis sobolis maritum Iasonem atfecit. Iuni-
lius dicit.

Cod. Vossianus: COMMACVLARE MANVS Medea enim Aetetae (aetae), Colchorum
regis filia, ob (ab) amorem Iasonis suos filios trucidavit. Iunilius dicit.

I

idest amore Iason inopportunos,
qui eam ad tale facinus seduxerit,
et omnia ad amorem referuntur
crudelem.

5

10

15

54. ELECTRA idest orarget.

1 inopportunos| inoportunos || 2 qui
eam] quam *P* quem *LN* || a tale *L*
d tale, *corr. m. rec. N* || seduxerit]
eduxerit || 3 refferuntur *P* || 4 crudi-
lem *P* || 17s. orarget. VLVLAE] orarguet
ulule *P* orarge tulule *N* orget ulule *L*

II

qui eam ad tale facinus seduxerit;
Progne ob amorem Terei † se
interfecit.

52. NVNC ET OVIS VLTRO rel. 5
Miscet contrariis adversa, quod
est contra naturam rerum. Nunc,
inquit, fiat, quidquid contra rerum
naturam est. 55. . . . . quod
Tityrus vel ut Orpheus, vel ut 10
Arion conferendus est: successu
carminis non, ut deberet, sollici-
tavit silvas. Ita Virgilius con-
secutus est agrum, ut Arion in-
sperato vixit, † vel exilio con- 15
ferendus.

54. SVDENT ELECTRA idest
gemmae sucinae.

1 qui eam] quem || seduxerit] edu-
xerit *LP* eduxer *N* || 2 ob] ab || tireis
- inficit *P* tireissē inficit *L* tyreisse://
inficit (*corr. -fecit*) *N* Terei filium
suum interfecit *schol. Bern.* || 5 rel.]
rt || 6 Miscet contrariis adversa] haec
mabadoma, *cf. schol. Bern.* || 7s. Nunc,
inquit, nē in quod *P* in quod *L* in q̄t *N* ||
8 q̄d q̄d *N* quod quod *P* quot quod *L* ||
rerum] res *L* /// *N* || 9 naturam fē est
N || quod] qua, *corr. m. rec. N* quā *L* ||
Ante quod lacunam statui, qua sit
TITYRVS ORPHEVS lemma perisse suspi-
cor || 10 tytyrus *LP* tytirus *N* || vel ut]
† ut *LN* ut *P* || orfeus *LN* || vel ut]
uelut || 12 debere *LP* ebere *N* || 14 ut]
ut *LN* † *P* || 14s. insperato] insperata *P*
inspirata *LN* || 15 vixit vel] uix † *P*
uix † *LN* || 15 s. confrendus *LP* con-
serendus *N* || 17 sudent] uidit || deetra
L || 18 gemmae sucinae *schol. Bern.*
geminę *N* gemine *LP*.

5 *Schol. Bern. p. 821*: NVNC ET OVIS et reliqua. Contrariis miscet ad-
versa, quibus iniquam conjunctionem Nysae ostendat et Mopsi, et se despec-
tum esse convenienter probat. Iunilius dicit. FUGIAT imperative vel inter-
rogative. NVNC ET OVIS. Sensus est: Nunc, inquit, fiat, quicquid contra
rerum est naturam.

I

55. VLVLAE idest coinnil. CYGNIS idest elu. ORPHEVS Orphei.

56. ARION idest poeta summus. Arion Methymnaeus, citharoedus
5 summus, cum in piratas incidisset, inpetravit, ut sibi eodem habitu, quo in scaenam introire adsuesceret, canere liceret. Cantu cum delphinis adlicuisset, in mare
10 se praecipitavit exceptusque ab his in terram perlatus est, sicut et Phineus, cum incideret in piratas, praemisit sese in mare (et) delphines captae amore eius
15 portaverunt eum in continentem.

58. OMNIA VEL MEDIVM FIANI idest etiam prius diluuium opta-

II

56. ARION idest tragoedus summus ab agone recedens, Methymnaeus natione, cum in piratas
5 incidisset, imminentis mortis dilationem petiit et cithara letalem naeniam cum cecinisset, (se) repente proiecit in mare. Hunc delphinus piscis in dorso accep-
10 tum liberavit e mari et reddidit patriae.

58. VEL MEDIVM FIANI MARE idest (prius) diluuium optavit,

15

1 conim3ll P || 1 s. CYGNIS | cignis ||
2 ely P || ORPHEVS Orphei | iorphe i P ||
3 orion N || summus L || 4 Methymnaeus
citharoedus | met hietūni uei taro edus
LN metietūni ueitharo edus P || 5 pir-
ras LP pi//ras, corr. m. rec. N || 6 im-
peravit L impetrauit P || o eodem P ||
7 scenam codd. || introire | introiret ||
8 aduesperet L aduesceret, corr. m. rec.
N || 9 dilphinas, corr. del- m. rec. N ||
10 que | q LN || 11 perlatus | per
conlatus P | p̄ conlatus LN || 12 Phi-
neus | fineus codd. et schol. Bern. || 12 s.
cum incideret in piratas | cum uideret se
apirus || 13 P̄ misit L p̄misit NP ||
sese | sed se || 14 (et) addidi || delphi-
neas LP delphine//s N || capte LN ||
15 portauerint NP portauerit L || in
continentem | in contentū L incontenti N
incontenti; P || 16 uel medium uel me-
dium N || 17 prius | pyrrus || diluum P ||
obtavit L

3 tragoedus | corruptum ex citha-
roedus || 3 s. sūmus P sūmus LN || 4 re-
caedens N || 4 s. themneus L temneus N |
temeus P || 5 in piratas | inspiratus LP
inspiratas N || 6 incedisset LP incae-
disset, corr. inci- N || 6 s. dilectionem
LP corr. dilationem N || 7 petiit | petit ||
7 s. cithara letalem ueniam concinu-
isset LN atharale talem ueniam concin-
nuisset P || 8 s. (se) repente | repente ||
9 marae N || hūc, corr. m. rec. N ||
10 delphinus | delphinis || 10 s. accep-
tum in dorso P || 11 et mari P || 16 FIANI
flant || 17 (prius) addidi ex schol. Bern.,
cf. exc. I || opitavit P

3 Schol. Bern. p. 821: INTER DELPHINAS ARION. Arion poeta summus et citharoedus, Methymnaeus natione, ab agone recedens in piratas incidit et inpetravit, ut sibi eodem habitu, quo in scaenam (in scena codd.) introire adsuesceret, canere liceret, et cantu cum delphinis adlicuisset, in mare se praecipitavit exceptusque ab eis in terram perlatus est. Sic et Phineus..... Iunilius dicit.

I

vit, (deinde) vel medietatem mundi
perire. Omnia, inquit, confun-
dantur, idest quatenus mihi mori
satius est, quam haec perpeti.

5

52. Miscet contrariis adversa,
quod est contra rerum naturam.
Nunc, inquit, fiat, quicquid con-
10 tra rerum naturam est.

55. . . . . quod Tityrus vel
Orpheus vel ut Arion conferen-
dus est: successu carminis non,
ut deberet, sollicitavit silvas. Ita
15 Virgilius consecutus est agrum,
velut Arion insperato vixit †
exilio conferendus vidit.

Vel Arion ab agone recedens,
Methymnaeus natione, cum in
20 piratas incidisset, imminentis mor-

1 (deinde) *addidi ex schol. Bern.* ||
2 perire | pari || inquit | in quid || 3 qua-
tinus *LP* quatinus, *corr.* quatenus *N* ||
4 quam | quia *LN* || hec *P* || perpoeti *N* ||
OMNIA VEL MEDIVM FIAT MARE. Prius
diluvium optat, deinde vel medietatem
mundi perire, vel omnia, inquit, confun-
dantur; satius enim mihi est mori, quam
haec perpeti. — *OMNIA VEL MEDIVM FIAT*
MARE. Prius optavit omnia, dein vel
medietatem perire *schol. Bern.* || 7 Miscet
contrariis adversa | et haec mala doma
P et haec mala dogma *LN*, *cf. schol.*
Bern. et exc. II || 8 q *L* q̄ *N* qui *P* ||
rerum, ru *m. II P* || 9 inquit | inquit ||
qc. fiat *L* || 11 *Ante quod lacunam statui,*
qua sit TITYRVS ORPHEVS lemma haustum
esse suspicor || q *LP* q; *N* || tytirus (*y in*
ras. P) *codd.* || 12 orfēus *P* || 13 successu,
corr. m. rec. N || 14 debere *LN* || sil-
uos, *corr.* silvas *N* || 16 insperato | in-
sperata || 18 s. recedens. tē^hneus *P* re-
cedem tē^hneus *L* recede/ntē^hneus *N* ||
19 s. in piratas | inspiratus *LP* in//pirat^{as},
corr. m. rec. N || 20 incidisset *P* || in-
mentis *LN*.

II

(deinde) vel medietatem mundi
perire. Omnia, inquit, confun-
dantur, quatenus mihi mori sa-
tius est quam haec perpeti † et
iterum idest diluvium. VIVITE 5
SILVAE idest valete.

1 (deinde) *addidi ex schol. Bern.* ||
mundi *LP* inundis *N* || 2 in quod *LP* in
quod, *corr.* in quid *N* || 2 s. fundantur *P*
3 quatenus | quatinus || moris *N* || 3 s. sa-
tius *P* || 4 s. et iterum idest diluvium |
Fortasse leg. quam haec perpeti ite-
rum et verba idest diluvium pro inter-
pretatione vocabulorum Omnia con-
fundantur *habenda* || 5 uiuītē *N* ||
6 silue *L*.

I

II

tis dilationem petiit et cithara
 letalem naeniam cum cecinisset,
 (se) repente proiecit in mare.
 Hunc delphinus piscis in dorso
 5 acceptum liberavit e mari et
 reddidit patriae.

58. VIVITE SILVAE idest valete.

59. AERII MONTIS idest ex-
 celsi. SPECVLA idest scopulo in-
 10 minenti.

60. MVNVS idest mortem meam.
 HABETO idest uxor.

62. HAEC DAMON idest dixit.

63. DICITE idest expectatio de
 15 Alphesiboeo. PIERIDES idest Nym-
 phae. NON OMNIA POSSVMVS idest
 verba delirantis vel amantis.

64. EFFER AQVAM idest uxor
 Daphnidis dicit: ipsa est prae-
 20 saga et pro muliere dicitur. ET
 MOLLI idest lana. CINGE idest
 Amaryllis, ancilla eius. HAEC

1 delictionem, *corr. m. II dilectio-*
nem P || petiit] petit || chytara *N* || 2 le-
 talem *LN* legarem, *corr. m. II lega-*
 lem *P* || naeniam] neniam || cum ceci-
 nisset] concinuisset *LN* concinnuisset
P || 3 (se) repente] repente || proiecit *LP*
 proiecit, *corr.* proecit *N* || 4 delphinus]
 delphinis || 6 reddedit *P* || uiuitae *L*
 uiuite *P* || 8 aerei *LP* herei, *corr. m.*
rec. N || idest] *om. P* t *LN* || 8 s. ex-
 celsi spelunca *LN* excelsis pelonca *P* ||
 9 s. imminenti *N* | SPECVLA DE MONTIS DE
 scopulo eminenti *schol. Bern.* || 11 Mu-
 nus] monus || mortem meam *schol.*
Bern.] morem meum || 13 dicit *LN* ||
 14 dixite *LN* || spectatio *L* || 15 alphe-
 sebo copirides *P* alphessebo eopiri-
 des *L* alphessebo eopirides *N* || 15 s.
 nymphe *P* nimphe *LN* || 17 deliran-
 tis] delerantis || 19 daphnidis *L* || 19 s.
 p]///saga, ~*m. II P* || 20 muli credi *L* ||
 21 lanae inge *L* lanae ^oinge, *corr.*
m. rec. N || 22 Amaryllis] amarillis ||
 ancilla *LP* ancilla, *corr.* ancilla *N*.

59. SPECVLA idest scopulo in-
 eminenti.

60. HABETO idest o uxor.

63. PIERIDES idest Nymphae.

64. EFFER AQVAM idest uxor
 Daphnidis dicit: ipsa est prae-
 saga.

8 scopulo, *corr.* scopulo *m. II P* ||

11 o uxor *LN* uxor *P* || 14 ⁱperides *P*
 pyerides *N* || nymphe *P* nimphe *LN* ||
 18 efer aquam *LN* efera quam *P* ||
 19 daphnidis *P* || dii *P*.

I

ALTARIA VITTA idest ad suam
ministram dicit praesaga Ama-
ryllidam, ut sint in potestate
mea agri vel civium, quos eis
5 restituere cupio. VITTA idest
snathe.

65. VERBENAS idest verbenae,
genus herbae castissimae, sum-
ptae, ut ait Terentius, ex ara:
10 (Ex ara) sume hinc verbe-
nas tibi.

Aliter VERBENAS idest frondes;
nam omnia, quae virent, verbenae
dicuntur. Alii rorem marinum,
15 quo utebantur antiqui, antequam
tus inveniebatur. Alii autem oli-
vam proprie accipiunt.

1 altaria uita ^t P alteri auita L
alteri (corr. altari) auita, corr. m. rec.
N || 2 presaga P || 2 s. Amaryllidam |
amarillidam || 4 me^a, corr. m. rec. N ||
eius, corr. eis P || 5 restitueri L resti-
tueri, corr. -re N || cuppio P || uita L
^t
uita P uita, corr. m. rec. N || idest
om. L || 6 snathe LN sinathe P || 7 Uer-
bennas LP Uerbe//nas N || idest om.
P || uerbenna LP uerbe//na N || 8 ge-
nus | -i. genus || castissimae] castissime ||
9 Terentius] terrentius || 9 s. ex ara: (Ex
ara)] ex ara || 10 summe, corr. sume P
sumae L || 11 s. tibi. Aliter uerbenas
om. N || 12 uerbennas L uerbēnas P ||
13 quae] que || virent *schol. Bern.* | uene-
rint || uerbenne LP uerbe//ne N || 14
rorem] rosemū LN ros eum P || mari-
rinum L || 15 s. antequam tus] antq-
quam tus L. anti//// (corr. ante ////)
quam tus N antqui quantus P || 16 s.
autem olivam] ante molivam LP ante
olivam N || 17 propie N propriae L.

II

65. VERBENAS idest genus her-
bae castissimae sumptae, ut ait
Terentius, ex ara: (Ex ara)
sume hinc verbenas tibi. Vel 10
frondes olivae, alii dicunt rorem
marinum, quo utebantur anti-
qui, antequam tus inveniebatur.
ADOLE idest incende.

7 urbenas LN || 7 s. herbe LN
herbe/// P || 8 castissimae] castissime ||
sumptae] sumpte || 9 Terentius] ter-
rentius || ex ara: (Ex ara)] ex ara ||
11 olivae] oliue || 12 rorem marinum |
rosseū || 13 qui antequam LP ////ante-
quam N || tus] rus, add. m. rec. N om.
LP || 14 Adole -i.] Adolel N Adoleo L.

7 *Schol. Bern. p. 822:* VERBENAS genus herbae castissimae vel ex loco
sancto (*sanctae codd.*) sumptae, ut Terentius et Iunilius dicunt.

9 Terentius] *Andr. IV, 3, 11:* ex ara hinc sume verbenas tibi.

I

II

Aliter verbenae frondes, olivae
ramos, idest carnes pingues.
ADOLE idest incende.

66. SANOS SENSVS non amantes
5 sensus. CONIVGIS mariti.

65. ET MASCVLA TVRA idest
fortia tura.

66. SANOS SENSVS idest qui
non amant. Nam qui amant,
10 aegrotant, quasi amor morbi
causa sit.

67. NIHIL HIC post sacrificium
perfectum.

15 68. DVCITE AB VRBE idest alle-
gorice Roma. DOMVM idest Mu-
sam vel carmen. DVCITE idest
maritum suum. DAPHNIN idest
genetivus casus. Amorem suum
20 dicit non Daphnin, sed lunam
ipsam deducere de caelo.

69. VEL idest pro saltem, vel

1 uerbennae *L* uerbe//nae *N* uer-
benne *P* || oliue *P* || 2 ramus, *corr.* ramos
P || pinges *L* || carnes pingues] *VERBENAS*
olivae ramos vel carnes pin-
gues vel frondes *schol. Bern.* || 3 ado-
lei incende *LN* || 4 SANOS] SINOS *LN*
sinon *P* || amantes] amtes || 5 sensus]
sinus || 7 fortia tuara *L* fortia tu//ra *N* ||
9 amant -i- nam *LN* -i- *add. m. II P* ||
10 aegrotant] egrotant || q̄si *LN* q̄esi
P || 11 causa sit] *cf. schol. Bern.*: SANOS
non amantes; nam qui amant, aegrotant
quasi morbo || 12 pest, *corr. post m.*
II P || sacrificium, *corr. -cium m. II P* ||
13 perfectum] confatum *schol. Bern.*,
ubi leg. confectum || 15 ad urbæ, *corr.*
ad urbe *P* || 15 s. alligoric *P* || 16 s. musa
N || 18 dapnin *P* || 19 gen̄ *L* gen̄ *N*
gen̄ *P* || cās *in ras. m. II P* || 20 dapnin
P || 21 ducere *LN* || celo, *corr. celo P* ||
de caelo] *cf. schol. Bern.*: CARMINA et
reliqua, idest non solum Daphnim, sed
lunam ipsam deducere caelo possunt ||
22 saltim *I. P.*

65. MASCVLA TVRA idest fortia.

66. SANOS AVERTERE SENSVS
idest sanus sensus est, qui non
amat. Nam qui amant, insani sunt. 10

67. NIHIL DESVNT idest de
praeparatione sacrificii. NISI CAR-
MINA idest incantationes.

68. DVCITE AB VRBE idest alle- 15
gorice dicit Romam. DAPHNIN
idest Caesarem, ut sint in pote-
state mea agri civium, quos eis
restituere cupio.

69. DEDVCERE LVNAM idest

6 masculatura *P* masculinatura *LN* ||
8 sanus *L* sanus, *corr. sanos N* || saen-
sus *L* || 9 sanus] sonus *L* || 10 Nam] Iam
LN || 15 s. alligorie *P* alligoriae *L*
alligorie⁶ *N* || 16 dafnin *LN* || 17 uel
agrum suum -i- cesarem *P* || cesarem *N P*
cessarem *L* || 18 civium] ciuibus || 22 la-
nam *L P*

I

etiam. DEDUCERE idest Roma
est dicens, ut veniat Caesar.

5

70. CIRCE idest filia Solis,
quae socios Ulixis mutasse fertur
in bestias.

71. FRIGIDVS idest eo, quod
10 homines frigidos morte facit.
CANTANDO idest eo, quod, dum
incantatur, carminibus incantato-
rum anguis rumpitur.

72. DVCITE DAPHNIN idest mu-
15 tat Virgilius nomen possessionis
suae et eam alio nomine a lauro
Daphnin appellat.

73. TERNA idest novem intelle-
gimus diversa colore. TRIPLICI
20 idest tria alba, tria rosea, tria
nigra.

74. LICIA idest englemen, quasi
ligia, per quae ligantur stamina.

2 dicens] *om. L* et dicens *N* || 6 circae
LN || 7 quae] que || socios, *corr. socios*
m. II P || olivis *LP* || mutassae *N* mo-
tasse *P* motassae *L* || 10 morte] morsu
schol. Bern. (morsus *cod. C*) || 11 Cantan-
dando *L* || eo quodum, *corr. m. II* eo
quod dum *P* eo quod dum *L* quia dum *N* ||
12s. incantorum *P* || 13 rumpitur] intel-
legitur quod anguis qui frigidus est
i. non curans de delecta^{ibus} cantando
rumpitur dulcibus cantibus *in marg. s.*
XIV P || 14 Ducite, u *in ras. m. II P*
Dicite *L* || daphnim, *corr. daphnin P* ||
14s. motat *LP* || 15 nomen] non || pos-
sessione *L* || 16 eam, e *in ras. m. II P* ||
homine *LP* || 17 daphin, *corr. daphnin*
m. II P Verba Nam qui amant (v. 66) —
Daphnin appellat *in marg. inf. suppl.*
m. s. XI N || 18 novem *schol. Bern. et*
exc. II noem *LP* noe, *corr. m. rec. N* ||
19 diversa] diuerso || 21 nigra *LN* ||
22 englem *LN* || 22s. quasi ligia *L* quasi
lia *N* quasi siligia *P* || 23 quae] que.

II

quam aqua fertur deducere per
incantationem, quando defecit
luna, ut fingunt gentiles, vel
lunam Dianam dicit vel allegorice
Romam.

5

70. SOCIOS MUTAVIT VLIXIS
idest in leones et in ursos.

71. FRIGIDVS idest natura vel
eo, quod frigidus homines facit. 10

15

73. TERNA idest hostia. TRI-
PLICI COLORE idest novem intel-
legimus diversa colore: tria alba, 20
tria rubea, tria nigra.

74. LICIA ēnglēmēn, quasi ligia,
per quae ligantur stamina. Bene

2 quando] quā || 3 ut] et *N* || 4 alle-
gorice] alligorice || 6 sotius *P* || mota-
uit *LP* motauit *N* || olivis *LP* olivis *N* ||
10 frigidus] frigidus *LP* frigidus, *corr.*
-dos *N* || 18s. triplice *L* || 20 trea *LP* ||
21 trea *LP* || rubea *P* rurea *L* rurea,
corr. rubea N || trea *LP* || 22 ēnglēmēn
P enim glēmēn *N* || 23 quae] q:

I

Bene utitur licii, quae membra adolescentis alligant.

75. EFFIGIEM DVCO idest faciunt [male] malefici: effigiem amatoris 5 circumferunt unam luti, aliam ex cera. DEVS idest pro omnibus Diis. IMPARE pro impari.

77. NECTE idest immonaisc idest, cum ligare coeperis, Amo- 10 rem te ligare dicito. NECTE idest metro anapaestico in honorem Cupidinis consecrato. TERNOS idest lanae colores.

78. VENERIS idest Amoris.

15 80. LIMVS idest terra mollis ex aqua soluta. HIC idest igni coquitur.

81. VNO IGNI idest sole.

1 Bene] uel, cf. exc. II et schol. Bern. || lucis, corr. licis P lucis LN || que P quē LN || 2 adoloscentis P || membra adolescentis] mentem adolescentem schol. Bern. || 4 [male] ex ditto-graphia ortum seclusi || malefeci, corr. -fici N || 5 circumf//erunt N || unam] uno tria || 6 cera, corr. ceræ N || ex cera] Haec faciunt malefici facientes veneficia, idest effigiem amatoris circumferunt, unam ex ligno, alteram ex luto, tertiam ex cera schol. Bern. || pre N per LP pro (omnes dii) schol. Bern. || 7 pro impari, corr. pro impare m. II P || 8 NECTE eras. P || 9 ceperis LP || 10 té LN tē P || 11 anapaestico] anapestico || honore P || NECTE TRIBVS MODIS metrum anapaesticum in honorem Cupidinis dicitur consecratum Urs. (Phil.) || 13 lane LN lane, corr. lanæ P || 16 ex aqua] ex qua || 17 coquitur] cognitus || LIMVS terra mollis ex aqua soluta igni coquitur schol. Bern.

7 Schol. Bern. p. 824: IMPARE pro impari. 'Par' numerus adversis convenit, ut <A. II, 243>: Quater ipso in limine portae Substitit atque utero sonitum quater arma dedere, quod excidio civitatis convenit, et alibi <A. V, 639>: En quattuor arae Neptuno, quod arsuris navibus convenit; impari vero numero Deus gaudet. Iunilius dicit.

Servii comm. Vol. III. Fasc. II.

II

utitur licii, quae membra adolescentis alligant.

75. CIRCVM EFFIGIEM idest hoc faciunt malefici: circumferunt effigiem amatoris. Duae effigies 5 idest una luto, alia ex cera.

77. AMARYLLIS idest ancilla eius et praesaga.

78. VENERIS idest Amoris.

81. VNO EODEMQVE IGNI idest sole.

1 licii] licis || quae] que || membra P || 4 s. effiēm, corr. m. I N || 5 due LN || 6 caera N || 8 AMARYLLIS] amarillis || 9 psaga P.

I

82. SPARGE MOLAM idest inpone laborem. Ancillam vel concubinam vel collegam. Molam dicit, ut mos est maleficis. BITVMINE
5 ori, idest de fulgore nascitur.
83. VRIT idest amore. IN DAPHNIDE idest aduersum Daphnin.
86. LVCOS idest † Chalcidico et Euboico per artem. BVCVLA
10 idest bonat, idest perdita amore.
87. IN VLVA idest in herba.
88. SERAE etmaill.
88. SERAE NOCTI idest longa nocte.
- 15 91. EXVVIAS idest indafodh, idest pellis serpentis senescentis

2 labore LN laborem | salem con-
iecti in schol. Bern. ed. || Ancillam vel
scholia Bern. secutus (Ancillam vel
concubinam alloquitur vel collegam)
scripsi, sed ante ancillam insuper allo-
quitur periisse ex corruptelae quali-
tate conicias aliquam LP aliam N || 2s.
con-
cubinam corr. m. rec. N || 5 ori i-
P orii i- L or// i- N || nascitur,
r m. II P || 6 VRIT, ur m. II P ||
6s. Daphnide | daphnin LN daphin,
corr. m. II daphnin P || 7 daph-
nim N daphin, corr. m. II P || 8 locus,
corr. lucos m. II P || Chalcidico | cal-
cidico || 9 p artem P partemus LN
fort. leg.: ut Chalcidico pro Euboico
<E. X, 50> partem pro toto || bocola
LP bocola N || 11 in herba | herbe om.
in N || 12 fere, corr. fere P fere N ||
etmaill | et maill || 13 saere noctu P
screnocti LN || nocti LP || 15 EXVVIAS |
exuias || inda fodh L inda foht N inda
fodib, corr. inda fodb P || 16 sarpen-
tis P senescentis | senescente.

85 Schol. Bern. p. 825: QVALIS CVM FESSA IUVENCVM. Eleganter rusticus
amorem suum pecoris amori comparavit. Iunilius dicit.

91 Schol. Bern. p. 825: EXVVIAS. Exuviae vestes dictae ab exuendo. EX-
VVIAS et reliqua. Pastor de puero dicit, poeta de collega (pastor de colliga
de puero dicit cod. B, cf. schol. Bern. ad v. 109), Medea de fratre suo, Vir-
gilius de Octaviano Caesare, aut mulier de amatore suo dicit. EXVVIAS allego-
rice, pars agri, quae secum remansit. PERFIDVS malae fidei. PERFIDVS idest
dignus magicis carminibus, dum perfidus sit. Iunilius dicit.

II

82. SPARGE MOLAM idest in-
pone laborem, vel mola idest
holus, quod spargitur super sa-
crificia.

83. EGO HANC idest uro.

87. PROPTER idest iuxta.

91. EXVVIAS idest vestes.

2 mola | nola LN || 3 olus N || qui spar-
gitur P q; uis pargitur L q//d sper-
gitur N || 6 utro N || 11 propter | pp ||
15 exuas L exuas^{ui}, corr. m. rec. N |
ueste L.

I

et in terra silentis inde exuvia
nominatur et deinde exuviae dic-
tae vestes ab exuendo. EXUVIAS
idest Medea dicit de fratre suo
5 et Virgilius de Octaviano.

92. LIMINE IN IPSO idest sub
limine depono idest loco sacro
vel in templo Vestae.

93. DAPHNIN idest reducere.

10 95. HAS HERBAS idest † mala
dicitur Medea dicit de fratre suo
vel Caesar.

96. MOERIS idest pastor et tu-
tor Virgilio, et (de) arte magica
15 loquitur, quia Moeris magus
peritissimus huius rei. MOERIS
magus.

97. SAEPE LVPVM FIERI nihil
est, quo lupum (se) fecerat, in-

1 terram LN || silentis | silente ||
unde, corr. inde P || ex uia LN || 2 s.
exuviae dictae | ex uice uicte LN
ex uice uicte, corr. m. II ex uice
uicte P, cf. schol. Bern.: EXUVIAS. Ex-
uviae vestes dictae ab exuendo || 3 ex-
usuendo N || exuias LN || 4 Medea |
media || dit LN dit, † m. II P || 5 et
Virgilius | uirgilio et, cf. schol. Bern.:
EXUVIAS et reliqua. Pastor de puero
dicit, poeta de collega, Medea de fratre
suo, Virgilius de Octaviano Caesare
aut mulier de amatore suo dicit || 6 lu-
mine, corr. limine P || 6 s. sub limine
schol. Bern. ^{ip} solimine, corr. m. rec. N
solimine LP || 8 Vestae | ueste || 9 daph-
nim N || 10 erbas N || 11 Medea | ame-
dia codd. || 12 cesar LN cesar P Haec
ita corrigas: maga dicitur Medea.
(Medea) dicit de fratre suo, Virgilius
(de) Caesare, cf. schol. Bern. ad v. 91 ||
13 pastor, as m. II P || 14 (de) ante
arte supplevi, cf. schol. Bern., ubi idem
desiderabatur || maica, corr. m. rec. N ||
15 moeris || magus P || 16 pueritissi-
mus, corr. m. II perit- P || hī N || MOE-
RIS | inderis N hideris LR || 18 SAEPE |
se || 19 quo | qui P q LN || (se) om.

II

92. LIMINE IN IPSO idest sub
limine sepelio.

93. DEBENT idest reducere.

96. IPSE DEDIT MOERIS idest
pastor et tutor Virgilio et ma-
gus huius rei peritissimus. 15

97. LVPVM FIERI idest callidi-
tate et subtilitate artis magicae

6 IPSA L ipsa, corr. ipso N || 14 et |
ut || tuor LN || uirgt LN || 15 rei rei
LP || petirissimus N || 18 feeri, corr.
fieri LN.

I

super et naturam fallebat. ET SE CONDERE SILVIS. Efficacissima carmina exemplis ostendit. LV-PVM idest inter feritatem ambu-
5 lantem non agnoscī.

98. SAEPE ANIMAS idest ei † datus est herbis venientibus umbrae post fata vexerunt. SEPVLCHRIS idest quia sepulchris con-
10 duntur.

99. SATAS idest segetes a propria festiuitate remove. TRADVCERE idest decipere. Seges interea et ipsa terra dicitur et quod
15 continetur. MESSES idest iam in culmum turgentes.

101. FER̄ idest affer idest ministrae suae dicit. CINERES idest aerearum. AMARYLLI idest concubinae nomen et ancillae.
20

102. IACE indas hantrat chenn.

1 naturam] natura || 2 ^{co}ndere, corr. m. rec. N || 4 idest om. LN || 6 SAEPE sepe || animas LP animas, corr. m. rec. N || 7 erbis N || 7 s. umbre, corr. umbre P || 8 post] p̄ N | vexerunt] Haec fort. ita corrigenda sunt: ei datum est, herbis venenatis umbras post fata revehere || 8 s. sepulcris P || 9 quia] que N || in sepulchris schol. Bern. || 11 segites P segites, corr. segetes N || a] i a festiuitate] fertilitate conieci in schol. Bern. || 13 s. interea schol. Bern. intret codd. || 14 et ipsa] ocipsa N || dē terra N || dē P dē LN || 15 ^{co}ntinetur, corr. m. rec. N || 17 affer] afer codd. effer schol. Bern. || idest om. N || 17 s. ministrae] ministro L ministros P mistro N || 18 suae] suo || cine/// res N Cinere. res L || 19 AMARYLLI] amarilli || 19 s. concubinae] concubine || 20 ancilla P ancille LN || 21 indar P || hantrar P hamerat N || 21 s. chennne respexeris L ^h chenne respexeris N chenn (corr. cherin) nerespexeris P.

II

dicitur lupus vel naturae versibilitate.

98. EXCIRE SEPVLCHRIS quod faciebant pythonissae.

99. ALIO idest ubi non erant segetes, vel a propria regione in aliam regionem ducebat segetes.

101. AMARYLLI idest ministra vel concubina vel ancilla.

102. HIS idest venenis.

1 dicitur] dē L || nature P || 1 s. isibilitate N || 6 Exrere L exirere, corr. exire N exiere P || 7 faciebat L | pythonissae] phitonisse || 12 segites LP, corr. segetes N || 13 ducebant LN || segites LP, corr. segetes N || 17 AMARYLLI] amarilli || 21 his L hi sunt N || ueninis P uerinis LN veneficiis schol. Bern.

I

NE RESPEXERIS idest ne forte respicias aliam doctrinam vel maiestatem. HIS idest venenis.

103. ADGREDIAR idest insidiabor illi. NIHIL CARMINA idest carminibus hoc dixit, quasi adventu eius quaedam carmina dixerat.

105. CORRIPVIT idest adreth. Hoc dicitur et Ciceroni contigisse, cum de eo uxor sua sacrificaret. TREMVVIS idest crispantibus.

Vel uxor Ciceronis obtulit hostias pro marito. In illo tempore Cicero consul factus.

106. SPONTE SVA idest sine igni. FERRE idest offerre procienda.

105. ALTARIA idest dicuntur et quae continent et quae continentur ipsis.

106. IPSE. BONVM idest tantum modo ut bonum sit; credo, (quod) bonum erit.

1 idest *om.* P || 2 respicias] respiciens aspicias *coniec.* in *schol. Bern.* || 3 magestatem N || venenis] veneficiis *schol. Bern.* || 6 quasi P || 7 quaedam] quedam || 10 dicitur] dicit N || 10 s. contigisse P || 11 suo LP suo, *corr.* sua N || 15 ostias N || 16 cicere, *corr.* cicero P || 17 suo L || sine] signe || 18 offerre P efferre *schol. Bern.* || 18 s. procienda *schol. Bern.* proetientes, *corr.* proecientes P proecientes L proecientes N || 20 dnt N || 21 quae] que || continent] continentur, *om.* et quae continentur P || quae] que LN || 23 BONVM] donum || 23 s. tm modū P || 24 sic N || 26 quod *ex schol. Bern. addidi.*

II

103. ADGREDIAR idest insidiabor illi. 5

105. ALTARIA idest altaria dicuntur et quae continent et quae continentur. 20

106. SPONTE SVA idest sine igne. BONVM SIT idest credo, quod bonum augurium erit. 25

4 ADGREDIAR] adgredior || 20 s. dnt L || 21 continent ^{et} i., *corr. m. rec.* N continent i. LP.

I

107. HYLAS idest conbochuil
idest ubi amat inesse. CERTE
idest verum.

108. FINGVNT (quia) qui amant,
5 quae cupiunt, et vident.

109. PARCITE idest ad carmina:
nolite movere. Hic non dixit
'desine', quia, qui desinit, finem
facit, qui parcit, suspendit id,
10 quod agebat.

II

107. HYLAS idest horcemilchu
vel conbochail.

102. NE RESPEXERIS idest ne
officiat venenum maleficii. 5

FINIT ·VIII·

(FINIT ·VIII·)

1 hilas *P* hi ias *L* hi ias, *corr.* hi
las *N* || 1 s. conbochuili ubi *N* || 2 ubi
amat inesse *lemmatis* in limine *inter-*
pretatio esse videtur; IN LIMINE LATRAT
in loco, ubi amati vestes obruerat *ex-*
hibet Servius || 2 s. CERTE idest] ceræ ·i· *L*
cerei *N* || 4 quia *ex schol. Bern. ad-*
didit || 5 quae] que *P* qui *LN* || vident]
dent *L* || 6 PARCITE, AB VRBE NON DE-
sine dixit — agebat *Urs. (Phil.)* ||
7 Hic *om. Urs.* || non desine dixit
Urs. || 8 disine *P* || 9 qui *N* || disinit *P* ||
9 id *Urs.* ·i·

1 HYLAS | hilas || horce milchu *NP*
horcae milchu *L* || 2 conbocail *L* con-
cail *N* conbocha ille *P* || 4 idest *om.*
L || ne *P* nete *LN*.

6 *Schol. Bern. p. 826*: PARCITE. Hic non dixit 'desine'; qui enim desinit, finem facit; qui vero parcit, suspendit, quod agat. Iunilius dicit.

I

INCIPIIT .VIII.

Lycida Cornelius Gallus, Virgilius Moeris. Dramaticon vel mimeticon.

5 1. QVO TE MOERI PEDES idest ad incedendum ducunt, hoc est, fingit se ad querelas iturum. Nam cum Clodio, quodam milite, communem agrum possidebat, a
10 quo paene fuerat occisus.

3. NVMQVAM VERITI SVMVS idest
15 malum inopinatum, ut Dido <A. IV, 419>: Hunc ego si potui. AGELLI idest Virgillii vicus.

1 INCĪPT VIII ∴ LN (add. uirgilius abas N) INCĪPT VIII P || 2 Lucida, corr. Licida N Lucida LP || cornilius P cornilius, corr. cornelius N cornibus L || 3 draminati con LP dram///ati con N || 4 memeticon LP metmetiē N || 7 querellas N || iterum LP itērum N || 9 commonem LP commonem N || 10 paene] pene || 14 numquam P numqum L || uerti LP ue///ti, corr. m. rec. N || 15 inopinatum, a m. II in ras. P || 17 agilli LP, corr. agelli N.

II

(INCIPIIT) .VIII.

Dramaticon vel mimeticon. Lycida idest Cornelius Gallus, Moeris idest Virgilius.

1. QVO TE MOERI PEDES idest 5 fingit se ad querelas iturum. Nam cum Clodio, quodam milite, communem agrum possidebat, a quo paene fuerat occisus. QVO TE PEDES idest ducunt. 10

2. O LYCIDA VIVI PERVENIMVS idest gratulamur, quod evadere potui; vix enim evasi.

3. NVMQVAM VERITI idest malum inopinatum, ut (Dido) dixit 15 <A. IV, 419>: Hunc ego si potui rel. AGELLI idest Virgillii vicus.

1 VIII et in marg. s. XIV 'x P om. LN || 2 Drammaticon N || mimeticon] memeticon || 2 s. Lycida] lucida || 3 cornilius LP, corr. cornelius N || 6 fingit, it in ras. N fingas L || sē P || querellas iturum P querella siturum LN || 7 cum] con L con N || cludio P || codam N || 8 commonem P || possidebat] possedebat || 9 paene] pene || 10 ducunt] dicuntur L || 11 LYCIDA] licida || 13 euassi LP || 15 (Dido) ex schol. Bern. et exc. I addidi, nisi forte sub illo dixit, quod neutro loco legitur, Dido latet || 17 rel.] rt. || egelli LP, corr. agelli N || uirgiti P.

2 Arg. et v. 1. Schol. Bern. p. 827: Virgilius hanc eclogam in honorem amicorum suorum scripsit. Hoc genus carminis δραματικόν vel μιμητικόν dicitur. Haec ecloga in Gallia canitur vel in Hispania, et in agro canitur, ut <v. 1>: An quo via ducit in urbem. In hac ecloga personae (II) introducuntur, quae in pari numero epigrammatum decurrunt. Haec ecloga proprie bucolicon. In hac ecloga personae duorum pastorum in via fortuito convenientium et fugientium milites et alloquium atque consilium habentium historialiter intimandae sunt. Iunilius dicit. In hac ecloga Moeris, idest Virgilius, fingit se ad querelas iturum Romam; nam cum Claudio, quodam milite, communem agrum possidebat, a quo paene fuerat occisus. — Allegorice Lycida Cornelius Gallus, Moeris Virgilius.

I

4. MIGRATE COLONI idest quoniam (repugnare) non possumus, cedimus. COLONI idest quondam domini.

5 5. FORS idest toceth idest clamor laetitiae militaris.

6. NEC VERTAT idest nec ei bene proficiat et non veniam mereatur.

10 Bene MITTIMVS idest properamus dona idest Ario, cuidam militi qui (ob) saxa commissa voluit educto gladio Virgilium interficere.

15 7. CERTE EQVIDEM idest tuo ingenio audieram agros esse restitutos. SVBDVCERE idest in proclivium a summo usque in imum.

20 8. MOLLI CLIVO idest ripa Minci. CLIVO idest aequa de-

1 migratę LN || 2 (repugnare) ex schol. Bern. addidi || possumus LP || 3 cedimus schol. Bern. cedemus codd. || condam N || 5 fros, corr. m. II fors P || toc eth L to ceth P tochet N || idest m. II P || 6 laetitiae, corr. m. II laetitiae P || 7 ne auertat LN || 8 proficiat, corr. m. II proficiat P proficiet LN || et || 9 mereatur] merear codd. nec veniam mereatur schol. Bern. ||

10 mitimus, corr. m. rec. N mitimus, corr. mittimus P || 10 s. properamus] pro portamus schol. Bern. || 11 Ario] arioni || cuidam, cu in ras. P || 12 milite, corr. -ti L || ob om. || saxa] fort. leg. sata || commissa LN, fort. leg. communia, cf. schol. Bern. ad v. 14: de agro communi || 13 educto] adducto N aducto L aducto, auct m. II P stricto Serrius || 16 s. restitutus P || 18 pelium LN || usque. que m. II P || 20 s. MOLLI CLIVO idest ripa Minci] molli i. cluioris aminci LP molli i. cluiioris aminci N 21 aequa] aque P aqua LN.

1 Schol. Bern. p. 828: VETERES MIGRATE. Quoniam repugnare non possumus, cedimus. Iunilius dicit. COLONI quondam domini, nunc coloni.

II

6. HAEDOS idest dona vel carmina.

7. AVDIERAM idest ingenio tuo 15 agros esse restitutos. SE SVBDVCERE COLLES idest in proclivium idest a summo usque in imum.

8. MOLLI CLIVO idest ripam 20 Minci aequo descensu.

7 hedos P edos LN || 15 Aud heram N Aut heram L || 16 Se] esse 17 COLLIS, corr. colles N || 17 s. proclivium] prodium || 18 i. ū a summo usque P i. ū asū mousque L i. //asu mousque N || 18 s. in mum L in i mum N || 20 diuo, corr. cliuo P || 21 Minci aequo] maciaq; LP maciaq; corr. m. rec. minciaq; N || descensu] discensu.

I

cursione a summo per descensum.

9. FAGI idest, sicut superius dictum est, a lacu usque ad arborem fines possessionis Virgiliti a triumviris divisoribus agri Mantuani esse indultos.

10. OMNIA idest suprascripta loca. MENALCAN idest Virgilium.

11. FAMA idest tantum fama fuit. AVDIERAS idest reddi, sed arma plus possunt.

12. TELA INTER MARTIA idest inter vim militarem. VALENTIA idest solatiant. LYCIDA idest vocativus.

13. CHAONIAS idest Chaon nomen in Epiro vel regio. Vel Dodonenses, quod ibi a quercu per ipsas responsa dabantur.

14. NISI achtomlem. QVACVM-

1 per] parte || 1 s. descensum] discensu LP discensu N || 3 fragi, corr. fagi P || 4 alicuusq; L alicuusq; N || 5 fines] sine || ET VETERIS IAM et reliqua, idest a lacu usque ad arborum fines possessiones Virgiliti dicit schol. Bern. || 6 divisoribus] diuisionibus || 7 s. indulto somnia L indulta somnia N || 8 supascripta, corr. m. rec. N || 9 loca P om. LN menalcam N || 11 redised L redisset N || 13 TELA] tale L tale, corr. tela N || 13 marcia LN || 15 solaciant L || licida N lydda L || idest om. LN || 15 s. uocā LN uocam P || 17 CHAONIAS] chaomas LP chaonias N || 17 s. nem N || 18 in Epiro vel regio. Vel] se bibeo ezias, cf. schol. Bern.: CHAONIAS idest de nemoris nomine, quod est in Epiro, vel Chaonia regio in Epiro. — CHAONIAS COLUMBAS Dodonenses, quia ibi a quercu per ipsas responsa dabantur || 19 dolonenses P qd // P q LN || acercu L acertu N aceruum P || 20 p, corr. p P p N || responsas LN responsias, corr. responsas P || 21 achtomblē N achtomlē LP.

II

9. VSQVE AD AQVAM rel. idest haec sunt fines possessionis Virgiliti.

10. OMNIA idest suprascripta loca. MENALCAN idest Virgilium.

11. AVDIERAS ET FAMA FVIT tantum fama.

12. LYCIDA idest nomen. MARTIA idest bellicosa.

14. QVACVMQVE idest quoquo

3 rel.] rt || 9 menalchan N || uirg LN uirgit // P || 10 audieres, corr. -ris N || 11 fama] fam, corr. fama P || 13 LYCIDA] licida || 13 s. martio P marcio L, corr. marcia N || 21 qucumque LN || 21 s. quomodo LP comodo N.

I

QVE idest quoquo modo. LITES idest militares lites traducere.

15. ANTE SINISTRA CAVA MONVISSET AB ILICE CORNIX idest
5 cecinisset.

16. TVVS idest amicus. IPSE MENALCAS idest Virgilius.

17. HEV CADIT idest congruit. IN QVEMQVAM idest ut occiderit
10 Virgilium.

18. SOLATIA carminum. RAPTA a nobis.

21. VEL QVAE SVBLEGI idest subduxi, vel has ipsas odas, quas
15 tibi recitavi, cum Romam venires. (Monet), ne asperiozem reddat Varum, a quo ipse, cum per carbonarias (fugeret, necdum liberatus est).

20 22. AMARYLLIDA idest concubina amborum, Virgilii et Lycidae.

23. TITYRE DVM REDEO idest

1 quoque *P* || 2 lites traducere] literare ducere *P* literera ducere *L* litera aducere *N* || 3 sinistra, ra in ras. m. II *P* || 5 cecinisset] que sineret || 7 uirgilius, g in ras. m. II *P* ||
8 HEV] ceu *LP* //eu, corr. m. rec. *N* || 9 quemq, corr. quemq *P* quemque *LN* || ut om. *LN* || 11 solatia, corr. -cia m. II *P* || 13 que *LN* || 14 has] as *LN* || odas] hondas || 16 (Monet) ex schol. Bern. addidi || asperiozem *P* || 17 Varum] uaro || 17 s. per carbonarias (fugeret, necdum liberatus est) schol. Bern. secutus correxi et supplevi per condonaris ceteris omissis codd. || 20 AMARYLLIDA] amarillida || 21 s. Lycidae schol. Bern. lichi codd. || 23 titire *LP* titiri, corr. -re *N* || DVM] eam || idest om. *N*.

13 Schol. Bern. p. 829: SVBLEGI subduxi. VEL QVAE SVBLEGI. Hoc Cornelius ad Macrum de Virgilio dicit. Hic sensus est: Has ipsas odas, quas tibi recitavi, cum Romam iret (inies codd.). Iunilius dicit.

II

modo. NOVAS LITES idest militares lites traducere.

16. NEC TVVS idest amicus. MENALCAS idest Virgilius.

17. HEV CADIT IN QVEMQVAM idest ut occideret Virgilium.

18. SOLATIA idest carminum.

21. QVAE SVBLEGI idest subduxi. CARMINA NVPER idest vel has ipsas odas, tibi quas recitavi, 15 cum Romam venires.

22. AMARYLLIDA idest quasi 20 concubina amborum, Virgilii et Lycidae, (vel) Roma dicitur.

23. BREVIS EST VIA idest non

6 TVVS] tu; *P* || 8 HEV] cheu || quã- quã *P* || 9 uirgif *N* || 11 s. carminum que *P* carminumq; *LN* || 15 quas] qua *L* || 16 venires] ueniret || 20 amarillida *LN* || 21 arborum *LN* || uirgt *N* || 22 Lycidae schol. Bern. lichi codd. || (vel) ex schol. Bern. inserui, sed fort. quasi v. 20 huc transferendum || 23 idest non] inū *L*.

I

non longe afuturus sum. Virgilius loquitur ad pastorem. PASCE CAPELLAS idest commemoratio carminum.

5 24. ET POTVM idest ad potandum.

25. OCCVRSARE CAPRO idest occurrere. Et militem cave: gladio ferit. Militi Varo dicit.

10 26. QVAE idest carmina poetae.

27. MANTVA idest nominativus idest superat Mantua nomen tuum.

28. MANTVA VICINA idest quod Cremona ob vicinitatem Mantuae
15 nimium misera est.

29. SVBLIME idest adverbium vel SVBLIME nomen. CYGNI idest poetae.

30. CYRNEAS idest Corsicas,
20 insula in mari Tyrrheno. Hic ostendit habitatores Mantuae fugisse ab ea causa libertatis, sicut

1 afuturi sum *P* afuturi /// sumus (*fuit* afuturis) *N* || 7 ocurrare *L* /// occurrare *P* || 8 occurrere | occurre *L* | occurre *NP* || 9 uado, *corr. m. II* uaro *P* || 10 QVAE | queque || 11 idest nominativus idest | .i. nom .i. *P* in omni *LN* || 12 mantuano mentuum *P* || 13 quod | quae *LP* quem *N* || 14 gregē mona *L* | gremona, *corr. m. rec. N* || 16 adverbium | aduef || 17 CYGNI | cigni || 19 CYRNEAS | girinias *L* | girinias, *corr. -eas N* .i. poenias *P* | grineas *schol. Bern.* || 20 insola *LP* | insōla *N* || terreno *LP* terreno, *corr. tirreno N* || 21 ostendit *P* || mantue *LN* || 22 ab eo, *corr. ab ea N* || casa *LP* | cāsa, *corr. m. rec. N.*

5 *Schol. Bern. p. 829*: ET POTVM ad potandum. ET POTVM PASTAS AGE. Monet ne quid contra Alfenum Varum, divisorem agrorum faciat, ne asperiores reddat, quia necdum per huius Vari seu Tucae intercessionem liberatus est, cum per carbonarias fugeret. Iunilius dicit. *Cf. quae de his in schol. Bern. ed. p. 829 ad v. 24 adnotavimus.*

19 *Schol. Bern. p. 830*: GRYNEAS Corsicas. Iunilius dicit. EXAMINA apes. FUGIANT EXAMINA TAXOS. Hic ostendit, habitatores Mantuae fugisse ab ea, sicut apes effugiunt taxos. TAXOS. Arbor apibus venenata, amarus flores habens et mel amarum, vel animalia † suilia, quae offendunt apes.

II

longe afuturus sum. PASCE CAPELLAS idest commemoratio carminum.

24. POTVM idest ad potandum. 5

25. CAPRO idest Claudio.

26. IMMO HAEC idest carmina. 10

28. MANTVA VAE MISERAE quod Cremona ob vicinitatem Mantuae
nimium misera est. 15

29. SVBLIME idest nomen. CYGNI idest poetae.

30. SIC TVA CYRNEAS FUGIANT idest hic ostendit habitatores 20
Mantuae fugisse ab ea, sicut apes effugiunt taxos Cyrneas. TAXOS

1 afuturus | afuturis || 1 s. CAPELLAS idest | capellaci *P* || 7 CAPRO | .i. capro *L* || cladio *L* | clādio, *corr. m. rec. N* | cladio *P* || 13 VAE | ue *LN* || miscere *LP* | mis | .i. erē *N* || quod | que *LP* | que, *corr. quia m. rec. N* || 15 minium *L* | corr. nimium *N* || 16 sublimē *P* || nomen. CYGNI | noā cani || 17 poetae | poete *codd. suprascr. m. II* | cecini *P* || 19 girimas *LP* | girineas *N* | suprascr. *m. II* .i. Corsicas *P* || 22 effugiunt | efugiunt || girinias *L* | grinias, *corr. m. II* | P | girineas *N* || TAXOS | taxus *NP* | taxas *L.*

I

apes fugiunt (taxos). EXAMINA
sathi. TAXOS idest fer idest arbor
amaros flores habens, et mel
amarum apes inde colligunt.

5 31. CYTISO idest genus herbae.
32. POETAM idest ingeniosum.
35. VARO idest proprium. CINNA
idest proprium, idest nobili viro.
36. ANSER idest gigren idest
10 poeta optimus Antoni et Anser
nominatus est. INTER ARGVTOS
OLORES idest iternelu luincenчу.
Olor idest avis est, quam Graeci
cygnum appellant; olor enim
15 dictus, quod sit totus plumis
albus; nullus enim meminit cy-
gnum nigrum; olon enim Graece
totum dicitur.

II

idest arbores (amaros) flores ha-
bentes, et mel amarum apes inde
colligunt.

35. CINNA idest nobili viro et
poeta.

1 taxos *om.*, *supplevi ex schol. Bern.*

et exc. II || 1 s. examina sati, h m. *II*
P examinas athi *LN* || 3 amarus | ama-
res || 4 collegunt *P* || 5 cithiso *N* chi-
thiso *L* chinthiso *P* || 7 puī, *corr. m. II*
ppi *N* puim *LP* || 8 prouī, *corr. m. II*
propī *N* prouī *LP* || nubili *P* || 9 gi-
grem *N* || 10 antom *LN* antonii *P* ||

11 argu//tis *N* || 12 olores *L*, *corr.* olo-
res *N* || inter (*corr.* iter) nelii liun-
cenchu *P* it nelu luincen чу (-cencu *N*)
LN || 13 quē *LP* que, *corr.* qua *N*
Graeci | greci || 14 cignum *LP* cin-
gnum *N* || 15 quod | q *L* q *N* qui *P* ||
nt *P* || totus | *fort. leg.* totis || plūmis *N*
16 aluus *P* aluos *L* aluōs, *corr.* albūs
N || 16 s. cingnum *N* gignum *L* ci-
gignum *P* || 17 nigī *L* || grece *P* || 18 tu-
tum *P*.

1 (amaros) *ex schol. Bern. et exc. I*
supplevi || 1 s. habentē *LN* || 2 in^{do},
corr. m. II P || 3 collegunt *LP*, *corr.*
colligunt *N* || 8 poeta | poetae *LN*
poete *P*.

12 NEC DICERE CINNA DIGNA Cinna Smyrnam scripsit, quam nonum post
annum, ut Catullus (93, 1) ait, edidit. Id quod et Quintilianus ait (X, 4, 4).
Unde etiam Horatium in arte poetica (v. 388) dicunt ad eum allusisse, cum
ait: Nonumque prematur in annum. Fuit autem liber obscurus adeo,
ut et nonnulli eius aetatis grammatici in eum scripserint magnamque ex eius
enarratione sint gloriam consecuti. Quod obscurus fuerit, etiam Martialis
ostendit in illo versu (Epigr. X, 21): Indice te melior Cinna Marone
fuit *Urs. (Phil.)*

I

II

39. HVC ADES idest (a) Polyphemo dictum amante Galateam. GALATEA idest filia, quam Cyclops adamavit. LVDVS IN VNDIS idest
5 in honorem Mantuae hoc dicit et in honorem Caesaris.

41. POPVLVS idest profedo idest adiuncta Mincio.

42. LENTAE idest flexibiles.

10 43. INSANI idest magni.

44. PVRA idest splendida.

45. AVDIERAM NVMEROS idest cantatorum.

15 46. DAPHNI idest vocativus idest Caesar. QVID ANTIQVOS idest haec, per quae cecinit Moeris. SIGNORVM idest astrologia. SVSPICIS idest consideras.

20 47. ECCE DIONAEI idest ex Dione, filia Veneris, ex qua originem ducere Caesar gloriabatur. PROCESSIT CAESARIS ASTRVM idest

39. O GALATEA idest filia, quam Cyclops adamavit. QVIS EST NAM LVDVS IN VNDIS idest (a) Polyphemo dictum amante Galateam.

5

43. INSANI FLVCTVS idest magni. 10

44. PVRA SVB NOCTE idest splendida.

46. DAPHNI idest Caesar. QVID 15 ANTIQVOS ORTVS idest carmina, per quae cecinit Moeris. SIGNORVM idest astrologia.

47. ECCE DIONAEI idest Dione, 20 filia Veneris, ex qua originem ducere Caesar gloriabatur. CAESARIS idest Gai Caesaris, qui

1 a] *om.* || 1 s. polufemo LP poli//femo N || 2 Galateam LP galantem || 3 galathea P || filia LP mitgignu filia N, cf. v. 36: meminit cygnum || quam Cyclops] quid ops P qua .i. dops L qua idest opbs N || 5 hoc] hoc est LN || dicit] dī N || 7 pro fedo LN pro foedo, corr. pro fedo P, cf. supra ad E. VII, 61 et infra ad E. X, 27 || 8 adiuncta schol.

Bern. adiuncto LN adiucto P || micio L minchio P || 9 lente NP || 14 cantorum P || 15 vocativus] uocū L uocam P uocar// N || 16 QVID] .i. quid || 17 quae] que || cecinit LP, corr. cecinit N || Moeris] morieris P || 18 astrologia N || 18 s. suscipis LP suspipis, corr. m. rec. N || 20 DIONAEI] dionei || 20 s. ex a dione LP ex//diane N || 22 César LN || gloriebatur LP, corr. gloriabatur N || 23 cesaris L || hastrum N.

1 6 galatea P || 2 idops LP hidops N || num, corr. nam P || 3 a] *om.* || 3 s. polyfemo LP polifemo N || 4 dictū, ū m. IIP || amante] amanti || 15 DAPHNI] dapni || Caesar] cesar || QVID] quod LP uia] q//, corr. m. rec. N || 16 antiquus L, corr. antiquos N || carmina] in carmine P || 17 quae] que || cecinit LP || 20 dionei N dodonei LP || 22 cesar LN || gloriebatur LP, corr. gloriabatur N || 22 s. CAESARIS] Caessaris P cessaris L || 23 cessaris L.

3 filia] post filia supplendum esse Nerei in schol. Bern. ed. conieci.

I

Gai Caesaris, qui instituerat heredem imperii Caesarem. . . . hoc est imperare coepit.

48. GAUDERENT idest turgent
5 idest maturaе fiunt.

49. DVCKERET idest acciperet.
(APRICIS) calidis vel frigidis.
APRICIS idest clithiab.

50. INSERE idest hic alloquitur
10 Caesarem. PIROS idest arbores.

51. OMNIA FERT idest follo inde fedid.

52. CANTANDO idest carmina dicendo. CONDERE SOLES LONGOS
15 idest dies finire magnos idest toto die canebam.

54. LVPI MOERIM idest vox pastoris est: antequam [illum] lupum viderim (ille me vidit), ut
20 vocem meam dstringeret. Cum enim primi viderint, hiantibus oribus vox dstringitur.

56. CAVSANDO idest causas nectendo diversas.

1 gai -i cesaris LN || instituerat L instituerat, corr. m. rec. N || 2 cesarem LN caesarem P || Ante hoc est lemma processit vel astrum perit, cf. exc. II || 3 imperare] inperare || coepit P caepit N || 5 maturaе] mature || 6 acciperat LN accipiret, corr. acciperet P || 7 (APRICIS) om. || calidis] ali dis || 8 s. clithi abinsere L cliti abinsere P clithi abinsere N || 10 cesarem L cessarem P || 11 inde] ind LN inct P || 12 fedid LP fedro N || 14 solos L || longuos, corr. -os P || 15 finire] finire || tota L || 16 canebam, corr. m. II canebam P || 18 illum om. LN || 19 viderim] uiderit (ille me vidit) supplevi || 20 dstringerit LP, corr. -eret N || 21 prime, corr. m. II primi P || hiantibus LP cohiantibus N || 22 oribus] oris P horis LN || dstringitur P || 24 nectando LP, corr. nectendo N.

II

instituerat heredem imperii Caesarem. ASTRVM idest imperare coepit.

48. GAUDERENT idest maturaе fiunt. 5

50. DAPHNI idest vocativus. 10

52. CANTANDO idest carmina dicendo. CONDERE SOLES idest dies finire magnos: tota die 15 canebam.

56. CAVSANDO idest causas nectendo diversas. 20

1 intituerat LN instituerat, in m. II P || imperii N || 1 s. Cessarem LP || 3 coepit] cepit || 4 maturaе] mature || 9 dapni L || uocati LP uocā N || 16 canebam] canebo P an leg. canendo? || 24 nectando LP, corr. nectendo N.

I

II

57. STRATVM idest quietum.
 AEQVOR idest muir.
 59. MEDIA EST idest ad urbem.
 60. BIANORIS idest heros est;
 5 filius Tusci dicitur, qui et ipse
 condidit Mantuam. Bianor idest
 animo et corpore fortissimus
 agricola. VBI STRINGVNT idest
 pro dstringunt idest amputant
 10 vel faciunt.
 61. MOERI idest proprium, vo-
 cativus. CANAMVS idest invicem
 nos delectemus.
 62. HIC HAEDOS DEPONE idest
 15 Daphnem carminibus Bucolicor-
 um; ad hoc enim hora inminet.
 63. NE idest cautauminus.
 64. LAEDIT idest a timore in-
 minentis pluviae.
 20 65. CANTANTES idest mulcentes
 nosmet. FASCE idest onere. LE-
 VABO idest exaltabo vel relevabo,
 leviozem reddam.

59. MEDIA VIA idest ab urbem.
 60. BIANORIS idest heros est;
 filius Tusci dicitur, qui et ipse 5
 condidit Mantuam. Bianor idest
 animo et corpore fortissimus
 agricola.
 61. CANAMVS idest invicem nos
 delectemus.
 62. HIC HAEDOS DEPONE idest
 carmina vel satiliti. 15
 65. FASCE idest onere. 20

2 equor LN || 3 .i. ad urbem | .i.
 add. m. II P || 5 filius N || 6 condedit P ||
 7 fortissimus P firmissimus L || 8 agri-
 cula LP || 10 vel faciunt | vel tecta
 sibi faciunt *schol. Bern.* || 11 s. puī uo-
 catius L puī uocatiūs, *corr. m. rec. N*
 puim uocatis P || 13 dilectemus LP ||
 14 hedos P edos LN || 15 daphinē P
 dafinē LN || carminibus, *mi m. II P*
ante carminibus videtur canamus in-
tercidisse || 15 s. bocolicorum L bōcoli-
 corum N bocolicosum, *corr. m. II*
-orum P || 17 nē NP || catauminus P
an latet cantantibus? || 18 LAEDIT idest |
 ledet .i. P ladeti L ladet .i., *corr. le-*
 det .i. N || 19 pluviae L || 20 mulcan-
 tes LP, *corr. mulcentes N* || 21 nosmet |
 nos met || fascæ, *corr. fasce P* || onere |
 honore || 22 exultabo L || reuelabo P.

4 s. herosem filius L herose filius P
 heroset filius N || 8 agricola P || 12 di-
 lectemus LP, *corr. delectemus N* ||
 14 edos L edos NP || deponere P ||
 15 camina L || 20 fascæ N || honore
 LP, *corr. honere N.*

4 *Schol. Bern. p. 832:* BIANORIS. BIANOR, filius Tusci (Tucci B), qui et ipse Mantuam condidit, animo et corpore fortissimus agricola; inde Bianor dictus est, sed postea deus erat, hoc est: forsitan adiuvet (te) cantantem.

I

66. PVER idest o Lycida. AGA-
MVS idest ambulemus.

67. IPSE idest Menalca.

FINIT ·VIII·

II

66. PVER Lycida.

67. IPSE idest Menalca.

FINIT ·VIII·

5

INCIPIT ·X·

Ad Gallum Cornelium et Vo-
lumniam Thecidem meretricem,
quam Lycoridam dicit. Exegeti-
con dicitur vel epangelticon. In
10 honorem Galli, amici Virgillii.

1. ARETHVSA idest Nympha.

2. MEO GALLO idest poeta An-
tonii. QVAE LEGAT LYCORIS idest
provincia vel meretrix, quam
15 Gallus adamavit, quae contempto
eo Caesarem secuta est, vel quae

1 olicida *LN* octicida, *corr.* o li-
cida *P* || 2 ambulemus *i.* *LN* || 3 ipso
P || 4 FINIT VIII *om.* *L* || 5 INCIPIT X |
add. uirgilius archimandrita *N* || 6 AD
GALLVM CORNILIUM ET VOLVMEAM *L* ||
Cornelium] cornilium || 6 s. uolumneam
LP uolumneam, *corr.* iam *N* || 7 the-
cidē *LN* thecīde, *corr.* m. II -dē *P*,
leg. Cytheridem, *cf. Serv. et schol. Bern.* ||
8 loridam *L* ¹⁰ ridam, *corr.* m. II *P*
^{ic} loridam, *corr.* m. *rec.* *N* || 8 s. exegi-
con *N* exegitor *LP* || 9 vel epangel-
ticon] lepangelticon *P* || 11 ARETHVSA |
Aretussa || nimpha *LN* || 13 QVAE] que
LYCORIS] licoris || 14 quam] que *LN*
q /// *P* || 15 quae] que || contempta *L*
concepta *N* || 16 caesarem *LN* || se-
quuta *L* || quae] que.

6 ss. *Schol. Bern. p.* 832. 833: Haec ecloga in honorem G. Cornelii Galli,
amici Virgillii, scripta est, de quo Eusebius dicit: G. Asinius Gallus, ora-
tor, Asinii Pollionis filius, de quo Virgilius meminit. Haec ecloga
quibusdam in Arcadia posita videtur ideo, quia dicit <v. 14>: Pinifer illum
etiam sola sub rupe iacentem Maenalus et gelidi fleverunt saxa
Lycaei. In hac ecloga solus poeta loquitur. Haec ecloga non proprie buco-
licon. Hoc genus carminis ἐπηγητικόν dicitur vel ἐπαγγελτικόν. Iunilius dicit.
Haec ecloga in agro canitur, ut <v. 7>: Dum tenera adtendent simae
virgulta capellae. In hac ecloga tantum ordo ostenditur dicendo: 'Extremum',
tamen per hoc conicere possumus, naturalem ordinem in his esse.
Poeta hanc eclogam Galli circa Volumniam Cutheridem (συνεσιδὴν *cod. B*)
meretricem, quam Lycoridem dicit.

INCIPIT ·X·

5

Ad Gallum Cornelium et Vo-
lumniam Thecidem meretricem,
quam Lycoridam dixit. Exegeti-
con dicitur vel epangelticon. In
honorem Galli, amici Virgillii. 10

2. IPSA LYCORIS idest provincia
vel meretrix, quam Gallus ada-
mavit, quae eo contempto Cae-
sarem est secuta. 15

1 licida *N* || 3 menalcha *N* || 4 FI-
NIT VIII *L*, *om.* *NP* || 5 INCIPIT VIII *L*
INCIPIT DECIMVS *N* X, *in marg. m. s.*
XIV X *P* || 6 Cornelium] cornilium |
6 s. uolumneam *NP* uolumneam *L* ||
7 thecidē *codd.* *leg.* Cytheridem, *cf.*
Serv. et schol. Bern. || meretrix *LN*
8 quam] q *LN* Lycoridam] loridam ||
dix *P* || 8 s. Exegitor *LN* Exegiti-
cor *P* || 9 dicitur] dē *LP* || epungesti-
con *P* epungesticū *L*, *corr.* epangesticū *N* ||
10 honore *LN* || 12 licoris *LN* liquo-
ris *P* || prouintia *P* || 13 quam] que *LN*
quod *P* || 14 que *P* || 14 s. caesarem *N*
cessarem *L* || 15 sequuta *LN*.

I

II

primo Cytheris. [Sollicitos, ut
<G. IV, 262>: mare sollicitum.]

3. GALLO idest meritis Galli.

4. SVBTERLABERE idest curres.

5 SICANOS idest † sicandi pro plebis.

5. DORIS idest Dea maris idest
mater Nympharum. DORIS Nympha
maritima; ex nomine itaque
eius mare appellatur, quia et
10 aqua eius mari amarior est.
AMARA idest salsa. VNDAM idest
marinam aquam.

6. SOLLICITOS, ut <G. IV, 262>:
mare sollicitum.

15 7. ADTONDENT idest pascuntur.
SIMAE idest milberach. VIRGVLT
idest inpressis naribus. SIMAE
capellae, Graecum, idest † per-
sonas.

1 Cytheris] cytaris *P* cytharis *L*
chitaris *N* || 1 ss. [Sollicitos — solli-
citurum], *cf. infra ad v. 6* || sollicitus
LN sollititos, *corr. m. II* sollic- *P* ||
2 sollititum, *corr. m. II* -citurum *P* ||
sollaitum, *corr. m. rec.* sollicitum *N* ||
4 curres] curri *codd.* curris *schol. Bern.* ||
5 sicanus *LN* || sicandi pro plebis] *fort.*

leg. Sicani proprium plebis || 6 dā, *corr.*
m. rec. N || 7 nimpharum *LN* || nimpha
LN || 8 maritina *LN* || ex nomine ita-
que eius *schol. Bern.* ex nomine i-
que eius *LN* ex nomine i- que eius
P || 10 aquę *P* || mari *schol. Bern.* (ama-
rior est mari), maris *codd.* || amariorē
LN amariorem *P* || 11 salsa] falsa id-
est *om. P*, 13 SOLLICITOS] sollicitatos *LN*
sollitatos, *corr. sollicitatos m. II P* ||
15 attendent *N* || 16 seme] *L* si//mae *N* ||
seme, *corr. seme m. II P* || 16 s. id-
est milberach — naribus. SIMAE *om. P*
per haplographiam || 16 VIRGVLT] i-
uirgulta *LN* || 17 inpressi *N* inpsi *L* ||
inpressis naribus *pro interpretatione*
vocabuli simae accipiendum || saeme] *L*

seme, *corr. simē m. rec. N* || 18 ca-
pelle *LN* || Graecum] grecum || 18 s.
personas] *leg. presso naso, cf. schol.*
Bern.

5. DORIS idest mater Nympha-
rum. DORIS Nympha maritima.
AMARA idest salsa. SVAM VNDAM
idest aquam marinam.

6. AMORES idest Galli.

7. SIMAE CAPELLAE idest in- 15
pressis naribus.

6 s. nimpharum *LN* || 7 nimpha
LN || 8 SVAM VNDAM] sua mundam
9 idest aquam] iaquam *P* || 15 simē
LP simi^{ao}, *corr. m. I N* || CAPELLAE]
capelle || 15 s. inpressis *P* inpsi *LN*.

I

8. RESPONDENT idest montes enim reciprocam mittunt ex echo vocem.

9. QVAE NEMORA idest hic incipit narratio.

10. NAIADES idest vocativus idest Nymphae fontium propriae, Oreades montium. INDIGNO idest inpari, quia amans contemnebatur. INDIGNO idest magno, ut Terentius dicit: indignum facinus ex me audies.

11. PARNASSI IVGA idest proprium montis Boeotiae. PINDI idest Pindus mons in Thessalia vel in Thracia.

12. AONIAE idest mons Boeo-

II

8. RESPONDENT idest montes enim reciprocam mittunt ex echo vocem.

9. QVAE NEMORA idest hinc incipit narratio.

10. NAIADES idest fontium Nymphae. INDIGNO idest inpari, quod amans contemnebatur.

11. PARNASSI idest mons Thessaliae. PINDI idest Thraciae mons.

12. AONIAE idest mons Boeotius.

1 responderat *P* || 2 amittunt *LP* //mittunt *N* || ex eco, *corr. m. II P* ex ocho, *corr. ex echo N* ex aequo *L* || 4 *QVAE* que || 6 naiacies *L* || vocativus] uocā *L* uoc̄// *N* uocam *P* || 7 nymphe *P* nimphae *LN* || 8 Oreades] oriades || montium] NAIDES Nymphae fontium, si simpliciter; si proprie, Oreades idest Nymphae montium *schol. Bern.* || idest *om. P* || 9 amans] mans *N* 9 s. contempnebatur *N* contempnabatur *L* contemnabatur *P* || 11 Terentius] terrentius || an dignum *L* an dignum, *corr. in d. N* || 11 s. facimus *L* faci//nus *N* fatinus, *corr. fac- P* || 12 ex ea *NP* || audias, *corr. audies N* || 13 s. ppū, pū *add. m. rec. N* p *LP* || 14 montis Boeotiae] montis .i. boetiae || 15 Thessalia] tes alia || 16 tracia *LN* tracia, *corr. tracia P* || 17 aoeniae *L* || idest *om. LN* || mons *schol. Bern.* fons *codd.* || 17 s. Boeotiae] boetiae.

11 Terentius] *Andr. V, 2, 13*: Immo vero indignum, Chreme, iam facinus faxo ex me audies.

17 s. *Cod. Vossianus*: Ulla aoniae mons boetiae aganiphae nons traue t parnasi boetiae. pindi traciae et aganiphae similiter ut Iunilius dicit.

4 *QVAE*] que || 6 fontium *LP corr.* fontium *N* || 7 nymphe *P* nimphe *LN* . indigno *suprascr. m. II .i. N P* || 8 que *LN* || amans, *corr. amans P* amas *L* || contempnebatur] contempnabatur || 13 Parnassi *P* Parnassi, *corr. -nasi N* || mons] mon *LP* mon, *corr. m. I N* || 13 s. Thessaliae] tesaliae *LN* tesalie *P* || 14 Thraciae] traciae || 17 AONIAE] .i. aoniae || mons *schol. Bern.* fons *codd.* || Boeotius] boetius.

I

tiae. AGANIPPAE idest fons Thraciae.

14. PINIFER (idest) fintadbirthid. SVB RVPE IACENTEM idest
5 deserta, prae nimio amore contemptu atque odio hominum captum in solis locis iacentem.

15. (MAENALVS idest) mons Arcadiae. GELIDI idest frigidi. LY-
10 CAEI idest proprium montis.

16. NEC PAENITET ILLAS idest allegorice idest nec tu erubescas Bucolica scribere nec nos erubescimus.

17. PECORIS idest poematis. POETA idest Gallus poeta fuit

II

AGANIPPAE idest Nympha vel fons Thraciae.

15. MAENALVS idest mons Arcadiae.

14. SVB RVPE IACENTEM idest deserta, prae nimio amore contemptu atque odio hominum captum in solis locis iacentem.

15. LYCAEI idest montis.

16. NEC PAENITET idest allegorice nec tu erubescas Bucolica scribere nec nos erubescimus.

17. PECORIS idest poematis. 20
DIVINE POETA idest Gallus poeta

1 AGANIPPAE] 1. agnipe *P* agnipe *L* agnipe, *corr. m. rec. N* || idest *supra lin. m. I P* || fons] mons *codd. et schol. Bern.* || 1 s. traciae *LN* tratiaie, *corr. m. II* traciae *P* || 3 (idest) *om.* || 3 s. fintad birthid *L* finit ad birthio *N* fintad hir thid *P* || 4 RVPE] rubae, *corr. m. II* rube *P* || 5 diserta *P* || deserta *lemmatis* sola *interpretatio est* || amo^{ro}, *corr. m. rec. N* || 6 s. contemptu *schol. Bern.* contentum *codd.* || 6 hōdio *P* hōdio *N* odia *L* || 7 s. iacentem. (MAENALVS idest) mons *scripsi* iacentem mons *codd.* || 8 s. arcadiae *LN* archadiae *P* || 9 frigedi, *corr. m. II* frigidi *P* || 9 s. LYCAEI] licei || 10 idest *supra lin. m. II P* || proprium] *p* || 16 PAENITET] penitet || 17 alligoria *LP* alligoria, *corr. allegorice m. rec. N* || erubescas, *corr. -cis N* || 18 bocolicas *LP* bocolicas, *corr. -ca N* || 20 PECORIS] pecori *P* peccori *LN* || 21 pēta fuit *P*.

1 AGANIPPAE] Ganippe || nimpha *N* nempha *LP* || fons] mons *codd. et schol. Bern.* || 2 traciae *LN* tratiaie, *corr. traciae P* || 8 MAENALVS] menelaus *LN* menelaus *P* || 8 s. archadiae *LP* || 12 deserta *lemmatis* sola *interpretatio est* || 12 s. contemptu *schol. Bern.* contentū *P* contentu *L* contemptum *N* || 14 in solis] insulis || iacentem *L corr.* iacentem *N* || 15 lucei, *corr. lycei P* lycei *L* licei *N* || idest *om. LN* || 16 PAENITET] penitet || 16 s. alligoriae *LP* alligoriāe, *corr. m. rec. N* || 17 erēbescas *P* || bocolica *P* bocolicas *L* bōcolica/// *N* || 20 PECORIS] peccoris *N*.

I

optimus, qui et ipse scripsit metra elegiaca.

18. ADONIS idest proprium.

5 19. (OPILIO idest) opiliones dicuntur ovium et pastores haedorum. SVBVLCI idest mucibi idest porcorum pastores, ideo tardi, quia aliter porci non pas-

10 cuntur, nisi radicitus herbam eradicent.

20. VVIDVS idest pinguis sucus intrinsecus, unde uvae dictae sunt, quasi uvis pendentibus glandibus
15 ex quercu coronatus. HIBERNA idest quia hiemis tempore glandes maturescunt.

1 optimus *L* || que *LP* q^{ui}, *corr.*
m. rec. N || 1 s. metre legiaca *L* metre
(*corr.* metra) ^{o.g.a}leica, *corr. m. rec. N* ||
3 proprium] proium *P* piū *L* ppū, pū
m. rec. N || 3 ss. proprium. (opilio idest)
opiliones *scripsi* proprium opiliones
codd. || 6 dicunt *LN* || 6 s. haedorum]
edorum || 7 mucidi *P*, *fort. recte* || 8 por-
corum] parci || 9 quia aliter] qualiter
P que aliter *L* que (*corr. m. rec. qui*^a)
aliter *N* *fort. leg.* quod aliter || 11 he-
radicent *N* || 12 huuidus *N* || pinguis *P*
pingis *L* pingi *N* || 13 intrinsecus *P* ||
uvae] uae *L* ue *P* uae, *corr. m. rec. N* ||
14 s. uvis pendentibus (dependentibus?)
glandibus ex quercu] ubi solendenti-
bus grandis ex cercu *P* ubi solen-
dentibus grandis exercu *LN*, *cf. schol.*
Bern. || 15 heberna *LP* *corr.* hiberna
N || 16 ^hcemis *P* cheinis *L* ^{hi}emem,
corr. m. rec. N || 16 s. ¹grandes, *corr.*
m. rec. N.

5 *Schol. Bern. p. 834:* OPILIO. Opiliones dicuntur haedorum pastores, vel opiliones magistri ovium dicuntur. Iunilius dicit. VENERE venerunt. TARDI VENERE SVBVLCI. Pastores porcorum ideo tardi dicuntur, quia aliter porci non pascentur, nisi radicitus herbam effodiant.

II

optimus fuit, qui ipse scripsit metra elegiaca.

18. FORMONVS ADONIS idest proprium.

19. OPILIO idest opiliones dicun- 5
tur magistri ovium.

20. HIBERNA DE GLANDE idest quod hiemis tempore glandes maturescunt.

1 q *P* q *LN* || spse *L* || 2 metra
elgiaca *L* metrelegiaca *P* metra elgiaca,
corr. m. IN || 3 formo//sus *N* || 4 s. pro-
prium. OPILIO] puiro opulio *P* puiro
pulio *LN* *an leg.* proprium viri. OPILIO? || 5 opuliones *LP* opyliones *N* ||
12 iberna *N* || 13 quod] que || chemis *L*
themis *P* hemis, *corr. m. rec. N*.

I

22. TVA CVRA idest amor, ut ibi <A. IV, 1>: Iamdudum saucia cura. Inrisorie dicitur.

23. ALIVM idest Antonium. 5 HORRIDA CASTRA bella: hic tangit Antonium. Ideo [haec] autem horrida, quia cum Augusto Caesare fecit bella civilia.

24. SILVANVS idest Deus silva- 10 rum.

25. FLORENTES FERVLAS idest flesca idest virides frondes. GRANDIA idest longa. QVASSANS idest quae fiunt in ipsis ferulis.

15 26. QVEM VIDIMVS IPSI idest solent enim numina se offerre rusticis.

27. SANGVINEIS idest rubeis. EBVLI idest profedo. BACIS idest

II

22. TVA CVRA idest amor. Inrisorie dicitur.

23. ALIVM idest Antonium. 5 HORRIDA CASTRA idest bella: hic tangit Antonium. Ideo autem horrida, quod (cum) Augusto Caesare fecit bella civilia.

24. SILVANVS idest Deus sil- 10 varum.

25. FLORENTIS idest virides frondes. GRANDIA idest longa.

15 26. QVEM VIDIMVS IPSI idest solent enim numina se offerre rusticis. 15

27. SANGVINEIS idest rubeis. EBVLI BACIS idest coloribus vel

1 amor ·i· ut LP || 2 ibi] tibi ||
2 s. sacia, corr. m. rec. N faucia, corr. faucia P || 3 ·i· inrisore P inrosorae, corr. inrisorae N inrisorē, corr. m. rec. N || 6 Antonium om. LN || Adeo, corr. Ideo P || haec] h P || [haec] autem] Illud haec, quod et in exc. II et in schol. Bern. deest, ex autem vocabulo abbreviate scripto per dittographiam ortum esse videtur || 7 qua LN || agusto LP || 7 s. Caesare] cesare || 9 s. silua^{ra}, corr. m. II P || 11 florentes ferulas in marg. m. s. XI P || 12 s. granda L granda, corr. m. rec. N || 14 quae] que P || 15 VIDIMVS] uidemus || 16 numina, u m. II P || se offerre P || 17 rusticus P || 18 idest m. II P || rubus, corr. rubeis m. II P || 19 profedo] cf. supra ad E. VII, 61. E. IX, 41.

1 s. Inrisorie dicitur] inrisori edr̄ || 5 CASTRA idest] idest ins. m. II P || hinc N || 6 aut P || 7 q LN que P || (cum) addidi || agusto L || 8 cesare L || 12 frontes LN || longa] lingua || 19 ss. uel ebuli bacis idest nomen P uel ebuli bacis ·i· coloribus uel ebuli ·i· nomen LN.

1 TVA CVRA LYCORIS i. e. amor, ut <A. IV, 1>: Iamdudum saucia cura. Haec autem Lycoris Cytheris appellata est Urs. (Phil.).

18 s. SANGVINEIS BACIS quia grana ipsa nigra sunt, floris sucus autem rubeus, ex quo venenum est, ideo dixit 'bacis sanguineis' schol. Bern.

I

cariab idest quia grana ipsa nigra sunt a foris, sucus autem eorum rubeus, ex quo venenum est. Ideo dixit 'baxis sanguineis.'

5

28. INQVIT idest amanti. NON TALIA CVRAT idest non flectitur maeroribus. Expertus loquitur.

10 29. NEC LACRIMIS idest quantascumque lacrimas fuderit amans, tanto amplior eum respexit Amor, idest sicut non satiantur gramina rivis et rel.

15 31. TRISTIS AT verum tristis amator. TAMEN alii superioribus iungunt, melius tamen sensus cadit: Licet ego duro amore consumar, tamen erit solatium, quia 20 amor erit vestra cantilena.

1 ciraib *N* cairaib *P* || 1 s. ipsa scā foris *P* ipsa sunt aforis *L* ipsa sunt aforis, *corr. m. rec. N* || 2 sucos *L P* sucos *N* || 3 ueninum *P* || 4 ideo////// dixit *P* || 7 inquit *N* || 8 CVRAT] cura *P* tura *N* rura *L* || idest *om. P* || flecatur, *corr. m. rec. N* || 9 mercoribus *LP* mār//oribus, *corr. m. rec. N* || 12 tanta *N* || amplior eum] ampliore || 13 satiantur *P* saciuntur *L* satiantur, *corr. satiantur N* || 14 rel.] rī || 15 AT verum] puerum || 16 tñ *P* || superioribus, *corr. sup- N* || 17 tñ *P* || 18 cadit] canit || 19 tñ *P* || solacium *LN* || 20 vestra *schol. Bern. tua codd.*

II

EBVLI BACIS idest nomen arboris vel herbae. SANGVINEIS BACIS idest quia grana ipsa nigra sunt a foris, sucus autem eorum rubeus, ex quo venenum est. MINIO idest vafordinon.

28. MODVS idest amanti. TALIA idest quae sequuntur.

29. NEC LACRIMIS. Quantas- cumque enim lacrimas fuderit amans, tanto amplior eum respexit Amor.

31. TRISTIS ET ILLE idest amator. TAMEN CANTABITIS ARCADES idest alii superioribus iungunt 'tamen', aliter est sensus, idest: Licet ego duro amore consumar, tamen erit solatium, quod amor erit vestra cantilena.

1 s. arbori rī herbe *LP* arborif (*f m. rec.*) rī herbe *N* || 2 BACIS] .i. baxis || 3 quia] q̄ *N* q̄ *L* que *P* || 4 succus *L* su//us *N* autem] aū *L* 6 uafordi n̄ *LN* uafordi non *P* || 8 que *LN* || secuntur *LN* || 10 lacrimi *LN* || 10 s. quanticumque *L* quanticumque *N* || 11 lacrimas, *corr. -is N* || 12 amplior eum] amplioem || 16 CANTABITIS] cantabis 16 s. archades *P* || 17 aliis *N* || 17 s. iungunt, *om. 'tamen' N* || 18 tñ *P* ēēensus, *corr. ē sensus P* || 20 tñ *P* || quod] que *LN* || 21 vestra cantilena *schol. Bern. uacanti P uocanti LN*

10 s. Quantascumque enim lacrimas fuderit amans, tanto amor extitit (extetit *cod. B*) amplior *schol. Bern.*

16 'Tamen' alii superioribus iungunt, sed melius, ut sic legamus: 'Tamen cantabitis'. Sensus enim hic est: licet ego duro amore consumar, tamen erit solacium, quia meus amor erit vestra cantilena *schol. Bern.*

I

33. O MIHI idest pronuntiat se moriturum. TVM idest tunc. OSSA QVIESCANT idest sedantur.

34. OLIM idest aliquando, idest 5 tria tempora significat, praesens praeteritum futurum.

35. VESTRIQVE idest pastor fuissem, ut rusticam vitam colerem.

10 36. VINITOR idest finbondid.

37. CERTE idest utinam esset Phyllis.

38. FVROR idest amor. QVID idest opus sit.

15 40. SVB VITE idest alii SVB RVPE.

41. SERTA idest coherata. PHYL- LIS idest mollibus lenibusque manibus et digitis suis.

20 42. HIC GELIDI FONTES idest ac si diceret: quid te adiuvat inter frigora (esse) idest invasit

II

33. O MIHI idest pronuntiat se moriturum. TVM idest pro tunc.

34. OLIM idest aliquando. Nam tria tempora significat. 5

35. ATQVE VTINAM idest ut rusticanam vitam colerem. VNVS idest ut pastor fuissem.

10

41. PHYLLIS LEGERET idest mollibus lenibusque manibus et digitis suis.

42. HIC GELIDI FONTES idest 20 invasit amor eius animum et quasi ad praesentem loquitur.

15

1 o MIHI] omnibus || p̄ntiat LN | 1s. r̄emoriturum L remmoriturum P r̄emoriturum, corr. se mor- N || 2s. tunc. OSSA QVIESCANT] tunc quod adquiescant LN tunc qui (corr. m. II q) adq̄escant P || 4 OLIM] ollim || 5 terpora P || significat .i. LN || 5s. p̄f p̄r̄ fuz̄ P p̄f (p̄f N) īf̄r̄īz̄ LN || 8s. colorem LP corr. colerem N || 10 uiniator LP uiniator N || finbondio N || 12 philis LN pilis P || 14 opos P || 15 uite LN || 17 coerta NP || 17s. philis LN .i. philis, .i. eras. P || 18 mollibus lenibusque] mollis lentisque || 20 gelidi LP corr. gelidi N || idest supra lin. m. II P || 21 quid schol. Bern. qui codd. || te] tem P || 22 inter schol. Bern. idest codd. || frigoro, corr. frigora m. II P || esse schol. Bern., om. codd. || inuassit P.

1 sē P || 2 pro tunc] p̄pt P p̄tā L p̄ta N || 4 ollim L olli N || 5 trea LP || 7 adque N || 8 uitam colorem LN colorem uitem P || 17 pillis P philis L¹ philis, corr. m. I N || 18 lenibusque] lentisque || 21 inuasi P || amore ius P.

17s. PHYLLIS mollis lentaque manibus et digitis suis schol. Bern.

I

amor eius animum et quasi ad praesentem loquitur. LYCORI idest proprium.

44. NVNC INSANVS AMOR idest 5 quia neque per absentiam amantis discedit; omnis amor plenus est furoris. Hinc usque in finem amatoris inconstantia exprimitur.

45. ADVERSOS idest infestos. 10 HOSTIS idest bellicosos.

46. PROCVL idest recessisti. NEC SIT . . . . . (TV) idest Phyllis vel Lycoris.

47. ALPINAS idest montanas. 15 RHENI idest proprium fluminis auch.

49. ASPERA PLANTAS idest etsi despectus a te, sollicitus sum, ne quid sustineas.

20 47. DVRA idest nimis crudelis. 50. CHALCIDICO idest Chalcis

1 eius | ei LN || 2 LYCORI | licori
3 proprium] p̄mū fort. leg. proprium
mulieris || 5 qui^a, corr. m. rec. N ||
amatis P || 6 omnis N || 7 in finem P
finem N furorem L || 8 inconstantia]
in constantia || exprimitur P || 9 ADVER-
sos] aduersus || infertos LP infertos,
corr. m. rec. N || 10 idest om. LN ||
bellicosos schol. Bern. bellicosus codd. ||
11 recessisti] requisisti LN requisiti P
12 NEC SIT . . . . . (TV) idest Phyllis vel
Lycoris scripsi Nec sit idest pillis vel
licoris codd. || 14 montanas] montana
vel Mantuanas schol. Bern. maturas
codd. || 15 RHENI fluvius Europae schol.
Bern. || 15 ss. proprium fluminis auch.
ASPERA] p̄flū a aucha spera L p̄flū ā
uchaspera P p̄flū^{pria} aut aspera N ||
17 etsi] si || 18 dispectus LP corr.
desp- N || ā tē LN ā tēm P || sum]
rum L rum, corr. m. rec. N || 18 s. ne
quid mari (leg. amari) sustineas schol.
Bern. || 21 CHALCIDICO] calci dico || Chal-
cis] calcis.

II

FONTES idest ac si diceret: quid te adiuvat inter frigora (esse).

44. NVNC INSANVS AMOR idest 5 omnis amor plenus furoris. Hinc 5 usque in finem amatoris inconstantia exprimitur.

46. TV PROCVL idest recessisti. 10

47. A DVRA idest crudelis. 20
50. IBO idest etsi me spernas,

1 ac si P || quid] quod || 2 inter
schol. Bern. idest codd. (esse) om. codd. ||
7 exprimitur LP || 11 recessisti P || 20 ā.
dura codd. || crudelis LP || 21 etsi] si.

I

civitas in Euboea, in qua fuit Euphorion, qui Euphorion distichico versu usus est.

5

51. PASTORIS SICVLI idest Theocriti.

50. VERSV idest iterum rediit ad se et sic loquitur.

10 51. MODVLAVOR idest sibrase idest scribam. AVENA idest calamo idest per scripturam.

52. INTER SPELAEA idest inter speluncas.

15 53. MALLE idest maacubrimse.

54. CRESCENT ILLAE idest silvae. AMORES idest et vos crescetis, amores.

20 55. MIXTIS NYMPHIS idest cum Nymphis permixtus montes lustrabo venando.

II

sollicitus tamen sum, ne quid sustineas. CHALCIDICO idest civitas enim in Euboea Chalcis dicitur, in qua fuit Euphorion, quem transtulit Gallus.

5

51. PASTORIS SICVLI idest Theocriti.

52. INTER SPELAEA idest inter speluncas.

10

54. CRESCENT ILLAE idest silvae. CRESCETIS AMORES idest et vos, amores, crescetis.

15

55. MAENALA idest accusativus.

1 eboea LP e^uboea, corr. m. rec. N || 2 Euphorion] euforion || 2 s. qui Euphorion distichico versu usus est] q euphorius (heuphorius N) fidus illi a conuersu (conuersi N) usus est LN qui (corr. m. II que) euphorius fidiis iliaco (il m. II) usu usus est P || 6 pastoris toris siculi (sic m. II) P pastoralis sciti LN || 6 s. teocriti LN teocriti, r in ras. P || 9 sic] si LP si^o, corr. m. rec. N || 10 modolabor P ni labor L mo^{du} labor, corr. m. rec. N || sibrase, as in ras. m. II P || 13 spelia LP corr. spelea N || 14 peluncas P || 15 s. malle .i. Ma-acubrim se crescent (.i. et Ma m. II) P malle .i. maacubrimse crescent LN || 16 ILLAE] ille || 16 s. silvae] silue || 17 AMORES] .i. amores || crestetis L || 19 nimphis LN || 20 nimphis L || permixtis L permixtis N permyxti P permixtos schol. Bern. || 20 s. lustrabo P || 21 ueniendo LP corr. uenando N.

1 tamen] tioñ LP tioñ, corr. tam N || quod LP quod, corr. quid N || 1 s. ne quid mari (leg. amari) sustineas schol. Bern. || 2 susteneas LP corr. sustineas N || CHALCIDICO] Calcidico || 3 eni L || Euboea] eboea || Chalcis] calcis || 4 Euphorion] euforion || 5 quem] qm || Gallus] gallos || 6 PASTORIS] Pastores || 6 s. teocriti, corr. m. II P || 13 INTER SPELAEA] t spoliã LN || t spolia P || inter] in || 16 ILLAE] ille LN || 17 Crescetis L corr. Crescetis N crescent, corr. crescit P || 18 crescit L corr. crescit N || 19 Menala LN Menala P || accusã LN accüssã P.

I

II

56. ACRIS idest vehementes.

VENABOR idest adchichlus.

57. PARTHENIOS idest Arcadios, a virginibus dicti, quae illic venari consuerunt. SALTVS idest iterum quasi in ecstasi factus loquitur, ut solent amantes facere. Inconstans animus amantis diversa se amare loquitur.

10 Aliter: PARTHENIOS. Parthenii Lacones ideo, quod, cum profecti essent ad bellum, reliqua iuventus stuprum cum virginibus fecit; inde nati Parthenii nominati sunt.

15 59. PARTHO idest Parthico. (IRE) idest (a) provincia. CORNV idest ondid buoc idest arcus Persicos. CYDONIA idest Cretensia; ibi enim harum arborum usus 20 inventus est primitus.

1 uehimentes *P* || 2 adchichlus *N* adchichlus *vel* adeichlus *P* || 3 parthemus *L* parthemus, *corr.* -mos *N* partemos, *h m.* *II P* || archadios *LP* || 4 que *P* q *LN* || 4 s. ueneri *LP* *corr.* uenari *N* || 6 ⁱnecta si, *corr. m. rec. N* in ectasi *P* in iecta si *L* || 8 incontrans, *corr.* incontans *P* 9 se amare | ex amari || 10 partenios *P* || Parthenii | partheni || 11 quod | q, *corr. m. II* qui *P* || perfecti *P* || 12 s. iuuentus, *corr.* iuu- *P* || 14 nati *om. schol. Bern.* || Parthenii | partheni || 15 parto, *corr. m. II P* || partico *N* particho *L* || 16 (ΠΕ) *et* (a) *ex schol. Bern. supplevi* | provincia, *corr. m. II* -tia *P* || 17 ondid | ondio *N* || artus *LN* artos *P* || 17 s. persicos *LN* passicos, *corr. pars- m. II P* || 18 CYDONIA arcus Persicus *vel* Cretensis *schol. Bern.* || cidonea *LP* *corr.* cidonia *N* || 19 ubi *LP* i // bi *N* ^h arum, *corr. m. II P* || ussus *P* arsus *L* // // // usus, *pr. u m. rec. N.*

57. PARTHENIOS idest Arcadicos, a virginibus dicti, quae illic venari consuerunt. CIRCVM DARE 5 SALTVS idest iterum quasi in ecstasi factus loquitur, ut solent amantes facere.

10

59. PARTHO idest Parthus, qui 15 in Parthia habitat. CYDONIA idest Cretenses; ibi enim harum arborum usus inventus est primitus.

3 Partheneos *P* Partenios *N* || 4 quae | que || illa *L* illa, *corr.* illic *N* || 5 ueneri *LN* || 6 s. inectas si *P* iniectas si *L* ⁱnectas si, *corr. m. rec. N* 8 amantes *L* || 15 parto *L* || Parthus | partus || 15 s. qui in | quem *L* quem, *corr.* quim *N* || 16 partia *L* || Cydonea *P* | Cidonea *L* *corr.* Cidonia *N* || 17 ubi *L* // // // ibi *N* || arum *N.*

3 *Schol. Bern. p. 836:* PARTHENIOS Arcadios *vel* mons † Partheu in montibus Caucasi est. Iunilius dicit. Sed et Parthenii Lacones ideo, quod, cum profecti essent ad bellum, reliqua iuventus stuprum cum virginibus fecit; inde Parthenii nominati sunt, *vel* Parthenii dicti a virginibus, quae illic venari (uenerare *cod. B*) consuerunt.

I

60. SPICVLA idest fogau vel
gaa. MEDICINA idest ut supra
dixit.

61. DEVS idest Cupido.

5 62. HAMADRYADES Nymphae,
(quae cum) arboribus et nascun-
tur (et pereunt), qualis illa, quae
Erysichthonem occidit arborem
caedentem, et vox inde erupit et
10 sanguis, ut docet Ovidius. Drya-
des arbores habitant.

64. ILLVM idest Amorem.

65. SI FRIGORIBVS idest hoc
15 dicit: (amore) carere non posse.
HEBRVMQVE idest flumen Thraciae.

66. SITHONIAS idest a Sithone
idest Phyllidis fratre.

1 s. foga f//// gaaumedicina medicina
P fogau f ga aumedicina medicina
LN || 3 dixi P Adludit ad v. 28, cf.
schol. Bern. || 4 -i cupido P o cupido
LN || 5 amatriades LP corr. amadria-
des N || nymphe NP niphe L || 6 (quae
cum) et (et pereunt) ex schol. Bern.
addidi || 7 quae| que || 8 Erysichtho-
nem occidit| siclum occidit P cecidit
LN || arborem| arborentem L arbo-
rentem N || 9 cidentem L cidentes,
corr. m. II -tē P cidentem, corr. ced-
N || inde| unde || erupit| rapit || 10 san-
guinis LN || 10 s. triades LP corr.
driades N Dryades vero sunt, quae
inter arbores habitant schol. Bern. ||
13 Amorem| morem || 14 hoc| h || 15
(amore) ex schol. Bern. addidi || 16 he-
brumq| LN hebrumq; P || traciae LN
traciae P || 17 SITHONIAS| -i scithicas ||
a Sithone| aut sithone P aut sit//one
N ausithone L || 18 phillidis L pilli-
dis NP.

7 ss. qualis fuit illa, qua siclium occidit, qui cum arborem incideret, et
vox inde erupit et sanguis, ut Ovidius docet schol. Bern.

10 Ovidius] Met. VIII, 738 ss.

17 Schol. Bern. p. 837: SITHONIAS † pro scitho barbaricas Thracias. Sithon
mons Thraciae, vel SITHONIAS, idest Scythias a Scithone, Phyllidis fratre. Iuni-
lius dicit. Cf. nostram ad schol. Bern. p. 837 v. 66 adnotationem.

II

60. SPICVLA idest fogu.

61. AVT DEVS ILLE idest Cupido.

62. NEQVE HAMADRYADES idest 5
Nymphae, (quae cum) arboribus
et nascuntur (et pereunt), qualis
illa, quae Erysichthonem occidit
arborem incidentem, et vox inde
erupit et sanguis, ut docet Ovi-
dius. Dryades arbores inhabita-
bant.

64. NON ILLVM idest Amorem.

65. HEBRVM idest flumen Thra- 15
ciae.

66. SITHONIAS idest Sithon
mons Thraciae.

1 fagu N || 5 HAMADRYADES| ama-
driades || 6 nymphe LP nympe N ||
(quae cum) et (et pereunt) ex schol.
Bern. addidi || 8 ille P || que P || Ery-
sichthonem| siclium P sic liū LN ||
9 arbore P || et| ut N || inde| unde
10 erupit| rapit || sanguis| sanguinis ||
ut| aut || 11 triades LP corr. driades
N || 11 s. habitabant P || Dryades vero
sunt, quae inter arbores habitant
schol. Bern. || 14 s. traciae LP tra-
chiae N || 17 sithonias L si//tonias N ||
18 Thraciae| traciae.

I

67. ALTA idest suspensa. (LIBER) vitis. LIBER idest insnob. ARET idest moritur vitio aeris. IN VLMO idest in arbore posita.

5

68. VERSEMVS idest pascamus CANCRI idest nomen sideris.

70. DIVAE idest Musae idest Deae. POETAM idest Gallum.

10 71. FISCELLAM idest sportam idest allegorice dicit: significat composuisse hunc libellum tenuissimo stilo. HIBISCO idest herbae genus.

15 74. QVANTVM VERE idest hoc dicit propter Caesarem. SVBICIT idest crescit, ministrat ad proceritatem.

20 77. HESPERVS idest stella, quae primo vespere apparet. Verecunde se capellarum esse pastorem (dicit) idest vilissimorum animalium; nam Bucolica scribens de-

1 alta, om. i. N || (LIBER) lemma supplevi schol. Bern. secutus || 2 insnop N || ared P || 3 idest | h⁺, corr. m. rec. N | moretur LP corr. moritur N || 3 s. vitio aeris. IN VLMO idest in arbore | in ulmo .i. uitio agris || uicio P || 8 DIVAE | duae || 8 s. Musae idest Deae | mare .i. dea || 10 sportam | portam LN || 11 alligorice LN aligoricae, corr. m. II P || 12 se composuisse schol. Bern. || 13 stilo | stillo || hibisco N || herbae | herbe || 15 idest om. LN || 16 propter | p̄ P || cesarem LN || 19 quae | qua LP qua, corr. quae N || 20 vespere aparet LN uespera paret P || 20 s. Verecunde se | vere condere || 21 s. (dicit) x schol. Bern. addidi || 22 uilissimorum P || 23 bocolica P bocolico L bocolico, corr. -ca N.

II

67. LIBER idest sinob. . ARET idest moritur. Vel Liber Pater, qui et Bacchus, pro vite dicitur. ARET idest vitio aeris. ALTA vitis in arbore posita.

5

68. VERSEMVS idest pascamus.

70. DIVAE idest Musae idest Deae. POETAM idest Gallum.

71. FISCELLAM idest sportam; 10 significat composuisse hunc libellum tenuissimo stilo. HIBISCO idest genus herbae vel virgulti.

74. QVANTVM VERE NOVO idest 15 propter Caesarem hoc dicit. SVBICIT ALNVS idest crescit et ministrat ad proceritatem.

77. HESPERVS idest stella, quae primo vespere apparet. 20

1 sinob. ARET | s̄i n̄ob aret LN s̄n baret P || 2 idest om. L || morietur LP corr. moritur N || Vel | om. N || 3 bachus L || uiti LP corr. uite N || 4 agris LP corr. aeris N || 6 pascamus LN || 8 Diue LN || 8 s. Musae idest Deae | maris deae (duae L) || 10 fiscillam LP fiscilla, corr. fiscella N || 11 s. hunc libellum om. P || se composuisse schol. Bern. || 12 hibisto P || 13 herbe L || uirgultae L uirgulte P uirgulte, corr. -ti N || 16 propter | p̄ LN || cesarem N cessarem LP || hoc | h P h N .h. L || 16 s. svbicit | subiecit || 18 procaeritatem N || 19 quae | q, P || 20 uespe L.

16 SE SVBICIT susum mittit ad proceritatem schol. Bern.

I

buit se dicere bovum pastorem;
sed vitans arrogantiam ultimum
se esse voluit, non principem, in-
scribens Bucolicis: ('Ite domum
5 saturae, ite capellae').

EXPLANATIO IVNII FILARGIRII
GRAMMATICI EXPLICIT. Deus me-
cum per omnia, ego sum in gloria.
Optatio mentis meae haec est,
10 ut ante me supradictum est: qui-
cumque legeris hanc glosiolam,
Deum pro me misero roges, ut
animae meae apud patrem meum
veniam in caelo merear, qui
15 nomine sum Fatosus.

FINIT AMEN.

1 se dicere | redicere LP ^fredicere
N || bovum | bonum || 3 se | rē LN
fē P || 3 s. inscribens *schol. Bern.* in
scribendis *codd.* || 4 bocolicis LP bō-
colicis N || 4 s. (Ite domum saturae, ite
capellae) *ex schol. Bern. supplevi* || 6 ex-
planatio iunii filargirii gramatici ex-
plicit *litt. minusc. et uncis inclus. N*
Explannatio Junii filargirii gramma-
tici explicit P || 8 per omnia P p̄ anima
L om. N || 9 obtatio LN || h, om. est N ||
10 superadictum, *corr.* supradictum P
supadictum N || quicumque N || 13 ani-
mae | anime || 14 merear, ea m. II P ||
16 AMEN P FINIT AMEN, *suprascr.* mer-
cennarius uirgilius N.

II

EXPLICIT EXPLANATIO IVNII
FILARGIRII GRAMMATICI IN BVCO-
LICA | VALENTINIANO. BVCOLICON
HABET VERSVS DCCC·XX·

FINIT.

5

10

7 FILARGIRII P FILARGIRII N FILA-
CIRII L || 7 s. BVCOLICA | BOCOLICA || 8 BV-
COLICON | BOCOLICON || 9 VERSVS DCCCXX ||
Sunt revera versus DCCCXX., ut tertium
X librarii vitio deperisse conicias. ||
10 FINIT ·· L FINIT AMEN P.

ANONYMI
BREVIS EXPOSITIO
VERGILII GEORGICORVM

(BVRMANNIANVS G)

IN NOMINE DEI PATRIS ET FILII ET SPIRITVS SANCTI INCIPIT LIBER
'GEORGICORVM BREVIS EXPOSITIO'.

Virgilius in operibus suis diversos secutus est poetas, Homerum in Aeneade, quem licet longo intervallo secutus est, Theocritum in Bucolicis, a quo non longe abest, Hesiodum in his libris, quem 5 penitus reliquit. Hic autem Hesiodus fuit de Ascra insula, qui scripsit ad fratrem suum Persen librum, quem appellavit *ἔργα καὶ ἡμέρας*, idest opera et dies. Hic enim liber continet, quemadmodum agri et quibus temporibus sint colendi. Cuius libri titulum transferre noluit, sicut Bucolicorum transtulit, sicut Aeneadem appellavit 10

N Cod. Par. Lat. 7960 s. X.

P Cod. Par. 11308 s. IX.

G Cod. Leid. 135 (Burmamianus G) s. XI in.

S Servius.

Sa Servius auctus.

B Scholia Bernensia.

1 DEI *om.* N || EFILII P || *sf̄s* P || *sf̄v* N || INCIPI N || 2 GEORĀ P || GEORĀ N || IN NOMINE — EXPOSITIO || DE PRIMO (o *m. rec.*) LIBRO GEORĀ BREVIS EXPOSITIO INPT G || 3 Virgilius in *marg.* s. XIV: In I et II Super libro georgicorum glosule donati I || ⁱⁿ operibus (*m. I*) P || sequutus P || 4 eniad, *corr. m. II s. X* enead N em ad e P aeneide GS eneiadis B || quem | qui G || interuallos, *corr. -o N* || intervallo longo B || secutus est tamen S || teocritum P || 5 Bucolicis | bocolicis || hisiodum P *corr. hesiodum N* hessiodum G || in his libris Georgicorum, *om.* quem penitus reliquit B || quem | quos G || 6 poenitus NP || relicit P *corr.* reliquit N || hic autem *om. N* || Hisiodus, *corr. He- N* hisiodus P hessiod G || insola P || qui | q̄ N || 7 ad fratrem suum Persen *om. G* || lib N libas, *corr. m. II* lib P || appallavit, *corr. m. II* appell- P || 7 s. erga hemerias G ergo emerias N ercemerias P || 8 idest | hoc est B || enim NP autem GSB || quēam- modum G || 9 libri G *om. NPSB* || 10 bocolicorum PG böcolicorum N || transtulit, *corr. -tulit N* || sicut G sicut in NP || aeniadem P *corr. aeneadem N* aeneiden G || transtulit et sicut Aeneidem B transtulit sicuti Aeneidem S || appallavit, *corr. m. II* appell- P.

3 Virgilius — p. 195, 9 cum de Italia diceret S Iunilius Flagrius Valentiano Mediolani. Virgilius — cum de Italia diceret. Hucusque Iunilius B.

(ad imitationem) Odysseae. Tamen cum periphrasi primo exprimit versu dicens: Indicabo, quo opere et quibus (temporibus) ager colendus sit.

Ingenti autem egit arte, ut potentiam nobis sui indicaret ingenii
5 coartando lata et angustiora dilatando. Nam cum Homeri et Theocriti in brevitatem scripta collegerit, unum Hesiodi librum divisit in quattuor, quod ratione non caret. Nam omnis terra, ut etiam Varro docet, quadrifariam dividitur: aut arvus est ager, idest sationabilis, aut consitus, idest aptus arboribus, aut pascuus, qui
10 herbis tantum et animalibus vacat, aut florens, in quo sunt horti apibus congruentes et floribus.

Male autem quidam Georgicorum duos tantum esse adserunt libros dicentes georgian esse γῆς ἔργον, idest terrae operam, quam
15 tamen ad utilitatem rusticam pertinere dicimus. Nam et pecora et apes habere studii est rustici. Licet possimus agriculturam etiam in his II invenire sequentibus. Nam et farrago sine cultura non nascitur et in hortis colendis non minorem circa terram con-

1 (ad imitationem), quod et in B deest, ex Servio supplevimus || hodiissae G hodiisse P odissia N || Tamen tunc N || cum perifrasi G cum per ifrasi NP eum per periphrasin S eum perifrasin B || expremit P || 2 (temporibus), quod et in B deest, ex Servio supplevimus || 3 colendus sit. Inde duobus modis scripsisse dicendum est. Ingenti B || 4 egit || a egita P || sui indicaret NPS indicaret sui GB || in ingenii P || 5 quoartando N || 6 teoriti NP || inscripta P || colligent, corr. -gerit N || hessiodi PG essiodi, corr. esi- N || lib P || unum Hesiodi tamen librum in IIII divisit B || 7 quod] q N qui P || Nam omnis terra quadrifaria, om. ut etiam Varro docet et dividitur B || omⁿ N || 8 arbus N aruus, corr. arius (sic) G || aut enim arvus BS || idest] . : , corr. m. II-1 P || 9 saciabilis G rationalis NP rationalis B sationalis S || idest] . i. est N || qui] q N que P || 10 tantum] tm̄ N tamen P || animalibus, om. et G || uacet (in ras. P) NP || aut in ras. P || sunt] stas, corr. s̄ N || hosti, corr. horti N || 11 congruentes, corr. m. II P || 12 Alii autem duos tantum Georgicos male dicunt dicentes B || quedam, e in ras. P || geōr̄ G || duō² testām, s. m. II P || 13 lib PG liber, corr. librs N || 12 s. tantum lib dicentes, om. esse, assef̄ m. rec. G || 13 georgian G GEORPIAN B georgiam S georgiōn N georgion P || ēre corr. ēē N esse idest B || ΓΕΡΕΡΥΟΝ G ΓΗ Σ ΕΡΥΟΝ P η cepition (η in ras.) N || . i. est N || terre NP || quā G q N qui P || 14 primi continent duo B || contin N || georgian G georgi gean P georgi gean, corr. m. II georgi gican N georgiam S || 15 tm̄ N tm̄ G dicimus G om. NP nescientes tertium et quartum — tamen ad utilitatem rusticam pertinere S nestamen ad utilitatem rusticum (sic) pertinere B ceteris omissis || 16 apes abere studi P haues habere studium N || 17 etiam om. G || in his om. II N || in his duobus sequentibus SB || farago P farāgo, r add. m. II G sarago N || 18 nascitur, om. non P || ortis NP || colentis, corr. colendis N || terras SB || 18 s. constat om. B.

8 Varro] Cf. *Isid. orig.* XV, 13, 6. ubi verba Nam omnis terra — floribus *exscripta leguntur, et Varr. R. R. I, 6.*

stat inpendi laborem. Et hi libri didascalici sunt. Unde necesse est, ut ad aliquem scribantur. Nam praeceptum et doctoris et discipuli personam requirit. Unde ad Maecenatem dixit vel scribit, sicut Hesiodus ad Persen, Lucretius ad Mettium vel Memmium vel Remmum.

5

Sane agriculturae huius praecepta non ad omnes pertinent terras, sed ad solum (situm) Italiae et praecipue Venetiae teste ipso Virgilio, qui ait <G. II, 174>: Tibi res antiquae laudis et artis Ingredior, cum de Italia diceret.

In scripturis II sunt sectanda, utilitas et iucunditas. Quid 10 utilius agricultura, qua Italia calet, in quo ait <G. II, 173>: Salve magna parens frugum Saturnia tellus? Quid iucundius, quam id, quod Hesiodus dixit, Graecus et antiquus poeta, et Virgilius secutus <G. II, 175 s.>: Ingredior sanctos ausus recludere fontes Ascrumque cano Romana per oppida carmen? 15

Hoc opus studiose voluit, hoc est agriculturam, IIII voluminibus explicare, velut agri IIII generibus cultus aut vocabulis continetur: arvus, consitus, pascuus, florens. Atque ita divisit primum, (ut) duae species esse videantur, hoc est agrorum cultura et rusticatio. Atque culturam item dupliciter divisit II libris: in primo segetum 20 solertiam, in secundo vitium arborumque culturam. Item rusticationem bipertite II voluminibus ostendit: in tertio delectum pecorum comprehendit, in IIII experientiam apium indicavit. Quapropter

1 inpedi, corr. m. II P || hii PB || didascalici S italicici GB duces NP || ut et aliquem P || doctoris, om. et B || 3 unde et ad G || mecenatem N mecinatem P micenatem G || dixit vel scribit| scrips GB scribit S || 4 esiodus N thesiodus P hessiodus G || 4 s. ad Mettium vel Memmium] ad Memmium SB || metium P metum N meium G || memū (i m. I) G menium NP || uel remium NP, om. G || 6 agriculture N || 6 s. terras pertinent G || 6 pertinent, corr. m. II -ent P || 7 (situm) ex SB supplevinus || italie N || praecipuae G || uenientię P corr. uenetiae N uenitiae G || et praecipue Venetiae om. B || 8 ipso om. G || q̄ G q̄ N q.; P || tibe, corr. m. II tibi NP || 10 cripturis, corr. m. II scr- P || .11. PG 5 N || sequenda G || utilitas utilius mediis om. G || iocunditas NP || 11 utilius| plus utilius NP || qua| qui, corr. m. II qua P qui N || calet| caret P adet N || 12 magne G magne N || fruguum P, corr. frugum N frugum G || iocundius G iucundus P iocundus N || 12 s. quam id quod] quā id q̄ G q̄ .i. q̄ N q̄ .i. q̄ P || 13 hessiod G h essio//dus, h add. m. I P || dixit] dī NG || grecus || 14 sequutus G || 15 ascreumque PG ascreumq̄ N || opida || carmen] cam N || 16 studiose voluit om. G || 17 velut agri] aut NP || continetur P || 18 arvus] coruus P herbuus N || pasē G pascuas N parcus P || flor G || atq̄ N autque P || (ut) om. || 19 due, corr. m. II due P due N || species N speues, corr. m. II species P || uidentur G || 20 Atque] que P q̄ N q̄ G || in primos egitum P || segitum, corr. -etum N || 21 arborumq̄ N || 22 bipertite] liberati N || in tertio] interiectio NP || delectum] dilectum || 23 comprehendit N in IIII] ipse m P || appium P corr. apum N || Quapropter] Quia P.

13*

principia iuxta praecepta rhetorum his libris adhibentur, hoc est primo et tertio; ut in primo enim de agri solertia incipit, ita et in tertio de pecorum custodiis inchoat, ut scilicet sit praefatio, invocatio, expositio. Ut in Aeneade est, uti diximus, ita et hic praefatio <G. I, 1>: Quid faciat laetas segetes et cetera. Sequitur invocatio, ut <G. I, 5. 6>: Vos, o clarissima mundi Lumina. Deinceps expositio <G. I, 43. 44>: Vere novo gelidus canis cum montibus humor Liquitur.

In tertio sane Georgicorum libro cuncta permiscuit in principiis, quod etiam in volumine I contra usum de pecoribus praedixerat, cum ait <G. I, 3>: Quae cura bouum rel. Atque ita in eodem tertioque omnia breviter comprehendit et dilucide explicuit, ut IIII studia ruris IIII voluminibus indicaturus IIII versibus inciperet et clauderet; de agricultura <G. I, 1>: Quid faciat laetas segetes rel., de vitibus et arboribus <G. I, 2 s.>: Ulmisque adiungeret vitis Conveniat; de pecoribus <G. I, 3>: Quae cura bouum rel.; de apium delectu <G. I, 4>: Apibus quanta experientia parcis. Nam et ad ornatum et decorem operis sui epilogos subdidit, perfectionem utique indicans carminis, ut in secundi libri fine; cum omnia vitae instituta comprehenderet, praecipue praeposuit omnium laudibus experientiam ruris, cum ait <G. II, 458 s.>: O fortunatos nimium, sua si bona norint, Agricolas, et subdens cetera, in quibus cum alia indicat instituta, tum maxime praedicat et

1 iuxta] iusta P || rethorum [NP rethoricorum G || libris] lib NP || 2 tertio] .m. G || enim om. NP || solestia, corr. solertia N || 3 tertia, corr. -jo N .m. G || custodiis om. NP || inchoant G inchoavit NP || praefacio, corr. m. II -tio P || 4 expositio P || Ut in Aeneade — Liquitur, cf. infra p. 198, 5—12 || aeniade PG geniad N || uti] ut NG || uti diximus] ad Aeneidis comm. adluditur || 5 facit P || letas, corr. m. II letas P letas N || segites, corr. segetes N segites P || Sequitur] suū, corr. sqf N suū P om. G || 7 sexpositio, corr. exp- N || gelidus, corr. gel- N gelidus P || gelidus — Liquitur] g. c. c. m. h. l. G || 9 In tertio] Interrogatio NP || sanae, corr. m. II sane P sine, corr. sane N || libro] librorum N || principis, corr. principis N principis P || 10 quod] q P q N quam G || ussum, corr. usum N ussum P || 11 que P || bouum, om. rel. G bouum rī NP || Atq N || 11 s. tertioq N tertio quae G || 12 comprehendit N || delucide, corr. dil- N delucide P || explicuit] ut plicuit, corr. ut placuit N || 12 s. IIII studia ruris om. N || 13 ruris] raris G || inducturus P inducitur N || 13 s. clauderet] dederet et NP || 14 de agriculturam N || fauat, corr. m. II faciat P || laetasegrī N letae sēgrī P .l. s et t G || 15 ulmisq N || uitas, corr. uites N || 16 Conveniat om. G || que P bouum NP || rel.] rī NP .r. G || 17 apium, corr. apum N || delecto NP dilecto G || parcis] .p. G || 18 et] om. N || ad ornatum et decorem] ad ornatum odorem decoris G || ad ornatum odorem N || ador natumodorem P || epilogus G epilogus epilogus P epilogus epilogū N || 19 utiq N || secundi, corr. -do N secundo P sedo, cdo in ras. G || libro N || fine] sine NP (sin ecumoma P) || 20 uite NP || comprehenderet N cōphendere G || preposuit N p̄posuit P || 21 experientiam, corr. -iam N eperientiam P experientia G || fortunat^o N fortunatus G || 22 agriculas P || subdiens, corr. subdens N subdiens P.

praefert his omnibus exercitium agricolarum fide, quiete, utilitate, iustitia, cum dicit <G. II, 467 ss.): At secura quies et nescia fallere vitam, Dives opum variarum, at laetis otia fundis, Speluncae vivique lacus et frigida Tempe Mugitusque boum mollesque sub arbore somni Non absunt; illic saltus ac lustra ferarum usque <G. II, 474): vestigia fecit. Item in III fine ex Aristaei invento originem apium praedicavit, cum ait <G. IV, 283 s.): Tempus et Arcadii memoranda inventa magistri Pandere et cetera, quae velut in epologo fabula Orphei subdidit et ornavit.

10

Omnis agri, qui colitur, III sunt species: arvus, consitus, pascuus, florens. In hanc materiam quadrifariam opus suum divisit poeta. Cuius tantum duae sunt species: alia enim ad agriculturam pertinet, alia ad rusticationem. Et agriculturae quidem opera sunt segetes et vites aliaque, quae ex agris nascuntur, rusticationis autem cura pecorum et ovium ceterorumque animalium, quae ruri sunt fructuosa. Ergo duo priores libri super agricultura sunt, quapropter velut perfecto opere in II libro laudem agriculturae exsequitur, in quo etiam nullo velut principio utens statim ad ipsam rem transit, scilicet praefationem eius operis abunde ex-

20

1 hominibus, *corr.* omnibus *N* || exercitium *N* || agricolarum] agriculturalum || 2 iustitiam, *corr. m. II* iustitia *P* iustitiam *N* || At] ad *N* || 2 s. nesciat sallere *N* nescia || fallere *P* || 3 variarum *N* || letis, *corr. m. II* letis *P* letis *N* || 4 speluncae *P* speloncae *N* || vivique] uniceq̄ *N* unice que *P* || frigidum *N* || Tempe] tēpra *G* || mugitus que *P* mugit q̄ *N* || 5 bouum *P* bonum, *corr.* boum *N* || molesq̄ *N* || que *om.* *G* || arbores omni *N* || absunt] abs *P* abs *N* || saltus *N* || 6 usq̄ *N* || festigia *P* fastigia *N* || fecit] sit *N* || 6 s. in .iiii. *G* || 7 finem *NP* || aristaei] apium, *corr.* apum *N* || 8 tempus *N* || arcadii *N* arcadia^{di}, *corr. m. II* *P* || 9 cetera, quae velut *G* cetera velut, elut *in ras.* *P* ceteram *i N* || in epologo] *G. IV, 454 ss.* || orphei *NP* || 11 Omnis] Omnis *NP* || qui] q̄ *N* que *P* || species, *corr. m. II* species *P* || arbus *N* || 12 pascuus, *corr.* pascuus *N* pasce. *G* par *P* || flor. *G* || materiam] maturam *G* || florens. In hanc materiam *om. P* || quadrifaria *N* || 13 poeta *om. G* || Cuius] Cui *N* Georgicorum *B* || tantum] tamen *NP*, *om. B* || diu *N* || species: alia enim] specialia non *NP* species: alia *B* || 14 agriculture *N* || quidem opera *om. G* || quidest, *corr.* quidē *N* || 15 segetes, *corr.* segetes *N* segites *P* || aliaque] et alia *B* alia *G* || quae] q̄ *G* q; *corr.* q̄ *N* q: *P* quaeque *B* || nascuntur] gignuntur *B* || 16 autem] aut, *corr.* aut *N* vero *B* || ceterorumque] ceterorum *N* et ceterorum *B* || animalia *N* || que *P* || 17 Ego, *corr. m. II* Ergo *P* || priores, *corr. m. II* priores *N* || libris, s. eras. *N* || super] supra *G* || agriculturae sunt] agriculturae *N* || 18 quapropter] propter *G* || agriculture, *corr. m. II* -re] *P* agriculture *N* || 19 exsequitur] exur *N* exsus *P* || nullo velut] null fut *P* Nutt ut *N* || utens] utens^m, *corr. m. II* *P* ut hiemps *N* || 20 transit] *G* || praefationem *N* || eius] ei *N* huius *G* || habunde, *corr. m. II* habundē *P* habunde *N*.

13 Cuius tantum — p. 198, 4 ex secundo similitudinem B.

plicante primo libro. At vero opus rusticationis III et IIII voluminibus continetur, quapropter tertius longiorem rursum praefationem velut novo principio ac primae comparatione incipit, et IIII expeditam et festinantem referens ex secundo similitudinem.

- 5 Principium Georgicorum paene tale est, quale in Aeneade: ut expositio materiae ibi, hic praefatio; secunda invocatio numinis, ut <A. I, 8>: Musa, mihi causas memora; tertia expositio materiae narrativa, ut <A. I, 12>: Urbs antiqua fuit. Hic igitur praefatio est <G. I, 1>: Quid faciat laetas segetes; invocatio numinis
10 <G. I, 5 s.>: Vos, o clarissima mundi Lumina, ut ibi <A. I, 8>: Musa, mihi causas; expositio materiae <G. I, 43>: Vere novo gelidus reliqua.

1. QUID FACIAT LAETAS SEGETES idest quae res terras pingues efficiat; nam segetem modo pro terra arata posuit, sicut alibi
15 <A. VII, 526>: Horrescit seges † sentibus. Pingues autem efficit terras, ut paulo post dicturus est, cinis, intermissio arandi, incensio stipularum, stercoratio. Unde etiam 'laetas' ait; nam fimus, qui per agros iacitur, vulgo laetamen vocatur. Nec sane segetes simpliciter pro terra ponuntur, sed pro terra arata; Varro

1 op', corr. op' N || 2 continentur N continet G || rursus G russum N || 2 s. praefationem N || 3 ac] hac NB uc, corr. ac G || primae] prime *codd.* et B || comparatione] comparatiue GB || 4 festineantem NP || referens P || 5 Georgicorum] geoꝛ N || pene NP om. G || quale om. NP || aeniade, corr. aeneade N aeniade PG || 6 expositio, corr. m. II P || praefatio prima B praefatio P p'fatio N || ut om. G || 7 musa N || causa N || memoria, corr. memora m. II P || musa mihi c. m. q. n. l. G || 8 narratiuae G narratur B || fuit] -r. G || igitur] autem B || p'fatio N || 9 est om. NP est ut B || fecit, corr. faciat N facit P || laetas segetes] lesuntas, corr. letas N lem segē P || segetes] -s. G || numinis ut B || 10 Vos o] O uos G || clarissima mundi Lumina] clarissima .m. l. G clarissimum nun lum' N clam muñ lumen P || 10 s. ut ibi: Musa] utibimus sa P. || 11 causas] cau' G || materiae ut B matheriae N || 12 gelidu, corr. gelid N gelidi P || reliqua om. G gelidus canis quo montibus humor. Hucusque hic tractatus B || 13 leta P leta N || segites, corr. segetes N || idest om. G || que P || pingues terras G || 14 efficiat; nam om. P || segitem, corr. segetem N segitem P || arata om. SB || possuit P || 14 s. sic alibi horrescit GS ut horrescit B sicut alibi orscit P sic. am libior sit N || 15 sentibus *codd.* et *Servii codd.* nonnulli ensibus. Iunilius dicit B || autem] enim G || 16 efficiat, corr. efficit N efficiat PG || terras om. NP || paulo] pallo P pollo N || intermissio N inter misi P enī inmissio G || 17 incensio, b. eras. N || stercuratio, corr. stercoratio N stercuratio P unde stercoratio G || letas, corr. m. II letas P letas N || 18 per] super NP || iacitur om. NP || letam N letam //// P || vocatur S uocant *codd.* dicitur B || 19 segites, corr. segetes N segites P || sed om. N || pro om. P || 18 Nec sane — p. 199, 9 non dubie de terra arata dixit om. G || 19 ut Varro B.

5 Principium Georgicorum — 12 gelidus reliqua B || 13 quae res terras — 18 laetamen vocatur S || 13 quae res terras — 15 seges sentibus B || 17 s. nam fimus — 18 laetamen vocatur B || 18 Nec sane — p. 199, 2 arari convenit B.

14 s. alibi] *Verg. A. VII, 526*: Horrescit strictis seges ensibus || 19 s. Varro] *R. R. I 29*.

rerum rusticarum (I) libro: Prata purgari, salicta seri, segetes arari convenit, et infra: Seges dicitur, quod aratum, nondum satum est. Accius in Atreo: Si in segetem deteriorem datae sunt fruges. Cicero de re publica libro V: Tum in optimam segetem praeclara essent sparsa semina, et in 5 Hortensio: Ut † non segetes agricolae subiunguntur aristis multo ante, quam serant. Postremo ipse Virgilius <G. I, 47 s.>: Illa seges demum votis respondet avari Agricola, bis quae solem, bis frigora sensit non dubie de terra arata dixit.

QVO SIDERE idest quo tempore vel cuius sideris ortu (vel occasu); ex sideribus enim tempora colliguntur. In his quattuor versibus primis IIII agrorum genera sunt: quid faciat: arvus; vertere: consitus; conveniat: pascuus; sit pecori: florens.

2. VERTERE arare. [MYCENAS civitas Graeciae, in qua vites optimae nascuntur. Item] MAECENAS [Maecenatis facit], in cuius 15 honorem Georgica scripsit. VLMISQVE ADIVNGERE VITES. Proprie enim vites ulmis maritantur, ut ipse <G. II, 361>: summasque

1 (I) *ex B supplevimus* || *segites, corr. segetes N segites P* 2 quod] q' N 2 s. nudum] nudum P || 3 Accius] acius || Atreo] atrio || Si in] sine P || segitem, corr. segetem N || 4 datae] date || fruges] spuges, 4 s. in optimam] inobtimam N || 5 segetem] segitem || preclara P || semina N femina P || 5 s. et in ostensio, corr. m. III ortenso P || in ostenso N || 6 segites, corr. segetes N segiter P || agricolae] agriculiae P || subgunguntur N || aristis, corr. -tis N aritris P || 7 quam serant] q' serant N quis erant P || postrimo P || 8 Illa] ille || respondet] res P res^{nda} N auam, corr. auari N auam P || agricole, cole in ras. m. II N agricola P || 9 quae] q; corr. q' m. II N que P || frigora] frī || sensit] señ P sent N || dubie] dubiae || 10 idest om. PG || vel cuius sideris ortu vel occasu om. S || 10 s. Quo sideris ortu vel occasu idest quo tempore; ex sideribus enim tempora colliguntur B || 10 sederis, corr. si- m. II P || 10 s. (vel occasu) *ex B addidi* || 11 enim tempora] in tempora (tē m. II P) NP || colliguntur, corr. colliguntur N colliguntur PG || 12 primis om. B || IIII om. N || agrorum genera sunt] agrorum sunt genera B genera agriculturae sunt G || quod N || faciat: arvus] fa aruus P famarius N || 13 conueniet N || fit peccori P || 14 VERTERE arare om. G VERTERE περιφραστικῶς arare Sa || [MYCENAS—15 nascuntur. Item] om. G || Micaenas N Micenas P || civitas] ciūm, corr. ciuit N ciui P || graeciae, corr. grece N graeciae P || 15 optimae] optime || micenas G micoenas N meccenas P || [Maecenatis facit] om. G || meccenatis N meccenatis P || cuius N || 16 Georgica] greca NP || scrip G || VLMISQVE — p. 200, 1 tabulata] maritantur ut ipse ulmisq' adiungere vites Proprie || vites ulmis summosq' sequi ablata (corr. tabulata) N || Proprie] propriae.

10 quo tempore — 11 colliguntur SB || 11 In his quattuor — 13 florens B || 14 VERTERE arare BSA || 16 Proprie — 17 maritantur, cf. Sa.

2 et infra] B. R. I, 29 | 3 Accius in Atreo] Cf. *Tragicor. Lat. rel. ed. Ribbeck I p. 190 v. 673 s.* (Attius, ex incertis fabulis XVIII, ex Cicerone): Probae etsi in segetem sunt deteriorem datae Fruges, tamen ipsae suapte natura enitent || 4 Cicero de re publica] *Deest apud Orellium* || 5 s. et in Hortensio] Cf. *Nonius, ed. L. Mueller I p. 648 s.*: Ut enim segetes agricolae subigunt atris multo ante, quam serant.

sequi tabulata per ulmos. Et secundum Italiae situm locutus est, in qua vites altius elevantur. Sic alibi <G. II, 89>: Non eadem vindemia arboribus pendet nostris, vel quia in Italia arbores sunt ingentes.

5 3. QVAE CVRA BOVM. In sequenti epexegetis est, ut hoc sit 'qui cultus habendus sit pecori', quod est 'quae cura boum': aut certe κατ' ἐξοχήν ait boves et postea intulit cetera pecora, ut maius animal separaret a minoribus, sicut de hominibus facit dicens <A. I, 30>: reliquias Danaum atque i. A.

10 HABENDO dum habentur, ut habeantur. QVI CVLTVS. Cultum posuit pro cultura. Cultura enim in animi constat intensione, cultus autem in ipsa operis diligentia, ex quo verbum nimirum illud in consuetudinem pervenit, ut pecora 'cultā' dicantur.

4. EXPERIENTIA usu nata doctrina, notitia scientia. PARCIS
15 idest servatricibus, quae mella custodiunt.

5. VOS O CLARISSIMA. Sunt, qui Solem et Lunam volunt intellegi. Stoici autem dicunt, non esse nisi unum Deum et unam eandemque potestatem, quae pro ratione officiorum nostrorum variis

1 sequit ablata P || ulmus, corr. m. I ulmos P || et hoc secundum Sa secundum S || et acds italiae situm G et fit alēs itum P et fitalie situm, corr. et secundum italie situm N || locutus, corr. m. II loquutus P loquutus N || 2 Sic alibi — 5 ut hoc sit om. G || 3 uendemia P || pendet nostris | peñ nōs || 5 QVAE] quare || bouum || In] aut in S || in sequenti epexegetis est S insequantiae rex exhigisset (exigisset N) NP || hoc] b autem N h autem P || 6 qui que P q N || habendus codd. et Servii codices nonnulli habendo S || pecori// P || quod] q P q N q G || que P || bouum NP || 7 κατ' ἐξοχήν] cat hexochen S catacen G cataroen NP || ait] aut P || caetera N || pecora Sa om. S pocora, corr. pec- N || māi N || 8 separaret a minoribus | minoribus non separetur B || seperaret G || dicens om. G || 9 reliquias (sic) G reliquiasque P reliquias q̄ N || atque] a. G || i. a. G id NP inmitis Achilles. Gallus dicit B || 10 HABENDO — habeantur om. G || HABENDO autem dum Sa || habentur ut om. B || QVI CVLTVS. Cultum] qui cultum NP || 10 s. Cultum posuit om. B || 11 pro culture, corr. m. II -rē P enim costat in animi G || enim om. P || anima P || intēnsione N intentione B || 12 operis] opera N || ex quo — 14 scientia om. G || ex quo, corr. ex quibus N ex eo B || verbum] uerbis N || 13 dn̄r, corr. dn̄r N dicentur et dicuntur B || 14 Eperientiae usu doctrina natura N || nata] natura codd. et plerique Servii libri || actus rei usu nata doctrina B || noticia P || 14 s. PARCIS autem servatricibus (autem deest in Servii cod. L) S || 15 servatricibus frugum B et Servii cod. V servatricibus frugi S || que NP quia B || mella] mel B || 16 Vos o om. G || o clarissima] ó clā NP || lumina post clarissima add. G || 17 autem om. S || unum om. G || et unam] et nūa P || 18 eandemque om. G eandae qui, corr. eandemque N || esse potestatem S || quae] q; N q P || uaris P.

1 Et secundum — 3 nostris S || 5 In sequenti — 9 atque inmitis Achilli S || 7 s. ut maius animal — 9 atque i. A. B || 10 dum habentur ut habeantur SB || 11 pro cultura — 13 'cultā' dicantur B || 14 usu nata doctrina SB notitia scientia B || 15 servatricibus — custodiunt SB || 17 ss. Stoici — p. 201, 2 Proserpinam dicunt S.

2 alibi] Verg. G. II, 89: Non eadem arboribus pendet vindemia nostris.

nomibus appellatur. Unde (Solem) eundem Liberum, eundem Apollinem vocant. Item Lunam eandem * Proserpinam dicunt, secundum quos pro Sole Liberum, pro Luna Cererem invocavit.

6. QVAE DVCITIS ANNVM idest quorum cursu tempora computantur; nam per Lunam menses, per Solem annus ostenditur. 5

7. ALMA pulchra ab alendo. CERES a creando dicta. Aut per Liberum masculos Deos, per Cererem feminas Deas significat. si pro siquidem; nam 'si' confirmantis est.

8. CHAONIAM quia in Chaonia, in regione Epiri, priusquam Ceres frumentum invenisset, antiqui homines glande vescebantur. Et 10 modo speciem pro genere posuit; non enim in Epiro tantum glandes fuerunt aut de solo Achelonio homines potaverunt. (ARISTA). Aristam pro frumento posuit, cum proprie ab ariditate sit dicta.

9. ACHELONIA. Achelonius fluvius Aetoliae; non quod ipse solus vino sit mixtus, sed ipsum pro qualibet aqua posuit. Sive, 15 quoniam ex Oceano et Thetide multis genitis fluviis hic primus

1 appellatur *S* appellantur, n *eras*. *N* appellantur *PG* || (Solem) *ex S addidimus* || eundem Solem eundem Liberum *S*, ubi prius eundem *secludendum esse Thilo satis probabiliter coniecit* || 2 Apollinem] apot *G* aptiñ *N* apolō *P* || eandem] eundem, *corr.* eandem *N* eundem *P* || eandem * Proserpinam] eandem Dianam, eandem Cererem, eandem Iunonem, eandem Proserpinam *S* || proserpina *G* perserpinnam *NP* || 3 secundum quosdam *B* || f quo pro *P* si pro quo, *corr.* sicundum quod *N* || pro Sole et Luna Liberum et Cererem *S* || Liberum] lib *NP* || Luna] lun *G* || caererem *N* || inuocabant *G* || 4 QVAE] quo *P* q; *corr.* q̄ *N* || ANNVM idest] an i. *P* annim *N* || quorum cursu tempora computantur *om.* *G* || 4 s. conpotantur *P* || 5 menses] mensis *plerique Servii codices* menses, *corr.* menses *N* || annus ostenditur] annos *B* || 6 ALMA — a creando dicta *om.* *G* || pulchra *N* || 6 s. Aut per Liberum — significat] Liber et Ceres Sol et Luna accipiuntur, ut per Liberum masculum Deos significaret, per Lunam vero feminas Deas *B* || Aut per] ap̄, *corr.* aut per *N* ap, *corr.* m. *II* ap̄ *P* || 7 deos *N* || das *N* || significat] signif; *G* sign̄ *P* sign̄ *N* || 7 s. si pro — confirmantis est *om.* *G* || Si autem hic pro siquidem *Sa* Si siquidem *SB* || 8 nami *N* || 'si'] 'si' modo *Sa* || nam confirmantis est 'si' *B* || confirmantis] confirmatus *P* || 9 CHAONIAM] cahoniam, *corr.* cahoniam *N* || quia] i. q̄ *G* || eperi, *corr.* epiro *N* eperi *PG* || priusq̄ *N* || 10 antique, *corr.* -qui *N* || homine^s *N* || glande] grand̄ *N* || uescaebantur *N* || 11 non n. *corr.* non n *N* non n. *P* || epero, *corr.* epiro *N* epero *PG* || tantum] tam̄ *P* || grandes *N* || 12 achilonio *codd.* Acheloo *S* || potare consueverunt vel consueverant *S* || (ARISTA) *om.* || 13 Aristam — sit dicta *om.* *G* || Aristam modo pro frumento posuit. Et adfectate ait pinguem aristam, cum proprie *S* || propriae *NP* || ab aritate *P* || 14 Achelonia *B* achilonia *NG* achilloniam *P* || Achelonius *B* achilonius *NG* achillonius *P* || namque achilonius, *om.* fluvius Aetoliae non quod ipse *G* *Illud* namque *ex ultimae verbi praecedentis syllabae dittographia et duobus vocabulis apud Vergilium sequentibus* miscuit uvis per litteras initiales scriptis ortum esse videtur || etoliae *P* etolie *N* *om.* *B* || 15 possuit || 16 ociano, *corr.* oceano *N* ociano *PG* || thithide *G* titide *NP* || fluuius, *corr.* fluuiis *N* fluuius *P*.

3 secundum quos — Cererem invocavit *SB* || 4 quorum — 5 ostenditur *S* || 6 pulchra *B* || ab alendo *B* ab alendo — creando dicta *S* || Aut per — 7 Deas significat *B* || 8 siquidem — est *SB* || 10 s. Et modo — 12 potaverunt *S* || 13 Aristam — sit dicta *S* || 14 Achelonius — 15 aqua posuit *B*.

natus est, in honore eius omnis Achelonia dicta est aqua. POCVLAQVE INVENTIS ACHELONIA MISCVIT VVIS. Staphylus enim, Oenei regis pastor, cum videret caprum saepius a grege discedere et pleniorē reverti, secutus uvam depascentem invenit, quam decerpit et gustavit; 5 cuius dulcedine inductus eam expressit, et cum humorem eius bibisset, quem et suavem sensit * ac per hoc de Acheloo flumine, in cuius ripa uva fuerat inventa, aquam miscuit vino, atque ita cum potum optimum fecisset, speciem uvae et potum obtulit regi; quae cum ille probasset, uvam inventoris nomine (σταφυλήν) vocari 10 iussit, vinum Graeco verbo οἶνον a suo nomine appellavit.

10. ET VOS AGRESTVM PRAESENTIA NVMINA idest propitia, ut <E. I, 41>: Nec tam praesentes alibi cognoscere divos, quorum praesentia favor est; et bene de diversis rebus dicturus diversa invocat numina.

11. FERTE SIMVL PEDEM idest 'ferte' aut simul venite aut date carmini meo facilitatem, quod utique pedibus continetur, ut sit 'ferte pedem': metricam praestate rationem. FAVNI Dii silvestres. Faunus et Fauna, Dii Latinorum, soliti fari, et a fando Fauni sunt dicti.

20 DRYADES arborum Nymphae.

1 achilonia PG adchilonia, corr. achi- N || 1 s. POCVLAQVE — VVIS | Pocula et ri. G || pocula q̄ N pocolaque P || 2 achilonia || Staphylus enim Oenei | Ouista enim filius ynen G Ouista ñ. filius synenen P Ouista ñ (corr. ñ) filius ynen N 3 saepius || discedere | discere G || pleniorē | plenior PG plenius N || 4 uvam | uuiam P || quam | q̄ N qui P || 5 dulcedine, corr. dulcedine N dulcedine P expsit NP || 6 quem | quia N q̄, corr. q̄ m. II P || suavem | suave NP || Post sensit nonnulla intercidisse patet || per hoc | per h N || Acheloo | achilo || 7 inventa om. N || miscuit, t in ras. P || atq̄ N || 8 spetiem, corr. speciem m. II P potum | potum optimum G, cf. praecedentia || optulit N || 9 quae | qui || (σταφυλήν) om. || nomine appellavit uocari, vocabulo appellavit ex sequentibus praerepto N || 10 greco || οἶνον | ynon || 11 egrestum, corr. ag- N || praesenti -i- a P presentia t a, corr. presentia N || NVMINA | numina fauni G || propitia | a propitia NP || 12 tam | tamen NP || cognoscaere N || diuos, o m. II in ras. P 13 quorum | super quorum N sup̄ quorum P || presentia P p̄sentie N || favor fauorum G || rebus om. G || 14 diversa invocat | diuersam uocat N || 15 idest | -i- est NP || ferte | pedem ferte plerique Servii codices || ferte aut om. G || aut simul | āsi mul P am (corr. ā) simul N || 15 s. aut date S adiuvate codd. 16 facultatem N || quod | q̄ P q̄ N || 17 fertō N || prestate G praefata, corr. praestate N praefate P || Dii silvestres hic om. G || 18 Dii Latinorum, soliti | dilati G || fani, corr. fari N || 19 dicti | dicti idest dii silvestres G || 20 DRYADES arborum Nymphae om. G || driades NP || nimphe, corr. m. III nymphe P nimphe N.

2 Staphylus—10 a suo nomine appellavit | Similia, sed non eadem, apud Sa (p. 132, 10—14) leguntur || 11 idest propitia — 14 numina S || 15 'ferte' — 17 rationem S || 17 Dii silvestres B || 18 Faunus — 19 sunt dicti | Ampliora apud Sa (p. 133, 4—7) leguntur.

13. FVDIT EQVVM. Quoniam ab Ope pro Neptuno sit equus subpositus Saturno, sicut lapis pro Iove, convenit huiusmodi historiam dicere et Neptunum invocare, quod de natura equorum dicitur est.

12. CVI PRIMA usque 14. NEPTVNE. Quia Neptunus in Thessalia scopulum tridenti percussit, ex quo equus Pegasus vel Scyphius 5 nomine prosiluisse dicitur, ut alibi <A. VII, 691. IX, 523>: At Messapus, equum domitor, Neptunia proles.

14. ET CVLTOR NEMORVM. Aristaeum invocāt, Apollinis et Cyrenes filium, quem Hesiodus dicit Apollinem pastorem fuisse. Hic, ut etiam Sallustius docet, post laniatum a canibus Actaeonem 10 filium matris instinctu Thebas reliquit et Ceam insulam obtinuit primo, adhuc hominibus vacuum, postea (ea) relicta cum Daedalo ad Sardiniam transitum fecit. Item: PINGVIA CEAЕ. (Cea) insula Aegaei maris est, quae primo dicitur (a) Nymphis habitari, ideoque et Hydrussam dictam, postea a Ceo Naupactio Ceam appellatam, 15 in quam Aristaeus ex Arcadia venisse fertur et responso patris

1 fundit NP || EQVVM] qum N || ab Ope B ab ioue G ab ioue ioppe NP || equus] aequus NP || 1 s. subpostu//, corr. m. II subpositus P || 2 sicut om. B || pro Iove lapis B || convenit] hic convenit B || huiusmodi historiam dicere et om. B || 3 dicaere N || Neptunum invocare de equis dicitur. Iunilius dicit ceteris omissis B || quod de] quid e || equorum, corr. m. II aequorum P aequorum N || dicitur est] dictus est PG dicti est, corr. dictus est N || 4 PRIMA] primum || neptune qm neptunus N neptunus que neptunae P || quia] quoniam B || neptun', n' m. II G || 4 s. in tessalia scopulum add. m. II G || in Thessalia — percussit] in principio terram percussit tridenti B || tessalia PG thessalię N || 5 ex quo] et inde B || equus, corr. m. II equus P || pegassus G pergassus NP || vel Scyphius nomine om. B || Scyphius] sciphus P schiphus N ciful G Cf. de hoc nomine schol. Pind. Pyth. IV, 246 et Tzetzen ad Lycophr. v. 767 || 6 prosiluisse dicitur] prosilivit B || alibi. At om. B || At] ad, corr. at N ut P || 7 equum] aequum P || neptuniam, corr. -ia NP || proles. Iunilius dicit B || 8 aristaeum] invocat] uocat G || idest Apollinis S || apollonis P appollonis, corr. -inis N || 9 Cyrenes] cirine G cerere NP || quem] q; corr. q̄ N quam G || hessiodēs P hessiod G || appollinem N || fuisse om. S || 10 etiam om. G || salustius || post] p̄ N || laniatum] lamitum N || á G || actheonem PG adtheonem N || 11 instinctu Thebas] instricto thebas N instri et uthebas P || reliquid NP || et] et N || cheam NP || insolam, corr. insulam N insolam P || obtinuit P || 12 (ea) ex Servio supplevi || dedalo G didalo P diabolo N || 13 sardiniam N sardineam G || pingviae, corr. -ia N pingvia G || CEAЕ] ccae -i, -i eras. N || (Cea) ex Sa addidi || 13 s. insula Aegaei maris] Cea vero insula in Aegeo mari Sa || insola, corr. insula N insola P || 14 egei] quae] que NP || primo] prima || dicitur] dt̄ N || (a) Nymphis] nimphis || 15 Hydrussam] hidrussam P idrus sam N id rursū G || a ceo naupaucorū N a ceo naupau corū P aceon aupaucorū G || 16 in qua G inq̄nas, corr. in q̄ N || aristeus PG aristeus N || arcadeia, corr. -dia N arcadeia P.

1 Quoniam — 3 dicitur est B || 4 Quia Neptunus — 7 proles B || 8 Aristaeum — 13 transitum fecit S || 13 (Cea) insula Aegaei maris similia Sa.

9 Hesiodus] fragm. CXLIV p. 336 Markscheffel || 10 Sallustius] Hist. II, 5 D., 7 sq. Kr.

Apollinis monitus. Qui ex pecoribus usum lactis invenit et mellis studium apium solertia consecutus est.

15. TER CENTVM pro multis. NIVEI candidi. DVMETA aspera.

16. LYCAEI montis Arcadiae.

- 5 17. PAN OVIVM CVSTOS. Pana Pindarus ex Apolline et Penelopa in Lycaeo monte editum scribit, qui a Lycone, rege Arcadiae, Lycaeus mons dictus est. Alii ex Mercurio et Penelopa natum, comitem Dianae feras solitum a cubilibus excitare et ideo capripedem figuratum, quo facilius densitatem cursu posset evadere.
- 10 Cicero ait in IIII Verrinarum, Liberi esse filium. Alii eum ex Aethere et Iunone, Apollodorus * sine parentibus eum fingit, quoniam universum, idest τὸ πᾶν, huic Deo sit adtributum. Cornua, quibus solis circuli lunaeque designantur; pellis maculis distincta, quae variam designat imaginem siderum; inferior pars corporis
- 15 hirsuta, ut situs terrae; cum fistula est, quoniam flatus ventorum ex eo oriuntur; metus vero ad repentinas fugas Panicus dictus propter subitam aeris commotionem. Eundem volunt etiam lanificii repertorem, a quo dictas paniculas. Denique Virgilius ex eo

1 apollinis P appollinis N || monitus. Qui | monitusq.; P molitus q̄ N fort. leg. monitisque || peccoribus P || ussum P || 2 apium, corr. apum N || solertiā G || 3 TER CENTVM — 4 montis Arcadiae om. G || NIVEI | nugei, corr. niuei N | aspera | aspera pascua, spineta B || 4 LYCAEI | licai P | lica .i. N || montis S montes codd. || archadiae P arcadie N || 5 pindaꝝ N || polline N polline P | penelopa N || 6 lycæo P liceo G liceo N || scribit GB scripsit NP || qui a | quia P qui G q̄ N || licone NP alicone G || arcadie N ar chadie P || 7 Lycaeus | locus || est om. G || Alii ex | alnex P atn. ex N || mercurio, corr. mercurio N mercurio P || 8 deane, corr. Diane N deanne P || á G || excitari N || 9 quo | qua G que P q̄ N || 10 Cicero | La cero, corr. cicero N || Alii eum | alneum, corr. alii eum N alneum P || eum om. B || 11 ethere G haetere P aeterei, i eras. N | Iunone | Oenone B, cf. schol. Bern. p. 346 adn. || apollodorus G appollodurus N | fingit | sinit G || 12 unūsum N || τὸ πᾶν G tonan N totian P || cornuam P || 13 quibus | q̄ G || circuli om. G || luneque NP || distincta, quae | distinctaque NP || 14 uariam | uarim, i m. II in ras. P uari N || siderum | sider P Si dixerint N || pars | prās P || 15 hirsuta P || terre NP || 16 eo om. G || metus | mutus, corr. matus N || Panicus dictus | panicus G panidicus dici P panidicus dici N || 17 propter subitam | pro subitanea G || æris N || cōmōtione G nōlunt G || 17 s. lanifici, postr. i m. II in ras. P lanifice, corr. ci¹ N || 18 a | aī P || quo | que, corr. quo N || dictas | dictus N om. G || deniq̄ N.

3 pro multis B || aspera B || 4 montis Arcadiae S || 5 Pana Pindarus — 6 editum scripsit B || 10 Alii eum ex Aethere et Iunone B.

5 Pindarus | Cf. Bergk. poet. lyr. Gr. ed. IV I p. 406. || 10 Cicero ait in IIII Verrinarum | Ciceronis locum male confudit commentator, cf. Act. II l. IV, 57 § 128, ubi de Paeanis signo ex Aesculapii aede ablato et de Aristaei simulacro ex Liberi templo rapto et de Libero, Aristaei patre, agitur || 11 Apollodorus | Apud Apollodorum I, 4, 1 Iovis et Thymbridis filius dicitur, quare lacunam statui.

<G. III, 391 s. >: Munere sic niveo lanae, si credere dignum est, Pan, Deus Arcadiae, captam te, Luna, fefellit.

SI SIQUIDEM. MAENALA idest mons Arcadiae.

18. TEGEAEAE vocativus est a dirivatione Tegei, oppidi Arcadiae. Et 'Tegeum' tribrachys est, 'Tegeaeus' paeon primus. 5

AD SIS O TEGEAEAE. 'O' subdistinguentum non est. O TEGEAEAE. Tegea, Arcadiae civitas, ut apud Pacuvium in Atalanta: Tegea Arcadiae civitas calumina antiquum oppidum. OLEAEQVE INVENTRIX. Sunt, qui dicunt, Athenis prolatum esse olivae ramum a Minerva [quae terram percussit et erupit oliva]. Sunt, qui 10 putant, olei humorem idcirco Minervae convenire, quia nulli possit misceri incorruptus et integer, comparabilis Virgini Deae, quae ex uno parente dicatur esse progenita, quam sapientiam interpretantur, virtutem inviolabilem, ut Homerus. Cum ergo inter Minervam et Neptunum de terra Attica esset contentio, primum Minerva in arce 15

1 munera N || sic NP || lane si credere P lane sic credere G lanesio reddere N 2 archadiae P arcadie N || captū te G captante P || lunam P lunae N 3 si siquidem. MAENALA idest mons Arcadiae om. G || menala P menalea, corr. -la N || archadiae P arcadie N || 4 Tegeae vero a dirivatione. ē. q̄. ē. tegeus a tegeo oppido G || tegeae PG et temgeum tegee N || vocativus — oppidi] dirivatum (vel dirivativum) a Tegeo oppido B || Tegei S tegeo (om., in marg. suppl. m. I N) libri || archadiae P arcadie N || 5 Et Tegeum — 6 subdistinguentum non est. o TEGEAEAE om. G || tribachis, corr. m. I P tibrachis N || tegeus NB tegeos P || peon PB peom, corr. peon N || primus] rimus P || - post primus habet unus N || Tegeaeae (vel tegeae vel tegeus vel tegei) paeon tertius S || 6 AD SIS O TEGEAEAE. o] ad si fo tegem o N adno teō, corr. m. II P || subdistinguentum P || non est] nonū P nū N || TEGEAEAE] tegeē NP || 7 arcadie, corr. arcadie N arcidiē, rei m. II in ras., ē m. II P || civitas] ciui P ciuim, corr. ciuit N || pacubium G paucubium P pauciuim, corr. pauciuim N || Atalanta] athlanta NP atlanta G || tegia, corr. tegea N tegia P || 8 archadie, corr. m. II — diē P arcadie N || civitas] ciuis G ciuim, corr. ciut N ciuim, corr. m. II ciui P || calumina antiquum oppidum] et rt. G || oppidum] opidum NP || OLEAEQVE] oliuaeque P oliueq; N oliuae minerua G || 9 Sunt] sī, corr. f N || athinis P || oliue NP || 9 s. ramum a] ramuan, corr. ramū a N || 10 [quae terram percussit et erupit oliva] om. GB, quare seclusimus || quae] que NP || terra, corr. terram N terra P || percussit N || erupit] eripuit NP || 11 olei humorem] oleinomorem P || idcirco] -i. circo P -i. firco (corr. -co) N || mēre N || quia] q N quod B || 12 misceri] miscere P miscaere N || quae] q̄ N que P || 13 progenita] genita G || dicatur esse progenita] progenita est B || quam] q P q̄ N || interpretantur PG interpretavit N || 14 ut Homerus. Iunilius dicit B || inter] ipiter P || 15 Attica] acta G actia, corr. acta N actia P || esset] ēē NP || contentio N contentio P || Minerva in] minuervam, corr. m. II miuervam in P || arcae, a post. m. II P.

8 siquidem B || mons Arcadiae SB || 4 vocativus — 5 paeon primus S et partim B || 9 Sunt, qui dicunt — 14 ut Homerus B.

7 apud Pacuvium in Atalanta] Deest apud Ribbeckium || 14 ut Homerus] Hoc a scholiasta generaliter dictum videtur.

Athenarum olivae arborem protulisse fertur, tum Neptunus iratus mare in civitatem misit, postea per Mercurium rogatus sedavit iracundiam. Ita demum Athenae dictae sunt ob victoriam Minervae.

19. PVER MONSTRATOR ARATRI VNCI. Alii Triptoleum, Celei
5 filium, dicunt, alii Osirim putant, * ob quam ab Aegyptiis inter
Deos sit relatus. Triptolemus, Celei, regis Eleusinae, filius fuit,
qui usum serendi primus invenit et mortalibus tradidit. Bene
autem de nomine tacuit et generaliter ait 'puer'. Nam non unus
aratum in toto orbe monstravit, sed diversi in diversis locis.
- 10 20. SILVANE. Silvanus Deus silvarum, quem quidam Faunum
dicunt. Hic adamavit puerum, Cupressum nomine, qui habebat
mansuetissimam cervam. Hanc cum Silvanus nescius occidisset,
puer dolore extinctus est, quem amator Deus in cupressum arborem
eius nominis vertit, quam pro solatio portare dicitur. Hunc Silvanum
15 quidam funebrem Deum arbitrantur et ideo cupressum tribuunt ei,
quia eadem arbor apta sit funeri ob radicum infirmitatem.

21. DIHQVE DEAEQVE. Post specialem transit ad generalem

1 ethenarum *N* || oliue, *corr. m. II* oliuę *P* oliue *N* || tum | cum || Neptu-
nus | neptus *P* || 2 mercurium *NP* || rogatus | rogat *N* || sedavit | seda^{uit} *corr.*
m. I P sed aũ *G* || 3 iracundiam *P* || demiona ethene *N* || athene *P* || dicte *NP* ||
uia^{toriam} *N* || minerue *N* || 4 monstratur, *corr. m. II* -tor *P* || vncı *om. G* |
Alii Triptoleum — putant | Alii Triptoleum, alii Osirim volunt *S* || 4 s. Alii
Triptoleum, Celei filium dicunt | Triptoleum dicit, Celei filium *B* || tripo-
telemum *P* triotelemum, *corr. triptoleum N* tlepholeum *G* || Celei | calei *P* |
5 ossirim || pātant *N* || ob quam *codd. et B* Exciderunt nonnulla, quibus Osiri-
dis inventi vocabulo generis feminini adhibito mentio febat || egyptiis *G* aegyptis *P*
egyptis *N* || 6 deos *GB* duos *N* duos *P* || triptolemus, *corr. tripto- N* tripo-
telemus *P* tlepholemus *G* || Eleusinae | elius sine, *corr. eleusine N* elius sine *P* ||
7 qui *om. N* || ussum, *corr. usum N* ussum *P* || serenti, *corr. -di N* || invenit et
om. G || 8 tacuit de nomine *B* || de nōe *N* denoc *P* || quia non unus *B* || 9 ara-
trum *om. G* || in toto | toto *S* || monstravit, sed | monstraũ set, *corr. monstraui t*; *N* |
diversi *om. NP* || in diversis locis *om. B* || 10 Silvanus *om. B* || est silvarum *S* ||
quidam *om. G* || 11 amavit *S* || puer, *corr. puer+ N* puer *P* || cupsum *N* cum-
presum *P* ciparissum *B* Cyparissum *S* || 12 mansuetissimam | mansuetudinem,
corr. mansuetissimam N || nesciuis *P* || occidissit *P* || 13 puer est extinctus do-
lore *S* puer extinctus dolore, *om. est B* || convertit in cupressum arborem eius
nominis *B* || cupssũ *G* cupressu *P* cupsum *N* || 14 uestit, *corr. uertit N* || quam |
quod, *corr. m. II q P* || salatio, *corr. -sol. N* || 15 funebraem, *corr. m. II P* ||
arbitrantur | putant *G* || cupssũ *G* cupsum, *corr. m. II P* cupsum, *corr. cup-*
sum *N* || ei | et *P* || 16 quia eadem | qui eadem *P* q de eadem, *corr. qd eadem N* |
17 DIHQVE | Diiq̄ *N* Dii *G* || DEAEQVE | deae *N* diae, *corr. m. II* deae *P* || Post |
pro, *corr. post N* || Post specialem — invocationem | Post specialem invocatio-
nem transit ad generalitatem *S* Post specialem invocationem generaliter dicit *B* |
speciem *N* || transiit *G* et *Servi cod. P*.

4 Alii Triptoleum — 6 sit relatus *B* et partim *S* || 7 s. Bene autem — 9 in
diversis locis *SB* | 10 Silvanus Deus silvarum *SB* || 11 Hic adamavit — 14 por-
tare dicitur *SB* | 17 Post specialem — p. 207, 1 praetereat *SB*.

invocationem, ne quod numen praetereat. Quod autem ait: studium quibus arva tueri et rel., nomina haec numinum (in) indigitamentis inveniuntur, idest in libris pontificalibus, qui et nomina Deorum et rationes ipsorum nominum continent, quae etiam Varro ait. Nam, ut supra diximus, nomina numinibus ex officiis constat inposita: 5
verbi causa ab occatione Deus Occator dicitur, a sarritione Sarritor, a stercoratione Sterculinius, a satione Sator. TVERI pro tuendi.

22. NON VLLO SEMINE FRVGES idest non iactas a nobis.

24. TVQVE ADEO. Ad Augustum adulatur, quem vivum inter Deos nominat et vocat, nec tamen totum adulationi dandum, sed 10
(et) veritati. Nam cum omnes Imperatores post mortem (sint) inter Deos relati, Augustus vivus divinos honores meruit, quod etiam Horatius testatur dicens: Praesenti tibi maturos largimur honores Iurandasque tuum per numen ponimus aras. Unde

1 inuocatione *G* || ne quod | ne quã *G* ne q̄ *N* neque *P* || numen | nomen, corr. numen *N* nomen *P* || pretereat *N* || Quod | q̄, corr. *m. II* q̄ *P* que *N* q̄ < *G* || ait | dicit *S* || 2 tueri et | tum est *P* tū ÷, corr. tu ÷^{ori} *N* || rel. | rt. *G* rerum *NP* || nomina | numina || haec | aut̄ *G* || numium *N* || (in) ex *S* *supplevimus* || indigitamentis *GN* indegitecmentis *P* || 3 idest | ÷ ÷ *NP* || pontificialibus, corr. -calibus *N* || qui | q̄ *G* || et *om. B* || ðeorum *N* || 4 nominum ipsorum *B* || nominum | nom̄ *G* || quae | que *P* quod *N* || ait | dicit *S* || 5 supra | sup̄a, u *m. II* *N* || nominibus, corr. num- *N* nominibus *P* || officis *P* officis *N* || constant, corr. constat *N* constant *GP* || 6 verbi causa ab occatione | uerbi a (à *G*) uocatione || verbi causa ut — dicatur *S* || Occator | uocatur *GP* uocatus *N* || uocatione et uocatur et *Servii codices nonnulli habent* || 6 s. a saritione sarritor. à satione sator; *om. a* stercoratione Sterculinius *G* a sarrationes arritor a stercoraster colimus a rationes ator *P* a sarratione (corr. serr-) sirrator as̄ cra s̄ (corr. serrator a s̄ rã s̄) colonius a satione sat' (corr. sat̄) *N* || 7 TVERI — 8 a nobis *om. G* || pro tuendi aut tuendorum *Sa* || 8 ñ nullo, corr. ñ ullo *N* || idest | ÷ ÷ || iactas | lectas *P* || a | á *P* || 9 TVQVE | tuq̄ *N* tuquãe, corr. *m. II* *P* || Ad Augustum adulatur | adulatur Augustum vel adulatur Augusto vel aduatio ad Augustum *Servii codices* || agustum, corr. ag- *N* agustum *GP* || adolatur *G* adolatus *N* adolat' || *P* || quem vivum | quem uiũ *P* que niuium *N* || vivum *om. S* || 10 nominat et vocat | invocat *S* || nec totum tamen dandum est adulationi *S* || adolationi || 10 s. sed (et) veritati | f̄ uanti, corr. f̄ ueritati *N* || 11 (et) ex *Servio addidimus* || impatores, corr. imperatores *N* || p̄ mortem *N* || (sint) ex *Servio addidimus* || 12 Deos | duos, corr. deos *N* || relati || *P* || agustus *G* agustus *N* agustus *P* || vivus | unius, corr. uiuus *N* unius *P* *om. G* || diuinus, corr. *m. II* -os *P* || emeruit aliquot *Servii codices* || quod | quem *G* q̄ *N* || 13 oratius *GP* || Praesenti tibi | praesentibus *P* et *Servii cod. H* presentibus *N* praesenti *G* || 14 Iurandasque | incundumque *P* iocundumq; *G* iocundumq̄ *N* || per numen | per nomen *plerique Servii codices* prae nomen *P* pro nomen *N* post nomen *G*.

1 Quod autem — 7 a satione Sator *S* || 2 (in) indigitamentis — 4 continent *SB* || 7 pro tuendi *B* *Sa* || 8 non iactas a nobis *B* || 9 Ad Augustum — p. 208, 2 interitum Augusto *S*.

4 Varro | *Ex Antiquitatum Rerum Divinarum opere haustum* || 5 supra diximus | *Cf. p. 200, 18* || 13 Horatius | *Epist. II, 1, 15 s.*

male quidam culpant Virgilium dicentes eum aviditate dixisse laudandi interitum Augusto.

25. INCERTVM EST idest nondum scimus, qui Deus esse velis. Nam Deum fieri, maximum est; in potestate habere, quis Deus velis fieri, plus esse, quam maximum, constat. VRBISNE INVISERE CAESAR idest utrum velis terrarum an maris an caeli imperium possidere.

26. ET TE MAXIMVS idest totus, ut ipse <G. I, 329 s.>: Quo maxima motu Terra tremit.

27. AVCTOREM FRVGV. 'Auctor' ab augendo dictus, velut sator, ut <A. VII, 49>: Tu sanguinis ultimus auctor. POTENTEM. † Ordo est auctorem. TEMPESTATVMQVE PÔTENTEM. Aut bonarum tempestatum, ut <A. IX, 19>: Unde haec tam clara tempestas? Aut 'tempestatum' ait temporum, sicut ubique Sallustius [ait].

28. MATERNA TEMPORA MYRTO. 'Maternam' autem myrtum propter Iuliam gentem dixit, quae a Venere traditur oriunda. Veneris autem in honore et in tutela myrtus fuit.

29. AN DEVS INMENSI idest totius. VENIAS. Ἐμφατικῶς 've-

1 quidem, corr. quidam NP || culpant | putantur NP || 1 s. dixisse — Augusto | laudandi citum interitum Augusto optasse S || dixisse | dixit NP dix G
2 agusto GP || 3 idest om. G || nondum | mundum, corr. .i. nondum N mundum P || velis | uellis || 5 uellis G uel li P ut lis N || quam | q. G q P que, corr. quā N || 5 s. INVISERE CAESAR idest | inuisere cēs. id G inuisse caesar .i., corr. inuisse caesar .i. N inuis se cessam P || 6 utrum uellis NG ut remuedlis P || terrarum S terram NP terrae G || an maris om. G || an caeli | añ celli P || an caeli imperium possidere | imperium an caeli tenere et possidere G || imperium N || 7 possidere P || 8 ipse om. B || 9 maxima | maximo G || motu | motum NP || terrat, corr. terra N terrat P om. G || tremit | fremit P fremit N
10 Auctor om. B || velut sator om. G || velut | uel ut NP || sator | satur N
11 ultimum N || auctor. Iunilius dicit B || 11 s. POTENTEM. † Ordo est auctorem om. G fort. leg. modo nomen est, ut auctorem, cf. Sa: et 'potentem' modo nomen est || 12 tempestatemque N || Aut | Am, corr. .i. N || bonarum | honarum P
13 tempestatem P tepetestatē, corr. tēpestatv̄ N || ut, t in ras. P ait, suprascr. m. II ut G || haec | aut (= autem = h) G || 14 Aut om. NP || tempestatum | tempestatas G || ubiq̄ N || salustius || [ait] om. GS || 15 TEMPORA | temporum NP
om. G || mirto GP miro N || autem om. G || mirtum G || 16 propter Iuliam gentem | pro iliam gentem. Iunilius dicit B pro iulia gente G || quae a | q̄ a G q' aut, corr. q̄ a N que aut P || 17 honore | honorem || tutela | tutelam G tutelam NP || mirtus || 18 totius | totus P totius maris B || AN DEVS INMENSI idest totius om. G || Ἐμφατικῶς ἐμφατικὸς G ἐμφηκυόσς N ἐνίκεροσς P (ultimae istae N et P litterae v̄c et uq̄ ex vocabulis verbum Graecum per abbreviationem v. g. scriptis ortae esse videntur).

3 nondum scimus — 5 constat S || 6 utrum velis — 7 possidere S || 8 totus — 9 tremit B || 10 'Auctor' ab augendo — 11 auctor B || 12 Aut bonarum — 14 Sallustius S || 16 propter Iuliam gentem B || 18 totius B.

14 Sallustius | Cf. Cat. 7, 1; 17, 7; 53, 5; Jug. 3, 1; 8, 1; 13, 7; 96, 1.

niaſ' magis, quam 'fiaſ', ut propriae magis ſit, quam alienae poteſtatis.

30. NVMINA SOLA COLANT idest magna, quaſi melior ſit futurus et Neptuno et ceteris Diis marinis. THYLE vix paucis nota inſula in Oceano, quam idcirco nominavit, ut longum ei et magnum 5 tribueret imperium. Alii putant civitatem in ultimis Hispaniae.

31. TEQVE SIBI GENERVM TETHYS. Ut ſolet, dixit: in honorem immortalitatis Deam uxorem adiungit, ut Aeolo Deiopeiam offerri facit. Inconſiderate dicunt, quoniam haberet Liviam uxorem Caesar, ipſam divam futuram: quomodo autem alteram offert? Nec ad- 10 tendunt ad illud, offerri quidem, ſed ab eo non accipi. Non enim ſemper id, quod offertur, accipitur. Tethys autem uxor Oceani et mater Nympharum eſſe dicitur. Quod autem ait 'emat', ad antiquum nuptiarum pertinet ritum, quo ſe maritus et uxor invicem emebant, ſicut et habemus in iure. 15

32. ANNE NOVVM SIDVS rel. Libram ſignificat inter XII ſigna, qua ſol aequinoctium autumnale conficit, et eleganter 'tardis men-

1 quam] q̄ G q̄////, m. II q̄ P || fiaſ ut, s et u m. II P || quam] q̄ N || alene, corr. aliene N || alene P || 3 numena G || COLANT] cot P col, corr. cot N om. G || magna om. NP || quaſi] q̄ ſi NP || futurus] furus N futurus, om. et G || 4 ceteris N || Thile N Tyle G Tile P || inſola, corr. inſula N inſola P inſula eſt B || 5 eociano, corr. oceano N octiano P ociano G || inſula in ociano uix paucis nota G || quam] q̄ NP qui B || idcirco] ſi ·i· circo NP || nominauit P || magnum ei et longum B || 6 tribuerat, corr. -et N || civitatem] ciuiſ G ciuit, corr. ciuſ N ciuſ P || hispanie N || 7 sibi] tibi, corr. ſibi N tibi P || tythis P thithis, corr. thethis N et ri G || in honorem] iuxta honorem B || 8 adiungit. Iunilius ait B || 8 eolo G oleo NP || deiopiam N diopiam, corr. m. II deiopiam || offeri G || 9 inconſiderate G inconſiderati NP || dicunt] dē G || haberet] habere N || Liviam] libiam || Caesar] cēs G caeſari N caeſari, corr. m. II P ||

10 quomodo] quoniam NP || autem] a dis N dis P || 10 s. attendunt G || 11 quidam N || accepi, corr. accipi N || 12 id, quod] ·i· q̄ N que, corr. m. II ·i· que P || Tethys — 13 eſſe dicitur. Quod autem ait om. G || thithis P thithis, corr. thethis N || autem] eſt S || ociani P pr. i in vas. m. II N || 12 s. et mater Nympharum eſſe dicitur] Nympharum mater SB || 13 nympharum N || Quod autem ait 'emat'] Emat ait B || Quod] q̄////, corr. m. II q̄ P q̄ N || 13 s. antiquum G || 14 nuptiarum om. S || ritum pertinet B || pertineret, corr. pertinet N || ſe] ſi, corr. ſe N || maritus] vir B meritus, corr. mar- N || 15 emebant. Gallus dicit B || emebant] Servii codices vel emebant vel coemebant exhibent || et] add. m. II N om. S || 16 ANNE — inter] Nouum ſidus. ſignif. libram inter G || rel.] ri NP || liberam, corr. libram N liberam P || inter] in NP || 17 qua] quo, corr. m. II. qua P || ſol] in G || equinoctium GN aequinotium P || atumnale NP eleganter 'tardis menſibus' ait] Eleganter dicit tardis B || eliganter P eligan- tur, corr. eleganter N || 17 s. menſibus om. GB.

3 magna B || 3 magna — 4 marinis S || 4 inſula — 6 imperium B || 7 in honorem — 8 adiungit B || 12 Tethys autem — 15 in iure S || uxor Oceani B || 13 mater Nympharum B || 13 Quod autem — 15 emebant B || 17 eleganter — p. 210, 2 vita tendatur B.

8 Aeolo Deiopeiam] Cf. Verg. Aen. I, 72. || 15 in iure] Cf. Isid. orig. V, 24, 26.

Servii comm. Vol. III. Fasc. II.

14

sibus' ait, quasi futurum sit, ut, cum Caesar abierit in caelum, hominum vita tendatur, ut in Bucolicis <IV, 12>: et incipient magni procedere menses.

33. QVA ERIGONEM INTER. Erudite et sapienter Virgilius
5 Scorpionis locum Augusto tradidit. Ut enim astrologi dicunt, Scorpium in zodiaco duorum * locum tenet: nam chelae eius, idest brachia extenta, δωδεκάτην possident. Ita, si Scorpium contrahat brachia sua et relinquat locum, quem inprobe occupavit, sine iniuria cuiusquam Caesar in regionem caeli recipiatur. Nam [in] hanc
10 partem signiferi λίτραν idest libram appellant. Bene igitur dat Augusto regionem iustitiae. Modo ergo secundum Chaldaicos locutus (est) dicens, posse eum habere locum inter Scorpionem et Virginem. Nam Erigone ipsa est Virgo, quae inter XII signa esse dicitur,

1 quasi | q si N q̄ si P || ut om. B || cessar, corr. cesar N cēs G || habierit, h m. II P hierit B abiecit, corr. abierit N || celum, corr. cēlum P || 2 hominum | hominis G || tendantur, corr. -atur N || bucoti N bucofi P bucot G || 3 procedere menses | p̄. m. G || 4 QVA | Qu, corr. Qu^a N om. G || ERIGONEM | Erigoneis G eruditi, corr. m. II erudite P || uirginis, corr. uirgilius N || 5 agosto, corr. au- N agosto G P || dicunt | dn̄i, corr. dn̄t N || 6 sodadico, corr. zodiaco N sodadico P || duorum siderum B duorum signorum S || chelae eius idest brachia | caelae eius .i. brachia N caele ei ≈ i. - : brachia P celeae ei: intra brachia G || 7 extensa G || δωδεκάτην possident | ΔΩΔΕΚΗΝΝΟΡΟΙ sedent P ΔΩΔΕΚΙΝΝΟ possident N ΤΟΚΕΛΕΝΟ possident G Illud O in Graeci verbi sine positum ex littera G = Graecum corruptum esse videtur || si om. NP || contrahat, corr. contraat N contrahat P || 8 inprobe G || occupavit | occupat, corr. occupat N occupant P || iniuraa, corr. -ria N || 9 caeli recipiatur | caeli uocant^{ci} repiat G Illud uocantur vocabuli appellant, quod statim sequitur, glossam continere videtur, sed cf. etiam schol. Bern. || [in] ex praecedentis vocabuli Nam litt. ult. ortum seclusimus || hanc | anc N || 10 partem | partam P || signiferi | signiferis | λίτραν idest | ΓΗΝΔΑΝΚΔΙ. G RENENTKΔΙ N reiVENKΔΙ P Littera ultima I pro .i. posita esse videtur; duabus, quae antecedunt, litteris KΔ vocabulorum verbum Graecum abbreviationem contineri suspicor || libram | liberam, e m. II N lieram, corr. m. II P || appellant. Bene | appellantur b P appellantur i N || igitur om. B || 10 s. dat Augusto | agosto dat G || 11 agosto, corr. aug- N agosto G P || regionon, corr. regionē N || iustitiae, corr. m. II -tiae P || secundē N || caldaicos P caldaicas, corr. -os N kaldaicos G Chaldaeos S || 12 (est) ex Servio petivi || eum, m in ras. P || scorpium S || uiginem, r m. I P || 13 Nam Erigone — Atheniensis filia | Ipsa est virgo Erigone, Icarī Atheniensis filia; inter duodecim signa esse dicitur B || erigione P eregione G || est | est et G || que P || dicitur esse G.

2 s. et incipient magni procedere menses | Versus Vergilianus et a Sa laudatur || 4 Erudite — 9 recipiatur | Schol. Bern. ad v. 35: Eleganter Virgilius locum Scorpionis Augusto tradidit. Aiunt astrologi, idest Chaldaei, Scorpionem locum duorum siderum in zodiaco tenere, et in locum, quem inprobe occupat, sine iniuria cuiusquam Caesar invocatur || 10 Bene — 11 iustitiae B || 11 Modo ergo — 14 ipsa est Virgo S || 13 Nam Erigone — p. 211, 1 Atheniensis filia B.

Icari Atheniensis filia. Nam Liber Pater Icaro vinum pro hospitio
 *, ut regiones peragraret et usum vini monstraret, Icarus autem
 pastoribus dedit. Et pastores oppressi sunt somno. Quorum
 parentes existimantes, eos veneno necatos, eum occiderunt et in
 puteum iecerunt et plaustra eius proiecerunt et reliqua instrumenta. 5
 Canis autem eius quodam modo significare coepit domini mortem.
 Erigone autem suspitione tacta antecedentem canem sequi coepit.
 Filia eius Erigone secuta est canem ad puteum et cadaver patris
 sepelivit optavitque, ut, nisi Athenienses ulți essent mortem Icari,
 eadem morte perirent; inde silentio vitam finivit. Et cum inde 10
 pestilentia incidisset, responsum est, nisi punirent pastores, (eos)
 poenam pro illis soluturos [ex eo tempore]: magis poenam evitarent,

1 icari athinienses (corr. -sis) filia *G* iacariathinesis filias *P* .i. achari (corr. ichari) atinensis filia *N* || 1 ss. Icaro vinum — p. 212, 1 pestilentiaque caruerunt] pro hospitio Icaro Atheniensi vinum dedit et usum vini monstravit; at ille cum pastoribus dedisset et illi cupiditate non parvum bibissent, somno sunt oppressi, quorum parentes aestimantes, veneno ab Icaro esse necatos, eum Icarum occiderunt et cadaver eius in puteum proiecerunt. Canis autem eius cum venisset Athenas, quocumque modo significare coepit domini mortem. Icarus autem filia Erigone suspitione tacta antecedentem canem secuta est. Cum ad puteum pervenisset animadvertissetque patris cadaver, sepeliit (sepelit *codd.*), qua potuit, optavitque, ut, nisi Athenienses ulți essent Icari mortem, eadem morte perirent. Inde silentio vitam finivit. Et cum pestilentia incidisset, responsum est, pastores eos poenam pro illis soluturos. Illi cum pastores punirent, pestilentia caruerunt *B* || iacaro *G* iacaro, corr. icaro *N* iacaro *P* || vinum] unum *P* humum *N* || pro hospitio — 2 monstraret *om. G* || ospicio, corr. -tio *P* hospio *N* || 2 peragraret] peragrasset *NP*, quod fortasse retinendum, sed ita, ut legas: Nam Liber Pater, cum regiones peragrasset, ut usum vini monstraret, Icaro vinum pro hospitio *, Icarus autem pastoribus dedit || vini] uicini *P* || iacarus *GP* iacarus, corr. icarus *N* || autem *om. G* || 3 oḗssi *G* oḗsi *NP* || Quorum] eorum, corr. q̄orum *N* || 4 eos *om. G* || uenino, corr. ueneno *N* uenino *P* || necator, corr. -os *N* || 5 iecierunt *P* leocē, corr. elecē *N* piecē *G* || plaustre, corr. -ra *N* || proiecerunt *P* hoc loco *om. G* || et reliqua instrumenta] et instrumenta et *rt G* || reliqua] *rt* || intrumenta, corr. *m. II P* || 6 quodam] quoquam, corr. quodam *N* quoquam *P* || caepit *N* cepit *P* || mortem] morte *NP* morti *B* || 7 Erigone autem — sequi coepit *om. G* || tacta *B* acta *P* asta *N* || antetedentem *N* || canem *om. N* || coepi, corr. coepit *N* cepit *P* || 8 eri, // gone, eri *m. II in ras. P* eregione *G* || cadauer *GB* cadauera *NP* || 9 obtauitque *P* obtauitq̄ *N* || nisi] missi *G* || athenenses, corr. .ienses *N* athenenses *P* || essent] ent *G* || iacari, corr. icari *N* iacari *GP* || 10 inde silentio — p. 212, 1 quam paterentur *om. G* || inde silentio] indisilentio *P* || et cum et cum *P* || inde] in *NP* || 11 incedisset, corr. incidisset *N* incedisset *P* || responsum] et responsum *P* || (eos) *om.* || 12 illis, is *m. II in ras. P* || soluturos *N* || [ex eo tempore] Haec verba. quae rectum orationis cursum foede turbant, ex antecedentibus, ubi posterioris inde locum olim occupabant, temere huc delata esse videntur || poenam, corr. poenæ *N* poenam, corr. *m. II P* || evitarent] emitarentur *P* emitarent', corr. emitarent' *N*.

1 Liber Pater — p. 212, 4 Siriusque appellatur B.

quam paterentur. Et illi occiderunt pastores pestilentiaque caruerunt. Liber autem memor, quod sua causa Icarus perisset, filiam eius intra astra locavit, quae est Virgo, canemque eius, qui, quotiens oritur, vites adurit Siriusque appellatur.

5 34. PANDITVR IPSE TIBI. Ordo est: qua locus ipse tibi panditur. 'Tibi' autem, quasi in tuum honorem et gloriam tuam.

'Ardens' autem commune omnibus caeli sideribus, an proprie ad Scorpium refertur, quod sit ferventissimum signum. An 'ardens' festinans et cupiens parare locum Augusto, ut alibi (A. VI, 5):

10 Iuvenum manus emicat ardens.

35. SCORPIOS Graecus nominativus est, et 'ardens' quod dixit, ad illud refertur, quia Martis est domicilium. Nam Scorpii tempus frigidum Novembris est mensis.

36. QVICQVID ERIS idest quisquis. Cetera per parenthesin dicta
15 sunt. NEC SPERENT idest allegorice dicit illum nec debere velle

1 quam] que, corr. qua^a N qui P || pestilentiaque N || pestilentiaque caruerunt om. G || 2 quod] q^a G qui P || icarus, corr. icarus N icarus GP || perisset] periret GN piriret, corr. m. II piriret (= periret) P periit B || 3 locavit] collocavit B || quae] q^a P que N || canem que P canem q, corr. q: N eius om. G || eiusque canem B || qui om. P || quoties NP || 4 vites adurit Siriusque] vites aduritur quique Sirius B || siriusque, iu m. II in ras. P siriusq N 5 PANDITVR — 6 gloriam tuam om. G || qua] quia N || panditur. Tibi om. P || 6 quasi] qui P qui^a N om. S || et gloriam tuam] et gratiam tuam S gratiamque B 7 autem] hoc G om. B || commune P come N || omnibus, corr. omnibus N || caeli sideribus] sideribus caeli G om. B || an proprie — 8 ferventissimum signum om. G, an proprie N adproprie P || 8 Scorpion B || refertur B profertur NP cf., quod antecedit, proprie vocabulum || quod] que N q P || sit P sit, corr. fit N || seruentissimum, corr. fer- N seruentissimum P || An 'ardens'] aut ardens G || 9 festinans, corr. m. I P || et cupiens om. G || agosto, corr. aug- N agosto GP ut alibi — 10 emicat ardens om. G || alibi om. B || 10 emicat' P emicat² N || ardens, ar m. II in ras. P || 11 scorpios Graecus nominativus] Item ardens scorpius g^acus nom²s G scrophius g. f. nominativus P Item ardens scropius (corr. scorpius) GS nominativus (corr. nominatus) N || quod] ut GP et N dixit] dixi G || quod dixit om. SB || 12 refertur] referunt P || quia GSB quod P q N || Martis] mortis NP || est om. B || scorpi PN || scorpitempus, corr. scorpionemp' N || 13 frigidum est idest Novembris, om. mensis B frigidum est, quippe cuius November est mensis S || noimbris N non imbris P || 14 QVICQVID — p. 213, 2 cui loquitur om. G || Quicquid eris -i, d eris -i. m. II in ras. P || quisquis] qd qud P qq N quia B ordo est 'quicquid eris, da facilem cursum' S cetera enim S || per parenthesin dicta] per parentes indicta PB per parentes indicti, corr. -ta N || 15 SPERENT] sprent P || allegorice] alligoricae NP allegoricos S || 15 s. nec debere velle mori nec posse] nec deber itb uiuere posses siue P ne (corr. n) deberi tb uiuere possessiue N nec debere mori velle nec posse S non debere mori vel bene posse B.

5 Ordo est — 6 gloriam tuam S || 6 in tuum — gloriam tuam B || 7 commune omnibus — 10 emicat ardens B || 11 'ardens' — 13 est mensis SB 14 quisquis — dicta sunt SB || 15 allegorice — p. 213, 1 posse SB.

mori nec posse. NEC TE TARTARA REGEM. Prudenter dixit. Scit enim hominem esse, cui loquitur.

38. QVAMVIS ELYSIOS. Quaerendum, an ad auctores Graecos, an ad solum Homerum retulerit, qui in Odyssea campos laudat Elysios et adeo amoenos locos, quos praetulerit amori matris Proserpina nec accepta facultate eam voluerit sequi. (MATREM) idest Cererem. PROSERPINA Iovis et Cereris filia, quae per specum Siciliae a Dite Patre raptata est. In infernum descendit Ceres, ut filiam reciperet; illa matrem sequi noluit. Specus, per quam descenderat, mundus est appellatus. Item: rex Molossorum Proserpinam rapuit et Ceres ostia cum cantatoribus multis pulsavit nec veniebat ad eam filia eius pro loci amore.

40. DA FACILEM CVRSVM meo scilicet poemati. AVDACIBVS ADNVE COEPTIS. Verecunde suas vires extenuat.

41. IGNAROSQVE VIAE MECVM. Aut 'viae' idest artis vel traditionis (ignaros) miseratus rusticos iuva, ut 'mecum ignaros' intellegas, aut rusticis ignaris 'fave mecum'.

42. ET VOTIS idest sacrificiis. Beneque divinam ei tribuit potestatem.

1 nec te tartar tartara P || scit, corr. scio N || 2 loquitur] loquor N || 3 Quamvis eliseos G quis eleaseus P quis eleaseos, corr. elisios N || querendum NP || auctores] auditores B || grecos NP || 4 Homerum] hominum, corr. hominem N || rettulerat, corr. retulerit N || qui in hodiassa G quonodis sia, u m. II P quonodissae, corr. quonodisse N || campos, corr. -os N || laudet, corr. -at N || 5 elisios G eliseus P elisseus, corr. elissios N || amenos G ammones P animoneos N || praetulerit, lerit m. II in ras. P pertulerit, corr. pertulerit N amori] quos praetullitur amori P quos pertullerit quos pertullit' amori (corr. amore) N || matris. Iunilius dicit B || 6 Proserpina — 7 PROSERPINA] proserpina (corr. -nae N) NP ceteris omissis || voluerit sequi] voluit sequi. Iunilius dicit B || (MATREM) ex B addidi || 7 Cereris] ceteris P cetis, corr. tetis N || filia] τ' filia, τ' eras. N filia G || que P q N || sicilie, corr. facile N || 8 a dite G || descendit ceres (feres N) mundus est appellatus (appellatus/// P) NP ceteris omissis 9 reciperet] perciperet G 10 molosorum] Proserpinam] proserpina G || 11 cer//es P caeres N || ostia] hostia || cantictatoribus P || 12 eius om. G || loci] longo P longa, corr. -o N || 13 DA FACILEM — p. 214, 9 ATTRITVS splendens om. G || De, corr. m. II Da NP || meo] in eos, corr. in eo N || poemati, corr. -e N || 14 ceptis N ceptis P || vereconde P || sua N || 15 ignaros q̄ N || uie, corr. uie N || Aut 'viae' — traditionis] aut mecum viae idest rationis S || artis] aut artis Sa pro artis B 15 s. vel traditionis vel rationis B uel tarditionis codd. || 16 (ignaros) ex Servio addidi || miseratus S || ut tres Servii libri ā P ///ā N aut tres Servii libri me//cum N || 16 s. intellegis N || 17 aut] ā P am, corr. an N || ignarus, corr. -is N || fave] fame P || 18 sacrificis, corr. -ciis N sacrificis P || Beneque] b̄q̄ N diuina mei P diuine -i ei, -i m. II N.

3 Quaerendum — 5 s. matris Proserpina B || 6 nec accepta — 7 Cererem B 13 meo scilicet poemati S || 14 Verecunde suas vires extenuat S || 15 Aut viae — 17 fave mecum S || artis vel traditionis B || 16 rusticos iuva B || sacrificiis B.

4 Homerum] Od. IV, 563 ss.

43. NOVO recenti, incipiente. 'Ver novum' ideo ait, quia mensis Martius initium anni est. CANIS idest albis et candidis nive.

44. LIQVITVR idest defuit. ZEPHYRO idest calido vento, qui cardinalis est in occasu.

5 43. HVMOR. Ordo: cum liquitur humor canis montibus.

45. TAVRVS pro bove, ut alibi <A. III, 21>: mactabam in litore taurum, ubi nisi bos intellegatur, Virgilius erravit. Tauro enim Iovi sacrificium non fit.

46. ATTRITVS splendens. VOMER vomendo terram. Dicimus 10 autem 'hic vomer' et 'hic vomis' et ab utroque 'huius vomeris'. Lucretius: decrescit vomer.

47. ILLA SEGES. Seges et cum fructibus intellegitur et sine fructibus, ut <G. I, 112>: Luxuriam segetum tenera depascit in herba. Tantum terra, ut <G. IV, 129>: Nec pecori opportuna 15 seges. VOTIS desideriiis.

48. BIS QVAE SOLEM rel. idest dierum calorem et solis, frigora et hiemis. SENTIT aratur [idest scinditur, in transversum sulcum ducitur]; indicat autem IIII tempora.

1 recenti] sequenti *P* sequenti *N* || uernouū *N* novum ver *S* || 1 s. mensis — est] anni initium mensis est Martius *S* || 2 marcius *N* || albis et candidis nive] albis ex nive *S* nive candidis *B* || albis et] albis set *P* abil et, corr. alb et *N* || 3 liqitur *P* || deflu//it, u m. II in ras. *P* || sephero, corr. zephiro *N* sephero *P* || callido *P* || qui] q *P* || 5 hvmor. Ordo: cum liquitur om. *N* || liquitur, pr. i in ras. m. II *P* || 6 pro bove, ut alibi: mactabam] speciem pro genere posuit; 'taurum' enim bovem dicit, ut: Caelicolum regi *B* || uoue, corr. boue *N* || mactabat || 7 intellegatur, Virgilius erravit] intellegitur, ceteris omissis *B* || 8 iouis, corr. ioui *N* || sacrificium Iovi *B* || sacrificium *P* || sit, corr. fit *N* sit *P* || 9 Atritus *P* || vomendo terram] uomē dotra *G* || 9 s. Dicimus — vomeris] Hic vomer et hic vomis et ab utroque huius vomeris dicimus *B* || dicimus h hic *P* dicimus ic hic, corr. dicimus hic *N* dicimus enim hic *G* dicimus autem et hic *S* || 10 vomer] omer *N* || uomes, corr. uomis *N* uomes *G* *P* || vomis et] vomis sed *S* utroque] utraque *P* utraq *N* || vomeris facit *S* || 11 Lucretius: decrescit vomer om. *G* || Lucretius (add. ait *B*): occulto decrescit vomer in arvo (arvis *B*) *SB* || 12 segep et, corr. seges et *N* segep et *P* et *G* || et intellegitur *NP* || 13 ut] intellegitur ut *G* || luxuriam, corr. m. I -iem *P* luxeacem, corr. luxuriam *N* luxuria *G* || segitum *P* segitē *N* || 14 in herba. Tantum] inherbat m *P* in herba tam *N* Tantum] modo *S* || Tantum terra — 15 desideriiis om. *G* || 14 s. Nec pecori opportuna seges] nec peccari obtunas egites *P* nec pecari (corr. pecori) optuna (corr. -næ) segites (corr. segetes) *N* || 15 desideris, corr. desideres *N* desideris *P* || 16 que *G* *P* rel.] ri *NP* om. *G* || i. est *N* || dierum — 17 hiemis] calorem dierum et noctium *B* || 17 hiemis] chemis *NP* || ~~sentit~~ sam *N* ā *P* aut his *G* || arat' *N* || Verba [idest scinditur, in transversum sulcum ducitur], quae in *B* desunt, vocabuli scindimus (v. 50) interpretamenti reliquias continere videntur || transū/////sum *N* || 18 ducitur] dicitur *P* dē, corr. dt' *N* || indicat — p. 215, 1 impleverunt om. *G* || autem *B* etiam codd. || IIII tempora] his tempora, quibus seritur *B*.

1 recenti, incipiente *B* || 'Ver novum' — 2 anni est *S* || 2 albis — nive *SB* || 3 defuit *S* || calido vento *B* || 6 pro bove — 8 non fit *B* || 9 Dicimus — 10 vomeris *SB* || 11 Lucretius: decrescit vomer *SB* || 14 Tantum terra *S* || ut — 15 seges *Sa* || 16 calorem dierum *B* || 17 aratur *B* || 18 indicat — tempora *B*.

11 Lucretius] *I*, 314.

49. RVPERVNT idest impleverunt.

50. AEQVOR modo terram accipimus, ab aequalitate, unde (et) maria aequora nominamus.

51. VENTOS quia diversis locis diversi praevalent venti ex diversa parte caeli. VARIVM MOREM aeris * nosse qualitatem, utrum 5 pluviis gaudeat (an) tepore an frigore.

52. PATRIOS CVLTVSQVE. Duas res dicit sciendas, idest ager et quemadmodum cultus sit a maioribus, et quid melius referre consuerit. Nam 'habitus locorum' possibilitates accipimus.

54. VENIVNT idest crescunt, ut <A. V, 344>: pulchro veniens 10 in corpore virtus, sive proveniunt, ut 'provenisse' fructus dicuntur, an proprie; solet enim sensus arboribus dare, ut <G. II, 82>: Miraturque novas frondes rel.

55. ALIBI alio loco. INIVSSA quia sine studio subeunt, sive 'iniussa', quasi, quae nascuntur posito semine, nasci iubeantur; nam 15 frumenta iussa nascuntur. Tale est illud <G. I, 127 s.>: ipsaque tellus Omnia liberius.

56. CROCEOS ab herba Lydiae croco. NONNE VIDES. Argumentatur, quasi hoc dicens: si una provincia ferre non potest omnia,

1 rupuerunt, corr. rapuerunt *N* rupuerunt *P* || 2 modo terram] muretrā, corr. mare[†] trā *N* || accipimus om. *NP* accipe *S* || ab aequalitate dictam *S* || ob equalitate (corr. -tem) *N* || (et) ex Servio supplevi || 3 mariaequora *N* || nominamus] nominas *P* no||/||, corr. nominantur *N* dicuntur *S* || 4 uentis *N* || quia] qui *P* q̄ *N* || locis] loquis *NP* || diuensi, corr. diuersi *N* || 4 s. ex diversa parte caeli] diversa caeli parte *B* || ex diversa — 14 studio subeunt om. *G* || 5 diuensa, corr. diuersa *N* || partae *N* || uarum, corr. uarium *N* uarum *P* aeris * nosse] lacuna ex Servio explenda, qui habet: idest aeris: Lucretius <IV, 132>: in hoc caelo qui dicitur aer. Et hoc dicit: debes etiam caeli qualitatem nosse || nosse] moss:ae *P* || 6 pluuiis] plus *codd.* || gaudiat, corr. -eat *N* gaudiat *P* || (an) ex *SB* addidi || tepore] tempore (corr. tepore *N*) *NP* || an] ac (corr. an *N*) *NP* || 7 cultusq̄ *N* || sciendas idest] sciendum est *S* || 7 s. ager et] agere (corr. ager et *N*) *NP* || 8 a maioribus cultus sit *S* || quid] quid do, do *eras.* *N* || refere *P* referri *N* ferre *S* || 9 consueverit *S* || Namque *S* || accipintus, corr. accipimus *N* || 10 pulcro *P* || 11 virtus, idest crescens. Gallus dicit *B* || proveniunt] pro eueniunt *P* pro euenient *N* || ut 'provenisse' et provenire *B* || 12 dicuntur. Iunilius dicit *B* || propriae *P* || dare, corr. dari *N* || 13 Miraturque] miratasque *P* miratasq̄ *N* || novas] suas *codd.* || rel.] † *P* ē *N* || 14 INIVSSA] inuisa *NP* || sine studio sine cultura *B* || 15 'iniussa'] inuisa *NP* in musa *G* || quasi] quasi *P* q̄si *N* || quae] q: *P* || posito *P* || iuebantur *G* || 15 s. nam frumenta — 17 liberius om. *G* || 16 iussa] iusa *P* uisa *N* || nascantur *P* || ipsaq̄ *N* || 17 tellus] tet *P* te ut *N* || liberius] lib *NP* || 18 Lydiae] lidie *NP* libiae *G* || 18 s. argumentantur *G* || 19 quasi hoc dicens] ac si dicat *B* || quasi] q̄si *N* || hoc *P* || prouintia *N* prouincia, corr. -tia *P* || omnia om. *B*.

1 impleverunt *B* || 2 modo terram — 3 nominamus *S* || 4 quia — venti *S* || 4 s. ex diversa parte caeli *B* || 5 aeris *S* || nosse — 6 frigore *S* || utrum — 6 frigore *B* || 7 Duas res — 9 accipimus *S* || 10 crescunt — 11 virtus *SB* || 11 proveniunt — 12 dicuntur *B* || 14 alio loco *B* || sine studio *B* || 15 nam — 16 nascuntur *B* || 18 s. Argumentatur — p. 216, 1 ager *SB*.

quanto magis unus ager? [in Lydia]. Ut alii, Molus vel Tmolus mons est Siciliae vel Ciliciae, in quo nascitur crocum boni odoris praecipue. Nam loca commemorat, ubi plus et melius aliquid provenit. Nam crocum (et) in alia nascitur provincia, sed non tale
5 nec tantum, quale vel quantum in Cilicia.

57. SABAEI populi iuxta Syriam et Arabiam, dicti Sabaei (ἀπὸ τοῦ σέβασθαι) [populi], quod apud eos tus nascitur. 'Molles' autem ait vel quod sub aere clementiore sint, sive 'molles' delicati aut toto corpore vestiti.

10 58. CHALYBES gens in Ponto inventrix ferri, dicti a Chalybio, Euboeiae vico, quod hinc coloni sunt. NVDI ad hoc expediti, vel quod ita operantur, cum fodiant ferrum. PONTVS CASTOREA [hypallage]. In Ponto castores dicuntur silvestres canes, quos Latine fibros dicunt. Virus, quod in testiculis habent, aptum

1 unus | unius N || in Lydia — vel Tmolus om. G [in Lydia]. Ut | im (corr. in) libia ut N | im libi aut P | Fort. leg. ut Lydia et pro vocabuli provincia interpretamento accipiendum || tinolus (corr. tmolus N) NP om. G || 2 siciliae N | siciliae, i add. m. II P || est Siciliae vel om. G | siciliae et in Servii cod. a legitur: proferuntur nimirum lectionum varietates || in qua, corr. in quo N | in qua P | ibi G || crocum, o m. II in ras. N herba G || boni odoris om. S || 3 precipue N precipue, corr. precipue P || Nam loca — 9 corpore vestiti om. G : Nam | Non, corr. Nam N | nū P || ubi plus provenit et melius aliquid S || aliquid N || 4 Nam | non P || (et) ex Servio petivi || alia | Africa, om. provincia S | prouintia N || 5 quantum vel quale S || quale[†], qu in ras. m. II N uel cale P || cilicia, corr. m. II -tia P || 6 Sabaei || populi sunt S || siriam || sabaei || 6 s. ἀπὸ τοῦ σέβασθαι S | populi codd. || 7 quod apud | q apd N q̄p, corr. m. II q̄p P || tus | tur N || nascitur | quo Deos placamus add. S || moles (corr. molles N) NP | 8 quod | q :) P | que, corr. quia N | vel quod S || clementiores (corr. clementiore N) NP || sint | sunt SB || moles (corr. molles N) NP || delicati P | dilacati, corr. deli- N || 9 uesti^{ti} N || 10 Calibes G | calib N || in Ponto inventrix | inponin uentrix P | imponin uertrix N || Chalybio B | calybio P | calibio, corr. -bo N | calibeo G || 11 Euboeiae | eubiae, o m. I P | eubio ie, corr. euboie N | quod | qui, corr. q m. II P | q N q- G || hinc | hinc || sunt | sint G | sunt. Iunilius dicit B || xvdi — 12 ferrum om. G || ad hoc | adh P | adh N || 12 quod | qui, corr. m. II q P | que, corr. quia N || operantur // P || castoria (corr. castorea N) codd. | 13 hypallage om. GB | hypalage, corr. m. II -ge P | hyp // // | alege, corr. -lage N | Verbum huic loco male aptum ut ex v. 59, ad cuius interpretationem a Servio recte alhibetur, temere praereptum seclusimus || In Ponto om. GB || castores // P | silvestres canes | idest canes silvestres, qui in Ponto tantum nascuntur B | 14 Latine | laninae P | lanine, corr. latini N | Latini B || febros, corr. fibros NG | febros PB || dicuntur (corr. dicunt N) NP || Virus — p. 217, 1 appellatur | virus, quod habent, castoreum dicitur, mediis omissis B || quod | q P | q N || in testiculis | intesticolos, corr. m. II -ticalos P | intesticales, corr. -culis N.

2 mons est — 5 in Cilicia S || 6 populi iuxta — 8 clementiore sint S | populi — Arabiam B || 8 quod sub aere clementiore sint B || 8 delicati — 9 vestiti B || 10 gens — 11 coloni sunt B || 13 castores — 14 fibros dicunt B | 14 Virus — p. 217, 1 appellatur B.

medicis, 'castoreum' appellatur. † Hoc adeunt cum sciant, quam ob causam *, ultro eos sibi demere. Quod ait et Cicero in Scauriana: Cum, quam ob causam in periculo sint, sentiant, redimunt se a morte ea parte corporis, propter quam expetuntur, avulsa et relicta. 5

59. ELIADV M PALMAS EQVARVM. Hoc dicit: Epiros creat equas optimas, quae apud Elidem palmas merentur in Iovis Olympici curu(li certamine). Elis autem urbs est Peloponnesi, dicta a Tolotae filio Elo. Epiros autem in Europa est.

63. DVRVM GENVS idest quod ex lapidibus constat iuxta historiam Deucalionis et Pyrrhae. HOMINES NATI DVRVM GENVS. Expressit τὸ αἰτιον idest causativum; nam et Graece populi λαοί dicuntur a lapidibus.

64. PRIMIS A MENSIBVS hoc est, quod dixerat <G. I, 43>: Vere novo. Maiores nostri mensem Martium primum habuerunt. 15

1 castorium *G* castorem *P* || adeunt | adeant *NP* || † Hoc adeunt etc.] *Fort. leg.* Hoc (*sc.* virus), aiunt, cum sciant etc. || quam | q *N* que *P* || 1 s. quam ob causam * | *Suppleverim* requirantur *Servium secutus*, ubi legitur: Fibri canes sunt Pontici, quorum testones apti sunt medicaminibus: propter quos ubi se senserint requiri, eos secant. || 2 ultro — 3 quam ob causam *per haplographiam om. N* || ultro eos sibi demere. Quod, ait | utro eusibi demere qui ait *P* || 2 s. in Scauriana | in scauro *G om. S* || Quod ait et Cicero — 5 relicta | De his Cicero: Redimunt se ea parte corporis, propter quam maxime expetuntur *S ceteris omissis* || 3 Cum quam | cum qui, *corr. m. II* cum q *P* || sint, sentiant *om. G* || 4 redimunt | redemant (*corr. redimant N*) *NP* redimant *G* || propter | proprie *G* || quam | q *N* qui, *corr. m. II* q *P* || 6 EQVARVM | aequarum *NP* || Hoc | h *P* h. *N* || epiros *P* epiros *N* || creat equas | creat aequas *N* creata equas, | *m. II P* || 7 obtimas *N* || que, *corr. que m. II P* || elidim *NP* || olimpici || 8 curu (li certamine) | *Secundum Servium correxi et supplevi lacunam haplographia syllabae li ortam* curru *NP* (curruli *Servii cod. A*) cursu *G* || Elis | elis *N* || urbs | urbis *N* Peloponnesi | pelopensi *G* pilopensi *NP* || dicta | dicat (*corr. dicta N*) *NP* || 8 s. a Tolotae | ato lote *P* atolate *N* Tolotarum gens a *Ptolemaeo (IV, 2, 17) Mauretanium Caes. incolere perhibetur* || 9 filio | filia *N* || Elis urbs Peloponnesi ab Elo dicta. Iunilius dicit *B* || ae pirus *N* ephiros *P* || Epiros in Europa, in qua equi optimi. Iunilius dicit *B* || 10 idest *om. G* || quod | qui, *corr. m. II* q *P* q *N* || et, *corr. ex N* || iusta, *corr. iuxta P* secundum *B* || 11 deocalionis *G* deo callionis *P* deucalliomis, *corr. -ionis N* || et Pyrrhae *om. B* || pirrae *G* pyrre *N* pirre *P* || 11 s. expssit *G* expresit *N* expsit *P* || 12 τὸ αἰτιον | ΤΟΔΤΙΟΝ *N* ΤΟΔΠΙΟΝ *G* ΤΟΔΠΙΟΝ *P* || idest causativum *om. G* || causativum | accusativum *P* ^accm || nam *GS om. NP* || grece *NP* || λαοί | laos *G* lao y *NP* || 13 dicuntur | dnt *G* || a *om. PG* || 14 PRIMIS — 15 habuerunt *om. G* || quod | q *N* || dixerat | dixit *S* || vere | uerno *NP* || 15 nouo, u *m. II P* || maioris (*corr. maiores N*) *NP* || marcium *N*.

2 Cicero — 4 expetuntur *S* || 6 Hoc dicit — 8 curuli certamine *S* || 8 Elis — 9 Elo *B* || 9 Epiros — est *B* || 10 quod ex — 11 Deucalionis *B* || 11 s. Expressit — 13 a lapidibus *S* || 14 hoc est — 15 novo *S*.

2 Cicero in Scauriana] *pro Scauro or. fragm. 7; IV p. 955 s. Or.*

66. PVLVERVLENTA quae glebas solvit in pulverem. 'Pulverulenta' inquit: aptum hoc epitheton aetatis propter ariditatem, ut ipse alibi (G. II, 417): Sollicitanda tamen tellus pulvisque movendus. MATVRIS SOLIBVS pro matura facientibus, aut 'maturis' 5 quasi plenis et legitimis, ut (A. X, 256 s.): revoluta ruebat Matura iam luce dies.

67. SVB IPSVM ARCTVRVM idest autumnali tempore, quando Arcturus oritur. Et sciendum, quod 'sub' praepositio, quando tempus significat, accusativo gaudet, ut hoc loco 'sub ipsum Arcturum', 10 idest circa ipsum Arcturum. Arcturus idem, qui Bootes, et dictus, quod ursas putant quidam Boreo circulo contineri; Bootes autem, quod plaustrum huic ursarum nomine tribuatur. Hic oritur a. d. XI Kalend. Octobris.

68. TENVI SVLCO idest leviter arare.

15 71. ALTERNIS idest per vices.

72. SEGNEM pro cessantem.

69. OFFICIANT noceant. ILLIC in terra pingui.

70. HIC in sterili.

71. IDEM agricola. Omnia praecepta, quae commemorata sunt,

1 puluerulentaque P puluerlentaq N || solvit in] solvit NP || 1 s. 'Pulverulenta' puluer G om. NP || 2 inquit NP || hoc epitheton] hic epitheton G hic epitheton N hiepitet on P || aetatis, corr. m. II P || propter ariditatem] per pariditatem NP om. G || 3 Sollicitanda tamen] sollicitadat non P sollicitat non, corr. m. I N || pulusq N || 4 movendus] P mouenolus N || MATVRIS SOLIBVS — 6 luce dies om. G || pro] per, corr. m. II pro P || aut] an, corr. aut N || 5 quasi] qsi P que si N om. B || legitimis N || 7 IPSVM] ipse, corr. ipsv N ipse P || arcturum, corr. m. II P || idest] .i. : NP || autumnali N || quando] qn N quo SB || 8 arcturus N || quod] q NP quia plerique S codices || preposito N quando] qn N || 9 ipsum utroque loco om. S || 10 idest] .i. : N || arcturus PB Arcturus] arcturis NP || idem] id G idest N .i. : P || qui] qui et (suprascript. m. I) G || boetes G boctus P bocus N || et om. GB || dictus] diacus N dictus idest G || 11 quod] qui P q N que G quod B || borio P baorio G || boetes NG bo aetes, corr. m. II P || autem om. G || 12 quod] qui, corr. m. II q P q N qua G quod B || nomine] nomini NP nominis G || tribuatur] tribuantur NP attribuant G || hicitur, corr. hic oritur N || a. d.] ad GPB ad, corr. ab N || 13 XI KL octob; G XI calandoctimbris, l et n m. II P XI callando octimbaris (corr. calendis octimbris) N Oritur autem idem Arcturus ante xv Kl octubris cod. V Servii || 14 TENVI — arare om. G || 15 idest om. NP || per vices — 19 agricola om. G || per vices, adverbialiter dixit B || 16 signem, corr. segnem N signem P || pro cessantem dicit B || 17 noceant obstant Sa obsint noceant B in terra forti et pingui B || 18 hic in] hinc N || sterili N stirili P || 19 MEM] idest N || agricola P || praeceptaque P preceptaque N || commemorata, corr. com-N || sunt om. NP || commemorata sunt] commemorat S.

1 quae — in pulverem S || 4 pro matura — 5 legitimis B || 7 idest autumnali — 10 circa ipsum Arcturum S et licenter B || 10 Arcturus — 12 quod plaustrum B || 12 Hic — 13 Octobris B || 14 leviter arare B || 15 per vices B 16 pro cessantem B || 17 noceant Sa B in terra pingui SB || 19 IDEM agricola B || Omnia — p. 219, 1 segetes S.

ad illud pertinent, quod ait <G. I, 1>: Quid faciat laetas segetes. NOVALIS agri, qui alternis vacant virium novandarum gratia. Dicimus autem et has novalis et haec novalia: novalis, quod sementa novantur, novalia primo rura proscissa.

73. MVTATO SIDERE NOVO anno idest principio veris alterius anni. 5

74. VNDE PRIVS LAETVM. Sensus hic est: si angustia agri non patietur, ut novale habeas, fructus commutabis; nam ipsa commutatio adfert requiem.

72. SITV DVRESCERE ut redeat in vires priores.

74. LAETVM fertile; 'homo laetus' idest hilaris; 'laetum pecus' 10 idest pingue. LEGVMEN. Legumen dicitur, quod manu legatur nec sectionem in falce requirat. SILIQA folliculo, ubi semen leguminis. QVASSANTE idest sonante, quando quassetur.

75. VICIAE idest leguminis genus. TENVIS VICIAE. Mire ait 'tenuis', nam vicia vix ad triplicem fructum pervenit, cum alia le- 15 gumina proventum habeant felicissimum et fertilem. TRISTIS

1 quod| qui P q N || facit (corr. faciat N) NP || laetas| lē NP || segetes| segēt, t m. II in ras. N segē P || 2 NOVALIS| Noualia || qui| q P || 3 autem| enim G || has, a m. II P || haec| h NP || novalis — 4 proscissa| proprie novalis sunt tunc primum arva proscissa S || quod| q, m. II q P q N quia B an leg. quando? || sementa| seminata NP || 4 primo| prima codd. et B tunc primum S rara, corr. rura N rara P arva S || 4s. proscissa (corr. -issa) motuto (corr. mutato) N proscissa; Mutato G proscis amotato P || 5 novo| noua P | año, corr. m. II P || novo anno om. G || idest| .i. -; NP || prinapio, corr. principio P || veris| ueteris NP || alterius anni| alternis annis B || 6 VNDE PRIVS om. G || letum, corr. m. II letum P || angustiam G || 7 patientur G || ut om. G nouale; G || Si angustiae agri non patientur, ut novalis habeas etc. Lion habeas| haec bea P abea N || fruct N || commotabis (corr. commu- N) NP || 8 commotatio (corr. commu- N) NP || 9 sitv — vires priores om. G || dures esse P durus esse N || rediat (corr. redeat N) NP || in vires maiores NP || 10 letum || homo om. G || letus NP || fertile. Et 'laetus', prout res fuerit, accipe, ut 'laetus homo' S || idest| hoc est G || 11 idest| hoc est G || LEGVMEN om. NP || Legumen| legū G || quod| q P quam N || 12 sectionem N || in falce om. Servius || silica, corr. -qua N silica PG || folicola (corr. folicula N) NP follis G || ubi| uel codd. intra quem Sa || liguminis, corr. leg- N leguminis, med. i m. II P leguū G || semen leguminis| l * nascuntur S, quae sic potius supplenda sunt: leguminis semina || 13 QVASSANTE idest| quasa non G || quando| quae G que NP cum Sa || quass(atur) Sa casetur NP || 14 uitie N uitiae//// (tres litterae eras.), om. idest G || leguminis (corr. leg- N) NP legumini G genus| gē, e m. II G || genus leguminis B || TENVIS VICIAE om. G || uitii, corr. uitie N uiciae, corr. m. II uitiae P || 15 nam vicia| vicia enim B || vicia| uitia a N || pervenit om. NP || pervenit fructum S proventum fructum B || 15 s. ligumina (corr. leg- N) NP legumini G || 16 peruentum habent G || ficissimum P || fertilem| fertilissimum G || TRISTIS| tristes NP.

2 qui alternis vacant S || 2s. Dicimus — 3 haec novalia S, similia B || 3 novalis — 4 proscissa B || 5 principio — anni B || 9 ut — priores SB || 10 fertile — 11 pingue S || 11 Legumen — 12 requirat S || 12 folliculo SaB || ubi semen leguminis similia Sa || 13 sonante B || quando quassetur Sa || 14 genus leguminis B || 14 Mire — 16 fertilem S || 15 nam vicia — pervenit B.

LVPINI quod gustu suo amaro tristes faciat, vel 'tristis' idest amari.

[Frumenta vero sunt omnia, quae ex se emittunt aristas. Nam quod ait ante <G. I, 73> 'farra', nos frumenta accipimus: species 5 est enim pro genere.]

76. SILVAMQVE SONANTEM. Ubi enim fabae tolluntur, sonat silva.

77. VRIT ENIM LINI CAMPVM. Bene excerpit linum, papaver, avenas, et dicit post haec frumenta non esse serenda; nam licet manu legantur et sint inter legumina, viribus tamen frumentis 10 aequantur. VRIT vexat.

78. PAPAVERA. Somniculosum esse papaver vulgatum est, ut ipse alibi ait <A. IV, 486>: soporiferumque papaver, et ad dolorem obliviscendum in potionibus datur. Nam Ceres, mater Proserpinae, Iove, patre Proserpinae, admonente dicitur cibo papaveris orbitatis 15 oblita; qui enim papavera manducat, cito somno premitur. LETHAEO. Graeco verbo usus est, quod est 'oblivione'; somnus enim oblivionem facit. Sed et Lethaeus infernalis fluvius dicitur, de quo qui bibuit, laboriosae huius vitae obliviscuntur.

80. FIMO idest stercore, quod in visceribus fit. PINGVI idest 20 fertili.

1 lupinis, corr. lupino *N* || gustò *N* || faciat, ac *m. II P* faciet, corr. -at *N* 1 s. vel — amari *om. G* || 2 amari *P* || 3 [Frumenta — 5 pro genere] | Haec ad schol. v. 74 pertinent, ubi post requirat inserenda sunt, cf. *Serv.* || Frimenta *G* sunt] sed *NP* || quae] que *N* qui, corr. *m. II* que *P* || exēmittunt *N* || aristus, corr. -as *N* || 4 quod] qui, corr. *m. II* q̄ *P* que *NG* || ante *om. G* supra *S* nos] no *N om PGS* || accipus *N* accipemus *P* || speties, corr. *m. II* species *P* 5 est enim *om. G* || generae *N* || 6 SILVAMQVE — sonat silva *om. G* || sonantem, o *m. II N* || fabae] faba *NP* || sonant *B* || 7 CAMPVM et rī. *G* cāp̄i *P* cāp̄ *N* || Bene] bā *N* || excerpit *G* excersit *N* || 8 anenas *NP* || avenas papaver *BS* || hec, *m. II* hec *P om. N* || ferenda *N* || serenda non esse *S* || 9 ligumina (corr. leg- *N*) *NP* || viribus tamen] tamen uiribus *NP* || tamen] tm̄ *P* || 11 papauera *P* || somniculorum *N* somniculosa *G* || papaver] papauera || 12 ait] dicit *N* || soporiferumque, corr. soporif- *N* || pauor, corr. papauer *N* || et] nam *B* dolō, corr. *m. II P* || 13 datur] dantur (n *m. II N*) *NP* || mater Proserpinae *om. BS* || proserpine *P* proserpina (corr. -ae *N*) *NG* || 14 Iove patre Proserpinae *om. G* || patre Proserpinae *om. BS* || proserpine *NP* || 15 obliuia, corr. oblita *N* || enim *om. P* || premitur] p̄mitur *codd.* opprimitur *B* || Lethao *P* Letho *N* Loeteo *G* || 16 greco || ussus *P* || quod] qui *P* q̄ *N* || est *om. N* || 17 et *om. G* || leteus (h *m. I N*, *m. II P*) *NP* loeteus *G* || 18 laboriose *NP* laboriosa *G* || uite *NP* || obliuiscantur *NP* || 19 FIMO — p. 221, 2 Solum singulariter *om. G* || fimo *P* || quod] qui, corr. *m. II* q̄ *P* q̄ *N* || fit, corr. *m. II* fit *P* 20 fertili] vel umido vel fertili *S*.

1 quod — faciat *similia B* || 2 amari *S* || 3 Frumenta vero — 5 pro genere *S* || 6 Ubi — silva *B* || 7 Bene — 10 aequantur *BS* || 10 vexat *B* || 12 et ad dolorem — 13 datur *B* || 13 Nam Ceres — 15 oblita *BS* || 15 qui enim — premitur *B* || 20 fertili *S*.

81. EFFETOS idest steriles, senes.
 80. SOLA. 'Solum' singulariter.
 81. CINEREM INMVNDVM ad distinctionem illius, quo utitur puella.
 82. REQUIESCUNT. Non enim roborantur, quod intermissio arationis efficit, quam rem repetit dicendo <v. 83>: Nec nulla. 5
 83. INARATAE et rel. idest non satae: ad illud refert, quod dixerat <v. 71>: tonsas cessare novales et rel.
 84. AGROS quisquillas, quae in agris fiunt.
 86. OCCULTAS ex igni; occultas * exsiccatur.
 88. EXVDAT per breves cavernas, per quas sudor emanat fructibus, sed non ipse humor, sed terra desudat.
 92. RAPIDI velocis.
 93. ACRIOR pro duobus accipi potest, an etiam pro uno, quasi sol tunc obsit, cum pluviae tenues fuerint. AVT BOREAE PENETRABILE FRIGVS ad solem et ad frigus pertinet: nam uno sermone 15 duo diversa concludit. 'Penetrabile', quod penetrat; 'penetrabile', quod facile penetratur.

1 effectos *P* effectos, *corr.* effectos *N* || 2 sola, 1 *m.* II *P* || 3 distinctionem discretionem *BS* distinctionem, *corr.* distinctionem *N* || utuntur puellae *S* || 4 non enim non etiam *Servii codd. pars* || quod qui, *corr.* *m.* II q *P* que, *corr.* quod *N* q *G* || intermissio *P* || 4 s. orationis *P* || arationis *om.* *N* || 5 officit, *corr.* eff- *N* || efficit arationis *S* || quam q *P* q *N* || rem repetit rempetit *P* rem rursus repetit *S* || 6 INARATAE et rel. inarator *P* inartas *N* || non *om.* *G* || sate *P* sacco *N* || illud illud *G* || ad illud refert haeret ad illud *B* || quod qui, *m.* II q *P* que *N* || 7 cesare, *corr.* *m.* II cesare *P* caesare *N* || nouamles *P* || et rel. r *N* *P* || 8 AGROS — 9 occultas exsiccatur *om.* *G* || quisquillas, quae q his q: *P* q his q *N* *Correxi ex Servio, ubi legitur:* non agros, sed ea, quae in agris sunt, idest stipulas vel quisquillas, idest purgamenta terrarum || 9 occultas * 'occultas' autem arcana quadam ratione celatas *Servius* || exsiccatur exsiccatur *codd.* Pertinet autem ad v. 88 verbi exsudat interpretationem, cf. *schol. Bern.* || 10 per breves p breues *N* || sudor emanat sudore parat *G* || 11 sed i *G* nam *S* dum *B* || 12 sapidi, *corr.* *m.* II ra- *P* || veloces *NP* || RAPIDI velocis *om.* *G* || 13 quasi q: si *P* || 14 sol tunc sola *NP* || cum eum *P* || plu^{ui} *N* || boeree, *corr.* boree *N* || 14 s. penetrabile penet *G* pene *NP* || 15 frige, *corr.* frigore *N* || rigus *N* || pertinent *N* || nam *om.* *B* || uno sermone *om.* *G* || uno imo *P* || 16 concludit concludit *S* concludit clausula *B* || Penetrabile penetrabile *G* po^{ne}trale *P* || quod q, *corr.* *m.* II q *P* || po^{ne}tratur, *corr.* *m.* II *P* quod que *N* qui, *corr.* *m.* II q *P* quam *N* || 17 po^{ne}tratur, *corr.* *m.* II *P* penetratus, *corr.* -tur *N*.

3 ad distinctionem — puella *B* et similia *S* || 4 Non enim — 5 nulla *S* || 5 quam rem — nulla *B* || 6 non satae *B* *Sa* || ad illud — 7 novales *B* || 8 quisquillas — fiunt similia *S* || 9 ex igni *S* || exsiccatur *B* || 10 per breves — emanat *BS* || 11 sed non ipse — desudat *S* similia *B* || 12 velocis *B* || 13 pro duobus — pro uno similia *B* || 15 ad solem — 16 concludit *SB* || 16 Penetrabile — 17 penetratur *Eodem redire videtur schol. Bern.:* PENETRABILE non quod penetrat, sed quod facile penetratur. Iunilius dicit.

94. INERTES idest infertiles.
 95. CRATES idest ad exaequationem agrorum.
 94. RASTRIS. Et 'hos rastros' dicimus et 'haec rastra.'
 96. FLAVA CERES propter maturitatem frugum. ALTO quasi
 5 semper in caelo sedeat laborantibus favens. NEQVIQVAM idest non
 sine causa; nam semper duae negativae confirmativam faciunt.
 97. PROSCISSO verbo convenienti dicit.
 98. RVRSVS IN OBLIQVVM scilicet autumnali tempore, quo iam
 cum seminibus aratur. PERRVMPIT. Bene 'perrumpit' de obliqua
 10 aratione idest contra sulcum, ut rustici dicunt.
 99. ATQVE IMPERAT ARVIS idest ut tantum ferant, quantum
 ipse desiderat.
 100. SOLSTITIA pro aequinoctiis Octobris mensis. Quomodo
 haec congruere possunt, cum alterum ex solstitiis hibernum sit?
 15 Et ferunt, quod 'solstitia' pro 'solstitio' sit, referentes omnino ad

1 INERTES — 2 exaequationem agrorum *om. G* || infertiles *P* || 2 cra res, *corr. m. II* crates *P* || exaequationem *NP* || 3 et hos rastros et haec rastra dicimus *G* || rastros, *corr. -os N* || dicimus] dñs *N* || rastras, *corr. -ra N* || 4 FLAVA — frugum *om. G* || frugum (*corr. frugum N*) *NP* aristarum *B* || qsi *N* || 5 celo, *corr. m. II* celo *P* || sedeat *N* || sedeat in caelo et prospiciat laborantibus favens *B* || favens] faueat *NP* || idest] -i - : - *NP* || 6 due *N* || duae semper *G* || negative (*corr. m. II* -uq *P*) *NP* || confirmativum *N* confirmativum *P* || faciunt *N* 7 proscisso, *corr. -isso N* proscisso *PG* || dicit] dt, t *m II P* dix *G* dñ *N* || 8 autumnala, *corr. -li P* autumnali, *lin. m. II N* || quo iam] quoniam *B* 9 aratus, *corr. -tur N* || PERRVMPIT. Bene 'perrumpit'] Perrumpit aratro *G* || de obliqua — 11 IMPERAT in *margin. signo addito m. II N* || 'perrumpit' *om. P* || 10 rationes consul cum rustici dñt *P* || rustici, *corr. rustici G* || dicunt] dicunt cancellate arare *B* || 11 adque *P om. G* || arius *P* || idest] idem, *corr. -i N* idem, *corr. m. II P* || tantum] tamen *P* || ferat *N* ferant fructum *G* || 12 desiderant, *corr. m. I P* || 13 SOLSTITIA pro aequinoctiis Octobris mensis] Humida solstitia *G* || solsticia, *corr. m. II* -tia *P* || p equoctis *P* pssi qui noctis *N* || Octobris] octimbri *NP* || 14 haec congruere possunt] congruit *B* alteram (*corr. alteram N*) *NP* alterutrum *G* || solstitis (*corr. -tiis N*) *NP* || heber nam *P* heber nam *N* || cum alterum ex solstitiis hibernum sit] cum alterum hibernum, alterum aestivum *B* || 15 Et ferunt — p. 223, 1 aestivum] ferunt *ceteris omissis G* || Et ferunt — pro solstitio sit] Et sunt alii, qui solstitia pro solstitio dicunt *B* || quod] q, *m. II corr. q P* qui *N* || solstitia, *corr. m. I P* pro solstitio sit] p solstitis¹ *N* p solstitis, *corr. m. II p* solstitis *P* || referentes *P* || omnino *om. B*.

1 infertiles] non fertiles *B* || 2 ad agrorum scilicet exaequationem *S* || 3 et hos — rastra *S* similia *B* || 4 propter maturitatem frugum similia *BS* || 5 in caelo — favens similia *B*, *add. lunilius dicit* || idest non — 6 faciunt *S* 7 verbo convenienti dicit] conveniens verbum *B* propria voce usus est *Sa* || 8 scilicet — 9 aratur *SB* || 9 Bene — 10 dicunt *B* || 11 idest ut tantum — 12 desiderat *SB* || 13 Quomodo — 14 hibernum sit similia *B* || 15 Et ferunt — p. 223, 1 ad aestivum similia *B*.

aestivum. Alii 'solstitia' pro aequinoctiis verno et autumnali † accipere, alii solstitia per omnia, inepte.

101. PVLVERE idest serenitate hiemis, quod serenitas pulverem creat et serenum per hiemem caelum significat.

102. NVLLO idest nullo, inquit, cultu tantum se iactat Moesia, 5 quantum, qui habet 'humida solstitia' et 'hiemes serenas'. Constat enim Moesiam circa culturam esse diligentem, sed non ei suus cultus (tantum) prodest, quantum hiberna serenitas. Moesia autem provincia est et civitas Phrygiae haut longe a Troia, quod magis debemus accipere propter Gargara, montes Phrygios. Moesia autem 10 regio est uberrima frugum.

103. GARGARA ut alii, mons Apuliae. Moesiae quidem sunt II, Moesia in Europa Moesiaque in Asia. GARGARA idest pars Idae montis in Phrygia antiqua, nunc vero in Troada, quoniam Troes Phryges dicuntur. Quidam Gargara montem Asianum putant. 15 MIRANTVR. Phantasia poetica, rei inanimali sensum dare.

1 aestivum] estiuam, corr. m. I P stiuam, corr. stiuam N || alii, corr.

alii N || solsticia P || pro] ꝑ N ꝑ, m. II ꝑ P || aequinoctiis] equioctatis (corr. -ctio) N aeqtactis P || auctumnali PG || 2 † accipere] accipiunt B fort. leg. malunt accipere || alii — inepte] alii pro aestatibus B || solsticia, corr. m. II -tia P || pomā N || per omnia inepte] pro aestatibus G || 3 serenitate hiemis om. G hiberna serenitate S || chemis (corr. hiemis N) NP || quod] qui P q̄ N q < G eo quod S || serenitas] nimia serenitas S || 4 per] ꝑ, m. II ꝑ P || hemem P heimem, corr. himem N || 5 NVLLO — Moesia] Nullo tantum .i. G || NVLLO idest nullo] nullo in ullo P nullo in ⁿullo N || inquit] quid P || cultum, corr. -tu N || tantum] tem, corr. tam N tamen P || mesia NP || 6 solsticia P || hemis (corr. hemes N) NP || 7 enim] P quidem S || moessiam G mesiam P mesia N || diligentem G || 7 s. cultus suus S || 8 (tantum) ex Servio supplevi || Moesia autem] Mesiaut P Mesia ^aut N || 9 prouincia, corr. m. II -tia P prouintia NG || est om. NP || ciuit, corr. ciuit N || frigiae NG frigie, corr. m. II -ie P || 8 Moesia — 9 Phrygiae] Mysia autem prouincia est, Moesia vero civitas Phrygiae S || 9 aut P haud G || quod] q N q < G quam S || 10 propter] pro G || garramontes, corr. -mantes N || frygios P frigios G frigio, corr. -os N || mesia P || 11 est om. G || 10 Moesia — 11 frugum] Moesia regio Asiae uberrima B || 12 apuleae (corr. apuliae N) NP || moesie (corr. moesia N) NP || sunt om. NP || II] .iii. GB vi NP Moesiae tres sunt B || 13 Moesia in Europa] moesia gargara moesia superior GB moesiam superior P moenie superiorum N || mesiaq;?, o m. II P mosiaq̄ N moesia quae G || in Asia] in assia P in assiaq; N in Asia prouincia B || idest om. G || pars, rs in ras. P || idiae P idie N indiae G || 14 frigia || antiqua om. B || antiquam conuero P || in troida (corr. in troia N) NP in troia G iada B || 15 frigies || dicuntur] dr̄ N dicunt P || Quidam] quidem G || assianum P || 16 MIRANTVR in ras. m. I N || phantasia est S fantasia G fantassia NP || petica, o m. II P || rei inanimali sensum dare] in rei animali (= in re inanimali) B.

1 Alii — 2 accipere B || 3 serenitate — 4 creat similia S || serenitas — 4 creat B || 6 Constat — 8 serenitas S || 8 Moesia — 10 Phrygios S || 11 regio est uberrima similia B || 12 mons Apuliae B || Moesiae — 13 in Asia similia B || 13 pars Idae — 15 dicuntur B || 16 Phantasia — dare S similia B.

104. COMMIVS statim, sine intermissione.

105. MALE PINGVIS non pinguis idest sterilis. RVIT idest aratro evertit, dissipat, frangit. Nam modo agentis est, ut <A. I, 85>: Vna Eurisque Notusque ruunt. Nam aliter dictum <A. II, 290>:
5 **s**uit alto a culmine.

106. DEINDE SATIS. Post generalem commemoratam agriculturam transit ad species. SATIS segetibus, agris; nam participium est. RIVOSQVE SEQVENTES iuges, aut certe rivorum est epitheton.

107. EXVSTVS AGER scilicet aestatis calore. MORIENTIBVS HERBIS secundum Pythagoricos, qui dicunt, omne, quod crescit, animam habere.

108. SVPERCILIO eminenti et superiore clivo.

109. ELICIT educit. LEVIA SAXA calculos dicit.

110. CIET inritat vel commovet. SCATEBRIS * salientibus vel scaturientibus. 'Scaturnices' dicuntur venae aquarum, frequentis pluviae processus, si in arido solo aqua missa perinde ebulliat atque si ibi oriatur, idest aqua fervens scaturire dicitur, quod glomeretur.

112. LVXVRIEM. Bene 'luxuriam', ut ostendat rem superfluam
20 et nocituram, nisi amputetur.

1 COMMIVS — 2 idest sterilis *om.* G || 2 pingis N || non pingues P, *om.* N sterelis P || idest *om.* G || 3 evertit] auertit NP || frangit *om.* GS || 4 una// P || ^urusq; G eurusq N || nothusq; G notusque P notque, *corr.* not'que N || ruunt nam P runant, *corr.* ruunt N || dictum est S || 5 a *om.* NP || 6 post commemoratam agriculturam generalem G post commemoratam generalem agriculturam S || 6 s. agriculturam] culturam NP || 7 speties, *corr. m.* II -cies P || segitibus (*corr.* sege- N) NP || agris satis S || 8 rivosqve] riuos per N || 9 epitheton NP || 10 EXVSTVS — calore *om.* G || hestatis P || 11 secundum *om.* P || phthagoricos G phitagoricos N perhita goricas P || dicit *post* Pythagoricos *add.* B || dicunt] dnt, *corr.* dnt N || 12 panimam, *corr. m.* II P || 13 SVPERCILIO — 15 commovet *om.* G su////////percilio N || superiore eliuo N superior eolio P || 14 helicit N || educit] evocat inducit B || 15 cet, *corr. m.* I P || inritat] inriget *codd. et* B || commovet] canit B || Scatabris (*corr.* Scatebris N) NP || salientibus] alientibus, *corr.* sa- N *Intercidit verbum substantivum* || 16 scaturmes B scaturignes *coni. Mueller* || uene NP frequentis pluviae processus *om.* G et B, 16 s. pluue N 17 procesus P si] sed *codd. et* B || in arido] marido (*corr.* madido N) NP || ^{missa} ^{acqua} G || aqua que, *om.* missa perinde B || 17 s. si ibi] sibi *codd.* ibi B || 18 idest] .i. ÷ NP fervens] feruiens (*corr.* feuiens N) NP || quod] q; P q̄ N || glomeretur, *corr.* -atur N || aqua fervens quae scaturire dicitur idest glomerare B || 19 LVXVRIEM — p. 225, 3 stipula *om.* G || luxuriam NP || bene] uel P || luxuriam NP || ostendat P || Bene 'luxuriam', ut ostendat] Ostendit B || superfluam N || 20 et] .i. N || noscituram, *corr.* no- N || amputaretur B.

1 statim, sine intermissione S || 2 non — sterilis S || 3 frangit evertit dissipat B || evertit — 5 culmine S || 6 Post — 7 ad species S *similia* B || 7 segetibus — 8 est S *similia* B || 8 iuges B || iuges — 9 epitheton S || 10 scilicet — calore SB || 11 secundum — 12 habere SB || 13 quasi superiore clivo B || 14 calculos dicit B || 15 inritat vel commovet *eadem*, sed *corrupta* B || salientibus B || 16 Scaturnices — 18 glomeretur B || 19 Bene — 20 amputetur S et *similia* B.

113. CVM PRIMVM SVLCOS AEQVANT SATA cum adhuc herbae (sunt) tenerae, antequam in culmos cogantur. AEQVANT cooperiunt.

111. CVLMVS stipula.

114. DEDVCIT. Ordo est: paludis humorem deducit (collectum bibula arena. DEDVCIT) idest siccatur vel trahit, derivat. Haec cultura 5 priori contraria est: nam ut illa sicco agro aquam inmittit, ita haec abundantem aquam deducit in tempore veris aut varietate aeris.

115. INCERTIS MENSIBVS inopportunis; incerti enim menses veris vel autumnii: nam hiemis certum est frigus et aestatis certus est calor. 10

116. OBDVCTO superlito vel superfuso.

117. TEPIDO noxio, inutili. VNDE quamobrem. LACVNAE cava loca, quae concipiunt aquam pluvialem. 'Lacunae' sunt, in quibus aqua stare consuevit, sive quae fiunt ad deducendum humorem.

118. NEC TAMEN NIHIL idest aliquid tamen. NEC NIHIL OFFICIVNT. Hoc dicit: licet haec omnia, quae dixi, arando sint experti et hominum et bouum labores, tamen sunt adhuc aliqua, quae obsunt, nisi praevideris. 15

1 equant NP || cum — 2 tenerae] herbae adhuc tenerae B || herbae] herba NP || 2 (sunt) ex Servio addidi || tenere (corr. tenera N) NP || antequam P idest antequam S || culmos] culmo NP || cooperiunt] co operant P coeperant N operiunt Sa || 3 culmos N || 4 DEDVCIT — 5 derivat] Quique paludis ri G || (collectum bibula arena. DEDVCIT) ex schol. Bern. supplevi || 5 sicut P || trahit (corr. trahit N) NP || vel trahit] detrahit S || DEDVCIT derivat siccatur trahit B || hec N || 6 contra P || ut illa] utili, corr. ut ibi N || sicut P || inmittit N || 7 abundantem NP || deducit G || in tempore veris] vernis tepē G || aut] a G || varietate, corr. m. II varietate P || aeris] teris P teris N || in tempore — aeris] veris temporum pro varietate eris B || 8 inopportunis PG .i. oportunos N || incerti] incerte N || enim om. G autem S || mense NP menses sunt S || 9 s. nam hiemis certum est tempus frigus et aestatis est certus calor G et (et om. N) aestati (estati N) certus est (est om. N) calor NP || 9 nam et hiemis S || 11 OBDVCTO — 12 quamobrem om. G || superlites, corr. -to N || vel om. SB || superfuso, corr. -fuso N || superfuso superlito B || 12 utili N || undique ob rem N || iacone (corr. lacune N) NP || cava] cava G || 13 que NP || concipiunt] cupiunt (corr. capiunt N) NP || aquam concipiunt B || lacone P lacone N || 'Lacunae' sunt] Lacunae autem sunt fossae S || 14 stare] constare G || que NP || deducendum PG, corr. ded. N || 15 NEC — aliquid tamen om. G || Nec tam P Nec non N || nec nihil NP || idest (= .i.) sunt P ster N || tam. P, om. N || 15 s. offitiant, corr. m. II offic- P || 16 Hoc] h N Et hoc S || omnia haec G || que NP || expertim (corr. -ti N) NP || 17 homi P homini N || bouum (corr. bouum N) NP || laborēs tm P laboresm, ~ et m. II N || sunt tamen G || que NP || 18 praevideris N || provideris, ut aves absint et umbra arborum S.

1 cum adhuc — 2 cogantur SB || 2 cooperiunt similia Sa || 4 Ordo est — 5 arena B || 5 DEDVCIT idest siccatur — derivat similia B || DEDVCIT idest siccatur vel trahit similia S || Haec — 7 deducit B || 7 in tempore — aeris similia B || 8 inopportunis SB || incerti — 10 calor S || 9 veris — 10 calor similia B || 11 superlito vel superfuso SB || 12 noxio inutili BS || quamobrem similia Sa || cava — 13 pluvialem B || 13 Lacunae — 14 consuevit S || 16 Hoc dicit — 18 praevideris S.

119. INPROBVS ANSER insatiabilis vel inopportunus, quia fugatus redeat.

120. STRYMONEAE a Strymone, palude Thraciae vel Macedoniae. INTIBA. Pluralis numerus neutri generis, singularis vero generis masculini, ut Lucilius in V: Intiba praeterea pedibus † pressus equinis. Item INTIBA vena quaedam pessima et nervi amari terrae. AMARIS FIBRIS *μεταφορικῶς* amaro suco; fibras enim animalia habent idest summas iecorum partes.

121. PATER Iuppiter vel Triptolemus.

124. VETERNO desidioso * vel VETERNO otiosa pigritia vel morbi nomen.

123. MOVIT AGROS. † Multa possint in vituperationem venire, et hoc loco defendit, quod ait 'mortalia corda acuens.'

125. ANTE IOVEM. Deest: regnantem.

127. IN MEDIVM in commune.

1 INPROBVS — 3 Macedoniae *om.* G || improbus N || insatiabilis | instabilis NP || inopportunus NP || quia | q̄ N || 2 fugatus B figuratus P, *corr.* saturatus N || rediat (*corr.* redeat N) NP || 3 strimoniaea strimone a P strimone a strimone N || plauide N || tracie N tratie P || macidonię P macidonie, *corr.* mace- N || Strymon fluvius Macedoniae vel Thraciae B || 4 Intiba, *corr.* m. II Intyba P Intyba G || ptu nuñ neũ genũ singũ genũ mās P plur nuñ neũ genũ singularis genũ mās N p̄r neũ genũ. singtũ mās G || 5 lucius NG lutius P. in V | in uto N || Intiba | intyba P ut tiba N Intybus herba G || praeterea | p̄ta N || p̄sus G presus P p̄sus N || 6 intuba P intyba G || quaedam NP || 6 s. nerui amari terrae Samaris N neruiamari terrae Samaris P || 7 FIBRIS | fib NP metaforicos PG metaforicos, *corr.* metaforic- N || amaro | amare N || suco | fuce NP. 8 idest | i. : - P || summae G || iccorum, *corr.* iec- N pecorum G || 9 PATER — 11 morbi nomen *om.* G || iopiter P ioppiter N || trippolenũ N || 10 desidioso * vel | desidio so t N desidio solus!!! P Post desidioso fort. *inserendum* otio ocioso P otiosu, *corr.* -sa N || pigricia, *corr.* m. II -tia P || 11 nomen | nō P || VETERNO. Morbi nomen, otio pigritia hidropicorum B || 12 AGROS | ag P ac N Multa — venire | dicturus est Iovem fecisse multa, quae possunt in vituperationem venire S Iovem dicit fecisse ea, quae in vituperationem veniunt B | Multa | multi || possunt G || uituperationem NP || 13 et hoc loco — acuens | sed hoc loco defendit dicens 'acuens mortalia corda' et reliqua B et ea hoc colore defendit, quo dicat voluisse eum ingenium mortalibus ex necessitate praestare, ne torperent otio, quod ex rerum abundantia procreatur S || hoc | h N || quod | qui P q̄ N q; G || mortalia corda acuens | mor (mor N) coram cum NP || acuens | acũ; G || 14 ANTE IOVEM — 15 in commune *om.* G || 15 commune P.

1 insatiabilis S || 1 s. quia fugatus redeat B || 3 a Strymone — Macedoniae similia B || 4 Pluralis — 5 masculini similia B || 6 vena — terrae B || 7 amaro suco B || 8 summas iecorum partes similia B Sa || 9 Iuppiter vel Triptolemus | Triptolemus vel Iuppiter B || 10 desidioso — 11 morbi nomen similia B | 12 Multa — 13 defendit similia SB || 13 quod ait — acuens similia B || 15 in commune SB.

5 Lucilius in V | Cf. *Luc. fragm. V nr. 13 p. 27 ed. Mueller*: Intubu' praeterea pedibus praetensus equinis.

126. LIMITE. Inter 'limitem' et 'terminum' hoc interest: 'limes' consecratus est adeo, ut, quoniam eum Turnus commovit, sit interemptus; ait enim <A. XII, 898>: Limes agro rel.

129. MALVM VIRVS. Ad distinctionem epitheton addidit; nam virus bonum et malum est, sicut venenum: nam idem est. Sub 5 Saturno fuere serpentes, sed sine veneno.

132. ET PASSIM RIVIS. Quondam vini rivi fuerant.

131. IGNEMQVE REMOVIT non sustulit, sed occulit.

133. EXTVNDERET excuderet.

134. HERBAM segetes.

136. ALNOS fluviales naviculas.

137. NAVITA pro 'nauta', ut 'Mavors' pro 'Mars'. NVMEROS modos, ut diceretur Septentrio septem stellarum.

138. PLEIADES sunt stellae in cauda Tauri, quae a verno ortu Vergiliae appellantur, quae ortu suo primae navigationis tempus 15 ostendunt. Has a matre Pleione quidam nominatas existimant, sicut etiam Atlantidas a patre Atlante. PLEIADES quae navigantibus ortu suo ostendunt initium, ἀπὸ τοῦ πλείωνες idest plures, quod VII uno loco esse videantur.

1 limite *N* || Inter limitem | inter limitem inter limum *NP* || hoc *om.* *N* || 2 est *om.* *B* || adeo | adeo terminus *B* || eum Turnus | eu tñus *N* turnus eum *G* || commonuit *N* || 2 s. sit interemptus; ait enim: Limes agro rel. | fit aut̄ t̄minus limes agrorum *G* || 3 interemptas *N* || agro | agrorum || rel. | r̄t *P* t̄ *N* *om.* *G* || 4 uir̄s *N* || Ad | Bene ad *S* || distinctionem, *corr.* distinct- *N* discretionem *SB* || ep̄iteton || addidit *om.* *B* || 5 et bonum et malum *SB* || malum, *om.* est *N* || nam idem est *om.* *B* || 6 serpentes | semper *NP* || 7 ET PASSIM — 13 septem stellarum *om.* *G* || Quondam | quidam *NB* qdam *P* || uini, *om.* rivi *P* uinirū *N* || fuerunt *B* || 8 ignemq̄ *N* || occulit *N* occulit etiam tres *Servii* codices, ceteri occuluit || 9 EXTVNDERET | extenderet *NP* || 10 segites (*corr.* segetes *N*) *NP* || 12 NAVITA | nautoā *N* || ut | sicut *S* || 13 diceretur *B* diceret (*i m. II in ras. P*) *NP* || ui itrio *P* VII itrio, *corr.* VII trio *N* || 14 pleades, *corr.* pli- *N* peades *P* || stelle, *corr.* *m. II* stellę *P* stellam *N* || caüt, *corr.* cauda *N* || quae | q; /// *P* que *N* a *om.* *G* || 15 uigiliae *P* uirgiliae *N* || que *NP* || prime *NP* || 16 ostend̄t *N* || Has | as *N* || Pleione | pelione *PG* pollione *N* || nominat^{an} *N* || 17 sicut | sic *N* || atlantitas, *it m. II. P* athlantas, *corr.* atlantidas *N* || a | at, *corr.* a *N* || patre | matre || Atlante | atlante *NP* || pleades (*corr.* pliaes *N*) *NP* pleides *G* || quae | q; *P* quod *N* || 18 ortō *N* || ostendunt initium | primae nauigationis tempus ostendunt initium *G*, *cf. supra* || ἀπὸ τοῦ πλείωνες | ΔΠΟ ΤΟ ΠΛΑΕCIN *G* apoto plestin *NP* || idest | i. ÷ *NP* || 19 quod | qui *P* q̄ *G* que *N* || VII in.

1 Inter limitem — 2 adeo *B* || 3 Limes agro *Sa* || 4 Ad distinctionem — 5 idem est *similia* *SB* || 5 s. Sub Saturno — 6 sine veneno *similia* *B* || 7 Quidam vini rivi fuerunt. Iunilius dicit *B* || 8 non sustulit, sed occulit *BS* || 12 pro nauta — *Mars* *S* || 13 modos — stellarum *B* || 14 sunt stellae — 15 appellantur *similia* *B*.

HYADAS. Sunt stellae in fronte Tauri septem, ut Chaldaei tradunt, nutrices Liberi Patris, ut Musaeus scripsit, ab Hya fratre, quem in venatione interemptum fleverunt, unde Hyades dictae. Alii ab eo Hyadas dictas putant, quod ortu earum pluviae nascuntur, 5 quae a nautis Suculae dicuntur vel vocantur. Alii, quod magis credibilius est: Y littera formatae Hyades appellatae sunt.

CLARVMQVE LYCAONIS ARCTON. Helicen dicit, idest maiorem Septentrionem; nam minor Cynosura dicitur. 'Lycaonis' autem subauditur 'filia', altera ursarum, in quam transfigurata est Callisto, 10 Lycaonis filia, Dianae in venationibus comes, quam Iuppiter adamavit, et in Dianam versus cum ea concubuit; quae cum pinguis apparuisset, de suo eam removit; quae Arcadem puerum edidit. Sed Iuno odio pellicita in ursam eam transfiguravit et venanti filio obtulit cumque ille feram putasset et insequi coepisset, Iuppiter 15 eos iisdem figuris astris consecravit: et illa velut ura fugiens et ille veluti impetum faciens in eam. Quod sidus Septentrio dicitur

1 Hydias P idias, corr. ides N Hyadas. hyadae G || Sunt stellae] Stellae quae B || stelle NP || septem] .v. G || chaldei N caldei P Kaldei G || 2 patres P ut] appellatae, ut B || musseus G museus P musei N || scripsit om. G || Hya] hual P ial N || fratē, r m. II P || 3 quem supra lin. m. I G que P q̄ N || uenationem NP || Hyades dictae eras. N hyadas dicte (dicte m. II) P dictae, om. Hyades G || Alii in ras. m. II N || 4 iadas N || dictas] esse B || quod] q, corr. m. II q P q N || ortu, r m. II in ras. P || earum] erum P suo B || pluuie, corr. m. II -ie] P || 5 que NP || a nautis] amantis G || succulae G succule P siculae N || dicuntur vel om. G || quod] q, corr. m. II qui I' que, corr. quod N; 6 Y om. N || liā N || formate P formā N || hydes G Ydes P iades N || apellate (corr. m. II -te] P) NP || 7 Clarumq N Claramque G || licaonis NG || Ἄρκτων] ar NP et rt G || aelicen, corr. elicen P elicen G || 8 septimtrionem G vii^{tri}onem, tri m. II P || cynosa P cinosa G chinosa N || lychaonis P licaonis NG || autem om. B || 9 altera ursarum] idest ura B || ūsarū. ē. G || in quam] in que N in quantum G || calisto NG calysto P || 10 licaonis || Dianae] deane P deana N quam] quē G q N q, corr. m. II q P || iupiter G iopiter P || 11 deanam || que NP || cum] com N con P || pingis G || 12 et de suo N || quae] q; P q N archadem P || 13 hodie pellicata G || 14 optulit P || cumq N || illa, corr. ille N et add. m. II N om. G || cepisset, o m. II P || iupiter G iopiter P iōpiter N || 15 eos hisdem PG eos isdem, corr. easdem N || figuris, corr. -as N figurans G || uelud, corr. -ut N || fugens NP || 15 s. et ille] ille G || 16 ueluti, i add. m. II P uelut G || fatiens, corr. m. II fac- P || Quod] q N q, m. II q P || septentrio G vii^{tri}onem N vii (in ras. m. II) trioni P.

1 stellae — 3 fleverunt. Iunilius dicit B || 3 Alii — 5 dicuntur B. 6 Y littera formatae Hyades appellatae sunt *similia* Sa || 7 Helicen — 8 Cynosura dicitur S || idest maiorem — 8 Cynosura dicitur B || 8 'Lycaonis' autem subaudis 'filiam' S || 8 s. 'Lycaonis' subauditur — 10 Lycaonis filia B.

2 Musaeus] Cf. Schol. Germ. Ar. p. 136 Breysig. p. 396 Eyssenhardt.; Hygin. poet. astr. II 21.

sive a numero stellarum sive, quod in parte poli septentrionali sit, hoc est arcton appellatur, illum autem arctophylacem eo, quod iuxta locatus custos esse videatur. 'Claram' autem dicit ideo, quod semper apparet.

139. VISCO autem genus laqueatus. 5

141. (FVNDĀ) est genus retis, fundendo dicta.

143. RIGOR acies, durities, unde et 'rigidus homo' dicitur. SERRAE.

Perdix, discipulus Daedali, serrae usum primus invenit, cui magister invidens, quod melior in hoc fuisset inventus, ne plura inveniendō laudem eius infringeret, apud Athenas ex arce Minervae eum praecipitavit. Hic est sororis eius filius, propter quem Minervam fugit. A Minerva in avem perdicem mutatus, et quia praecipitatus esset, in altum non potest pervolare.

146. INPROBVS idest magnus vel nulli probabilis; nullus enim est amator laboris. 15

147. PRIMA CERES. (Prima Ceres) omne agriculturæ genus hominibus indicavit; superfluo enim quaestionem movent commentarii, dicentes Osirim vel Triptoleum aratrum invenisse: nam aliud est, unam rem invenire, aliud omnem agriculturam. Ceres cum filiam quaereret Liberam et in Atticam adveniret ad Celeum, 20

1 quod] q̄ N q, m. II q P || vii trionalis N septintrionalis G || 2 illum autem arctophylacem] illum aut are cophilam, corr. illūmutare cophilam N || arctophilam P arcto filiam G || quod] q̄ N q, m. II q P || 3 audeatur, corr. uideatur N || clarum N || ideo dicit G || dicit] dī N || quod] q, m. II q P que, corr. quia N q G || 4 aparet N || 5 visco — 7 rigidus homo dicitur om. G || leq; atus, u. m. II in ras. P laq̄atus N || 6 (FVNDĀ) est] est P em, m. II ē N || fundendo dicti B dictum a fundendo S || 7 aties N || duricies NP || unde unde, corr. unde N inde B || rigidus Amor B || serre NP || 8 Perdix] pernix NP || dedali NG didali P || serre usā///, ā m. II P ferre (corr. ferē) uiam N || cui cum NP || magi P || 9 quod] q, m. II q P qm̄ N || melior i hoc P meliori

hoc N || 10 infringeret N || ap, m. II ap' P || athenas ex arce, ei: et s: m. II et in marg. s: infringeret ap'//// athenas aperta repetitione P || minerue P || eum] cum P || 11 Hic] hoc N || filius supra lin. add. m. I G || propter] i propter G ppe N || quem] quam P q N || Minervam] minoen G || 12 A] aut NP || mineruā .i. auem N || p̄dicem, corr. p̄dicem N || motatus (corr. mu- N) NP amotatus G || quia] q N || 13 in altum] altum NP || 14 Improbus G || Improbusⁱ, .i. m. I P || idest] .i. -: N vel S || nulli .i. probabilis N || enim, corr. enī N || 15 labor^his N || 16 (Prima Ceres) haplographia haustum ex Servio supplevi || omne om. NP || agriculture N || 17 hominis N || superfluam G superfluo N || questionem || 17s. cometari, corr. -rii N || 18 osserim P ossiri G osseri N || treptoleum P treptoleum, corr. -lemum N || 19 invenire] inuenisse G || et aliud omnem agriculturam docere S || 20 quaereret P || Liberam] libeiam G || et in aticam G eam in aticam P eamatica N || adveniret om. NP || caeliū G celū P caelum, corr. caenam N.

5 genus — 6 dicta BS || 7 acies B || durities B || durities — dicitur S similia B || 8 Perdix — primus invenit. Iunilius dicit B || 14 magnus B || 14 magnus — 15 laboris S || 16 (Prima Ceres) — 19 agriculturam S similia B.

hospitaliter ab ipso suscepta reddidit gratiam. Nam filio eius Triptolemo arandi ac serendi usum, ut ille hominibus ostenderet, ipsa demonstravit.

148. SACRAE quae victum praeberent religione quadam vel
5 mel adferebant.

149. DEFICERENT ut per laborem ad usum frumenti veniretur.

148. ARBVTA rubra poma silvarum, quae unedones vocantur.

150. LABOR ADDITVS aut 'datus', ut nihil mali ante habuerint, aut revera 'additus', quia ante quidem erat labor, sed tantum
10 herbarum, intiborum, postea accessit rubiginis, carduorum.

149. DODONA civitas Epiri, iuxta quam nemus est Iovi sacratum et abundans glandibus.

151. ESSET consumeret. RVBIGO autem genus est vitii, quo culmi pereunt. SEGNIS inutilis. SEGNIS in arvis infructuosus.

152. ASPERA SILVA. Notandum, etiam de herbis silvam dictam.

153. LAPPAE et TRIBVLI genera herbarum spinosarum.

154. (INFELIX) infecundum, contra <G. II, 188>: Felicem

1^h ospitaliter, h m. II P || ab ipso, *suprascr.* celeo N || suscepta est reddidit NP || 2 treptulemo (*corr.* trepto- N) NP tleptolemo G || usum] us sum P || ut ille, *corr.* utile N || ostenderet P ostenderet, *corr.* ostendē et N || 3 ip^{sa} G ipsa, *corr.* ipsā N || temonstravit, *corr.* de- N || 4 SACRAE] sacre NP Sacrum G q; P || proberent N || reli//gione, *pr.* i m. II in ras. P || quadam] quidam, *corr.* quēdam N || 4 s. vel mel adferebant — 6 frumenti veniretur om. G || 6 DEFICERENT] didiceret N || ad//ussum P || ueneretur (*corr.* ueniretur N) NP || 7 arbusta N || rubā N || silvarum] siluaro, *corr.* siluatica N || q; P || un//idones G honudes N homides P || 8 LABOR — 10 carduorum om. G || aut 'datus' A datus, ~ m. II P am datus, *corr.* .i. datus N || habuerint] habueŕ P habueŕ, *corr.* habuerit N || 9 erat quidem S || segidem in arvis — p. 231, 7 frumenti coacervationem om. G || signis (*corr.* signes N) NP || arvis] arum NP || 15 dictam] dictamus P || 16 lappe, *corr.* -ç N || TRIBVLI] tribus NP || genera, *corr.* generibus N spilosarum (*corr.* pilosarum N) NP || 17 (INFELIX) infecundum] in scdm (d m. II P) NP || Felicemque Vergilius.

7 rubra poma silvarum S || quae unedones vocantur similia SB || 8 aut datus — 10 carduorum S || 9 quia ante — 10 rubiginis B || 11 civitas — 12 glandibus BS || 13 consumeret BS || RVBIGO autem — 14 pereunt S || RVBIGO genus vitii, quo culmi pereunt, abusive B || 14 inutilis BS || 15 Notandum — dictam S || 17 infecundum — p. 231, 1 limum S.

trahunt limum. STERILES ad discretionem earum, quae seruntur. DOMINANTVR quod altius inter segetes crescunt.

157. PREMES suppresses, conpesces.

159. FAMEM SOLABERE ac si diceret: ne glandibus quidem satiaberis, quod dixit <G. I, 149>: et victum Dodona negaret rel. 5

160. ARMA instrumenta, ut <A. I, 177>: Cerealiaque arma.

158. ACERVVM frumenti coarcervationem.

162. VOMIS. Vomis dicitur, quod trudendo vomit terram. GRAVE propter sulcos altius inprimendos. INFLEXI pro 'flexi': nam 'in' supervacua est. 10

163. PLAVSTRA vehiculum bobus aptum. ELEVSINAE. Eleusina civitas est Atticae provinciae haut longe ab Athenis, in qua cum regnaret Celeus et Cererem quaerentem filiam suscepisset hospitio, illa pro remuneratione ostendit ei omne genus agriculturæ. 'Matrem' autem 'Eleusinam' Cererem dicit; nam ut 'patres' Deos dicebant 15 veteres, ita Deas 'matres' vocabant: Deum matrem, Vestam matrem, Cererem, ut ibi ait <G. I, 498>: Vestaque mater. 'Eleusina' dicta ab Eleusina, urbe Atticae.

1 traunt, h m. II P || que NP || feruntur P || 2 Dominantus, corr. -tur N || quod] q, m. II q P q, corr. m. II qui N || segites (corr. segetes N) NP || con-
crescunt B || 3 pmes NP || suppresses B superes (su eras. N) NP || incidet con-
pescet B conspicas P conspicam N || 4 famam, corr. -em N || solauere (corr.
solabere N) NP || ne] none N || 5 satiaueris NP || quod] q, m. II q P q N
quia S || dixit] dicit NP dixerat S || victum] inctum P inctum N || dodane
regaret N || rel.] r̄ P om. N || 6 ut tere aliaq; P uterealiaque N || 7 acceruum,
corr. ace- N || quoacervationem N || 8 uomi dicitur N et ex eo dictus B || quod]
q, m. II q P q N || uomat GB uomi N || 9 p̄p P, corr. pp N || inprimendos P
10 'in' supervacua] insuper uaca NP || 11 uehiculum P uehiculum N ||
bobus] ob N || Eleussinae G om. NP || eleussina G heleussina, corr. heleusina N
Eleusin S om. B || 12 ciuī (corr. ciuī N) NP ciuī G || est om. GB || Atticae]
arce NP om. G || prouintiae N ciae G om. B || auth P aut N haud G || athi-
nis P atinis, corr. atenis N || 13 regnaret] regnasset G || querentem NP || susci-
pisset P susciperet B liberalissime suscepisset S || 14 illa om. G || ei ostendit
NP || omne// N || agriculture N || 15 eleussinam P eleusinam N || Cererem]
cerem P quaerere G || 15 s. nam ut veteres 'patres' Deos dicebant, ita et Deas
'matres', om. vocabant B || 16 Deum matrem — 17 Vestaque mater om. G
Deum] deam NP dea B || matre, corr. -rē N || Vestam] uestram PB uram,
corr. uřam N || matrem om. B || 17 Cereremque B || Vestaque] uestraque N
eleussina G eliusina NP Eleusinam, om. dicta B || 18 eleussina G elius-
sina P || atice Natice P.

1 ad discretionem earum, quae seruntur SB || 2 quod — crescunt B
3 PREMES — conpescet B || conpescet Sa || 4 ac si diceret — 5 negaret S || 6 in-
strumenta — arma BS || 8 Vomis — terram B || 9 propter — inprimendos S
et lem̄ate inflexi praescripto B || pro 'flexi': nam 'in' supervacua est similia S
11 vehiculum — aptum B || 12 civitas — 14 agriculturæ SB || 14 s. 'Matrem'
autem — 17 Cereremque. Iunilius dicit B || 18 ab Eleusina, urbe Atticae B.

164. TRIBVLA genus vehiculi, unde teruntur frumenta. TRAHAE. Trahas dicimus, quibus trahuntur frumenta et coacervantur. Dictum est autem hoc genus vehiculi a trahendo: nam rotas non habet. INIQVO PONDERE idest magno, ut sine labore possint rustici glebas
5 confringere. RASTRI a dentium raritate dicti.

165. SVPELLEX vasa viminea idest de vimine facta.

166. CRATES coniunctae inter se virgae. VANNVS qua grana ventilantur. IACCHI ideo ait, quia Liberi Patris sacra ad purgationem animarum pertinebant, et sic homines huius mysteriis (purga-
10 bantur), sicut vannis frumenta purgantur.

170. IN BVRIM. Pars aratri, quae curvatur, 'buris' dicta, ut videtur Modesto, a bustione; igni enim flectitur; quasi βούδος οὐρά, quod sit in similitudinem caudae bovis.

172. BINAE AVRES quibus latior sulcus efficitur.

15 171. TEMO aircurarathir.

172. DENTALIA idest in quibus vomer inducitur: hic neutraliter, postmodum masculino genere <G.I,261>: durum procutit arator.

173. TILIA genus arboris levissimae. LEVIS ne boves laborent.

1 TRIBVLA — 3 non habet om. G || ueculi N || teruntur, pr. u m. II P ceruntur, corr. ter- N || fruruta, corr. frumenta N || trache P trachē N || 2 Trahas] trachas NP || dñs, corr. m. II dñs P || trachuntur N tracuntur, h m. I P coarcebantur P quoarcebantur N || 3 autem om. N || trachendo, corr. trah- N || habent, corr. m. II P ab; N || 4 INIQVO] in quo NP || pondere // P || idest i- N || psent, corr. psint N possent P || 5 infringere S || RASTRI — 7 inter se virgae om. G || 6 Suppellex NP || ueiminea, corr. ui- N || idest] i- N || di uimine, m. II de- P ðauimine, a eras. N || facta, post. a m. II N || 7 cratas N || coniuncte NP || uirge N || uanñ N || qua] que, corr. quo N quo G || 8 uentilentur, corr. m. I -antur P || iachi || ideo] modo, pr. o m. II N || quia] quod S || 9 animae S || pertinebat N || sic homines] si cōmunes, corr. sic omnes N || huius, corr. has N eius S || misteris G mistiis P mistus, corr. mistas N || 9 s. (purgabantur) ex Servio supplevi || 10 uannis, corr. -us N || frumenti, corr. -ta N || 11 que P || 12 Modesto] modesta P modesta N om. G || a bustione] ambustione || igni, corr. igne N || q; si P || boos sura P beorsura N boas ura G || 13 quod] quae G que NP || sit om. B || caude NP || 14 BINAE — 17 procutit arator om. G || bine || quibus] duae quibus SB || sulcos N 15 air curara thir P air curarathir, corr. air cura aratri N an latet manica aratri? cf. Serv. G I, 174: στῖβαϋε manica aratri, qua regitur || 17 postmodum] f (= sed) modu, corr. modo N || genus, corr. gen N || producit N || 18 TILIA] Tylia G quialem, corr. qui le N qualem P || leuissime NP || LEVIS — p. 233, 1 gubernaculum om. G || laborant NP.

1 genus — frumenta S similia B || 2 s. Dictum est — 3 non habet similia SB || 4 magno similia S || ut sine — 5 confringere S || 6 vasa viminea similia S || 7 coniunctae — virgae B || 8 ideo ait — 10 purgantur S || 11 buris dicta a bustione; igni enim flectitur B || 12 quasi — 13 bovis SB || 14 quibus — efficitur SB || 16 dentale est (est om. B) lignum, in quo vomer inducitur SB || 18 ne boves laborent S.

174. STIVA aratri gubernaculum. CVRRVS. Ideo 'currus' propter morem provinciae suae, in qua aratra habent rotas.

175. EXPLORAT quod vitia materiae ex eo apparent; probatae enim soliditatis sunt, si in fumo minime rimas fecerint ipsa robora.

177. TENVIS subtilis.

178. AREA ex ariditate dicta, quod careat suco.

186. INOPI tam ad formicam, quam ad omnes generaliter bestias referendum.

178. CYLINDRO lapide tereti in modum columnae, quo areae coaequantur.

180. PVLVERE ne solvatur in pulverem.

179. CRETA terra.

181. EXIGVVS MVS nitela, cuius Cicero meminit.

183. CAPTI TALPAE debiles oculis. Mutavit genus, nam 'haec talpa' dicitur, ut in Bucolicis dicit <VIII, 28>: timidi dammae. 15

184. BVFO rana agrestis mirae magnitudinis.

186. CVRCVLIO vermis in frugibus nascens.

1 stiuia *P*, corr. stiuia *N* || gubernaculum aratri, ut Nigidius ait *B* || cursus, corr. currus utroque loco *N* || Ideo 'currus' || 'currus' autem dixit *S* || 2 provinciae *NG* provinciae *P* || ^aratra *N* || habent] habentur *G* || rotas quibus iuvantur *S* || 3 EXPLORAT] explorant *NP* || quod] qui, *m. II* q *P* que *N* || bene agit (*leg. ait*) 'explorat' quia *B* || vitia materiae] uitiam auarie *N* uitia auiriae *P* || ex eo *om. G* || apparent] parent *G* || 3 s. probatae enim soliditatis *S* probat enim (proba tenū *P*) quam (quod *G*) solida *libri* || 4 in fimo *G* infimo *P* mfimo, corr. in fumo *N* || minime] nomine *NP* || fecerunt *N* effecerint *S* || robura *G* robo *P* robo ^{ra} *N* || 5 TENVIS subtilis *om. G* || subtilis] abtilis *P om. N* subtilitatem studii ostendit *B* || 6 AREA] areae *NP* || ariditate *NP* || quod] q, *m. II* q *P* q *N* q *G* || succo *PG*, corr. suco *N* || 7 INOPI — 8 referendum *om. G* || inoppi *P* || quam] qui *P* q; *N* || bestias ||||| *P* || 8 referendum, *postr. e in ras. P* || 9 Colindro *P* cilindro *N* || teriti *P* *G* || in] im, corr. in *N* || columnae *NP* || areae *P* aere, corr. arce *N* creta *G* || 10 coaequantur, corr. *m. II* *P* quaequantur, corr. aequantur *N* coequatur *G* || 11 PVLVERE] pulverem *P* || in pulverem solvatur *B* || 12 CRETA terra *om. G* || terra] alba terra *B* || 13 exigus *P* || *mvs*] *m*, corr. *mus N* || nitella *N* nistella *P* || meminit in Sestiana *S* || 14 talpe *NP* talpes *G* || oculis, i *m. II* in *ras. P* oculis *N* || motauit (corr. mut- *N*) *NP* et mutavit *S* || 15 bucolicis *P* bocot *G* || dī, corr. dī *N om. B* || damme, corr. -ē *N* damme ||||| *P* || 16 BVFO — p. 234, 2 aquas dulces *om. G* || bus forana *P* buforana, corr. buffo rana *N* || agristis *NP* terrestris *SB* || mire (corr. mirē *N*) *NP* nimiae *SB*.

1 aratri gubernaculum *BSa* || propter — 2 rotas *S* || 3 quia vitia — apparent. Iunilius dicit *B* || probatae — 4 effecerint *S* || 6 ex ariditate — suco *similia B* || 7 tam ad formicam — 8 referendum *similia BS* || 9 lapide — columnae *S* || lapide — 10 coaequantur *similia B* || 11 solvatur in pulverem *alio ordine B* || 12 terra *B* || 13 nitela — meminit *S* || 14 debiles — 15 dicitur *S* || mutavit genus *B* || 15 ut in Bucolicis — dammae *B* || 16 rana — magnitudinis *similia SB*.

13 Cicero] *pro Sest. 33, 72*: quoniam id etiam fatum civitatis fuit, ut illa ex vepreculis extracta nitedula rempublicam conaretur arrodere.

187. CONTEMPLATOR verbum futuri, ut alibi <G. IV, 61>: Contemplator aquas dulces. NVX PLVRIMA idest longa; significat amygdalum. Longam dixit, ut ipse <G. III, 52>: cui plurima cervix.

188. INDVET IN FLOREM idest (se) infundet in florem, et bene elegit arborem, quae prima foliis vestitur. OLENTES odorem dantes.

189. SVPERANT abundant. PARITER pro 'similiter'.

190. CVM MAGNO CALORE. Aut aestus nimios fore significat, aut dicit caloris festinationem futuram.

192. NEQUIQVAM PINGVIS idest non pinguis: tunc enim plena sunt, quando frumenta non habent. Vel incassum pinguis idest sine fructu erit; alibi <G. I, 403>: Nequiquam seros exercet noctua cantus, idest non exercet. Et notandum, paleam dictam numero singulari contra Artem; nam ea, quae ex pluribus constant, numeri sunt pluralis, ut 'cancelli'.

193. SEMINA VIDI rel. idest serere volentes, instans pro futuro, ut <A. II, 111>: terruit Auster euntes. MEDICARE pro 'medicamentis aspergere', ut <G. II, 135>: senibus medicantur anhelis; contra 'medicari' pro 'mederi' <A. VII, 756s.>: Sed non Dardaniae

1 CONTEMPLATOR — ut alibi 'contemplator' autem imperativi modi tempus futurum pro praesenti 'contemplare': alibi *S* || contemplatus, *corr.* -tor *N* | futuri | fut *NP* || 1 s. contemplatur *N* || 2 *nvx om.* *G* || idest *om.* *G* || lingua *P* | significat autem *S* || 3 amigdalum *G* autmgdalum *NP* || longuam *P* || cui *om.* *G* || 4 INDVET — 6 pro 'similiter' *om.* *G* || induat, *corr.* -et *N* || flō *P* flo, *corr.* florē *N* | idest | i. : - *N* || (se) *om.* *NP* || infudit (*corr.* infundit *N*) *NP* effundet *S* || 5 que *NP* || folis *P* || 6 super erant *N* || habundant *NP* || 7 cato (*corr.* calore *N*) *NP* || Aut aestus | ā estus *P* estus *N* || fore | forem (*corr.* furem *N*) *NP* flores *G* || 7 s. significat aut dicit | signā (n et ā m. II) dicit *P* signū (*corr.* significat) adē (*corr.* ad tantum) *N* || 8 calorīs | calorī, *corr.* calore *N* || aut calorem dixit festinationem, *om.* futuram *S* || 9 Neque q pingē *P* Neq̄ (*corr.* Nequi) q p pingē *N* || i. non pinguis i. non pinguis *P* || non *om.* *N* || tunc tunc *N* tam *P* || 9 s. plena sunt | plenas *NP* || 10 quando | qñ, n m. II *P* qm̄ *N* || non *suprascr.* m. I *G* || incasum *N* || pingē *P* pingue *G* || 11 erit | leg. erunt || neque quam *P* neq̄ q; *N* || exerce *P* exerto, *corr.* -te *N* || 12 noctua | mortuo *NP* || exercet | est *NP* *om.* *GS* || 13 nūo singt *G* num̄ siḡ *NP* || nam | inam *NP* || quae | q; *P* q̄ *N* || ex | a *NP* || constat *N* || 14 nūi *G* num̄ *P* numerum *N* || ptr *G* *om.* *NP* tantum pluralis *S* || ut ^{can} cœlli, *corr.* m. I *P* || 15 rel. | rī *NP* *om.* *G* || serere | resere *P* rerere *N* || pro futuro posuit *G* || 16 terruit | ter rupuit *NP* et terruit *Sa* || Auster | ā st̄ *NP* || eintes *N* || 17 anelis *G* anelis *NP* 18 medicariri (*corr.* medicari *N*) *NP* || mederi. Sed non | mederis tam *P* mederis tam *N* || dardanie (*corr.* tarda niue *N*) *NP*.

1 verbum futuri — 2 dulces *similia B* || 2 idest longa — 3 amygdalum *S* *similia B* || 3 plurima cervix *B* *Sa* || 4 se effundet — 5 vestitur *S* || se infundet *B* 6 abundant *S* *similia B* || similiter *Sa B* || 7 Aut aestus — 8 festinationem *S* || aestus nimios fore dicit *B* || 9 non pingues *SB* || 11 alibi — 12 idest non *S* || 12 Et notandum — 14 cancelli *S* *similia B* || 15 serere volentes *B* *Sa* || 16 ut — euntes *Sa* || 16 s. pro 'medicamentis aspergere' *B*.

medicari cupidis ictum Praevaluit. ('Medico' et) 'medicor' enim antiqui dixerunt.

194. NITRO herba, qua corpora et vestes lavantur. AMVRCA humor ex oleo aquatilis, quae faeces solvit cum olivae carne et facit faeces. 5

195. SILIQVIS folliculis. FALLACIBVS quae plerumque fallere consuerunt.

196. PROPERATA MADERENT idest festinata coquerentur.

197. SPECTATA probata vel explorata, ut <A. VIII, 150 s.>: sunt nobis fortia bello Pectora, (sunt animi) et rebus 10 spectata iuventus.

198. DEGENERARE TAMEN quamvis cito coquerentur. NI VIS HVMANA idest studium, possibilitas.

199. MANV LEGERET. Hinc quidam volunt dictum 'legumen'.

200 IN PEIVS RVERE AC RETRO SVBLAPSA. Bis idem dicit. 15

201. LEMBVM. Lembus navis piratica brevis.

202. SVBIGIT sursum agit, urget, inpellit.

204. SIDERA pro 'sidus'. ARCTVRI cuius ortu tempestates fiunt.

205. HAEDORVMQVE DIES. Aurigae signum est haut longe a Septentrione, cuius pedi cornu Tauri una stella adiungit. Item 20

1 cupidis, *corr.* cupis *N* || ictu *G* iectu *NP* || ('Medico' et) 'medicor'] medicor *G* meditor (*corr.* medicatur *N*) *NP* || 'medicare' antique: nam maiores 'medico' et 'medicor' dicebant *S* || 3 nitro, *corr.* nitro *N* || erba *N* || labantur (*corr.* lau- *N*) *NP* || AMVRCA — 6 folliculis *om.* *G* || Amusca *P* amurca^h *N* || 4 q *N* que *P* || faeces (*corr.* feces *N*) *NP* || soluet (*corr.* soluit *N*) *NP* || olivae] obliue *NP* || 5 faeces (*corr.* feces *N*) *NP* || 6 silicis *P* sicilis, *corr.* siliquis *N* que *P* q̄ *N* || plerumq̄ *N* plerumque *P* || fallere plerumque *SB* || 7 consueverunt, *corr.* consuerunt *N* consueuerant *G* solent *B* || 8 properatam adēent *P* properatā adessent, *corr.* -ta maderent *N* || idest *om.* *G* || quoq̄rentur *N* || 9 SPECTATA] Specta *NP* || uel exi plerata uel exi plerata *P* uel exi plerata *N* || 10 pectura *P* || (sunt animi) *om.* || 11 spectata] expecta *P* expecta^{ta} *N* || iuventus] iuiunt *P* iuendus, *corr.* iuventus *N* || 12 DEGENERARE — 13 possibilitas *om.* *G* || cito] ad *P* || quoq̄rentur *N* quoq̄rentur, *c m.* *IIP* || NI VIS] niuis *NP* || 13 idest *add. m.* *II* *N*, *om.* *P* || 14 ligumen *NP* || 15 IN PEIVS — 18 pro 'sidus' *om.* *G* || pei^{us} *N* || acreto, *corr.* et retro *N* || sublapsa] sibi *NP* || dixit *S* || 16 spiratica *P* || 17 sursum] rursus *NP* || agit urget] agitur get. get eras. *N* || 18 ARCTVRI] arctum (*corr.* arcturum *N*) *NP* || fiunt] fiunt. aut sidera tempestates sunt *G* || 19 HAEDORVMQVE] et hedorumq; *P* eaedorumq, *corr.* aedorumq *N* || aurige *NP* || haud *G* aut *NP* || longue *P* || 19 s. a. vii. trione, a. vii. *m.* *II* in ras. *N* autitrione *P* || 20 pedi] pedem *SB* sedem *NP* || corni *N* cum cornu *S* || adiungit] coniungit *S* || 20 s. Item Haedorum — p. 236, 3 concitantur *om.* *G*.

1 'Medico' — 2 dixerunt *similia* *S* || 6 quae — 7 consuerunt *SB* || 8 festinata coquerentur *S* || 9 probata *SB* || 9 s. ut: et rebus spectata iuventus *SB* || 13 possibilitas *S* || 14 Hinc — 'legumen' *S* || 15 Bis idem dixit *S* || 17 sursum agit — inpellit *S* *similia* *B* || 18 cuius ortu tempestas fit *B* || 19 Aurigae — 20 adiungit *SB*.

Haedorum signum in autumnno fit. Haedi autem inter sidera sunt in numero sinistro Aurigae stellae figuratae, quarum occasu tempestates concitantur. LVCIDVS ANGVIS. III sunt angues in caelo, unus, qui in Septentrione est, alter Ophiuchi, tertius australis, in quo 5 Crater et Corvus, de quo nunc proprie dicitur 'anguis'. Ut alii, Arcturus eo, quod sinuosus, ut serpens a breviori meatu dictus.

207. OSTRIFERI rel. Conchulae sunt, unde fit purpura. ABYDI. Sestos et Abydos civitates sunt Hellesponti in parte Asiae, quae angusto et periculoso mari segregantur.

10 208. LIBRA DIE pro 'diei'. Aequinoctium autumnale, quod fit sole in Libra posito; vernale enim aequinoctium Aries efficit: tunc sol in Ariete positus. Frumenta dicit serenda autumnali tempore, legumina vero usque ad veris initium.

[205. Item Haedorum signum in autumnno fit. Haedi autem 15 inter sidera sunt in numero sinistro Aurigae stellae figuratae, quarum occasu tempestates concitantur.]

208. * in quo sol in Libra; vernali enim sol in Ariete fit. Item LIBRA DIE. Varro dixit vel scripsit: Ab aequinoctio

1 edorum *N* ^h edorum, *h m. I P* || autumnno *N* || Haedi] hedi *NP* || 2 in numero sinistro] *leg. vid.* in manu sinistra, *cf. Serv.*: hic (Auriga) in manu sinistra fert Haedos || aurige *NP* || stelle *P* || figurate *N* || 2 s. tempestatis, *corr. -es N* || 3 III sunt angues] uist anges *P* || 4 qui in] qui inter *PG* || septentrione] septentrionē *G* septentrionem *NP* || Ophiuchi] ofichi *G* officii *NP* || tertius *P* in quo] in qua *NP* || 5 Crater] sunt crater *S* || Corvus] corus *P* chorus *N* || nunc] nomine *P* noē, *corr. ñ N* || propriae *P* || dicitur] ait *S* || 6 sinuosus] sinu opso *P* finu obsos *N* || á breviori *G* ab renore *P* a brauiore, *corr. a bre- N* dictus] dicta *NP* || 7 OSTRIFERI — purpura *om. G* || castriferi *r* *P* castriferi (*corr. astri-*) sunt *N* || conchulae sunt] consules *P* consulesurt, *corr. concule N* fit] sit *P* || 7 s. ABYDI. Sestos] Abidi. resto *G* abydiresto *NP* || 8 habidos, *corr. m. II P* abidos *N* || sunt, *corr. est N om. B* || ieliponte, *pr. i m. II P* heliponte, *corr. hellesponti N om. G* || Asiae] assiae || in parte Asiae *om. SB* || que *NP* || 9 mari] freto *B* || 10 Libera *N* || die pro diei *om. G* || pro dei *P* || Dicit autem aequinoctium *S* || equinoctium *NG* || actumnale, *corr. m. II aut- P* autumnale *N* || quod] qui, *m. II q P* que *N* || fit] sit (*corr. fit N*) *NP* || 11 possito *P* uernalem *P* || equinoctium *NP* || Aries] apies, *corr. aprilis N* || tunc] Et *G* || 12 eriete, *corr. ar- N* || positus] in sole positus (possitus *P*) *NP* || Aries efficit. Tunc sol in Ariete positus] sol in ariete positus efficit *S* || Frumenta dicit serenda] Hoc autem dicit: frumenta serenda esse *S* || autumnali *N* || 13 usque ad] usque *G* || 14 [Item Haedorum — 16 concitantur] *cf. p. 235, 20—p. 236, 3* || hedorum *NP* || sign *P* sig *N* || autumnno *N* || fit] sit *G* || hedi *P* edit, *corr. hedi N* || 15 aurige stelle figurate *NP* || 17 in quo sol — in Ariete fit *om. G* * in quo] LIBRA aequinoctium autumnale, in quo *B* || libro (*corr. libra N*) *NP* libero sit *B* || uenali (*corr. uernali N*) *NP* || ariete] arete *N* || fit] sit *N* || vernali enim in ariete *B* || 18 Item in libra *N* || uerro, *corr. uarro N* || dixit vel scripsit] scripsit *B* scribit *G* || equinoctio *N*.

3 III sunt angues — 5 'anguis' *S* similia *B* || 7 Conchulae — purpura *B* 8 Sestos — 9 segregantur *SB* || 10 pro 'diei' *SB* || Aequinoctium autumnale — 13 veris initium similia *S* || 17 in quo — in Ariete *B* || 18 Varro — p. 237, 2 brumam *B*.

18 Varro] *R. R. I, 34.*

autumnali nobis serendum usque ad diem nonagesimum primum post brumam.

210. HORDEA pluraliter dixit, sed sciendum III casus habere, ut vina rel.

211. VSQVE SVB EXTREMVM BRVMÆ. Bruma videtur dicta a breviori meatu solis; non usque ergo ad brumae finem, sed circa; nam bruma finitur VIII Kal. Ian. et iste non usque ad illum diem dicit serendum. INTRACTABILIS duræ.

212. CEREALE vel quod sit inter frumenta vel quod eo Ceres curas levaverit lugens filiam somno inpleta. 10

213. IAMDVDM pro 'quam primum', ut <A. II, 103>: Iamdudum sumite poenas. Et hoc dicit: serendum eo tempore, non quando pluit, sed quando imminent pluviae.

215. FABIS genus seminis. MEDICA. Ad ipsam herbam facit apostropham. Haec herba a Medis translata in Graeciam, et hanc Xerxes pugnans ad Medos rapuit, et a Medis translata est in Graeciam, quo tempore eam invaserunt. 15

1 autumnali *N* || serendum] seruandum || usque] que *P* q; *N* || a die *N* || nonagessimus *P* || 2 primum] pium *N* om. *B* || brumam *B* prima mus *NP* (illud us ad usque *supplendum* pertinere videtur) libram *G* || 3 ordea || pluraliter] plu *NP* plu *G* || dixit] dī *G* || cassus *P* || 4 vina rel.] uinarū *P* uinaē, corr. uirgnaē *N* uina et rī *G* || 5 vsqve svb extremvm om. *G* || brume bruma *P* mubremum a, corr. brubremum a *N* || a] á *G* || 6 breuiore *NP* || non usque] nomusq; *N* || ergo om. *S* || brume *NP* || 7 VIII] VIII *NP* || Kat iañ *G* KĒ IΔÑ *N* KĒ iañ *P* || non om. *NP* || usque] usq̄ *N* || illum] illam *P* ipsam *GP* ipsum *S* || non usque ad illum diem dicit serendum] non dicit usque ad ipsam diem serendum *G* || 8 INTRACTABILIS duræ om. *G* || dure *NP* || 9 Cē^{re}le *G* cæriale, corr. m. II *P* cereale, corr. cereale *N* || quod] qui, m. II q̄ *P* || sit om. *NP* || inter *B* in (add. m. II *N*) *codd.* || quod eo *B* eo quod *codd.* || quod] que *N* || eo] leo *NP* || 9 s. cerascuras *N* || 10 curas] curam *B* || lenauerit *P* || filiam suam *B* || inpleta *PG* || 11 IAMDVDM — 12 poenas om. *G* || iamdudum *P* iamdudum, corr. -am *N* || quam] q̄ *P* que *N* || 12 hoc] h *N* || Et hoc dicit] dum nibula pendent, hoc dicit *G* || serendum esse *S* || Dicit hoc tempore serendum quando non pluit *B* || quando] q̄ *P* q; *N* || 13 quando] quod *NP* om. *B* || imminent] inmtē *N* || 13 s. pluviae fauis *P* pluvies auis *N* || 14 FABIS genus seminis om. *G* || 15 apostropham *NP* || apostropham facit *S* || Haec autem *S* || herba] uerba *G* || a] á *G* || translata, s. m. II *P* translata est *S* || greciam *NG* gretiam *P* || hunc, corr. hanc *N* || 16 xerxes *PG* xeres *N* || pugnas, n. m. II *P* || Medos] medios *NP* || a Medis] ad (corr. a) mediis *N* || 16 s. et a Medis translata est in Graeciam om. *G* || 17 greciam *N* gretiam *P* || quo] q̄ *G* || eam invaserunt *S* ea minuta ser. *G* q̄amiminuta seruunt *P* canituita seruiunt *N*.

3 sciendum — 4 vina *similia* *B* || 5 Bruma — 6 solis *similia* *B* || 6 non usque ad brumae finem — 8 serendum *S* *similia* *B* || 8 duræ *B* || 9 quod inter frumenta sit vel verius quod — 10 inpleta. Iunilius dicit *B* || 11 pro 'quam primum' *B* || 'quam primum' *S* || 12 Et hoc — 13 pluviae *S* *similia* *B* || 14 Ad ipsam — 15 in Graeciam *S* || 16 s. et hanc Xerxes — 16 s. in Graeciam *similia* *B* || 17 quo tempore eam invaserunt *S*.

215 s. PVTRES SVLCL. Ad naturam ipsius herbae respicit: nam uno anno frequenter seritur et post aliquot annis sponte procreatur.

216. ET MILIO VENIT ANNUA CVRA. Ostendit, Medicae curam non esse annuam. Haec [Medica] herba vulgo silla dicitur. MILIO.
5 Semen nigrum simile lolio, quod ad pabulum boum seritur.

218. TAVRVS vernum tempus significat.

217s. CANDIDVS AVRATIS APERIT CVM CORNIBVS ANNUM TAVRVS idest (non) procedit: non enim (a) capite, sed a dorso oritur idest tantum medio sui, unde incipit apparere; qua mutilatus est, oritur,
10 non a fronte. APERIT ANNUM ideo, quia Aprili mense sol in Tauro est, quo cuncta aperiuntur, et hoc melius: et aliud est 'aperire' annum, aliud est 'inchoare'. A Tauro usque ad Taurum et a Geminis usque ad Geminos annus est. Alii dicunt Sidonium ab Europae raptu consecratum taurum, alii vaccam, in quam Io trans-
15 figurata est, et ideo melius incertum habetur. Ex XII consecratur, quod Aprili mense oritur. Et inde Aprilis de aperiendo. Nam

1 Putres] patres NP || Ad om. SB || ipsius m. II in marg. P || herbe P herbam N || 2 unu, m. II uno P ab uno N || ut seritur N || postea S ꝑ P aliquot annis S aliquos annos codd. || procreatus N || 3 ET om. G || MILIO] melior NP || CVRA] cū G om. NP || medice G medici N || 4 esset P || haec medica PG haec medicina N Haec autem S [Medica], quod et apud Servium deest, ut glossam seclusi || uulga N || sylla P scylla vel scilla vel sylla vel silla S silicia coniecit Thilo || 5 nigrum] nigř NP || quod] qui, m. II q P q̄ N || boum NP || 6 TAVRVS vernum tempus significat om. G || 7 CANDIDVS AVRATIS — 10 APERIT ANNUM ideo, quia] Candidus auratis. a. et rt quā, mediis omissis G || cum eras. N || CORNIBVS ANNUM] corante (corr. cornua N) NP || TAVRVS] taurum NP || 8 (non) om. NP || (a) om. NP || dorpro, corr. dorso N || 9 tam P tñ N a S in B || unde S inde NP || apparere; nam ea parte, qua S || mutilatus] multi lat; P multi (l eras.) lat N || 10 non a] nam NP || apperit NP || ANNUM] añ NP || ideo quia] deoq; P deo q̄ N quā G || apli PG || tauiro, corr. tauro N || 11 est om. G || quo] quando G || aperiuntur — et aliud est 'aperire' annum, aliud 'inchoare', nam nullus dubitat, Martio mense, ut supra diximus, annum inchoare —, et hoc melius: aut certe quia potest unumquodque signum et inchoare annum et finire, ut 'aperit annum' dixerit, scilicet suum: nam et a Tauro etc. S || et hoc melius om. G || hoc om. N || apperire P || 12 aliud est] aliud G || A] à G tauro, t m. II in ras. P || 12 s. a gemino usque ad geminos P ad geminos, ceteris omissis N || 13 est annus G || dicunt] dt, corr. m. II dnt P || 14 europe N uerope P europa G || raptu] raptum || Io] .io. G iuno NP || 14 s. transfiguratus N || 15 incertum] incertus || habetur] habet NP || ex, corr. et N || consecratur] consecratus N consecratus est P || 16 quod Aprili mense oritur] qui apli mense oritur G q apli mens eoritur P q̄ ampli m̄se (corr. q̄ ampti m̄se) oritur N || 16 s. Et inde Aprilis de aperiendo. Nam ortus om. NP.

1 naturam — 2 procreatur S similia B || 3 Ostendit — 4 silla dicitur S Medicae ostendit non esse curam B || 5 nigrum est B || quod — seritur B || 8 non procedit — 10 a fronte S similia B || 10 Aprili — 11 aperiuntur S || Aprili — 10 s. in Tauro est B || 11 et hoc melius S || et aliud — 12 'inchoare' S || 12 A Tauro — 13 annus est S || 16 Aprilis de aperiendo similia B.

ortus eius primus in Aprili est XIII Kal. Mai., in quo signo multa signa sunt: signa enim tempora ait.

APERIT CVM CORNIBVS ANNVM hoc est, quod tunc † ideae procedunt.

218. AVERSO ASTRO. Supinus enim Canis occidit, idest stella, 5 quae Orionis astrum sequitur. Et ADVERSO ASTRO quidam 'malo' accipiunt secundum illud <A. X, 273s.>: aut Sirius ardor Ille sitim morbosque ferens rel. Alii 'adverso astro' non ad ipsum Canem referunt, sed ad solem, qui adversus intellegitur ex eo, quod contra mundum nititur. Sed magis nos intellegere convenit 'adverso 10 astro' Taurum dici, cum quo Canis occidit, de quo Nigidius ait * Taurum adversum inter sidera locatum, quod posteriores eius partes, quia primi veris sunt, humidiores habeantur, priores autem ideo, quia aestatis, existant sicciore. Duplex igitur lectio est: nam (alii) 'adverso' legunt; cum Cane enim nascitur Sirius, qui est 15 terris adversus, de quo legimus <A. X, 274>: Ille sitim rel. Si autem 'averso' legimus, 'cum' subaudiamus necesse est.

1 in Aprile est XIII. Kal mai G xv aplis est, ceteris omissis NP || 1s. in quo signo multa signa sunt | in quo signa multa sed NP || 2 signa enim — 4 procedunt om. G || signa enim | sig .n. enim NP || 3 apif N || CORNIBVS ANNVM | corain (cof N) can NP || hoc | h NP || quod tunc † ideae | q te ideae P que a die N || 5 AVERSO | a uestro NP || ASTRO om. G || Supinus | ros mus P iōs mus, corr. more N || canes, corr. -is N || stella om. G || 6 quae | que NP qui G || Orionis orienis N oriens P || astrum om. NP || ADVERSO B auerso codd. || aste, corr. astro N || quidem N || malo B male codd. || 7 secundum | sed P sit N || illud: aut | illudā, ill m. II in ras. P illudam, am eras. N || 7s. sit imor bosq; feruens P sitim morbusq; fruens N || 8 rel. | ri G r̄ P r, eras. N || Alii adverso — 10 nititur om. G || adverso B auerso NP || astromon, corr. astro non N || canum, corr. canem N || 9 adversus B auersus NP || quod | qui P q̄ N || 10 nos intellegere | intellegere nos GB || adverso B auerso codd. || 11 astro tau F astaurorum, s in ras. m. II P astorum N || cum quo | quo om. G || de quo | de NP denique G quia B || Nigidius ait * | Nigidii locum deperditum, quo de Canis ortu atque occasu agebatur, Sa servavit: „Nigidius commentario sphaerae graecanicae: Oritur enim Canicula cum Cancro, in columnen venit cum Geminis, occidit cum Tauro“ || 12 aurum N || adversum B auersum codd. || inter | t G || quod posteriores — 15 cum Cane enim nascitur om. G || quod | q, m. II q P que N || 13 quia | qui B quae N q P || sunt | f N || umidiore N || habentur B || 13s. ideo quia B ideo priores NP || 14 aestatis | aestati PB estati N || existant, corr. m. II P || sicciore NP || igitur om. S || lectio S lectum NP || 15 (alii) om. || adūiso N || cano N || Sirius | adues//ū astris sirius dicitur G || qui | q P || 16 de quo legimus — p. 240, 2 sunt serenda om. G || de q̄, corr. de quo N || rel. | r̄ N r̄ P || 16s. ut 'adverso' sit pestifero et contrario mortalibus. Si autem S || 17 averso | aduerso P adūiso, m eras. N || legerimus S || 'cum' subaudiamus | cursum audeamus NP.

6 quidam 'malo' — 8 ferens *similia* B || 8 Alii 'adverso astro' — 14 sicciore. Iunilius dicit B || 14 Duplex — 17 necesse est S.

219. ROBYSTAQVE FARRA frumenta, quae plus habent virium, quam legumina, quo tempore nobis Atlantides occidunt, sunt serenda.

221. ATLANTIDES aliquando VI videntur, aliquando VII in caelo, quae Novembri mense incipiunt non videri a nobis.

5 219. AST SI TRITICEAM IN MESSEM. Hoc autem quinto die Iduum Novembrium, quando occidit Taurus cum Sirio Cane.

218. ADVERSO ideo, quoniam † Canis cuius posteriores pedes in australi circulo sunt brevitate ea, quod, cum extremi procedunt, ante occidunt. Nam cum Canis Sirius adversus per pedes occidit,
10 . . . . . cum capite oriatur. (Oritur) cum Cancro, in culmen venit cum Geminis, occidit cum Tauro.

221. ATLANTIDES. Ut alii aiunt, Vergiliae sunt, quarum nomina haec: Alcyone, Merope, Celaeno, Electra, Asterope, Taygete.

[Athamans, Aeoli filius, ex Nympha Phrixum et Hellen filios
15 procreavit; Ino, Cadmi filiam, coniugem duxit, quae ad perniciem pignorum sata igni vitata intercidebat, ac sic cum fames increvisset, subornavit eos, qui responsum ab Apolline petebant, ut dicerent, Phrixum et Hellen immolandos. Ergo Athamans cum filios

1 Rubus staq̄, corr. Rubustaq̄ N || fassa, corr. farsa N || que P || habent virium, corr. habentur in usum N || 2 quam] que N || ligumina (corr. leg- N) NP || athlantides P adlantades, corr. -tides N || 3 ATLANTIDES aliquando] At si triticeam et rt. usq: atlantides obscondantur. atlantides aliquando G || athlantides P atlantides N || 3s. in celo NP || 4 que N || a] à G || 5 AST SI TRITICEAM IN MESSEM] Si triticeam in messem et rt G || triticeam P tristiciam, corr. triticeam N || MESSEM] miser P || Hoc] h N || 6 Iduum om. G || noymbrium P || quando] qm̄ N || Cane om. G || 7 ADVERSO] aduersos P aduersos N aduersus G || quoniam supra lin. m. I N || † Canis] et canis G canes NP || 8 sunt om. G || quod] q, m. II q P q̄ G || extrimi NP || 9 an^{to} G || per om. NP || 9 s. Post occidit laconam status et (Oritur) post oriatur supplevi || 10 Cancro om. G || columen Sa 11 geginis (corr. geminis N) NP || 12 ATLANTIDES — 13 Taygete om. G || Athlantide P Atlantide N || agunt N || Vergiliae] uirgiliae || uirgilia est, corr. uirgiliae sunt N || nōā N || 13 haec] h P h, corr. h N || Alcyone] acalcione P acalctionem, corr. -one N, fort. leg. Maia, Alcyone, cf. v. 225 || Merope] meosope || Celaeno] celendo P celendro N || olectra, o eras. N || Taygete] taugete || 14 Athamans] adamans || eoli || nīpha G nīpha P nim///pha N, leg. Nephele || Phrixum] frixum G fixum NP || Hellen] helen NP beleon G || 15 Ino Cadmi] inioam diami P inioaham diami N inioā diomi G Ino Dionis coni. Lion || 16 vitata] uitata NP || intercidebat] intercedebat codd. interserebat coni. Lion famis PG famis, corr. -es N || 16 s. intercreuisset G || 17 apolline, corr. ap- N apollionione, p m. I P || 18 Phrixum] frixum G fixum P fixum N || helen NG helen, h m. II P || immolandos PG || Athamans] adamans.

1 frumenta — 2 serenda S similia B || 3 aliquando — 4 a nobis similia BS || 10 (Oritur) cum Cancro — 11 occidit cum Tauro eadem Nigidii locus a Sa laudatus exhibet || 12 ATLANTIDES idest Pleiades, hoc est Vergiliae, et sunt sex, quarum nomina Alcyone — 13 Taygete B.

14 Verba [Athamans — p. 241, 5 custodisse dicitur] a poetae interpretatione aliena unci circumscripsimus.

inmolare vellet, Nympha mater arietem aurei velleris iuvenibus in-
misit, cui insidentes cum per maria ferrentur, Helle in fretum de-
cidit, quod Hellespontus dicitur, Phrixus Colchos ad regem Aetam
pervenit, ibi arietem inmolavit et in luco matris pellem consecravit,
quam draco pervigil custodisse dicitur.]

5

221. EOAE Orientis. 'Eoae' non est epitheton Atlantidum, sed
'eoae abscondantur' idest (cum) matutinum occasum faciunt; (nam)
cum sol in Scorpione est, xv Kal. Maias, Vergiliae occidunt.

222. GNOSIAQVE STELLA CORONAE. Ariadnen scilicet dicit,
consecratam Libero Patri, cuius occasu arbores et vites folia 10
deponunt. CORONAE. Corona XII stellae signis proximae, in quas
Ariadne, Liberi uxor, transfigurata est. Cum enim Liber Pater
Ariadnen, Minois filiam, uxorem duceret, Vulcanus ei coronam obtulit,
quam ad uxoris insigne inter sidera collocavit. Item GNOSIAQVE
ARDENTIS. Ariadne a Libero Patre adamata cum in litore dormiens 15
a Theseo fuisset relicta, huic coronam muneri dedit, cum qua astris
consecrata est.

223. COMMITTAS quasi fidis custodibus.

1 immolare *G* immolaret *P* || nimpha mater *NG* nympham at *P*, leg.
Nephele mater || aretem *P* || 2 insidentes || ferentur (*corr.* ferrentur *N*) *NP*
fererentur *G* || helles *P* heles *NG* || fret *P* || 3 quod helispontum *G* quod helles-
pontum *N* qui ^bellespontum, h m. *II P* || Phrixus] frixus *G* fixus (u m. *II in*
ras. P) *NP* || cholchos *N* || Aetam] etiam *NG* metam *P* || 4 ibi] qui *Lion* ||
aretem *P* || matris] Martis *coni. Lion* || immolavit || 5 perugil, i m. *II P* || custo-
dise *P* || dt̄, *corr.* d̄r *N* || 6 eoe *N* || 'Eoae' non] Coeñ *N* || epithet̄on, h m. *II*
suprascr. G epitheton *P* || athlantidum *P* atlantidum, ti m. *II G* || 7 eoe *N* || abs-
condentur *P* || (cum) *om.* || matutinum, m. *II P* || matutinos occasus *B* || (nam)
ex B *supplevi* || 8 Kal̄ *G* Kl̄ *NP* || maī *PG* || uirgiliae *NP* || 9 gnosi aequae,
corr. m. II P Conosiaq; *corr. G*ōnosiaq; *N* Gnosia *G* || corone *N om. G* || arriane-
nem *P* arriane, *corr. ardentem N* ariadnam *G* || 9 s. dicit consecratam libero
m. I in marg. suppl. signo × addito G || 10 consecratum (*corr. -am N*) *NP* ||
10 s. vites folia deponunt] uites uinea deponunt folia *G* || 11 CORONAE. Corona] Co-
rona *NP* || stelle *NP* || proxima *NP* || quas] qua *NP* || 12 arriane *NP* ariadna *G* ||
Cum enim] enim *om. S* || 13 ariadne, *corr. ariædne N* arri ad ni (*corr. -ne*
m. II) *P* ariadnam *G* || Minois Cretae regis filiam *S* || vulcanus *NP* || 14 quem *N*
q, *m. II q P* quam ille *S* || insigne] in signo et *G* || 14 s. GNOSIAQVE ARDENTIS]
gnosiaq: ardens. *G** gnossia quarū *N* gnosiq; arū *P* || 15 ariadna *G* || libere,
corr. -ro N || littore *N* || dormiens *N* dommiens *P* || 16 a Theseo fuisset] adesca
fuisset *G* adesca fuisset adesca *NP* || muneri] munere *codd. An leg. in munere?* ||
dedit] ædidit *P* edidit *N* || cum] eum *P* || atris *N* || 18 COMMITTAS — p. 242, 2 et
supra 'committas' *om. G* || Commutas, *corr. m. II* committas *P* Commutas, *corr.*
Commetas *N* || quasi] qua, *corr. quas N* || fidis] fides *N* || custodibus fidis *S*.

6 Orientis *B* || non est epitheton Atlantidum *similia Sa* || 7 idest matuti-
num — 8 occidunt. Iunilius dicit *B* || 11 Corona — proximae *similia B* ||
12 Cum enim Liber — 14 collocavit *S* || 13 Vulcanus — 14 collocavit *similia B*,
add. Iunilius et Gaudentius dicit || 18 quasi fidis custodibus *S*.

224. INVITAE dicit Probus a translatione dictum esse, ut <v. 224> 'spem credere terrae' et supra <v. 223> 'committas'.

225. ANTE OCCASVM MAIAE idest ante occasum Atlantidum; nam Maia una est de Atlantidibus sive de Vergiliis, sed per unam
5 omnes intellegimus: tropus synecdoche. Grata varietas: nam idem signum Tauri tot nominibus significavit, modo 'astrum aversum', modo 'Atlantidas', modo 'Maiam' dicens.

227. VICIAM genus parvi leguminis. VILEM PHASELVM plurimum, abundantem. 'Phaselum' autem siliquam, (genus) leguminis.

10 228. PELVSIACAE LENTIS. Pelusium unum est de VII ostiis Nili fluminis, ubi optima lens nascitur.

229. BOOTES occasus tardi videtur; decidit enim cum III signis Tauro, Geminis, Cancro, Leone, verno scilicet tempore: tunc enim occidit. Quod autem subdidit * Quare hic primam partem occasus
15 eius, idest cum Tauro, intellegi oportet, ut vere legumina serenda dicantur, non aestate.

230. ET AD MEDIAS SEMENTEM rel. Omnia complexus est tem-

1 inuite NP || dt̄ || P || probus || P || translatione, s m. II P translatione N ||
spem] speciem (spetiem, corr. speciem P) NP || 2 terre N || committas] com-
mitare N comitare P || 3 maie (m. II maie P) NP || idest ante occasum — 5
omnes intellegimus om. G || 1. est N || occasu N || atlantidum P atlantidum N ||
4 nam Maia] manam N || atlantibus N atlantibus P || de ipsis Atlantidibus S ||
uirgilis (corr. uirgiliis N) NP || sed] sunt NP || onam P || 5 trophus P tropus
est G || sinechdoche G sinechdoche N sinechdochae P || 6 signum] sigf G
modo] mō P mom, corr. nominat N || astrum aversum] astrauer sum P astrau-
ersa N || 7 mō, corr. nō N || atlantidas N atlantidas P || mō, corr. nō N
8 VICIAM — 11 lens nascitur om. G || uitiam P || phasilum, 1 m. II add. P
phasillum, corr. -elum N || 9 habundantem NP || phasillum (corr. -elum N)
NP || siliquam] silica P silica silica, corr. siliqua N || (genus) om. || Siliquia
genus leguminis, quod nos phaselum dicimus B || 10 PELVSIACAE LENTIS] philus
iacelontis P philusia caelestis N || philusium NP || hostis P hostes, corr.
hostiis N || 11 fluminis om. S || 12 Boetes PG, corr. bootes N || caeleste sidus
cuius occasus B || tardi] tarde GB, fort. leg. tardus] cum om. N || signis
om. B || 14 Boetes occidit S || Quod] qnd G q̄si P quasi N || autem] aut
subdidit *] subdidit 'et ad medias sementem extende pruinās', omnia com-
plexus est tempora, et vernum, quo legumen seritur, et autumnale, quo fru-
mentum S, cf. ad v. 230 || Quare] crē P Crem N || hi° N || 15 eius] ei N ||
idest om. G 1. est N || ligumina, corr. m. II leg- P || 15 s. serenda dicantur]
seri indicentur (seri indicentes P) codd. et B || 17 rel.] rī G r̄ NP || complexus N.

3 idest ante occasum — 4 Atlantidibus S similia B || 4 de Vergiliis — 5
synecdoche B || 8 s. plurimum, abundantem SB || 9 siliquam — leguminis simi-
lia B || 10 Pelusium — 11 nascitur S || 10 unum — 11 Nili B || 12 occasus — 13
Leone B || 13 verno scilicet — 14 subdidit S || 14 Quare — 16 non aestate.
Iunilius dicit B || 17 Omnia complexus — p. 243, 1 frumentum S similia B.

1 Probus] In Probi comm. nil tale legitur.

pora, et vernum, quo legumen seritur, et autumnale, quo frumentum, et multi volunt, (ita) hanc partem astrologiae librasse Virgilium, ut in omnibus utrumque tempus significaret, vernale (et) autumnale.

231. DIMENSVM propter annum divisum in IIII tempora, et per XII signa XII menses accipimus. 5

230. PRVINAS. Ros matutino tempore congelatus.

233. ZONAE. Translatio; nam proprie 'zonae' in terra intelliguntur, sed hic pro parallelois posuit.

235. EXTREMAE septentrionalis et australis.

237. DVAE MORTALIBVS solstitialis et hiemalis. 10

238. (VIA SECTA) zodiacus, quem 'signiferum' † oris dicimus.

235. Item QVAM CIRCVM EXTREMAE. Bene addidit 'extremae', idest ne eas circa igneam esse intellegeremus, quas constat temperatas esse vicinitate caloris et frigoris, quarum unam nos habitamus, alteram Antipodae, (ad quos) hinc torrente zona, hinc frigidis ire 15 prohibemur. Antipodae autem dicuntur, quod contra nos positi sunt contrarii vestigiis. Terram autem dicunt undique caelo et aere

1 quo] qd P, corr. quo N || 2 (ita) om., add. S || austrologia NP || librasse] liberasse *codd.* et B || 3 omnibus] ominibus (corr. omnibus P) NP || (et) om., add. S || autumnale N || 4 DIMENSVM] dimensionem NP || 4 s. et per] per G || 5 accipimus; * G || 6 PRVINAS — congelatus om. G || PRVINAS. Ros] pruinarios (corr. pruinarios N) NP || temp N || congelasto P congelastos, corr. -latus N || 7 zone P || translatio nam P translatione N translative nam B || proprie zonae] zonae propriae G || proprie] propriae || zonae] done (corr. m. II done P) NP || 7 s. intelliguntur om. B || 8 hic om. B || pro om. NP || parallelois] parallelis NG parabis P || posuit idest circulus B || 9 extrime P extrema N EXTREMAE zonae B || VII triangulares N || australes, corr. -is N || 10 DVAE MORTALIBVS — 12 CIRCVM EXTREMAE om. G, cf. *infra ad v. 235* || due (corr. m. II due P) NP || mortalibus P || solstitialis N || chemalis (corr. hiemalis N) NP australis B || 11 (VIA SECTA) om. || zodiacus NP || † oris] aris N *Fort. lemma ordo (v. 239) subest* || dicimus] om. NP, cf. *G infra ad v. 235* || zodiacus circulus, quem nos signiferum dicimus B zodiacum dicit, quem nos signiferum dicimus Sa || 12 extreme N extrime P || addidit] addit NP || extrime, corr. m. II-me P extreme N || 'extremae' addidit S || 13 idest om. S || eas, corr. has N || circa N || esse om. G || circa igneam esse] quae circa igneam sunt S || intellegeremur, corr. -mus m. II N intelligendas G || 13 s. esse temperatas S || 14 abitamus N || 15 antipode NP antipodes S || (ad quos) ex S *supplevi* || hinc torrente, corr. in torrente N || frigidis] frigidus NP || ire] iure G || 16 proibemur N || Antopode N Antipode] hinc torrente P || autem] enim S om. G || dē, corr. dicuntur N || quod] qua, corr. quia N qui P || positi P || 17 contrari (corr. contrarii N) NP contrariis S om. G || uestigis P || dē N || aere] here N here P.

2 et multi — 3 autumnale S || et multi — Virgilium B || 4 propter annum — tempora B || annum — tempora S || 4 s. et per — 5 accipimus S et similia B || 6 Ros — congelatus B || 7 Translatio — 8 posuit B || 9 septentrionalis et australis. Iunilius dicit B || 10 solstitialis et australis. Iunilius dicit B || 11 zodiacus circulus, quem nos signiferum dicimus. Iunilius dicit B et similia Sa || 12 Bene addidit — p. 244, 4 vicissim venit S.

cingi. Per has duas zonas in oblicum tenditur signifer circulus, qui solis continet cursum, unde fiunt II zonae frigidissimae, ad quas non accedit, una fervens, a qua paene numquam recedit, II temperatae, ad quas vicissim venit.

5 240. MVNDVS VT AD SCYTHIAM rel. Pro caelo mundus accipitur; nam 'mundi' nomine IIII elementa continentur. Quemadmodum enim erigitur mundus in septentrionalem plagam, ita declinatur in australem. Iam definitio est nostri climatis, idest nostrae habitationis, quae a Septentrione incipiens in australi desinit plaga.

10 RIPHAEAS ARCES. Scythiam dicit, cuius sunt montes Riphaei.

238. VIA SECTA. Eridani, fluminis Italiae, simulacrum in caelo dicitur esse.

241. LIBYAE. Regio Africae.

242. HIC VERTEX septentrionalis Arctos, ut Aratus dicit, quia 15 secundum clima nostri caeli arcticus circulus contra Orientem non venit, ut contra antarcticus supra non excurrit, quapropter partem

1 Per has autem *S* || obliquum *G* || tenditur | traditur *N* || signifer | ignifer || circulum, *corr. m. II* -us *P* || 2 solus, *corr. -is* *N* || continetur sum *P* continetur sum, *corr. continet cursum* *N* || fiunt | fit (*corr. fiunt* *N*) *NP* || zone *P* || frigidissime *N* || unde duae zonae frigidae fiunt *G* || *Post frigidissimae add. sunt* *P* fr, *eras. N* || unde etiam fit, ut duae zonae frigidissimae sint *S* || 3 non] numquam *S* || accedit | accidit *G* occidit *P* occidis, *corr. -it* *N* || a qua | aqua *GN* || pene || penemūq, *corr. pene numquam* *N* penenūq; *P* || 3 s. temperate *P* || 4 uenit, u *m. II* *P* || vicissim venit | *In G adduntur: DVAE MORTALIBVS solstitialis et hiemalis. zodiacus quem (q̄) signiferum dicimus, cf. supra ad v. 237. 238* || 5 scythiam f *P* scita. ā f *N* sithiā *G* || mundus pro caelo *G* || 6 *III om. P* || aelementa *P* || continentur | ignis aer aqua terra *add. B* || 7 erigitur | eregitur || in || *N* || declinantur *N* || 8 difinitio *G* difinico, *m. II* -tio *P* || nostri nī *P* nim, *eras. N* || climatis, cl *m. II* in ras. *N* || idest] · ÷ *NP* || nostrae] hoe (= nāē) *NP* || 9 abitationis *N* || q̄ á *G* q̄ et *NP* || in om. *N* || disinit *G* difinit, *m. II* disinit *P* || 10 RIPHAEAS — 13 Regio Africae *om. G* || Ripheas artes (*corr. arces*) *N* Riphia sarcem *P* || Scythiam *secundum Serv. et schol. Bern. scripsi riphiam* *P* ripheam *N* || sunt montes | montes sunt *B* || riphei *NP* || 11 hiridiane *N* hidiane *P* || italie *N* || simulacrum | lacrum *P* || celo *N* || 13 libi || *N* || effrice *P* aefrica, *corr. africe* *N* || 14 septentrionalis] septentriona *G* vii triona *NP* || arctas *N* || Aratus | aratos *NP* || quia] quā *G* || 15 clima nostri | clamanī *P* clāmanim *N* || caelo *N* || articus *PG* earticus *N* || 15 s. non venit | inuenit *G* || 16 antarticos *P* antarcticus *N* articus *G* || supri *P* supram, *corr. supra* *N* || 16 s. quapropter partem illam] quapropter illum *N* quia per illam *P*.

5 Pro caelo *B* || Pro caelo mundus accipitur *similia Sa* || 6 nam 'mundi' — continentur *B* || 8 Iam definitio — 9 plaga *SB add. Aratus et Iunilius dicit B* || 10 Scythiam — Riphaei *BS* || 14 septentrionalis — 16 non excurrit *similia Sa*.

14 Aratus | *Cf. Phaen. v. 5.*

illam in sphaera astrologi nulla pictura designant. SEMPER SVBLIMIS idest haec pars mundi nobis semper videtur.

243. STYX. Palus infernalis. (ILLVM). Axem notion idest australem, qui numquam nobis videtur, sicut borios. Et hic sunt variae opiniones philosophorum: alii dicunt, a nobis abscedentem 5 solem ire ad Antipodas, alii negant et volunt, illic tenebras esse perpetuas. Mire ait 'Styx atra' quasi de infernis. ATRA. Philosophi dicunt, (recedentes) animas hinc illic alia corpora induere.

245. CIRCVM PERQVE DVAS. Et 'circum' enim et 'per'; nam per utramque labitur, maiorem cauda tangens, alvo conplectens 10 minorem.

245. 246. IN MOREM FLVMINIS ARCTOS OCEANI METVENTES AEQVORE T. Haec refert ad fabulam. Nam hae duae pellices Iunonis fuisse dicuntur, quas postquam Iuppiter inter sidera retulit, Iuno rogavit Thetyn, suam nutricem, ne umquam pateretur eas 15 occidere, unde nunc 'metuentes' eas dicit. Thetys vero, Iunonis nutrix, Oceani uxor. Propter quod negantur occidere.

247. INTEMPESTA inapta vel grossa, septima pars noctis.

1 in sphaera] effera *G* tephera (*corr.* zephira) *N* zephera *P* || astrologii *G* | est *post* SVBLIMIS *add.* *NP* || 2 a nobis maior *Servii* librorum pars || semper a nobis *B* || semper] super *NP* || 3 Stix || palus ||||| *P* palis^u *N* || (ILLVM) lemma *addidi* || notion] nocon *P* mocon *N* || idest] ·· ·· *N* || 4 qui] q *N* quae *G* || numq *N* || a nobis maior *Servii* librorum pars || a nobis numquam *S* || borios] boreos *NP* || sunt *om.* *G* || 5 uarie *N* || philosophorum opiniones *G* || abscedentem] abscedentem *NP* || 6 negunt, *corr.* negant *N* || esse tenebras *G* || 7 stix || quasi] q̄si *P* quasi *N* || infernis] infernas *P* inferis *G* *SB* || philosophiⁱ *G* || 8 dn̄, *corr.* dn̄t *N* | (recedentes) *ex* *S* *supplevi* || illic] illinc *PG* || alia] alii *N* || recedentes hinc animas illic alia corpora sortiri *S* || induere] indueri, *corr.* -re *N* indueri *P* indui *G* || 9 PERQVE DVAS. Et] per quem *G* || 10 utramque] utrumque *G* || labiter *P* || Circum enim et per utramque labitur *B* || alueo, *corr.* aluo *G* || 12 IN MOREM -- 13 AEQVORE T.] M̄|||orē fluminis. o. m. a. t. *G* flāmā oī metā eq̄re *NP* | 13 Haec] hoc *S* || refert] referi *N* refertur *S* || hae duae] ne duę *N* non eduae *P* || pelices *G* || 14 innois, in *m.* *II* in *ras.* *N* ||-||-nois *P* || quas *om.* *P* || iupiter *G* iopiter *P* iōpiter *N* || retullit *P* || in siderum rettulit numerum *S* || 15 rogavit] regnavit *NP* || thithin *G* tithin *P* tithim, *corr.* tethim *N* || patiretur *P* || eas pateretur *S* || 16 nunc] nō *N* || dicit eas *NP* dixit, *om.* eas, *add.* scilicet nutricem Iunonis *S* || thithis *G* athis *P*, *corr.* tethis *N* || vero] ||||| *N* || 17 ociani *G* occiani *P* || uxor] ||||| *P* || Propter quod — p. 246, 6 universa noscuntur *om.* *G* || Propter quod] propter *NP* || 18 inapta] non apta *B* || grossa *P* glosa *N* crassa *S* | septima] vii *NP*.

1 astrologi — designant *B* || 2 idest — videtur *S* || haec pars — videtur *B* | 3 Axem — 4 sicut boreus *B* || 3 Axem — 5 philosophorum *similia* *S* || 5 alii dicunt — 7 perpetuas *S* || 7 Mire — de infernis *similia* *S* || quasi de inferis *B* | Philosophi — 8 induere *similia* *S* || 9 Et 'circum' — 11 minorem *S* *similia* *B* || 13 Haec — ad fabulam *similia* *S* || Nam hae — 16 'metuentes' eas dicit *S*, *similia*, *add.* Gaudentius dicit *B* || 18 inapta *similia* *B* || grossa *similia* *S*.

Posset sane hoc fieri in aliqua parte mundi, ut paene sibi totum vindicet nox.

250. EQVIS. Apud poetas sol equos et currum habere dicitur.

253. HINC. Ex ratione philosophiae vel astrologiae, et iam
5 conclusio est; nam hoc dicit: non sine causa intuemur siderum ortus
et occasus: hinc enim universa noscuntur.

252. CAELO aere.

254. INFIDVM. Lucretius: Infidi maris insidias viresque
dolosque.

10 258. TEMPORIBVS PAREM idest verno, aestivo, autumnali, hiberno:
de rebus contrariis fecit declinationem dicendo 'parem', revera
enim nihil est tam diversum et contrarium inter se, quam aestas
hiemi et e contra.

260. MVLTA usque DATVR. Hic est ordo: multa maturare
15 datur, quae forent in serenitate properanda. Nam male (quidam)
'forent' esse praesentis temporis volunt, ut sit sensus: multa sunt
properanda, quae maturare datur. MOX CAELO SERENO idest in
usum caeli sereni multa maturare datur, idest celeriter facere, quae

1 Posset sane] posse autem *S* || pene *NP* || 3 equis, *corr.* equis *N* || equos |
equas *N* || 4 philosophie *N* philophae *P* || astrologie *N* || 5 non *om.* *N* || caupa,
corr. causa *N* || intuemus *P* intuom, *corr.* intuemur *N* || ort *P* orit, *corr.* ortū *N* ||
6 occā *N* hoccā, *corr.* *m.* *II* *P* || hic *P* || uniumsa, *corr.* uniūsa *N* || noscuntur |
nascuntur *NP* Sic et *codd.* *VL* *Serviāni*, sed noscuntur *procul dubio verum est*
7 CAELO aere] aloere, *corr.* caelo gre *P* Pro his in *G* haec habentur: Dubio
caelo: etiam dubii erimus caeli sive quando dubium caelum, intempestatis et
serenitatis indicium (inditium) discernitur hac ratione || 8 INFIDVM] Insidium *NP*
ut lucretius *G* || Infidi] insidi *N* indi *P* || indias *G* || uiresq *N* || 9 dolosq *N*
dolum *G* || 10 TEMPORIBVS *om.* *G* || estiuo *N* astiuo, *corr.* *m.* *II* ae- *P* || autumnali |
autumno *codd.* et *B* || hibernoque *G* Praeterea in *G* haec adduntur: idest aequali
trium mensium in unoquoque anni tempore idest de calore et frigore || 11 contrariis
P || declinationem] declamationem *Serviūsi* || discendo *P*, *corr.* dicendo *N* |
'parem'] partem *NP* || 12 s. q. estas chemi *P* que esca scēmi *N* quam aestas et
hiems *GS* || 13 et e contra *om.* *GS* || sontra, *corr.* contra *N* || 14 MVLTA usque
— p. 247, 7 maturate fugam *om.* *G*, sed priora usque ad p. 247, 4 velociter post
p. 247, 11 agriculturae petitionem inserta leguntur || MVLTA usque DATVR. Hic est
ordo] Maturare ordo est *G* || Hic est ordo] Ordo est *SB* || 15 datur] datur *NP* |
que *P* et *G* || serenitates *N* || Nam male — 16 s. sunt properanda per haplogra-
phiam *om.* *N* || (quidam) ex *Servio* et *schol. Bern. supplevi* || 16 praesentis tem-
poris] pro semper || 17 que *P* qua *N* et *G* || mature *N* || 17 s. in usum |
inuisum *G* || 18 caeli *P* || serena, *corr.* sereni *G* || datur — p. 247, 1 caelo sereno
addito signo in *margin.* *m.* *I* *P* || maturare *om.* *G* || idest *add.* *m.* *II* *P* et *S* ||
caeleriter *P* || faci re *P* || quae] et *G*.

1 Posset sane — 2 vindicet nox, *add.* probat Britannia, quae lucis dives, vix
quoddam spatium noctibus cedit *S* || 4 Ex ratione astrologiae — 6 universa
noscuntur *S*, *add.* Gaudentius dicit *B* || 10 PAREM verno — hiberno *B* || 11 de rebus
contrariis — dicendo 'parem' *S* || revera — 12 s. aestas hiemi fere paria *S* similia
B || 14 Hic est ordo — 17 maturare datur similia *SB* || 17 s. in usum caeli sereni *S* ||
18 multa maturare — p. 247, 2 dum festinas fere paria *S* || idest celeriter facere *B*.

8. Lucretius] *II*, 557.

si velis caelo sereno properanter facere, non diligenter facere poteris, dum festinas. 'Maturare' verbum habet duas significationes: dicitur enim 'maturare' tarde, idest sensim aliquid facere, dicitur et pro 'velociter', ut Plautus in Curculione: qui homo maturare quae-
sivit pecuniam, nisi eam mature parserit, substantiae 5
deest. Hic ergo duo sensus possunt accipi, ut ipse alibi de celeritate dixit <A. I, 137>: Maturate fugam.

259. FRIGIDVS et rel. usque DATVR. Monet agricolam debere aliqua opera facere, quibus minime nocent imbres et quae in sereno caelo facienda esse sibi necessaria, quae celeriter operaretur propter 10
agriculturae petitionem.

262. LINTRES duas significationes habet, nam intellegitur hoc nomen et pro navibus et pro vase concavo, ubi vulgo oliva portatur.

261. PROCVDIT idest cudendo extenuat. 15

263. AVT PECORI SIGNVM idest facit characteres, quibus pecora signantur.

AVT NVMEROS ACERVIS idest tesseras, quibus frumentorum numerus designatur. Nam numerum pro litteris posuit.

1 uellis *P*, corr. uelis *N* || celo, *m. II* celo *P* caeli *G* || properantur *N* || facere properanter *G* || diligentur *N* || facere, non diligenter facere] re non diligenter face *m. II* *P* || poteris] potest *G* || poteris facere *S* || 2 festinas] festinans *NP* festinus *G* || 'Maturare' verbum] Hoc verbum *B* || duas habet *GB* | signs *N* || 3 enim *om. NP* || tarde] trade *NP* || sensim] sensum *NP* || facire *P* | dicitur et pro] dicitur quid *NP* et dicitur pro *B* || 4 velociter] ueloq; cī *P* | ueloqim; *N* || Plautus] clautus *NP* || curcullione *P* || 4 s. q̄siū *N* quissuit *P* | 5 mature parserit] mactire quis siuerit *NP* || 6 duo] vi *N* || possū *N* possum *P* || ipsi *N* || 6 s. claritate *P*, corr. celeritate *N* || ut ipse alibi de celeritate dixit] ut de velocitate ait *B* || 7 maturare *P*, corr. maturate *N* || 8 FRIGIDVS et rel. usque DATVR] Frigidus imber et rī. *G* || rel.] rī || agricolam] agriculam || 9 facere] agere *G* | et quae] et q; *P* et q̄ et *N* Fort. leg. et quaedam || 10 celo, corr. *m. II* celo *NP* || que *P* || celeritur *N* tam celeriter *G* || 11 agriculture *N* || petitionem] Post haec in *G* habes, quae supra p. 246, 14 — p. 247, 4 leguntur: Maturare ordo est: multa maturare datur — idest sensim aliquid facere, dicitur et pro 'velociter' || 12 duas | 11. *NP* || significationes] sign̄ *G* signa *N* sign̄ *P* || 13 nomen] nō *P* nom, corr. nomini *N* || uasse *P*, corr. uase *N* || vulgo] uult *NP om. G* || oliva] uua *GS* | vasa concava in quibus premuntur uvae *B* || 15 PROCVDIT — extenuat *om. G* | procludit *P* prcludit, corr. prucudit *N* || 1. ÷ *N* || 16 peccori *N* || signvm] siḡ *P*, corr. signat *N om. G* || caractares *N* carecteres *PG* || peccora *N* || 17 signantur] significantur *G* || 18 num̄ *P*, corr. numeros *N* || accer̄ *P*, corr. accerbis *N* | 1. ÷ *N om. G* || tessares, corr. tessaras *N* || 19 numeros *N* || signatur *B* || Nam numerum] numerum Nam *N* nam nūr *G* nam numeros *S*.

2 'Maturare' verbum — 3 s. et pro 'velociter' *B similia Sa* || 6 Hic ergo — 7 fugam *similia*, add. Iunilius dicit *B* || 12 duas significationes — 14 portatur *similia Sa et add.* Iunilius dicit *B* || 15 cudendo extenuat *S similia B* || 16 idest facit — 17 signantur *S* || characteres — 17 signatur *B* || 18 tesseras — 19 posuit *S* || tesseras — 19 designatur *B*.

4 Plautus in Curculione] V. 383 s.: Mature qui quaesivit homo pecuniam, Nisi eam mature parsit, mature esurit.

264. VALLOS palos; 'paxilli' diminutive.
FURCAS quibus fulciuntur vites et spinae coacervantur.
265. AMERINA RETINACVLA quibus vites ligantur, quae virgae vel vimina abundant circa Amerinum oppidum Italiae.
- 5 266. FACILIS flexibilis.
RVBEA. Rubi oppidum in Apulia hoc genere viminis abundans.
Item RVBEA VIRGA ex arbore rubi facta.
FISCINA genus virgae, ubi caseum premitur, diminutive 'fiscilla'.
- 10 267. NVNC TORRETE praeparate panem, quo utamini in serenitate, ut prius torreantur idest siccentur, dein molantur.
268. QVIPPE ETIAM rel. Non mirum, rusticum aliqua facere debere per pluvias, cum sint quaedam, quae facere possit etiam festis diebus.
269. (FAS). 'Fas' divinum, 'ius' humanum, vel 'fas' ad homines, 15 'iura' ad Deos.
RIVOS DEDVCERE idest siccare; nam 'deducere' siccare, 'in-

1 puxilli *P*, corr. paxilli *N* paxilla *G* || diminutivae *G* || 2 forcas *PG*, corr. furcas *N* || idest ante quibus add. *G* || qui, corr. qui^b *N* || spine *P* spino, corr. spine *N* || coarcebantur *N* || 3 AMERINA om. *G* || virgas de quibus *S* || que *P* uirge *NP* || 4 vimina | uirina *NP* || vel vimina om. *S* || habundant *P* habundant, corr. -dant *N* || circa | urca *P* || opidum *NP* || italie *N* || 5 FACILIS flexibilis om. *G* || 6 RVBEA. Rubi — 7 rubi facta | Horum ordo habitusque in *G* talis est: Rubea idest ex arbore rubi facta uel rubea rûbi oppidum in appulia uel in thessalia quae hoc genere uiminis abundat || Rubi | rube, corr. *m. I* rubi *P* rûbi *G* | opidum *NP* || hoc | h *N* || habundans *N* habundant, corr. *m. II* -dans *P* || 7 rubi | rube *N* || 8 fascina *P* || uirge *NP* || caseum *P*, corr. caseum *N* || pmitur *G* | diminutive | ðm, corr. ðnitive *N* dein *PG* || fiscilla | fiscella *N* fiscilla, isc *m. II* in ras. *P* || 9 NVNC | ñc *N* hunc *P* om. *G* || torrite *P* torrite, corr. torrete *N* | praeparate, corr. *m. II* p̄praeparate *P* praeparate *G* || panem | funem *NP* || utamini uitamini *NP* || 10 ut | et *B* || pius *N* || torreantur | torrentur *B* torpeantur *P* torpeant *N* torreatur *G* || 11 siccentur | siccantur *N* siccentur *PG* siccantur *B* || dein molantur | deinde immolantur *NP* dein immolatur *G* indie moliantur *B* || molantur | Post haec in *G* addita sunt haec: frangite saxo idest ordo peruersus quia frangere saxo antecedit (saxte cedit cod., corr. *m. I*)

11 QVIPPE ETIAM rel. | Quaedam *G* || rel. | f̄¹ *N* f̄ *P* || Non mirum nimirum codd. non mirum est *S* || rusticum | rustici *N* rustici // *P* || 12 quaedam om. *NP* que *P* qua, corr. quæ *N* || 14 (FAS) lemma suppleri || 'Fas' divinum — 15 ad Deos om. *G* || 'ius' humanum | iufismanum *P* luuismanū, corr. Iouis manū *N* || 15 'iura' | uira, corr. uera *N* || adeos *N* adeos, corr. *m. II* *P* || 16 RIVOS | uiros, corr. ueros *NP* || 16s. nam 'deducere' siccare, 'inducere' inrigare est, nam inrigare inducere est *GS* || sicare *P*.

1 palos *Sa* || 2 quibus — 4 Italiae *S* similia, add. Iunilius dicit *B* || 5 FACILIS flexibilis *B* || 6 RVBEA — abundans, add. Iunilius dicit *B* similia *S* || 8 ubi (in qua *B*) caseum premitur *B* || 9 praeparate — 9s. in serenitate *S* || praeparate panem *B* || 10 ut prius — molantur fere paria *B* || 11 Non mirum — 13 festis diebus *S* || 14 'Fas' divinum, 'ius' humanum, add. Iunilius dicit *B*, similia *S* || 14s. 'fas' ad homines, 'iura' ad Deos *B* contraria *S* || 16 DEDVCERE — p. 249, 1 inducit fluvium similia *S* || DEDVCERE — p. 249, 1 inrigare est similia *B*.

ducere' inrigare est, ut <G. I, 106>: Deinde satis inducit fluvium.

271. INSIDIAS AVIBVS. Non de aucupatione loquitur, sed iubet aves a satis prohibere referens ad illud <G. I, 119>: nihil inprobus anser.

VEPRES. Spinosum virgulti genus masculini generis, ut <A. VIII, 645>: sparsi rorabant sanguine vepres.

272. BALANTVM GREGEM idest salutifero lavari fluvio oportet; nam in tertio <G. III, 441 ss.> dicit, scabie temptari, nisi laventur, animalia.

273. TARDI vel naturaliter vel onusti.

AGITATOR verberator ab agendo dictus.

274. VILIBVS abundantibus.

273. ASELLI diminutio 'asini' est.

274. LAPIDEM INCVSVM reffectum perforatum, molam manualementem 15
cudendo asperatam.

275. MASSAM PICIS. Aut qui oleum aut poma portaverit, aut certe ideo ait 'reportat', quia pix in agris nascitur et in urbe retractata (in agrum) a plerisque reportatur.

1 inrigare] inrigare *P* inrigare, *corr.* insiccare *N* || inducit] inducerit *P* induceret *N* || 1 s. fluvius, *corr. m. I* -ium *P* || 3 insidias, *post. s. m. II* in ras. *N* || aucupatione *P* ^{ucu}apoe/////|| *N* aucupationibus *B* || loquitur, *corr.* loquitur *N* || sed aues iubet *G* || sed] si *N* || iubet] iubes *N* iuves *P* || 4 á satis *G* aut satis *P* am ratis *N* || a satis aves *B* || prohiberi *G* *B* || referens *P* || illud, *llud m. II* *P* || referens ad illud] ut *B* || improbus *G* || 6 uipres *P* uip̄s *N* || masculini] mās || generis] gēn *P* gēns, *eras. N* || ut *om. NP* || 7 sparris *N* || rorabant] roborant || a sanguine *G* || uipres *P* uip̄s, *corr. uep̄s N* || 8 BALANTVM GREGEM — 16 cudendo asperatam *om. G* || Balantium *P*, *corr. -tum N* || GREGEM] gēi *NP* || 1. ÷ *N* || salutifero *P* || 9 tertio, *corr. m. II* tertio *P* || scabiae *P* || temptaturi *P* temptaturi *N* || 11 honusti *P* || 12 uerberatur, *corr. -tor N* || agendo] egendo *NP* || 13 abundantibus *P* || 14 asilli *P*, *corr. aselli N* || assini *NP* || 15 incusum *N* || reffectum] reparatum reffectum *B* || molam] molem *P* monem *N* || manualementem *N* || 16 cudende *N* || asperatam] asperatum *NP* || 17 māsam *N* || pices *P*, *corr. picis N* || Aut qui oleum] aut quoleum *P* aquoleum, *corr. an oleum N* || aut] am *N* vel *S* || poma] qui poma *G* || portaverit] portavit *G* portaverat *Servii codicum pars maior* || 17 s. aut certe ideo] autōrtei deo *N* || 18 'reportat' quia] reportatur q̄ *N* || et *om. N* || urbe, *corr. orbe N* urbem *G* || 19 retractata] retracta *codd. et B* distracta *S* || (in agrum) *ex Servio et schol. Bern. supplevi* || a] á *G* aut *NP* || plerisq̄ *N*.

3 Non de aucupatione — 4 s. inprobus anser *similia B* || 6 masculini generis *B* || 8 idest salutifero *S* || 9 nam in tertio — 10 animalia *fere paria S, similia B* || 11 onusti *B* || 12 AGITATOR — dictus *SB* || 13 VILIBVS abundantibus *SB* || 14 ASELLI asini *B* || 15 INCVSVM reparatum reffectum perforatum. Gaudentius dicit *B* || 15 molam — 16 asperatam *S* || molam manualementem *B* || 17 Aut qui — 19 reportatur *S* || 18 quia pix — 19 reportatur *B*.

1 Deinde] *G. I, 106*: Deinde satis fluvium inducit.

276. IPSA DIES rel. Ordo est: ipsa luna alios dies alio ordine dedit felices operum, idest non eosdem ad omnia felices, sed alios aliis rebus aptos. Plenissime de lunae diebus omnibus expressit Hesiodus, quam rem iste praelibat.

5 277. QUINTAM FVGE. Dicitur enim hic numerus Minervae esse consecratus, quam sterilem esse constat; inde sterilia omnia quinta luna nata esse dicuntur, ut Orcus, Furiæ, Gigantes. PALLIDVS quod pallidos morte facit. Steriles EVMENIDES, quæ crinem vipereum habuisse dicuntur.

10 278. SATAE pro 'creatae'.

279. (SAEVVM). 'Saevus' nunc crudelem, nunc fortem significat. TYPHOEA accusativus.

280. FRATRES. Geminos Aloidas dicit, Otum et Ephialtem.

281. (PELIO OSSAM). Pelion et Ossa montes Thessaliae.

15 283. EXSTRVCTOS MONTES: ab eis.

284. SEPTIMA POST DECIMAM. Aut septimam decimam dicit aut hoc dicit: felix quidem est septima, sed felicior decima, ut primum locum decimæ relinquat.

1 IPSA DIES — 4 iste praelibat om. G || rel.] r1 || 2 operum — felices om. B || 3 lune] luna NP || expsit P expsscit, corr. expssit N || 4 Hesiodus hisiodus NP || iste] brevis iste S || prolibet P, corr. prelibat N || 5 enim om. B || minerue N || esse om. G || 6 consecratos P || inde] unde B || inde sterilia omnia] unde etiam omnia sterilia S || sterilia] sterilia sunt P stelia sunt N || 7 esse nata B || Orcus] ortus G || Furiæ — 9 habuisse dicuntur om. G || Furiæ] simia P sime, corr. siue N || 8 quod] q N que P quia SB || morti, corr. morte N, om. SB || Steriles EVMENIDES] Eumenides steriles B || EVMENIDES] eum nudes P eum nudes, corr. enim nodos N || quae] qui NP || vipereum] ui per uim P uipere N || 10 sate NP || create N An leg. SATAE procreatae? || 11 (SAEVVM) lemma supplevi || sevus NG, corr. m. II sevus P || nunc] non NP || nunc] si, corr. sed N || significant, corr. m. II P siget^{nif} N || 12 TYPHOEA accusativus — 13 EXSTRVCTOS MONTES: ab eis om. G || Tiphoea P Thipoea N || accus N accus P || 13 fratrum, corr. frats N || alioidas, corr. m. II P allioidas N || dr N || Otum et Ephialtem] otub cutone piagun t efialem P otum t cutone piagun t efialem N || 14 (PELIO OSSAM) lemma supplevi || tessaliae P || 15 Exstructes P Extractes N || montes] mortes N || 16 POST] p N || Aut] a P, eras. N || septimam] sept N sept N sep G || 17 hoc] enim (= a) P tt (= h) N || 17 septima] vii N xa N || 18 primum locum] prius locus G || decime P x N || relinquat] relinquatur.

1 Ordo est — 3 aptos, add. Iunilius dicit B || 2 s. sed alios aliis rebus aptos Sa || 3 Plenissime — 4 praelibat S, similia B || 5 Dicitur enim — 7 Gigantes S || Dicitur — 7 dicuntur, add. Gaudentius dicit B || 7 PALLIDVS — 8 facit SB || 8 Steriles EVMENIDES B || 11 'Saevus' nunc crudelem nunc fortem significat similia, add. Iunilius dicit B || 13 Geminos — Ephialtem similia B et S Sa || 14 montes Thessaliae B || 16 Aut septimam — 18 relinquat S || 17 felix quidem — decima, add. Gaudentius dicit B.

4 Hesiodus] *Opp. et Dd. v. 765 ss.*

286. NONA FVGAE MELIOR CONTRARIA FVRTIS. Non, ut stultis videtur, Virgilius aut servis fugam suadet aut eis indicat dies, quibus semet a rapinis contineant.

287. ADEO: valde. Diligens divisio temporum; primo enim quatuor partes anni exsecutus est, deinde dies lunares, modo horas, in 5 quas dividitur nox et dies.

NOCTE nomen est, ut ei Horatius praepositionem iunxerit: de nocte latrones. Nam adverbium 'noctu' facit, sicut 'diu'; Sallustius: diu noctuque laborare.

288. SOLE NOVO ortu novo. 10

EOVS stella Veneris; alii Iunonis interpretantur, alii Cephei et Aurorae filium Hesperum tradunt, qui cum Venere de pulchritudine contendit, sed magis Veneris stella est <A. VIII, 590>: Quem Venus ante alios astrorum diligit ignes. Item 'Eous' Lucifer, alii Hesperum putant. 15

291. ET QVIDAM SEROS: 'quidam' hic pro 'aliquis' intellegendum est; 'quidam' enim ad certam personam refertur.

HIBERNI AD LVMINIS IGNES pro 'hiberni ad lumen ignis'.

292. INSPICAT incidit, infindit, acuit.

1 Nonna P || fuge || MELIOR CONTRARIA FVRTIS om. G || contrariae P || Non, ut | ut non NP idest ut G || 2 aut servis | a seruis NP || aut fugam servis S || aut | et NP || eis | es P ⁱ es N huius G || indicat | inducet, corr. m. II indicet P indicet N || 3 sem^{et} N sē P se GS || rapinnis N ^{ap}pinis G || contineat P continat N abstineant S custodiant uel contineant G || 4 ADEO | Multa adeo G || deligens P || 6 diuit^{di} N || dividitur nox et dies | dies et nox diuiditur G et dies noxque dividitur B || 7 note N || adeo ut ei S || ei om. G || Horatius | oratius || prepositionem P praeposuit G || iunxit NG ⁱ unxit, corr. m. II P || praepositionem iunxerit | iunxerit praepositionem S || 8 Nam | non P || 'diu' | dius, corr. dīt N ut G || Sallustius | salustius || 9 die N || 10 SOLE NOVO ortu novo om. G || 11 eoius, corr. eous N || interptantur G uñ nñ P uñ pñ N om. B || ali N || chephei G || 12 aurore NP || filium Hesperum | filiam her per P filico nes p̄ N || Hesperum om. B || cum | & G || 12 s. pulchritudine N || 13 Quem | quem N q̄ G || 14 uenos P, corr. uenus N || anstrorum, corr. m. II P || dilegit P || 15 esperum N || 16 ET QVIDAM | Quidam G || 17 'quidam' enim om. G || refertur, corr. refertur N || 18 HIBERNI AD LVMINIS — p. 252, 6 s. in Ebrii et Cornelian trepidis om. G || LVMINIS | lū P luñ N || ignis N || lumen | lū P luñ N || ignes P, corr. ignis N || 19 incidit P || infindit | findit B Sa.

1 Non ut stultis — 3 contineant S || 4 ADEO valde BS || Diligens — 6 nox et dies, add. Iunilius dicit B || 7 nomen est — 9 laborare S similia B || 11 stella Veneris — 13 Veneris stella est B || 14 Lucifer Sa || 16 'quidam' hic — 17 refertur similia B || 19 incidit S || incidit — acuit alio ordine B.

7 Horatius | *Epist. I, 2, 32*: Ut iugulent hominem, surgunt de nocte latrones || 8 Sallustius | *Cf. Iug. 38, 3; 44, 5; 70, 1; Cat. 27, 2.*

- 294 PECTINE a quo tela densetur.
295. MVSTI vini novi. Hic versus est una syllaba longior, sed sine vitio, ut ille <A. II, 745>: Quem non incusavi amens hominumque Deorumque?
- 5 VVLCANO igne. DECOQVIT passam facit.
296. TREPIDI ferventis, saltantis. AENI calathi vel lebetis. In Ebrii et Corneliani 'trepidis'.
297. CERES messis per metonymiam.
298. TOSTAS torridas.
- 10 299. NVDVS ARA rel. Expeditus, adeo sereno caelo, ut amictus possis contemnere. HIEMS IGNAVA propter frigus; ignavum reddit colonum plerumque frigus.
300. PARTO parato.
302. GENIALIS voluptuosa, convivalis, quia tunc genio suo
- 15 indulgent.
303. PRESSAE onustae.
304. CORONAS. Aut revera coronas (aut) spiras funium accipi-

1 aco, *corr. m. II* a quo *P* || densetur | tensentur, *corr. textitur N* || 2 uino *P*, *corr. uini N* || sillaba *NP* || longior *om. NP* || longior est una syllaba *BSa* 3 incusavi amens | cussam am *NP* || 3 s. hominumque | nominū *P* mominum *N* || 4 Deorumque | deorum qui *P* dex qui, *corr. dico qui N* || 5 ulcano *P* ^ulcano *N*, igni *B* || decocit *P*, *corr. decoquit N* || pasam *N* idest uvam passam *B* || 6 trepidi *N* trepi *P* || feruentessaltantes, *corr. -te N* fer uentes altantes *P* || eni, *m. II* eni *P* eni *N* || calathi | calabi *NP* || libete *P* bibete, *corr. lebete N* || 6 s. In Ebrii et Corneliani | inebriet corani *P* inebriat coram *N* || 7 tripidis *P* || 8 metonymiam *NP* metonymiam ostendit inuentum per inuentorem *G* || 9 torridis *P*, *corr. torrides N* idest torridas *G* || 10 rel. | *r P r*, *corr. r[†] N om. G* || Expeditus | idest expeditus *G* iuxta Hesiodum *B* || ad//eo *P* || amictus | amictum *SB* || 10 s. ut amictus possis contemnere | *om. G*, sed *m. I* in marg. suppl. $\div$ signo praemisso: ut mictus contemnere possis || 11 contemnere possis *B* || possis, *ult. s m. II* in ras. *P* || contepnere *N* || HIEMS IGNAVA — 13 PARTO parato *om. G* || hemi signaua *P* hiemis ignaua *N* || propter | $\overline{p}p$ *P* || reddidit, *corr. reddit N* || 13 poro *N* parate *P* || 14 voluptuosa | idest uoluptuosus *G* uoluntuossa *P* uolutuosa, *corr. uoluptuosa N* || convivalis | conuiuiales *G* convivalis *S* || tunc *om. G* || suo *supra lin. m. I G* || 15 indulgent *P* || 16 PRESSAE onustae *om. G* || $\dot{i}se$ *N* prase *P* honustae *N* honuste, *corr. m. II* -te *P* || 17 Aut *supra lin. m. I G* || coronas | coronae *P* corone *N* || (aut) spiras | spiras *G* spinas *NP* || fumum *N* funimum *P* finium, *corr. m. II G*.

2 Hic versus — 2 s. sed sine vitio *Sa*, et *add.* Iunilius dicit *B* || 5 VVLCANO igni *B* || passam facit *B* || 6 ferventis *B* || 8 messis per metonymiam *similia B* || 10 adeo sereno — 11 contemnere *SB* || 11 s. ignavum reddit colonum *S similia B* || 13 PARTO parato *B* || 14 voluptuosa, convivalis *SB* quia — 15 indulgent *similia SB* || 16 PRESSAE onustae *SB* || 17 Aut revera — accipimus *S*.

mus sive post evasum mare nautae inponunt navibus insignia victoriae.

305. QVERNAS ex quercu. Sunt aliquae derivationes ex usu magis quam ex ratione venientes, ut 'quernus', ut 'ficulnus', 'ilignum', 'colurnum', a corylo, ilice, fico, quercu. STRINGERE decutere. 5

306. MYRTA neutri generis. CRVENTA quia matura cruoris imitantur colorem, vel de sanguine Adonis, vel quod sucum cruori similem habeant, vel quod belli tempore inde hastilia fiant.

307. PEDICAS laqueos, quibus pedes innectuntur.

308. AVRITOS magnas aures habentes. † Abscenam insulam. 10

309. BALEARIS FVNDAE. Balesares insulae Hispani maris vicinae inter se, ubi primum dicitur fundae militaris usus inventus esse.

310. NIX ALTA cacemphaton.

311. QVID TEMPESTATES rel. Verno et autumnali tempore fiunt tempestates, quando nec plena aestas est. nec plena hiems, unde 15

1 euassum *P*, corr. euasum *N* || naute *NP om. G* || 2 victorie, corr. -ie *N* || victoriae] *Post haec in G adduntur*: Sed tamen et querñ et rī idest quamuis tibi dixi <v. 302>: cura resoluitur hieme, quaedam tamen opera hiemalia sunt exercenda in agricultura, ut quaedam domi in noctibus ad hiberni luminis ignes seros <v. 291> || 3 ex quercu] excer su *P* ex arcu *N om. G* || alique *NP* || dirinationes *PG* || usū *P* u//su *G* || 4 ex] ex^h ac, h *m. II P* ex//// *N* || quernas *NP* et maior *Servii codd. pars* || ut 'ficulnus' 'ilignum'] uel ficulnus silignum *P* uel ficulneūsilignum, i ante l eras. *N* || ut quernus ex quercu ficulnus lignum *G* || 5 'colurnum'] colonum *P* colōnum *N* || corilo *G* corillo *P*, corr. corilo *N* || illite *P* || fico// *G* fico *om. N* || quercu, cu in ras. *N* || quercu] *Post haec in G adduntur*: hinc fructum quercus putamus esse quernam (leg. quernum) || 5 s. STRINGERE decutere. MYRTA neutri generis *om. G* || 6 MYRTA neutri] mistaneum *NP* || generis] genus *N* geñ *P* || quia *om. G* || cruoris, corr. -es *N* || 6 s. emitantur *P* emittantur *N* emitantur *G* || 7 quod] q *N* qui, *m. II* q *P* quia *G* || succum *N* || cruori] cruoris *G* || 7 s. cruori similem] in cruoris similem (corr. similitudinem) *N* || 8 quod] quam, corr. quia *N* qui *P* quia *G* || hastilia] astilia *NP* hostilia *G* || fiant] fiunt *GB* || 9 PEDICAS — 10 † Abscenam insulam *om. G* || 10 auritas *N* || magnos *N* magitas (as *m. II in ras.*) miagnas *P* | abs cenā *P* abscenā *N* || insulam *NP* *An sunt rudeva de Balaearibus insulis scholii*: Balesares vicinae insulae? cf. ad v. 309 || 11 funde *NP om. G* || Balesares] balearis *NP* || insole *NP* || uicine *N*, corr. ē *P* || 12 primum] primam *NP* || funde *NP* || inventus] inuenit *G* || esse] est *NP om. GB* || 13 NIX ALTA cacemphaton *om. G* || cacenfatōn *P* cacenfatim^o *N* || 14 QVID] qui *N* || tempestas *P* || rel.] ī *NP om. G* || fiunt tempore *G* || 15 quando] quā *N* quia *B* || estas *P* ÷ stis, corr. ÷ estis *N* || chems *P*, corr. hiems *N* hiemps *G*.

3 ex quercu *B* || Sunt aliquae — 5 quercu *S similia B* || 5 STRINGERE decutere *B* || 6 quia matura — 7 colorem fere paria *S* || 7 de sanguine Adonis — 8 hastilia fiunt *B* || 9 laqueos — innectuntur similia *SB* || 10 magnas aures habentes similia *SB* || 11 Balesares insulae — 12 inventus esse *B* et similia *SSa* || 13 cacemphaton *B* || 14 Verno — p. 254, 2 efficit tempestates *S*, similia *B*.

medium et confine utriusque temporis ex coniunctione rerum contrariarum efficit tempestates. SIDERA frigora.

313. VIGILANDA providenda. RVIT praecipitatur.

314. SPICEA IAM CAMPIS. 'Spicos' de maturis frugibus abusive 5 dicimus; nam proprie 'spicus' est, cum per culmi folliculum, idest extremum tumorem, aristae . . . . . INHORRVIT intremiscit.

315. FRUMENTA LACTANTIA adhuc tenuia et lactis plena. Varro in libro divinarum dicit, Deum esse Lactantem, qui se infundit segetibus et eas facit lactescere [lactea esse]. Et sciendum, inter 10 'lactantem' et 'lactentem' hoc interesse, quod 'lactans' est, qui lac praebet, 'lactens', cui praebetur.

317. STRINGERET secaret, meteret, ut ibi <Ecl. IX, 60 s.>: densas Agricolae stringunt frondes.

318. OMNIA pro 'omnium ventorum'.

15 320. SVBLIMEM pro 'sublime', quod sublime portarent erutam segetem. TVRBINE NIGRO tempestate noxia.

321. HIEMS tempestas. CVLMVM LEVEM. 'Culmus' spica, 'stipulae' vero ipsa folia.

1 s. contrariarum] contrarias || 2 tempestates] In G insuper haec leguntur: et hic praepone ut praecaueat unusquisque || SIDERA] side N || frigora N

3 VIGILANDA — praecipitatur om. G || uigilando N || providenda vigilanter S || precipitatur P || cipitatur N || 4 SPICEA] spiceta P, corr. spica N || 'Spicos' spicas (add. m. II P) NP spicos G || de om. G || abussive P abusiue N || 5 propriae PG || per] pre N || idest supra lin. m. I G .i. ÷ N || 6 aristae P om. N Post aristae apud Servium haec insuper leguntur: adhuc tennes in modum spiculi eminent || 6 s. INHORRVIT intremiscit. FRUMENTA om. G || intremiscit N intres mes cit P || 7 tenuia] tenua || lactis] lactantia NP lactantia lactis G Varro] Sane Varro S || 8 in libro] in lib G in libris S An leg. III libro? || lactantem N || qui se infundit] quin fundit se G || 9 segitibus P segintibus, corr. seget- N || lactescere] lateocere G || [lactea esse], quod et in G et in SB deest, pro glossemate seclusi || 10 'lactantem'] lactantem, corr. lactentem N || 'lactentem'] lactantem N || hoc] h N || inter se P, corr. interesse N || quod] q N q < G || qui] quae S quia Servii cod. A || 11 probet, corr. praebet N || probetur, corr. pre- N || 12 STRINGERET — 18 ipsa folia om. G || secaret] destringeret B meteret om. S || ut ibi] tibi N ut ubi B ut hic ubi S || 13 agricole N agricole, corr. m. II -e P || 14 omnium, suprascr. nimietate N || ventorum om. B 15 sublimē N sublimen P || quod] qui, m. II q P q N || pro 'sublime', quod sublime] per sublime S || portarent om. N || erutam P, corr. -am N || 16 segitem P, corr. sege- N || 17 hems P hiemis N || LEVEM] lenem NP || spica] spicula NP stipule P, corr. lē N.

2 frigora (i. e. scripturae varietas) B || 3 providenda S || praecipitatur SB 4 'Spicos' — 6 aristae S || de maturis frugibus — 6 aristae, add. Gaudentius dicit B || 6 intremiscit S || 7 adhuc tenuia — 11 praebetur S adhuc tenuia — 9 lactescere B || 10 'lactans' — 11 praebetur B || 12 STRINGERET — 13 frondes fere paria SB || 14 pro omnium B || 15 SVBLIMEM — 16 segetem similia S || SVBLIMEM pro 'sublime' B || 16 TVRBINE — noxia SB || 17 HIEMS tempestas similia B 'Culmus' — 18 folia similia S || 'stipulae' — 18 folia similia B.

7 Varro in libro divinarum] Cf. Merkelii prol. ad Ov. Fast. p. 187.

322. AGMEN AQVARVM idest impetus pluviarum aquarum, ut
(A. II, 782): leni fluit agmine Thybris.

324. COLLECTAE EX ALTO ab Aquilone, qui ex alto flat idest
a Septentrione † aevo et tempestates gravissimas facit; nam Auster
humilis.

RUIT cum impetu venit. ARDVVS AETHER tonitru.

326. CAVA alta; ad alveum retulit fluviorum.

328. PATER Iuppiter.

327. FRETIS. Ostia fluminum vel maria.

328. CORVSCA coruscantia.

331. HVMLIS STRAVIT PAVOR quod humiles facit, ut: pallidus
morbus.

332. AVT ATHON AVT RHODOPEN. Montes Graeciae, Thessaliae
vel Thraciae. * Ordo * crescente numero syllabarum per aucta
montium nomina, quod genus et apud Homerum industrie factum
invenitur, cum idem versus ab una syllaba incipiens usque ad quin-
que syllabas decurrit.

1 aquorum, *corr.* aquarum *N* || idest impetus | impetus idest *NP* || pluvia-
rum *om.* *G* || 2 leni, *corr.* leno *N* || Thybris | tibris *NP* tigris † tibris *G* || 3 col-
lecte *NP* || qui ex alta *N* qui utique de alto *S* || flæ^ut *N* || · · · · · *N* || 4 a | á *G* ||
vu trionem *N* septemtrione *P* || aevo *P* evo *NG om.* *S* || græ^uissimas *N* || aster *N* ||
5 humilit^u *N* est humilis *S* || 6 RUIT — 10 CORVSCA coruscantia *om.* *G* || ruit
ruit *N* || cum impetu venti et tonitru venit *B* || aeter *P* || tonitruui *P* || 7 alta |
alua *N* || aluetum *P*, *corr.* alueum *N* || retullit *P* || fluviorum | Flauorum *P* ||
8 ioppiter *P* ió^upiter *N* || 9 Ostia | hostia *NP* || 10 CORVSCA coruscantia | currus
cadiruscantia *P* corus^u cantia *N* || 11 humili *N* || STRAVIT *om.* *G* ||
quod | q; *P* q *N* q *G* qui *S* || pallidus, *corr.* -os *N* || 12 morbus, *corr.* -os *N* ||
ut: pallidus morbus | et pallidus orcus dicitur *G*; *Servii cod. P* habet: pallidus
orcus pallidus morbus; *maior Servii codd. pars*: pallidus morbus, *cf. G. I, 277*:
pallidus Orcus; A. VI, 275: Pallentesque habitant morbi || 13 AVT
ATHON | autāton *P* amauton, *corr.* auton *N* Aut aton *G* || AVT RHODOPEN | et rī
arodopen *P* aredepen, *corr.* autrodopen *N* || Montes Graeciae, Thessaliae vel
Thraciae *om.* *G* || graetiae *P* greci et *N* || thesalie *N* tesaliae *P* || 14 Thraciae |
trachiliae *P* trachilie *N* || * Ordo * | ordo est *G* potest adfectus ordo videri *B* ||
sillabarum *N* sill^ubarum, *corr. m. I G* || autā *N* || 15 nomina | noam, *corr. noā* *N* ||
quod | qui, *m. II* q *P* q *N* q *G* || et *om.* *G* || humerum, *corr. ho-* *N* || in-
dustriae *PG* || 15a. factum invenitur | inuenitur factum *G* || 16 versus | ε, *eras.* *N* ||
17 sillabas *N*, *om.* *B* || decurrit, *corr. m. I G*.

1 impetus — 2 Thybris *similia S* || AQVARVM pluviarum *B* || 3 ab Aquilone
— 5 humilis *S similia*, *add.* Gaudentius dicit *B* || 6 cum impetu venit *ferē*
paria B || tonitru *B*, *similia S* || 7 alta *S* || ad alveum retulit fluviorum *B* ||
8 PATER Iuppiter *B* || 10 CORVSCA coruscantia *S* || 11 quod humiles facit *B* || quod
humiles — 12 morbus *ferē paria S* || 13 Montes — 14 Thraciae *similia BS* ||
14 Ordo — 17 decurrit, *add.* Iunilius dicit *B*.

CERAVNIA. Montes Epiri in Adriatico mari crebris dicti fulminibus.

334. PLANGVNT. Percutiuntur, resonant.

335. CAELI MENSES. Duodecim signa, quibus menses agnoscimus vel planetas.

5 ET SIDERA. Vel tempestates vel planetarum motus. Sciendum, de planetis V duos bonos, Iovem et Venerem, II malos, Martem et Saturnum; Mercurius vero talis est, qualis ille, cui iungitur.

336. FRIGIDA SATVRNI STELLA. Satis cognitum est, Saturni stellam frigidam esse et ideo apud Iudaeos Saturni die frigidus
10 cibos esse; frigidam autem dicunt stellam, quae sit glacialis, pestilis, grandinosa, atrox, permutabilis.

FRIGIDA SATVRNI ut ipse <Ecl. III, 93>: Frigidus [quia Deus pluviarum] o pueri fugite [idest nociva et contraria].

337. 'Cyllenius' autem 'ignis' stella Mercurialis est; nam in
15 Cylleno, monte Arcadiae, dicitur esse Mercurius natus.

ERRET. Nam interdum in Austrum, interdum in Septentrionem,

1 CERAVNIA — 2 resonant om. G || eperi P, corr. epiri N || a/driaco, corr. adriatico N || crebris, ris m. II in ras. P || dicti] iecti P lecti N sed quominus icti legendum esse tibi persuadeas, prohibet Servii scholion: CERAVNIA montes Epiri a crebris dicta fulminibus, unde et hoc loco a ante crebris excidisse verisimile sit || fulminibus] fluminibus (fl in ras. m. II P) NP || 2 percutiuntur B percutiunt NP || 3 CAELI] celi N, corr. m. II celi P || 3 s. agnoscimus vel planetas] agnoscimus G || 5 ET SIDERA. Vel] Et sidera serua p G || tempestates] tempestas N motus, t m. II in ras. P || 5 s. Sciendum de planetis V] sciendum et si diximus de planetis V G || 7 saturnu, corr. saturnū N || mercurius P || vero] uom, corr. uō N || ille] et ille G || 8 SATVRNI] satur+ P saturū N || STELLA] stellam P stellam N om. G || Satis — 9 stellam om. N || Satis] idest satis G || 9 Iudaeos] iudeos || die] di//e P || 10 cibos] cib; P || fridam N || dicunt stellam] stellam dicunt G || dicunt] dnr, corr. dnt N || quae] que, corr. m. II que P quam N q G quod B || glacialis, corr. m. II glac- P gracialis N || 11 permutabilis P, corr. permutabilis N || 12 FRIGIDA] frida P || SATVRNI] saturniae N || quia] q N 13 fugite idest] fugite G Fort. leg. FRIGIDA SATVRNI idest nociva et contraria, quia Deus pluviarum, ut ipse: Frigidus, o pueri, fugite, cf. Serv.: FRIGIDA — RECEPTE idest nocens, ut: Frigidus, o pueri, fugite hinc, latet anguis in herba. Ideo autem hoc dicit, quia Saturnus Deus pluviarum est. 14 'Cyllenius'] cellineus P, corr. cellinius N || autem om. G || stella] idest stella G || mercurialis P, corr. mercur- N || stella Mercurialis est] est stella Mercurialis S || 15 Cylleno Servii librorum pars cyllino G celleno NP || arcadie N archadie P || mercurius P, corr. mercurius N || esse Mercurius natus] natus esse Mercurius S || 15 s. natus. ERRET] natus est Erret, rr in ras. m. II P natus est (est eras.) Errēt N natus fuisse. Erret G || 16 in Septentrionem] in vi trionalem P in (add. m. II) vī trionalem N.

1 Montes Epiri — fulminibus similia S || 2 PLANGVNT. Percutiuntur, resonant B || resonant S || 3 Duodecim — agnoscimus S et similia B || 5 Vel tempestates — 7 cui iungitur similia S || 8 Satis cognitum est — 11 permutabilis similia B || 12 FRIGIDA SATVRNI — 13 contraria similia S || 13 nociva et contraria B || 14 'Cyllenius' — 15 natus eadem alio ordine S et similia, add. Gaudentius dicit B || 16 Nam interdum — p. 257, 1 cum mundo feruntur S.

plerumque contra mundum, nonnumquam cum mundo fertur. Hermippus autem ait Mercuri stellam vocari, sed esse Apollinis.

338. INPRIMIS VENERARE DEOS. Qui possunt tempestates et pluvias depellere. Post haec cognita da praecipue operam sacrificiis, quibus tempestates et pluviae possint repelli. 5

ANNA anniversaria.

339. SACRA sacrificia. OPERATVS IN HERBIS. Aut dans operam conviviis aut cum opera cuncta compleveris.

341. MOLLISSIMA VINA. Vina defaecata, asperitate carentia, dulcia.

343. CVNCTA TIBI: in honorem (tuum) et in tuam gratiam. 10

344. CUI TV: cui tu liba de lacte, melle, vino. DILVE dissolve.

345. FELIX fecunda. TER quia <E. VIII, 75>: numero Deus inpare gaudet.

346. (CHORVS). 'Chorus' proprie coaeorum cantus et saltatio, ut alibi <A. VIII, 287>: iuvenum chorus, ille senum. (Hic) 15 multitudo.

1 nonnumquam] nominumque, corr. //////////////quę N || fertur P feruntur S || 1 s. Hermippus] hirmippus G hirmipus NP || 2 autem ait] h ait P h, om. ait N || mercuri P mercōri, corr. -rii N mercurii G || stellam] stella, m. II stellā P || esse om. G || apollonis P appollonis, corr. -inis N || 3 VENERARE DEOS] .u. d. G || Qui possunt — 4 depellere om. G || possunt] poss P pās st N || 4 da Servius] dat || praecipuo N || sacrificiis N || 5 pluvie NP || possint Servius et G possunt NP || repelli G || 6 ANNA — 7 sacrificia om. G || anniūrsaria, corr. anniūrsaria N || 7 sacrificia, corr. m. II -cia P || Aut] idest aut G || operam] operiam P operans N || 8 conviviis] conuiuis || cuncta P || cōpleueris G || 9 molliSSIMA — 10 gratiam om. G || dificata P corr. defecata N || asperitate P || dultia, corr. m. II -cia P || 10 (tuum) om. NP et Schol. Bern., exhibet Servius || et om. maior Servii codd. pars et Schol. Bern. || 11 cui tu] Cui tu N Cui tu lacte f. i. G || liba] libia NP || melle, vino] et melle et uino G || DILVE] diloue P dilō //e (uit diloue) N, om. G || dissolve] desolue (pr. e m. II P) libri offer desolue Schol. Bern. || 12 fecunda. TER] secundat P secundā, corr. fecundā N fecundanter G || quia] quia h G || numero] numerum NP || 13 inpara, corr. inpari P inpari, corr. -e N om. G || 14 (CHORVS) lemma addidi || 'Chorus' Chorus et socii G Chorus est B chori P || propriae NG Propiae P || coaeorum] choeborum G choauerunt N || et] atque S || et saltatio om. B || 15 ut alibi — p. 258, 1 frumentorum om. G || ut alibi: iuvenum chorus, ille senum. (Hic) multitudo Schol. Bern. secutus scripsi ut alibi multitudo iuuenum chorus ille senum NP ut alibi: Chorus ille senum. Hic multitudo B || 15 i uenun, corr. m. II P || chorus P || 16 multitudo m. II in ras. P.

4 Post haec — 5 repelli S || 6 ANNA anniversaria SB || 7 Aut dans — 8 compleveris S et similia B || 9 defaecata asperitate carentia S defaecata — dulcia similia, add. Iunilius dicit B || 10 CVNCTA TIBI — in tuam gratiam SB || 11 cui tu liba — vino S ВАСНО vino B || DILVE dissolve (desolue codd.) B || 12 FELIX fecunda SB || TER — 13 gaudet similia B || 14 'Chorus' — saltatio S 'Chorus' — 16 multitudo similia B.

1 s. Hermippus] In Hermippo qui dicitur de astrologia dialogo a. 1830 Hauniae per Blochium edito I, 17 legitur, Mercurii et Solis eandem esse naturam ob eamque causam Mercurii stellam proximo a Sole intervallo versari.

347. CEREREM copiam frumentorum.
 349. TORTA REDIMITVS idest habens in memoriam priorem victum, a quo Cereris revocatus est benignitate. Nam olim homines glandibus vescebantur.
 5 350. CARMINA DICAT: hymnos, [saltationem aptam] subaudi inconposita, ex nulla arte venientia.
 353. MENSTRVA LVNA: inde et *Μήνη* dicitur.
 354. CADERENT AVSTRI venti desinerent vel † flarent.
 356. SVRGENTIBVS incipientibus. FRETA litora, quae feriuntur
 10 fluctibus maris.
 357 s. ET ARIDVS FRAGOR idest sonitus, qualis solet fieri ex aridis, cum franguntur, arboribus.
 [344. DILVE idest offer.]
 Omne enim, quod aridum est, cum frangi coeperit, nimium
 15 efficit sonum. Fragor enim fractarum rerum sonitus nominatus est.
 359. MISCERI perturbari.
 360. MALE TEMPERAT pro non abstinetur, sed crescit et surgit.
 361. CELERES pro celeriter. MERGI corvi marini, foilinn.

2 TORTA] tota *P*, corr. torta *N* || redemitus *P* redmitus *N* || habens] huius *G*
 2 s. priorem victum] victum priorem *SB* || 3 ollim *P* || hominis, corr. -es *P*
 5 CARMINA DICAT hymnos — 6 ex nulla arte venientia] *Pro his in G haec leguntur*
 : Motus inconpositos idest saltationem aptam religioni ec (x add. m. I)
 ulla ex arte venientem; eadem apud *Servium* (nec ex ulla arte venientem *Serv.*)
 5 hymnos] imnas *P* immas *N* || [saltationem aptam] quae seclusi, ad aliud schol.
 pertinent, quod motus inconpositos illustrabat, cf. quae in *G* et apud *Servium*
 leguntur || 7 inde] unde *G SB* || et] et graece *G* || *Μήνη*] mene || 8 CADERENT — 9 in-
 cipientibus *om. G* || venti desinerent] desinerent venti *S* || venti — flarent] flare
 desinerent *B* || † flarent] fort. leg. non flarent || 9 incipientibus] flare incipienti-
 bus *SB* || FRETA] Freta agitata *G* || litora] litora pelagi *S* || que *N*, corr. m. II
 que *P* || feruntur *PG* || 10 maris *om. S* || 11 ET ARIDVS] Aridus *G* || 1. : *P*
 sonitus, itus m. II in ras. *P* solitur *N* || idest sonitus *om. G* || solet et *N* ||
 12 cum franguntur] confranguntur *NP* || 13 [344. DILVE idest offer] *om. G*, per-
 tinet ad schol. v. 344, cf. Schol. Bern. || delue *P* delucae *N* || offer] ofer *NP*
 14 quod] q *N* || ceperit, corr. m. II ceperit *P* || 15 enim] etiam *S* || fractarum
 rerum sonitus nominatus est] fracturarum rerum nominatus est sonitus *G*
 a fractarum rerum nominatus est sonitu *S* || 16 MISCERI — 18 pro celeriter
om. G || perturbari] per turbam *P* per herbā, corr. per erbā *N* pro turbari *B* ||
 17 male (le m. II in ras.) temperit *P* mal & emperit *N* || pro non] pronus *N* ||
 abstenetur *P*, corr. absternitur *N* || sed crescit] federescit *NP* || 18 marini]
 marine *P* carine *N* || foilinn *P* folii in *N om. G*.

1 copiam frumentorum *S* || 2 idest habens — 4 vescebantur *S* habens
 — vescebantur similia *B* || 5 CARMINA DICAT hymnos *S* || [saltationem aptam] — 6
 venientia similia *S* et *B*, add. Gaudentius dicit || 7 inde — dicitur *SB* ||
 8 venti desinerent alio ordine *S* || desinerent vel flarent similia *B* || 9 incipien-
 tibus *SB* || litora — 10 fluctibus similia *S* || 11 sonitus — 12 arboribus *S*
 13 [DILVE idest offer] *B* || 14 Omne — 15 nominatus est similia *S* || 16 MISCERI
 perturbari (pro turbari cod.) *B* similia *S* || 17 pro non abstinetur similia *B* ||
 18 CELERES celeriter *B*.

363 s. MARINAE FVLICAE idest ad distinctionem fluvialium.

364. ARDEA dicta quasi ardua, quae, cum altius volaverit, quasi significat tempestatem. Item: ardea * oculi eius ardescunt. Alii putant ardeam dictam, quorum unus Modestus, quod ardua crura habeat, idest alta.

369. CONLVDERE conmoveri.

365. INPENDENTE inminente.

366. * quod nobis praecipitari videantur. PRAECIPIES rel. Sequitur vulgi opinionem; non enim omnia prudenter a poeta dicenda sunt.

367. FLAMMARVM. Stellarum purgamenta cadentia ventum denuntiant. Fit enim † a fructuoso ex abundantia, quae dicitur, densitate aeris, unde venti.

368. FRONDES. Folia.

369. PLVMAS. Quascumque, nisi forte papulos significat, idest 15 cardui florem.

1 MARINAE om. NP | FVLICAE idest om. G || fulice NP || idest] idē :- NP | distinctionem] distinetionem N discretionem SB || fluvialium] flūiarum, corr. m. II P flūiarum N || 2 ARDEA] Ardea avis G || quasi] qsi N qsi P || que N, corr. m. II que P || altius, corr. altius N || quasi] qsi NP || 3 signū G signū P signum N || Item: ardea * oculi eius ardescunt] Pro his G habet: Item ardea avis quam vulgo sarpam uocant dicta ab q̄ (leg. ab eo quod) cum emittit uocem oculi eius ardescunt et Schol. Bern.: ARDEA quasi ardua; avis, quam vulgo sarapam uocant, dicta ab eo, quod, cum uocem emittit, oculi eius ardescunt. || Alii putant ardeam dictam, quorum unus Modestus, quod] uel q̄ ceteris omissis G Alii putant dicta, quod ceteris omissis B || 4 ardeam] sarā NP, cf. quae in G et in Schol. Bern. de sarpa dicta sunt || quod] q̄ G quam N || ardea P || cura N || 5 idest] .i. :- NP || 6 CONLVDERE — 8 uideantur om. G || CONLVDERE] concludere NP || conmoveri] commouere (poster. e m. II in ras. P) NP || 7 INPENDENTE] pendente (pendent m. II in ras. P) NP || 8 quod] qui P q̄ N || precipitari P || Verba quod nobis praecipitari uideantur ad v. 366 uocabuli praecipites scholium pertinent, cf. Schol. Bern.: PRAECIPIES utrum pro celeritate an potius, quia sic a nobis uidentur? || rel.] r̄ P : N et r̄ G || 9 Sequitur] surum (= sūr) NP || 11 FLAMMARVM — 15 PLVMAS om. G, sed pro his ista habet: Plumas .i. pennae anium uolantium in litore superuolitant in undis uel plumas || cadentia] caentia N || 12 Fit] sit, corr. fit N || Fit enim — 13 venti] Fit enim hoc ex habundantia fluctuosa, quae dicitur densitas aeris, unde venti ueniunt B || habundantia P || que P q̄ N || 15 plūmas P || Quascumque plumas B || papulos] papulos, corr. papulos N papos G pappos B || significat] sig NP om. G || idest] .i. :- NP || 16 florem] florem plumeum B.

1 ad distinctionem fluvialium similia SB || 2 ARDEA — 3 tempestatem S || 3 oculi eius ardescunt B || 3 s. Alii putant — 5 idest alta similia B, omissio Modesti nomine || 6 CONLVDERE conmoveri B et Servii cod. B || 7 INPENDENTE inminente B || 8 quod nobis — uideantur similia B || 9 Sequitur — 10 dicenda sunt S || 11 Stellarum — 13 unde venti B || 15 Quascumque — 16 florem similia, add. Aratus ait B.

4 Modestus] Cf. infra ad G. I, 378.

370. BOREAE DE PARTE TRVCIS rel. Hoc vult dicere: ubique ingentes efficit pluvias ab istis ventis mota tempestas.

371. DOMVS. Cuius ventorum rex Aeolus custos fuisse dicitur.

373. INPRVDENTIBVS valde prudentibus aut pro nescientibus
5 posuit, idest numquam nescientibus obfuit imber, tot signis praecedentibus.

375. GRVES. Aut aerei coloris aut in altum volantes hiemis signum; dicit enim grues de vallibus fugere, non pluviam de vallibus surgere.

10 376. CAPTAVIT suscepit.

378. ET VETEREM IN LIMO RANAE rel. Multi ambigunt, quae sit ranarum vetus querela. Modestus ait, Latonam, cum ageretur a Iunone, in Lyciam supervenisse et sitientem accessisse ad fontem, (a) pastoribus autem prohibitam. Memorem autem iniuriae suae
15 post editum partum redisse in Lyciam et pastores in ranas vertisse, ut perpetuam eius fontis haberent custodiam, cuius potum Latonae denegassent. Ovidius dicit: Ceres cum Proserpinam quaesisset,

1 boree *N* || DE PARTE] *om. G.* || parte *P* || crucis, *corr.* trucidis *N* || rel.] *f̄ P* .
r. *N* .1. *G* || uul *N* || ubique] uluq; *P* aluq; *N* || 2 ingentes efficit] efficit ingentes
G || mota] mutata *G* || tempesta *N* || 3 domvs — fuisse dicitur *om. G* || eolus *P*
oleus, *corr.* eleus *N* || custos] castor *NP* || 4 Imprudentibus .i. ualde prud
[pru-
deb corr. *m. II*] *G* || valde prudentibus — 5 s. praecedentibus] pro nescientibus
posuit, idest numquam nescientibus obfuit tot iis (totis *cod. B* tontis
cod. C) praecedentibus signis, vel verius valde prudentibus *B* || pro nescientibus
numquam nescientibus *P* numquam pnescentibus *N* || 5 possuit *P* || idest]
1. .i. *P* || nescientibus] nescientibus *NP* scientibus *G* || obfuit] ofuit *NP* || imbr *N* ||
tot] tot iis *B* || signis] siḡ *NP* || 5 s. praecedentibus *P* praecedentibus *N* || 7 grvvs.
Aut aerei — de vallibus surgere] *Pro his in G haec habes:* grues idest in altum
de uallibus uolantes fugere d̄ || grues in *ras. m. II* *P* || aut aerei *N* am cerei,
- et . . . *m. II* *P* || aut] a *P* || in altum] altum *S* || hiemis signum *om. S* || hiemi *P*
hiemi *N* || 8 signum] siḡ *P* siḡ *N* || dicit] d̄ *N* || enim] eū *P* autem *S* || non,
corr. nam *N* || 10 CAPTAVIT suscepit *om. G* || captam, *corr.* captaū *N* || suscipit *NP* ||
11 ET VETEREM IN LIMO RANAE rel.] Veterem in limo idest *G* || uetem, *corr.* ueterem
N || rel.] et *NP* || que *N* corr. que *P* || 12 uetis *P* || quaerela *G* querula *P*
querula *N* || Latonam] latonum *NP* || 13 a] a *G* aut *P* am, *corr.* a *N* || lyciam *N*
litiam *P* liceam *G* || supreuenisse, *corr.* super- *N* uenisse *G* || sitientem *N* ||
14 (a) pastoribus] a *om.* || autem *om. G* || prohibitam *P* proabitam *N* || iniurie
sue *N* || 15 post] p̄ *N* || lyciam *NG* litiam *P* || rannas *P* sannas, *corr.* sanos *N*
vertisse] conuertisse *G* || 16 eius] ei *N* huius *G* || fontes *NP* || latone *NP* ||
17 Obidius *P* obuidius *N* || cesses *P*, *corr.* ceres *N* || profer pinam *P* || quaesisset]
quesisset *NP* quaereret *GBS*.

1 Hoc vult — 2 tempestas *S* || 4 valde prudentibus *similia B* || 7 Aut aerei
— 9 surgere *similia S* || 10 CAPTAVIT suscepit *B* || 12 Modestus ait *B* || Latonam
— 17 denegassent *similia*, sed valde decurtata *B* || 17 Ovidius dicit: Ceres
— p. 261, 4 imitationem clamant *similia S* Ovidius dicit — p. 261, 1 ad quendam
fontem *similia B*.

12 Modestus] Cf. *supra ad G. I, 364 et Ribbeckii proleg. p. 121* || 17 Ovidius]
Met. VI, 340—382.

ad bibendum accessit ad quendam fontem, tunc eam Lycii rustici a potatu prohibuerunt, et conturbantes pedibus fontem cum contra eam emitterent turpem narium sonum, illa irata eos convertit in ranas, quae nunc quoque ad illius soni imitationem clamant. Alii dicunt, ranas per abundantiam aquae extra paludes pelli et serpentibus cibo esse aut alioquin interire. Inde igitur (ad) tempestatis adventum eas querelas excipere.

'Querela' est vox muta, ut ipse ait (A. VIII, 215 s.): omne querellis Inpleri nemus.

379. EXTVLIT OVA. Ubi frigidus (est) aer, terra spissescit, et si qua (habet) caloris semina, intrinsecus cogit, quo fit, ut in hieme aqua puteana calidior sit; ergo imminente pluvia frigidiore aere humus inferior vaporatur, quapropter mirum non est, si formicae, quae sub terra vivunt, ex repentino calore pluviam praesentientes ova proferunt.

380. ET BIBIT. Iris enim ex Oceano bibit.

381. ARCVS. 'Ingentem' dixit arcum volens duplicem exprimere. Hic sequitur vulgi opinionem.

1 ad bibendum] adibendum *N* || accessit] cessit *N* || ad] at *N* || fontes *P* || tunc] t̄ *P* t̄ *N* || eam *om.* *NP* || Lycii] lici *G* lichi *NP* || 2 a] & *G* || prohiberunt *NP* || prohiberunt, *corr. m. II G* || conturbantes *N* || cum contra eam] cum ∞ eū, ∞ eū *in ras. m. II P* cū 1, 1 *m. II N* || 3 emitterenturpem narium *P* emitterent turpemarium (*corr. turpe narium*) *N* turpem narium emitterent *G* || sanum *N* sonam, *corr. sonum G* || conumtit, *corr. conūtit N* || 4 que *N* || quoque *om. G* || illius soni] illus soni *P* illos //, *corr. illor^a N* || emitationem *P*, *corr. im- N* || clamant] conclamant *G* coxant *Servius* || Ali *N* || 5 per] p̄ *N* || abundantiam *NP* || aque, *corr. m. II -q̄ P* aq̄ *N* || 6 cibo] cibos *codd. et Schol. Bern.* || a, *corr. aut N* || alio qui *G* aliquin *P* aliquid *N* || inter irae *P* interiore *G* || Inde igitur] Ranas namque dicunt *B* || (ad) *ex Schol. Bern. addidi* || tempestates *NP* || 6 s. aduentum, *corr. aduersus N* aduentus *G* || 7 q̄relas *NG* querelam *B* || 8 Querela *G* q̄rela *N* || muta] mutua *G* *An leg. multa?* || ut ipse ait ut ipse ait *P* || 9 q̄relis *G* || Inpleri] implere || 10 EXTVLIT OVA — 15 ova proferunt] *Pro his in G non nisi haec habes:* Extulit ova. de foraminibus portans ad domum suam ne pluu(ia) p̄ndat eam || Extullit *P* || (est) *ex Schol. Bern. addidi* || aer] sacer *P*, *corr. ether N* || terra spissescit *B* terras p̄rescit *libri* || 11 si qua] sica *P* || (habet) *ex Schol. Bern. addidi* || coloris *N* || intersecus *N* || quo] quod *P* q̄ *N* || fit ut] sicut *N* || chieme *P*, *corr. hieme N* || 12 sit] fit *NP* || imminente *N* || pluvia *P* || 13 umus *P* || hum̄ *N* || inferior] *Fort. leg. interior* || uaporatur *P*, *corr. uaporat⁷ N* || formice *P* || 14 que *P* || repentinē *N* || colore, *corr. ca- N* || pluuiam, *corr. m. II P* || 15 p̄fer⁷ *N* p̄fertur *P* || 16 ET BIBIT — 17 duplicem exprimere *om. G* || iris enim, *corr. ingens N* || oceano *P* occiano, *corr. oceano N* || 17 ARCVS] larcus, *corr. arcus N* || ex̄m̄ere *P*, *corr. exp̄mere N* || 18 Hic sequitur vulgi opinionem] id sequitur hic opinionem vulgi *G* || sequitur] q̄i (= quaeritur) *NP*.

4 s. Alii dicunt — 6 alioquin interire *B*, *add. Gaudentius* dicit, *de quo additamento cf. nostrae Schol. Bern. editionis praef. p. 707* || 6 Inde igitur — 7 excipere *similia B* || 8 'Querela' — 9 nemus *fere paria B*, *add. Iunilius* dicit || 10 Ubi frigidus — 15 proferunt *fere paria B* || 16 Iris — bibit *B* || 17 Ingentem — exprimere *similia B* || 18 Hic sequitur — opinionem *fere paria S*.

383. IAM VARIAS PELAGI VOLUCRES ATQVE ASIA CIRCVM et rel. Haec est vera lectio et sensus talis est: iam varias volucres et eas, quae circum prata rimantur, in dulcibus stagnis Caystri videas certatim largos et rel. Nam si VARIAE legeris, sensus nulla ratione
5 procedit. Caystrus autem fluuius est Lydiae, non palus; Asia vero palus, unde fit 'prata Asia' et longa 'A'; nam de provincia corripitur 'A', ut (A. I, 385): Europa atque Asia pulsus.

384. RIMANTVR PRATA pascuntur in pratis.

387. INCASSVM VIDEAS GESTIRE: laetitiam suam corporis habitu
10 significare; nam ut homines verbis laetitiam suam exprimunt, ita aves corporis gestu.

'Incassum' ideo ait, quia plumarum compositio aquam minimam mittit ad corpus, sive frustra: humor enim pennarum densa levitate suspenditur.

384. RIMANTVR. Iucunda translatione usus est pro 'scrutantur'. Proprie enim sues 'rimari' dicuntur, cum glandes rostro exarant.

388. PLENA VOCE rauca contra naturam suam, et 'vocat' poetice:

1 IAM VARIAS PELAGI — 2 sensus talis est] Uarias uolucres .1. sensus .ē.
talīs G || pelagi N pilagi P || adque N || assiae P assie N || rel.] rt NP || 2 sensus
sus P || iam varias volucres] nam uarias pelagi uolucres G || 3 que P ||
caistri G carstri, corr. caistri N || 4 certatim, tim m. II in ras. N || largos N ||
et rel.] umeris infundere rores et cetera Servius || et rel. Nam — 5 Lydiae,
non palus om. G || rel.] rt NP || Num, corr. Nam N || VARIAE] uarie N || 5 pcedit P,
corr. pcedet N || lidiae P lidie N || non palus] Aseañ paludis P asenon
paludis, ase eras. N || aña P || vero om. G || 6 fit] sit || prata Asia] asia prata G ||
Asia] asea P, corr. asia N || longa 'A'] longa^a, corr. m. II G lingua P longa N ||
prointia PG || 6 s. corripitur 'A'] corripī aut P corripī aut N .a. corripitur G ||
7 Europa atque] eropatatque N || assea N || pulso N || 8 RIMANTVR — in pratis
om. G || riniantur N || 9 in casū P in casū N || VIDEAS GESTIRE] .u.g.1. G || leti-
tiam N laetiam P || suam] sua G || habitu^a N || 10 verbis] umbi, corr. ūbo N ||
laetitiam] letiam NP || expmunt P expremunt, corr. expri- N || 11 aves] auis G ||
gestu] gestum NP gesticulatione Servius et Schol. Bern. || 12 quia] q̄ NP || 12s. mi-
nimam mittit] minime admittit S || minimam, corr. nimiam N || 13 corpus, u
m. II in ras. P || sive frustra] siue incassum idest frustra G || sive frustra:
humor enim] frustra enim humor B || humor] humor+, corr. humor N humo-
rum P || pinnarum P, corr. pennarum N || 15 RIMANTVR — 17 contra naturam
suam et om. G || iugunda P, corr. iucunda N || pro] prout NP || 16 Proprie]
propriae NP || rima^{ri}, rima m. II in ras. N mitti P || cum] comes NP || glan-
des rostro] glande rt rastro P grandes t rastō N || 17 plana, corr. plena N
poetice] poetice dīt G poetice ait S || poetice, corr. -ce N.

2 Haec est — 7 Asia pulsus fere paria S || 5 Caystrus — Lydiae similia,
add. Iunilius dicit B || 8 pascuntur in pratis S || 9 laetitiam — 11 gestu fere
paria S, similia ad v. 386 B || 12 'Incassum' — 13 ad corpus fere paria S
13 sive frustra — 14 suspenditur fere paria B || 15 Iucunda — 16 dicuntur,
add. Iunilius dicit fere paria B || 17 rauca — p. 263, 2 et plures fere paria S ||
rauca contra naturam suam fere paria B.

non enim vocat pluviam, sed denuntiat, et notandum, cornicem et rauca voce et solam pluviam praedicere, corvos vero et plures. Posuit aves praedicere futura, quod in aere vitam agunt, unde mersitant se pluvia imminente, ne insperatus imber subveniat.

391. TESTA lucerna. CVM ARDENTE. Propter vilitatem 'lucernam' noluit (dicere) nec iterum 'lychnum', sicut in heroico carmine, ut <A. I, 726>: dependent lychni.

392. PVTRES CONCRESCERE FVNGOS globos quosdam; nam, ut dicit Plinius, cum aeris frigus esse coeperit, (favilla) prohibita aeris crassitate in lucerna residet et quasdam velut fungorum imagines 10 imitatur.

393. NEC MINVS EX IMBRI SOLES idest serenitates et versa vice dat prognostica, quibus agnoscamus ex tempestivo caelo serenitatem futuram.

SOLES. Serenitatem dicit. Serenitas autem eo, quod seret 15

1 pluviam, corr. m. *II P* || denuntiat | enuntiat *NP* || 1 s. et rauca | rauca *G* || 2 uocae *N* || et solam | solam *G* || pluviam *P* || pdicere *N* || 3 pdicere *G* | prediscere *P* | pdicere *N* || futm (ut m. *II*) *N* || quod in aere — 4 imber subveniat | quae in aere vivunt *B*, om. *G* || quod | q̄ *P* q̄ *N* || in // // // aere *N* in ere *P* || 4 morsitant, corr. m. *II* mer- *P* | se | sē *P* || pluvia *P* || insperatus | in pratis *P*, corr. insperatus *N* || imbr *N* || subueniet *P* || 5 lucerna om. *G* || Propter | pp̄ *NP* || uelitatem *P* uelitatom, corr. -em *N* || 6 (dicere) ex *Servio addidi* || lichnum *G* | lichinum *P*, corr. lichnum *N* || sicut | f *P* f. *eras*. *N* sed *G* || hiroico *P* | heroico *S* || 7 depondant, corr. m. *II* dependant *P* | dependant, ant in *ras*. *N* || lichni *G* | lichini *P* | lichina, corr. lichna *N* || 8 PVTRES CONCRESCERE FVNGOS globos quosdam | Putres .i. f. *G* || concrescere, corr. -ere *N* || nam om. *P* || ut | u, corr. ut *N* || 9 plenius *G* | plenius, corr. m. s. *XV* plinius et in marg. m. s. *XV*: ne plinium *P* plenius, corr. plinius *N* || aeris | acaeris, corr. aeris *N* || aeris frigus | frigus aeris *B* | aer umidus *S* || coeperit | cepit, corr. ceperit *N* | cepit, corr. m. *II* cepit, m. *III* s. *XV* cepit *P* || (favilla) ex *Servio addidi* favilla, quae cum fumo solet egredi *Servius* || p̄bita, corr. pibita *N* || 10 crassitatae *G* | crassitudine *Schol. Bern.* || in lucerna | in lucernis *S* || resedet *G* | resedē *N* | sedet *P* || nelud *NP* || fungorum | fulgorum *NP* | frigoris *G* || imagines imitatur | imitatur imagines *BS* || 11 imitantur *P* | emittantur *G* | mittantur *N* || 12 IMBRI SOLES idest serenitates et versa | imb .i. uersa *G* || imbri, corr. -e *N* || idest | .i. ÷ *NP* || 12 s. vice dat | ui caedat *N* || 13 prognostica | promostica *N* | pro mostica *P* || quibus | qb, corr. qo *N* || adnoscamus *P*, corr. agnoscamus *N* || tempestiuo *N* | tempestatiuo *Schol. v. 399 additamentum* || serenitatom *N* || 15 SOLES. Serenitatem dicit. Serenitas autem eo | Serena. serenitas in eo *G* || serenitatom, corr. -tem *N* || dī, corr. dī *N* || aut // // *N* || seret | serat *G* | erat *P* | erat *N*.

1 denuntiat *B* || notandum — 2 plures *similia B* || 3 Posuit — vitam agunt *similia B* || 5 Propter vilitatem — 7 lychni *S* et *similia B* || 8 globos *B* || 8 s. nam ut dicit Plinius — 11 imitatur *similia S* || dicit Plinius — imitatur *similia B* || 12 idest serenitates — 14 futuram *S* || 13 quibus agnoscamus — 14 futuram *similia ad v. 394 B* || 15 Serenitatem dicit *similia B*.

9 Plinius] *N. H. XVIII, 84 §. 357 s.*

caelum idest aperiat. Eleganter id epitheton nominis etymologiam ostendit; serenum enim dictum est a serando idest aperiendo, sicut alibi Virgilius <A. I, 146>: Et vastas aperit Syrtes, idest reserat.

396. NEC FRATRIS RADII. ('Obtusa') subaudis a superioribus, 5 nam hoc dicit: nec luna videtur obtusa, quae est radiis solis obnoxia; nam, ut dicunt physici, ab eo accipit lumen.

'Obnoxiam Lunam' dixit pro eo, quod obstat et noceat. Non absurde hic videbitur II tempora dixisse, nocturnum et diurnum, et quidem nocturnum sic: Nam neque tum stellis acies obtusa 10 videtur; diurnum autem hoc versu: Nec fratris radiis obnoxia surgere Luna, ut sit sensus: nec si subito sol deficit, ut videatur radiis eius fuisse obnoxia Luna. Eclipsidem Aratus dicit.

397. TENVIA NEC LANAE. Proceleumaticus est pro dactylo, quam rem quotiens facit Virgilius, servat locum, ut 'tenuia'.

15 NEC LANAE. Nebulae dicuntur, quae imminente tempestate ob

1 celum, corr. celo N || aperiat. Eleganter id epitheton] aperiat eliganter epitheton G aspiate lignantur .1. hephiteton (h pr. m. II) P aperiat eligantur .1. epitheton N || nominis ethimo logiam N nomini sedamo logiam P || ethimologiam G || 2 serenum /// P || dictum est] est dictum G || a] á G || serendo G serundo, ru m. II in ras. P semendo, corr. reserando N || idest] .1. est P || sicut] sic G || 3 sirtes PG || idest] .1. ÷ NP || 4 fratres, corr. -is N || radis P radis N .r. G || ('Obtusa') om. || 5 dr̄ N || luna] lara P || obtonsa P, corr. obtusa N || est om. N || radis P || sot P || 6 ut om. P || physici] phistici P fistici, corr. fisici N philosophi G || ab eo] habeo N || accipit, corr. accipit N || 7 dixit] dt̄ G || quod] q̄ N || noceat /// P nocaeat N || 8 absurde] ab sorde P absurde, corr. ab- N || videbitur] uidetur G et Schol. Bern. || II om. G || dixisse P || 8 s. et quidem nocturnum om. G || 9 quidem] quidam, corr. -dem N || sic] sicut N || Nam neque] namque P namq̄ N || tum stellis acies obtusa videtur] t. s. a. o. u. G || tum] tūm, - m. II P || aties, corr. acies P || obtonsa P || 10 hoc] h̄ N || Nec] nam NP || radiisol noxia N adis obnoxia P || surgerae, corr. -re N || 11 sit m. II N || si] sit NP sic G || deficit] diefficit P dies sicit, corr. dies facit N || uidetur, corr. m. I G || radiis] radix N || 12 etnoxia N || obnoxia fuisse G || Eclipsidem Aratus dicit] eclipsi demoratus dt̄ G edipsi demaratus dicit P eclipsi dt̄ maturat̄ dr̄ N || 13 NEC LANAE] n. l. G || lane P || procaeleumaticus N procleumaticus P proceleom̄ G dactilo NP dact̄ G || 14 quam] q̄ P que, corr. quam N || rem et P rem /// N || quotiens, corr. m. II P quoties N quotienscumque S || facit Virgilius] uif̄ faç G || locum] locum synizesi S || ut om. G || tenia P tenia N || 15 NEC LANAE] n. l. G. ac lana P /// lana N || Nebulae] nebula NG nibula P nebulae B || dicuntur] dicitur NP || quae] q̄, corr. m. II q̄ P || imminente G || tempestate, corr. temp- N.

2 serenum — idest aperiendo similia B || 4 ('Obtusa') subaudis — 6 lumen S || 6 ab eo accipit lumen fere paria B || 7 pro eo, quod obstat et noceat fere paria B || 7 s. Non absurde — 8 et diurnum fere paria add. Iunilius dicit B || 12 Eclipsidem Aratus dicit similia om. Arati nomine et add. Iunilius dicit B || 13 Proceleumaticus — 14 'tenuia' fere paria S || 15 Nebulae — p. 265, 1 iactantur fere paria B.

12 Aratus] De eclipsi Aratus loquitur Dios. v. 132.

nimiam levitatem in aere vento iactantur. Item 'vellera' nubes dixit, 'tenuia' araneorum texturas, quae imminente tempestate per aera raptantur. Varro in Epimenide: nubes sicut vellera lanae constabunt, sicut et Aratus.

399. DILECTAE THETIDI ALCYONES. Ceyx [vel Ciaux], filius 5
Luciferi, habuit uxorem Alcyonen, a qua cum prohibitus esset (ire)
ad consulendum Apollinem de statu regni sui, naufragio periit,
cuius corpus ad uxorem cum delatum fuisset, illa se in mare prae-
cipitavit; postea miseratione Thetidis et Luciferi conversi sunt ambo
in aves marinas alcyones. 10

[394. PROSPICERE quod agnoscitur caelo tempestativo serenitas.]

Item: DILECTAE THETIDI ALCYONES. Ciaux, rex Thracum, Iovem
se vocari et Alcyonen, coniugem suam, Iunonem coli iussit; peregre
profectus naufragio periit: coniux impatienter ferens luctum in avem
sui nominis mutata, cui hoc honoris datum est, ut VIII diebus, 15

1 nimiam *P* | levitaton, corr. -tem *N* | vento] uecto *G* | lactant', corr. iactat' *N* |
2 araneorum] arenarum *NP*, corr. *m. II* araneorum *G* | textura *G* | que *N* |
per] pro *N* | 3 aera raptantur] aereaptantur *NP* aera rumpantur *B* | Epime-
nide] epimedine *NP* | sicut *om.* *G* | lane *N*, corr. *m. II* lanę *P* | 4 constabunt]
stabunt *G* | sicut] sic *G* | 5 DILECTAE THETIDI ALCYONES] dilectae thididi .a.
dilecte cithi dialcones *P* dilectethichi (corr. dilecte theti) dialcones *N* |
Ceyx] ciec *NP* ciux, corr. *m. II* ciaux *G* | [vel Ciaux] quae pro glossa seclusi,
om. G, in quo pro his rex tracum addita sunt | Ciaux] cihacs *N* | 6 Alcyonen]
alchionen *G* altionē *NP* | a qua] ā qua *P* nam quā *N* noīe aqua *G* | prohib-
itus *N* | esset (ire) secundum *Schol. Bern. cod. C* scripsi esset *NG* et *Servii*
cod. H et *Schol. Bern. cod. B* ēē et, ~ *m. II* *P* esset et isset *Servii cod. V*
isset maior *Servii codd. pars* | 7 consulandum *G* | apott *G* appollin' *N* | sui
om. NP | perit *PG*, corr. periit *N* | 8 dilatum *G* deleatum *P*, corr. delatum *N* |
8 s. in mare praecipitavit] praecipitavit in mare *G* praecipitavit in pelagus *S* |
in *m. II* *P* | praecipitavit *N* | 9 tithidis *P*, corr. tethidis *N* thididis *G* | ē con-
uersi, ē eras. *N* | in aves] maues, corr. *m. II* in aues *P* | 10 marinas alcyones]
marinasti alchines, corr. marinas altiones *N* marinasti alchines *P* marinas
quae alchiones dicuntur *G* | 11 [394. PROSPICERE — serenitas] quae et in *G*
desunt, *schol. v. 393* adscriptum referunt | quod] q *NP* | celo, corr. *m. II*
celo *NP* | tempestativo] tempestati uo *NP* | 12 dilecte *P* ālecte, c in *ras.*
m. II, corr. di- *N* | THETIDI] .t. *G* tithidi .i. ÷ *P*, corr. tethidi .i. ÷ *N* *Illud*
.i. ÷ (= .i.) ex ultimae vocabuli THETIDI litterae dittographia ortum | ALCYONES]
a *G* alchiones *P* alciornes, corr. alciones *N* | Ciaux] cyas (y *m. II* in *ras. P*)
NP | Thracum] tracum *G* tracuū *NP* | iouom, corr. iouem *N* | 13 alcionē *G*
alchionem *P* alcionem *N* | coniugem] coiugem *P* uxorem *G* | Iunonem] iunio-
rem *NP* | peregre] perē^{grē}, corr. *m. II* *G* peregrite *N* | 14 profectus est *G*
perfectus *P* | periit] perit *P* interiit *G* | coniunx *G* coiux *P* | impatient *P*
inpacient *NG* | luctum] lactum *P*, corr. iactum *N* | 15 motata *P* | honoris,
corr. -ri *N* | VIII, o *m. I* *N* VII *G* | diebus *om. NP*.

1 Item 'vellera' nubes dixit *similia Sa* | 2 araneorum — 3 raptantur *similia*,
add. Iunilius dicit *B* | 5 Ceyx — 10 marinas alcyones *similia SB* | 15 ut VIII
diebus — p. 266, 1 s. ventus exurgat *similia B*.

3 Varro in Epimenide] in Ephemeride *coni. Bergkiius, quem A. Rieseus*
secutus est in ed. Sat. Varr. Men. p. 264 | 4 Aratus] *Dios. v. 208*.

quibus fetus in mari facit, nulla aura nullusque ventus exurgat.

NON ORE SOLVTOS. Alii 'soluto ore' accipiunt idest nimium patenti vel quod pluvialibus diebus faciunt.

5 400. INMVNDI SVES nimis sordidi, luto gaudentes.

401. IMA PETVNT idest deprimuntur ad valles.

403. NEQVIQVAM SEROS idest (non) seros.

NOCTVA. Avis est lucifuga, quae significat pluviam, si cecinerit post solis occasum. De hac autem talis fabula. Nyctimone postquam cum patre concubuit et agnovit facinus, se in silvis abdidit et lucem refugit, ubi Deorum voluntate conversa est in avem, quae pro tanto facinore omnibus avibus est admirationi. Item: Nyctimone, Epopei filia, a Corymbo hospite compressa iram patris timens in silvas profugit, quae misericordia Minervae in noctuam mutata est.

15 404. NISVS. (Nisus), Megarensium rex, pater Scyllae, fuisse traditur crine purpureo fatali, qui responsum accepit, tamdiu

1 foetus *G* || cura, corr. aura *N* || ventus *om.* *NP* || 1 s. exurgit *P* exurgit *N* || 3 NON ORE SOLVTOS — 7 idest (non) seros *om.* *G* || NON ORE SOLVTOS.

Alii 'soluto ore' accipiunt | non hore soluto alii soluto hore accipiunt *N* non ore solute ore accipiunt *P* || idest | .1 ÷ *NP* || 4 patienti *P* patienti *N* || quod | qui, *m. II* q *P* quē *N* || 5 sordido *N* || 6 depmuntur *P* depremuntur, corr.

depri- *N* || 7 neq̄, corr. neququam *N* || sores, corr. seros *N* || (non) *om.* *NP* ||

sores, corr. seros *N* || 8 noctu^a, a *m. II* *P* || est *om.* *G* || significat pluviam supra *lin. m. I* *G* || significat | sig *NP* || cecinerit | cecinerit *NP* || 9 post | p̄ *N* || solis | sot *P* || occasum. De hac | occasum probus ait si in tectis uel in arboribus altis canat serenitatem signi si in foraminibus uel in ramusculis de hac *G* *In Probi qui dicitur Buc. et Georg. comm. hic locus non legitur, verum in Schol. Bern. haec:* Si canat post solis occasum, pluviam significat. Probus ait: Si in tectis vel in arboribus canat sero, serenitatem significat, cf. nostrae *Schol. Bern. editionis praef. p. 720* || de ac *N* *Da ac, corr. m. II* De hac *P* || fabula est *G* || Nyctimone *Servi codd.* nyctimon *P* Nictimon *N* nictymon *G* || 9 s. postquam | p̄quam *N* || 10 patre | matre *NP* || se | esse *G* || silvis | silius *P* || 11 ubi | et ubi, corr. et ibi *N* || quae | quā *G* || 12 facinorē, corr. -re *N* || omnibus *P* || avibus *om.* *G* || est *om.* *P* || ammirationi *G* admiratione *N* || 12 s. Nyctimone Epopei nictymon epuli *G* nycticone puli *P* nictic̄ epuli *N* || 13 a | ā *G* || corimbo *G* corynimbo, y *m. II* *P* quorinimbo *N* || ospite *N* || cōp̄ssa *G* cump̄sa *P* cump̄sa *N* ||

14 profiit *N* || quae | quā *G* || noctuam | octuam *N* || mutata | mota *P*, corr. mutata *N* || 15 nisvs. (Nisus) | alterum Nisus addidi || nisvs. (Nisus) Megarensium rex pater Scyllae | Nisus et r̄t pater scillae *G* || nisus, is *m. II in ras.* *P* migarensium, corr. meg- *N* migrarensium *P* || scille *N* scilet *P* || 15 s. fuisse traditur — p. 267, 6 s. hostili mente persequitur *om.* *G* || 16 porporeo *P* porporeo *N* || resposum *N* || accipit *P*, corr. accipit *N*.

3 s. Alii patenti *S* || idest nimium patenti *B* || 5 nimis sordidi *B* || luto gaudentes *S* et similia *B* || 6 idest deprimuntur ad valles *SB* || 7 idest non *S* 8 Avis est — 12 admirationi fere paria *S* || 8 Avis — 9 solis occasum similia *B* || 9 Nyctimone — 12 admirationi similia *B* || 15 (Nisus) — pater Scyllae *S*.

victurum, quamdiu crinis esset intonsus. Hoc Scyllae filiae cum confessus esset et a Minoe, Cretensium rege, obsideretur, Scylla Minoem adamavit et desectum patris crinem ad eum pertulit, quod genus victoriae ille exsecratus Scyllam navi religatam in mare eam deiecit. At illa in cirim conversa est, item pater eius Nisus 5 in haliaetum, qui parricidi exsequens poenas cirim hostili mente persequitur.

405. ET (PRO) PVRPVREO rel. II fuerunt Scyllae, una Phorci et Crataeidis Nymphae filia, quae in marinum monstrum conversa esse dicitur; altera Scylla Nisi, Megarensium regis, filia, contra quos 10 cum devictis Atheniensibus pugnaret Minos propter filii Androgei interitum, quem Athenienses et Megarenses circumventum dolo necaverunt, amatus a Scylla, Nisi filia, quae, ut hosti posset placere, comam patris purpuream abscisam ei abstulit, quod ita habuerat consecratum, ut tamdiu regnaret, quamdiu illam habuisset intactam. 15 Postea Scylla, a Minoe condemnata, dolore in avem conversa est

1 esset] $\bar{e}$ et P || Hoc] $\bar{h}$ N || scyllae NP || filie, e in ras. m. II N || 2 esset et a Minoe] $\bar{e}$ et et ic minoae P et cet̄ et animoae (corr. -moa) N || ob-sederetur P, corr. obsi- N || scilla NP || 3 desectum patris crinem] desecta patris crinē P defecto (corr. desecto) patris criū (corr. crine) N || pertulit P || quod] q, corr. $\bar{q}$ N || 4 exsecratus - N || scillam NP || religatam] religatum P seligatum N || in m. II in ras. P || 5 cyri P || comumsa N || 6 haliaetum] alietum NP || exequens N || penas P || cyrim P || ostili N || 8 (PRO) om. || por-poreo P, corr. purpureo N || .f. N .x. P || I, corr. II N || fuerunt Scyllae] scyllae fuerunt G || scille NP || forci || 9 Crataeidis] cretidae G cretide NP Cretei-dos S || nimphae G niphē P nife, corr. nise N || filia] filia fuit G || 9 s. quae in marinum monstrum conversa esse dicitur om. G || 9 que N, corr. m. II que P || most̄, n m. II P momst̄ N || 10 esse] est NP || altera Scylla Nisi Megarensium regis filia] altera nisi regis filia G || altera] altam P altam N || Scylla Nisi] scillam si P, corr. scilla se N || Megarensium] mig- NP || contra quos] tragos N contra quam G || 11 Atheniensibus] athenensibus NP || pugnaret] cum pugnaret G || minoes P, corr. minois N || androchei N || 12 interitum // // // // // // // P || quem athenenses N que matheneses, s sup. m. II P || Megarenses] mig- libri || circum ventum G || 13 neca// // // // // // //erunt N || a scilla G ad scilla P as silla N || ut hosti, ut sup. m. II P || posset placere] placeret G posset pascere placere placere P || 14 purpoŕ G porpoream P, corr. purpuream N || abstulit P || quod] q P $\bar{q}$ N quamvis G || 15 consecratum] consecratam G || tandiu P || qdiu P qdiu, corr. qdi N || illan P || abuisset P || 16 Scylla] scilla NP illa G || condemnata] condemnatur, corr. -ta N contēpnatur P condēpnatur G contēpnata S || dolorem N || est om. NP.

3 s. quod genus — 7 persequitur similia B || 4 navi religatam similia Sa ad Buc. VI, 74 || 8 II fuerunt Scyllae — 9 Nymphae filia fere paria S ad Buc. VI, 74 || 9 quae in marinum — 10 dicitur similia Sa ad Buc. VI, 74 10 altera Scylla — p. 268, 2 magna discordia similia S ad Buc. VI, 74.

et Nisus extinctus Deorum miseratione in avis mutatus est formam, quae aves hodie inter se flagrant magna discordia.

410. LIQVIDAS puras.

413. ACTIS pro abactis idest finitus.

5 410s. TER QVATER. Indicium serenitatis.

414. PROGNIEM PARVAM. † Aristoteles enim dicit (eos esse) obliviosos et plerumque ad nidos suos minime reverti, sed quadam ratione naturae haec ad suos congerunt nidos, quae vermes possint creare.

10 415. HAVD EQVIDEM CREDO. Proponit sibi quaestionem acerri-
mam. Nam quaerit, cur homines, quos constat esse prudentiores
animalibus, per se non sentiant qualitatem aeris futuri. Quare,
cum in VI dixerit (A. VI, 728): Inde hominum pecudumque
genus vitaeque volantum, hic aliter dicit? Ideo, quod ibi
15 Anchises apud Inferos loquitur, hic vero poeta vivus hoc dixit.

416. PRVDENTIA MAIOR idest nobis. AVT RERVM FATO PRVDENTIA
MAIOR. (Non) est divinitus illis concessum ingenium nec prudentia,

1 extinctus *N* || Deorum *om. G* || avis] auem *NP* || mutatus] motatus *P*
permutatus *G* || 2 que *NP* || flagrant] flagrant *NP* || discordia] *Post haec in G*
ista adduntur: 'Apparet nequiquam' quia haec avis scilla signū tempestatem,
ut noctua, siue alio sensu 'apparet' intellegitur, avis significans, quod (q) pluat
de caelo, et non adiungitur 'nequiquam' || 3 LIQVIDAS puras — 8 s. possint
creare *om. G* || 3 LIQVIDAS *N* || 4 aliactis, *corr. abactis N* || finitus, *corr. -tis N* ||
5 inditium *P* || 6 PARVAM. † Aristoteles enim dicit (eos esse) pariam h : enim
dicit *P* parient h : — enim dicit *N* PARVAM D. Q. R. N. De corvis Plinius in
naturali historia hoc dicit eos esse *S*, sed talia apud Plinium nulla leguntur,
neque ubi de corvis loquitur <X, 15. 60. 79> neque ubi de animalium ingeniis
agit <X, 88ss.> || 7 obliuiosus *N* || minime secundum *S* scripsi a mae *P* ame^{na} *N* ||
8 nature *N* || quae vermes] qrumes *P* Qrumes *N* || possint *S*] p̄sst *N* possunt *P* ||
10 HAVD] aut *N* || aequidem *P* || Proponit sibi] sibi p̄ponit *G* || questionem *NP* ||
10 s. aceriniam *N* || 11 querit (r m. II), *corr. m. II* querit *P* qrit *N* || constat,
c in ras. m. II *N* || 12 per se ex *SB* dedi praesenti *P* praesentibus *G* prae-
sentem *N* || sentiat *P*, *corr. sentiant N* sentiunt *G* || 12 s. quare cum in sexto *G*
que (m. II que) re cum ui *P* q̄ recum ui *N* || 13 omnium *N* || pecudumque *PG*
pecūdumq̄ *N* || 14 genus vitaeque] genusque uite (*corr. m. II* uite) *P* genusq̄
inte *N* || dicit] dicat *NP* || quod] qui *P* q̄ *N* q̄ *G* || ubi, *corr. m. II* ibi *P* ||
15 Anchises] hanc ipse *P* ancipsea, *corr. antipodes N* || apud Inferos] apud
inferos ap̄ inferos *P* apud inferos aiom inferos *N* || peta, o m. II *P* || hoc] h *G* ||
16 PRVDENTIA MAIOR] maior prudentia *codd.* || prudenti *P* prudenti *N* || maior *P* ||
idest nobis] iouis *G* || facto *N* || 17 (Non) *om.* idest non *S* || est] idest *G* ||
illis divinitus *S* || .1. genium *N* || nec] ne *NP* || prudentia *S* prudentiam *codd.*

3 LIQVIDAS apertas puras *B* || 4 ACTIS discussis transactis abactis *B* ||
6 s. (eos esse) obliviosos — 8 s. possint creare *similia S* || 10s. Proponit — acerri-
mam *SB* || 11 Nam quaerit — 12 aeris futuri *SB* || 12 Quare — 15 vivus hoc
dixit *similia B* || 17 (Non) est — p. 269, 2 fatum *S* || 17 concessum ingenium
ordine inverso *B*.

quae est maior rerum fato; alibi <G. II, 491>: metus omnis et inexorabile fatum.

422. CONCENTVS mixtus cantus hoc est symphoniae lege.

423. PECVDES aeris serenitate gaudentes.

424. SOLEM AD RAPIDVM: velocem. Et notandum, haec signa 5
magis fida esse et subtiliora, quae ex luna vel sole colligimus.
LVNASQVE SEQVENTES idest rationabiliter solem sequentes. Luna
enim solis circulos sequitur, licet ipsa inferior sit. 'Sequentes'
a prima, (a secunda), a tertia vel a quarta se sequentes.

425 s. CRASTINA FALLET HORA. Hyperbole est: nec hora una 10
quidem te decipiet.

426. CAPIERE decipere. INSIDIIS. Scimus, nos decipi serenitate.

428. NIGRVM AERA non nigrum cornu, quoniam Graece τὸν ἀέρα.

430. AT SI VIRGINEVM quoniam virgo est Luna. SVFFVDERIT
forinsecus habuerit; nam de interiore parte diceret 'infuderit'. 15

431. AVREA PHOEBE pulchra, et venit ab eo, quod est 'Phoebus',
et sciendum, propria nomina ex se tantum feminina, non etiam neutra

1 quae] q N || fato] stato NP || 2 fatum] statum NP || 3 CONCENTVS
— 4 serenitate gaudentes om. G || 3 CONCENTVS] conceptus N || simphoniae P
simphonie N || laege, corr. m. II lege P Subestne laetae? Cf. Serv. mixtus
cantus idest symphonia. LAETAE PECVDES || 4 poecodes, corr. m. II poecodes P
pecodes N || aeris] erit, corr. m. II eris P || 5 sole N || RAPIDVM] rapit NP ||
idest uelocem G || 6 magis fida et subtiliora esse S || magis fida esse] esse fida,
om. magis G || fida] fidat N || que N || collegimus PG, corr. colligimus N ||
7 sequent' N sequenter P || solem m. II P || seqtes N || 7 s. Luna enim] vel
luna B || 8 circulas N circulum S || suŕ P surunt, corr. sequitur N || licet et G ||
sit] est B || 9 a] á G || (a secunda) B secutus supplevi secunda B || tertia, om. a G
III B || quarta, om. a P III B || se] sē P sese B || 10 FALLET HORA] ·f·h·G ||
fallet, corr. fallit N || hiperbole G hyberbole P ·i· berbole N || 10 s. nec hora
una quidem te] nec hoc hora te G nec oratur quidem NP ne hora quidem
te S || quod non hora nos decipit B || 12 capiere, corr. capere N || decipiere]
decipere || insidis P, corr. insidiis N || serenitatē N || 13 NIGRVM — 14 virgo
est Luna om. G || 13 AERA] cera NP || cornu] corito P || qm̄ qñ N || grece conera P
grec& tonera N || 14 VIRGINEVM] uirgineam NP || quoniam] quia B || suffoderit N ||
15 forinsecus] foras intrinsecus enim G intrinsecus P interinsecus N || de
interiore] deteriore, in m. II P || diceret] pdiceret N dixerat G || 'infuderit']
suffuderit || 'infuderit' diceret S || 16 AVREA PHOEBE] phebe aurea NP || AVREA
— venit] Phoebē uenit G || pulchra N || et venit] 'Phoebē' autem venit S Phoebē
uenit B || quod] q N || phebus NP Phoebos B || 17 tantum] ta^{ntu}m, corr. m. II G ||
femininum ex se tantum, non etiam neutrum facere S || feminia P.

3 mixtus — symphoniae fere paria S || idest symphonia B || 4 aeris sereni-
tate gaudentes SB || 5 velocem B || velocem — 6 colligimus S || 6 fida — colli-
gimus similia B || 7 idest rationabiliter — 8 inferior sit S || 7 s. Luna enim
— 8 inferior sit fere paria B || 8 s. 'Sequentes' a prima — 9 sequentes B ||
10 Hyperbole — 11 decipiet fere paria S, similia B || 12 decipere SB || Scimus
— serenitate S || 13 non nigrum cornu B || 14 quia virgo est luna B || 15 forin-
secus — 'infuderit' S || 16 pulchra S || et venit — p. 270, 2 doctus a um fere
paria S et venit — p. 270, 1 Tullia similia B.

facere, ut 'Phoebus Phoebe', 'Iulius Iulia', 'Tullius Tullia', non ut appellativa, ut 'doctus a um'. Aratus ait, si cornu aquilonium sit erectius, Aquilonem imminere et per eum serenum fieri, quia ventus contractiora reserat. Nigidius de ventis IIII: Si summum cornu-
5 culum maculas nigras habuerit in primis (mensis) partibus, imbres, ait, fore; si in imo cornu, serenitatem debemus (scire).

VENTO RVBET. Ventum denuntiat rubens luna: fit enim ventus ex aeris densitate et densitas aeris inducto splendore lunae crudescit.

432. SIN ORTV QVARTO. Aratus tertiam dicit animadvertendam
10 lunam, hic quartam, non illud improbens, sed hoc magis probans, ut ait: 'namque is certissimus auctor'.

437. GLAVCO. Hic piscator fuit de Anthedone civitate, qui, cum captos pisces per herbas posuisset in litore (et) illi recepto spiritu maria rursus petissent, sensit quandam herbarum potentiam,
15 quibus esis conversus est in numen marinum. Glaucus enim dolens

1 facere] faciunt *G om. NP* || Phoebos Phoebe *B pheb. plebe P pheb; plebe (corr. pleba) N* || Iulius Iulia *om. B* || tullius tullia *N* || non ut *S iam* haec ut *G iam non NP* || 2 appia *N* appellativum, *om. ut seg. S* || ut doctus a. m. aratus *G doctus a. m. Aratus P doctus amaratus N* || aquilonum *N* || sit] sit] *G fit N* || 3 aquilone *N* || imminere *N* || quia ventus — 4 reserat *om. G* || 4 contractiora reserat] contatior ora rescit *P cantatiora rescit N* || Si] *P N* || cornuculum *P cornilium, corr. cornelium N* || 5 maculas] masculas *NP* || (mensis) *ex B supplevi* || 6 si in imo] sumo *NP* || serenitatem *P serenitatem, corr. -te N* || debemus] *om. G* || (scire) *ex B supplevi* || 7 VENTO RVBET — luna] Vento r. rubens. ^{luna} ventum denuntiat *G VENTVS ERIT. Ventum semper denuntiat luna rubens B* || denunciat *N* || fit enim] sit enun *P fit enim ventus] Ventus venit B* || 8 eris, *corr. m. II aeris P* || et *om. G* || eris, *corr. m. II aeris P* || inducto] inducta *NP* || lune *NP* || 9 SIN ORTV QVARTO] Si mortu. III. *NP* Si in ortu. III. *G* || dicit] dē *N* || animadvertendam] animaduertendum || 10 quartam] lunam quartam *G* || improbens *NG* || hoc] *H P h N* || emagis *P* || 11 ut ait] ait *G nam ad hoc pertinet S* || 'namque is certissimus auctor'] Nam qui is ceram uē *P Namq his cef autor, duae lineae sup. et or m. II N Nam certissimus auctor G* || 12 GLAVCO] Glauco .i. glaucus antiodonis filius *G* || antedone *N antedone P antedona G* || 13 cum] con *P* || captas *P, corr. captos N* || per *m. I suprascr. G per, corr. m. II super N super S* || herbas] herbam *PGS* || potuisset *P, corr. pos- N* || in litore *om. NP* || (et) *ex Servio supplevi* || 14 petisset *N* || herbarum potentiam *S herbam potentiam P herbam (corr. herbae) potentiam N herbam potentiam habere G* || 15 quibus esis conversus est in numen marinum *om. G* || esis *S aut (m. II aut) si P hoc si N* || in u///// imarinū, *corr. in nuū imarinum N* || enim *om. G* || delens *N*.

2 Aratus — 3 serenum fieri *B* || 4 Nigidius — 6 debemus scire *B* || 7 Ventum — 8 densitate fere paria *B* || 9 Aratus — 11 auctor fere paria *S* || 12 Hic piscator — 15 in numen marinum *S* || 15 Glaucus enim — p. 271, 2 factus est similia, *add. Iunilius dicit B*.

2 Aratus] *Cf. Dios. v. 62 s.* || 4 Nigidius] *Cf. de hoc loco Isid. de rer. nat. cap. XXXVIII* || 9 Aratus] *Cf. Dios. v. 51 s.*

amisisse praedam, idest pisces, praecipitavit se in mare et Deus maris factus est.

Item: Glaucus, Polyboei [vel Polimboe] et Terrae filius, herba quadam gustata immortalitatem adeptus est, quam piscibus marcescentibus inposuerat et revixerunt. Haec autem herba dicitur in 5 Fortunatis insulis nasci.

PANOPEAE. Panopea, ut Hesiodus scripsit, Nerei filia est, coniux Glauci et Nympha marina, Melicertes vero Inus filius et Athamantis, quem Palaemonem Corinthii in Isthmo colunt, nostri Portunum dicunt, quod portibus praesit, unde clavum tenens pingi 10 solet. Item INOO MELICERTAE. Patronymicon est a matre, ut alibi <A. III, 328>: Ledaeam Hermiōnen est. Sane Ino et Melicerta postquam sunt in numina commutati, Graece Palaemon et Leucothea sunt nominati, Latine Portunus et Mater Matuta.

442. CONDITVS IN NVBEM idest si orbis eius quasi concavus 15

1 amisise P || idest] .i. .: NP || precipitavit N || sé P || 3 glaucus N || Polyboei] polibei NP poliphei G Polybi B || [vel Polimboe] ut *lectionis varietatem seclusi* || polūboe P || terre, corr. m. II terrę P terra, corr. terræ N scriboe B || 4 adebtus P || quam] qui P que N q̄ G || 4 s. marcescentibus P, corr. marces- N || 5 hec, corr. m. II hęc NP || haerba G || 6 Fortunatis] furtunatis || insolis NP || 7 Panopeae · panopia ut hessiof G panopete panope aut //esio//dus, d m. II in ras. P panopete panopea : utes siodus N || scripsit] dicit G || Nerei] herei, ei m. II in ras. P erei N || est om. G || 8 coiux P^{con} //iux N coniux G || nimpha NG || marina; Maelicertes G marina melicertis N marinā elicertes P || Inus] inoos G innucinus NP || 9 atthamantis N || quem] q; in P q in N q̄ G || palemonem G palemionem P palemione N || corinti P chorinthi NG || in istino N in histino P in hismo G || nostri] nī P nom, corr. nrī N || 10 fortunum, corr. por- N || quod] q, m. II q̄ P q̄ N q̄ G || praesit NP || clavum] clauem || pingi] pingui NP || 11 solet] polet NP || Itē nunoo P Item inoae, corr. Itē inoo N || inoo om. G || MELICERTAE] melicertes G et mellicertae P et mellicerte G || Patronymicon est a matre] patronomicon est a matre melicerta G patri(m. II corr. patro)nomiamā matre P patronomia ā matre, utraque lin. eras. N || ut alibi — 12 Hermionen est om. G || //alibi P || 12 Ledaeam Hermionen] lidiam hermonem (her monem P) NP || Ino] inoo G inoo, noo m. II in ras. N to P || mellicerte P, corr. melicerte N || 13 numina] sumina P summa N summa in G || commutati P || grece || palemon || lechotea G lecotea, h m. II P letotea N || 14 nominati] noā NP || portunos N || Matuta] matuna P matuno N || 15 CONDITVS — p. 272, 1 refugerit orbe om. G || 15 Conditur, corr. -tus N Conditos P || idest] .i. .: P .i. es N || quasi] q̄si NP || concavus] cuius NP.

3 Glaucus Polyboei — 5s. in Fortunatis insulis nasci *similia*, add. Iunilius dicit B || 7 Nerei filia — 8 marina *alio ordine* B || 8 Nympha marina S || Melicertes — 10 portibus praesit *similia*, add. Iunilius dicit B || 11 Patronymicon est a matre SB || ut alibi: Ledaeam B || 12 Sane Ino — 14 Matuta *ferè paria* S || 13 Leucothea — 14 Matuta *similia* B || 15 idest si orbis — p. 272, 1 refugerit orbe S.

7 Hesiodus] *Theog. v. 240. 250: Νηρηῶς δ' ἐγένοντο μεγέριτα τέκνα θεῶων — Δωρὶς καὶ Πανόπη καὶ εὐειδὴς Γαλάτεια.*

fuerit, quod exprimit dicens: 'medioque refugerit orbe'. Item CONDITVS veluti refugo orbe apparuerit in medio suo orbe. CONDITVS IN NVBEM soloecismus est: nam dicere debuit 'conditus in nube', sed non hic vitium, quoniam 'in' et 'pro' praepositiones multa
5 significant. Nunc de 'pro' exemplum <A. IX, 468 s.>: pro turribus altis Stant maesti, hoc est 'ante turres'. Et hic 'in' non 'in nubem conditus', ut sit vitium, sed 'in' pro 'intra' significat, idest 'intra nubem conditus est'.

444. SINISTER noxius.

10 447. TITHONI. Maritus Aurorae.

448. MITIS maturus, ut ipse alio loco <Ecl. I, 81>: sunt nobis mitia poma idest matura. MALE DEFENDET. Nam excussis pam-
pinis uva vim grandinis patitur. PAMPINVS. Robor vitis vel folia vitis silvestris.

15 450. EMENSO non proprie, sicut dicimus 'emensos nos viam'.

451. PROFVERIT MEMINISSE MAGIS quod sole veniente ad vespe-
rum signa meliora sunt.

453. CAERVLEVS viridis, niger.

455. PARITER aequaliter.

20 454. MISCEMER pro 'misceri'.

456. FERVERE a 'fervo fervis'.

1 fuerit] ferit *N* || quod] q̄ *N* || ipse exprimit *S* || exprimit *P* exprimit *N*
2 ueludi, corr. -ti *N* uelato *B* || refugo] refuga *B* || apparuerit *B* peruenit
codd. || me. dic, corr. medio *NP* || 3 soloecismus *P* soloecismus *G* soloecismus *N*
4 hic] hoc *N* || uicium, corr. uitium *NP* || et om. *N* || praepositi *P* praepositi *N* ||
5 significat *N* || Nunc] nun *N* om. *G* || exem̄ *P* exem̄ *N* exemplo *G* || pro
turribus] p̄toribus *P* p̄toribus *N* || 6 alti *N* || mesti || turres] curres *NP* || 7 sed,
om. in *N* || intra] infra *codd.* et *B* || significat] siḡ *NP* || idest] .i. ÷ *NP*
8 intra] infra *codd.* et *B* || est om. *G* || 9 SINISTER — 21 a fervo fervis om. *G* ||
SINISTER] signister *NP* || 10 TITHONI] Titoniene *P* Tithoniene, corr. Tithonia *N*

maritis *N* || aurore *P*, corr. -re *N* || 12 micia, corr. mitia *N* || idest] .i. ÷
(.i. m. II *N*) *NP* || defendet, corr. -it *N* || decussis *S* || 12 s. pampanis *P*
13 una *P*, corr. uua *N* || uim, u m. II *P* || rampinus *P* rampin, corr. pam-
pin *N* || robor nitus *P* robor nitus (corr. uitis) *N* || 14 siluistris *P* || 15 pro-
priae *P* || sicut] sunt ut *NP* || dicimus] dīs *N* || 16 quod] qui, m. II q̄ *P*
que *N* || 16 s. uesper *P* || quia a sole venientia vespertina signa meliora sunt
Servius || 19 equaliter *N* || 20 MISCEMER] misceri *N*.

2 veluti — apparuerit *similia* *B* || 3 soloecismus — 5 significant *similia* *B*
6 Et hic — 8 conditus est *similia* *B* || 9 noxius *SB* || 11 maturus — 12 matura
similia, add. Iunilius dicit *B* || 12 Nam excussis — 13 patitur *similia* *S* ||
15 non proprie — viam *similia* *B* || 16 quod sole — 17 meliora sunt *ferre*
paria *B*, *similia* *S* || 18 niger *B* || 21 fervo fervis *B*.

5 Pro turribus] *Apud Verg. l. l. et turribus altis Stant maesti legitur, sed cf. A. IX, 572: summis stantem pro turribus Idan et A. IX, 674: pro turribus adstant.*

458. AT SI CVM REFERETQVE rel. Hoc ad futurum serenitatis pertinet signum. Nam si (de) ipso (die) dicas, stultissimum.

460. CLARO AQVILONE serenifico, quia est et nubilus, sicut fere omnes venti.

461. DENIQVE QVID VESPER SERVVS VEHA^t. Vesper stella 5 Martis. Conclusio est, quae haec continet: signa, quae possimus ex stellis vel ex ventis colligere, melius ex sole colligimus. Item: 'vesperem' pro nocte posuit: tropus synecdoche, a parte totum.

462. QVID COGITET idest in quam se partem inflectat, utrum ad serenitatem an ad pluviam. 10

463. FALSVM pro fallaci.

464. CAECOS latentem insidias.

466. ILLE ETIAM rel. Bonum epilogii reperit locum, ut in Augusti gratiam defeat Caesaris mortem. Constat enim, occiso Iulio Caesare in senatu pridie Iduum Maiarum die solis fuisse 15 defectum ab hora VI usque in noctem, quod quia multis tractum horis est, dictum (<v. 468>): aeternam timuerunt saecula noctem.

468. IMPIA additum, ut perpetuam noctem Romani timuissent, quod sciebant, se † miseri propter interfectionem Caesaris.

1 ad sicu//////, corr. ad sicū m. II P || refert q; P refert // que N refert G || rel.] sunt NP om. G || futuram P futurae S || 2 signum] sig NP || si ipso dicas NG sup so dicas P (de) et (die) ex Servio supplevi || stultissimum est GSⁿⁱ

3 aquilone//, e in ras. m. II P || serenifico P, corr. serenifico N et serenico G || et om. G || nubilus] nubilus G nubilus NP || sicut om. NP || fere] vere G feruere NP || 4 ompuenti P || 5 DENIQVE — VEHA^t. Vesper] Quid uesper . uesper G deniq N || QVID om. NP || VEHA^t] ueniat NP || 6 quae] q G || signaq; P || possimus] posuimus G possumus S || 7 ex stellis] ex ite millis P ex itē illis N || ex ventis] exeuntes NP || colligere PG, corr. colligere N || collegimus PG, corr. colligimus N || 8 uesperum G || sinecdoche N sinecdoche G sinecdoche P || 9 QVID] quod NP || COGITET] cogit G || idest] .i. ÷ NP || in quam partem se G || in qua N || partem, corr. parte N || inflectat S inflectet NP flectit G flectet B || 10 ad pluviam] ad pluias S || 11 FALSVM — 12 latentem insidias om. G || 12 latentem] laentes N lentes P || 13 ILLE] ipse NP || rel.] † NP extincto G || Bonum epilogii (epilogi S) reperit locum ut] om. NP || 14 agusti P angusti NG || gratia P || cesaris G || enim] autem S || occisio, s m. II suprascr. P || 15 cesare PG || Iduum] .i. duū N || Maiarum] Martii B || solis] solem || 16 defectu G || VI usque] V iusq N || ad noctem G || quod quia] q q N q G || tractatum P, corr. tractum N || 17 dictum] dicit S || aeternam] et aeternam NP et aeterna G || timuerunt secula G timue se eum, corr. timuisse eum N || 18 IMPIA — 19 interfectionem Caesaris] Pro his in G haec leguntur post v. 467 scholium: Impia secula quibus cesar fuerat occisus; || 18 aditum P || perpetuum P || romā N || 19 quod] q N || † miseri] mereri noctem B.

1 Hoc — 2 stultissimum S || 3 serenifico — 4 venti S, similia B || 6 Conclusio — 7 colligimus S, alio ordine B || 8 vesperem — totum fere paria B || 9 in quam — 10 ad pluviam S, fere paria B || 11 pro fallaci B, similia S || 12 latentem insidias SB || 13 Bonum — 17 saecula noctem S || 13 s. in Augusti — 16 usque in noctem similia B || 18 ut perpetuam noctem Romani timuissent alio ordine B || 19 quia se mereri noctem sciebant B.

467. FERRVGINE. Proprie ferri scabies, purpura nigrior Hispana, obscuritas ferri aut ferri rasura.
469. AEQVORA PONTI. Non sine causa additum 'ponti', quia sunt et campi aequora.
- 5 470. OBSCENI CANES diri, quod obscenum canunt, quod obsint augurio. INPORTVNAEQVE VOLVCRES quae ad domos accedunt et malum significant, in alienum tempus ruentes, ut striges aut bubones nocte gaudentes per diem possent videri.
472. VNDANTEM evomentem: malum enim omen est, quando
10 non fumi, sed flammarum globos egerit.
474. TOTO GERMANIA CAELO. Bene 'Germania', quam vicerat Caesar, ut eo occiso in rebellionem videretur exurgere.
475. INSOLITIS antea in Alpibus numquam factis aut magnis et solito maioribus.
- 15 476. VVLGO passim.
478. SVB OBSCVRVM circa noctis obscurum.
- 478 s. LOCVTAE INFANDVM. Aut infanda verba protulerunt aut hoc ipsum infandum fuit, quod sunt locutae contra naturam.
480. INLACRIMAT TEMPLIS EBVR scilicet simulacrorum. AERAQVE
20 SVDANT (signa) laboris futuri.

1 FERRVGINE] ferugine NP || propriae P || fessi scabies N fessis cabies P purpura G porpura P, corr. purpura N || Hispana] hispania NP || 2 opscuritas N || obscuritas a ferri G || ferri rasura] fer rira fura P || 3 equora N PONTI] p. G || additum] addidit S || 'ponti' om. G || quia om. NP || 4 et om. G] campa, corr. campi P || equora N || 5 CANES diri] c. i. G || quod] que P q N qui G || obscaenum N || canunt obscenum G || quod] qui, m. II q P q N qe G obsint] obsit G || 6 augurio NP || Inportuneque G in portu aequae P in portu eq N || que P || domos] dom' G domios P dominos N || accidunt G || 7 signf. malum G || striges] friges NP || aut] aut^{ut}, corr. m. II G || bobones P, corr. bu- N 8 possent S possunt codd. || 9 VNDANTEM — 10 egerit om. G || 9 evomentem] flammās vomentem SB || 10 fumi, sed] fumis N || globos N || egerit S eregit NP emergit B || 11 TOTO GERMANIA CAELO] Germania G || Tota P || germā P, corr. germani N || celo, corr. celo N || quam] q N qui P || 12 cēs G cesar, corr. m. II cēsar P cesserat, corr. cesar N || occiso P || rebelliorē G || exurgere N 13 INSOLITIS — 16 noctis obscurum om. G || 13 in alpibus, in eras. N || numq N 14 maioribus] maloribus, corr. malo rebus N || 15 passim] possim N || 16 svb] sed NP || 17 Loqutae P Loquite N || INFANDVM] infān NP || Aut] vel G infantia N || protullerunt P || 18 infandum] infandam NP || quod] qe G || sunt] sed NP || contra naturam locutae GS || loqutae, qu m. II P loquite N 19 inlacrimant N || TEMPLIS] temp N temp P || aeraq N || 20 sudunt G || (signa) ex SB suppleri.

1 Proprie — purpura similia B || purpura nigrior Hispana S || 3 Non sine causa — 4 campi aequora S || 3 s. quia — campi aequora similia B || 5 diri — 6 augurio B || 6 quae ad domos — 7 significant B || 7 in alienum tempus ruentes SB || ut striges — 8 videri S, similia B || 9 evomentem] similia SB malum enim — 10 globos egerit S, similia B || 11 Bene — 12 exurgere SB || 13 antea — 14 maioribus alio ordine S, similia B || 16 circa noctis obscurum S 17 Aut infanda — 18 contra naturam alio ordine S || 19 scilicet simulacrorum S || 20 signa laboris futuri B, add. sunt S.

481. INSANO magno, et sciendum, flumina, cum supra modum crescunt, non tantum ad praesens inferre damna, sed etiam futura significare.

482. FLVVIVORVM REX. Padum dicit. Ubi sit Heridanus, multi errant. Eusebius ipsum esse Rhodanum putat propter magnitudinem, Ctesias hunc in India esse, Choerilus in Germania, in quo flumine Phaethon extinctus est, Ion in Achaia. Sed Virgilium credibile est Padum significasse, cuius inundatio semper prodigiosa existimata est. Quem 'fluviorum regem' dixit, sive quod multa in se flumina currentia ex Alpibus recipit sive quia ipsius simulacrum in caelo sit receptum inter astra.

Item FLVVIVORVM REX HERIDANVS. Padum dicit per Italiam aut certe per totum orbem, ut Lucanus.

484. FIBRAE extremae partes iocineris a fibris vestimenti. Ordo: '(nec) cruor cessavit'.

487. CECIDERVNT PLVRA SERENO. Omen est in eo, quod caelo sereno missa sunt fulmina.

488. DIRI COMETAЕ. Stellae pessimae crinitae, sunt tamen et bonae. DIRI pro 'dirae'.

1 INSANO ·1· G || 2 non tantum] nō tm̄, n m. II P n̄ tamen N n̄ tam̄ G | praesens] p̄ NP || futura] futur P alia futura S || siḡ futura N || 4 FLVVIVORVM REX | Fluviorum r. h. G fluviorum P || dicit] dicunt NP || heridianus G heredianus P, corr. heridanus N || 5 errant] errent P herent, corr. herent̄ N || heusebius N om. G Aeschylus conieci in Schol. Bern. ed. || rodanum G rodianum P, corr. rodanum N || putat] putant G || magnitudinem] multitudinem G || 6 Ctesias] thesias GB Tessias (h m. II P) NP || hunc] huc P huo, corr. uō N || India] media G || choerilus N choeriliis P choerelus G choerulus B || 7 pheton N peton P edion G || lon in Achaia] ioninachia N iomna dua P || Sēd] ē N || 8 cuius] aū N om. P || 9 Quem] q̄ est P qm̄ est N quae G || dix̄ G dixisse N dixise P || sive] riue G || quod] que, corr. quia N qui P || 10 curentia P | recipit, corr. recipit N || que, corr. quia N || celo N, corr. m. II celo P caelum G || 12 fluviorum P || HERIDANVS. Padum] erim padum P herimphadum N r. h. padum G || dicit om. G || 13 aut] Ā P || 14 FIBRAE — 15 cruor cessavit] Pro his in G habes: Fibrae minaces uidebantur currere in fluuiis pro signo effusionis sanguinis; || fibrae P febre N || extreme N extrime P || a fibris × N || 15 (nec) ex B supplevi || 16 ceciderunt P || PLVRA SERENO] .p. s. f. G || plū P plur, corr. plura N || SERENO] rerum NP || Omen est] ominem, corr. m. II omenem P hominem N || quod] q̄ N || caelo om. NP || 17 sereno] serena NP || missa sunt fulmina] missa fulgora et pluuia missa; G missa sunt fulmina et plura sunt missa S || fulmina] flumina NP || 18 COMETAЕ] comite G comites P, corr. cometes N || stelle N, corr. m. II stelle P || pessime N, corr. m. II -mē P crinite N || tamen] tam̄ N || 19 bonae] bene N || DIRI] diri, corr. dire N || 'dirae'] diriae P dine N.

1 magno SB || et sciendum — 3 significare S || 4 Padum dicit SB || Ubi sit — 8 prodigiosa fere paria B || 9 sive quod multa — 11 sit receptum similia B || 12 per Italiam — 13 ut Lucanus fere paria S per Italiam — orbem B || 14 Ordo — 15 cessavit B || 16 Omen est — 17 fulmina S || 17 sereno B || 18 s. Stellae — et bonae similia S.

13 Lucanus] II, 416 ss.

490. PHILIPPI civitas Thessaliae, in qua primo Caesar et Pompeius, (postea) Augustus et Brutus cum Cassio dimicaverunt.

491. NEC FVIT INDIGNVM. Quasi exclamatio ad Deos.

492. EMATHIAM. Thessaliam dicit ab Emathione rege. HAEMI.
5 Haemus enim mons Thessaliae.

490. Item PHILIPPI. In Macedonia Romani victi sunt a Philippo rege, ubi Caesar et Antonius adversum Brutum et Cassium dimicaverunt.

492. Emathia autem pars Macedoniae dicta ab Emathione, Iovis
10 et Electrae filio. Bis autem inundatos Romano sanguine Emathiae campos dicit, quia Caesar et Pompeius ad se bellaverunt, Brutus et Cassius contra Caesarem, Augustus et Antonius contra Brutum et Cassium, semel Pompeius et Caesar, iterum Brutus et Cassius contra Augustum HAEMI. Mons Macedoniae.

15 494. INCURVO. Una pars orationis.

495. SCABRA aspera, unde et 'scabies' dicitur a corporis asperitate. PILA. Genus teli maximi.

496. INANES concavas, tunc inanes, quando non tegunt capita.

1 Philippi civit̄ thessaliae G philip̄icumites saliae, p *suprascr. m. II P*
philipitū (corr. philipi) ^{montes} tessalie N || primo | prima NP || cēs G cesar, corr.
cesar N || 2 (postea) *ex Servio supplevi* || agustus P || Brutus | bratus NP || cum
cassio × P || dimicaverunt | dimicavit P dimicata (corr. -ti) s̄ N || 3 indigna G
3 s. ad Deos. EMATHIAM | ad eos emathiam P ad se mathiam N adeos .ē. emathiam G || 4 thesaliam N thesaliam, s̄ *suprascr. m. II P* thesā G || ematione B
e//mathe P emato N ematho G Emathio S̄ || HAEMI — 5 Thessaliae om. G || hemi P
hemi N || 5 Haemus | Hemus NP || mons tae saliae P montes sabe (corr. salie) N ||
6 philipi N pilip̄i P || Macedonia Romani | macedo aromanis NP || philip̄ G
pilipo P philopo, corr. -ipo N || 7 cesar P cēs G || brudum P || casium N
9 Ematheia P Ematha N || macedonie N || emathonie N || 10 electre NP ||
emathie N amathiae G || 11 dicit | dixit G || cesar P cēs G || 12 casius N
contra | cō P || cesarem P cēs G || agustus P augustum G || antō G antoni P
13 casium N casseum G || semel | sem̄. G sem̄ P semper N || caesar, corr.
m. II P cēs. G || iterum | item NP || casius N casseus G || 14 agustum PG
HAEMI | hemi NP hiemi G || Mons | m̄ G || macedoniae P || 15 incurvo. Una
pars orationis om. G || horationis P || 16 et om. NP || a | á G || 17 PILA
— p. 277, 2 corpora tellus om. G || 17 telli, corr. teli N || maximi // P
18 concavēs N concavies, corr. m. II -uias P || tunc | tam, corr. tar N
quando | quā NP.

1 civitas — 2 dimicaverunt S, *similia* B || 3 Quasi — ad Deos B, *add.*
est S || 4 Thessaliam — rege *ferē paria* S || 5 Haemus — Thessaliae *ferē*
paria S || 6 In Macedonia — 7 rege *similia* B || 7 s. ubi Caesar — dimicaverunt
similia B || 9 Emathia autem — 10 Electrae filio *similia* B || 14 Mons Macedoniae B || 15 Una pars orationis, *add.* est S || 16 s. aspera — asperitate S
16 inde scabies B || 18 concavas S || tunc inanes — capita *ferē paria* B.

497. GRANDIA aut multa aut ingentia, sicut ibi <A. XII, 900>:
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

498. DII PATRII INDIGETES. Qui praesunt singulis civitatibus,
ut Minerva Athenis, Iuno Karthaginiensibus. Indigetes proprie sunt
Dii ex hominibus facti, quasi '(in) Diis agentes', abusive omnes 5
generaliter, quasi nullius rei egentes.

Alii 'indigetes' proprie interpretantur, quorum priorum
nominum indigemus, ut Dii Penates, item Lares. VESTAQUE MATER.
Et haec de quaestionibus Virgilianis est: cur dicit a Vesta Palatium
et Tiberim servari, cum urbs Roma, sicut multis videtur, in tutela 10
sit Martis? Seu idcirco dicitur subtractum esse proprium nomen
a Virgilio, ne scirent hostes, cui Deo contra Romanos vota susci-
perent. Quamquam erudite Virgilius nimium praesidem Tiberis
Vestam dicit: hanc enim physici putant terram.

499. TVSCVM quia per Tusciam fluit.

15

1 Granda P Grandiaⁱ N || sicut ibi| sic ubi P || 2 hominum| homi^{////} P
hoi N || perducit P || corpora tellus| cortellōs N cor tellus P || 3 ubi| Du P
patri P patriⁱ N || indigites G indegites P, corr. indigetes N || Qui| qui,
i m. II P || presunt N praesint G || singuli, corr. -is N || 4 miner^{////}ua P
Iuno| iunoⁿ G || Kartaginensibus P cartaginensib^s, corr. -sib; N partaginensi-
bus G || indigites G indegites P, corr. indigetes N || propriae P || 5 quasi diis,
om. in et agentes N quasi diis agentes G q̄diis egentes, si m. I P || (in) ex
Servio supplevi || abiussive P || 6 q̄si P || rei| regi NP || 7 indigites G indegites P,
corr. indegites N || propriae P || interpretantur G interph̄r P īr̄ p̄ h̄ f̄ N || pro-
priorum| pro priorum P proprium G priorum N || 8 nominum| nō NP noñ
ut G || indigamus, corr. indigemus N indignamus, corr. m. II P || Penates|
poenates NP || Lares| Post haec in G adduntur: qui dii contra sonantes (leg.
Consentes) quorum singula nomina nesciuntur (cf. Schol. Bern.); Uestaque mater.
poetice dicit nam uerum nomen eius numinis quia (leg. quod) urbi romae est
(leg. praeest) scire sacra lege prohibitum est quia (leg. quod) ausus quidam
trib: (leg. tribunus) plebi nuntiare (leg. enuntiare) in crecem (leg. in crucem)
leuatus est (cf. Serv.) || VESTAQUE| uestraque P uestraq N Item uestraque G ||
9 Et om. G || de om. G || questionibus PG || Virgilianis| uirgilialis NP || cur|
cum NP || a Vesta| auerta N || Palatium| palidum NP || 10 Tiberim| tiberini
NP || servari| seruare NP seruata G || urbs N urbys, ur in ras. m. II P ||
sicut| sic^{////} P || tutela NP || 11 esse| et NP || nomen| nō P || 12 a| á G ||
ne scirent| nescirent G ne nescirent NP || contra| cō P || vota om. NP ||
13 Quamquam| qq NP || nimium| nimiā N an leg. nimirum? || praesidem|
per fidem N || 14 dicit| dixit G || enim om. G || phisici P phiscici N
fissici G || terram^{////} P || 15 TVSCVM — fluit om. G || quia| q N || fluit, i m. II
in ras. P.

1 aut multa aut ingentia S || sicut ibi — 2 tellus B || 3 Qui praesunt
— 4 Karthaginiensibus fere paria SB || 4 Indigetes — 6 egentes S Indigetes
— 5 abusive B || 7 Alii 'indigetes' — 8 item Lares similia B || 9 cur dicit —
12 s. vota susciperent similia B || 14 physici putant terram similia B.

500. IUVENEM. Bene 'iuvenem', ut ostendat clarum, quia hac aetate tantum possit, ut occurrat saeculo.

502. LAOMEDONTEAE. Laomedon pater Priami. Excusat Augusti tempora; et eum dicit suis viribus compensare tanta damna rei publicae, quae ex maiorum vitiis descendisse confirmat. PERIURIA. Tam longe petit bellorum civilium causas, et pluraliter 'periuria' dicit semel adversus Herculem gesta, semel adversus Apollinem et Neptunum, ut Callimachus docet, propter pollicitam Hesionam, Apollini et Neptuno propter muros constructos. LVIMVS solvimus.

10 504. INVIDET quod hic sis in terra, non (in) caelo cum Diis.

509. HINC MOVET EUPHRATES. Euphrates Orientis fluvius est, Germania Occidentis provincia.

510. VICINAE RVPTIS. Externa et civilia bella desaeviunt.

512. VT CVM CARCERIBVS. Hoc vult dicere: res publica habet
15 quidem optimum imperatorem, sed tanta sunt vitia temporum praeteritorum, quae in dies singulos aucta sunt, quemadmodum (in) processu equorum cursus augetur, ut ea licet optimus refrenare

1 ostendet *N* hostendet *P* || clorum, *corr.* clarum *N* || quia] *q* *N* $\bar{q}$ *G* hac] *hec* *P* || 2 aetate tantum] aetate^a $\bar{m}$ *N* || tantum] tam *G* || ut] $\bar{e}t$ *N* || saeculo] *seco* *G* || 3 Lamedontae] lamedon *G* Lamidonte aelamichon *P* Lamidonte elamidon *N* || Priami] *p*iam *NP* || excussat *PG* excussit *N* || agusti *PG* 4 et eum] et cum *G* etenim *NP* || dicit] *d*r *N* || conpressare *P* ^{co} pressare *N* pensare *G* || 5 publicae] publice *NP* || que *P* || vitiis] uitis *NP* || descendisse *P* 6 petit] appetit *B* || et pluraliter 'periuria' dicit *om.* *G* || pluraliter] plu *NP* || 7 herculem *P* cornielem, *corr.* cornelium *N* || gesta] esta *NP* || aduersum *P* apollionem, *p. m. II suprascr.* *P* apollionem *N* || 8 Neptunum] neptun² *N* ut Callimachus docet] docet ut callimachus *G* || ut] et *N* || $\bar{d}c$ et, *corr.* docet *N* || pollicitam *om.* *NP* || hessionam *G* iosioniosinam *P* iosioniasinam *N* || 9 appollini *P* appolli *N* || constructos *om.* *NP* || LVIMVS — 13 desaeviunt *om.* *G* LVIMVS] eluimus *P* elumus *N* || 10 INVIDET] ut uidet *N* || quod] *qd* *P* || (in) *om.* *NP* || celo *N* || 11 HINC] hino *N* || EUPHRATES] eufra *P* eufram, *corr.* eufra^m *N* eufra^m *P*, *corr.* -tes *N* || 12 prouintie] *N* || 13 uicine] *N* || RVPTIS] sup^r *P* sup^r *N* || deseuiunt] *P* deseuiunt, *corr.* deseuiunt *N* || 14 CVM] enim *NP* CARCERIBVS] ca^r *NP* || Hoc] *h* *N* || 15 quidem] quid : *N* *om.* *G* || quidem habet *S* || optimum imp^r *m. II suprascr.* *G* || inperatorem *N* || uitia^a *N* || temporum] te^mpora *G* tempora *P* tempera, *corr.* -ora *N* || 15 s. praeteritorum *om.* *G* || 16 quae] *q* *N* || aucta] octa *P* acta *NG* || 16 s. (in) processu equorum] pro cessuae quorum *P* pro cessue quorum *N* processu equarum *G* (in) *ex Servio supplevi* || 17 augetur — p. 279, 3 augetur] tur — auge *m. II in paginae fine litteris minoribus suppleta* *P* || optimus] optimus rector *S* || refrinare] *P*.

1 Bene 'iuvenem' — 2 possit *B* || 3 Laomedon pater Priami] *B* || Excusat — 5 confirmat *SB* || 6 Tam longe — causas] *B* || et pluraliter — 9 muros constructos] *similia* *B* || 9 LVIMVS solvimus] *B* || 11 Euphrates — 12 provincia] *ferre paria* *S* || 11 Orientis fluvius] *B* || 12 Occidentis provincia] *B* || 13 Externa — desaeviunt] *S* || 14 Hoc vult — p. 279, 2 revocare] *S* || 14 Hoc vult — 15 s. praeteritorum] *similia* *B*.

8 Callimachus] *Cf. O. Schneideri Callimachea fr. 559. 560, II p. 692.*

non possit, sicut et auriga (a) ferventi cursu equos non potest plerumque revocare.

513. ADDVNT (IN) SPATIA. Currendo plus eorum cursus augetur.

514. NEQVE AVDIT CVRRVS HABENAS idest equi; attendendum est, translationem hanc esse, (non) comparationem, quae si ponatur in fine, vitiosum.

FINIT PRIMVS LIBER.

INCIPIT II.

1. HACTENVVS rel. Deest verbum 'cecini'. In hoc libro exsequitur culturam agri consiti, qui omnium arborum continet genera. Et sciendum, Virgilium vites quoque arbores dicere, ut <G. II, 277 s.>: nec setius omnis in unguem Arboribus positis secto via limite quadret. Quidam quaestionem opponunt: quare, cum de vitibus primum debuit dicere, ab arboribus coepit? Quia in Italia in arboribus pendent vineae et non possunt esse vites, nisi prius fuerint arbores.

1^{ic} et] sed^{ic}, ic^{ic} et m. II G sicut NP || (a) ex Servio supplevi || cursu] qursu N curru G || equos P || 2 plerumq N || 3 (in) om. || eorum] eō P eo N
4 AVDIT] audgit, corr. audet N || CVRRVS HABENAS] .c. h. G || CVRRVS] cursus NP || idest] .i. - P || equi] eq N aeq; P || attendendum] attendum, corr. m. I attendum P addendum N sane sciendum S || 5 translationis G || (non) ex Servio supplevi || cōparationem G comparationis NP || quasi ponantur N || 6 vitioso, itioso m. II P vitiosum est GS || 7 PRIMVS] PRIMŪ P || LIB NP || FINIT PRIMVS LIBER om. G || 8 INCIPIT II] 17^{ic} IN SC^{ic}DŌ HBRO G INCIPIT II HORATIUS DELICTA MAIORUM INMERITUS AVIS P INCIPIT II ORATIVS (corr. ORATIUS) DELICTA MAIORVM .i. FRITIS AVIS N, cf. Hor. carn. III, 6, 1: Delicta maiorum inmeritus lues. Est fortasse frustum scholii ad G. I, 502 scripti || 9 HACTENVVS rel. Deest verbum 'cecini' om. G || rel.] rī NP || 'cecini'. In hoc] cicini in oc N cicinun hoc P || In hoc autem libro S || 9 s. exsequitur (= exsūr)] exurum P || 10 culturam exurū N || qui] q, m. II q̄ P || 11 Et m. II N || Et sciendum est S || quoque] q̄q̄ P qq N || 12 nec] net, corr. nec N || setius omnis in unguem] rectius inungem G semitas et ius om̄ nis in iu gem (m ult. add. m. II) P semita fecius om̄ nis in iu gem N //arboribus P || positis] possit P || 12 s. positis secto via limite quadret] p. s. u. l. q. G || secto] secta recta N recta recta P || 13 limitet, corr. -te N || Quidam quaestionem opponunt om. B || questionem PG questione, corr. -e N || oponunt P ponunt N || cum] cum cum P || 13 s. de vitibus] diuitibus P || 14 primam P, corr. primum N || debuit] debui B || ab om. B || coepit] m. II suprascr. G caepit NP cooperit B || Quia] c̄ N || 15 pendent] pendunt NP || vineae N uiniae P vineae idest in ulmis B || vites esse B || 16 arbores fuerint G.

3 Currendo — augetur S || 4 idest equi — 6 vitiosum fere paria S
4 s. attendendum est B || 9 Deest verbum 'cecini' similia B || In hoc libro — 13 quadret fere paria S || 13 quare — fuerint arbores B.

'Hactenus', ut multi volunt, una pars orationis est et (est) adverbium significans 'hucusque'; alii II partes volunt, pronomen et adverbium, ut sit 'tenus hac', ut <A. III, 427>: Pube tenus et rel. Sed melius est, unam partem orationis accipere.

5 ET SIDERA CAELI. Pleonasmus; nec enim alibi nisi in caelo sidera sunt.

2. NVNC TE BACCHE CANAM. Inventorem pro vitibus posuit.

2 s. SILVESTRIA TECVM VIRGVLTA infecundas arbores, quibus in Italia vites cohaerent.

10 3. TARDE CRESCENTIS OLIVAE. Res enim (diu) duratura tardius crescit.

4. HVC PATER O LENAEE. 'Pater' licet generaliter sit omnium Deorum, tamen proprie Libero cohaeret; nam et Liber 'pater' vocatur. O LENAEE. 'Lenaeus pater' Liber ἀπό τοῦ ληνοῦ, idest
15 a lacu, in quo uvae premuntur. Sive Lenaeus ἀπό τῆς ληνοῦ dicitur, idest a lacu. Nam quod Donatus ait ab eo, quod mentem deleniat,

1 Actenus *P* Et hactenus *S* || orationis] oris *G* || est et est *S* ē. et *G* om. *NP* || 2 significans] signī *G* signī *P* signum, corr. sig *N* || 3 adverbium] adumbum, corr. adūbum *N* || sit] om. *NP* || ut] sicut *S* || 3 s. Pube tenus et rel.] et crurum tenus a mento palearia pendent (A. III, 53) *S* || 4 rel.] rt || orationis] orā *NP* oris *G* || 5 celi *N*, corr. m. *II* celi *P* .c. *G* || pleonasmus *PB* pleonasmus, corr. -os *N* pleonasmus idest adiectio uerbi superuacui *G* est add. *SB* celo *NP* || 7 bache *G* bate *P* || CANAM] cam *P* tan *N* || idest inuentorem *G* inuentorem *P* || 8 siluistria *P* siluestiria, corr. -tria *N* || VIRGVLTA] uirgilius *NP*

u. *G* || idest infecundas *G* || quibus praecipue *S* || 8 s. italia, in add. m. *I* *G* ||
9 coherent *G* choerent *P* coerent *N* || 10 TARDE CRESCENTIS — 12 HVC PATER
O LENAEE om. *G* || crēs *P* crescē *N* || OLIVAE] oli *NP* || (diu) ex Servio et Schol. Bern. supplevi || duratura *S* durutura *B* dura *NP* et Servii cod. *A* || tarduis *N* tardus *P* || 12 O LENAEE] alenaē et, e m. *II* *P* helene et *N* || generaliter] generale *SB* || 13 tamen] ē, corr. t^m *N* || proprie, corr. m. *II* -ie *P* || liberet, corr. libero *N* libero patri *G* || coheret *NG* choeret *P* semper cohaeret *S* || et om. *S* || libr *N* pater] et pater *G* || 14 uocatus *N* || O LENAEE. Lenaeus] O lenee olenus *G* alenus *NP* || liber pater *G* || lib *P* libr *N* || ΔΠΟΤΟΔΝΟΥ *P* ΔΠΟΤΟΔΠΝΟΥ *N* ΔΠΟ ΤΟΥ ΔΝΝΟΥ, corr. m. *II* *G* || idest] .ι. : *NP* || 15 a lacu] ab *NP* ab huius uase *G* || uue *N* || pmuntur *PG* p̄m̄t̄, corr. m. *II* p̄m̄t̄ *N* || Sive Lenaeus] siue olenus *codd.* Lenaeus autem *S* || ΔΠΟ ΤΕC ΔΝΕΝΟΙ, corr. m. *II* *G* a pote caneny *P* a porte caneny *N* ΑΠΟΘΗC ΑΝΝΟC *B* || dicitur om. *G* || 16 idest] .ι. : *N* || a lacu. Nam] lacunā *G* || lacu] laco *NP* || quod Donatus] q̄ndnatus *PG* q̄n donatus *N* || ait] est *codd.* est dixit *B* dicit *S* || quod] qui, m. *II* q *P* qm̄ *N* q *G* || mentem] te *N* || delineat *G* ^{de}liniat *P* declinat *N*.

1 'Hactenus' — 4 orationis accipere *ferē paria S*, *similia B* || 5 Pleonasmus — 6 sidera sunt *ferē paria SB* || 7 Inventorem — posuit *S*, *similia B* || 8 infecundas — 9 cohaerent *S*, *similia B* || 10 Res enim — 11 crescit *SB* || 12 'Pater' — 13 s. 'pater' vocatur *ferē paria S* 'Pater' — Libero *similia B* || 15 Sive Lenaeus — 16 a lacu *ferē paria S* || 15 ἀπό τῆς ληνοῦ — 16 a lacu *similia B* 16 Nam quod — p. 281, 2 recipere *ferē paria S*, *similia B*.

non procedit: non enim potest Graecum nomen Latinam etymologiam recipere. LENAEE quod leniat in se fructus.

5 s. TIBI FLORET. In honorem tuum exultat.

5. PAMPINEO pro 'pampinoso', ut 'nemus frondeum' pro 'frondosum'.

6. LABRIS pro 'doliis'.

11. SPONTE SVA. Nomen est, quia iunctum est ei genus, quo caret semper adverbium. VENIVNT crescunt.

12. MOLLE SILER. Genus arboris est, et notandum, genere neutro esse, quod admodum rarum in arboribus.

13. GLAVCA CANENTIA SALICTA. Locum salicum pro ipsis arboribus posuit. Bene autem 'glaucā' et 'canentia'. Nam salix (ab) una parte alba est et ab altera viridis. Sane cacemphaton est 'glaucā canentia'.

14. POSITO DE SEMINE quacumque ratione proiecto vel (ab) 15 avibus vel (ab) hominibus.

16. HABITAE GRAIS. Nam in Dodonae nemore arbores dantes responsa (fuisse) dicuntur. Columbae enim super quercum sedentes hominibus fata cecinerunt. 'Habitae' autem 'Grais' vel quasi non credens dicit vel quasi Italus, qui loca nesciret.

1 procidit *P*, corr. procedit *N* || nec enim *SB* || graecum *NP* || nomen non *NP* || Latinam || in latinam *G* inlatam *P* inlata *N* || 1 s. ethimologiam *G* ethomologiam *NP* || 2 LENAEE | lene *NP* lenet *G* || quod | qui *P* q̄ *N* q̄ < *G* || fructus ||/, s in ras. m. II *P* || 3 TIBI FLORET — 8 VENIVNT crescunt om. *G* || 3 TIBI | ti in ras. m. II *P* || exultat | exalta *NP* || 4 pameopin pro panipinoso *P* pameopim pro (corr. pampineo pampineus pro) pani (corr. pā) pināsa *N* || 6 doliis | doleis *NP* || 7 Nomen | no//ē *P* modo nomen *S* || iunctum *N* || 9 mole *P* est om. *G* || 9 s. genere neutro | genr̄s neut̄ *G* || 10 neutro | neut̄ || quod admodum | quemadmodum *NG* || 11 GLAVCA | Gl in ras. *N* || SALICTA om. *G* || : locum salicum pro
11 s. .-: ipsis arboribus posuit, corr. m. I *G* || '12 autem | aut, corr. m. II aut̄ *P* | et | et salices *P* et ralices *N* || 12 s. salix una *PG* salpcuna *N* || 13 uiridus *P* || Sane | saneca *P* || cacemphaton, om. est *B* cacenphaton, om. est *N* cacenfatō .ē. *G* cacenfatōnē *P* || 15 POSITO | possita *P*, corr. posita *N* || semine .s. *G* || 15 s. (ab) utroque loco om. ex *SB* supplevi || 17 HABITAE GRAIS | Habetae grais *G* habeteglais *NP* || Dodonae | dolore *NP* Dodonaeo *S* || 18 (fuisse) ex *Servio* supplevi || dicuntur | dnt̄ *P* || Columbe *N*, corr. m. II Columbe *P* || quercum | cercum *P* ceruum *N* || 19 hominibus fata om. *G* || cicinef̄ *NP* || habetae *G* abetae *P* abete *N* || autem om. *G* || 20 credens dicit vel | credentes dē t̄ (dē t̄ linea induct.) *G* || dicit | dixit *S* || qui | que *P* q̄ *N* || loca illa *S*.

2 quod leniat *B* || 3 In honorem tuum exultat *S* || 4 s. pro 'pampinoso' — 'frondosum' *S*, similia *B* || 6 doliis *B* || 7 Nomen est — 8 adverbium *S*, similia *B* || 8 VENIVNT crescunt *SB* || 9 Genus — 10 in arboribus similia *S* || 9 notandum — 10 in arboribus similia *B* || 11 Locum — 12 'canentia' *B*, fere paria *S* || 15 quacumque — 16 hominibus *S*, fere paria *B* || 17 Nam — 18 dicuntur *S* || 19 'Habitae' — 20 nesciret fere paria *S* || 20 quasi Italus *B*.

4 'nemus frondeum' | Verg. A. I, 191: nemora inter frondea.

17. PVLLVLAT. Mira in singulis est varietas. Nam ait: „sponte sua veniunt“, item: „surgunt de semine“, „pullulat ab radice“. Eleganter per numeros adfectatur varietas, ne enumeratione simili offenderet auditorem. Mire triperitam naturam arborum ostendit 5 primo „sponte“, II „posito de semine“, III „ab radice“.

18. CERASIS. ‘Haec cerasus’ ‘his cerasis’ facit. Sane Cerasus civitas est Ponti. Arbor ‘cerasus’, pomum ‘cerasium’ dicitur. Cerasos Lucullus capto oppido Cerasunte in Italiam primus attulit.

PARNASSIA LAVRVS a Parnasso monte Apollini consecrato.

10 21. FRVTICVM. ‘Frutices’ sunt pomiferarum arborum rami.

22. VIA † terrae utens, qua via istud facies ratione propria.

23. HIC PLANTAS. Inter plantas et plantaria hoc interest: plantae sunt, quae de suis arboribus nascuntur, plantaria vero, quae de suis seminibus nata cum radicibus et terra propria trans- 15 feruntur, ut <G. II, 27>: viva sua plantaria terra.

24. SVLCIS fossis. STIRPES radices. OBRVIT altius deponit. ARVO terra.

25. QVADRIFIDAS ita robustas, ut possint in IIII partes dividi.

1 Pululat G pullat P, corr. pullulat N || mire PG, corr. mira N || varietas proprietatis S || ait | it N || 2 sua veniunt | s. u. G || de | a G || semine N pullat P, corr. pullulat N Item pululat G || radice | iram P, corr. radice N || 3 eligantur P, corr. -ter N || adfectat NG || 4 offenderat NP || Mire triperitam — 5 III ab radice om. G || 4 triperitum P triperitum N || 5 II | di P || posito P || ab radice | asladice P arladice, corr. ab radice N || 6 Haec h N h P || cerassus G ceras, corr. cerasus N || ‘his cerasis’ sis G || cerashis, corr. cerasis N || cerassus G || 7 cui P ciuim, corr. ciuitas N || est om. G || cerassus G caerasus N || cerassium G caerasium P cerasium, corr. -eum N cereaseum B cerassos G cerasos, corr. m. II cerasos P cerasus N || 8 Lucullus | lucilius G lucus NP || opido P || Cerasunte | cere N, corr. m. II cere P caere G cereaso B in Italiam | idest aliam G || attullit P, corr. attulit N || 9 PARNASSIA LAVRVS — 11 ratione propria om. G || parnasia N || LAVRVS | lau, corr. m. II lau P laum, corr. larum N || parnaso N || appollonio secrato P appollino (corr. -ni) consecratum N || 10 FRVTICVM. ‘Frutices’ | fructificum fructifeces (corr. fructifices m. II) P fructificum fructifices N || sunt | sed NP || 11 trae N tre, corr. m. II tre P || utiens P, corr. utens N || qua | q NP || 12 hoc :- interest N 13 plante NP || sunt | † m. II G sed NP || quae | q ; P || 14 s. transfertur G 15 uia G uiuat N || sua | sub N || 16 SVLCIS — p. 283, 2 Idem sunt om. G || svlcis fossis | fulcis foscis N || stirps N strips P || 17 ARVO | arua N || 18 QVADRIFIDAS ita | quadrofida (corr. m. II quadri-) sita NP || robustus NP || possint | pſt N.

1 Mira — 5 ‘ab radice’ fere paria S || 6 ‘Haec cerasus’ — 7 Ponti S 6 s. Cerasus civitas Ponti B || 7 Arbor — dicitur S, fere paria B || 8 Lucullus — attulit fere paria B, similia S || 9 a Parnasso — consecrato S, similia B 10 ‘Frutices’ — rami similia B || 11 ratione propria B ratione S || 12 Inter plantas — 14 s. transferuntur fere paria B Inter plantas — 15 plantaria terra similia S || 16 fossis SB || altius deponit S || 17 terra B || 18 ita robustas — dividi S ut possint — dividi B.

ACVTO ROBORE pro 'acuti roboris' accipimus. SVDES ET VALLOS. Idem sunt.

26. SILVARVMQVE. Hoc praecipue vitibus congruit. ARCVS eo, quod incurvantur ad terram.

28. PVTATOR idest plantator arborum. 5

30. CAVDICIBVS pro 'codicibus'.

33. VERTERE pro 'verti', (in) quibus alieni figuntur ramunculi.

31. TRVDITVR urgente natura procreatur ex arido. OLEAGINA derivativum ab 'olea', ut 'terrigena' a 'terra' (et) 'generando'.

32. INPVNE sine damno. 10

34. LAPIDOSA CORNA dura. 'Lapidoso' a qualitatibus baccarum eius. RVBESCERE maturescere. CORNA genus arboris, de qua fiunt hastilia.

35. GENERATIM. 'Generatim' est per singula, 'generaliter' autem simul omnia. 15

36. FEROS idest amaros.

37. SEGNES pigrae, infecundae. ISMARA. Mons Thraciae, in quo vineta optima; sive Thessaliae, ut alii; sed et mons et urbs pari nomine sunt in Thracia.

1 aucto, corr. acuto N || uales, corr. -os N uat P || 2 sunt] siue P || 3 siluarum] N || praecipue P praecipue N || ARCVS — 8 ex arido om. G || 4 quod] q N || 5 POTATOR idest] potatori P potatori, corr. -tor N || 6 CAVDICIBVS] caudibus NP || 7 uertiri P, corr. uerti N || (in) om. NP || 8 trutitur P, corr. trutis N || natura] nata² P || procreantur N || oleagena P || 9 ab 'olea' ab oliva B || ut 'terrigena' a 'terra' (et) 'generando'] utrigena a tragerando P in trigena a tra grando N || 10 INPVNE sine damno om. G || 11 CORNA] corn//a G cor NP || 'Lapidoso' a qualitatibus] peda qualitatibus P pede (corr. peda) q: litatibus N sunt aqualitatibus G || bacharum PG || 12 eius] ei, corr. eis N om. G || RVBESCERE maturescere om. G || CORNA] conna P cosna, corr. corna N || 13 astilia NP || hastilia fiunt G Secuntur in G haec: et non cornus habet fructum || 14 GENERATIM — 19 sunt in Thracia om. G || per singula genera S || 16 /// amaros P || 17 Signes P, corr. segnes N || pigre, corr. m. II -re P pigne N || infecunde, corr. m. II infecunde P || ISMARA] isruarau P istruarau, corr. ismara N || tratae P tracia N || 17 s. in qua P in qa N || 18 tessaliae P tesalie N || ut alii; sed et mons] ut alii f ut mons N ut alii f: et alii f: et mons, corr. m. II P || 19 in tratia P tracia, corr. tracia N.

1 pro — accipimus S pro 'acuti roboris' B || SVDES — 2 sunt fere paria BS || 3 praecipue vitibus congruit S, alio ordine B || 6 pro 'codicibus' SB || 7 pro 'verti' B || 8 urgente — arido S, alio ordine B || 9 derivativum ab 'olea' S, similia B || 10 sine damno SB || 11 dura SB || 12 maturescere B || 14 'Generatim' — 15 simul omnia S || 17 pigrae, infecundae SB || Mons Thraciae similia SB || 18 mons et urbs — 19 Thracia similia B.

38. TABVRNVM. Mons Campaniae vel Sabinorum sive Apuliae. VESTIRE implere.
39. TVQVE ADES INCEPTVM. Adesto et inceptum favorem omnibus libris inpendito.
- 5 40. O DECVS rel. (Horatius: O) et praesidium et dulce decus meum. Eleganter dicit: quamvis durum opus ab illo acceperit, tamen illius beneficio factum est, ut per hoc gratiam consequeretur.
41. PELAGOQVE VOLANS. Simplici generi carminis praesta favorem, ut 'vela' favorem intellegamus, 'patens pelagus' carminis 10 facilitatem. PATENTI allegorice secundo vel prospero pelago.
42. NON EGO CVNCTA idest non sum universa dicturus, nec enim possum; quare et suam verecunde extenuat possibilitatem et Maecenatis auribus ex sui carminis brevitate blanditur. (Alii) aliter accipiunt. Constat Maecenatem litterarum fuisse peritum et plura 15 composuisse. Nam Augusti Caesaris gesta descripsit. OPTO pro 'expeto'.

1 Tabernum *P*, corr. Taburnum *N* || campinie, corr. campanie *N* || sabilinorum *P*, corr. sabinorum *N* || epuliae *PG* ^{epulie} *N* || 2 VESTIRE — 4 libris inpendito *om. G* || implere *NP* || 4 inpendite, corr. -to *N* || 5 rel.] *rt NP* et *rt G* || (Horatius: O) *ex Servio supplevi* || et] .i. *G* || 6 meum] *m̄m P* *m̄m N* eleganter *NP* || dicit *om. NP* || quamvis] quis *NP* || durum] *duf G* *dnf NP* || acciperit *P*, corr. accipere *N* || 7 tam] *N* *tā P* || beneficio] *N* || est *om. GB* hoc] *aut NP* || gratiam] *grati NP* || consequeretur] *N* consequeretur *P* || 8 PELAGOQVE VOLANS] *Pilag. q. u. idest G* || pilagoque] *P*, corr. pel- *N* || 9 fauorem, corr. -re] *N* || 'vela'] uel a] *G* || fauore] *G* || intellegamus] accipiamus] *S* || patens] patiens] *G* || pilagus] *PG*, corr. pel- *N* || 10 facilitatem] *S* felicitatem] *B* facilitas. Item] *P* facilitas. Ita] *N* facilitas . ac si aperte dicat mihi auxilium da in hoc labore quia poeta es tu siue placeant tibi q̄mo curae fuerint quaecumque pono] *G* || PATENTI — pelago] *om. G* || alligoricae] *P* || vel] *om. P* || prospero] prospere] *NP* || pilago] *P*, corr. pel- *N* || 11 CVNCTA] .c. *G* || uniuersa, corr. uniuersa] *N* 11 s. nec enim possum] *om. G* || ne enim] *P* || 12 quare] *q̄ e P* *q̄ e N* || suam verecunde] suam uericonde] *G* suaue recondiae] *P* suaue reddie] (*corr. recondie*)] *N* extinuat] *P*, corr. extenuat] *N* || *s*ibilitatem] *N* Post possibilitatem] in] *P* legitur nota *Tironiana eadem, quam v. 66 inter. declarant et nec habes* || 13 micenatis] *PG*, corr. mec-] *N* || sui] in] *G* || (Alii) aliter] *Aliter codd.* || 14 micenatem] *G* minatem] *N* minantem] *P* || literarum] *N* || 15 composuisse] *G* composuisse] *P* || agusti] *NP* agus] *G* || Caesaris gesta] *om. G* || cesaris, corr. m. II cesaris] *P* || descripsit] *N* dis scripsit] *P* || 15 s. opto] *om. G* || opto] *om. G* || octo] *N* || 16 expecto] *NP* non expeto] *comprehendere B*.

1 Mons Campaniae] *S* Mons Campaniae — Apuliae] *fere paria B* || 2 implere] *SB* || 3 Adesto — 4 inpendito] *S* || 5 (Horatius) — 6 meum] *S*, *fere paria B* 6 quamvis — 7 consequeretur] *fere paria B* || 8 Simplici — 10 facilitatem] *fere paria S* || 8 Simplici — 8 s. praesta] *fere paria B* || 9 ut 'vela' — 10 facilitatem] *similia B* || 11 idest non sum — 15 descripsit] *fere paria S* non sum universa] *dicturus B* || 12 suam verecunde — 13 blanditur] *B* || 14 Constat — 15 Caesaris] *gesta similia B* || 15 s. pro 'expeto'] *similia B*.

5 (Horatius)] *Carm. I, 1, 2.*

43. LINGVAE. Homericus sensus Graeci poetae, sicut et Ennius: Non si lingua loqui saperet et ora decem sint † in metrum ferro cor sit pectusque revinctum.

44. FERREA pro 'aenea'. PRIMI LEGE LITORIS. Nauticus sermo, qui nunc ad navigium et ad lectionem potest referri: faveto principio (vel) humilitati carminis mei.

45. IN MANIBVS TERRAE in facili et promptu.

44. Item PRIMI LEGE rel. idest transi ad festinationem, ut <A. III, 706>: vada dura lego.

45. IN MANIBVS TERRAE ut in manibus terram habeam, non 10 proelia. NON HIC TE CARMINE FICTO. (Non) composito cum summa diligentia, (sed) simpliciter universa describam.

46. AMBAGES circuitus (ab) 'ambigendo' dicti. EXORSA prooemia longe repetita vel initia vel locutiones. Haec dicit: ipsam rem tibi indicabo.

15

47. SPONTE SVA. Ad id, quod omiserat, redit. ORAS confinia aeris et terrae.

1 Linguae centum *G* lingue *N*, corr. *m. II* lingue *P* || homeri ricus *P*, corr. homericus *N* || greci *N* greti, corr. *m. II* greci *P* || poete *N* || sicut et] sic nam et *B* || sicut et Ennius — 4 FERREA pro 'aenea' *om. G* || en ni; , ni; *m. II* in *ras. P* || 2 saperet] superet *coni. L. Mueller* || et ora decem] atorax *P* atora · x · *N* || inter metrum *P* in me, tum *coni. L. Mueller* || 4 'aenea'] enea *NP* || LEGE LITORIS] l. l. *G* || gele, corr. lege *N* || LITORIS] lit *NP* || 5 et ad navigium *S* || navigium] ut *m. II* in *ras. P* in *m. II* *N* || et *om. P* || lectionem *S* dilectionem *codd.* || faveto *S* facto *codd.* || 6 (vel) *ex Servio supplevi* || humilitati] humilitate *codd.* || mei, corr. me *N* || 7 terre, corr. *m. II* terre *P* || promptu] prumpta *G* prompta *NP* || 8 LEGE rel.] lege · f · *N* legerunt *P* lege *G* || idest] · · · · *NP* *om. G* || transi *N* transit *G* || 9 lego] loco *P*, corr. loca *N* || 10 terre *N*, corr. *m. II* terre *P* || ut *om. N* || terra *P* || habiam *P* abiam *N* || 11 plia *P* plia *N* || non hic — 12 universa describam *om. G* || 11 TE CARMINE] tesarum *N* cesarum *P* || 11 s. (Non) composito cum summa diligentia, (sed)] Non cum summa diligentia composito, sed *B* posito cum (cum *not. Tyr.*) summa diligentia *P* psito consummo diligentia *N* || 12 simpliciter universa describam] ex facili et subtili universa describam *B* || uniusa, corr. uniusa *N* || describam *P* describam *N* || 13 ambaues, corr. ambages *N* || (ab) *per haplographiam haustum supplevi* || ambigendo] ambiendo *G* || dicti *m. II* *P* || 13 s. prooemia] pmia *codd.* || 14 repetita] petita *G* || vel initia *om. G* || initia] mitia *P* || locutiones] locationes *NP* || Haec] hoc *G* || i///psam, i et ps *m. II* *P* || 16 SPONTE SVA — 17 aeris et terrae *om. G* || 16 id] · · *NP* || omiserat] omnis erat *NP* || ores, corr. oras *N* || confina *N* || 17 eris, corr. *m. II* eris *P* || terrae] terra *N*.

1 Homericus sensus *B* || sicut et Ennius *fere paria B* || 2 ora decem *B* 4 'aenea' *B* || Nauticus — 5 referri *S* || 5 faveto — 6 carminis mei *S* || 7 in facili et promptu *B*, *fere paria S* || 8 idest — festinationem *B* || ut — 9 lego *B* 10 ut in manibus — 11 proelia *similia B* || 11 s. (Non) composito cum summa diligentia *alio ordine B* || 12 simpliciter universa describam *S*, *similia B* || 13 s. prooemia longe repetita *SB* || 14 initia *B* || 16 Ad id — redit *fere paria S*, *similia B*.

1 Homericus sensus] *Il. B*, v. 488. Ennius] *Ann. lib. inc. nr. LXXXI*, v. 581, ed. *L. Mueller*.

50. SCROBIBVS fossis. Nos 'scrobes' generis dicimus masculini, licet Lucanus contra Artem dixerit: Exigua posuit scrobe.

51. SILVESTREM ANIMVM pro natura posuit: asperitatem, infecunditatem.

52. VOCES ARTES fecunditates ex arte venientes.

54. HOC FACIET. Erit fecunda, si fuerit inde translata. DIGESTA disposita in ordinem, divisa.

56. ADIMVNT demunt. FERENTEM ferre incipientem, idest, quae ferre possit, si ei umbra non noceat.

57. SVSTVLIT sursum tulit.

62. COGENDAE congregandae.

58. TARDA pro 'tarde' adverbio. SERIS tardantibus.

59. POMAQVE DEGENERANT. Ab animali ad inanimale; vertuntur in peius, alias in melius. 'Poma' autem arborum ex semine procreatarum dicit.

60. FERT VVA RACEMOS. 'Uvam' pro 'vite' posuit, idest fructum pro arbore. Sane 'racemus' est botryonis pars et botryon Graecum est. 'Turpes' autem 'racemos' labruscas dicit.

1 scropibus *G* scorpibus *P* || scropes *G* scropis *P* scorpis, *corr.* scorps *N* scrobis *B* || generis] *gn̄s* *P* *gēns* *N* genere *GS* || masculini] *mās* *codd.* masculino *S* || 2 Lucanus *om.* *G* || dixerit] dixerit *NP* || possit *P* poss *N* || scrope *PG* scropes *N* || 3 SILVESTREM — 3 s. infecunditatem *om.* *G* || 3 fluestrem *N* || aspreteat, *corr.* asperitatem *N* || 3 s. infecunditatem *P* || 5 ARTES] artium *NP* fecunditates *P* || venientes] uenantes *NP* || 6 FACIET] faciat .i. *G* || herit, *corr.* *m. II* *P* || DIGESTA — 12 SERIS tardantibus *om.* *G* || 6 degesta *NP* || 7 disposita *P* 8 FERENTEM] serentem *P* || idest] .i. : *NP* || quae] qui, *m. II* que] *P* || 9 ferre] ferret et, *ult.* et *eras.* *N* || possit] posset *P* p̄set *N* potest *S* || si ei umbra] libra *NP* || nocēat *P* || 10 surum *P*, *corr.* sursum *N* susum *B* || tullit, *corr.* tulit *N* || 11 cogende *NP* || congregande *NP* || 12 adverbio] aduerb *NP* tardentibus *P*, *corr.* -antibus *N* || 13 pomaq̄ *N* Poma *G* || DEGENERANT] degenem *P* degemne, *corr.* de genere *N* || Ab animali ad inanimale *om.* *G* || animali] animale *NP* || ad animale *P*, *om.* *N* || 13 s. vertuntur in peius] uerti im peius *N* uertun peius *P* || 14 alias] alia *B* || arborum] arb̄r *P* || 15 procreatarum] procreato *P* procreator̄, *corr.* procreantur *N* || 16 FERT VVA *om.* *G* || fertufura acimos *P* fertufura acim' *N* || 'Uvam' — 17 pro arbore *om.* *G* || 16 uite, *corr.* *m. II* uitē *P* || idest *om.* *N* || fructum, *c in ras.* *m. II* *N* || 17 racimus *P*, *corr.* racemus *N* || botryonis *P* butryonis *NG* || par̄ *P* || et] a *N* || butrion *G* butrio *NP* || grecum *NP* graecum nom̄ *G* || 18 racimos *P* racem̄, *corr.* racemos *N* labruscas] librumcas, *corr.* *m. II* libruscas *P*.

1 fossis *similia* *B* || Nos 'scrobes' — 2 scrobe *fere paria* *S*, *similia* *B* || 3 pro natura posuit *B* || 3 s. asperitatem, infecunditatem *similia* *SB* || 5 fecunditates ex arte venientes *SB* || 6 Erit fecunda — translata *S* || 7 disposita in ordinem, divisa *fere paria* *B* || 8 ferre incipientem *B* || 8 s. quae ferre — noceat *S* || 10 sursum tulit *B* || 11 congregandae *B* || 12 pro 'tarde' adverbio *similia* *B* || 13 Ab animali ad inanimale *B* || 13 s. vertuntur — 14 in melius *SB* || 14 'Poma' autem — 15 dicit *S* || 16 'Uvam' — 17 pro arbore *S*, *similia* *B* || 17 Sane 'racemus' — 17 s. Graecum est *S* || 18 labruscas *B*.

2 Lucanus] VIII, v. 756.

62. MVLTA MERCEDE multo labore. IN SVLCVM in ordinem arandae.

63. SED TRVNCIS OLEAE MELIVS quod supra ait <G. II, 31>: Truditur e sicco rel. PROPAGINE propria origine.

64. RESPONDENT consentiunt. PAPHIAE adiectum myrtis a 5 Veneris urbe Papho, quae est in Cypro insula.

65. PLANTIS ET DVRAE CORYLI. 'Duras' dixit non ad lignum, sed ad fructum earum. Corylus, ex qua avellana nux nascitur.

66. HERCVLEAEQVE ARBOS VMBROSA. Populum arborem significat; ipse alibi <A. VIII, 276>: Herculea bicolor. Enneapolis, 10 civitas Babylonis, Herculem pro tempore colere dicitur. Idcirco hanc arborem ei dedicatam, idest populum dicunt, (quod) huius folia noctis et lucis imaginem declarant, nec alia causa clavam ei adsignant, quam quod sit inaequalibus vulneribus, per quod dierum inaequalitas intellegitur.

15

67. CHAONII PATRIS Iovis Epirotici, qui matrem Quercum dilexit. ARDVA PALMA aut alta aut ad quam difficile pervenitur.

1 MVLTA MERCEDE — 5 RESPONDENT consentiunt *om. G* || 1 MERCEDE] merum *NP* || 2 arandae *NP* || 3 TRVNCIS] truncus *NP* || OLEAE MELIVS quod supra ait] olimque superavit (suprauit *N*) *NP* || 4 traditur *N* || e sicco rel.] essi cof *P* essicoi *N* || Propagine *N* || 5 phaphē *N* phaphae *P* || mirtis (is *m. II* in *ras. P*) *NP* mirtus *G* || a] ā *G* || 6 phapo *N* papo *P* || quae] q *N* || cipro *G* cripo *NP* || insola *NP* || 7 PLANTIS — 8 nux nascitur *om. G* || 7 dure *NP* || corilli *P*, corr. corili *N* || lignum, lig *m. II* in *ras. N* || 8 Corillus *P*, corr. Corilus *N* || qua] q: *N* || āuellana *P* āuellana *NP* || 9 HERCVLEAEQVE ARBOS VMBROSA] Herculeae · q · a · u · c · *G* || Herculeaeque, corr. Hercolgaeque *P* Hercōleeque *N* || ARBOS VMBROSA] arboreum *P* arborum *N* || arborem] arborei *NP* || 9s. significat] signi *N* signū *P* Post significat in *G* haec adduntur: quia de populo fuit corona quam portavit Hercules circa suum caput in infernum, cf. *Sa* || 10 Herculea bicolor. Enneapolis] Herculea bicolor. Arnepolis *G* hercolae hābicolor (corr. *m. II*) onneopolis, *pr. n. m. II* in *ras. P* hercōle abicolorōnneōpolis (corr. *ōmn-*) *N* || 11 babilonis *N* habilonis *P* a Babiloniis *G* || hercolem *P* hercōlem *N* || 12 hanc] han *P* an *N* || arborem, r *ult. in ras. P* || ei *om. NP* || dedicatam, idest] dedicat ad *N* dedicatam *G* delicata *P* || (quod) *om. codd.* || 13 simaginem, corr. imaginem *N* declarant] in *P* sequitur nota *Tironiana*, quae morum significare videtur, cf. supra ad v. 66 || nec] ner, corr. nec *N* || clavam ei] clauē mei *N* daue mei *P* || 14 adsignent *P*, corr. adsignant *N* || quam quod] q q *N*, corr. *m. II* q q *P* quamquam *G* || inaequalibus] in aequalibus *P* in aeq-libus *N* || quod] q *P* quā *NG* || dierum] dixerunt *codd.* || 16 Chaoni *NG* Chioni *P* || patris · *G* aepirotici *P* epirotici *N* || qui] q *N* q̄ *P* || 17 ARDVA — pervenitur *om. G* || ardua, corr. -ā *N* || PALMA aut] palmā a *P* palmā *N* || alta, corr. altā *N* || aut ad quam] ā adq; *P* |||| atq̄ *N* || difficile *NP*.

1 multo labore *S*, similia *B* || 1s. in ordinem arandae *B*, similia *S* 3 quod supra — 4 e sicco fere paria *S* || 5 consentiunt *B* || 7 'Duras' — 8 fructum earum similia *S* non ad lignum, sed ad fructum *B* || 8 Corylus — nascitur *B* 9s. Populum arborem significat similia *B* || 10 ipse alibi: Herculea bicolor *S*, fere paria *B* || 16 Iovis Epirotici *SB* || 17 aut alta — pervenitur *S*, similia *B*.

10 Herculea] *Verg. A. VIII, 276*: Herculea bicolor cum populus umbra.

68. ET CASVS ABIES rel. II genera abietis sunt, aliud, quod fabricis datur, aliud ad faciendas naves: 'sappinum' vulgo vocant.
69. INSERITVR VERO et rel. Versus dactylicus: nam et male quidam 'horrens' et sic in Corneliani. 'Horrida' autem hispida.
- 5 Et iam transit ad insitionem, quae duplex est. Nam aut 'insitio' dicitur, cum fisso trunco surculus insterilis arboris sterili inseritur, aut 'oculorum inpositio', cum inciso cortice libro alienae arboris germen inponimus. Est autem arbor, cuius pomum unedon dicitur, quod, si unum edatur, tam iucundum est, ut et aliud exposcas.
- 10 70. STERILES PLATANI. In hoc loco monet, (quid) in qua arbore debemus inserere: in arbuto nucem, in platano malum, in fago castaneam, in orno pirum.
71. FAGOS. Nominativus Graecus.
72. SVB VLMIS insitis scilicet.
- 15 73. NEC MODVS INSERERE SIMPLEX idest aut non facilis et

1 ET CASVS ABIES rel.] Abies *G* || cassus *P* || ABIES] habes *NP* || rel.] *r̄* *P* *r̄* *N* || abietis] habiaetis *P* habietis *N* || aliud quod] aliud *q̄* *N* aliud *q* (corr. *q* *m. II*) *P* aliud *q̄* *G* || 2 aliud ad] ad *G* || naves quam *S* naves et *B* sappinum *Servi* *codd.* *AVM* sapinum *Servi* *codd.* *PH* *sapin:* *G* appum *NP* papinas *B* || vocant] dicitur *r̄* appum vulgo uocant *G* || 3 Inseti *N* || vero *om. G* || rel.] *rt codd.* || *umsus, corr. ūsus N* || dactylicus *NP* dactilicus est *G* male, *om. et SB* || malaē, *corr. m. II P* || 3 s. nam et male quidam horrens] et male quidam *om. G* || 4 quidam] quidem *NP* || 'horrens'] horrens *N* horrens legunt *SBG* || sic] sic *NP* || in Corneliani] in corniliani *G* incornibani *NP* .

Orrida *P* || autem *om. G* || 5 transiit *G* || insitionem] ⁱⁿ sitionem, in *m. I G* infinitionem *P*, *corr. difinitionem N* || quae] *q* *N*, *corr. m. II que P* || Nam aut] Na *ā P* || insitio] infitio *P* infinitio *N* || 6 cum] *not. Tir. P* con *N* || fisso, *corr. fosso N* || trunco surculus] surculus trunco *G* || tranco *P*, *corr. trunco N* surculus] surcucis *P* || insterilis] in sterili *P* infecundae *G* fecundae *SB* , sterili *SB* fertili *codd.* || 7 aut, *corr. aut N* || oculorum, *corr. m. II G* occulorum *N* || inpositio *P* inposito *N* || inciſu, *corr. m. II -so P* || libro *S om. B* libre *N* libŕe *P* || aliene *N* || 8 inponimus] inserimus *SB* || autem] etiam *G* unedon] unedan *codd.* || 9 quod] *q* *N* || unum] in unum *G* || iocundum *NG* || 10 sterilis *NP* || PLATANI] platani . *r̄* *N* || loco monet] cōmonet *G* || monet] monetur, ur *eras. N* || (quid) *ex Servio supplevi* || 10 s. in quam arborem de-beamus *S* || 11 platano malum] plata somalum *P* platasmalum, no *m. II. s eras. N* || 12 castaneam] castanecum *NP* || ornu *G* ortu *P* hortu *N* || pirum] piŕ *P* piŕ *N* || 13 FAGOS — 14 insitis scilicet *om. G* || 13 FAGOS] phagus *N* . Nominativus] noā *P* seciam colmis nomina *N* *Sub verbis* seciam colmis *latere videtur* singularis, *cf. Serv.*: 'fagos' enim incipit Graecus esse nominativus singularis, non pluralis noster accusativus. || grecus *NP* || 15 INSERERE *post. r. in ras. N* || SIMPLEX idest aut non facilis] .i. : h simplex non facilis *NP* .i. non simplex *G* .

1 II genera — 2 vocant *ferre paria B* || 2 aliud ad faciendas — vocant *similia S* || 3 Versus dactylicus — 4 'horrens' *S, similia B* || 4 'Horrida' — 8 inponimus *ferre paria S* 'Horrida' hispida *B* || 5 Et iam — 8 inponimus *ferre paria B* || 10 (quid) — 12 pirum *S* || 11 in arbuto — 12 pirum *ferre paria B* 13 Nominativus Graecus *B, similia S* || 15 aut non — p. 289, 2 oculos inponere *ferre paria S* .

fortuita ratio, sed ea, quae ingenti labore colligitur, aut hoc dicit: non idem est inserere, quod et oculos inponere. INSERERE dicit pro 'inserendo'. OCULOS. Oculi nodi arborum, e quibus frondes exeunt vel gemmae.

74. TRVDVNT pullulant, eiciunt. 5

75. TENVES TVNICAS interiores arborum libros. Graece cortices arborum *κῑτῶνας* dicunt. 'Librum' dicit interiorem corticem.

77. VDO umido.

78. ALTE profunde.

79. FERACES fertiles. 10

80. PLANTAE a pangendo quasi 'pangae' dictae.

81. FELICIBVS fertilibus.

82. MIRATA. Deest (est). Metaphora.

83. PRAETEREA GENVS rel. Modo dicit, uniuscuiusque arboris esse genera. 15

84. LOTOQVE. Lotus Nympha quaedam fuit, quae fugiens amatores in arborem sui versa est nominis, quam cum amaret Priapus, illa Deorum miseratione in arborem conversa est, quae

1 fortuna, corr. m. II -ita N || sed] s̄ P f eras. N || quae] que N, corr. m. II q̄ P || collegitur P, corr. colli- N collegit G || aut hoc] ā h̄ P ah N || 2 insererere P || quod] qui, corr. m. II q̄ P q̄ N q̄, corr. m. II quod G || oculos G || INSERERE] insere N infere P || 3 'inserendo'] inferendo NP || ocvllos. Oculi] Oculi s̄ G || oculos P || e quibus] eq; b̄ P aeqbis N || frodes P, corr. frondes N || exiunt P, corr. exeunt N || 4 gemma NP || 5 TRVDVNT pullulant eiciunt om. G || trudi N || pululant P pubulant, corr. pullu- N propellant S || eiciunt] ieciunt PB, corr. eiciunt N || 6 TENVES TVNICAS interiores arborum] Tonicas arborum idest inferiores arborum G || TVNICAS] tonim P tomī N || 6s. libros. Graece cortices arborum m. II *ald.* P || grece P grecae N 7 *κῑτῶνας*] kytanas P kytana^s N κῑτανας G || inferiorem PGB, corr. interiorem N || 8 vdo — 10 fertiles om. G || 8 vdo] hudo N || umido] amido P h̄umido N || 11 PLANTAE a] planteam P plante aut N || pangendo] pancendo P parcendo N || pange NG, corr. pange m. II P || dicte N || 12 FELICIBVS — 16 esse genera om. G || 13 MIRATA. Deest (est). Metaphora] mirata de est metacora NP 14 rel.] f̄ NP || Modo dicit] modi P || imius cuiusque P Vnius cuiq N 16 LOTOQVE] lothoque *codd.* || lotus, h m. II P lothus NG Lotos S || nimpha *codd.* || quedam N || fuit om. NP || fugiens — 17 nominis, quam om. G 16s. fugiens amatores] aliam rem fugiens B || 17 quam] q̄ N, corr. m. II q̄ P || amaret] amiret P || 18 arbor P || conuer///sa P || quae] in arborem NP.

1 fortuita ratio — labore *similia* B || 4 gemmae *similia* B || 5 pullulant eiciunt B, *similia* S || 6 interiores arborum libros SB || 7 'Librum' — corticem *similia* B || 11 a pangendo — dictae B || 12 fertilibus B || 16 Lotus — fuit S quae fugiens — 17 nominis *similia* B || 17 quam cum — p. 290, 1 dicitur *fere paria* S.

vulgo faba Syriaca dicitur. IDAEIS ab Ida monte Cretae. CYPARISSIS arboribus, quae nascuntur in Creta.

86. ORCADES insulae XXX iuxta Graecam etymologiam, sed obscenam dictae in modum testiculorum. Nam Graece ὄρχεις idest 5 testiculi dicuntur. RADII olivae a longinquitate nominatae. PAVSIA genus olivarum viride: ideo amaris descripsit bacis. Item RADII quia sunt longiores olivae. PAVSIA oliva a paviendo dicta idest tundendo [vel patiendo], quod plus humoris habet baca.

87. ALCINOI SILVAE pomiferae arbores. Nam Alcinous rex 10 Atheniensium fuit (sive) Phaeacum, diligens cultor hortorum, unde per eius 'silvas' arbores pomiferas intellegimus. Homerus enim dicit, Alcinooum, regem Phaeacum, optimo cultu habuisse pomaria. SVRCVLVS lignum fructiferum.

88. CRVSTVMIS. Crustumia sunt pira ex parte rubentia, ab

1 faba Syriaca] subarissica B || Syriaca] serica G sirica NP || IDAEIS | Ideis G ideis NP || ab Ida] abido NP || crete NP || 1 s. Ciparissis G cyparissis NP || 2 arboribus quae] arborisque N arboris////q; P ciparissi sunt arbores quae G || nascuntur, corr. m. II nascuntur N || Creta] creata P || 3 ORCADES |

Arcades (corr. ////rcades m. II) ·1· arcades (corr. m. II) G || insulae] in sole P insolae N || XXX om. G || Graecam] greciam N gretiam P || etimologiam G et himologiam P aethi- N || 4 obscenam, bs m. II P || dicte N, corr. m. II dictę P || Nam] Na N, corr. m. II Nā P non G || grece P grecae N opkac N opkac P orkonic G || idest] ·1· ·- NP || 5 dicuntur] dicitur NP || RADII olivae a longinquitate] radiolivae long. nq; tate P radiolivae lomquen- qorte N || nominate NP || PAVSIA] Passia NP || 6 descripsit N || bacis P bacchis, corr. bacis N baccis G || radii P, corr. radii N || 7 quia sunt] qui sunt G qis P quasi N || oliuae N, corr. -ę P || paus////sia, i m. II N || oliva om. G || a paviendo S a patiendo Servii codd. AM a paciando B apendo P, corr. a pendendo N a pendendo G || idest] ·1· ·- NP || 8 tundendo S rudendo B undendo codd. || [vel patiendo] ut lectionis varietatem seclusi || quod] q N quia G bacha P bacca N bacca G Post haec in G etiam adduntur: uel bacca nomen aromatis est agrestis. Poma et Alcinoi: subaudis: nec in unam faciem nascuntur (subaudis — nascuntur similia B, fere paria S) || 9 alchynoy P alcynoy N silue N, corr. m. II -ę P || pomifere NP || Nam Alcinous — 10 hortorum] Nam Alcinous rex Phaeacum fuit diligens cultor hortorum S Alcinous rex Atheniensium, studiosus agricola B || 9 alcinous P, corr. alcinous N || 10 athenensium PG, corr. athenensium N || fuit (sive) Phaeacum] piacum fuit G || (sive) om. Phaeacum] piacum codd. || delegens P, corr. deligens N || cultor hortorum] cultorum N cultor////// P || 11 eius, corr. eas N || 12 dicit] dr N || alchinoum, corr. m. II P || piacum N piacum PG || optima, corr. opt- P || 13 SVRCVLVS — p. 291, 1 nominata om. G || 13 sulculus P, corr. sur- N || 14 CRVSTVMIS S crustimis P, corr. -miis N || Crustumia S crustimia N crustima, i m. II suprascr. P.

1 vulgo faba Syriaca B || 3 iuxta Graecam — 4 testiculorum similia S | 4 in modum testiculorum — 5 dicuntur similia B · || 5 olivae — nominatae SB || 7 oliva — 8 tundendo S, fere paria B || 8 quod plus — bacca similia B || 9 pomiferae arbores B || pomiferae arbores — 11 intellegimus fere paria S || 9 Alcinous — 10 hortorum similia B || 14 Crustumia — p. 291, 1 nominata S || 14 s. ab oppido Crustumia fere paria B.

11 Homerus] Cf. Od. II v. 115: καὶ μῆλαι ἀγλαόκαρποι et v. 120: μῆλον δ' ἐπὶ μίλῳ.

oppido Crustumia nominata. SYRIIS nigris vel SYRIIS genus arboris. Item PIRIS pomiferae arbores. GRAVIBVS magnis. VOLEMIS ideo, quod manum implent vel implicant, quod interior pars palmae 'vola' appellatur. Nam et 'volema' eo, quod palmam inpleant, dicta sunt, unde et 'involare' dicitur.

5

89. NON EADEM ARBORIBVS idest vites quoque diversae sunt.

90. METHYMNAEO. Methymna idest oppidum in Lesbo insula habens pretiosissimum vinum. Lesbos autem insula Troadi affinis, cuius urbs Methymna. LESBOS idest habitator Lesbi.

91. THASIAE a Thaso insula nominatae. MAREOTIDES. Dicendo 10 'albas' ostendit, etiam esse purpureas vel alterius coloris.

93. PASSO PSYTHIA VTILIOR ut ostendat, etiam de alia uva posse fieri passum. Item PASSO vino. Item genus vitis psythia in Creta insula. VTILIOR. Ad maturitatem cito currit et gracile vinum facit. LAGEOS quae Latine leporaria dicitur.

15

95. PRECIAE quasi 'praecocae': haec cito maturescunt.

1 opido *P* || Crustumio *S* crustumia *Servii cod. H* crustima *NP* crustimo (*corr. crustumio*) et *crystimo B* || SYRIIS| stiris *PG* staris *N* || nigris vel SYRIIS| 1. nigris | *G* || SYRIIS| stris *P* tris *N* || arboris| arboribus *N* || 2 pomifere *NP* | arbores| arborum *NP* || VOLEMIS| uolentus, e *m. II P* uolem¹⁷ *N* || ideo| eo *G* 3 quod| que *N* || manum| magnum *NP* || implent *PG* || implicant *NG* *Subesse videtur varia lectio* inpleant, *cf. infra* || quod| que *N* quia *G* || palme *N*, *corr. m. II -ę P* || 4 et *om. G* || 'volema' uolimia *NP* || quod| q *N* || calmam, *corr. palmam N* || inpleant *NP* implet *G* || dict¹¹¹¹ *G* || sunt *S* est *G* autem *NP* 5 dicitur| dicimus *S* || 6 EADEM| edem *N* || ARBORIBVS| arb *NP* || idest| : *N* || quoque| q; *P* q *N* || deuerse, *corr. m. II diuerse P* diumae, *corr. diuse N* 7 Methimneo *G* metimneo *P* meti¹¹¹¹¹eo, *corr. metineo eo N* || metimna *P* metimma *N* || Methymna idest| methimnū *G* || opidum *P* || lerro *P*, *corr. lesbo N* insola *P*, *corr. insula N* || 8 habens| huius *G* || ptiosissimum *G* preciosissimum *N* || lesbus *NP* || insola *P*, *corr. insula N* || Troadi| troiē *N* troiē *P* troiade *G* *An leg. Troadae?* || 9 urbs Methymna| metinea (*corr. metinia m. I*) *corr. m. I G* || urbs Methymna. LESBOS idest| urbs metimnales bos 1. *P* urbe metimnales bos ÷ *N* || LESBOS — 10 nominatae *om. G* || 10 thassiae *P* thassie *N* | a Thaso| athasso *P* athassao *N* || insola *P* || nominate *P* nominatē *N* || MAREOTIDES. Dicendo| Mareotides albae. meriotis¹¹¹¹¹¹ (*quattuor litterae erasae*) regio et lacus in aegypto et dicendo *G* || marēotides *N* || 11 esse *om. G* || porporeas *PG* pōrpōrea *N* || vel alterius coloris| etiam alterius coloris *G* etiam coloris *P om. N* Quae secuntur usque ad tractatus finem, in solo codice Leidensi 135 (*Burm. G*) servata sunt || 12 PSYTHIA| psithia || 13 psythia| psithia || 16 PRECIAE| Pretiae.

1 nigris *S* || 2 magnis *SB* || ideo — 3 inpleant *similia SB* || 4 Nam et 'volema' — 5 dicitur *ferē paria S* || 6 idest — sunt *S* || 7 Methymna — 8 vinum *similia SB* || 8 Lesbos — 9 Methymna *similia B* || 10 a Thaso insula nominatae *S*, *similia B* || Dicendo — 11 coloris *S* || 12 ut ostendat — 13 passum *S*, *similia B* || 13 s. psythia in Creta insula *similia B* || 14 Ad maturitatem — 15 facit *similiū B* || 15 quae — dicitur *S*, *similia B* || 16 quasi — maturescunt *ferē paria, sed alio ordine S* || haec cito maturescunt *B*.

19*

96. CELLIS ubi vina conduntur. Hoc dicit: licet sis a Catone laudata, tamen vino te Campano praeferre non debes. CELLIS autem apothecis dicit; nam cellas vinarias dicimus. FALERNIS. Falernus mons Campaniae, in quo vina optima nascuntur.

5 97. SVNT ET AMINEAE V. Aminium vinum dictum quasi 'sine minio' idest sine rubore, nam album est. Sane 'Aminneum' dici versus probat. Item AMINEAE ab agro Amineo, unde vitem hanc translata dicunt.

98. TMOLIVS ADSVRGIT. Duplex hoc loco expositio. Nam alii 10 volunt sine vitio, alii autem ad superiora referunt, (ut) 'quibus' non ad vina referamus, sed ad vites, ut sit: quibus cedit Tmolius et Phanaeus, montes vitibus consiti. REX IPSE PHANAEVS. Phanaeus promuntorium Siciliae, ubi Apollinis templum est, Tmolium et Phanaeum dicit. Item TMOLIVS a monte Libyae Tmolo, Tmolicum 15 vinum. PHANAEVS promuntorium Chii, unde et Chium vinum. Tmolium et Phanaeum dicendo Tmolicum vinum et Chium ostendit.

102. BVMASTE. Genus uvae longum habens racemum in similitudinem mammae bovis.

112. MYRTETIS. Locum posuit pro ipsis arboribus, ut salictum 20 pro salicibus <G. II, 13>. Nam myrtetum locus est, arbor ipsa myrtus vocatur.

114. ASPICE. In isto loco omnes regiones laudat, sed apposito crimine, ut (cum) ad panegyricum Italiae (veniat), maior fama (eius) esse videatur.

4 uinum optimum nascitur, *corr. m. II* uina optima nascuntur || 5 vinum dictum] 'dictum] 'uinum || 6 'Aminneum'] aminium || 6 s. dici versus *S* diuersa *B* diuersos *G* || 7 Amineo] aminio || 9 Tmolivs] Tcleus || expositio *SB* cōpositio *G* 10 vitio *B* et *Servii* *codd.* plerique dubio *Servii* *codd.* *VM* uino *G* || ut 'quibus' *S* quibus *G* || 11 s. tmoleus et paneus || 12 consiti *S* consistentes *GB* || 12 s. paneus paneus promontorium || 13 Siciliae] *Subesse videtur* Ciliciae, *cf. Serv.*: et Tmolius mons est Ciliciae || tmoleum || 14 paneum || tmoleus || libiae tmoo || 16 paneus promontorium chi || 16 tmoleum et paneum || 17 habens] huius, *cf. supra ad v. 90* || 19 Mirtetis || salictum *S* salicum *G* || 20 mirtetum || 21 mirtus || 22 *///sto* | apposito] opposito *BG* || 23 ut cum *B* ut *G* || ad *om.* *B* || pani gerum *B* pannigericum *G* || (veniat) *supplevi* || fama] sama *B* iam *G* || 24 (eius) *supplevi* videatur] videtur *B*.

1 ubi vina conduntur *B* || licet sis — 3 dicimus *S* || 4 Falernus — nascuntur *B*, *fere paria* *S* || 5 Aminium — 7 probat *S*, *fere paria*, *sed alio ordine* *B* 7 ab agro — 8 dicunt *fere paria* *B* || 9 Duplex — 10 sine vitio *S*, *fere paria* *B* || 10 alii autem — 12 consiti *S*, *similia* *B* || 15 promuntorium Chii *B*, *similia* *S* 17 Genus — 18 bovis *similia* *SB* || 19 Locum — 21 vocatur *fere paria* *S* || 22 In isto loco — 24 videatur *fere paria* *B*.

1 a Catone] *P. 79, 2 Iord.*

115. PICTOSQVE GELONOS. Stigmata habentes populi Scythiae, ut <A. IV, 146>: pictique Agathyrsi. Item GELONOS. Thraces sunt a Gelono, Herculis et Chaoniae Nymphae filio, dicti; et ideo 'pictos', quia stigmata conpunctionum habent. Hi in Africa sunt non longe a Poenis † quam aquosae dicit pictos.

5

116. SOLA INDIA N. F. H. Atqui in Aegypto nascitur, sed Indiam omnem plagam Aethiopiae accipimus. Sane et 'haec hebenus' et 'hoc hebenum' dicitur.

119. BALSAMAQVE. Sane 'balsamum' est arbor, 'opobalsamum' sucus collectus ex arbore, nam ὀπός dicitur sucus, 'xylobalsamum' lignum, (carpo)balsamum fructus ipsius arboris. Opobalsamum dicit: in India quaedam arbores sunt, e quibus lacrimae emanant, quod 'balsamum' nominatur. FRONDENTIS ACANTHI. Arbor in Aegypto semper frondens, ut oliva, laurus. Item: ACANTHI de qua Gnifo scripsit, quo in flore tincta vestis acanthia dicitur.

15

126. TARDVM s. vix intellegibilem, quod illi ad carnem mediam citri referunt, at prima et interior facile suum ostendit saporem. Vel TARDVM diu inhaerentem ori.

128. SAEVAE NOVERCAE quae saevae sunt, sive epitheton est omnium novercarum.

20

130. VENENA. Radices enim nucesque ac lupini acceptum non fugant.

134. ANIMAS. Pulmonis vitiosum vel halitus foetidos.

1 gelones || Scythiae] sithiae || 2 agathyrsi || gelones, corr. m. II gelenos || traces || 3 geleno || hercolis || chaniae || nimphae || 5 Poenis] pennis || quam] q || 6 et in Aegypto S in egypto G || nascitur S nascuntur G || 7 ethiopiae || accipimus S || 9 arbor ipsa S || opobalsmaum || 10 opos || 10 s. xylobalsamum lignum ipsius arboris S || xylobalsamum] Xilo G xylō Servii cod. P || 11 (carpo) balsamum] balsamum, cf. Schol. Bern. cod. B m. II p. 896 adn. ed. nostrae || opobalsamaum || 18 quod] quo || achanti || 15 Gnifo] Cf. Schol. Bern.: Gnifo commentatur annalium libro decimo hanc arborem in insula Cercina regionis Africae esse opportunam tincturae, quae in floribus sui colorem lanam tinguat, unde vestis acanthia appellatur || quo] quod || achantia || 16 quod S quia G || illi] Apud Servium hoc antecesserat: Hanc plerique citrum volunt || 16 s. ad carnem mediam citri S ad carmen medicam cicatrix G || 17 at] ut G nam S, om. Servii cod. A || facile S facilis G || 18 inherentem || 19 sunt S fiunt G || 21 non] nomen || 21 s. Radices nuces lupini citrum apium prosunt contra futurum, non contra iam acceptum venenum S || 22 fugant] fugunt || 23 Pulmonis vitiosum anhelitum SB || alitus || foetidos B foeditas G.

1 Stigmata — 2 Agathyrsi S Stigmata habentes similia B || 2 Thraces — 3 dicti fere paria S || 6 Atqui — 7 accipimus fere paria S || 7 omnem — accipimus fere paria B || 7 Sane -- 8 dicitur S, similia B || 9 Sane balsamum — 11 lignum fere paria S || 13 Arbor — 14 laurus S || 14 s. de qua Gnifo — 15 dicitur similia B || 16 vix intellegibilem B vix intellegibilem — 17 saporem fere paria S || 18 diu inhaerentem ori B, similia Sa || 19 quae saevae sunt fere paria S || epitheton — 20 novercarum SB || 21 s. Radices — non fugant similia S Radices — lupini fere paria B || 23 Pulmonis vitiosum similia SB || halitus foetidos B.

137. GANGES. Fluvius Indiae emergens de latere Caucasi ad Meridiem et ad Orientis frontem inclinatus dividit Indiam eoque inter flumina significatur Indiae, in quo aurum et gemmae nascuntur. HERMVS. Fluvius Lydiae harenas aureas trahens. 'Turbidum' dicit, 5 quia copia auri viriditatem aquae perdat.

138. BACTRA. Regio iuxta Syriam vel civitas in Oriente, quam Alexander cepit, urbs Persarum.

139. PANCHALIA. Arabia, ubi tus abundanter nascitur. 'Panchaiam' dixit propter suavitatem.

140. HAEC LOCA. Italiae scilicet. NON TAVRI SPIRANTES quales fuerunt in Colchida, civitate Scythiae. Iason Colchos profectus petiit pellem auream arietis. Aeeta, pater Medeae, rex Colchidae, hanc oblationem dedit, quod non posset eam accipere, nisi prius tauros, quos ei Vulcanus dono dederat ignem navibus spirantes, 15 iungeret et dentes draconis, quem occiderat Cadmus * Quae difficultas per Medeae, Aetae filiae, amorem et artem effecta est. Nam cum Iasonem adamasset Medea, carminibus suis obtinuit ac venenis et medicaminibus permiscuit omnia, ut, quamvis tauri ignem spirarent, nocere non possent et feritas eorum conpesceretur, et 20 serpentinis (dentibus) iactis per sulcum cum armati homines exstitissent, depugnantes (inter se) interierunt. Quibus rebus Iason victor effectus pellem, quam petierat, sustulit et Medeam secum avexit. Item: Iason, Thessalus vir, qui Colchos propter pellem auream navigabat, quae in tutela Liberi Patris erat, et ad conditionem a Medea adiutus, cui iniunctum fuerat, ut tauros ignem 25 flantes domaret, quos delentis ita veneficiis subegit, ut ararent; pro seminibus autem draconis dentes accepit, quibus natus est exercitus armatus. Adeo poeta laudat Italiam istis malis viduatam.

1 emergens] mergens || caucassi || 2 eoque] eo quod || 3 Indiae] india et 4 Lydiae SB Ibiae G || 7 coepit || 8 thus || 8 s. 'Panchaiam' dixit propter suavitatem. HAEC LOCA. Italiae scilicet] panchaiam dixit haec loca italiae scilicet propter suavitatem || 10 SPIRANTES] spiř || 11 cholchida G Colchide S cholchide B || scythiae || 12 petiit] petit || eta || Colchidae] colchae || 15 Cadmus *] Excidit verbum sereret vel iaceret || 16 Medeae, Aetae filiae, amorem et artem] medeae amorem et aetae filiae artem || 20 serpentinis (dentibus)] serpentium 21 (inter se) om. || 25 adiutus] aduitus || 28 malis] maculis B || viduatam] viduam B.

1 Fluvius Indiae fere paria S Fluvius Indiae — 3 nascuntur similia B 4 Fluvius Lydiae — trahens fere paria S, similia B || 5 quia — perdat fere paria B || 6 Regio iuxta Syriam fere paria S Regio — 7 Persarum similia S 8 Arabia SB || ubi tus abundanter nascitur B || 9 dixit propter suavitatem alio ordine B || 10 Italiae similia B || quales — 11 Scythiae S, fere paria B 28 Adeo poeta — viduatam similia B.

141. HYDRI pro draconibus.

145. BELLATOR EQVVS. Bellicosi equi in Italia nasci adsuerunt.

146. CLITVMNE. Clitumnus fluvius est in Mevania, quae pars est Umbriae, partis Tusciae, ubi optimi boves nascuntur. Item: Clitumnus in Umbria Deus, quo nomine ibi et fluvius est in Tiberim 5 fluens, ad quem nunc loquitur. MAXIMA TAVRVS V. quia triumphantes albis tauris sacrificabant Diis suis.

147. PERFVSI autem tauri, qui ante triumphantes usque ad templa ducebantur.

151. RAPIDAE TIGRES. Bestiae Armeniae tigres, quae ultro 10 raptis falluntur catulis.

152. FALLVNT A. Mira arte usus est, ut excusaret rem, quam negare non potuit; nam aconita nascuntur in Italia, sed non ea obesse dicit, quia sunt omnibus nota. Haec autem herba nata dicitur de spumis Cerberi, quo tempore eum ab imis Hercules traxit. 15 Aconitum letalis herba est, quae crescit in petris. [Dicendo] Aconita autem herbae quaedam in Ponto sine terra in saxis natae, sive aconita gemmae in capitibus draconum nascentes similes pretiosis lapidibus. Non nocent in Italia. Dicendo 'aconita' ad innocentiam Italorum respicit execrans venena peregrina. Aconita enim 20 herbae quaedam sine terra in saxis natae.

154. IN SPIRAM quando se glomerat in nodum. TRACTV S. C. A. Hoc (ait): Sunt serpentes in Italia, sed non tales, quales in Aegypto aut in Africa.

159. LARI. Larius in Gallia lacus Alpinus vicinus. Item: 25 Larius fluvius Italiae sub urbe Como.

2 Bellicosi — adsuerunt | Equos bellicos in Italia nasci adserit *B*, quod praefendum || 3 fluvius | filius || 4 optimi | opimi corr. *Lion* || 6 quem | q̄ || 7 albis | de albis *S*, sed de om. *Servii cod. A* || sacrificant *B* || Diis suis om. *SB* || 10 ultro | uitro || 15 cerueri | hercolis || 16 [Dicendo] ex sequentibus male praereptum seclusi || 17 sine | sed, quae vox inde orta esse videtur, quod, postquam pro sine librarii incuria si positum fuit, hoc pro simillima vocabuli sed abbreviatione habitum est, cf. infra || natae | nata || 18 s. p̄tiosus || 19 aconita || 20 respicit execrans | respiciens execratur *B* || aconita, corr. aconita || 21 sine | sidone, cf. supra || 22 nodum | modum || 23 (ait) supplevi || Sunt quidem serpentes *SB* || aegypto || 26 fluvius Italiae | lacus in Italia *B*.

2 Bellicosi — adsuerunt similia *B* || 3 Clitumnus — 4 partis Tusciae *S* || 5 Clitumnus — 4 nascuntur similia *B* || 5 in Umbria Deus — fluvius est similia *SuB* || 6 quia — 7 sacrificabant fere paria *SB* || 8 PERFVSI autem — 9 ducebantur *S* || 12 Mira arte — 15 Hercules traxit fere paria *S* || 17 in Ponto — natae similia *B* || 19 s. ad innocentiam — peregrina fere paria *B* || 22 quando — nodum fere paria *B* || 23 Sunt serpentes — 24 in Africa fere paria *SB* || 25 Larius — vicinus fere paria *S* || 26 Larius — Como similia *B*.

160. BENACE. Benacus lacus Italiae, qui magnitudine suae tempestatis imitatur marinas. Item: Benacus inter Brixiam et Veronam, quae sunt civitates Venetiae.

161. LVCRINO. Lacus proximus Baiis; in Baiano enim sinu 5 Campaniae contra Puteolanam civitatem lacus sunt duo, Avernus et Lucrinus, qui olim propter copiam piscium vectigalia magna praestabant. Sed cum maris impetus plerumque inrumpens exinde pisces excluderet et redemptores gravia damna paterentur, supplicaverunt senatui, et profectus C. Iulius Caesar ductis brachiis exclusit 10 partem maris, quae antea infesta esse consueverat, reliquitque breve spatium per Avernum, qua et piscium copia posset intrare et fluctus non essent molesti, quod opus Iulium dictum est. Sed hic ambitiose 'undam Iuliam' appellavit frementem contra moles a Iulio positas.

162. ATQVE INDIGNATVM indignanti simile, solita exclusum licentia et indignationem suam stridoribus prodens.

161. Itemque: LVCRINO cui Campano lacui Caesar unum brachium muro adiecit, ut ibi tutior esset navibus statio.

164. TYRRHENSQVE idest de Tyrrheno latrone occiso in eo 20 vel de populo Tyrrheno. Quidam vero quasi tyrannicum idest fluctuosum esse putant. Nonnulli, quod omnes terras mediasque interluit. AVERNIS. Per lacum Avernum Augustus ratem, qua fuerat adversus Pompeium usus, Lucrino inmisit lacui. Sed idcirco hanc stationem poeta laudat, quia nondum erat portus Augusti.

25 165. AERIS METALLA. Senatus consultum esse dicitur, quo prohibetur in Italia metalla exercere, ut, si quando domesticis viribus opus fuerit, integra sufficiant.

168. MALO inopiae victus, vel 'malum' pro labore, sicut e con-

1 s. magnitudine sua marinas tempestates imitatur *B* magnitudine sui tempestates imitatur marinas *S* || 2 imitatur marinas] mutat' in marinas Brixiam] biriē || 3 Venetiae] uenaticae *G* uenaticae *B* || 4 Baiis] bais || Baiano] baonia || 8 s. et redemptores gravia damna patiebantur supplicaveruntque senatum et praefectus G. Iulius Caesar *B* || 14 positas] oppositas *S* || 15 simile indignanti *B* || a solita *SB* || 16 suam *S* sed *G* || ^uprodens, u *suprascr. m. II* 17 Caesar] ceſ || 19 TYRRHENSQVE idest de Tyrrheno] Tyrrenasque .i. de tyreo || 20 Tyrrheno] tyreo || 21 mediasque] medasque *An leg. metasque?* || 22 Augustus] agustū || 23 Pompeium usus] pompeii ausus || qua erat usus adversum Pompeium *B* || 24 stationem *B* rationem *G* || Augusti] agusti || 26 prohibetur] phibetur || si quando] si quid *Lion* || 27 viribus *om. Lion* || 28 inopia *B*.

1 Benacus — 2 marinas *ferē paria S, similia B* || Benacus — 3 Venetiae, *add. Iunilius dicit B* || 4 in Baiano — 13 s. a Iulio positas *S, ferē paria B* || 15 indignanti simile *alio ordine B* || 15 s. solita exclusum licentia *alio ordine B* solita — prodens *S* || 17 Caesar — 18 statio *similia B* || 22 Per lacum — 24 portus Augusti *ferē paria B* || 28 inopiae victus *ferē paria B* || vel 'malum' — p. 297, 2 laborum *ferē paria S, similia B*.

trario pro malo 'laborem' solet ponere, ut ibi <A. IV, 169>: Ille (dies) primus leti primusque laborum. **LIGVREM.** Ligures sunt latrones confines * ut Varro ait, Ligures montani piratae, qui Alpium asperissima colunt. **VOLSCOSQVE** qui in Alpibus sunt.

169. **DECIOS.** Decii duo fuerunt, pater et filius et rel. 5

MARIOS. Gaius Marius Arpis natus, qui de Iugurtha, Numidarum rege, triumphavit, et de Teutonibus et Cimbris. Idem cum Cinna collega adversum Lucium Syllam bellum civile gessit et septimum consulatum cepit. Multi tamen Marii fuerunt. **MAGNOSQVE CAMILLOS.** Abusive dicit, quia (unus fuit), qui a Gallis sublata 10 signa revocavit. Item: Camillus captam Urbem a Gallis Senonibus mense Novembre revertens ab Ardea de exilio liberavit aurumque, quod per pactionem a Romanis acceperant, sustulit omnesque prorsus interemit.

170. **SCIPIADAS** pro 'Scipionibus', ut <A. I, 490>: Amazonidum 15 pro 'Amazonum'. Scipiones autem duo fuerunt, avus et nepos, quorum unus leges victae Karthagini inposuit, alter eandem diruit. Haec omnia plenius in VI libro <ad v. 843. 844> memorabimus.

172. **INBELLEM** inertem, qui resistere non potest. **AVERTIS** cum ceteris gentibus Orientis, vel ideo inbelles, quia hos Caesar 20 contemnendo inbelles vocavit. **ARCIBVS** a Romanis civitatibus vel Romano imperio.

2 (dies) om. || laborum | malorum *Sa* || 3 confines * | *Post hoc suppl.* Galliis *secundum Schol. Bern.*: Ligures, ut Nigidius dicit, confines Galliis, latrones ac piratae || ligères, *corr. m. II* || 5 pater et filius et rel.] quorum unus bello Italico, alter Gallico se pro re publica devovere *S* pro re publica se devoverunt, quorum alter bello Gallico, alter Marsico functus est *B* diversis temporibus pro re p. se devoverunt, pater Gallico bello, filius Latino *gloss. Bern. cod. 16* || 6 iurgutha || 7 teutonibus et cymbris || cum] c̄ || 8 et] in *G* is *coni. Lion* || 9 cepit] coepit || 10 s. abusive dicit quia qui a gallis sublata signa reuocavit *G* Abusive dixit, quod, qui a Gallis sublata signa revocavit, unus fuit *coni. Lion* Abusive: nam unus fuit, qui a Gallis sublata signa revocavit *S* Abusive: nam unus fuit, qui Gallos prostravit, praenomine Marcus *B* || 10 (unus fuit) *ex SB supplevi* || 11 camelus || 12 arumque || 13 per pactionem] pactionem, *corr. pactionem* || acceperant *coni. Lion*] accipiant || 18 in VI] in .v. Haec plenius in sexto libro dicemus *B* Haec autem omnia plenius in sexto memoravimus (memorabimus *Servi cod. A*) *S* || 20 Caesar] cēs || 21 contemnendo *B* edēpnando *G* *An leg. contemptando?*

2 Ligures — 3 confines *similia B* || 3 montani — 4 colunt *similia B* 4 qui in Alpibus sunt *similia B* || 5 Decii — et filius *B* || 6 Gaius Marius — 7 Cimbris *similia B* || 9 septimum consulatum cepit *similia SB* || Multi tamen Marii fuerunt *ferē paria SB* || 10 Abusive — 11 revocavit *ferē paria S, similia B* || 15 pro 'Scipionibus' — 18 memorabimus *ferē paria S, similia B* 19 inertem *B* || 20 vel ideo — 21 vocavit *B* || 21 a Romanis — 22 imperio *ferē paria S.*

3 Varro] 'Nigidius' dicitur a *Schol. Bern. G. II, 168 et Sa A. XI, 715.*

174. MAGNA V. TIBI R. idest in honorem tuum. ANTIQVAE L. ET A. I. Est sensus: Haec dico, quae iam olim dicere debueram.

176. ASCRAEVMQVE et rel. Hesiodum dicit de civitate Graeciae Ascra, ubi natus est Hesiodus, ubi sunt natae Musae; unde sumpsit 5 Hesiodus poema, inde et ego sumpsit, sed ille Graecis cecinit, ego Romanis.

177. INGENIIS naturis, ut Sallustius 'ingenium' pro 'natura' posuit. Tempus est, naturam arborum describere.

178. QVIS COLOR quae species, quomodo dicimus: 'quo colore 10 recitavit?'

180. TENVIS VBI ARGILLA sine humore. 'Tenuis' inquit, quia est et pinguis argilla. CALCVLVS lapis tam tenuis, ut iactus transiliat in undas. CALCVLVS lapis brevis terrae admixtus. Dictus autem calculus, quia sine molestia sui brevitate calcetur. Item: CALCVLVS 15 lapis candidus.

181. PALLADIA quia Pallas, hoc est Minerva, inventrix olivae dicitur.

182. OLEASTER arbor, in qua peiores olivae crescunt.

184. DVLCIQVE VLGINE. Uligo proprie est liquor naturalis 20 terrae et perpetuus et ex ea numquam recedens et pinguis.

189. FILICEM. Tropum metaphoram fecit, ut videantur quasi suas iniurias aratra sentire, quia radices filicis aratri sunt inpedimento.

2 Est sensus — debueram] Hic sensus est: dico iam haec, quae olim debui dicere B || 3 Ascreumque || hesiodum || 4 Ascra] ascrea G et Servii cod. A || hesiodus || musae || 5 hesiodus || 7 salustius || 8 arborum] agrorum S Tempus dicendi naturam agrorum B || 10 ille recitavit S || 11 s. sine humore quia est et pinguis SB || 12 argill || CALCVLVS] glaucus || transilit || 13 in undas] ^{mixt}

Fort. leg. undas || admixtus] adiunctus, suprascr. m. I || autem om. SB || 14 quia] quod SB || 16 s. PALLADIA a Minerva eo quod Minerva oleae inventrix dicitur B || 19 proprie] proprii || 19 s. est liquor — recedens] est naturalis terrae humor ex ea numquam recedens, om. et pinguis S || 21 fecit om. B || uideant || 22 suas] An leg. filicis? || quia] quod B || sunt] sint B.

1 in honorem tuum fere paria B || 2 Est sensus — debueram fere paria B 3 Hesiodum — 6 Romanis similia B || 7 naturis SB || 8 Tempus — describere fere paria S, similia B || 9 quae species B quae species — 10 recitavit S 11 sine humore SB || 'Tenuis' — 12 argilla fere paria SB || 13 lapis brevis — 14 calcetur fere paria SB || 16 quia Pallas — 17 dicitur similia B 19 Uligo — 20 pinguis similia S || 21 Tropum — 23 inpedimento fere paria B.

7 Sallustius] Cf. Non. I p. 514 ed. Müll.: Ingenium est naturalis sapientia. Sallustius in Catilinae bello: ingenium nemo sine corpore exercebat. Ingenio veteres dixerunt et sua sponte vel natura . . . . . Sallustius Hist. lib. III: castrisque conlatis pugna tamen ingenio loci prohibebatur. Vide insuper Sall. Cat. V, 1. VIII, 5. XXV, 5.

190. PRAEVALIDAS permansuras; in laude parum dixerat 'praevalidas', nisi dixisset 'olim', idest multo tempore. OLIM idest cuiuslibet temporis.

193. EBUR idest ostendit elephantinum, de quo tibiae ornantur. 'Ebur' ergo pro tibia posuit.

194. LANCIBVS. Vasa lata, in quibus fercula efficiunt.

197. ET SATVRI. Aut fecundi aut quia iuxta oppidum Saturnum; (Saturnum) et Tarentum vicinae sunt sibi Calabriae civitates. Item: SATVRI. Locus Tarenti est, quem Caelius in V libro historiarum dicit nomen accepisse a Saturā puella, quam Neptunus compressit. 10 LONGINQVA porro sita, ut apud Sallustium in primo: Traditur fugam in Oceani longinqua agitavisse. TARENTI. Tarentus civitas in Italia, ubi foenum satis nascitur et lana Tarentina, unde Hercules fuit.

204. IMITAMVR. † Studemus hoc quidem modo nullum imitemur. 15

207. IRATVS idest infecunditati, quia nullos ex his fructus habet.

214. TOFVS lapis asper et cavernosus. (SCABER) unde et 'scabies' dicitur ab asperitate.

215. CRETA. Albior est terra, quam pro cibo sectantur serpentes. NEGANT. Solinus et Nicander, qui de his rebus scripserunt. 20

1 parum || 2 multo tempore duraturas B quovis tempore S || 5 Ebozem autem pro tibiis posuit, quia ex eboze fiunt eaeque in sacrificiis adhibentur B 6 fercula] in marg. m. II minima cena || 7 quia] quod est S || 8 (Saturnum) et Tarentum] Tarentum enim et Saturnum (enim om. Servii cod. V) S, ex quo (Saturnum) suppleri || 9 Tarenti est] tarentē || celius || 10 a Saturā B aratura G neptunus || cōpressit || 11 LONGINQVA porro sita] Longa p̄tiosa (corr. p̄tiora) G LONGINQVA longe posita vel posteriora B || salustium || in primo] in prima || 12 ociani || 13 ciuit || 14 hercoles || civitas Italiae in Calabria ubi — unde et Hercules fuit B || 15 IMITAMVR] imitem' || hoc modo nilum imitamur nilum studiemus et sequimur B, ubi: 'Hoc' modo non dicit 'imitamur solum', sed 'studemus et sequimur' leg. conieci || 16 Iratusq: infecunditate G AVT VNDE IRATVS infecunditati diuturnae S || IRATVS quod nullos ex his fructus habuisset B 17 Toffus || asper] asperimus SB || (SCABER) ex Schol. Bern. addidi || 18 ab asperitate dicitur B || 19 albiorē trā || se//tantur || CHELYDRIS serpentibus, quia algidiorem (leg. argillosam) terram idest cretam pro cibo sectantur B || 20 scilicet Solinus S idest Solinus B || neccander.

1 permansuras B || in laude — 2 tempore B || 2 s. cuiuslibet temporis similia S || 5 'Ebur' — posuit fere paria B, similia S || 7 Aut fecundi — 8 civitates fere paria S || 9 Locus Tarenti — 10 compressit fere paria B || 11 porro sita similia B, add. lunilius dicit || 12 Tarentus — 14 Hercules fuit fere paria B : 15 Studemus — imitemur similia B || 16 infecunditati S || quia — habet fere paria B || 17 lapis asper fere paria SB || unde — 18 ab asperitate S, alio ordine B || 19 s. Albior — serpentes similia B || 20 Solinus — scripserunt SB.

9 Caelius] Cf. Mommsen. mus. Rhen. XVI p. 453 || 11 apud Sallustium] Cf. Sall. Hist. fragm. I, 61 ed. Kritz. || 20 Solinus] Cf. Thilonem ad Serv. Georg. II, 215 || Nicander] Nicandri Ὀψιανά a Nic. Ther. v. 377 Schol. et a Plin. N. H. XX, 97 laudantur.

- 217. QVAE TENVEM E. N. Dixit agrum omnium rerum feracem; quattuor enim genera agrorum imitatur. NEVLAM. Aliquando pro 'nube', sed est ros turbidissimus in aestate et pruina in hieme. FVMOSQVE VOLVCRES idest quasi fumos, scilicet ex humore.
- 5 220. SCABIE. Proprie 'rubigo' scabies ferri est.
225. VACVIS desertis. CLANIVS NON AE. A. Acerrae civitas Campaniae haud longe a Neapoli, quam Clanius praeterfluit fluvius, cuius etiam inundatio eam exhaurit, unde ait VACVIS et rel. Pauci enim Acerram incolunt, quia in paludes magna ex parte versa est.
- 10 231. IN SOLIDO idest ne ager sit concavus.
232. HVMVM. 'Humus' est interior pars terrae, 'terra' superior.
236. CVNCTANTES idest dubitantes, utrum Baccho an Cereri convenient.
237. EXPECTA idest proba, ut <A. VIII, 151>: rebus spectata
- 15 iuventus.
240. SVA NOMINA idest suas naturas et nomina amittunt.
241. SPECIMEN dignam probationem talem. SPISSO VIMINE spissi viminis. QVALOS per quos vinum defluit, qui et ipsi a calendo dicti sunt.
- 20 242. COLA instrumentum, quo vinum premitur. PRELORVM quibus exprimuntur et torquentur uvae. Docet Virgilius agricolam ad vitem prela congregare, ut colis vinum dulce exprimeret.
243. DVLCEs idest dulces fiunt fontes, terra tamen salsa sit.
244. AD PLENVM C. idest desuper fundantur fontes, ut lympha
- 25 eorum expurget terrae amaritudinem tacitam.

1 Dixit] Dicit SB || 4 VOLVCRES] uof || fumus || idest om. S || quasi ex humore mediis omissis B || 5 Proprie: nam rubigo quasi scabies ferri est S || 6 ciuif .
 7 necapoli, in marg. m. II † neopoli || 8 etiam] frequens S || 10 concavus SB inuacuum et cœauū G quorum pro et leg. vel (t) et inuacuum pro corruptae lectionis varietate accipiendum || 11 interior] sic et Schol. Bern., fort. leg. inferior superior terra B || 12 ± cunctantes || bacho || 13 convenient] conueniunt G seruiant (seruant libri) B || 14 Expecta/// idest proba/// || ut: et rebus expectata (expecta Servii cod. H spectata a) iuventus S || 16 NOMINA] nomina || nomina] nomina || 17 dignam] Sic et Servius, ubi δεῖγμα coni. Thilo || 18 s. COLAQVE PRELORVM qualos, per quos vinum defluit, qui et ipsi a colando dicti sunt S
 20 pmit || Plorum || 21 expmunt || agricolam || 22 pla || expmeret || 23 fiunt] fort. leg. sint || 24 c. (= CALCENTVR) scripsi .i. G || fundantur] humanur
 24 s. limpha earum expurgat.

1 Dixit — feracem fere paria B Dixit — 2 imitatur fere paria S || 4 quasi — humore S, similia B || 5 Proprie — est fere paria S || 6 Acerrae — 8 vacvis et rel. fere paria S, similia B || 8 Pauci — 9 incolunt similia B || 10 ne ager sit concavus SB || 11 'Humus' — superior fere paria B || 12 dubitantes — 13 convenient fere paria B || 14 proba — 15 iuventus B, fere paria S || 17 dignam probationem talem S || 18 spissi viminis SB || per quos vinum defluit B per quos — 19 dicti sunt fere paria S || 21 quibus — uvae similia S.

247. SENSU T. A. Bene in superioribus divisit terrarum speciem separatim salsam, separatim amaram. Alia enim salsa, alia amara, nec unum saporem utraque retinet. Et hic de sola loquitur amara.

252. LAETIOR ultra modum, plus quam oportet. A NIMIVM ne herbae plus aequo crescentes spem adimant frumentorum. 5

257. PICEAE ligna, in quibus nascitur pix. TAXI arbores, quae in frigido loco melius crescunt.

258. PANDUNT VESTIGIA idest indicant frigus; nam vestigia appellavit indicia.

259. HIS ANIMADVERSIS agri qualitate deprehensa. MVLTO ANTE. 10 Hoc dicit, non esse eo anno ponendas vites, quo fodiuntur scrobes, sed post annum.

260. EXCOQUERE. Ad illud refert <G. I, 87. 88>: sive [quod] illis omne per ignem Excoquitur vitium.

266. ANTE LOCVM S. E. Hoc dicit, in translatione arborum 15 similem terram requirendam.

267. ARBORIBVS S. quia de seminario loquitur, arborum bene segetem appellavit. 'Seges' a secando dicitur. DIGESTA ordinata a sua terra, quam 'matrem' nominavit.

271. AXI. 'Axem' cum sine additamento inponit, Septentrionem 20 vult tibi ostendere.

272. RESTITVANT ut eandem in translatione partem observent, quam antea arbor translata tenebat.

273. COLLIBVS A. P. Atqui supra ait <G. II, 113>: Bacchus amat colles. 25

275. DENSA pro 'dense', ut <G. III, 499s.>: pede terram Crebra ferit. † Si putre solum fuerit ultra modum ventorum flatus et gelidae.

2 seperatim utroque loco || In superioribus bene divisit terrarum speciem separatim salsam separatim amaram; hic de sola loquitur amara B || 4 ne supra lin. G scilicet ne S idest ne B || 6 Piciae || 8 idest | hederae S || 9 indicia S uestia G quod ex vestigia male repetito ortum esse videtur || 10 dephensa agri qualitate deprehensa | ut agri qualitatem deprehendas B || 11 ponendae || scrobes || 13 s. siue qđ illis || 15 Hoc om. S || 16 esse requirendam S In translatione arborum similem terram requirendam esse dicit et caeli partem B 17 s. quia — appellavit | Bene segetem appellavit loquutus de semine arborum B || 18 ordinata | ordin | 19 quam | quia || 22 ut eandem in translatione partem observent | ut in eadem translatione partem observant || 24 Atqui S qui G bachus || 26 D^a Des^a pro densae || 27 † Si putre — gelidae | Haec frustula esse videntur scholii olim versibus 262 et 263 adpositi, cf. Serv.

1 Bene — 2 amaram alio ordine B || 3 hic — amara B || 4 ultra — oportet S 4 s. ne herbae — frumentorum S, fere paria B || 8 indicant — 9 indicia S || 10 agri — deprehensa S, similia B || 11 Hoc dicit — 12 post annum S || 15 Hoc dicit — 16 requirendam fere paria SB || 17 quia — 18 appellavit S, similia B 18 ordinata SB || 24 Atqui — 25 colles fere paria S, similia B || 26 pro 'dense' B pro 'dense' — 27 ferit S.

277. INDVLGE ORDINIBVS ut <A. IX, 165>: Indulgent vino. Nam de plano ait <v. 275>: Densa sere: in denso, vel fac ordines (largiores) vel 'indulge' idest da inter vites intervallum, cuius humus tumuli prosit in tenui colle.

5 278. SECTO LIMITE ducto, unde et 'sectae' philosophorum dicuntur, idest ductus. QVADRET idest consentiat congruatque. 'Translatio a quadris lapidibus, qui bene conveniunt sibi invicem.

288. FORSITAN E. S. idest quia supra diximus, ut modum habeant profunditatis, necesse. FASTIGIA. Summae et imae partes fastigia
10 nominantur, et hic pro 'imis' dicuntur.

289. AVSIM pro 'ausus sim' a verbo 'audeo'. TENVI VITEM idest facilitate culturae blanditur agricolis, ut ostendat, diligentia magis vites, quam labore, prosurgere.

291. AESCVLVVS arbor glandifera, quae licet ab esu dicta est,
15 tamen aspera est.

298. NEVE VERGANT sed ad calorem meridianum tendant se.

299. NEVE CORYLVN. Radices enim eius nocent vitibus. FLAGELLA. ('Flagella') dicuntur summae partes arborum ab eo, quia ventorum crebros sustinent flatus.

20 300. SVMMA PETE. Non de summa arbore plantam ponito neque de summo vitem ponito.

301. TANTVS A. T. ut statim germinent.

302. SEMINA plantas vitium.

301. TANTVS AMOR. Sic diligenter a rustico ager colendus est.

1 ORDINIBVS] ordi || indulgeant || 2 sere] fere || 3 (largiores) *ex SB supplevi*
5 s. idest ducto, unde et sectae philosophorum idest ductus dicuntur *B* ||
6 congruetque || 7 qui bene] quib || qui sibi bene conveniunt *SB* || 8 quia supra
diximus] *Post haec quaedam deesse videntur, quia Servio auctore illud 'supra'*
ad G. II, 50 scholium de scrobe prolatum pertinere perquam probabile est
13 prosurgere] consurgere *B* || 14 grandifera || arbor est glandifera *S* genus
arboris glandiferae *B* || 15 aspera est] *Sic et B et Servii cod. A* aes per ae est
coni. Thilo || 16 Ne uergant || 17 corillum || 17 s. FLAGELLA. ('Flagella')] Flagella
18 summae arborum partes *S* || FLAGELLA summae arborum partes 'flagella'
dicuntur ab eo, quod ventorum crebros flatus sustinent *B* || quia] quod *SB*
20 s. Neque de summa arbore plantam ponito neque de summa vite *B* ||
22 germinant || *Obscure dixit, ut statim germinent et Cum radice deponere*
(*leg. deponere*), ut statim germinent *B*.

1 ut — vino *SB* || 2 Nam — in denso *fere paria S* || vel — 3 (largiores)
similia SB || 3 da — intervallum *similia Sa* || 5 ducto — 6 ductus *S*, *fere*
paria B || 6 consentiat — 7 invicem *fere paria SB* || 8 quia supra diximus
fere paria S || 9 Summae — 10 nominantur *similia S* || 11 'ausus sim' *SB*
12 facilitate — 13 prosurgere *fere paria B* || 14 arbor — 15 aspera est *fere*
paria B, *similia S* || 17 Radices — vitibus *S*, *similia B* || 18 ('Flagella') — 19 flatus
fere paria S, *similia B* || 20 Non de summa — 21 vitem ponito *fere paria B*
22 ut statim germinent *B* || 23 plantas vitium *B* || 24 Sic — colendus est *S*.

301 s. FERRO LAEDE RETVNSO SEMINA. 'Retunso' (obtusso), quo vites quassantur potius, quam putantur; ferro non abscondenda. Aliter: TANTVS AMOR TERRAE sed cum radice deponas.

302. NEVE OLEAE S. Non quo (non) prosit, sed, ut etiam ipse dicit <v. 303>, propter causam incendii, idest non inseras 5 truncis silvestribus oleas.

303. PASTORIBVS INCAVTIS idest neglegentibus; occupati enim sunt curis pecorum suorum.

305. ROBORA CONPRENDIT. Pars a radicibus tendens ad ramos in omni arbore 'robur' nominatur. 10

312. REVERTI. Non valent reverti, dum fixas in terra non habent radices, quasi incensas habeant radices, arbor non revocatur a virgultis suis. HOC VBI. 'Contigerit' subauditur.

314. SVPERAT idest superest, ut <A. III, 339>: Quid? Puer Ascanius superatne? 15

316. TELLVREM gelu tabescentem.

318. CONCRETAM idest radicem; ante enim quasi gutta quaedam ex humore et terra procreata, quae postea tenditur in radicem.

320. CANDIDA idest ciconia, (ut) Iuvenalis dicit, sed 'candida avis' ciconia, quae manducat serpentes quaeque prope cyeni magnitudinem esse dicitur. 20

321. AVTVMNI s. idest (aestatis) in fine et in principio hiemis.

1 s. Ferro ledere obtonso seminare tonso quo vites *G* Tunso hederato (leg. Retunso hebetato) idest obtunso seminare quo vites *B* || (obtusso) ex *SB* *supplevi* || 2 putantur *SB* amputantur *G* || ferro non abscondenda] *Haec cum illo serpina, quod et ipsum apud Servium deest, coniungenda esse videntur* || 3 sed] si || sed cum radice deponas] cum radice deponere *B* || 4 s. (= silvestres) *malui* .f. (= scilicet) *G* || (non), *quod et Servii cod. M omisit, ex plerisque Servii codd. supplevi* || 4 s. sed ut etiam ipse dicit *S* ut etiam ipse dicit sed *G* 5 propter casum *S* || 6 truncibus || siluistibus || 7 PASTORIBVS] *p* pastoribus || 7 s. occupati — suorum] circa alia occupatis *SB* || 9 CONPRENDIT] *ē*prehendit || 10 robor || 12 incensa || 13 subauditur 'contigerit' *B* subaudis 'contigerit' *S* || 14 superest] *ruper* . *ē* . || 14 s. qui puer arcanus || 15 superatne] superat || 17 ante] *an* || 17 s. quaedam est *S* || CONCRETAM quasi guttam quandam *B* || 19 ciconia, (ut) Iuvenalis] uinea^t inuinalis || CANDIDA VENIT A. L. I. c. Iuvenalis: serpente ciconia pullos nutrit *S* AVIS ciconia *B* || sed] *fort. leg. vel* || 20 avis ciconia quae manducat] a uisco cui: quae (quam *coni. Lion*) manducant || cieni 22 AVTVMNI s. idest (aestatis) in fine] Autumnus .i. in fine.

1 'Retunso' — 2 putantur *S* (obtusso) — putantur *ferre paria B* || 3 sed cum radice deponas *ferre paria B* || 4 Non — 5 incendii *ferre paria S* || 7 neglegentibus — 8 suorum *similia SB* || 13 'Contigerit' subauditur *alio ordine B, ferre paria S* || 14 superest — 15 superatne *S, ferre paria B* || 17 ante enim — 18 radicem *S* || 17 s. quasi gutta quaedam *ferre paria B* || 19 ciconia *B* Iuvenalis *S* || 20 quae manducat serpentes *ferre paria B*.

19 Iuvenalis] *Sat. XIV, 74.*

320. CANDIDA idest ciconia idest Antigona, filia Laomedontis, regis Troiae, quae habuit comam magnam, ut diceret se similem Iunoni, cui displicuit similitudo cuiusquam contra se et mutavit comam Antigonae in serpentes nocentes ei et postea miseratione Deorum versa est in avem, quae veris tempore ab Africa venit. INVISA COLVBRIS quod eorum causa versa est in avem.

321. RAPIDVS SOL. Ad vulgi opinionem tulit se.

324. GENITALIA SEMINA. ('Genitalia semina') dicimus, quibus aliquid procreatur vel gignitur.

325. PATER OMNIPOTENS. Interdum Iuno pro 'aere', pro 'aethere' ponitur Iuppiter, vel Iuppiter interdum 'superior aer', Iuno 'aer inferior' accipitur, qui est humidus.

326. CONIUGIS Iunonis, quae, ut diximus, 'aer humidus' idest inferior. Aliter: terram arbitrantur; Iuppiter enim aether esse dicitur et eius coniunx terra cum concubuerint, tunc terra fructus mortalibus profert. Terra autem frigida, aether calidus. Caeli uxorem terram.

327. CORPORE pro 'corpori', ut <A. X, 361>: haeret pede pes. Licet accipere possimus 'commixtus terrae magno corpore', idest aethereo.

330. (ALMVS) ab eo, quia alat.

336. NON ALIOS et rel. Hoc autem licentia poetarum dicit, nam falsum est. Constat enim, post factum mundum ex qualitate cursus solis tempora esse divisa.

337. TENOREM eandem similitudinem.

1 lamidontis || 2 comam | cenā, in marg. m. II comā || 3 cuiusquam | eius quam Lion || 4 antigone || 5 tempore | tēpr || 8 SEMINA | semini || ('Genitalia semina') supplevi 'Genitalia' autem dicimus 'semina' S || 9 et gignitur S || 10 omnp̄s || 10s. interdum pro aere Iuno, pro aethere Iuppiter ponitur S || 11 Iuppiter utroque loco || 14 Aliter | alii coni. Lion || Iuppiter || 15 cum concubuerint Lion cum cubuerint G || Dicitur enim, quod (quod om. codd.) Iuppiter aether et eius coniunx terra cum concubuerint (cum cubuerint codd.), tunc terra fructus mortalibus proferat. Terra frigida, aether calidus. Caeli etiam uxorem Terram dici testis est Varro. Iunilius dicit B || 18 ut het pede pes *linea transversa inductum* || 19 Licet possimus accipere — magno suo corpore idest aethereo S accipere possimus | accipimus || terrae | terra || 20 aethereo || 21 (ALMVS) addidi || ALMVS AGER ab eo, quod nos alat S ALMVS fertilis vel almus ab eo, quod alat nos B || 22 dicit | dē || Hoc secundum licentiam poeticam dixit (dicit Servii codd. VM dē cod. Bern. 363) S || 24 cursus om. S.

8 ('Genitalia semina') — 9 gignitur *fere paria* S || 10 Interdum — 11 ponitur Iuppiter *alio ordine* S || 14 Iuppiter enim — 17 uxorem terram *fere paria* B || 18 pro 'corpori' B pro 'corpori' — pes S || 19 Licet — 20 aethereo *fere paria* S || 21 ab eo, quia alat *fere paria* SB || 22 Hoc autem — 24 divisa *similia* S.

338. VER ILLVD. Absoluta locutio: quicquid illud fuit, ver fuit. Lucretius libro V: At novitas mundi nec frigora dura ciebat Nec nimios aestus nec magnis viribus auras.

341. FERREA PROGENIES (procreata) ex lapidibus ad laborem. Alibi <G. I, 63>: Unde homines (nati) durum genus et rel. 5

342. INMISSAE FERAЕ s. quasi dixisset caelo. Hunc ordinem propter Arcadas tenuit; nam Statius dicit: Arcades astris luna- que priores.

345. CAELI INDVLGENTIA aeris temperies.

346. QVOD SVPEREST non quod deest. PREMES demerges. 10

348. SCATENTES scatebrosas. LAPIDEM BIBVLVM qui harenarius vocatur. CONCHAS. Conchae propter admittenda spiramina info- diuntur, lapis vero harenosus propter spiramina et propter haurien- dum humorem, (si) forte nimius fuerit.

350. HALITVS † adeo etiam animam, quibus etiam halitum 15 dat, non aerem. ANIMOS TOLLENT sumunt ab his rebus magna- nimitatem. IAMQVE REPERTI scilicet diligentiores.

352. MVNIMEN contra nimias pluvias.

353. HVLCA nimiis caloribus scissa. Nam 'hiulcus' dicitur,

1 locutio| elocutio (locutio *Servii codd. H et Bern. 363*) S | illud fuit| illud fuerit (fuit *Servii cod. Bern. 363*) S || 2 Lucretius| lucē || libro V| in libro V B lib III G || 2 s. sciebat nec minus aestus ed nec || 3 auras| curas || Adversus quorundam ineptam reprehensionem. Lucretius enim in libro V — auras. Omnia enim pariter crescunt et robora sumunt B || 4 (procreata) ex *Servio supplevi* || 5 (nati) ex SB *supplevi* || 7 Statius| satius || Hunc ordinem propter Arcadas dicit, qui dicuntur (dicunt *cod.*) astris lunaque priores B Hunc ordinem propter Arcadas tenuit, qui se proselenos esse adserunt, idest ante lunam natos, quod et Cicero in Fundaniana commemorat et Statius, qui ait: Arcades — priores S || 9 INDVLGENTIA| indulgē || 10 non quod S non quia G || non quod deest, sed quod sequitur S || demerges, infodies S || 11 SCATENTES| SVALENTES SB Scalentes G || scatebrosas vel sordidas B || 12 vocatur| dicitur B || CONCHAS. Conchae| Cocleae autem S || 13 harenosus| harenarius et S || spiramina| spiramēta B || auriendum || 14 si forte nimius fuerit SB fore humus G || 15 Alitus | animum *Lion* || alitum dē || 16 non aerem sumunt *Lion* || HALITVS spiritus; animam satis (istis *cod.*) dat B || TOLLENT| tolli || sument (sumunt *Servii cod. H*) S || TOLLENT erigunt, idest ab his rebus sumunt magnanimitatem B || 17 scilicet *om. B* || 19 nimis scalaribus (*m. II corr. aqaloribus*) scissa G nimiis (nimis *Servii cod. A*) caloribus fissa S.

1 Absoluta — ver fuit *fere paria S* || 2 Lucretius — 3 auras *fere paria B*, 4 (procreata) — ad laborem S || ex lapidibus *fere paria B* || 5 Alibi — genus S, *fere paria B* || 6 Hunc ordinem — 7 tenuit S, *fere paria B* || 7 nam Statius — 8 priores *fere paria S, similia B* || 10 non quod deest S || demerges S || 11 scatebrosas B || qui — 12 vocatur S, *fere paria B* || 12 Conchae — 14 fuerit *fere paria S* || 13 propter spiramina — 14 fuerit *fere paria B* || 16 s. sumunt — magnanimitatem S, *alio ordine B* || 17 scilicet diligentiores S, *fere paria B* || 18 contra nimias pluvias S, *similia B* || 19 nimiis caloribus scissa *fere paria S*.

1 Lucretius libro V] V. 816 s. || 7 Statius] *Theb. IV, 275.*

Servii comm. Vol. III. Fasc. II.

20

qui hiat, 'petuleus', qui petit. CANIS sidus ardentissimum, quia fit per aestatem.

355. AD CAPITA positarum vitium. BIDENTES ferramenta bidentes habentia ad comminuendas glebas pertinent.

5 357. FLECTERE cum quadam moderatione ducere, ne tenera adhuc virgulta concutiant.

358. TVM LEVES CALAMOS. Nodos dicit et cannas (et) virgas tondendas. RASAE pro 'planissimae virgae'.

359. SVDES quibus texuntur saepes.

10 360. VIRIBVS ENITI. Adminiculo vitium est.

361. PER VLMOs inter ramos. TABVLATA. Spatium, quod interest ramis arborum, 'tabulatum' dicitur idest intervallum. Item: TABVLATA ramusculi in plana crescentes, non altiora petentes.

363. PARCENDVM TENERIS ut radices robora accipiant, initia
15 non inquietanda.

365. IPSA ACIES. Sensus hic est: teneris adhuc vitibus non est falcis acies necessaria.

367. STIRPIBVS solidioribus palmitibus, truncis.

371. TENENDVM arcendum, ne morsibus laedant.

20 373. POTENTEM intolerabilem.

374. SILVESTRES VRI qui in Pyrenaeo monte nascuntur inter Gallias. 'Uri' autem boves silvestres, quos vulgo 'bobalos' appellant. SEQVACES persecutrices.

3 positarum scilicet vitium S || 3 s. LACTARE BIDENTES ad commovendas glebas pertinet B lactare autem bidentes ad comminuendas (commouendas *Servii cod. M* communeendas H) pertinet (pertinent *Servii cod. P*) glebas S || 5 moderatione | ratione B || 6 concutient || 7 TVM | Tu || dicit *om. Lion* || (et) ante virgas ex S *supplevi* || 9 textentur || saepes || 10 ENITI adminicula vitium idest palmites B || 11 s. TABVLATA inter ramos quod est intervallum in arboribus, tabulatum dicitur B || 13 TABVLATA | tab || ramusculi | rami $\frac{1}{2}$ || Tabulata sunt rami effusiores (effusiores rami B) et in plana tendentes, non in altiora crescentes SB || 14 accipiant, *corr. m. II* -ent || Initia non incitanda, ut radices robur accipiant B || 16 s. si acies, sensus hic est — nondum est S Sensus est hic B || 18 idest truncis S || 19 Hoc est arcendum B || 20 intolerabilem GB || 21 boves agrestes qui SB || pirineo || 21 s. inter Gallias et Hispanias posito S || 22 quos vulgus et inperiti bubalos (bubulos B babulos C) dicunt B || 23 fugaces persecutrices B.

3 positarum vitium fere paria S || 4 ad comminuendas glebas pertinent fere paria SB || 5 cum quadam — 6 concutiant S, fere paria B || 7 Nodos — 8 tondendas similia S || 10 Adminiculo vitium est similia B || 11 Spatium — 12 intervallum fere paria B || 13 ramusculi — petentes similia SB || 14 ut radices — 15 non inquietanda alio ordine B || 16 Sensus — 17 necessaria fere paria SB || 18 solidioribus B solidioribus — truncis S || 19 arcendum — laedant B || 20 intolerabilem SB || 21 qui — 22 Gallias similia SB || 22 'Uri' — appellant similia B || 23 persecutrices SB.

377. INCUMBENS penetrans. SCOPVLIS ARENTIBVS. Non solum incumbens scopulis, sed locum pariter viridem et scopulos calore revolvit.

379. CICATRIX. Vulneris signum arboris raptō cortice dixit.

380. NON ALIAM OB CVLPAM. Victimae numinibus aut per similitudinem aut per contrarietatem immolantur: (per similitudinem), ut nigrum pecus Plutoni, per contrarietatem, ut porca, quae obest frugibus, Cereri, et caper, qui obest (vitibus), Libero. 'Aris' autem 'omnibus' non sine causa dicit. Nam cum numinibus ceteris (varie) pro qualitate regionum sacrificetur et Veneri Paphiae * 10

384. MOLIBVS IN PRATIS. Romulus cum aedificaret templum Iovis, pelles unctas stravit et sic ludos edidit, ut et caestibus dimicarent et cursu contenderent, quam rem Ennius in Annalibus testatur. Ideo autem 'in pratis', ne laederentur cadentes.

381. PROSCENIA autem pulpita ante scenam, in quibus ludicra 15 exercentur. 'Proscenium' dicitur locus, in quo concurrunt in scena ludentes. Item: Inter 'scenam' et 'proscenium' hoc interest, quod 'scena' dispositio columnarum et erectio ipsius ornatus, ut in primo <A. I, 428 s.>: columnas Rupibus excidunt scenis decora alta futuris. 'Proscenium' autem est ipsum spatium. 20

1 penetrans] etiam saxa caloribus penetrans S || 1 s. Non scopulis incumbens, sed — et scopulos obit B || 4 Vulneris signum] uuln' ignium || 5 cupam, corr. m. II culpam || nominibus || 5 ss. aut per similitudinem ut nigrae pecodis aut per contrarietatem immolantes ut nigrum pecus plutoni G *Locum misere habitum ex SB correxi; verba ut nigrae pecodis eorum, quae sequuntur*, ut nigrum pecus, dittographia esse videntur || 7 porca] furca || 8 et] ut (et Servii cod. V) S || (vitibus) ex Servio dedi || Libero vitibus B || Aris S alii G || 9 omnibus S noib.; corr. oib: G || dixit S || 9 s. Nam cum hominibus ceteri pro qualitate regionum sacrificentur et ueneri paphiae * G *Locum foede corruptum et insuper in fine lacunosum ex Servio correxi* || 10 et Veneri Paphiae *] ut (et Servii cod. A) Veneri Paphiae tantum de ture, unde est <A. I, 335>: Haud equidem tali me dignor honore; Genetrici vero, idest Romanae, etiam de victimis, Libero ubique caper immolatur S || 11 aedificasset B || 12 Iovi Feretrio B || unctas B iu///as G || ut et caestibus coni. Lion ut et celestibus G ut caelestibus B || 13 dimicarent BG || curru B || in anna || 14 laederentur || in pratis autem ideo, ne laederentur cadentes S MOLIBVS IN PRATIS ne laederentur cadentes B || 15 sunt pulpita SB || senam, corr. m. II scenam || 15 s. ludicra exercentur] nati sunt ludi B || 16 œcurf || 17 Item om. B || 17 s. quod sce^{na} dispositio G scena est dispositio B || 18 ss. et in primo columnas rupibus excidunt scenis dedecora alta futuris G ut (in cod.) scenis decora alta futuris B || 20 Pscenium hoc est || Proscenium est autem spatium ipsum B.

1 penetrans B, similia S || 1 Non solum — 3 resolvit similia B || 5 Victimae — 8 Libero SB || 8 'Aris' — 10 Paphiae * fere paria S || 11 Romulus — 14 testatur B || 14 Ideo — cadentes fere paria SB || 15 PROSCENIA — 16 exercentur S, fere paria B || 17 Inter — 20 ipsum spatium fere paria B.

13 Ennius in Annalibus] *Enn. Annal. fragmentis addendum.*

20*

382. PAGOS ET COMPITA idest (per) quadrvia, (quae) compita appellantur ab eo, quod multae viae in unum confluant, et villas, quae 'pagi' ἀπὸ τῶν πηγῶν appellantur, idest a fontibus, circa quos villae consuerunt condi. Unde et 'pagani' dicti sunt, quasi ex uno
5 fonte potantes. COMPITA unde ludi 'compitalicii'.

384. VTRES ad insultationem mortuorum caprorum, ne quid ex his esset, quod non sentiret iniuriam. SALVERE PER VTRES. Secundum Artem locutus est; nam 'salio salui'.

386. VERSIBVS INCOMPTIS hoc est carminibus Saturnio metro
10 compositis, quod ad rhythmum solum vulgares componere consuerunt.

389. Item: Icarus cum a Libero Patre pro munere accepisset vinum, quod domum secum ad civitatem adferret, a latronibus comprehensus est, et, cum iis ultro munere obtulisset poculum

1 Pagos in competa || 1 s. idest competa quadriua appellantur *G correxi ex Servio* Competa competum per quadraua quae competum dicitur *B* || 2 quod] quo || in unam (in unum *cod. Va Servii*) *SB* || villas] uilla || 3 ἀπὸ τῶν πηγῶν] .ΔΙΤΤΟΝΝΙΠΙΤΕΔ. || appellatur || f//ontibus || 4 consueverant *S* 'pagani'] pagi || 5 putantes] competa || compatalici || 6 PER VTRES idest ad insultationem *B* Utres vero fiebant ad insultationem etiam *S* || nequi, *corr. m. I* nequid || 7 saliere *G et Servii codd. AVH* || utrem || 8 salui *G et Servii cod. M* 9 hoc est] idest *S* || 10 rithmum || 12 Item: Icarus — p. 309, 9 oscilla vocaverunt] Icarus Atheniensis, pater Erigonae, cum acceptum a Libero Patre vinum mortalibus indicaret, occisus est a rusticis, qui cum plus aequo potassent, deebriati se venenum accepisse crediderant. Huius canis est reversus ad Erigonam filiam, quae, cum eius comitata vestigia pervenisset ad patris cadaver, laqueo vitam finivit. Haec Deorum voluntate inter astra relata est, quam Virginem vocant. Canis quoque ille est inter sidera collocatus. Sed post aliquantum tempus Atheniensibus morbus inmissus est talis, ut eorum virgines furore quodam compellerentur ad laqueum: responditque oraculum, sedari posse illam pestilentiam, si Erigonae et Icarum cadavera requirerentur. Quae cum diu quaesita nusquam invenirentur, ad ostendendam suam devotionem Athenienses, ut etiam in alieno ea quaerere viderentur elemento, suspenderunt de arboribus funem, ad quem se tenentes homines hac atque illac agitabantur, ut quasi et per aerem illorum cadavera quaerere viderentur. Sed cum inde plerique caderent, inventum est, ut formas ad oris sui similitudinem facerent et eas pro se suspensas moverent. Unde et oscilla dicta sunt ab eo, quod in his cillerentur idest moverentur ora: nam 'cillere' est movere, unde et furcillae dictae sunt, quibus frumenta cillentur *S* Icarus Atheniensis, pater Erigones (idest Litis filia), cum a Libero Patre usum vini didicisset, civibus suis exhibuit, qui cum ebrii iacerent, ut mortui visi sunt, quo indignati ceteri Icarum lapidaverunt. Huius canis ad Erigonem filiam suam pervenit, quae cum comitata ad patris cadaver pervenisset, laqueo vitam finivit et a Diis inter astra adlata est. Itaque Athenienses eius memoriam celebrantes filias suas laqueis suspenderunt et funes in summa pinu suspendentes atque in duplici supersedentes huc atque illuc eunt suspensi ludentes, quem funium lusum (funem lusus *codd.*) 'oscilla' appellaverunt *B* || 12 Item carus eum libero
14 cum is.

1 (per) quadrvia — 5 potantes *ferre paria S, similia B* || 5 unde ludi compitalicii *S* || 6 ad insultationem — 7 iniuriam *B, ferre paria S* || 8 Secundum Artem — salui *ferre paria S* || 9 hoc est — 11 consuerunt *S* || 12 Icarus — p. 309, 9 oscilla vocaverunt *similia SB*.

vini, atque illi ebrii venenum sibi datum putaverunt atque eum interfecerunt. Et postmodum cum filia eius Erigone mortuum quaereret, quae cum reperisset corpus eius, laqueo vitam finivit. Inde Athenienses filias suas laqueis inligabant. Post cuius interitum cum multae Atheniensium tali morte interirent, consuluerunt oraculum, quod respondit, Erigones mortem expiandam esse, eandem placandam. Tunc instituerunt ludos et dies festos et arboribus laqueos pensiles inligare, in quibus se huc illuc ferrent, quos laqueos oscilla vocaverunt. Alii dicunt: Post mortem Latini regis quaesiverunt eum in terra et in mari et nusquam inventum est corpus eius; quaesiverunt eum in aere et suspendisse (se) laqueo inventum est. Hinc initiaverunt hoc genus mortis.

395. ET DVCTVS CORNV. Iuxta haruspicinam dicit, quoniam tunc festa victima est, quotiens patientiam praebet, ut alio loco <A. IX, 624>: Et statuam ante aras aurata fronte iuencum. Quotienscumque [in sudibus] devota victima (vincula) rumpit et fugit, magnum exitium significat.

403. OLIM SERAS pristinas, ut Sallustius *

406. RELICTAM a se paulo ante desertam. Aliter: 'relictam' non desertam aut neglectam, sed fructu ablato derelictam.

407. FINGIT componit, ut ibi <A. VIII, 634>: et corpora fingere lingua, et alibi, ut <A. VI, 80>: fingitque premedo.

2 mortuum *Lion* mortem || 4 inligabant | integebant || 5 multae *Lion* multi 6 quod *Lion* qui || expiandam *Lion* expediendam || 7 arboribus *Lion* arboris || 10 quaesierunt *B* || eum] eam *B* || in mari, om. et *B* || nusquam *Lion* et *Schol. Bern. cod. B* nunquam *G* et *Schol. Bern. cod. C* || 11 quaesierunt *B* || eum om. *B* || (se) om. || 11 s. et suspendisse in laqueo (laq;e *cod. B*) et iniciaverunt hoc genus mortis *B* || 13 aruspicinam || 14 tunc] tum *Lion* || 15 Et statuam] .ā. aut || 16 [in sudibus] ut ab hoc loco alienum seclusi; legendum autem VERIBVS sudibus et ad versum sequentem detrudendum, cf. *Schol. Bern.* || Quoties autem devota *B* || victima *Lion* uicta || (vincula) supplevi || rumpit *B* repperit *G* || 17 exitū || 18 Uel seras pristinas ut salustius] Non nisi haec in prima f. 110^a cod. *G* linea leguntur, quare post Sallustius lacunam indicavi. Fortasse illud Uel, pro quo OLIM scripsimus, se recte habet et aliam vocis SERAS interpretationem inferri docet, cf. *Schol. Bern.*: SERAS pristinas vel 'seras frondes' sero cadentes; tarde enim spoliantur frondibus vites || 19 scilicet a se *S* || 20 aut] vel *B* || 21 s. Locum: et corpora fingere lingua om. *S*, alterum: fingitque premedo om. *B* || 22 p̄ do.

9 Alii dicunt — 12 genus mortis fere paria *B* || 13 quoniam — 15 iuencum similia *S* || 15 Et statuam — iuencum *B* || 16 Quotienscumque — 17 significat fere paria *B* || 18 pristinas *B* || 19 a se — desertam fere paria *S* || 19 'relictam' — 20 derelictam fere paria *B* || 21 componit — 22 premedo fere paria *SB*.

18 Sallustius] Cf. Sa ad hunc locum: et aliter: vetulas, aridas et eundem ad *Georg. IV, 144*: et 'seras' hic vetulas et magnas: Sallustius in II: serum bellum in angustiis fore pro 'magnum', de quo loco adeas *Sall. Hist. fragm. III, 13 ed. Kritz. p. 209*.

409. VALLOS vitium sustentacula, quae nonnullis locis in tecta portantur, ne cito imbris pcreant.

410. METITO a verbo 'meto'. Item: POSTREMVS METITO idest legito. Perseverat enim in translatione, ut, quoniam vindemiae
5 'segetem' dixerat, 'metendam' eandem vindemiam diceret pro 'colligendam'. 'Postremus' autem, (ut) maturius sit, quoniam, quanto maturior fuerit lecta vindemia, tanto dulcius dabit vinum. Sic autem 'metere' dixit pro 'legere', ut ibi ait <G. IV, 231>: duo tempora messis, cum de melle colligendo loqueretur.

10 412. LAVDATO et rel. quod ideo dictum est, vel quia maiores agros [et] incultos 'rura' dicebant, idest silvas et pascua, 'agrum' vero, qui colebatur. Intellegimus: laudato ingentes silvas, colito agrum minorem, vel, quod melius, quia ait in primo <G. I, 71>: Alternis.

15 413. RVSTI. Virgultum, unde vites ligantur; commemorat labores, qui, licet circa alia, tamen pro vitibus exercentur.

415. INCVLTIQVE et rel. Quasi cum indignatione ait: causa vitium cura nos etiam sponte nascentium rerum fatigat. CVRA. Hoc est pro 'vitium ligatura'.

20 417. ANTES. Alii dicunt, quod maceriae sint, quibus vineae claudantur, vel carmina.

418. PVLVISQVE MOVENDVS. Genus ipsum culturae 'pulveratio' dicitur, quo in minutae (glebae) vitibus applicantur.

25 419. METVENDVS IVPPITER. Aerem dicit more suo, cuius varietas plerumque decipit laborem rusticorum.

1 nonnullis | nullis || in tecta S | intectis G || 2 ne imbris cito depereant S
SVB TECTA REFERTO ne in brevi depereant B || 3 POSTREMVS | postremo || 4 quoniam I
quantum G || 6 Postremo autem maturius iussit G, quae correxi ex B | quoniam
(q̄m) G quia B quam Lion || 7s. Sic autem | si autem B sic hic G, cf. supra
ad v. 381 || 8 pro eligere Lion || ut ibi | ut tibi G — ut alibi B || 8 s. -ii- tēpr G
duo om. Lion || 11 agros incultos S agros et incultos GB || paucuae || 12 In-
tellegimus | ut intellegamus S || 13 vel S tibi G || quod melius est quia ait S
quia melius quod ait G || 13s. in pruno alternis G in primo: Alternis idem
tonsas cessare novalis Et segnem patiere situ durescere campum S
15 RVSTI | Cf. Schol. Bern. et Servii cod. V || Virgultum est S || et commemorat S |
16 labores S uel arbores G || circa alia S erulia G || 17 causa — 18 fatigat |
In Schol. Bern. non nisi causa vitium legitur || 18 cura nos S curnos G
20 s. Et 'antes' alii extremos vinearum ordines accipiunt, alii macerías, quibus
vineta cluduntur (clauduntur Servii codd. VMa) S Alii macerías, quibus vineae
concluduntur B || 23 dicitur | vocatur SB || (glebae) ex Servio inserui || 24 iup
Aer more suo, om. dicit S || 25 laborem decipit S.

1 vitium — 2 pcreant fere paria S, similia B || 4 legito B || Perseverat
— 9 loqueretur fere paria B || 10 quod ideo — 12 colebatur S || 10 quia
maiores — 11 dicebant B || 12 Intellegimus — 14 Alternis fere paria S
15 Virgultum — 16 exercentur S || 17 Quasi — 18 fatigat S, similia B || 20 Alii
dicunt — 21 claudantur similia SB || 22 Genus ipsum — 23 dicitur fere paria B
Genus ipsum — applicantur fere paria S || 24 Aerem — 25 rusticorum fere paria S.

421. RASTROS ad fodiendum; negligentiam ferunt oleae, cum iam coeperint esse valentiores; nam adhuc parvae (nimiam) requirunt curam.

424. GRAVIDAS C. V. F. 'Cum' abundat; nam hoc dicit: subministrat fruges vomere. Urbanus tamen sic accipit: 'gravidas cum (vomere)', idest statim post arationem.

425. PACI quia oleae rami pro pacis indicio ab hostibus offeruntur. NVTRITOR pro 'nutrix'. Item: NVTRITOR pro 'nutri', pro activi imperativo passivi futurum ponit.

426. POMA arbores, in quibus et fructus eiusdem nominis crescit. 10

427. VIRES SVAS quia tenera virgulta solent religari fustibus validioribus, sicut ait de vitibus <G. II, 360>: Viribus eniti quarum.

429. FOETV N. O. idest utilitate. Nam omnis utilitas foetus. Illuc autem tendit laus ista silvarum, ut approbet, non mirum esse, si et poma et oleae sine ulla cultura praebeantur. 15

430. AVIARIA a via longe posita. INCVLTA ab avibus pasta. BACCIS SANGVINEIS. 'Baccas sanguineas' poma silvestria accipimus.

431. CYTISI virgulta a Cyto insula, ubi abundant, nominata.

434. GENESTAE HVMILES infructuosae. Nam quemadmodum sunt humiles, si umbras pastoribus faciunt? 20

437. VNDANTEM abundantem. Ennius in libro VIII Annalium:

1 ad fodiendum *Servii codd. plerique* ad fodiendam *G et Servii cod. A* ad fodendum *B* || scilicet post ad fodiendum *inserunt SB* || autem ferunt oleae *S* insef oliuae *G* || Negleguntur oleae, cum valentiores fuerint *B* || 2 s. parvae nimiam curam requirunt *S* parua req̄r curam *G* || 5 vomere *S* uomer *G* || 6 'vomere' (= u.) *ex Servio supplevi* || 8 Nutrit || nitritur || 9 imperativo praesenti *S* || passi futurf *G* passivum *B* || posuit *SB* || 10 crescunt *Lion* || 11 solent religari *S* solert ualent *G* || 12 sicut supra ait *S* || initi quarum *G* eniti quarum et contemnere ventos *S*; in *Schol. Bern. non nisi haec manca leguntur*: quia tenera virgulta validioribus eniti, quorum eniti ad *Georg. locum laudatum pertinet* || 13 Nam non || omnis *om. B* || fetus est *S* || 14 approbet et probet *S* || 15 si *S* siã *G* || oleae] olivae (oliva *Servii cod. P*) *S* || 16 a via] avia || vel quia longe a via posita sunt *B* || 17 Bacc. sang. || Baccas (baccas autem *S*) sanguineas accipimus poma silvestria *SB* || 18 Cithissi || citho || virgultum a Chito insula dictum habundat *B* || 19 infructuosae humiles *B*, ubi *cf. nostram adnotationem* || 20 si] siã || 21 abundantem] abund || *Annalium om. Lion.*

1 ad fodiendum *SB* || negligentiam — 2 valentiores *ferè paria S, similia B* | 2 nam — 3 curam *alio ordine S* || 4 'Cum' — 5 vomere *S* || 5 Urbanus — 6 arationem *S* || 8 pro 'nutri' — 9 ponit *ferè paria S, similia B* || 11 quia — 12 quarum *ferè paria S, similia B* || 13 idest utilitate — 15 praebeantur *ferè paria S* utilitate — foetus *ferè paria B* || 16 a via longe posita *ferè paria B* || ab avibus pasta *similia B* || 17 Baccas — accipimus *alio ordine SB* || 18 virgulta — nominata *S, ferè paria B* || 19 infructuosae — 20 faciunt *ferè paria B* || 21 abundantem *B.*

21 Ennius] *Cf. Enn. fragm. Ann. v. 320 ed. Vahlen.*

praeda exercitus undat. BVXO. Buxum lignum pulcherrimi coloris. CYTORVM. Mons Macedoniae, ubi abundat buxus, quae vento [acta vel] motata (aestus) imitatur undarum, sive mons Paphlagoniae buxi ferax Cytorus dicitur.

5 438. NARYCIAE PICIS a loco, in quo abundant piceae, vel 'Naryciae' Bruttiae, quae in similitudinem picis arborum corticibus fluunt. Item: 'Naryciae' Bruttiae, quae in silva fiunt, ut alibi <A. III, 399>: Hic et Narycii posuerunt moenia Locri.

439. NON OBNOXIA non debitoria.

10 440. CAUCASEO. (Caucasus) mons Scythiae pro quolibet monte; posuit speciem pro genere.

444. HINC RADIOS de incultis scilicet silvis *, de cupresso efficit rotas. TRIVERE. Pastores composuerunt de torno. TYMPANA in quibus fiunt radii, vel tecta vehiculorum. Item: 'tympana' ait
15 rotas ingentes.

445. PANDAS longas, curvas, extentas.

446. VIMINIBVS s. idest ligaturis. (Legitur) et 'foecundae frondibus' (idest) umbraculis 'ulmi'.

447. ET BONA BELLO. Aptā est et fortis hastilibus cornus.

20 448. (ITVRAEOS). Itura civitas Scythiae et gens, vel Ituri gens orientalis colens Libanum montem sagittis exercita.

2 Citorum || macidoniae || in quo abundat buxus S ubi abundant buxi G
3 [acta vel] ut lectionis varietatem ad vocabulum motata pertinentem seclusi ||
motata B mutata G mota S || (aestus) ex SB supplevi (fluctus) undarum
coni. Lion || VNDANTE BVXO. Buxus vento motata aestus imitatur undarum B
4 Paphlagoniae Lion] papilicomę || citoris || 5 Nariciae || piceae S pices G
habundat pix B || 6 nariciae brutiae utroque loco || 8 Narycii in naricis
Locri] lucris || 10 (Caucasus) ex SB supplevi || scithiae || 11 speciem pro genere
posuit B || pro genere] frae Fort. leg.: pro quolibet monte posuit speciem
terrae || pro quolibet monte] pro quibuslibet asperrimis montibus S || 12 s. HINC
de silvis scilicet; nam nullus de cupresso efficit rotas aut radios (aut radios
om. Servii cod. V) S || 13 composuere S || TRIVERE tornavere, subauditur pastores B
de torno] deturno || Timpana || 14 vel tecta] sub tecta, cf. Serr.: TYMPANA P.
tecta vehiculorum, et Schol. Bern. cod. B m. II: Tympana sunt tecta plaustro-
rum || timp] || TYMPANA rotos ingentes B || 16 PANDAS CURVAS S PANDAS longas
extensas B || 17 (Legitur) ex Servio supplevi || 18 frondibus (idest) umbraculis
ulmi] frondis umbraculis uln... G || Legitur et fecundae frondibus ulmi S
19 Aptā] asta || astilibus || Aptā est enim (etiam om. Servii cod. M) cornus
hastilibus S BONA fortis. ET BONA bello apta est etiam cornus B || 20 (ITVRAEOS).
Itura] Stiria G ITVRAEOS Ityra B || scithiae G Cretae B || Ituri] sturi G Ityri B
21 orientis B || incolens B.

2 Mons Macedoniae — 3 undarum fere paria S || 2 buxus, quae — 3 undarum
fere paria B || 5 a loco — piceae S, similia B || 7 ut alibi — 8 Locri B, fere
paria S || 9 non debitoria S || 10 Caucasus — monte B, similia S || 11 posuit
— genere alio ordine B || 12 de incultis — 13 rotas fere paria S || 13 Pastores
composuerunt de torno fere paria S, similia B || 14 tecta vehiculorum S,
similia B m. II || 15 rotas ingentes B || 16 longas, curvas, extentas similia SB
17 Legitur — 18 'ulmi' fere paria S || 20 Ituri — 21 exercita fere paria B.

449. NEC TILIAE. Ordo: 'nec non'. RASILE quia facile raditur. TORNO. (Torno) fiunt vasa.

452. PADO. Species pro genere.

453. VITIOSAE ILICIS. Vult probare, etiam putres arbores habere utilitatem aliquam. 5

454. QUID MEMORANDVM. Quid similiter laudandum tulerunt dona Liberi, sicut silvae multae *?

455. ILLE F. C. Lapithae et Centauri ebrietate in furorem sunt compulsi, deinde hoc loco ait Centauros in furorem actos a Libero, non Lapithas dicit. 10

457. LAPITHIS C. M. Bonum schema: ita enim pinguntur quasi poculis tractantes bella Centauri (et) Lapithae. Centauri 'cum ad nuptias Lapitharum invitati fuissent, in convivio ebrii nuptam rapere voluerunt, ob quam rem Lapithae eos interfecerunt.

458. O FORTVNATOS. Non est abruptus transitus ad laudem 15 vitae rusticae. Nam ad superiora pertinet, et hoc loco post vituperationem vini ista quasi consolatio est, per quam ostenditur, quantas voluptates (rusticis natura praestiterit).

459. PROCVL D. A. idest longe a civitatibus, plenis iurgio et rapinis. 20

460. IVSTISSIMA T. Proprie; nam si iustus est, qui, quod recepit, reddit, terra utique iustissima semina accepta restituit.

1 Ordo est *S* || nec | n^oc, corr. m. II || 'nec non'] 'nec non' hoc est etiam *S* nec non formam accipiunt *B* || 2 TORNO. (Torno) turno || 3 Species est pro genere *S* || 4 s. cariosae; vult autem probare — aliquam utilitatem *S* || 7 Liberi | libero || multae * | *Deesse hic nonnulla ex Servio colligas, qui habet: sicut silvae multa sponte procreantes || QUID MEMORANDVM ut silvae aliae B || 8 laphiti | 9 cōpulsi || in furorem ebrietate compulsi sunt B licet irarum causas Mars habuerit, Lapithae tamen et Centauri in furorem sunt ebrietate compulsi S | deinde hoc loco ait | vel B || Centauros ait, om. dicit S || 10 laphitas || a Libero dicit, non Lapithas B || 11 scema || ita | at || 12 bella Centauri (et) Lapithae | bet; Centaū. laphe || quasi poculis bella tractantes reliquis omissis S || 13 laphetarum || 14 Lapithae eos Lion laphinos G || 15 fortunat' || 16 s. et hoc loco post vituperationem vini | Post vituperationem enim vini S et quoniam priora posuit ad vituperationem vini B || 16 post | posuit || 17 haec quasi ad consolationem ponit, per quae ostendit B || 18 quanta uoluntas esset reliquis omissis G correxi et supplevi ex Servio quantas voluntates reliquis omissis B || 19 idest om. S || 22 recipit G acceperit (accepit Servii cod. A) SB || iustus quod acceperit reddit. Terra utique iustissima est quia maiore fenore semina accepta restituit B || 22 iustissima est quae maiore fenore semina accepta restituit S.*

1 Ordo: 'nec non' *S*, similia *B* || 3 Species pro genere *S*, similia *B* || 4 Vult — 5 aliquam fere paria *S* || 6 quid similiter — 7 multae *S* || 7 sicut silvae multae similia *B* || 8 Lapithae — 10 dicit fere paria *S*, similia *B* || 11 Bonum — 12 Centauri (et) Lapithae fere paria *S* || 15 Non est — 16 pertinet *S* || 16 s. post vituperationem — 18 praestiterit *S*, similia *B* || 19 longe — 20 rapinis *S*, in duo scholia divis. *B* || 21 Proprie — 22 restituit fere paria *S*, similia *B*.

461. SI NON INGENTEM. Ut etiam in laude fecit Italiae, non solum vitam rusticam laudat, sed etiam contrariam, idest urbanam vituperat.

462. VNDAM. Turbam hominum domum vomere testatur.

5 464. INLVSASQVE AVRO in quibus aurifex auro ludens aliqua depinxit. Male quidam legunt 'inclusas'. Non enim usus talis est, sed auro vestis textitur. EPHYREIAQVE AERA idest Corinthia. Corinthus enim Ephyre dicebatur. AERA arma.

465. VENENO colore. VENENO medicamento, unde antiqui 'venenatas' vestes dicebant aliquo colore tinctas, et omnia medicamenta 'venena' appellant, sicut Sallustius: neque enim venenum malum gignitur.

466. NEC CASIA. Herba est, de qua fit unguentum. Mire autem ait: 'usus olivi corrumpitur'; nam oleum generalem usum 15 habet, quod cum in unguentum fuerit (corruptum), uui rei tantum esse aptum incipit.

467. ET NESCIA F. VITA et rel. Urbanorum enim fortuna aut (in) insidiis est aut in labore, aut hyperbolice.

468. LATIS F. Fundus dicitur eo, quod (sit) omnium rerum 20 fundamentum, sed proprie vasis dicitur fundus.

469. SPELVNCAE bona naturalia non sicut in urbibus labore

2 laudat rusticam S || 4 VNDAM] unde G unde etiam *Lion* || vomere domum *Lion* domam uomere || 5 AVRO] aū || aurifex] artifex S || 6 depinxerat S || Male autem quidam 'inclusas' legunt S || 7 vestis *coni. Mommsen*] uestibus || Non usus talis est, sed aurum (auram *codd.*) vestibus intexatur B, unde fortasse legendum: sed ut aurum vestibus intexatur; videtur enim hoc scholium ad lectio-nem variarum inlusas et inclusas discretionem pertinere || Ephyreiaque || corinthea 8 coriū enim pire || arma] arina || 9 VENENO] Venino sic semper || 9s. VENENO colore idest medicamento. Antiqui enim 'venenatas' — 10 tinctas B || 11 appellabant *Lion* || salustius || 13 NEC CASIA] Neque casse || 14 corrumpitur] cor̄r 15 (corruptum) ex *Servio supplevi* || tantum S tamen G || 16 aptum] apaim || aptum esse S || 17 Urbanorum] urbano || 18 (in) insidiis] in sidiis || aut insidiis aut proscriptioe variatur S || hyperbolice || 19 eo quod] ab eo quod S quod B (sit) ex *S B supplevi* || rerum omnium (omnium rerum *Servii codd. VM*) S || 20 propriae || fundus] fundum || 21 idest bona SB || 21 s. labore quaesita S laborum G labor B.

1 Ut etiam — 3 vituperat S, similia B || 5 in quibus — 6 'inclusas' fere paria S || 6 Non enim — 7 textitur fere paria B || 7 Corinthia — dicebatur fere paria B, similia S || 9 colore SB || medicamento B || unde — 10 tinctas fere paria B || 13 Herba est — 16 incipit S || 13 Herba est — unguentum B || 14 nam — 15 habet B || 17 Urbanorum — 18 in labore similia S || 18 hyperbolice similia B || 19 Fundus — 20 fundamentum B, fere paria S || 21 bona — p. 315, 1 (quaesita) S, fere paria B.

11 Sallustius] Cf. *Sall. Hist. fragm. V, 3 Kr., Hist. inc. libr. rel. 30 D.*: Prohibet nocere venenum quod tibi datur.

(quaesita). FRIGIDA T. Proprie Tempe sunt amoena loca Thessaliae, abusive cuiusvis loci amoenitas.

471. SALTUS ET LVSTRA venationes, quae in urbibus non sunt. Bene 'ferarum' addit, quoniam sunt in urbibus lustra meretricum.

472. EXIGVO ASSVETA non ut urbana, quae segnis et prodiga. 5

473. SANCTI quod in urbana vita sanciti sunt, ac per hoc intellegi vult, apud solos rusticos reliquias iustitiae remanere.

475. ME VERO. Diu quaesitum, utrum philosophiae an rusticitatis vita esset felicitior, unde nunc dicit primo philosophorum, post rusticam vitam; suam autem personam pro quocumque ponit, 10 sicut paulo post (v. 485): Rura mihi placeant.

476. SACRA FERRO. Poeta enim quasi Musarum sacerdos est.

477. CAELI VIAS aut artes, ut (A. IV, 478): Inveni, germana, viam; aut certe circulos VII, quibus sidera continentur.

478. LVNAEQVE LABORES. Sunt errores, quibus non recte 15 incedit, vel defectus, qui contingunt in XIII lumine.

479. VNDE TREMOR TERRIS. Alii dicunt, ventum esse in concavis terrae, qui motus etiam terram movet. Sallustius: venti per concava terrae citatu. Lucanus: quaerentem erumpere

1 propriae || aëna, ^m corr. m. I || thesaliae || Tempe sunt proprie (proprie sunt *Servii cod. M*) loca amoena Thessaliae S Hoc accipiendum est pro quibuslibet locis; proprie tamen Tempe sunt loca amoena in Thessalia B || quae penitus S || 3 ILIC SALTUS idest venationes. AC LVSTRA FERARVM. Haec in urbibus non sunt B || 4 addit GB addidit S || quoniam S quanta G quia B Bene addit ferarum, quia in urbibus lustra meretricum sunt B || 5 segnis] signis G est segnis SB || 6 SANCTI Lion sancit G || ac per hoc] Hic B || 8 Diu quaesitum est (est om. *Servii codd. APH*) S || 9 esset vita S || philosophorum] philosopho || primam esse philosophiam, post ipsam rusticam vitam S || 11 sicut] sic S || pia paulo || placeant *Servii cod. V* ptra G || 12 Poeta quasi Musarum est sacerdos B || 13 aut om. B || 13 s. germanã || 14 aut certe] vel B || VII om. SB || 15 Sunt] vel SB || quibus] quia SB || non via recta B non recta S || 16 incedit] vel defectus — lumine] vel defectus lunae dicit B vel defectus, qui contingunt lunae, quotiens terrae altitudo interveniens radiis solis eam inluminari non patitur, a quibus dicitur lumen accipere S || lumine] lū || 18 s. motus etiam ventu per concava terrae concitantur terras movet salūs. Lucanus G *correxi cum ex Servio tum ex Scholiis Bern.* || 18 motus] motatus B || qui motus ventus per concava Lion || 19 concava G et *Servii cod. Ma* cava S, cf. *adn. ad Schol. Bern.* || citatu GB et *Servii codd. AVH* citati *Servii codd. PM* concitatus conī. Lion || erumpere] aerē per.

1 Proprie — 2 amoenitas fere paria S, similia B || 3 venationes — non sunt fere paria S, in duo scholia divis. B || 4 Bene — meretricum S, fere paria B || 5 non — prodiga S non — segnis B || 6 ac per hoc — 7 remanere fere paria B || 8 Diu — 11 placeant fere paria S || 12 Poeta — sacerdos est S, fere paria B || 13 aut artes — 14 continentur fere paria S, similia B || 15 Sunt — 16 lumine similia SB || 17 Alii — p. 316, 2 vasa fere paria BS.

18 Sallustius] *Hist. fragm. II, 43 Dietsch., II, 52 Kritz.* || 19 Lucanus] III, 460 s.

ventum Credidit. Alii aquam dicunt genitalem sub terris moveri et eas simul concutere, sicut vasa. QVA VI MARIA. Alii dicunt, quia disruptis obicibus, idest Calpe et Atlante, montibus Hispaniae et Mauretaniae Oceanus inmittitur.

5 481. QUID TANTVM OCEANO. Circulorum hoc fecit ratio, ut etiam in Aeneide <I, 745> legimus.

481 s. SOLES HIBERNI. Hiberni nobis cum sunt soles, antipodis nostris aestivi. Nam qui sphaeram scripserunt, diversa nos ab illis uno tempore pati dicunt. Cum enim sol sive huius modi 10 sive illius excedit, regiones mutantur diversitate cardinis.

483. NATVRAE ACCEDERE P. Physice scimus, unde occurrit, quod dixit.

482. TARDIS NOCTIBVS tarde venientibus in hieme.

484. FRIGIDVS OBSTITERIT. Secundum philosophos, qui dicunt 15 stultos esse frigidioris sanguinis et prudentes calidioris, unde senes, in quibus iam friget, et pueri, in quibus (necdum) calet, minus sapiunt.

488. TAYGETA. Mons et civitas Laconiae Libero et Bacchis consecratus, unde descendit Sperchius.

20 487. BACCHATA. Figura elegans, hoc est, in quibus virgines bacchatae sunt. 'Bacchantes' dicuntur in Bacchi convivio ludentes.

2 concuteri *B* || sicut uasa *GB* sicut vas aquae *S* || 2 s. Alii sic accipiunt quod ruptis (corruptis *Servii* *codd.* *AHM*, arruptis, *om.* quod *V*) obicibus *S* Alii sic accipiunt obicibus ruptis *B* || 3 Atlante *S* athlante *G* aueñ *B* || 4 Mauretaniae] mauritani || oceanus || inmittitur] eruperit et ista fecerit maria *S* Oceanus inmittitur *om.* *B* || 5 TANTVM] tan || fecit] efficit *S* || 6 in Aeneide *S* in eodem *G* || legimus] diximus *S* || 7 HIBERNI] hibes || sunt *GB* sint *Lion* || 8 sphaeram *Lion* speram *B* ueram *G* || scripserunt] scripserint *G* scripserant *Lion* scripserā *B* || nos] nobis nos *B* || 9 sive] sine || eiusmodi *Lion* || 10 motantur *B* || 11 phisice scim] *G* physicae philosophiae *S* An leg. physicae scientiae? occur] *G* occurrunt *Lion* || 12 quod] quē *G* quae *coni.* *Lion* unde sunt illa quae dixit *S* || 14 obsteterit || philosophos] physicos *S* || Nunc secundum philosophos loquitur *B* || 15 esse homines *SB* || prudentes calidi (calidioris *Servii* *codd.* *HM*), *om.* et *SB* || et senes *S* || 16 (necdum) *ex SB* *supplevi* || calet] ualet || 18 Taigeta || Laconiae *B* lacō *G* Laconum *S* || Bacchis] bacho *G* bacchis *B* et *Servii* *cod.* *M* bachis *Servii* *cod.* *A* bachi *Servii* *cod.* *V* baccho *Servii* *cod.* *P* bacho *Servii* *cod.* *H* || mons et civitas Laconiae idest Graeciae provinciae, de quo credunt descendere Sperchium fluvium, Libero et Bacchis consecratus *B* mons Laconum Libero et Bacchis sacratus (consecratus *Servii* *codd.* *a p*) *S* || 21 bachatae || bachantes || Bacchi *vel* Bacchico *coni.* *Lion* bacho *G*.

2 Alii dicunt — 4 inmittitur *similia* *SB* || 5 Circulorum — 6 legimus *ferē paria* *S* || 7 Hiberni — 10 cardinis *B* || 11 Physice — 12 dixit *similia* *S* || 13 tarde venientibus *S* || 14 Secundum — 17 sapiunt *ferē paria* *S*, *similia* *B* || 18 Mons — 19 consecratus *ferē paria* *B*, *similia* *S* || 19 unde descendit Sperchius *similia* *B* || 20 Figura *ferē paria* *add.* ut Iunilius dicit *B* || 20 s. in quibus virgines bacchatae sunt *B*, *ferē paria* *Sa*.

490. FELIX QVI POTVIT. Iam vero repetitionem facit superioris coloris. Nam hoc dicit, quia rustici felices sunt et qui tribuunt operam philosophiae.

491. METVS OMNIS qui ex fato veniunt, calcavit pedibus. FATVM. Quamquam Virgilius Epicureus est, hoc ait, quod Stoici 5 dicunt, esse fatum, sed inexorabile. Nemo ultra fatum vivere potest, * qui sub pedibus fatum habuit.

490. RERVM idest malarum, quae in urbibus per ambitionem et avaritiam *

492. ACHERONTIS AVARI. Palus infernalis, quae numquam 10 potest saturari.

496. AGITANS DISCORDIA FRATRES. Eteocles et Polynices, Oedipi et Iocastae filii, cum regnum Thebarum alternis anni vicibus tenerent, Eteocles adeptum regnum retinuit nec fratri restituere voluit, ad quod petendum Polynices cum Adrasti et 15 Graecorum petisset auxilium, bellum Thebis movit, in quo bello pugnantes inter se fratres Eteocles et Polynices mutuis vulneribus interierunt.

497. CONIVRATO DESCENDENS idest non sollicitatur coniuratione barbarorum; convenerunt enim iure iurando ultra fluvium Histrum 20 et coeperunt Romanos pellere, sed iussu Augusti ab Agrippa sunt proiecti.

499. AVT DOLVIT quia eis non interest, quippe qui urbibus

1 s. Repetitio est superioris coloris *S* || 2 quia] et *S* || 5 Quamquam] qm̄ *G* qñ *B* || epicureus || quod *B* quia *G* || 6 esse om. *Lion* || INEXORABILE FATVM quia non potest exorari; nemo enim potest ultra fatum vivere *B*, unde fort. leg.: sed inexorabile. (INEXORABILE). Nemo (enim) ultra etc. || 7 * qui sub pedibus fatum habuit] *Ante haec nonnulla intercidisse videntur, e. g.:* sed felix vel felix est ille, cf. *Schol. Bern.*: Felix est ille, qui sub pedibus fatum habuit, idest calcavit || 8 in urbe *B* || 9 avaritiam *] *Haec ita ex Schol. Bern. supplenda:* quaestiones et discordias incitant || 10 AVARI quia illa palus numquam potest saturari *B* || quae *Lion* quē *G* || 11 satiari *Lion* || 12 s. ethiocles et polinices idepicastae filii || 13 Thebanum *Lion* || anni om. *Lion* || 14 ethiocles || retinuit || 15 restituere voluit] restitueret abiit || polinices || 17 ethiocles et potin || 19 Con-

ci
iuratio descendens || sollicitatur] sollicitatē || idest non eum sollicitat coniuratio barbarorum *S* Coniuratio barbarorum non eum sollicitat *B* || 20 histr || 21 iussu] in usu || agusti || agripa || Quia convenerunt iure iurando ultra flumen Histrum, idest Danubium, et, cum sedes ponerent, coeperunt Romanos pellere, sed iussu Augusti ab Agrippa sunt proiecti et repulsi *B* || 23 quia — p. 318, 1 remotus] Est et aliud, quod possumus accipere: ideo rusticum nec bonis nec malis alienis moveri, quia eis non interest, quippe qui ab urbibus est remotus *S*.

1 Iam vero — 3 philosophiae fere paria *S* || 4 qui — pedibus similia *S* || 5 Quamquam — 6 inexorabile *B* || 6 Nemo — 7 potest fere paria *B* || 8 idest malarum — 9 avaritiam fere paria *B* || 10 Palus — 11 saturari similia *B* || 19 s. idest non sollicitatur coniuratione barbarorum similia *SB* || 20 convenerunt — 22 proiecti similia *B* || 23 quia eis — p. 318, 1 remotus fere paria *S*, similia *B*.

est remotus. MISERANS INOPEM. Non tam durum dicit rusticum, ut inopis non misereatur, sed inopem in re rustica neminem esse dicit, quoniam agricolae naturalibus copiis abundant.

501. IVRA inexorabilia, nihil paenitentia.

5 502. TABVLARIA ubi populus continetur. Significat autem templum Saturni, in quo aerarium fuerat et reponebantur acta. Item: TABVLARIA quae fiunt in summitatibus murorum.

506. SARRANO OSTRO Tyria purpura, quod Tyrius nuncupatur, qui antea Sarranus dicebatur. Antiquum nomen Tyri Sarra.

10 508. HIC STVPET ATTONITVS ROSTRIS scilicet ut concionaretur. De Cicerone videtur dicere. Hi 'attoniti' dicuntur, iuxta quos fulmen decedit, quia timore stupeant.

509. PER CVNEOS GEMINATVS. De Pompeio videtur luisse.

15 510. CORRIPVIT. Ordo: 'corripuit enim hunc geminatus per cuneos plausus et plebis et patrum'.

511. EXILIOQVE voluntario scilicet propter avaritiam.

(DVLCIA.) Ad luxuriam, non ad necessitatem retulit, et propter homicidia dulcia, sicut ibi <Buc. I, 3>: dulcia linquimus arva.

20 512. ALIO SVB SOLE climate. Hyperbolice 'alio sub sole' dixit. Duros nimis et barbaris imperatoribus describit.

514. HINC PATRIAM. Donatus villam intellegit, non revera patriam.

1 tam] tantum *Lion* || durum] dn̄, om. *Lion* || dicunt, conī. dicit *Lion*
 2 inopi non misereatur id inopem || Et aliter: non crudelem rusticum inducit, qui inopis non misereatur, sed qui sciens paupertatem malum non esse pauperis non doleat sortem *Sa* || in ré || 4 penitentia || 5 ubi actus publici continentur *S*
 6 aereum *G* et aerarium (et om. *Servii codd. VM*) *S* || 7 tabulata *Lion* ||
 8 tiria purpura q tirus || 9 quia antea || tiri || SARRANO OSTRO Tyria purpura; quae enim nunc Tyros dicitur, olim Sarra vocabatur *S* SARRANO apud antiquos Tyrorum civitas Sarra dicebatur, quae nunc Tyrus dicitur *B* || 10 ROSTRIS scilicet] scilicet rostris, *correxi ex Servio* || contionetur *SB* || 11 Hi] hii qui *B*
 12 fulmen decedit *Lion cum Schol. Bern.* flumen decedit *G* || quia] qui *GB* || stupore, *corr.* timore *m. II* || 13 GEMINATVS] gem̄s || luisse] lusi *G* ludi *Lion*, qui dici *leg. conī.* || PER CVNEOS Pompeius *B* || 14 CORRIPVIT] *Cf. Serv. ad v. 50S.* geminatos || 15 plebi || 16 voluntariae scilicet populi avaritiam *G*, *correxi ex Servio* voluntariae scilicet et propter avaritiam *B* || 17 (DVLCIA) *ex Schol. Bern. supplevi* || 19 sub alio climate *S* || hiperbolice || 20 barbaros imperatores *conī. Lion* || Duros nimis describit eos, qui relicta patria ad alios migrant *B* || 21 non *S* ne *G* *An leg. nec?* || ré uera.

1 Non tam — 2 non misereatur *similia Sa* || 4 inexorabilia *SB* || 5 ubi populus continetur *similia S* || Significat — 6 acta *S* || 8 Tyria — 9 Sarra *similia SB* || 10 scilicet ut concionaretur *fere paria SB* || 11 de Cicerone videtur dicere *similia B* || Hi 'attoniti' — 12 stupeant *fere paria B* || 13 De Pompeio videtur luisse *similia B* || 14 corripuit — 15 patrum *S* || 16 voluntario — avaritiam *S*, *fere paria B* || 17 Ad luxuriam — 18 arva *fere paria B* || 19 climate *B*, *similia S* || 20 Duros — describit *similia B* || 21 Donatus — 22 patriam *S*.

517. CEREALIS M. C. Manipulos spicarum 'mergites' mergendo dicimus. 'Mergites' abundantia spicarum.

519. SICYONIA a Sicyone oppido, ubi optima oliva nascitur. TRAPETIS molis olivariis; nominativus 'trapetum'. 'Trapeta' autem sunt saxa trahendo dicta, quibus frangitur oliva.

522. IN APRICIS soli obpositis, unde et senes solem ob rigorem amantes 'apricos' dicimus.

524. CASTA PVDICITIAM. In urbibus inpudica meretrix.

531. PALAESTRA rustica luctamina. 'Palaestra' autem dicta est ἀπὸ τῆς πάλης, idest a luctatione, vel ἀπὸ τοῦ πάλλειν, idest. 10 (a motu) urnae; nam ducti sorte luctantur.

533. FORTIS ETRVRIA. Eleganter Italiae Etruriam iunxit, quoniam primo loquitur de Romuli imperio, et Titum (Tatium) collegam eius intellegi vult, sive quod Etrusci bellicosissimi et gens magna fuit. (Constat) secundum historiam, Tuscos (a Tuscia) usque (ad 15 fretum) Siculum omnia possedissee. Etrusci enim bellicosissimi viri, apud quos primum Romuli fuit imperium.

1 spicorum *Servii codd.* AP || 1 s. a mergendo mergites ab abundantia spicarum *Lion* || 3 Siconia a sicone || nascuntur || Sicyone oppido Laconiae — nascitur B || 4 olivaribus S || nominatus, *corr.* -tius m. II || 5 a trahendo *Lion* Trapeta saxa sunt, quibus oliva frangitur, a trahendo dicta B || 6 soli obpositis *Lion* sole obposuit G in oppositis soli B || ob rigorem] ob rigem G orientem *coni.* *Lion* || unde etiam senes aprici nominari possent, qui solem cupiunt propter rigidum sanguinem B || 8 inpudica meretrix] inpudicitia B || non ut in urbibus inpudica S || 9 Palaestra] luctatione SB || palaestra || 9 s. dicta est vel S || 10 ΔΠΟΤΟΠΔΑΕC || ΔΠΟΤΟΥΠΔΑΕΙΝ || idest] hoc est S || 11 (a motu) ex SB *supplevi* || 12 eliganter || Italiae Etruriam B italiam etruriae G || 12 s. quoniam] quia B || 13 de primo loquitur romuli imperior titum collegam, *corraxi* ex B || 14 etrusci || Sive Etrusci (trusci *codd.*) B || 15 fuit] fuerit B || (Constat) ex B *supplevi* || historias *Lion* || Secundum historiam: nam constat Tuscos usque ad fretum Siculum omnia possedissee S || 15 s. a Tuscia usque ad fretum Siculum, *om.* Tuscos et omnia possedissee B || (a Tuscia) ex B, (ad fretum) ex SB *supplevi* || 16 etrusci || viri *om.* *Lion*.

1 Manipulos — 2 dicimus *fere paria* S, *similia* B || 2 abundantia B || 3 a Sicyone — nascitur *fere paria* B, *similia* S || 4 molis olivariis B, *similia* S || nominativus 'trapetum' *similia* S || 4 'Trapeta' autem — 5 oliva *fere paria* B, *similia* Sa || 6 soli obpositis *fere paria* B || unde — 7 dicimus *similia* B || 8 In urbibus inpudica meretrix *similia* SB || 9 rustica luctamina *similia* SB 'Palaestra' — 11 luctantur SB || 12 Eleganter — 14 vult B || 14 sive quod — 15 fuit *fere paria* B || 15 Constat — 16 possedissee B, *fere paria* S.

15 secundum historiam] *Livium dicit, qui et ipse a Sa nominatur*: 'maximum enim imperium Etruscorum in Italia fuit, ut ait Livius, ab Alpibus usque ad fretum Siculum', *cf. Liv. I, 2*: 'quamquam tanta opibus Etruria erat, ut iam non terras solum, sed mare etiam per totam Italiae longitudinem ab Alpibus ad fretum Siculum fama nominis sui inplisset', *et V, 33, 7*: 'Tuscorum ante Romanum imperium late terra marique opes patuere'.

536. DICTAEI REGIS. Occulte Iuppiter nutritus in Creta est lacte Climiae caprae (a) Curetibus et Corybantibus, qui ex eo Dictaeus appellatur, quia regio Cretensis Dicta a monte Dictaeo. Britomartis filia cum persequentis Minois amatoris sui vim fugiens 5 semet ex hoc monte in subiectum praecipitem deiecisset, excepta retibus incolumis evasit, qua dicitur gratia Dictynna, ideo et mons Dictaeus, non regio Creta Dictaea appellatur, in qua honestum Diana ipsa etiam opem obtulit, Dictynna appellata est.

537. IMPIA QVAM CAESIS. Mire rusticos impios dixit, quia 10 iuencos in epulas fuderunt servandos magis ruri.

538. AVREVS SATVRNVS non aureus Saturnus, sed quia in aureo saeculo regnabat, cuius rei meminit Hesiodus.

539. CLASSICA tubas, lituos: primitus enim (per classes) dividebantur exercitus, postea legio ab electione dicta est.

15 540. ENSES. Iuvenalis: Nescirent primi gladios extundere fabri.

542. ET IAM TEMPVS. Allegorice hoc dicit: debemus fatigato ingenio parcere, finem carminis facere. Sane non est comparatio, sed translatio.

1 Dictai || occultus iupiter || in Creta nutritus est *Lion* || 2 Climiae] *Amaltheae nomen reponere veritus sum*. Dinuae *Lion* || (a) Curetibus et Corybantibus] coritis et coripbantibus || 3 dictaus || appellat' || quia] quod *Lion* || dicta *Lion*, cf. *Schol. Bern.*: Dicta locus est in Graecia (an leg. in Creta?), in quo Iovis educatus est || 4 Britomartis (cf. *Paus. II, 30, 3*)] brutone martis *G* Brutone matris *Lion* || 5 semet] et *G om. Lion* || deiecisset] deiecit et || 6 incolomis euasis qua dicitur gratia || Dictynna] decinua *G* decima *Lion* || 7 dicteus || dictea 8 deana || optulit || Dianae ipsa etiam opem detulit *Lion*. *Fort. leg.* in qua quod honestam — obtulit || dictina || 9 cesis || dixit] dicit *B* || 9 s. qui iuencos in epulas eo quod funderint servandos magis ruri putabant quia maiores bovem nefas comedi putabant *B* || 11 s. quia aureo saeculo regnaverit *B* || 13 lituos] litus || primitus] prius *B* || (per classes) ex *B* *supplevi* 14 ab electione militum *B* || 15 iuuenales || 15 s. extundere] excondere || 17 allegorice *G* alligoricos *B* || 18 et facere finem carminis *S* fine carminis *B*.

1 Iuppiter nutritus in Creta est *ferè paria SB* || 3 Dictaeus — a monte Dictaeo *similia B* || 9 Mire — 10 ruri *ferè paria B* || 11 non aureus — 12 regnabat *ferè paria B* || 13 tubas *similia B* || primitus — 14 dicta est *ferè paria B* 15 Iuvenalis — 16 fabri *S* || 17 Allegorice — 19 translatio *ferè paria S. similia B*.

12 Hesiodus] *Cf. Opp. et Dd. v. 109 s.* || 15 Iuvenalis] *XV, 168.*

PROBI QVI DICITVR
IN VERGILII
BVCOLICA ET GEORGICA
COMMENTARIVS.

PROBI QVI DICITVR COMMENTARIVS
IN VERG. BVCOLICA ET GEORGICA.

P. Vergilius Maro natus Idibus Octobris Crasso et Pompeio
consulibus matre Magia Polla, patre Vergilio rustico vico Andico,
qui abest a Mantua milia passuum XXX, tenui facultate nutritus. 5
Sed cum iam summis eloquentiae doctoribus vacaret, in belli civilis
tempora incidit, quod Augustus adversus Antonium gessit, primum-
que bellum veteranis post Mutinense, postea restitutus beneficio
Alpheni Vari, Asinii Pollionis et Cornelii Galli, quibus in Bucolicis
adulatur: deinde per gratiam Maecenatis in amicitiam Caesaris 10
ductus est. Vixit pluribus annis liberali in otio, secutus Epicuri
sectam, insigni concordia et familiaritate usus Quintili Tuccae et
Vari. Scripsit Bucolica annos natus VIII et XX, Theocritum
secutus, Georgica Hesiodum et Varronem. Aeneida ingressus bello
Cantabrico hanc quoque ingenti industria ab Augusto usque ad 15
sestertium centies honestatus est. Decessit in Calabria annum
agens quinquagesimum et primum heredibus Augusto et Maecenate
cum Proculo minore fratre. In eius sepulcro, quod est in via
Puteolana, hoc legitur epigramma:

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc 20
Parthenope: cecini pascua rura duces.

V = Cod. Vaticanus nr. 2930 s. XV.

P = Cod. Parisinus nr. 8209 s. XV.

M = Cod. Monacensis Lat. nr. 755 s. XV.

E = Egnatii ed. princ. a. 1507 Venetiis impressa.

1 s. M. VAL. PROBI V Valerii Probi in Bucolica et Georgica Vergilii com-
mentariolum P Valerii Probi super Buc. et georgic Vergilii Commentariolum M
PROBI VETVSTISSIMI GRAMMATICI IN BVCOLICA COMMENTARI E || 3 eidibus V || octobris
MP octobr. V Octobribus Keilius || 4 cons: M cons̄ P || Mahia P || 5 mil: M
mil. P || pas. P || facultate P (haec et similia iam omittentur) || 7 s. primumque
post Mutinense bellum veteranis E primumque post Mutinense bellum veteranis
agri eius distributi sunt, postea Keilius; malim: primumque post Mutinense bellum
veteranis eius, ager distributus, postea || 9 albeni V || 10 mecenatis P (sic semper) ||
11 ocio P || 12 quintilii tucce M || 13 bucolica MP || octo et uiginti M octo
et XX P || 14 eneida M || 15 hanc scripsi hac MP hoc V De lacuna, quam
post Cantabrico statuit, Keilius ad Donati vitam Verg. provocat; cf. Schol. Bern.
p. 737 ed. nostrae || 16 sextertium M sextetium P || añ P || 17 L^m P || aug: M
mecenate M || 18 In eius Keilius cuius VMP, quod procul dubio in verborum
in eius locum successit quous E || sepulchro MP || 21 Partenope P || pascua
rura duces MPE, Don. vita Verg. (Schol. Bern. p. 738 ed. n.), Cynithius Cene-
tensis ed. Maius (script. class. VII p. 323) pascua poma phruges V.

Aeneis servata ab Augusto, quamvis ipse testamento damnat, ne quid eorum, quae non edidisset, extaret, quod et Servius Varus hoc testatur epigrammate:

Iusserat haec rapidis aboleri carmina flammis
 5 Vergilius, Phrygium quae cecinere ducem.
 Tucca vetat Variusque; simul tu, maxime Caesar:
 Non tibi, sed Latiae consulis historiae.

Bucolicorum omnis origo triplex fertur: primum a Lacedaemoniis. Nam cum Xerxes Graeciam adfectaret et terribilis esset, 10 relictis civitatibus omnes Graecae in deserta loca refugerunt: post, cum apud Marathonem victus recessisset, Lacedaemoniis reversis Peloponnesum religiosior fuit cura Dianae Caryatidis colendae. Nam forte ipso die reverterunt in patriam suam victores, quo fieri sacra eidem Deae competebat. Sed quoniam praesentia virginum 15 deesset, quae ea celebrare consueverant, ne sacrificium intermitteretur, pastores ex vicinis agris contraxerunt et per eos sacra expelierunt adhibitis carminibus etiam rusticis. Ritus autem sacrorum bucolicon appellarunt, non quoniam soli boum pastores ibi fuerint, sed quoniam boves pecora praestarent magnitudine. Hoc 20 idem carmen et astrabicon dictum est ex forma, qua advecti fuerant, qui illa cantaturi erant. Sunt autem astraba vehicula dicta *παρά τὸ μὴ στρέφεσθαι*: quo titulo et Plautus fabulam inscripsit, in qua mulieres in eiusmodi vehiculis inducit. Altera causa ad Siculos pertinet. Ante Gelonis tyrannidem Syracusis lue pecora interibant:

1 damnaverit conī. Keilius cavisset E Fort. damnasset cavens || 2 quae] quod V || et om. MP || Servius Varos V Sulpicium Carthaginiensem eorum versuum auctorem dicit Donat. vita Verg. p. 738 ed. n. || 4 flammis P || 5 phrygium V phrygium M || 6 Varicusq̄ (sed ic extinctum esse videtur) M uarusque VP Keilius || simul, tu maxime Caesar interpungere Keilius et Reifferssch. || 6 s. Caesar non tibi interp. Keilius || 7 Non sinis et Latiae Don. | Apud Don. hi insuper secuntur versus: Infelix gemino cecidit prope Pergamon igni Et paene est alio Troia sepulta rogo. Ipsius Sulpicii Carthaginiensis hoc legitur in anthol. Lat. ed. R. nr. 653 (II p. 106) carmen: Carmina Vergilius Phrygium prodentia Martem Secum fatali iusserat igne mori. Tucca negat, Varius prohibet, superaddite Caesar, Nomen in Aeneae non sinis esse nefas. O quam paene iterum geminasti funere funus, Troia, bis interitus causa futura tui. || 8 bucoliconum MP 8 s. Lacedaemoniis MP || 9 xerses P || Graecias M Grecias P || affectaret MP || 10 omnes Graeciae (Greciæ P) in deserta loca VMP omnis Graeciae gens in deserta loca E omnes in deserta loca Graeciae Keilius. Fort. omnes virgines in deserta loca || 11 lacedaemoniis MP || 12 in Peloponnesum E et Keilius Peloponnesum MP || 15 consueverat P || 18 bucolicon MP || pastores boum P 19 fuerint M et editores fuerunt VPE || 21 astraba VMP E astrabae Keilius || vehicula et dicta, et del. M || 21 s. *παρά τὸ στρέφεσθαι*, in marg. *παρά τὸ μὴ στρέφεσθαι* quia non torquentur huc illuc V *παρά μὴ στρέφεσθαι* suprascr. m. cad.: quia non torquentur huc illuc P *παρά* — titulo om. M, sed lacuna interiecta || 23 vehiculi V || 24 Gelonis Diomed. Gramm. Lat. ed. Keil. I p. 486, 27: Antequam Hiero rex Syracusas expugnaret || siracusis M || interibant V.

quibus refovendis votum fecerunt eiusque voti compotes templum Dianae instituerunt, quam Lyaeam vocaverunt propter quod malis essent absoluti. Ad eius dedicationem plurimi pastores confluerunt cum utribus vino plenis et panibus figuras ferarum vel pecorum referentibus iique instituerunt, ut ii, qui convenerant, laudes Deae dicerent certato, qui eas rectius prosequeretur, contenderent autem in ea forma ornati, ut cornua fronti adiuncta taenia obligarent cum utre et reticulo, quo panificia habent, et, quicumque vicisset, praemium haberet, quod is, qui victus erat, contulisset: permissumque, ut inde exirent et, quibus cantaverant, iisdem illis fausta omnarentur. [Quod genus religionis hodie conversum est in quaestum. Iidem sunt enim, qui bucolistae nominantur.] Tertia opinio ad eosdem Siculos pertinet, sed ex alia ratione. Nam Orestes post parricidium furens responso didicit, quod deponeret furorem ita demum, si reperta sorore Iphigenia * ablueretur [fluvio, quod septem fluminibus confunderetur]. Diu vexatus cum a Taurice Iphigeniam repetisset, venit ad fines Rheginorum ibique invento flumine elutus traiecit in Siciliam et iuxta Syracusas somnio admonitus simulacrum Deae, quod secum de Taurice advexerat, templo posito consecravit, quam appellavit Facelitim, (sive) * sive quod fasce lignorum tectum de Taurice simulacrum extulisset. Eius Deae nomen brevi approbatum propter quod plurima pecora muneri quisque conferebat. Quae cum incrementassent, non defuerunt, qui gratuitam custo-

2 Lyaeam editores, cf. *Diomed. l. l.*: Lyaeam cognominaverunt quasi solutricem malorum. Lyacam *E* Lymacam *V P* lymacham *M* || 3 cuius *P* || pastores *om. V* || 5 eique *MP* || instituerunt *E* instituerant *codd.* || 6 prosequeretur *P* || 7 Fortasse leg. in eam formam *coni. Keilius* || iuncta fronti *P* || tenia *M* || alligarent *P* || 8 s. haberent cunque (cumque *MP*) et qui vicisset praemium (praemium *P*) haberet quod *codd.* haberent et qui vicisset praemium haberet quodcunque *Keilius* haberent cum clava et qui vicisset praemium haberet quod *E*, cf. *Diomed. l. l.* et περί της εὐρέσεως τῶν βοηολικῶν *B p. 5 Theocr. ed. Fritzsche a. 1870*: "Αιδειν δὲ φασιν αὐτοὺς ἄρτον ἐξηρητημένους θηρῶν ἐν ἑαυτῶ τύπους ἔχοντα καὶ πήραν πανσπερμίας ἀνάπλεων καὶ οἶνον ἐν ἀγέλω ἀσικῶ σπονδὴν νέμοντας τοῖς ὀπαντῶσι, στέφανόν τε περικείσθαι καὶ κέρατα ἐλάφαν προκειῖσθαι καὶ μετὰ χεῖρας ἔχειν λαγαβόλον· τὸν δὲ νικήσαντα λαμβάνειν τὸν τοῦ νενικημένου ἄρτον. || 10 certaverant editores || iisdem] eisdem *P* eisque *M* || 11—12 Quod — nominantur *E, om. codd., cf. Diomed. l. l.* || 13 horestes *M* || 14 paricidium *MP* || disposeret *M* || 15 Ante ablueretur lacunae signum posui Iphigenia ablueretur. Diu *codd.* Iphigenia ablueretur fluvio quod septem fluminibus confunderetur. Diu *E* || 16 cum ac (ac *del.*) a taurice *M* cum Tauricae *V Keilius* || 17 repetisset] reperisset *VE Keilius* || fluvio *M* || 18 simulacrum *MP* || 19 deae pro quod, pro *del. M* || thaurice *M* Taurica *Keilius* || 20 Sacelitim, *corr. Facelitim, in marg. Facelitim* in antiquo *V Facelitim E* Fortasse Facelitim sive Facelinam quod *coni. Keilius provocans ad Cynth. Cenet. p. 371*: templum illi erexit cum titulo Dianae Phaselitis sive Phaselinae quia simulacrum eius avectum fuerat in fasce, ut alii volunt a face || (sive) *addidi et ante* sive quod lacunam statui; nam duplicem nominis etymologiam olim propositam fuisse, quarum altera a 'face' petita haplographiae vitio periiit, verisimilius videtur || 21 de Taurice *codd. et E* de Taurica *Keilius* || simulacrum *MP* || 21 s. approbatum *MP*.

diendis operam adhiberent, contenti tamquam mercede fructu casei vel lactis. Huius autem fluminis, apud quod purgatus est Orestes, Varro meminit Humanarum XI sic: Iuxta Rhegium fluvii sunt continui septem: Latapadon, Micotes, Eugiton, Stracteos, 5 Polie, Molee, Argeades. In his matris nece purgatus dicitur Orestes ibique ahenum eius diu fuisse ensem et ab eo aedificatum Apollinis templum, e cuius luco Rheginos, cum Delphos proficiscerentur, re divina facta lauream decerpere solitos, quam ferrent secum. Item Cato Originum III: Thesunti Tauriani vocantur de fluvio, qui propter fluit. Id oppidum Aurunci primo possederunt, inde Achaei Troia domum redeuntes. In eorum agro fluvii sunt sex, septimus finem Rheginum atque Taurinum dispescit: fluvii nomen est Pecoli. Eo Orestem cum Iphigenia atque 15 Pylade dicunt maternam necem expiatum venisse et non longinqua memoria est, cum in arbore ensem viderint, quem Orestes abiens reliquisse dicitur. Facelitis autem Dianae Lucilius quoque in tertio satirarum meminit sic:

Et saepe quod ante

20 Optasti, freta Messanae, Rhegina videbis
Moenia, tum Liparas, Facelinae templa Dianae.

Carmen bucolicum legem habere videtur, uti versus eius quartus pes partem orationis finiat, quod Theocritus custodivit. Nam Vergilius in primo versu attendit, sequentis protinus aliam formam 25 fecit. Bucolica Theocritus facilius videtur fecisse, quoniam Graecis

1 tanquam *P* || mercede *Keilius* mercedem *codd.* et *E* || 2 horestes *M* 3 XI | *X ed. Bip.* || 4 lathapadon *M* || Micodes *P* Micodes, *suprascr.* Micos *V* || 5 Molee *om.* *P* || Argeades | Argendes *VE* || a matris *Varr. ed. Bip.* || 6 horestes *M* aeneum *M* || ahenum eius *om.* *Varr. ed. Bip.* || et] ut *V* || 7 e *om.* *V* et *Varr. ed. Bip.* || luco *Schneidewinus* (*Diana Phacelitis et Orestes p. 18*) loco *codd.* et *E* et *Varr. ed. Bip.* || 8 proficisceretur *MP* || 9 ferrēt ferrent, *priore del. P* || 10 tertio *M* Thesunti *MP* *Duebnerus* Theseunti *V* Rhegini *E* || thauriani *M* Taurocini *E* || qui] q *P* || 11 possiderunt *VM P* || achei *MP* || 12 eorum] *difficile lectu in M* || 13 reginum *P* || dispesit *P* dispertit *VE* || 14 Pecoli. Eo *Duebnerus* Pecolieo *codd.* Paccolico *E* Phacelini *Hermannus opp. II p. 73* Phacelino *Bergkiius ephem. antiq. 1845 p. 127 conl. Vib. Seq. p. 16. An Polie? cf. supra l. 5* || 15 dicunt *om. M* || et] ut *V* || 16 viderunt *Keilius* || 17 Facelitis, *in marg.* Facelitis et post faceline in antiquo codice fuit. *S. V* || 18 diane *M* || .3. satyrarum *MP* || 20 optasti] optati *sive* optatē *M* || messanā *MP* messanam, *in marg.* messanae *V* || Regina, *corr.* Regina *m. I P* regina *M* reginam, *corr.* regina *V* || 21 Mēnia *P* liparas *M* || facelinae *M* fascelinae *V* || 22 buccolicum *MP* (*sic semper P*) || 24 sequē *P* sequentem *VME* || alia forma *E* || 25 facit *P* || buccolicha *M* Grecis *P* graecus *E Keilius*.

3 Varro | *Cf. ed. Bip. I p. 206 s.* (Latopodonar, Mygodes, Eugyon, Stacterea, Polme, Meleiasa, Argeades) et *Krahneri de Varronis antiquitatum Rerum Humanarum et Divinarum libris comm. p. 17 s.* || 9 Cato | *Cf. Wagener. M. Porcii Catonis Originum fragm. p. 44* || 18 Lucilius | *Cf. Lucil. sat. rel. ed. L. Mueller. p. 11.*

sermo sic videtur divisus, ut Doris dialectos, qua ille scripsit, rustica habeatur. Opportunum fuit ergo ei, qui pastores inferebat, ea lingua disputasse. Vergilio tanto factum opus maius, quanto una lingua loquens sensus rusticos aptare elaboravit sine reprehensione sermonis. Sunt quaedam propria, heroico carmini sublimia, 5 sed in bucolico humilia, quae apte divisisse Vergilius notatus est. Nam cum Aeneas gratias Didoni ageret eiusque se, quamdiu natura rerum stetisset, memoriam habiturum confiteretur, sic ait <A. I, 607 s.>:

In freta dum fluvii current, dum montibus umbrae 10
Lustrabunt, convexa polus dum sidera pascet.

Sic et Tityrus, cum beneficii Augusti gratias ageret, rerum naturae perpetuitatem congruentibus sensibus tractavit sic <E. I, 60 s.>:

Ante leves ergo pascentur in aethere cervi
Et freta destituent nudos in litore pisces. 15

In hoc etiam carmine quosdam versus posuit, qui possint heroico carmini aptari, ut sunt <E. II, 45—48>:

Huc ades, o formose puer: tibi lilia plenis
Ecce ferunt Nymphae calathis, tibi candida Nais
Pallentes violas et summa papavera carpens, 20
Narcissum et florem iungit bene olentis anethi

et quoniam intellegebat, sublimius se dixisse, novissimum versum attenuavit, quo rustico sensu carmen aptius fecit. Vergilius autem, ut Bucolica scriberet, causam eiusmodi habuit. M. Antonius Octaviam sororem Augusti habebat uxorem et provinciam sortitus est Aegyptum. 25 Ubi cum Cleopatram adamasset et uxorem duxisset repudio Octaviae dato et speraret de imperio Alexandriae constituendo, hostis publicus appellatus est. Quem persecuturus Augustus exercitus in orientem ducebat eumque bello superavit apud Actiacum Apollinem. Italiae ergo civitatibus diversas partes sequentibus Cremonenses et 30 Mantuani neutri sunt auxiliati: sed hoc Augustus indignatus veteranis, quorum operam in bello habuerat, agros Cremonensium dividi iussit et, si non suffecissent, Mantuanos adiungi. Unde factum, uti

1 sic] hic *M* || dialectus *VE Keilius* || qua] quam *VMP* || 2 habeantur *VP* || oportunum *MP* || insererat *P* || 3 disputasse *P* || 4 elaporavit, corr. elab- m. *I P* || 6 bucolico *M* bucolica *P* || uerg: *M* || 7 ageret didoni *M* || 8 sic ait *postea add. m. I in lineae fine P* || 11 sydera *P* || 12 naturam *M* || 13 sic *postea add. m. I in lineae fine P* || 14 ethere *P* aequore *V Keilius* || 15 litore *P* || 16 possent *PVE Keilius* || 17 aptari heroico carmini *M* || 19 nays *M* || 21 anethi *P* anhetis, corr. anethi *M* || 22 intellegebat, sic semper *P* || 23 sensui *VE Keilius* || 24 bucolica *MP* || 25 Aug. *P* || 25 s. Egyptum *P* || 26 s. duxisset de imperio alexandriae constituendo repudio, verbis de imp. alex. const. *inductis M* || 28 persecutus *V* || 30 diversas *E* aduersas *codd.*

Vergilius quoque agros amitteret, quos sexaginta veterani acciperent. Sed insinuatus Augusto per Cornelium Gallum, condiscipulum suum, promeruit, ut agros suos reciperet, et eo facto concitaverat in se veteranos adeo, ut a Milieno Torone primipilari paene sit interfectus,
5 nisi fugisset, ut contestatur ipse, cum ait <E. IX, 14 ss.>:

Quod nisi me quacumque novas componere lites
Ante sinistra cava monuisset ab ilice cornix,
Nec tuus hic Moeris nec viveret ipse Menalcas.

Gratias ergo agens Augusto, quod recepisset agros, Bucolica scripsit.
10 Sed non eodem ordine edidit, quo scripsit. Est enim ecloga, qua ereptos sibi agros queritur, sic inchoans <E. IX, 1>: Quo te, Moeri, pedes? An quo via ducit in urbem? et ea posita est in paenultimo. At prius fuit queri damnum, deinde testari beneficium. Ergo praeponi illa ecloga debuerat et sic haec substitui, qua gratias
15 agit. Sed Vergilii consilium hoc fuit: ne offenderet imperatorem, cuius saeculo librum legendum praebebat, maluit instare testimonio. Nam ipsa ecloga, quae de damno refert, nec in ultimo posita est, ne vel sic insigniter legeretur. Plerumque enim, quae in medio ponuntur, inter prima (et ultima) delitescunt. — Qua pronuntiatione
20 quaeque ecloga legi debeat, sic ordinabitur, quoniam in ipsis, quae cantanda putat, carminis facit mentionem; si non putat, huius omnino nominis non meminit. Adeo secunda ecloga cantanda erat: ait in principio <E. II, 6>: O crudelis Alexi, nihil mea carmina curas? Sed in tertia, usque quo cantanda non fuit, praetermisit;
25 at ubi cantandum erat <E. III, 60 s.>:

Ab Iove principium, Musae: Iovis omnia plena,
Ille colit terras, illi mea carmina curae.

Et in reliquis eclogis hoc idem licet animadvertere. Nam Georgica quomodo pronuntiarentur, statim ostendit dicendo <G. I, 5>: Hinc
30 canere incipiam. Item Aeneida quoniam plasmate legi volebat, ait <A. I, 1>: Arma virumque cano. — Tityri et Meliboei personas de Theocrito sumpsit, sed tamen ratio haec nominum [est];

1 ammitteret *M* || veterani amitteret acciperent, amitteret *del. M* || 3 suos *om. M* || 4 Mileno *V* || pene *P* || 5 nisi *P* || testatur *P* || 6 quacūque *MP* quacunque *E* quascunque *V* || 7 monuisset *V* || illice *M* || 8 Meris *P* || uinceret *V*

9 buccolica *MP* || 10 ecloga *MP* || 11 meri *M* Mēri (*m. I*) *P* || 12 s. in penultimo *codd.* || 13 At | Et *P* || 14 preponi *P* || ecloga *MP* || 16 saeculo *M* || 17 ecloga *MP* de *om. V* || est *om. P* || 18 in medio | in ultimo *V* || 19 et ultima *add. Keilius, om. codd. et E* || 20 ecloga *MP* || si quae editores, fortasse in illis quae *Keilius* 21 mentionem, *corr.* mentionem *m. I P* || 22 Adeo | ideo quia *E* || ecloga *MP* || 23 ait | ut *V*, fortasse ait enim *Keilius* || 24 in tertia *E* in tertio *codd.* || pretermisit *P* || 26 Iovis | Ioue *V* || 28 eclogis *MP* || 31 Melibei *P* || 32 [est] *om. MP habent VE.*

nam hircus Libyca lingua tityrus appellatur; Meliboeus cura boum diligens: congruentia ergo pastoribus nomina. Et totus liber per allegoriam intellegitur. Facit enim se esse Tityrum et Meliboeum Cornelium Gallum, qui admiretur, quod Vergilius solus agros retinuerit. Nec mirandum, quod infra senem se dicit, cum certum sit, 5 cum, ut Asconius Pedianus dicit, XXVIII annos natum Bucolica edidisse. Nam eadem licentia (se) senem dixit, cum sit iuuenis, qua pastorem facit, cum sit urbanus, aut Tityrum nominat, cum sit Vergilius.

Omne carmen in tres characteres dividitur: dramaticon, in quo 10 personae tantummodo loquuntur; diegematicon, in quo solus poeta; nicton, ubi promiscue et poeta et persona. Omnium specierum eclogas in Bucolicis posuit. Dramatici erit prima (E. I, 1): Tityre, tu patulae; diegematici erit (E. IV, 1): Sicelides Musae, paulo maiora canamus, mixti (E. VI, 1): Prima Syracusio dignata 15 est ludere versu.

Ecl. II, 23 s. CANTO, QVAE SOLITVS, SI QVANDO ARMENTA VOCABAT, AMPHION DIRCAEVS. Amphionem et Zethum Euripides et apud nos Pacuvius Iovis ex Antiopa Nyctei ait natos * cantando potuisse armenta vocare testantur Thebae, quas Apollonius 20 in Argonautis a fratribus ante dictis muro esse clausas ait, sed Zethus humeris saxa contulit operi, Amphion cantu evocavit, si quidem sensus animalium facilius, quam saxa vincuntur. Phanocles et Alexander Iyram a Mercurio muneri datam dicunt, quod primus † Euianaram liberavit. Dircaeum dixit, quod Thebanus a fonte Dirce. 25

1 nam hircus — appellatur, Meliboeus *coni. Keilius* hircus — appellatur, nam Meliboeus *codd.* || hircus *P* || lingua libyca *M* || melibeus *MP* || cura] *An leg. curam?* || 3 intelligitur *MP* || esse *om.* *V* || melibeum *M* Melibeum *P* || 4 Cornelium] *Cor. P* || 5 dicat (*corr. m. I* dixit) cum sit Iuuenis (cum sit Iuuenis *del. m. I*) cum certum sit *P* || 6 ut] tamen *V* || xxxviii *V* || buccolica *MP* || 7 (se) *addidi* || senem *om.* *M* || 8 pastorem, *corr. pastorem m. I P* || tytirum *M* || 10 characteres *MP* || dragmaticon *M* || 11 loquuntur *M* || diegematicon *MP* || 13 eglogas *MP* || buccolicis *MP* || erat *M* || 14 diegematici *M* diegematici *P* || erat *M* || sicelides *MP* || 15 syracusio *M* || 18 dirceus *MP* || Zethum] Thetum *V* || 19 et anthiopae nictaei (nictati?) *M* ex Anthiopa Nicteti *P* || 19 s. natos. Cantando *codd.*, lacunam statui natos. Amphionem autem cantando *coni. Keilius* || 20 potuisse] potius se *VMP* || 22 humeris] muneris *V* || cantu evocavit] *An leg. cantu armenta convocavit?* || 23 Phanocles *Schneidevinus* Phanodius *Duebnerus* Panocus *codd.* Pannysis *E* || 24 alexi *M* || dicunt] dicit *P* || 25 Euianaram *V* Eianarā *M* Eyianaram dicit (*del. dicit m. I*) *P* Cynaram *E* ei aram consecravit *coni. Keilius* ei aram dedicaverit *vel* ei in ara libaverit *Meinekius anal. Alex. p. 251 conl. Paus. Boeot. V, 4* exta ei in ara libaverit *Schneidevinus* || dirceum *M* Dyrceum *P* || dixit] dicit *VE* || thebanum *P* || Dyrce *P*.

18 Euripides] *Cf. Trag. Graec. fragm. rec. A. Nauck. ed. II p. 410.* || 19 Pacuvius] *Cf. Luc. Muellieri de Pacuvii fabulis disp. p. 17* || 20 Apollonius] *Cf. Arg. I, 735 ss.*

24. ACTAEO ARACYNTHO a monte amoeno Thebano, quem Actaeo dixit non Atticum, sed quod ibi Actaeon a canibus sit laceratus.

48. Narcissus flos, † Euzimades refert, a Narcisso Amarynathi, qui fuit Eretrius ex insula Euboea. Interemptus enim ab † Euppo; 5 ex cruore flores, qui nomen eius acceperunt, procreati. A pictore Narcissi floribus Erinyas, idest Furias, primas esse coronatas aiunt.

61. PALLAS QVAS CONDIDIT ARCES. Ab hastae quassatione dicta, id est a vibratione, quod sit bellicosa. Πάλλειν enim quaterere vocant Graeci. Haec primum aedificiorum usum invenisse dicitur.

10 III, 40. CONON Samius mathematicus. Sed quamvis plures fuerint mathematici, eleganter errantem rusticum induxit dicentem <E. III, 40>: Quis fuit alter? 'Alter' enim accipitur unus ex duobus. In alio sic: Conon mathematicus, Aegyptius natione, Ptolemaeo adsiduus, libros de astrologia VII reliquit. 15 Alterum post Cononem quem dicat, incertum est, sed suspicantur Archimedem, quoniam Cononis discipulus; quidam Eudoxum Cnidium, qui de astrologia disputaverit; quidam Aratum, in quem videtur fides nutare, quoniam Prognostica fecerit; quidam Hesiodum, quod dixerit ita: Πληιάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων, quod et hic: 20 <E. III, 42>: Tempora quae messor, quae curvus arator haberet.

62. ET ME PHOEBVS. Apollo, idest sol, sine quo fruges neque

1 acteo *MP* || Aracyntho *P* || ameno *MP* || Actaeo *V* Acteo *P* atheo *M* Actaeum *E* Actaeum dixit, non Atticum *Keilius* || 2 acteon *MP* || 3 Euzimades *M* Eu zimads *V* Euriniades *P* Acusilaus *E* Euanthes *Schneidewinus* Asclepiades *C. F. Hermannus apud Schneidew.* ut Simonides *coni. Keilius* || Amarynathi *Muellerus fragm. vet. hist. Graec. p. 102* amarinti *M* Amaranthi *VEP* || 4 Eretrius *Schneidewinus* Eretriensis *Muellerus* erethrius *M* Erictheus *VP* Erechtheis *E*, *cf. Strabo IX p. 404, Steph. Byz. s. v. Ἀράωνδος* || Euboea *E* eubeia *M (teste Thilone; euboa teste Mommseno)* Eubēia *P* Euboeia *V* || Euppo] Epope *E* Epopeo *Schneidewinus; fortasse Ellope Keilius conl. Strab. X p. 445* || 5 ex cruore eius *E* || acceperunt *P* || procreavit *Keilius* || 6 erynias *MP* || aiunt *om. MP* || Ab Istro Narcissi — coronatas narratur *Duebnerus conl. Joh. Natal. de coron. p. 1014, schol. Oed. Col. 683; fortasse a pectore, quod est in apographo Berolinensi (a pictore Duebn.), erat in Bobiensi, quod ortum fuerit e scriptura* quidam a pectore *ad v. e* cruore *adscripta Keilius* || 8 a *om. VE Keilius* || 9 Greci *P* || aedificiorum usum] edificia, *om. usum M* || 10 s. plures fuerint] pluerint *M* || 11 fuerunt *V* || 13 egyptius *MP* || 14 Ptholomeo *P* || assiduus *MP* ad sidotis *E* || septem *MP* || 15 dicit *V* || 16 Gnidium *M* || 17 disputavit *V*; aratum *M* || 18 mutare, *corr. nutare M* || 18 s. quod dixerit ita] quod dixerat ita *V* qui ita dixerit *P* || 19 Πληιάδων — ἐπιτελλομενάων *ex E dedit Keilius; lacuna in VM; in P duorum versuum* || ἀτλαγενέων *E* || et hic *E* ut hic *MP* ut hinc *V* || 20 menses *VM* menses, *corr. messor m. II P* || curvus] cuuus, *corr. cūuus (cū pro cur semper in P positum) P* || 22 phebus *M* Phēbus *P*.

13 Conon mathematicus] *Cf. Schol. Bern. p. 768 ed. n.: Conon Samius genere mathematico stellarum peritissimus magister vel, ut quidam, Alexandrinus, qui cum Ptolomaeo fuit. || 18 Hesiodum] Op. v. 383.*

orientur neque maturentur. Laurum ei gratam accipere debemus, quod Daphnen, ut vult Parthenius in volumine, quod ei de amantibus compositum est, Amyclae filiam dilexit, quam, ne per vim stupraret, Iuppiter in arborem laurum convertit.

106. INSCRIPTI NOMINA REGVM. Hyacinthus. Hyacinthus ab 5
Apolline adamatus propter nimiam pulchritudinem et ab ipso per ignorantiam occisus disco conversus est in florem, qui in se litteras habet A. I. A., ut sit vox plorantis. Quidam ex Aiaciſ sanguine.

IV, 4. CVMAEI CARMINIS. Vel a Sibylla, quod Cumana et post quattuor saecula novam generationem futuram cecinit, vel CVMAEI 10
CARMINIS: Hesiodi, a patre Dip, qui Cumaeus fuit. Hesiodus autem libris suis quattuor saeculorum facit mentionem.

34. TIPHYſ gubernator navis Argus. Argo autem a celeritate dicta est, ut Homerus, qui *κύνας ἀργούς*, idest canes celeres dixit. Inde 'arguti', qui multum ac celeriter loquuntur, ut <G. I, 377>: 15
ar̄guta hirundo.

58. PAN ETIAM. Pan Mercurii et Penelopae filius fistulam carmenque composuit. Simplici significatione eadem consecratur, ut ibi <G. IV, 341 s.>

Oceanitides ambae,

20

Ambae auro, pictis incinctae pellibus ambae.

Nunc casuum et generum permutatione, ut <A. I, 448 s.>:

Aerea cui gradibus surgebant limina nixaeque

Aere trabes, foribus cardo stridebat ahenis.

Item <A. IV, 138 s.>:

25

Cui pharetra ex auro, crines nodantur in aurum,

Aurea purpuream subnectit fibula vestem,

ne sit mirum, hic quoque iterationem a poeta frequentatam.

VI, 31. Hactenus breviter. Nunc, ut omnis quaestio tractetur, quaeritur, an poeta quattuor solis et his an omnibus principia 30

1 grata *M* || 2 daphnē *M* || in *om. P* || quod ei *Keilius* quod et *codd. et E An* quod . . . . et de amantibus? || 3 Amyclae] amyclesi *PE* amiclesi *M* Anyclesi *V* *Ἀμύκλα θουγατρός Parthen. XV p. 318 ed. Mein.* || quam ne] quanquam nec *V* || 4 arborem *om. V* || 5 s. regum hyacinthus (hiacynthus *M*) ab Apolline *MP* || 8 *-ΑΙΑ-* *MP* || 9 Cymaei *V* *Κύμει P* *Κύμει M* || 10 quattuor *P* || novam generationem *MP* *lacuna in V* *καλλιγενεσταν E Keilius* || Cymaei *V* *Κύμει P* *cymeï M* || 11 Cymaeus *V* *cymeus MP* || 12 in libris *Keilius* || quattuor *P* || 13 tiphis *MP* || 14 *κύνας ἀργούς*] *lacuna in M* *κύνας ἀργούς P* *Κύνας ἀργούς V* || 15 locuntur *M* || 17 penelopae *M* *Pennelope P* || 21 Ambae auro — ambae *om. V* || 23 nexaeque *MP* || 27 purpureum *V* || 28 ne] nec *MP* || 29 in *margin. m. I* *Egloga P* || questio *P* || 30 queritur *M* || an poeta *E* a poeta *codd.* || quattuor *P* || *Ante* et his *fort. elementis excidit, cf. p. 332 l. 26.* || an *ME* añ *V* *am, corr. an m. I P.*

2 Parthenius] *Erot. XV.* || 11 Hesiodus] *Op. v. 109—160.* || 14 Homerus] *Il. I, 50.*

rerum convenire confirmet, tunc deinde, an revolutis super eadem re sensibus paria percurrat, an vero diversa confundat. Ut igitur sensum plenius intellegamus, hoc, quod est ab eo versu <E. VI, 31s.>: Namque canebat, uti magnum per inane coacta Semina, 5 proprium in Vergilio est, ut nihil magnum sua auctoritate confirmet, sed aut a Musis acceptum dicat aut admirabile famae tribuat. Hoc quidam diffidentiae dicunt: nam si confirmet, inquit, opiniones hominum ad credendum facilius inducat. Sed poeta fortius probat, cum suae opinioni etiam famam consentire pronuntiat, ut 10 est illud <A. I, 15>:

Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam
et illud <A. III, 578 s.>:

Fama est Enceladi semiustum fulmine corpus
Urgeri mole hac
15 et illud <A. VI, 14>:

Daedalus, ut fama est, fugiens Minoia regna
et illud <A. VII, 765>:

Namque ferunt fama Hippolytum, postquam arte novercae
et illud <E. VI, 74—76>:

20 Quid loquar aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est,
Candida succinctam latrantibus inguina monstris
Dulichias vexasse rates.

Quae nisi famae auctoritas fulciat, fabulosa videantur et inania. Hic autem fama Sileni aequae Dei auctoritate, quae canit, confirmat. 25 Omnem igitur hanc rerum naturae formam tenui primum et inani mole dispersam refert in quattuor elementa concretam et ex his omnia esse postea effigiata, (ut) Stoici tradunt Zenon Citieus et Chrysippus Solaeus, Cleanthes et Assius, qui principem habuerunt Empedoclem Agrigentinum, qui de his ita scribit:

30 *Τέσσαρα δὴ πάντων ἰσώματα πρῶτον ἔασιν*
Ζεὺς ἀργῆς Ἥρη τε φερέσβιος ἠδ' Αἰδωνεύς
Νῆστις θ' ἢ δακρύοις γε πικροῖς νεμᾶ βρότειον γένος

2 vero | non *P* || 3 intelligamus *MP* || 4 Namque *P* || 5 uirgilio *M* *An leg.* proprium Vergilio? || auctoritate *P* || 6 acceptum *E* conceptum *codd.* || 8 hominis *V* || 10 illud est *P* || 13 Fama est — 17 et illud *om. M* || 13 Enceladi *P* semustu *V* || 15 et *E* aut *VP* || 16 Daedalus *P* || 17 et illud — 18 novercae *om. V* || 18 Namque *P* || hyppolitum *MP* || 20 famam *V* || 24 Sileni *P* || 26 quattuor *P* || et | ut *M* || 27 postea *om. P* || (ut) *addidi* Ita Stoici *coni. Keilius et Thilo* || Cytieus *M* Crieus *V* || 28 Crisippus *VP* Speusippus *E* || soleus *M* Soloeus *VPE* || et Cleanthes *Keilius* et Cleanthes *E* Cleanthes (*puncto anteposito*) *M* Cleanthes *VP* et Assius *scripsi* Assius *Keilius* Thasius *VME* Tasius *P* || 30 τέσσαρα — p 333, 3 Ζῆνα *om. MPV*, lacuna relicta trium linearum *M* sex et sem. linearum *P* Graeca *Keilius ex E* dedit.

29 Empedoclem] *Cf. Empedoclis fragm. ed. Sturz v. 26 ss. et p. 549.*

ut accipiamus Ζεὺς ἀργής ignem, qui sit ζέων et candens, quod ignis est proprium, de quo Euripides: ὄρᾳς τὸν ὕψου τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα καὶ τὸν περιέχοντα ὑγρὰν ἀγκάλαις τὸν νόμιζε Ζήνα, et Ennius:

Aspice hoc sublime candens, quem vocant omnes Iovem. 5
 Ἀργής autem idest λαμπρὸς vel ταχύς. Nam et Homerus καὶ κύνας ἀργούς, et Argus undique lucens et videns. Hoc idem Vergilius executus ait <E. VI, 33>: Et liquidum simul ignis, purum demonstrans, non liquentem, et <A. VI, 202>: Liquidum super aethera lapsae, aequae purum; item <A. VIII, 402>: Quod fieri ferro liqui- 10
 dove potest electro, puri coloris. Ubi autem ait <G. IV, 164>: Liquido distendunt nectare cellas, nec [enim] 'liquido' pro fluenti dixit, sed pro puro. In hoc enim commendatio est operis apium. Nec enim laus mellis, si fluat, sed gloria, si lucidum visatur. — Ἥρη autem φερέσβιος terram tradit, quae victum firmet, de qua 15
 Homerus ξείδωρος ἄρουρα, unde τὴν Ἥραν quidam ἔραν appellarunt. — Ἥδ' Αἰδωνεύς: Ditem quidem patrem glossa significat, sed accipere debemus aera, quem Euripides in Cadmo χάος appellavit sic: Οὐρανὸς ὑπὲρ ἡμᾶς καινῶς φωτῶν ἔδος δαιμόνιον τόδ' ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ τε καὶ χθονός, οἳ μὲν ὀνομάζουσι χάος: quia quibusdam 20

2 ὄρᾳς τὸν ὕψου τόνδ' ἄπειρον Αἰθέρα Γαῖαν περίξ ἔχονδ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις; τοῦτον νόμιζε Ζήνα τόνδ' ἡγοῦ θεόν Schneidevianus || 6 Ἀργής Keilius Arges ME Argos VP || λάμπρος uel ταχύς MP λαμπρὸς καὶ ταχύς VE Keilius || 10 item om. P || Quod | Quid P || 12 distendit V || nec [enim] scripsi: videtur scilicet illud enim ex sequenti linea (Nec enim praereptum esse. nec enim VMPE et Thilo non Keilius || 13 commendatio E mendacio VM^{co} mendacio (cō m. II) P || 14 gloriam V || 15 Ἥρη E Ermes codd. || φερέσβιος E Pheresbius P pheresbius M eheresbius V || firmet codd. ferat E Keilius || 16 unde — 16 s. appellarunt] Fort. leg. unde Ἥραν quidam ἔραν idest γῆν appellarunt. || 16 ξείδωρος — 17 Αἰδωνεύς Keilius ex E dedit, lacuna in codd. (unius lineae in P) || 18 chaῶς M || 19 Οὐρανός — 20 χάος Keilius ex E dedit, lacuna in codd. (unius lineae in P) || οὐρανός δ' ἡμᾶς ὑπερ' καὶ γῆ βροτῶν κοινόν τε δαιμόνιον δ' ἔδος: τὸ δ' ἐν μέσῳ τοῦτ' οὐρανοῦ τε καὶ χθονός χάος μὲν ὀνομάζουσιν Valcken. diatr. p. 12 οὐρανός ὑπερθε κείμενος, φωτῶν ἔδος δαιμόνιον: ἐν μέσῳ δὲ τοῦδε καὶ χθονός, οἳ μὲν ὀνομάζουσιν χάος Wilamowitzius Anal. Eur. p. 160. Ad eundem Cadmi fabulam, cuius notitia uni Probo debetur, Valckenarius atque Nauckius fragm. 922 referunt: οἱμοί, δράκων μὲν γίνεταί τὸ ἡμισυ | τέκνον, περιπλάκηθι τῷ λοιπῷ πατρὶ: quod Hermogenes Rhét. vol. III p. 180 servavit. || 20 quia] qui a P.

2 Euripides] Cf. Matth. fr. inc. trag. 1 et Dindorfii Eurip. fragm. 935 (καὶ γῆν περίξ etc.), ubi magnus scriptorum antiquorum, qui hos versus laudant, numerus recensetur; cf. etiam A. Nauckii Trag. Graec. fragm. ed. II p. 663 s. || 4 Ennius] Cf. Cic. de nat. Deor. II, 25; Ennii fragm. trag. rel. IX v. 402 ed. Vahlen. || 6 Homerus] Cf. supra p. 331, 14 || 16 Homerus] Cf. II, 548; Od. III, 3 || 18 Euripides] Cf. Matth. fr. inc. trag. p. 118, Dindorfii Eurip. fragm. 451, A. Nauckii Trag. Graec. fragm. ed. II p. 496, qui cum Wilamowitzio hunc locum Euripide indignum esse opinatur.

videtur, aera, qui et summa montium et ima terrarum segnius iaceat, reliquo, qui desuper incumbat, esse obtusiorum atque ita vicem inferorum obtinere. Hoc adnotasse Vergilium aiunt in VI sic (v. 887 s.):

6

Tota passim regione vagantur

Aeris in campis laetis atque omnia lustrant,
 ut post mortem soluto corpore umbrae in hac obversentur caligine,
 animae ultimo aeri, ut puriori, transmittantur. — *Nῆστις* aquam significat, quae scilicet sincero habitu cuncta confirmet. Nam creditur id eundem hominem, quem acceperit, servare. Cicero autem *Αἰδωνέα* pro terra interpretatur, *Ἥραν* pro aere versa vice in libro secundo de Deorum natura. Aer, inquit, ut Stoici disputant, interiectus inter mare et caelum Iunonis nomine consecratur, quae est soror et coniunx Iovis, quod ei similitudo est aeris et cum eo summa coniunctio. Effeminarunt autem eum Iunonique tribuerunt, quod nihil est illo mollius. Sed Iunonem a iuvando credo nominatam. Haec de aere. Infra de terra sic: Terrena autem vis omnis atque natura Diti patri dedicata est, qui Dives, ut apud Graecos
 20 *Πλούτων*, quia et recidunt omnia in terras et oriuntur e terris. Idem hoc Homerus significat sic:

Τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται· ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς
 ἧτοι ἐγὼν ἔλαχον πολίην ἄλα ναϊέμεν αἰεὶ
 παλλομένων, Αἰδῆς δ' ἔλαχε ζόφον ἠερόεντα,
 25 Ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν εὐρὺν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν,
 γαῖα δ' ἔτι ξυνή πάντων καὶ μακρὸς Ὀλυμπος.

Quoad ad Iovem aether pertineat, mare ad Neptunum, aer ad Ditis imperia, in Here terram remansisse. In quo animadvertendum, quod Homerus consentiat Empedocli et Heracleoni Ciceronis diversa

1 et] ex *MPE* || 1 s. segnius iaceat] segnis faciat *E* saepius lateat *V Keilius* | 2 incumbat] incubat *VMĒ Keilius* || 7 obversantur *V* || 8 ut puriori editores ut puriores *codd.* et purior *E* || *Nῆστις om.* *M et P*, in quo lacuna || 9 significant *P* | 10 hominem] habitum *Keilius* et *Thilo* fortasse recte || acceperit *P* || 11 *αἰδωνέα E om. codd.* || pro terra *E* propterea *codd.* || *Ἥραν om. M HCAP P* || 11 s. in libro · 2 · *M* | 12 de *om. V* || 14 eis, *corr.* ei *m. I P* || 16 illo *om. V* || 18 infra terra, *om. de M* || 20 *πλούτων E Pluton codd.* || quia] *qr P*, quod semper pro quia ponitur in *P* | 22 *Τριχθὰ* — 26 *Ὀλυμπος ex E dedit Keilius, lacuna (trium linearum in cod. M, trium et sem. in cod. P) in codd.* || 22 δ' *om. E* || 27 Quoad ad] quoad *MP* quod ad *VE Keilius* || pertineat aether *M* | aer] terra *codd. et E*, cf. p. 333, 18 inferi vel tartarus *coni. Keilius* || 28 in Here] in aere *codd. et E*, cf. p. 333, 15 ss. | 29 quod Homerus *om. P*.

10 ss. Cicero . . . in libro secundo de Deorum natura] *II, 26* || 18 Infra] *Cic. l. I.* || 21 Homerus] *Il. XV, 189—193* || 29 Empedocli] *Cf. supra p. 332, 30 ss.; de Heracleone gnostico cf. Grabe spic. patr. II p. 83 s.*

opinione. Aristoteles quattuor elementa ait, aquam et terram ponderibus suis deorsum ferri, ignem et aera tenuitate sua sublevari, et his quattuor elementis quintum quasi proprium aethera addit privata mole discretum. Idem Aristoteles ait non esse idem ignem et aethera diversitatemque eorum elementorum probari ex eo, quod 5 ignis omnia consumat, aether omnia conservet et nutriat. Anaxagoras quattuor elementis constitutis rectorem adiungit sive spiritum sive Deum sive mentem, per quem haec quattuor regantur. [Hic Anaxagoras Abderites fuit Democrito popularis et discipulus, quamquam alii Dionysium Smyrnaeum, quidam Aristotelem magistrum 10 eius adfirmant, vir nobilis, amicus Alexandro, apud Persas comes.] Hic principium omnium sensum facit, quem secutus Plato in libro *περὶ ψυχῆς* sic ait: 'Ἄλλ' ἀκούσας μὲν ποτε ἐκ βιβλίου τινός, ὡς ἔοικεν, Ἀναξαγόρου ἀναγινώσκοντος καὶ λέγοντος, ὡς ἄρα νοῦς ἐστὶν ὁ πάντα αἰεὶ κοσμῶν τε καὶ πάντων αἰτιός, ταύτῃ αἰτία ἦσθην τε 15 καὶ ἔδοξέν μοι εὖ ἔχειν τὸν νοῦν εἶναι πάντων αἰτιον, καὶ ἡγησάμην, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχοι, τὸν τε νοῦν κοσμοῦντα πάντα κοσμεῖν καὶ ἕκαστα σωτίσσεσθαι ταύτῃ, ὅπη ἂν βέλτιστα ἔχοι.

Quod aequè Vergilius idem secutus est dicendo <A. VI, 726 s.>:

Spiritus intus alit totamque effusa per artus 20
Mens agitat molem.

Nam quod Anaxagoras νοῦν, hic spiritum dixit: et quoniam incidimus in hunc locum, par est praesenti quaestioni, summatim videamus, quid in his quoque agat Vergilius. Versus ita se habent <A. VI, 724—726>:

1 quatuor P || quattuor esse elementa Keilius || 2 deorsum M || 3 quatuor P ||

ethera M || ddit, a add. m. I P || 4 ignem om. V || 7 quatuor P || spiritum] ipsum V, cf. l. 22 adnot.: ipsum illud ex abbreviatione spm̄ ortum est. || 8 quatuor P || regnantur V || 8 s. Verba Hic Anaxagoras — 11 apud Persas comes pro suppositiciis sive additiis habet Keilius, quia Probus ipse p. 338, 22 Anaxagoram recte Clazomenium vocat, cum hoc loco falsum Abderitae cognomen ad Anaxarchum potius cum Anaxagora confusum spectet. || 9 s. quanquam V || 10 Dyonisium P || smyrneum MP || Aristotelem P || 11 affirmat P || alex M Alexandri VPE || 13 περὶ ψυχῆς om. M et P, in quo lacuna || 'Ἄλλ' ἀκούσας — 18 ἔχοι om. VP (octo linearum lacuna in P) et M, in quo quinque linearum spatium relictum; ex E dedit Keilius || 13 ἐκ βιβλίου] ἐκβάτον E || 15 αἰτία ἦσθην] αἰτλήσθε E || 18 σωτίσσεσθαι] fortasse συντίσσεσθαι Keilius || βέλτιστα] βελτίστα E || 19 eque M || idem] item VE Keilius || 22 Nam quod] namque M || νοῦν] om. M cum lacuna || spiritum] ipsum V || 23 est om. P || questioni P.

1 Aristoteles] Cf. Arist. περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς II, 3; περὶ οὐρανοῦ IV, 5; de aethere omnium rerum principe cf. Arist. Meteorolog. I, 3 || 4 Aristoteles] De diversa aethere (aeris) et ignis natura cf. Arist. Meteorolog. I, 3 || 6 s. Anaxagoras] Cf. phil. Graec. fragm. ed. Mullach. I p. 248 ss. || 12 s. Plato in libro περὶ ψυχῆς] Cf. Plat. Phaedon. p. 97 B, ubi hae lectiones variae leguntur: ὡς ἔοικεν] ὡς ἔφη ὁ πάντα αἰεὶ κοσμῶν] ὁ διακοσμῶν] ταύτῃ ἦδη τῇ αἰτία] ἔδοξε] τρόπον τινὰ εὖ ἔχειν τὸ τὸν νοῦν] τοῦθ' | ἔχει | τὸν γε νοῦν] ἕκαστον τιθέναι ταύτῃ] ἔχη.

Principio caelum ac terram camposque liquentes
Lucentemque globum lunae Titaniaque astra
Spiritus intus alit.

Cur ibi Anchisen facit disputantem, quod hic Silenum Deum? Nisi
5 quod poeta Ennius Anchisen augurii ac per hoc divini quiddam
habuisse praesumit sic:

Doctusque Anchisesque, Venus quem pulchra Dearum
Fari donavit, divinum pectus habere.

Naevius belli Punici libro tertio sic:

10 Postquam avem aspexit in templo Anchisa,
Sacra in mensa Penatium ordine ponuntur;
Immolabat auream victimam pulchram.

Vergilius sic <A. II, 690 s.>:

Et si pietate meremur,

15 Da deinde augurium, pater, atque haec omina firma.
Nisi enim petisset omina, numquam confirmari optasset. Dehinc
visa stella ait <A. II, 703>: Vestrum hoc augurium vestroque
in numine Troia est. Idem Vergilius in tertio Aeneidos, ubi
primum Italiam, quo auspicati sunt, ac templum in arce Minervae
20 accesserint, quod est oppidum Minervae sacrum, unde nomen Castrum
Minervae habet conditum ab Idomeneo et Salentinis. De qua re
haec tradit Varro, qui sit Menippeus non a magistro, cuius aetas
longe praecesserat, nominatus, sed a societate ingenii, quod is
quoque omnigeno carmine satiras suas expoliverat. In tertio Rerum
25 Humanarum refert: Gentis Salentinae nomen tribus e locis

2 tytaniaque *MP* || 4 anchisē *M* || 5 anchisē *MP* || divinum *V* || quidam *P* ||
6 presumit *P* || sic *om.* *V* || 7 s. *Fortasse* Doctusque Anchises Venu' quem pulcher-
rima divum Fari donavit divinum ut pectus haberet *Keilius conl. Schol. Veron.*
Aen. II, 687; Cynth. Cenet. ibid. p. 386: Anchises vates fuit auctor divinandi.
Ennius: doctusque Anchises venis, et Naevius belli punici lib. III: templo
Anchisa sacra immensa Penatium ordine ponuntur. || 9 neuius *MP* || 3. libro *M* ||
10 avem] *Fortasse* aves *Keilius* || Anchises *V* || 12 imolabat *P* || *Fortasse* auro-
tamque immolabat *Keilius* || 15 haec *del. V* || omina] omnia *V Cf. Cynth. Cenet. l. c.*:
Auxilium. Probus grammaticus vult esse legendum augurium. Nam ex sen-
tentia Servii non sufficebat augurium, nisi ex simili confirmaretur. *Cf. Serv.*
ad Aen. II, 691: Secundum Romanum morem petit, ut visa firmentur. Non
enim unum augurium vidisse sufficit, nisi confirmetur ex simili. || 16 oia *P*
omnia *M* omnia, *in marg.* omina *V* || nunquam *PVE* || 18 Idem] item *M*,
fortasse recte || *Ver. P* || in III *P* in 3. *M* || 19 arce] arcem *VP* || 20 accesserint]
accesserint *V* accesserunt *E Keilius* || 22 traddit *P* || Menippeus *P* || aetas
om. P || 23 precesserat *P* || 24 omnigero? *V* || carmine *om. P* || satyras *MP*.

5 Ennius] *Cf. Ennii fragm. Ann. rel. XVII v. 18. 19 ed. Vahlen.* || 9 Naevius
belli Punici libro tertio] *Cf. Berchem. de Gn. Naevii vita et scriptis p. 39.*
22 ss. Varro . . . . in tertio Rerum Humanarum] *Cf. ed. Bip. I p. 205 et*
Krahneri de Varronis antiquitatum Rerum Humanarum et Divinarum libris
comm. p. 17.

fertur coaluisse, e Creta, Illyrico, Italia. Idomeneus e Creta oppido Blanda pulsus per seditionem bello Magnensium cum grandi manu ad regem Divitium ad Illyricum venit. Ab eo item accepta manu cum Locrensibus plerisque profugis in mari coniunctus per similem causam amicitiaeque sociatis Locros appulit. Vacuata eo metu urbe ibidem possedit aliquot oppida condidit, in quibus Uria et Castrum Minervae nobilissimum. In tres partes divisa copia in populos duodecim. Salentini dicti, quod in salo amicitiam fecerint. — Cum ad hanc igitur arcem sive oppidum equos animadvertisset Anchises, ut augur exclamat <A. III, 539—543>:

Bellum, o terra hospita, portas:

Bello armantur equi, bellum haec armenta minantur,

Sed tamen iidem olim currus succedere sueti

Quadrupedes et frena iugo concordia ferre: 15

Spes et pacis, ait.

Aptę igitur Anchises de rebus divinis alibi loquitur, ut hic Silenus. Quaeramus igitur, an et ibi, sicut hic, quattuor principia designet <A. VI, 724—726>:

Principio caelum ac terram camposque liquentes 20

Lucentemque globum lunae Titaniaque astra

Spiritus intus alit.

Nam terram simpliciter dixit, in campis liquentibus mare significat. Ceterum caelum, quod dixit, si pro igni accipimus, ubi aer? Sin vero caelum pro aere, ubi ignem requiremus? Aemilius Asper cum hunc locum adnotaret, sic ait: Haec membra naturae sic solet iungere, ut in tria dividat. Nam et alibi <A. I, 58>: Maria ac terras caelumque profundum. Et Homerus similiter: *Ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξ', ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θάλασσαν*. Sed et Homerum

1 illirico *M* || 2 Blanda | Lycto *E* || 2 s. Magnesum *P* megarensium *M* Fortasse bello pulsus per seditionem Magnensium *Keilius* || 5 s. per similem causam amicitiaeque sociatis *scripsi* amicitiaeque per similem causam sociatis *codd. et E* amicitiaeque per similem causam sociatus *Keilius* || causam | *An leg. casum?* || 6 Vacuata eo metu | Fortasse vacuataque metu *Keilius* || 7 ibique consedit et aliquot oppida [aliaque oppida?] condidit *Th. Mommsenus Iscrizione Messapiche p. 69* || in *qf M* in quis *P* || 8 tres *M* tris *PVE Keilius* || 9 XII *MP* || Salenti *P* || 11 aiadvertisset *P* || 14 idem *P* || cursus, *corr. currus m. I P* || 18 Queramus *P* || quatuor *P* || 20 coelum *P* || liquentes | liquentis *VE Keilius* || 21 tytaniaque *MP* || 24 Ceterum *P* || accipimuss, altera s *del. m. I P* || aer est *VE Keilius* || 25 caelum *om. V* || requiremus editores requirimus *codd. et E* || 27 in tria *E* in tertia *VMP* || aliubi *M* || 28 s. *Ἐν μὲν — θάλασσαν* | Graeca et hic et p. 338, 2 et 3 in *codd. lacunis ubique interiectis (nisi quod l. 28 s. in P, p. 338, 3 in M lacuna desideratur) omissa ex E Keilius dedit.*

28 Homerus | *Il. XVIII, 483.*

Servii comm. Vol. III. Fasc. II.

22

ipso hoc loco possumus probare quattuor elementorum mentionem fecisse. Nam *ἐν μὲν γαῖαν ἔτενξεν* Achilles significatur, ut homo terrenus, cui arma fiebant, *ἐν δ' οὐρανόν* aerem scilicet, in quo ista fiebant: ignem extrinsecus adhibebimus in ipso Vulcano. Similiter
5 et Ennius in *Medea exule* in his versibus:

Iuppiter tuque adeo summe Sol, qui omnis res inspicias,
Quique lumine tuo maria terram caelum contines,

Inspice hoc facinus: priusquam fiat, prohibessis scelus.
Iam et hic Iuppiter et Sol pro igni, qui mare et terram et caelum
10 continet, (ut) non dubitè caelum pro aere dixerit, ita ut Vergilius
<A. VI, 14 s.>:

Daedalus, ut fama est, fugiens Minoia regna

Praepetibus pennis ausus se credere caelo.

Nam Daedalum volantem aer sustinuit, ignis prodidit, ut Icarum.
15 Et in eodem <A. VI, 190 s.>:

Geminae cum forte columbae

Ipsa sub ora viri caelo venere volantes.

Nam et avium volatus in aere. Lucretius manifestius, cum ait:
In hoc caelo, qui dicitur aer. Quod ad Homeri versus pertinet,
20 *ἡλίον τ' ἀκάμαντα*, ignem quidam velint significari, quoniam sol
nihil aliud esse credatur, quam lumen igni permixtum. Hoc et
Anaxagorae Clazomenio visum Socrates reprehendit, ut Xenophon
in quarto *Ἀπομνημονευμάτων* sic refert: *Κινδυνεῦσαι δ' ἂν ἐφη καὶ*
παραφρονῆσαι τὸν ταῦτα μεριμνῶντα οὐδὲν ἦττον ἢ Ἀναξαγόρας
25 *παρεφρόνησεν, ὁ μέγιστος φρονήσας ἐπὶ τῷ τὰς τῶν θεῶν μηχανὰς*
ἐξηγησθῆαι. Ἐκεῖνος γὰρ λέγων μὲν τὸ αὐτὸ πῦρ τε καὶ ἥλιον
ἡγνῶει, ὡς τὸ μὲν πῦρ ἄνθρωποι ῥαδίως καθορῶσιν, εἰς δὲ τὸν
ἥλιον οὐ δύνανται ἀντιβλέπειν, καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ἡλίου καταλαμπύ-
μενοι τὰ χρώματα μελάντερα ἔχουσιν, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς οὐ ἡγνῶει

1 quattuor *P* || 3 aerem — 4 fiebant *om. M* || 5 et *om. M* || 6 omnis res
Keilius res omnis *codd. et E* || 7 lumine tuo *Keilius* tuo lumine *codd. et E* |
maria *Keilius* mare *codd. et E* || 8 facimus *V* || fiat *Keilius* fit *VE* sit *MP* ||
prohibessis *Keilius* prohibesse *V* prohibe *eē P* prohibe prohibe esse *M* pro-
hibe *E* || 9 Iam | Nam *Keilius* || mare terram *P* || 10 (ut) *addidit Keilius*
dubium *MP*: *an leg.* continet: non dubium, caelum *etc. sane licentiore dicendi*
ratione? || 12 Daedalus *P* || mynoia *M* || 13 ausus est se *V* || 14 daedalum *MP* |
substinuit *MP* || 16 Gemine *P* || 18 manifestius Lucretius cum *P* || 19 quod
dicitur *M* || Quod *MP* Quamquam quod *VE Keilius* || 20 *ἡλίον τ' ἀκάμαντα*
om. MP sine lacuna || 21 credatur *MP* uideatur *VE Keilius* || 22 *anaxagorao P* ||
23 in *III P* || *Ἀπομνημονευμάτων* — p. 339, 5 *διαμῆνει ex I dedidit Keilius,*
lacuna (duodecim linearum in P) in codd.

5 Ennius | *Cf. Enniū fragm. Trag. v. 321 s. ed. Vahlen.* || 18 Lucretius |
IV, 133 || 19 Homeri versus | *II. XVIII, 484* || 22 s. Xenophon in quarto *Ἀπο-*
μνημονευμάτων | *IV, 7, 6. 7.*

δ' ὅτι καὶ τῶν ἐκ τῆς γῆς φρομένων ἀνευ μὲν τοῦ ἡλίου ἀγῆς οὐδὲν δύναται καλῶς αὔξασθαι, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς θερμαινόμενα πάντα ἀπόλλυται· φάσκων δὲ τὸν ἡλίον λίθον διάπυρον εἶναι καὶ τοῦτο ἡγνῶει, ὅτι λίθος μὲν ἐν πυρὶ ὦν οὔτε πολλὸν χρόνον ἀντέχει, ὁ δὲ ἥλιος τὸν πάντα χρόνον πάντων λαμπρότερος ὦν διαμένει. 5

Igitur si secundum exempla apud Vergilium et caelum pro aere positum intellegimus, ignem in eo interpretabimur, quod ait <A. VI, 725>: Titaniaque astra. Ea enim esse ignea per ipsum probantur, inprimis quod ait <A. VI, 797 s.>:

Ubi maximus Atlas

10

Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.

Deinde <A. IV, 351 s.>:

Me patris Anchisae quotiens humentibus umbris

Nox operit terras, quotiens astra ignea surgunt.

Item <A. III, 585>: Nam neque erant astrorum ignes; item 15 <G. I, 222>: Cnosiaque ardentis decedat stella Coronae. Item Cicero in secundo de Deorum natura sic: Quem complexa summa pars caeli, quae aetheria dicitur, et summum retinet ardorem tenuem et nulla admixtione concretum et cum aeris extremitate coniungitur. In aethere autem astra 20volvuntur, quae se et nisu suo conglobata continent et forma ipsa figuraque sua momenta sustentant. Sunt enim rotunda, quibus formis, ut ante dixisse videor, minime noceri potest. Sunt autem stellae natura flammeae, quocirca terrae, maris aquarumque reliquarum vaporibus 25aluntur iis, qui a sole ex agris tepefactis et ex aquis excitantur, quibus peraltae renovataeque stellae atque omnis aether refundunt eadem et rursus trahunt itidem, nihil

3 λίθον om. E || 6 exempla] ex^x M, quod videtur ad notissimas illas abbreviationes, quae in P quoque extant, ex^m = exemplum, ex^l = exempli, ex^a = exempla redire || coelum P || 7 intelligimus MP || 8 Tytaniaque P || 9 in primis P || 10 athlas M || 13 quotiens — 14 terras per haplographiam om. V || 14 aperit M || 16 Gnosiaque M || 17 Cf P || in 2. M ni ū P || sic] Si P || 18 aetheria] aether Cic. || summum] suum Cic. || 20 extremitate] eternitate V || 21 se E Cic. sic codd. || et] ex V || nixu P || 21 s. et forma E Cic. forma codd. || 22 sustentant M || Sunt] sut P || 24 noceri E Cic. doceri codd. || flameę P || 24 s. quodcirca M quod circa P quod contra V || 25 reliquarumque aquarum P || 26 aluntur Cjc. alantur codd. et E || his qui M || et agris M || 26 s. concitantur V || 27 omnis E Cic. omnes VP om̄s M || 28 aether refundunt Cic. aether effundunt Keilius ethere fiunt P aethere fuit M (teste Thilone, qui tamen dubitabat, utrum fuit an fiunt scriptum esset) aethere sunt: Fiunt V || et] ut M || itidem] indidem Cic.

17 Cicero in secundo de Deorum natura] II, 45. 46.

22*

ut fere intereat aut admodum paulum, quod astrorum ignis
 et aetheris flamma consumat. Ex quo venturum putant
 nostri id, de quo Panaetium addubitare dicebant, ut ad
 postremum omnis mundus ignesceret, cum humore con-
 sumpto neque terra ali posset nec remearet aer, cuius
 5 ortus aqua omni exhausta esse non posset. Itaque relin-
 qui nihil praeter ignem, quo rursus animante ac de eo
 revocatio mundi fieret idemque ornatus oriretur. Sin vero
 caelum pro igni in his versibus intellexerimus, quem eundem mun-
 10 dum et κόσμον dictum probat Varro in Cynicis, quam inscripsit
 Dolium aut Seria, sic: Mundus domus est maxima homulli,
 quam quinque altitonae fragmine zonae cingunt, per quam
 limbus pictus bis sex signis stellumicantibus altus in
 obliquo aethere lunae bigas acceptat postumi cui seplasia
 15 fetet appellatur a caelatura caelum, Graece ab ornatu
 κόσμος, Latine a puritia mundus: — si ergo caelum pro igni
 acceperimus, superest, ut in eo, quod ait <A. VI, 726>: Spiritus
 intus alit, aerem dictum praesumamus. Hic est etiam, qui nobis
 vivendi spirituum commeatum largitur. Hoc illud et Ennius appel-
 20 lavit in Annalibus:

Corpore Tartareo prognata Paluda virago,

Cui par imber et ignis spiritus et gravis terra.

Item Lucilius in XXVIII Satirarum: Hoc cum feceris cum
 ceteris reus una tradetur Lupo; non aderit: ἀρχαῖς homi-

1 aut *MP Cic.* ut *VE Keilius*, nisi *typothetae error subest* || paullulum *Cic.*
 astrorum *E Cic.* praeteritorum *MP* praetorum *V* || ignis *Cic.* ignes *codd.*, *E* et
Keilius || 2 flamma *E Cic.* flammam *codd.* (flamam *P*) || consumant *E Keilius*
 eventurum *Cic.* || 2 s. nostri putant id *Cic.* || 3 panetium *MP* || 3 s. ad extremum
Cic. || 5 neque *E Cic.* atque *codd.* || remearet *Cic.* remaneret *VMP Keilius* ||
 6 Itaque | ita *Cic.* || 7 preter *P* || quo | a quo *Cic.* || ac de eo | ac deo *Cic.*
 8 revocatio | renovatio *E Cic.* || idemque | atque idem *Cic.* || 9 in *om.* *V*
 10 cosmō *M* Cosmon *P* || probat | putant *P* || 11 Seria | Seira *V* || sic — 13 limbus
 pictus bis scripta in *M*, priori loco (olim uno tenore exarata) deleta, altero
 (voce sic supra lineam posita) per versus divisa (usque ad l. 14 seplasia fetet)
 hoc modo:

mundus domus est maxima homulli
 quam quinque altitonae fragmine zonae cingunt
 per quam limbus pictus bis sex signis
 stellumicantibus altus in obliquo aethere lunae
 bigas acceptat postumi cui seplasia fetet.

12 fragmine, *corr.* -ine *m.* *I P* || 14 se Plasia *P* || 15 coelum *P* || Grece *P*
 16 cosmō *MP* || 17 superet *M* || 18 presumamus *P* || 21 corpore *E* corpora
codd. || tartarino *Varro de l. L. VII, 37 p. 323 Sp., Fest. p. 359 M.* || Paluda
Varro l. l. et M, ut Thiloni videbatur palude VP || 23 satyrarum *MP* || cum ante
 ceteris *om.* *M* || 24 ceteris *P* || ἀρχαῖς cum lacuna *om.* *M* ἀρχαῖς *PE* αρχαῖς,
supraser. dandi casus *V.*

10 Varro in Cynicis | *Cf. ed. Bip. I p. 270* || 19 Ennius in Annalibus | *Cf. Ennii
 fragm. Ann. v. 510 s. ed. Vahlen.* || 23 Lucilius | *l. l. XXVIII, 2—8 ed. L. Mueller.*

nem et στοιχείοις simul privabitur. Igni cum et aqua interdixerit, duo habet στοιχεῖα. Adfuerit anima et corpore, γῆ corpus, anima est πνεῦμα. Posterioribus στοιχείοις, si id maluerit, privabit tamen. Et Cicero in eo libro, quo supra: Principio enim terra, sita in media parte mundi, circum- 5
fusa undique est hac animabili spirabilique natura, cui nomen est aer. Sed, ut Vergilius in versibus superioribus <E. VI, 32>: terrarumque animaeque, cum significaret aerem, ergo in his quoque versibus spiritum pro aere accipimus quattuor 10
elementorum facta descriptione. Ad quam imaginem Varro mundo ovum comparavit in Logistorico, qui inscribitur Tubero de origine humana, sic dicens: Caelum ut testa, item vitellum ut terra, inter illa duo humor quasi ἰκμάς inclusus aer, in quo calor. In eodem etiam libro Varro interpretatur, vitellum appellatum, quia generet vitalia. Nam et quod ait Vergilius <A. I, 58 s.>: 15

Ni faciat, maria ac terras caelumque profundum

Quippe ferant rapidi secum verrantque per auras, — non, ut Asper putat, mundum in tres partes divisit. Nam pro aere venti hic extrinsecus accipiuntur. Ad quod argumentum colle- 20
gimus Ennii exemplum de Annalium tertio:

Et densis aquila pennis obnixa volabat

Vento, quem perhibent Graium genus aera lingua.

1 et στοιχείοις *E Keilius* et stoechiis *MP* et stoechiisque *V* || priuabitur et igni *M* privabit eum igni *E* || cum *om.* *E* || 2 στοιχεῖα *E Keilius* stoechia *codd.* (stęchia *P*) || γῆ *Duebnerus XHP om. M* cum lacuna Tum *V* || 3 πνεῦμα *om. M* πνεῦμα *V* || στοιχεῖοις *E Keilius* stoechiis *codd.* (stęchiis *P*) || 4 priuabit. Tamen et *M* || Haec sic disposuit *L. Muellerus Lucil. fragm. p. 97*:

‘Hoc cum feceris

Cum ceteris reus una tradetur Lupo.’ —

‘Non aderit.’ — Ἀρχαῖς hominem et στοιχεῖοις simul

Privabit; igni cum et aqua interdixerit,

Duo habet στοιχεῖα. — ‘Ad superat (vel superest) anima et corpore.

Γῆ corpus, animast πνεῦμα.’ — ‘Posterioribus

Στοιχείοις, si id maluerit, privabit tamen.’

Cf. eiusdem horum versuum enarrationem l. l. p. 255 || 5 enim | eum *V* || 6 hac | hoc *V* || animabili *Cic. codd. E* animali *Keilius* || natura *om. V* || 7 numen *P* || 8 terrarum *P* || 9 ego *V* || quattuor *P* || 10 descriptio *VP* || 11 comperavit *M* || 12 ducens *M* || Coelum *P* || et testa *MP* || 13 ἰκμάς, in marg. l. ἰγῆς proles Vitellum quaf *V* ilcinus *E om. MP* || inclusus | intus clusus, *suprascr. tῆ* (inter?) *M* clusus *V* || 14 interpraetatur *M* || 15 quia | qu *P*, quod semper in *P* pro quia scriptum est, cum quod ita brevietur q || 18 tris *V* || 19 hinc *P* || accipiunt *P* || 19 s. colligimus *VMP* || 20 Enni *P* || annali in *P* annali 3. *M* || 21 aquila in *Keilius* || pennis | primis *V* pinnis *EP Keilius*.

4 Cicero | *de nat. Deor. II, 36* || 10 s. Varro in Logistorico qui inscribitur Tubero | *Cf. ed. Bip. I p. 318* || 14 In eodem etiam libro Varro | *Cf. ib. I p. 318* || 20 Enni de Annalium tertio | *Cf. Ennii fragm. Ann. v. 149 s. ed. Vahlen*.

Item cum ait Vergilius <A. I, 279 s.>:

Quin aspera Iuno,

Quae mare nunc terrasque metu caelumque fatigat,
nec hic trium tantummodo elementorum intellegenda auctoritas.
5 Nam Iunonis nomen in significatōne positum est aeris et exemplo
superiore Ciceronis, quo eam Iovi iunctam, ut aerem aetheri vicinum,
declaravit. Item Homeri versus eundem referunt intellectum, cum
Iuppiter castigans ait:

10 Ἴη οὐ μέμνη, ὅτε τ' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῦν
Ἄκμουας ἦρα δύω, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλα
Χρύσεον, ἄρρηκτον, σὺ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλησιν
'Ἐκρέμω.

Haec Iuppiter Iunoni dixit comminatus. Quae autem possunt
Iunonis videri suspendia, nisi librati aeris elementa? Quae sunt
15 pedibus demissa pondera, nisi terra marique iacentia? Quisve
aureus laqueus, nisi igneus? Quid enim? Si nomen Iunonis Graece
pronunties saepius, nonne iteratum incidit? Quin immo consequitur
nomen aeris, id est ut incipiat ἦρα atque identidem revoluta fiat
aer. Sic etiam apud Homerum, ubi Dii armis disceptant, Iuno
20 Diana eadem sit quae luna, et luna confusa aeris densitate con-
suerit pati obscuritatem. Quamquam eandem Lunam sive Dianam
et eandem Iunonem videri sibi dicat Cicero in secundo de Deorum
natura sic: Luna a lucendo nominata, eadem Lucina. Itaque
ut apud Graecos Dianam eamque Luciferam, sic apud nos
25 Iunonem Lucinam in pariendo invocant, quae eadem Diana
omnivaga dicitur, non a venando, sed quod semper vagatur
tamquam venantibus, Diana dicta, quia noctu quasi diem
effecerit. Adhibetur autem ad partus, quod maturescunt

4 intelligenda *MP* || autoritas *P* || 6 eam| ei *VMP* || uicinam *P*
9—12 *Graeca ex E dedit Keilius, lacuna in codd. (trium linearum in M, duarum in P)* || 14 librati — 15 nisi *om. M per haplographiam* || 15 terra| terrae *VPE* || iacentia *om. M* || Quisque *V* || 16 aureus *E* aerius *codd.* | laqueus *E* liquens *codd.* || Iunonis nomen *M* || grece *MP* || 17 quinimo *VE*, ut videtur || 18 ἦρα *P* || fiat| sit *V* || 20 et luna *om. V* || 21 quamquam *VE* eadem, utroque loco *V* || 22 videri sibi *Keilius* uiderit sibi *M* uiderit ubi *V* uiderit ibi *P* uideri ibi *E* || in ἴ *P* in .2. *M* || 23 nominata sit: eadem est enim Lucina *Cic.* || 24 *Grecos P* || apud nostros *Cic.* || 25 Iunonem| a Iunone *M* 26 uenendo, *corr. -ando m. I P* || 26 s. sed quod semper vagatur tamquam venantibus| sed quod in septem numeratur tamquam vagantibus *Cic.* || 27 tanquam *PVE* || venantibus *editores praeter Keilium* || 28 efficeret *Cic.* || quod si maturescunt *Cic.* quod maturescunt *E, om. codd.*

6 Ciceronis| *Cf. p. 339, 20* || 7 Homeri versus| *Il. XV, 18—21* || 19 apud Homerum| *Cf. Il. XX, 70 s.* || 22 s. Cicero in secundo de Deorum natura| *II, 27.*

aut septem nonnumquam aut plerumque novem lunae cur-
sibus, qui quia mensa spatia conficiunt, menses nominati.
Varro etiam in Logistorico, quem inscripsit Messalla de valetudine,
ait: Antiquos agrestes venandi peritos, cum plurimum in
silvis agerent, quod veluti Diana duce ad investigandas 5
feras solas et devias silvas peterent, Devianam appellasse
Deam, mox Dianam, quod intellexerent, eandem esse, quae
diem nascentibus daret. — Plane trinam esse mundi originem
et Lucretius confitetur dicens:

Principio maria ac terras caelumque tuere, 10

Quorum naturam triplicem, tria corpora, Memmi,

Tres species tam dissimiles, tria talia texta,

et alio loco:

Omnia personitus arcet, terram, mare, caelum.

Afranius etiam in Augure: 15

Modo postquam adripuit rabies hunc nostrum augurem,

Mare, caelum, terram ruere ac tremere diceres.

Consentit et Pherecydes, sed diversa adfert elementa: Ζῆνα inquit
καὶ Χθόνα καὶ Κρόνον, ignem ac terram et tempus significans, et
esse aethera, qui regat, terram, quae regatur, tempus, in quo 20
universa pars moderetur. — Sunt qui binis principiis mundum
discriminent. Nam Xenophanes Colophonius terram et aquam pro-
didit: quamquam haec antea ab Homero tractata sit opinio: 'Ἄλλ'
ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. Consentit in numero
Euripides, sed speciem discriminat. Terram enim et aerem inducit 25

1 nonnumquam *VE*, om. *P* || 2 spatia *M* || nominantur *Cic.* || 3 Messalla *P* ||
5 syluis *P* || 6 syluas *P* || paterent *V* || 7 intelligerent *MP* || 11 Memini *P* ||
12 tres | tris *VE* || pecies *M* spectes *V* || tam | data *V* || 14 per sonitus *P* ||
15 Afranius *P* || 16 Modo — augurem om. *M* || 17 coelum *P* || ruer' *P* || 18 Phere-
cydes *M* ferecydes *P* || affert *MP* || Ζῆνα om. *MP* cum lacuna || inquit om. *P*
cum lacuna || 19 καὶ Χθόνα καὶ Κρόνον om. *MP* cum lacuna || Χθόνα *V* || ac
terram | et terram *VE* Keilius || ac tempus *P* || 23 quanquam *VE* || et
haec *M* || haec antea om. *V* || tractata *E* tracta *codd.* Fortasse haec etiam
ab Homero tracta Keilius || 'Ἄλλ' — 24 γένοισθε ex *E* dedit Keilius, om. *codd.*
(cum lacuna *M*, unius et sem. lineae *P*) || 25 speciem | spēm *M* || aerem | aetherem
Wilamowitzius.

3 Varro in Logistorico, quem inscripsit Messalla de valetudine | Cf. ed. Bip.
I p. 323 || 9 Lucretius | *V*, 92-94 || 13 alio loco | Cf. Ennii ann. rel. 532
ed. Vahlen. Serr. comm. in Verg. Aen. *I*, 31, qui Ennium recte laudat ||
15 Afranius in Augure | Com. Lat. rel. ed. Ribb. (ed. *II*) p. 166, cf. Schneidewin.
mus. Rhen. *IV*, 116 || 18 Pherecydes | Cf. Diog. Laert. *I*, 119 || 22 Xenophanes
Colophonius | Cf. Eleaticorum philosophorum fragm. ed. Mullach. nr. 9 s. ||
23 ab Homero | *II*, *VII*, 99 || 25 Euripides | Cf. A. Nauckii Trag. Graec. fragm.
ed. *II* p. 426.

principia rerum esse in Antiopa *. Et Varro in Logistorico, qui inscribitur Curio de Deorum cultu: Cognomenta magnorum Deorum. Tres arae sunt in circo medio ad columnas, in quibus stant signa: in una inscriptum DIIS MAGNIS, altera 5 DIIS POTENTIBVS, tertia DIIS TERRAE ET CAELO. In haec duo divisus mundus. Item duo initiales, unde omnia et omnes orti, et hi Dii magni appellati in Samothrace. — Sunt qui singulis elementis principia adsignaverunt: Parmenides Eleates terram, Hippasus Metapontinus et Heraclitus Ephesius, qui 10 σκοτεινός appellatur, ignem, Anaximenes Lampsacenus, qui primus existimatur physica induxisse, aerem, Thales Milesius, magister eius, aquam. Hanc quidem Thaletis opinionem ab Hesiodo putant manare, qui dixerit: ἦτοι μὲν πρότιστα Χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα. Nam Zenon Citieus sic interpretatur, aquam Χάος appellatam ἀπὸ 15 τοῦ χέεσθαι, quamquam eandem opinionem ab Homero possimus intellegere, quod ait: Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν, quod Vergilius quoque imitatus ait <G. IV, 382>: Oceanumque patrem rerum Nymphasque sorores.

42. CAUCASEASQVE REFERT VOLVCRES FVRTVMQVE PROMETHEI.

20 Prometheus opera sua et fictos et animatos homines cum videret ignis egere, qui solis in lumine diem Diis operabatur, ferula interceptum in terras deferebat. Furem Iuppiter insequabatur, sed ille,

1 esse rerum *M* || in Antiopa] *Post haec lacuna unius lineae in MP. Verba ὁρᾷς τὸν ὄψοῦ τόνδ' ἔπειρον ἀλθῆρα* etc. (cf. p. 333, 2) excidisse censuit Schneidevinius, de versu per Sextum Empiricum p. 539, 15 servato: *Ἀλθῆρα καὶ Γαίαν πάντων γενέτειραν ἐλίδω* (Trag. Graec. fragm. rec. A. Nauck. ed. II p. 686) cum Wagnero cogitat Wilamowitzius; ad Chryssippi locum (Trag. Graec. fragm. rec. A. Nauck. ed. II p. 633) nos dubitanter delegat Nauckius l. l. p. 426 || 2 curia *M* || Deorum om. *M* || 3 Tris *V* || are *M* a re *V* || 4 in altera *VE* || 5 in tertia *VE* || diis om. *P* || caelo, m. I corr. caelo *P* || 7 hii *M* || Samothrace *M* Samothrace *P* || 8 assignauerunt *MP* || Parmenades *V* || 10 scotinos *codd.* || appellatus *V* appella4 *P* || Anaxamenes *VP* || 11 phisica *M* || Tales *P* || 12 Thaletis *P* || 13 ἦτοι — ἔπειτα om. *M* cum lacuna προίσις προϊσταχας reliquis om. *P* || γένετ' γένετο *V* || ἔπειτα *V* || 14 Cytieus *M* Citaeus *V* || interpretatur *P* || χάος om. *M* cum lacuna || 14 s. ἐπὶ τοῦ χέεσθαι om. *M* cum lacuna || 15 χειρα *P* quamquam *VE* || eadem *V* || ab Homero om. *P* || possimus possumus *VE* || 16 intelligere *MP* || Ὠκεανόν τε — Τηθύν om. *MP* cum lacuna (unius lineae *P*) || γεννησεν *V* || 17 imitatus : ait *P* || oceanumque *M* || 19 Caucasas *V* || 21 solus *P* || 21 s. interceptum *P* || 22 in terras] in terram *VE* Keilius] referebat *M* || sequebatur *VM*.

1 s. Varro in Logistorico, qui inscribitur Curio de Deorum cultu] *Cf. ed. Bip. I p. 234* || 8 s. Parmenides Eleates] *Cf. Diog. Laert. IX, 23* || 9 Hippasus Metapontinus] *Cf. Diog. Laert. VIII, 84* || Heraclitus Ephesius] *Cf. Diog. Laert. IX, 7* || 10 Anaximenes Lampsacenus] *Cf. philos. Graec. fragm. ed. Mullach. p. 241 s.* || 11 Thales Milesius] *Cf. Bruckeri hist. crit. philos. I p. 457 s.* || 12 ab Hesiodo] *Theog. v. 116* || 14 Zenon Citieus] *Cf. Diog. Laert. IX, 29* || 15 ab Homero] *Il. XIV, 201.*

qui non posset subterfugere, in silicem ferulam adlisis eique ignem commendavit. Id aegre ferens Iuppiter in monte Caucaso eum lamnis patibulo adfixit et adhibuit vulturem, qui cor eius exederet. Hunc quidem vulturem Hercules interemit, Prometheum tamen liberare, ne offenderet patrem, timuit. Sed postea Prometheus Iovem a concubitu deterruit pronuntians, quod ex his nasceretur, qui ipsis Diis fortior futurus esset. Ob hoc beneficium Iuppiter eum solvit. Ne tamen in punitus esset, coronam et anulum gestanda ei tradidit, ut neque in anulo saxi aut ferri memoria deesset et in corona vinculorum forma remaneret.

10

43. HIS ADIVNGIT HYLAN. Argonautae Colchos migrantes cum aequatum descendissent, Hylas, Thiodamantis filius, qui in deliciis Herculis ibat, ad fontem venit et adamatus a Nymphis immersus est. Ea propter Hercules sequi Argonautas noluit, quod indiligentes custodiendo comiti suo fuissent.

15

48. PROETIDES IMPLERVNT. Proeti filiae regis Argivorum. Hesiodus docet, ex Proeto et Sthenoboea Amphidamantis natas * Has, quod Iunonis contempserant numen, insania exterritas, quae crederent se boves factas, patriam Argos reliquisse, postea a Melampode, Amythaonis filio, sanatas ita uti *

20

61. TVM CANIT HESPERIDVM MIRATAM MALA PVELLAM. Atalantam, Schoenei filiam, virginem velocissimam multi petebant. Praescriptum est a patre, ut is haberet, qui cursu superasset, et victus interiret. Tunc indignata Venus, esse aliquam, quae foedera ipsius nesciret, hortata est Hippomenem, ut eam peteret uxorem, deditque tria mala aurea, lecta de arbore, quam Hesperides trans Oceanum servabant. Cum his malis cursum Hippomenes intendit

25

1 subterfugere] ferfugere *P* perfugere *VME Keilius* || adlisis *VE Keilius* allisit *P* illisit *M*, nescio an recte || 2 eum *om. P* || 3 lamnis *E Keilius* || affixit *MP* || vulturem adhibuit *M* || 4 tamen *om. V* || 5 ostenderet *V* || 8 in punitus *PVE* || anulum *M* || 9 traddidit *P* || 10 retineret *V* || 11 Hylam *M* Hylā *P* || 12 aequatum] aquam *M* || Hylas quod Thiodamantis *MP*. Videtur illo quod eius quae proxima linea sequitur vocis qui praereptio contineri delitiis *MP* || 13 ibat] erat *E Keilius* || et *om. V* || immersus *PVE* || 14 quod] quasi *MP* || 16 proetides *P* || implervnt *om. PVE* || Preti *P* || regis Argivorum filiae *VE Keilius* || 17 Protheo *V* Proeto *P* || sthenoboea *M* Stenoboea *VP* || Amphidamantis] Aphidantis *Schneidewinus*, *conl. Apollod. III, 9, 1* || natas *] Lacunam duarum linearum dimidiatarum post natas habet *P* || 18 quae] An leg. qua? || 19 s. a Melampode sanatas, sanatas *del. m. I P* || 20 filio *om. M* ita uti *MP* ita tu *V* ita ait *E Keilius*. Lacunam post ait indicavit *Keilius* || 21 s. atalantē *M* Atlantem *V* || 22 schinei *M* schenei *P* || 23 prescriptum *P* superaret *P* || et] An leg. at? || 24 federa *P* || 25 Hippomenem] Ubique y pro i pos. *MP* || 26 arborē, *corr. -re m. I P* || 27 oceanon *V*.

et ita, ut erat a Venere demonstratum, in latus unum abiecit, longius item aliud et prope finem tertium. Haec dum virgo colligere desiderat universa, victa tradita est uxor Hippomeni. Sed cum impatientius virginitatem eius Hippomenes voluisset eripere, 5 secesserunt in lucum Matris Deum ibique demutati sunt in leones.

74. QVID LOQVAR AVT SCYLLAM NISI. Nisi, regis Megarensium, crinem habentis aureum eundemque fatalem, urbem Minos, rex Cretensium, impugnabat. Sed Scylla, Nisi filia, pulchrum Minoem e muris prospectavit et adamavit et dormientis crinem patris am- 10 putavit et hosti detulit, petens praemium nuptias. At ille parricidam refragatus uxorem obsidium solvit, quoniam hostem aequae manibus filiae perditum videbat. Sed Nisus ubi facinus cognovit, filiam necaturus persequeretur ac Diis miserantibus, ne et ille faceret parricidium, demutati sunt in aves, Scylla in Cirim, ut 15 facinus etiam nomine declararet.

74 s. QVAM FAMA SECVTA EST CANDIDA SVCCINCTAM LATRANTIBVS INGVINA MONSTRIS. Phorci et Crataeidis filia Scylla Tritonem habebat amatorem, postea Neptunum paravit. Ea contumelia Triton exacerbat a Circe venena accepit, quibus illa callebat, et mare 20 infecit, per quod Scylla ad Neptunum frequentabat. Ergo fraudis ignara ubi mare ingressa est Scylla, demutata est, tenus inguina, ut canibus sex succincta, reliqua delphinus esset: pars sola hominem retinuit, quae super aqua fuit.

78. AVT VT MVTATOS TEREI NARRAVERIT ARTVS. Pandionis, 25 regis Athenarum, filiam Procnen Tereus, rex Thracum, accepit uxorem et ex ea filium Ityn generavit. Postea cum forte Athenas isset et aliam Pandionis filiam, Philomelam, virginem speciosam vidisset, ementitus Procnen interisse Philomelam uxorem accepit eique corruptae linguam amputavit, ne quo modo scelus permaneret ad 30 Procnen, et in abditis regni sui eam ablegavit. Sed illa in veste

3 uicta uxor tradita est Hippomeni P || 5 lucum E Keilius locum codd. 6 Nysi, y pro i, sic ubique M || 7 s. fatalem Minos rex Cretensium urbem, corr. m. I P || 8 Nisi F. P || Minoa P || 9 s. et amputavit et V || 10 hosti] hoc P om. M || dettulit P || premium P || 12 iubebat V || 13 dis P || 14 parricidium P permutati in aues sunt M || cyrim MP || 15 etiam] et in M, etiam in J, fortasse recte || 17 Crataeidis M Crataeidis P Crataeidis V || Tritonem P 18 Neptunum P || paravit] An leg. praetulit? || 19 accepit P || 20 per] et V quod corr. m. I P || 22 homine M || 23 aquam E Keilius || 25 Procne MP Thereus P || thracum M || accepit P || 26 ytim M || esset V || 27 speciosam] sponsam V, procul dubio abbreviatione spiosam male intellecta || 28 Procnen P interiisse M || accepit P || 29 linguam P || quo] quoquo P || scelus om. V || permaneret] perueniret M || 30 Procnen MP || et ut in VM An leg. et tum in? eam om. V || ablegavit E Keilius ablegauerat codd.

descripsit facinora Terei et sic sorori declaravit. Tum Procne filium communem Ityn per membra laceratum Tereo praebuit epulandum. Confessa deinde, quod fecisset, cum sorore effugit. Tereus vindex persequebatur, sed omnes demutati sunt in aves, Procne in lusciniam, Philomela in hirundinem, Tereus in upupam. 5

82. OMNIA QVAE EVROTAS. Eurotas amnis, ut ait Callimachus, in flumina serpit per Laconum fines. Fontes agit ex monte Maenali, confunditur Alpheo rursusque discedit. Ripae eius lauro opacantur, quas ait Apollinis edidisse voces, cum eodem loco carmina referret. 'Beatum' dixit ob potentatum Laconum. 10

VII, 61. POPVLVS ALCIDAE. Alcides Hercules ab Alcaeo monte sive ἀπό τῆς ἀλκῆς, id est fortitudine. Pindarus initio Alciden nominatum, postea Herculem dicit ab Ἥρα, quam Iunonem dicimus, quod eius imperiis opinionem famamque virtutis sit consecutus. In huius tutela populus, Liberi vites, Veneris autem myrtus. Physici 15 Herculem tempus dicunt interpretantes ideoque populum ei assignari ἀλληγορικῶς, ut, quia bicolor sit, partes temporis accipere possimus, id est noctis atque diei.

VIII, 27. GRYPHES. Ferae, quae habent capita aquilae, cetera membra leonis, cum alis ingentis magnitudinis, in tutela Apollinis. 20

31. MAENALIOS. Pastorales a Maenalo, monte Arcadiae, quae regio plurima pascua habet.

56. (ARION). Arion Methymnaeus citharoedus, cum in piratas incurrisset, impetravit, ut sub eodem habitu, quo in scaenam prodire adsuesset, canere ei liceret. Qui cum cantu delphinos eliciisset 25 et in mare se praecipitavisset, exceptus ab ipsis perlatus in terram est.

1 Terei | Thesei *P* || tunc *MP* || 2 comunem *M* || Itym *MP* || 3 aufugit *M* || 5 hyrundinem *M* || 6 que *P* || 7 finis *VP* || fontis *V* || 7 s. Maenalo *Keilius*, cf. *lin.* 21 maenali (menalio *MP*) *codd.* || 8 Alpheoi *P* || 10 Laconum | *Post hoc duarum linearum lacuna in M* || 11 Populum *V* || Alcydae *MP* Alcydes *M* alceo *MP* || monte *codd.* avo *E Keilius*, qui haec ex Pomponio Sabino adfert: Alcides dicitur Hercules aut ab viro Alcaeo Amphitryonis patre aut a colle Alceo qui est in agro Thebano || 12 ἀπο τῆς ἀλκῆς *M* a potis alcis *P* || in initio *V* || 12 s. nominatum Alciden *P* || Alcyden *M* || dicit *om.* *P* || Hera *MP* || 15 in Veneris *PVE* || phisici *MP* || 16 tempus *om.* *P* || ei] eius *MP* || 16 s. assignari *MP* || 17 allegoricos *MP* || 18 possimus *ME* possumus *VP* || atque] et *P* || 19 Gripes *M* Gripes *P* || 21 Menalios *MP* || Menalo *P* || Archadiae *M* || 23 (ARION) lemma *supplevi* || Arion *P* || Metymneus *P* Methymnaeus *M* || cytharodus *MP* || pyratas *MP* || 24 in scaenam *M* in scenam *VE* in scena *P* 25 assuesset *M* || delphines *P* || 26 in mari *M* || precipitavisset *P* || perlatus] perlitus *V*.

6 Callimachus | Cf. *Callimachi opp. ed. Schneider. II p. 328* || 12 Pindarus | Cf. *Pindari opera ed. Hartung. IV p. 265, nr. 108.*

IX, 13. CHAONIAS. Quoniam columbae in Chaonia, regione Epiri, in quercus arbore sedisse dicuntur et humana voce dedisse responsa et ita bonum augurium erat, si corvus dextra, cornix sinistra volaret, ut Cicero divinarum: Quorum a dextra corvus, 5 a sinistra cornix. facit augurium.

47. DIONAEI CAESARIS. Sive eadem Venus sive mater Veneris est: divum Iulium significat, cuius capiti in statua stella addita est.

X, 1. ARETHVSA. Fons in Sicilia, a quo Musas videtur cognominare, quoniam Bucolica carmen Siculum, vel quia amoris causa 10 Alpheus, Pisae fluvius, per mare defluens in eam convenit.

18. ADONIS. (Ut) Hesiodus ait, Phoenicis et Alpheisiboeae; Agenoris Thiantis, qui Histriam Arabiamque tenuit imperio, ut Antimachus ait, regnavit in Cypro; ut Philostephanus libro, quo quaestiones poeticas reddidit, ex Iove sine ullius feminae accubitu 15 procreatus. Hunc venandi studiosum fuisse et ab apro interisse, atque ita plurimis cognitum. Pastorem non invenimus fuisse, sed amatoriam fictam Veneris induxit historiam.

50. CHALCIDICO. Euphorion elegiarum scriptor Chalcidensis fuit, cuius in scribendo secutus colorem videtur Cornelius Gallus.

20 62. HAMADRYADES. Nymphae, quae pariter cum arboribus et crescere et decrescere traduntur.

Praedivisione, quam Graeci *προδιαίρεσιν* vocant, quid quoque libro praecipiat, significat. Hoc enim rationem arborum cultibus agrestibus necessariam ex siderum observatione relaturum se pro-

2 Epyri *P* || in quercus arbores *codd.* in quercu arbore *E Keilius* || dedisset *V* || 6 Dionei *M* || mater | mir *M* || 8 in Sicilia *om.* *V* || 9 buccolica *MP* uel quia *VMP* vel quoniam *E Keilius* || 10 Alphius *V* || fluvius | Fl. *P* || 11 (Ut) *addidit Keilius*; *fortasse et alterum Adonis lacuna haustum* || ait *om.* *V* Phenicis *P* Phenicis *M* || Alpheisiboeae *P* || 12 Thiantis *Stollius cont. Apollod. III, 14, 4* hoantis *codd.* Thoantis *E* || Hystriam *P* || 13 Anthimachus *P* || regnavit in Cypro ut et Philostephanus libro *M* || in *om.* *VPE Keilius* || 14 quaestiones *P* sine *om.* *P* || feminae | femine *P* stamine *V* || concubitu *P* || 15 procreatum *VMP.* *Legendum fortasse:* ut et Philostephanus libro — reddidit; ex Iove sine — procreatum hunc venandi etc. || interiisse *M* || 17 amator iam *M* || 18 Chalcidico *M* || calcidensis *MP* || 19 Cornelius | Cor *P* || 20 amadryades *MP* 20 s. et crescere] et *om.* *M* || 21 traduntur] dicuntur *τέλος* Buccolicē *M* || 22 *In codd. praemissa:* Val: probus super Georgiē Vergil~ *M* *FINIS (col. nigr.)* Commentariolum in Georgica (*col. rubr.*) *P* GEORGICA *V* || Pre diuisione *M* || *προδιαίρεσιν E* prodieheresim *M* pro Dieresim *V* prodieherē^{si} (si *m. II*) *P* 23 cultis *MP om.* *V* || 24 necessaria *V* || syderum *P* || relaturum *om.* *M.*

4 Cicero divinarum] *Cf. Cic. de Divin. I, 39, 85:* Quid augur cur a dextra corvus, a sinistra cornix faciat ratum? || 11 Hesiodus] *Cf. Apollod. III, 14, 4* || 13 Antimachus] *Cf. Antimachi fragm. CXVII p. 107 ed. Stoll.* || Philostephanus] *Cf. Muelléri fragm. hist. Graec. III p. 31.*

misit, secundo demonstraturum, quemadmodum vitibus ulmi maritentur et quae cum his olearum cura agi debeat, tertio pecorum armentorumque rationem, quarto apium indicaturum. Dicturus autem de arvis ait <G. I, 1s.>: Quid faciat laetas segetes, quo sidere terram Vertere Maecenas; de arboribus et vineis 5 <G. I, 2s.>: Ulmisque adiungere vites Conveniat; de pecoribus et armentis <G. I, 3s.>: Quae cura boum, qui cultus habendo Sit pecori; de apibus <G. I, 4>: Apibus quanta experientia parcis.

Georg. I, 5—7. VOS, O CLARISSIMA MVNDI LVMINA, LABENTEM 10 CAELO QVAE DVCTIS ANNUM, LIBER ET ALMA CERES. Hoc loco vult intellegi Lunam Cererem, a creando dictam, quia maturet fruges, Solem Liberum, quia libere pervagetur per aera, vel quia eius fulgor aliorum siderum lumina praestringat, vel quia maturet vineas. 15

7 s. VESTROQVE IN MVNERE TELLVS CHAONIAM PINGVI GLANDEM MVTAVIT ARISTA. Chaonia dicta est a Chaonia, regione Epiri, in qua Dodonaei Iovis est oraculum a loco dictum Dodone eius regionis. Itaque columbas etiam existimatur ab ea regione Chaonias dictas et in hoc oraculo fuisse vocales et responsa dedisse consulentibus. 20 Traditur etiam quercus arbor subiecta tutelae Dodonaei Iovis fuisse aequae vocalis, ut columbae, et responsa dedisse ad idem oraculum, quod testatur Vergilius dicens <G. II, 16>: Atque habitae Graiis oracula quercus. Unde dici Chaoniam glandem ipse declarat, cum dicit <G. II, 67>: Chaonisque patris glandes. Appellata 25 est autem ea regio ab Heleno Chaonia, ut ipse testatur <A. III, 355>: Chaoniamque omnem Troiano a Chaone dixit.

9. POCVLAQVE INVENTIS ACHELOIA MISCVIT VVIS. Aetolus pastor Staphylus, cum Oenei capellas in pabulum deduceret, notavit unam praecipue secedentem a grege, laetioem(que) ceteris reci- 30

4 autem *M* cum *VP* quidem *E* || aruis aruis, *priore m. I del. P* || 5 Maecenas *MP* || 8 quanta sit experientia *V* || 11 loco *E* loci *codd.* *An leg.* Hoc loco lumina? || 12 intelligi *MP* || 13 liber evagetur *Gaudentius, cf. Scholia Bern. p. 844 ed. meae, pro quibus libere vagetur scripsi, cont. Schol. Bern. l. l. ad G. I, 7*; Liber, quia libere commoveat || 14 syderum *P* || prestringat *P* perstringat *V* || 16 *Fortasse* Vestro quia munere *Keilius* || 17 Epyri *P* || 18 Dodonei *MP* || Dodone *VPE* Dodonae *M* Dodona *Keilius* || 19 existimatur] existimat *codd. et E, cf. p. 350, 15* || 21 s. tutelae Iovis fuisse aequae vocalis ut Dodonae (Dodone] *P* Dodone *VM et E*) et responsa *Keilius cum codd. addita coniectura*: tutelae Iovis fuisse Dodonae aequae vocalis ut columbae et responsa, *quam sumus fere amplexi* || 22 ad] apud *E* || idem] identidem *V* || 23 graiis *MP* || 25 Chaonisque] chaoniis *M* || 26 eleno *M Fort. leg.*: a Chaone Troiano Chaonia || 28 Aetholus *MP Cf. Apulei. de orthogr. p. 6 Os. Schol. Leid. p. 267 Suringar.* || 29 Staphilus *MP* || ene] *P* || 30 praecipue *P* || laetioem (que)] laetioem *codd. et E* || ceteris *P*.

pientem se serius in praesepia. Cuius rei ut causam cognosceret, secutus est eam clam et in remota stirpe animadvertit uvam edentem, pomum iis temporibus incognitum, et sustulit regique pertulit Oeneo, qui expresso humore delectatus, cum eum vetustate
5 cognosceret mitescere, Libero patri posuit excepto a se hospitio. Cuius rei cultum cum demonstraret Liber, ut perpetua inventorum esset gloria, constituit, ut ab Oeneo οἶνος appellaretur vinum, a Staphylo uva σταφυλή. Achelous est autem flumen Aetoliae. Ita quantum ad Acheloum pertinet, aqua intellegi poterit, quem ideo
10 potissimum nominavit, quod primus in Graeciam videtur fluxisse. Uva autem significat vinum.

10. ET VOS, AGRESTVM PRAESENTIA NVMINA FAVNI. Eundem Pana, eundem Inuum, eundem Faunum quidam interpretantur, quod ei in Italia quidam annum sacrum celebrant, quidam menstruum.
15 Existimatur autem fuisse Faunus rex Aboriginum, qui cives suos mitiorem vitam docuerit ritu ferarum viventes, et primus loca certis numinibus et aedificia quaedam lucosque sacraverit, a quo et fana sunt dicta. Ipse autem receptus in Deorum numerum creditur. Itaque etiam oraculum eius in Albunea, Laurentinorum silva, est.
20 Plures autem existimantur esse et praesentes idcirco, quod rusticis persuasum est incolentibus eam partem Italiae, quae suburbana est, saepe eos in agris conspici.

11. DRYADESQVE PVELLAE. 'Dryadas puellas' dicit, quas alii Hamadryadas vocant, et eas cum quercu nasci et simul interire,
25 sed diuturnas esse, et inde Hamadryadas dictas. Quercus enim Graece appellatur δρῦς, ἄμα significat simul.

12. TVQVE O, CVI PRIMA FREMENTEM FVDIT EQVVM MAGNO TELLVS PERCVSSA TRIDENTI, NEPTVNE. Campi in Thessalia sunt Petraei, in quibus locus, Petra nomine, percussus tridente Neptuni
30 emisit equum, qui Scyphios vocatur. Romani autem Neptunum

2 remota] re mosta V || 3 edentem] adeuntem V || eis MP || substulit MP || 4 Oeneo E Inacho VP Inaco M || 5 agnosceret M || posuit] An leg. proposuit? || 7 οἶνος E οἶνον V oenon P aenon M || 8 staphilo M || staphile M Staphyle P Staphyle V || autem est M || flumen] Fl. P || etholie P etholiae M || 9 intelligi MP || 10 Graeciam P || 11 significavit MP || 14 Italiā P || annum P || 15 Aboriginum MP || ab originum qui cives submitiorem V || suos] sub, corr. suos m. I P || 17 numinibus Keilius nominibus codd. et E || fama V || 18 ipse P || numerum deorum M || Ipse — creditur om. V || 19 etiam] et E Keilius || sylva P || 20 et] etiam VP || 23 aliis V || 24 amadryadas P amadriadas M || 25 sed — dictas om. V || diuturnas] An leg. divinas? || amadryadas MP || 26 grece MP appellatur om. M || δρῦς ἄμα M Drys: hama P || significat om. V || 28 tridenti VMP tridente E || Neptune, superscr. o P Neptuni V || Tesalia P || 29 petrei MP || nomine Petra M || tridenti V || 30 emisit E emisit VMP || vocatur] An leg. vocatus?

equestrem vocant, Graeci *ἵππικὸν Ποσειδῶνα*, quod existimatur princeps originis equorum, et idcirco etiam poetae tradunt ab eo donatum Adrasto equum Ariona et Iunoni Xanthum et Cyllaron, quos illa dederit Castori et Polluci. Sed harum fabularum et opinionis huius initium est natura. Nam quia animalium materia liquore constat et ea praecipue effusa in studium est generationis naturae equestris, adeo ut equas certum sit plerumque e vento concipere, animalium seminis, hoc est liquoris universi Deus existimatur Neptunus, equorum eo magis, quod planities eis conveniens sit, quae aquis accidit.

14. ET CVLTOR NEMORVM, CVI PINGVIA CEAE TERCENTVM NIVEI TONDENT DVMETA IVVENCII. Insula est Cea in Aegaeo mari, in qua sunt urbes quattuor, Iulis, Carthaea, Poecessa, Coressos. Ibi existimatur pestilentia fuisse pecorum et armentorum gravis propter interitum Actaeonis. Aristaeus monstrante Apolline patre profectus est in insulam Ceam et ibi sacrificio facto aram Iovi Icmæo constituit, qui placatis flatibus et aestu, qui necabant pecora et armenta, liberavit ea. Ipse autem post excessum vitae imperante oraculo Apollinis ab inhabitantibus eam insulam relatus in numerum Deorum appellatus est Nomius et Aeguros, quod et agresti studio et cura pecorum armentorumque non mediocriter profuerat hominibus. Traditur haec historia de Aristaeo in corpore Argonautarum a Varrone Atacino. — ‘Dumeta’ et aspera loca et montuosa dicuntur.

16 ss. IPSE NEMVS LINQVENS PATRIVM SALTVSQVE LYCAEI PAN, OVIVM CVSTOS, TVA SI TIBI MAENALA CVRAE, ADSIS, O TEGEAEAE, 25 FAVENS. Pana Inuum Latini interpretantur, cuius religionem Italiae

1 Greci *P* || hippicon *M* hyppicon *VP* || Posidona *MP* Possidona *V* ||
 2 idcirco, sic semper *MP* || poetae etiam *M* || 3 equum (equum *M*) Adrasto *MP* ||
 6 liquore] natura *V* || ea *Keilius* ei *codd.* et *E* || praecipue *P* praecipua *V* ||
 6 s. effusa in studium constat et generationis est naturae *M* effusa in studium constat et generationis naturae *E* effusa in studium et generationes est naturae *P* || 7 ut *E* *om. codd.* ||
 9 eis *E* ei *codd.* iis *Keilius* || 12 Egeo *P* || 13 quattuor *P* || Iulis — Coressos *E* Pylis Carthea Loessa Cersos *codd.* Ad *Strabon.* X p. 486 provocat *Keilius* ||
 15 Actaeonis *MP* || Aristaeus *MP* || 16 Icmæo *Keilius* icmeo *E* Ichnio *P* isthmio (st *haud dilucide scriptum teste Thulone*) *M* Ionio *V* Cf. *Apoll. Rhod. II, 522 cum scholiis* || 17 placatis *E* placatus *codd.* || 18 impante *P* || 19 Apollinis *om. V* || inhabitantibus] immorantibus *M* immorantibus *VPE* || eam insulam] in ea insula *coni. Ruhmkentius epist. crit. 2 p. 209, quem secutus est Keilius* || 20 est *om. V* || Aegoros *E* Aegaros *MP* Aegatos *V* Agreus *coni. Ruhmkentius l. c.* || 22 hystoria *M* || Aristaeo] aristeo *codd.* et *E* || in corpore, corr. opere (a *Petro Crinito, codicis M scriptore*) *M* || 23 Attacionio *V* || Dumeta] dum *P* dū *M* || montosa *MP* || 24 saltus *V* || Lycei *M* || 25 si *om. V* || Menala *MP* || assis *P* || o *om. V* || 26 relligionem *P*.

22 s. a Varrone Atacino] Cf. *Riesei Varr. Sat. Menipp. p. 261 ss.*

fertur intulisse Evander. Sed creditur propter duo argumenta sub eius numine et vocabulo Iuppiter coli, id est mundus, quorum unum est, quod Pan Graece significat 'omne', idest universam naturam, alterum, quod hinuleaginae pellis, qua tegitur, varietas maculis imitetur stellas.

5 Maenalus et Lycaeus montes sunt Arcadiae, Tegea eiusdem oppidum, cuius nomine est in Tuscia ab exulibus Arcadiae urbs condita.

18. OLEAEQVE MINERVA INVENTRIX. Putant eam quidam et Neptunum contentionem de Athenis habuisse, utrius urbs esset nomine. Neptunum tridente percussisse arcem et inde prosiluisse

10 aquam salsi haustus, et hodie fontem in ea arce Neptuni appellari. Minervam ictu cuspidis indidem oleam evocasse, quae quia utilior esset hominibus, ei cessisse Athenas.

19. VNCIQVE PVER MONSTRATOR ARATRI. Quidam putant Triptole-
 15 lemmum Atticum dici, quem in volucri curru tradunt poetae fruges terris credidisse; quidam Buzygen, qui primus iunctis (iumentis) existimatur ad arandum usus. Sed constat multis annis ante et fruges in Aegypto inventas esse et arasse primum Osirim duobus bubus, quorum nomina nunc sunt sacra sub eis, qui religionis causa eodem vocabulo appellati coluntur, Apis et Mnevis, quorum

20 alterum Memphitae colunt, Apim, alterum Heliopolitae, Mnevim.

20. ET TENERAM AB RADICE FERENS, SILVANE, CYPRESSVM. Silvanum quidam sic ortum ferunt. Crathis pastor in Italia cum iuxta flumen quoddam pasceret capellas et unam earum soleret incurrere, hoc est libidini suae in ea serviret et obdormisset in

25 ripa sedens somnique pondere caput quasi deiectum subinde nutaret, caper, qui solebat eam capellam sallere, impetu in eum facto cerebroque eius cornibus disiecto abiecit eum in flumen, quod interfecti nomine Crathis est appellatum. Cum autem ex capella puer esset

2 numine *M* nomine *PVE* Keilius || unus *V* || 3 Grece *P* || omne] ^f omem *M* omen *P* || 4 hinuleaginae] inuleagineae *MP* inu leagineae *V* hinuli *E* et Pomponius Sabinus, quos secutus est Keilius || varietas *om.* *M* || 5 Menalus et Lyceus *MP* || Archadiae *MP* || Tegea *P* || 6 Thuscia *M* || Archadiae *MP* condita urbs *P* || 8 contententem, *corr. m.* *I* contentionem *P* || utrius — 9 nomine] *An leg.* sub utrius — numine? *cf. supra l. 2* || 9 tridentem *P* || 10 aquam] equam *M* || odie *P* || 11 indidem] in idem *codd. et E* ibidem Keilius 13 s. Triptolemmum *P* || 14 quem *E* cum *codd.* Fortasse eum Keilius || 15 terris credidisse Keilius Broukhusium ad *Tib. I., 8, 28* secutus, qui tamen terrae maluit terris reddidisse *codd.* terrae reddidisse *E* || Buzygen Broukhusius *l. l.* Bizeser *codd.* Bresser *E* || (iumentis) addidi || 16 usus *om.* *P* || 16 s. et fruges *om.* *P* || 17 Egypto *P* || Osyrim *MP* || 18 iis *VE* || religionis *P* || 19 Mnevis Keilius Mneii *P* Mnei *M* Mneni *V* μέμφης *E* || 20 Memphyte *P* || Heliopolitae Keilius *conl. Pomp. Sab.*: qui colitur in Heliopoli. Liopote *VP* hyopte *M* hieropolitae *E* || Mnevim] Mneii *P* Mnei *M* Mneni *V* μέμφης *E* || 21 a radice *M* || Syluane *P* || 22 Syluanum *P* || quidem *M* || 23 quodam *P* || 26 salire *E* Keilius 27 s. interfecti nomine] in facti nomine *E* infati (in fati *P*) nomine *MP* in facti memoriam *V* (?) editores; fortasse ab interfecti nomine Keilius.

natus, cuius pars inferior erat caprina, eumque dominus educaret augeturque eius rem familiarem, ut eum animadvertit adultae esse aetatis educator, timens, ne feritas eius noceret suis, clam eum tollit in silvam et ibi destituit. Quem quia in silva primum agrestes conspexerant, ut Deum venerati Silvanum appellaverunt. 5

27. ACCIPIAT CINGENS MATERNA TEMPORA MYRTO. Myrtus est arbuscula Veneris subiecta tutelae. Caesar autem Iulius quia trahit ab Aenea genus, idcirco 'materna' myrtus dicta est a Vergilio.

30. TIBI SERVIAT VLTIMA THVLE, TEQVE SIBI GENERVM TETHYS EMAT OMNIBVS VNDIS. Superior sensus declarat ambigi inter Deos, 10 utrum Iovi succedere debeat Caesar, frugum tempestatumque arbiter futurus agrestibus et omnibus urbibus venerabilis; sequens, an etiam Neptuno, qui ei det Amphitriten, uxorem Neptuni, futuram Caesaris coniugem: Tethyn matrem ait dubitare generatam ex Oceano. Insulae sunt in oceano Septentrionali iunctae Britanniae ultimis 15 partibus Orcades, quarum ultima est Thule. Significat ergo, hanc quoque servituram Caesari consecuturo honores caelestes.

32—35. ANNE NOVVM TARDIS SIDVS TE MENSIBVS ADDAS, QVA LOCVS ERIGONEN INTER CHELASQVE SEQVENTIS PANDITVR. IPSE TIBI IAM BRACHIA CONTRAHIT ARDENS SCORPIO, SED CAELI IVSTA 20 PLVS PARTE RELINQVIT. 'Tardis mensibus' ideo, quod domicilium Saturni tradant astrologi libram, quod est signum aequitatis, cuius mensis est biennii et sex mensium, cuius loco futurum Caesarem dicit. Chelas dicit scorpionis brachia; Erigonen dicit virginem, quae Iustitia, Astraei filia, quae cum morata esset aureo et argenteo 25 saeculo cum hominibus, ferreo saeculo se recepit in caelum, quia ultra in terris sedem non habuerit nec sustinuerit se hominum miscere sceleribus. Erigone autem Icari fuit filia, pastoris Attici, quae relata est in numerum siderum, non signorum. Sidera enim extra signiferum circulum sunt, signa tantum duodecim placet esse 30 astrologis. — 'Iusta plus parte relinquit', a scorpione, quia scorio

1 eumque *E* eum *VMP* || 2 eius *om.* *P* || augeturque ea re familiaritatem *E* |

nt] et *P* || 3 eum clam *M* || 4 syluam *P* sylu///s (*fuisse videtur olim syluis*) *M* | in sylua *MP* || 5 Sylluanum *P* || 6 cingentis *VP* || materna *om.* *P* || myrtho *P* mirtho *M* || myrthus *MP* || 7 tutelle *P* || 8 myrthus *P* || 9 Thile *MP* || Tethis *V* Thetys *P* thetis *M* || 13 det] de *V* dedit *M* || Amphitritē *P* || 14 Thetyn *V* Tethin *P* Thetys *M* || 16 orchades *MP* || Thile *P* Thilae *M* || ergo *om.* *P* 17 servituram] futuram (*compendio fuituram male intellecto*) *M* || 18 sydus *MP* 19 panditus *P* || 20 brachia *P* || iuxta *VMP* || 24 brachia *P* || Erigonen *VME* || 25 quae editores, cf. *Hygin. 130* cui *VM* cū *P* quoi *E* || iusticia *M* | Astrei *MP* || et argenteo *om.* *P* || 26 recepit *P* || 27 substituerit *MP* || 28 filia fuit *P* || 29 syderum *P* || Sydera *P* || 30 xii *MP* || 31 iuxta *VM* || reliquit *V* scorio *Keilius* scorprios *MPE* scorpis *V*.

duorum signorum spatium tenet, in cuius brachiis duobus est posita statera, signum librae, quem Graeci ξυρόν vocant. Hoc enim spatium ab eo detineri et Ovidius testatur, cum ait:

- Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
 5 Scorpius et cauda flexisque utrimque lacertis
 Porrrigit in spatium signorum membra duorum.

36—39. QVICQVID ERIS: NAM TE NEC SPERENT TARTARA REGEM,
 NEC TIBI REGNANDI VENIAT TAM DIRA CVPIDO, QVAMVIS ELYSIOS
 MIRETVR GRAECIA CAMPOS NEC REPETITA SEQVI CVRET PROSERPINA
 10 MATREM. Tartarum ait Vergilius apud Inferos locum praecipitem
 infinitae altitudinis, cum ait <A. VI, 577—579>:

Tum Tartaros ipse

- Bis patet in praeceps tantum tenditque sub umbras,
 Quantus ad aetherium caeli suspectus Olympum.
 15 Elysios campos dicit apud Inferos, in quos recipiantur piorum
 animae, quos alii putant esse insulas fortunatorum. Nam quod
 negat Proserpinam sequi voluisse matrem, contra historiam refert.
 Cognito enim eius raptu Ceres Iovi detulit querelam, qui permisit
 matri filiam abducere, si nullum cibum ore apud Inferos contigisset.
 20 Cum autem indicium fecisset Ascalaphus, Orphnes et Acherontis
 filius, eam tria grana mali punici in horto Ditis devorasse, mutatus
 est in avem bubonem. Iuppiter permisit sex mensibus cum matre
 filiam esse, totidem vero apud Inferos.

47s. ILLA SEGES DEMVM VOTIS RESPONDET AVARI AGRICOLAE,
 25 BIS QVAE SOLEM, BIS FRIGORA SENSIT. De eo agro loquitur, quem
 novalem vocant. Is autem alternis annis cessat, sed sub exitu
 hiemis, hoc est initio veris proscinditur, et ita aestate, quae se-
 quitur, siccatur: deinde sub introitu hiemis semente facta sequenti
 aestate reddit fructum. Ergo bis sentit frigus, semel [aestatem]
 30 deficiente hieme initio veris, iterum post sementem; bis solem,
 semel aestate qua cessat, iterum qua fructum refert. Ipse autem

1 spacium *M* spatio *V* || 2 quem] quam *Keilius* quae *E* || Greci *P* |
 ξύρον *E* zicon *codd.* || spacio *M* || 3 et] etiam *MP*, fortasse recte || 4 brachia *P* ||
 5 utrique *MP* utrinque *VE* || 6 spacium *M* || 7 spernent *VP* || 8 Elysios *M*
 elisos *V* || 9 Graecia *P* || 10 aput *P* || precipitem *P* || 13 tendique *P* || 14 caeli
 suspectus Olympum *om.* *MP* || 17 hystoriam *M* || 18 dettulit *P* || 19 apud inferos
 ore *V* || 20 Ascalaphus Orphnes *E*, *Pomponius Sabinus* Alachus Orphei (orphei *M*
 Orphei *P*) *codd.* || 21 filius] :f; *M* || eam] ea *M* || orto *MP* || Ditis *editores*
 dicit *codd.* || 22 est *om.* *V* || matrem *V* || 25 sentit *V* || 26 Is autem *om.* *V*
 27 hyemis *P* || 28 hyemis *P* || 29 aestatem (aestate *E*) *uncis inclusit Keilius*
 30 hyeme *P* || 31 aestatem quia *VP* || cesserat *V* || qua fructum] qua fructus *E*
 quia fructum *V*.

3 Ovidius] *Met. II, 195—197.*

substituēt huius rei causam progressu operis, cum praecipiet, ut sub introitu hiemis sterilis ager proscindatur. Illum enim, qui est fertilis, sub exitu hiemis proscissum ideo putat relinqui oportere cessantem, ut siccetur aestu proximo, ne luxuriantis soli natura fertilis efficiatur, (idest) inter fruges herbae nascantur. Rursus eum, qui sterilis est, idcirco sub hieme proscindendum putat, quod humorem caelestem hibernumque accipiēdo esse foecundior possit. Itaque <G. I, 69 s.>:

Illic officiant laetis ne frugibus herbae,

Hic sterilem exiguus ne deserat humor harenam. 10

56—59. NONNE VIDES, CROCEOS VT [SEMPER] TMOLVS ODORES, INDIA MITTIT EBVR, MOLLES SVA TVRA SABAEI, AT CHALYBES NVDI FERRVM VIROSAQVE PONTVS CASTOREA, ELIADVM PALMAS EPIROS EQVARVM? TMOLVS Lydiae mons est, quem non idcirco nominat utique, quod solus crocum ferat, sed quod praecipue, ut <G. I, 228> 15 Pelusiacam lentem dicit et <G. II, 519> Sicyoniam baccam, olivam, non quod Sicyone tantum nascatur aut Pelusii lens. — INDIA MITTIT EBVR, sed et Africa, sed maiores sunt in India elephantī. — SABAEI natio est Arabiae, quos ‘molles’ vitio sermonis, quia parum viriliter loquantur. — CHALYBES natio Pontica, in qua sunt ferrifodinae: ibi autem a nudis ferrum quaeritur. — PONTVS fert et castorea, sed non solus. Fibri enim testes hoc nomine appellantur. Quod animal cum etiam in aliis regionibus, quam Ponto, nascatur, non tamen tanta vis est testium, quanta Ponticorum fibrorum. — ELIADVM PALMAS EPIROS EQVARVM. Copiosissimam etiam palmis Epirum significat, nec tamen solam eas ferre, dicit enim et <G. III, 12> Idumaeas. — Quaeri solet, quare ‘equarum’ potius, quam ‘equorum’ dicat. Ipse rationem consilii sui explicat, cum ait in libro tertio <G. III, 49—51>:

Seu quis, Olympiacae miratus praemia palmae, 30

Pascit equos, seu quis fortis ad aratra iuencos,

Corpora praecipue matrum legat.

1 sustinet V || precipiet P || 2 hyemis P || 4 siccetū P || 5 (idest) (= .i.) addidi et E om. codd. || rursum M || 6 hyeme P || 7 celestem || excipiēdo M faecundior MP || 11 [SEMPER] om. MP || thmolus M || 12 thura MP || sabeī M || 13 Elyadum P || Epyros M || 14 Thmolus M || est om. V || 15 praecipue P || 16 Sycioniam P || baccham M || 17 Sycione P || nascatur Keilius nascantur codd. et E Fortasse: Sicyoniam baccam, non quod nascantur Sicyone tantum olivā aut Pelusii lens. || Pelusii ME Pelusio VP || 18 Africa M || 19 sabeī M || 21 ibi | ubi M || queritur P || 22 et om. V || febrī M || 23 etiam | et M || 24 nascat V nascatur P || 25 Elyadum P || Epyros MP || 26 Epyrum MP || solam eas editores solum eas VPE eas solum M || 27 Idymaeas P idimeas M || queri P || quare | q̄r M || 29 in om. M || libro . 3 . MP || 30 premia P || 31 pascis V || 32 praecipue P.

60—63. CONTINVO HAS LEGES AETERNAQVE FOEDERA CERTIS
 IMPOSVIT NATVRA LOCIS, QVO TEMPORE PRIMVM DEVCALION VACVVM
 LAPIDES IACTAVIT IN ORBEM, VNDE HOMINES NATI, DVRVM GENVS.
 Deucaliona putant Promethei filium fuisse et habuisse in matri-
 5 monio sororem patrualem Pyrrham, Epimethei filiam, iis temporibus,
 quibus ira Iovis inundata Graecia cataclysmo perdidit humanum
 genus. Qui cum perlati essent in montem Parnasum, cuius tantum
 duo vertices eminebant, et ibi esset oraculum Themidos, intra-
 verunt adorantes, quemadmodum possent restitui homines. Quibus
 10 responsum est, iactanda esse iis ossa parentis magnae post terga
 discinctis capitibusque velatis. Interpretati autem cum essent terram
 parentem, ossa eius lapides iecerunt post se, ex quibus hominum
 genus renatum est: cuius etiam Ovidius meminit, cum ait:

Unde genus durum sumus experiensque laborum

15 Et documenta damus, qua simus origine nati.

67 s. AT SI NON FVERIT TELLVS FOECVND A, SVB IPSVM ARCTVRVM
 TENVI SAT ERIT SVSPENDERE SVLCO. Arcturus est stella in cauda
 maioris ursae, quam Graeci Helicen vocant, quae Latine Septentrio
 vocatur, dicta a cauda et ursae: ἄρκτος enim Graece ursa dicitur,
 20 cauda οὐρά, cuius ortu hiems incipit.

70. HIC STERILEM EXIGVVS NE DESERAT HVMOR HARENAM.
 Aspirant harenam, quia haereat, cui etymo h adiunctum est, quod
 etiam haurit, hoc est in se receptum humorem trahit. Huius hanc
 esse naturam Vergilius testatur dicens <G. I, 114>: Collectum
 25 humorem bibula deducit harena. 'Bibula' enim, quia bibit,
 dicitur.

73—76. AVT IBI FLAVA SERES MVTATO SIDERE FARRA, VNDE
 PRIVS LAETVM SILIQVA QVASSANTE LEGVMEN AVT TENVIS FOETVS
 VICIAE TRISTISQVE LVPINI SVSTVLERIS FRAGILIS CALAMOS SILVAM-
 30 QVE SONANTEM. Putant, non minus esse utilem ad sationem farris

1 aeternaque fœdera P || 2 locis om. P || 5 Pyrram M || Epymethei F. P
 iis] his M || 6 inundata E inundata est MP inundatam est V || Graecia E
 Graeciam (Greciam P) codd. || cataclysmo M || 7 Parnassum MP || 8 Themidos P
 Themidis M || 10 iis] his M || 11 distinctis MP || Interpretanti V || 12 ossa eius
 om. M || 13 genus om. M || 14 sumus durum P || 15 sumus M || nati om. M
 16 faecunda MP || Arcturum P || 17 Arcturus P || 18 Greci P || Helicē M ||
 Septentrion V || 19 arctos M Arcthos P || enim om. V || Grece P || 20 ura MP
 hyems P hyemps M || 21 exiguis M || 22 Haspirant P aspirat V || haereat E
 hareat V areat MP || etymo h] et ymon (sic) P ethimon M ἔρυμον E Keilius
 ἄρκτος in marg. Hymon V || 24 Vergilius om. V || 25 enim] etiam V || quia]
 quod VE || 27 AVT] At M || seres E Ceres (Ceres P) codd. || 28 letum MP
 quassant V || fetus P || 29 tristisque V || substuleris MP || fragilis post sonantem
 (hontanem M) codd. || 29 s. syluamque P.

13 Ovidius] Met. I, 414 s.

agrum, ex quo alius fructus sublatus sit, quam eum, qui vicibus cessat.

78. VRVNT LETHAEO PERFVSA PAPAVERA SOMNO. 'Lethaeum' somnum dicit eo, quod excutiat memoriam sopitis. *Λήθη* est enim obliuio. Papaver autem, quod in segete nascitur, facit somnum. 5

102 s. NVLLO TANTVM SE MYSIA CVLTV IACTET ET IPSA SVAS MIRENTVR GARGARA MESSES. MYSIA natio est coniuncta barbaris, contingens Adriaticum sinum. Sed est et altera huius nominis terra, iuncta Troadi, aliquando subiecta regi Telepho et ante Teuthranti. GARGARA cacumen appellatur Idae Phrygiae. 10

120. STRYMONIAEQVE GRVES. Dictae sunt a Strymone, Thraciae flumine, ubi maxime per aestum morantur.

124. NEC TORPERE GRAVI PASSVS SVA REGNA VETERNO. 'Veternum' gravem somnum volunt intellegi et spectantem ad interitum, quem medici 'lethargum' vocant. 15

138. PLEIADAS, HYADAS CLARAMQVE LYCAONIS ARCTON. 'Pleiades' Vergiliae dicuntur, ut quibusdam liquet, quia sint Atlantis et Pleiones filiae, vel *ἀπό τοῦ πλεῖν* dictae idcirco, quod earum ortu prima sit tuta navigatio. Quarum mentionem facit Ovidius in Phaenomenis, dicens de Perseo: 20

Pleiades ante genus septem radiare feruntur,
Sed tamen apparet sub opaca septima nube.

'Hyades' existimantur esse in cornibus tauri et in ore, quas imperiti 'suculas' appellant, arbitrantes a suibus Hyadas dictas, sed errant. Dictae sunt enim *ἀπό τοῦ ὕειν*, idest a spargendo (pluviam). Est enim pluvium sidus, hoc est non temere oritur, ut non imbres sequantur. — 'Lycaonis Arcton' dicit Septentrionem et vulgarem sequitur historiam. Iuppiter enim Callisto, Lycaonis filiam, creditur mutatus in Dianam compressisse; quae gravida mutata in ursam

3 letheo *M* Letho *P* || Lethum *P* || 4 Lethe *MP* || 6 Misis *M* || 8 et altera *MP* altera *V* et *E* || 9 thelepho *MP* || 9 s. theutranti *M* Theuthranti *P* || 10 Idiae *V* || Phrigiae *V* || 11 strimone *M* || Tracie *P* || 12 flum: *M* Fl. *P* || maxime *MPE* mare *V* *conpendio* maie male *intellecto* || 14 intelligi *MP* || et spectantem] spectantem *VMP* || 16 Pleyadas *M* || arthon *P* || 16 s. Pleyades, *corr. m. I P* Pleides *M* || 17 sunt *V* || Athlantis *M* || 18 vel *om. M* || *ἀπό τοῦ πλεῖν om. M cum lacuna* || 20 in *om. V* || Phaenomenis *E* pae nominis *VP* pace nominis *M* || 21 Pliades *P* || ante] autem *V* || 22 apparent *VP* nube : *P* || Pliades — feruntur. Sex . . . sed tamen *etc. Duebnerus conl. Arat. 255* || 23 Hiades *M* || et] aut *Duebnerus* || 24 succulas *MP* || erant *M* || 25 Ductae *V* || *ἀπό τοῦ ὕειν om. M cum lac. a ποτου υην P* || *Fortasse* a spargendo aquam *Keilius* (pluviam) *addidi* || 26 non *om. V* || hymbres *M* || 27 Lychaonis *M* || arcthon *P* || 28 hystoriam *M* || Calisto *P* || filiam] filio *M*.

19 s. Ovidius in Phaenomenis] *Cf. Ovid. ed. Riese III p. 294 nr. V.*

ira Iunonis peperit puerum Arcada, quem Iuppiter, ne venans matrem feriret, mutatum in eandem formam cum ea inter sidera retulit. Sunt autem ibi duae ursae, maior et minor; maior Helice vocatur, minor Cynosura.

5 148. CVM IAM GLANDES ATQVE ARBVTA SACRAE DEFICERENT SILVAE ET VICTVM DODONA NEGARET. Arbuta sunt arbusculae, quae in silvis frequenter nascuntur, quas plerique unedones vocant. — Dodona locum continentem * quercus, quae continetur, erat dicta. Est autem templum Dodonaei Iovis in Chaonia, parte Epiri,
10 quae hoc nomine appellatur.

163. TARDAQVE ELEVSINAE MATRIS VOLVENTIA PLAVSTRA. Imperiti ea plostra appellant. Sunt autem vehicula, quorum rotae non sunt radiatae, sed tympana cohaerentia axi et iuncta cantho ferreo: axis autem cum rota volvitur, non rotae circa eiusdem cardinem.
15 Adhibetur hoc vehiculum in sacris Cereris arcanae, quae Eleusine appellatur ab oppido Atticae Eleusine, et id ducunt boves. — Est praeterea olivae viridis * Siliqua folliculus, in quo faba nascitur.

201. LEMBUS, genus navigii.

20 205. HAEDORVMQVE DIES. Adrastea capella, quae educavit Iovem cum haedis, ob hoc beneficium in sideribus sacrata est, quorum ortum pluviae sequuntur.

205. ET LVCIDVS ANGVIS. Draco existimatur Ladon Hesperidum pomarii custos, relatus inter sidera intersecare duo Septentriones,
25 quae omnia genera stellarum tempestatem significabant. Ergo tam agrestibus observanda esse caelestia signa, quam navigantibus, quia utrisque noceat tempestas. 'Ostriferum' autem dicit Abydum, quod ibi ostrea generantur copiosissima.

208. LIBRA DIEI SOMNIQVE PARES VBI FECERIT HORAS. Aequi-

1 Archada *M* Arca *V* || 2 sydera *P* || 3 rettulit *P* || 5 sacrae — 6 negaret *om. V* || 6 syluq̄ *P* || 7 syluis *P* || quae *V* || onedonas *V* || 8 continentem] *lacunam notavit Keilius* || quae] c̄q̄ *M* || erat] *Litteras duas medias in M haud dilucide scriptas testatur Thilo. Fortasse: Dodona per locum continentem quercus, quae continetur ut foet dicta, i. e. continens pro eo quod continetur* || 9 Dodonei *MP* Epyri *MP* || 11 Tardaeque *M* Tardeque *P* || 12 ea] et *V* || 13 radiata *P* || coherentia *P* || cantho *E* cantu *VMP* || 14 autem] aut *V* || 15 Eleusine *P* || 16 Ladon] appellabatur *VE Keilius* || Eleusine *P* || 17 Est] et *V* || preterea *P* || *Lacunam post viridis statui* || Siliqua — nascitur] *Huic ad r. G I, 195: Grandior ut foetus siliquis fallacibus esset pertinere videntur. Est praeterea olivae viridis siliqua et folliculus, in quo faba nascitur Keilius* || in quo] in qua *M* || 20 Hedorumque *MP* || 21 hedis *M* bedis, *corr. hedis P* || syderibus *P* || 23 Ladon *E Keilius* Larum *VMP* || puellarum *E* || 24 sydera *P* || intersecare *editores interficere codd. interfecere E intercidere Keilius An potius interstingere legendum?* || 25 omnia *om. V* || 27 autem *om. V* || Abydum *MP* 29 s. Equinoctium *P*.

noctium autumnale descripsit. Somno enim noctem significat. VERNUM AEQUINOCTIUM FIT IN ARIETE, AUTUMNALE IN LIBRA.

212. CEREALE PAPAVER AIT, quia in segete nascitur.

217 s. CANDIDVS AVRATIS APERIT CVM CORNIBVS ANNUM TAURVS ET AVERSO CEDENS CANIS OCCIDIT ASTRO. Icarus, pastoris Attici, 5 canis, qui servaverat corpus occisi, et filia Erigone, quae se suspendio necaverat ob interitum patris, relati sunt in sidera. Pecoribus autem canis sidus ideo inimicum est, quod poetae ferunt a pastoribus Icarum occisum. Occidit autem canis oriente Tauro, qui existimatur ideo sacratus inter caelestia, quod insidias parantem 10 Iovem Europae celaverit. Tempus autem definitur extremi Aprilis mensis usque in Kalendas Maias. Hoc idoneum fabae sationi putant.

221—223. ANTE TIBI EOAE ATLANTIDES ABSCONDANTVR, CNO-SIAQVE ARDENTIS DECEDAT STELLA CORONAE, DEBITA QVAM SVLCIS COMMITTAS SEMINA. Si in hoc exercebitur terra, ut triticum acci- 15 piat, prius, inquit, occidant Vergiliae et corona Ariadnes, quam sementem facias. Matutini exortus Eoa significat. Eos enim praecedit Auroram. Atlantis autem filiae sunt Vergiliae: idcirco Atlantides vocantur. Ariadnes autem coronae talis historia traditur. Adamatus Theseus ab Ariadne cum eius ope interfecto Minotauro 20 labyrinthi evasisset errorem, et eam raptam in insula Dia dormientem reliquisset, Liber eam adamavit, et eius capiti coronam detractam misit in caelum, quae sidus facta est, quod est post Erigonen. Ipsam autem Ariadnen matrimonio sibi iunctam Liberam appellavit immortalitate donatam. 'Cnosia' autem dicit ab oppido 25 Cnoso Cretae.

225 s. MVLTi ANTE OCCASVM MAIAE COEPERE, SED ILLOS EXPECTATA SEGES VANIS ELVSIT AVENIS. Multi, inquit, ante occasum Vergiliarum sementem fecerunt, sed inanem messem sustulerunt. Maia autem una est ex Vergiliis. 30

227—229. SI VERO VICIAMQVE SERES VILEMQUE FASELVM, NEC PELVSIACAE CVRAM ASPERNABERE LENTIS, HAVD OBSCVRA CADENS

1 autumnale *M* || 3 in *om.* *VMP* || 4 aurum annum, aurum *del. m. I P* || 5 eucrao *M* || credens *M* || Icarii *P* || 6 filia *Keilius* filiae *codd.* filii *E* || Erigones *V* || 7 negauerat *M* || sydera *P* || 8 sidus *P* || inimicum sidus est *M* poete *P* || 9 occisus, *corr. m. I* occisum *P* || 10 inter signa caelestia *Keilius*: si quid supplendum, malim sidera propter praecedentis verbi inter similitudinem || 11 celauerit, *corr.* celaverit *m. I P* || 12 usque in] *nr. V* || Ktas *P* || 13 eoq̄ *P* || Atlantides *M* || 13 s. Gnosiaque *M* || 17 Fortasse Eoae significat matutini exortus *coni. Keilius* || 17 s. praecedit *P* || 18 Athlantis *M* || 18 s. Athlantides *M* || 19 corona *P* || hystoria *M* || 21 insulam, *corr.* insula *M* || 23 que *P* || sidus *P* || quod est post *om. P* || 24 Erigonē *P* || Ariadnam *P* || 25 immortalitate *M* immortalitate *VPE* || Gnosia *M* || autem] aut *V* || 26 Gnosio *M* || 27 cepere *P* || 27 s. Expectata, *corr.* Exsp- *m. I P* || 28 VANIS] ualis *P* || 29 substulerunt *M*.

MITTET TIBI SIGNA BOOTES. Ciceris est genus, quod faselum vocant. Vicia est aequae leguminis genus lentis magnitudine. 'Pelusiacam lentem' dicit a Pelusio, oppido Aegypti, a quo fluminis Nili ostium Pelusiacum dicitur. Optima autem lens in Aegypto nascitur. Bootes
 5 est stella in arctophylacis, ut plerique putant, baltheo, ut alii iudicant, in humero, dicta a bubus. Nam Septentriones, quos Graeci duas ursas vocant, Helicen et Cynosuram, in barbarica sphaera plaustrum esse, quod ducatur a bubus iunctis. Cuius rei testis est Gaetulicus, cum ait de Britannis:

10 Non aries illum verno ferit aere cornu,
 Cnosia nec geminos praecidunt cornua tauri,
 Sicca Lycaonius resupinat plaustra Bootes.

233—239. QVINQVE TENENT CAELVM ZONAE, QVARVM VNA
 CORVSCO SEMPER SOLE RVBENS ET TORRIDA SEMPER AB IGNI,
 15 QVAM CIRCVM EXTREMAE DEXTRA LAEVAQVE TRAHVNTVR CAERVLEA
 GLACIE CONCRETAE ATQVE IMBIBVVS ATRIS. HAS INTER MEDIAM-
 QVE DVAE MORTALIBVVS AGRIS MVNERE CONCESSAE DIVVM ET VIA
 SECTA PER AMBAS, OBLIQVVS QVA SE SIGNORVM VERTERET ORDO.
 Mundi caloris et luminis sol causa est: eius autem talis est cursus,
 20 ut neque citra solstitialem circulum ad nos accedat, nec ultra
 brumalem recedat. Radii autem eius ubi deficiunt, ibi necesse est
 esse frigus cum tenebris: deficiunt autem eius radii bruma ad
 Septentrionaalem circulum; ibi autem frigus est cum obscuritate.
 Sol autem quia inter brumalem et solstitialem circulum conficit
 25 annum cursum, totam hanc mediam regionem urit, quae Latine
 plaga vocatur adusta. Ex ea, quae Septentrionalis est, ubi deficiunt
 solis radii, quia ob hoc frigida est et obscura, frigus in proximam
 regionem pervenit et miscetur calori, qui ex adusta regione in
 eandem sedem fertur: inde efficitur temperata regio, in qua sumus,
 30 quae est habitabilis. Alterae duae inhabitabiles, sed physica ratione

2 eque *P* || genus *om.* *M* || 3 egypti *MP* || fluminis] Flu. *P* || hostium *M*
 4 dicitur] dictum *M* || egypto *MP* || 5 arctophilacis *M* arctophilacis *P* || putant
om. *V* || baltheo *M* || 5 s. indicant *V* || 6 Greci *P* || 7 sphaera *M* sphaera, *corr.*
m. *I P* || 9 est *om.* *P* || getulicus *M* || 10 ferit *Keilius* ferat *codd.* et *E*
 11 (cnosia *M* || praecidunt *P* || tauri *Keilius* tantum *codd.* et *E* taurum editores ||
 13 celum *P* || 15 leuaque *MP* || cerulea *MP* || 16 hymbribus *M* || 17 concessae *P*
 et *om.* *P* || 20 nec *V* || accedat *MPE* accedit *V* || 21 recedat] accedat, *corr.*
 recedat *m.* *I P* praecedat (precedat *V*) *VM* || radiis *VM* || 22 ad *om.* *V*
 23 septentrionem *codd.* || ibi autem *bis scriptum in M* ibi ergo editores praeter
Keilium || est est cum *V* || 25 hanc] hac *V* || 27 quia *P Keilius* et quia *VME*,
 fortasse recte || et *om.* *V* || 29 eadem *V* || inde] et *E Keilius* ei *codd.* || 30 physica *M.*

9 Gaetulicus] Cf. *Teuffel. hist. litt. Rom. ed. II § 286, 1.*

nobis sunt incognitae. Prohibemur enim transire adustae regionis calorem. Sed quia in meridie brumam animadvertimus, ultra solem magnum spatium caeli vacare scimus et in contrariam nobis partem eius radios ferri et quemadmodum hic, ita illic deficere, ubi defecerunt esse frigus cum tenebris et inde aliquam partem ferri in proximum locum et ex adusta regione, quae finitur brumali solstitiali circulo, in eundem pervenire vaporem, et utroque mixto perinde temperatam efficere regionem mediam frigidae et adustae. Quinque ergo sunt zonae in regione caeli (et) terrae, duae extremae frigidae, Septentrionalis et Austrina, una adusta, duae temperatae inter frigidam et adustam, cingentes eam et intercidentes frigidis, quarum altera antioecumene vocatur. — ‘Via autem secta per ambas’ dicit signiferum circulum, qui a brumali obliquus ad solsticialem venit, ita ut brumalem tangat capricorno, solsticialem cancro, aequinoctialem libra et ariete. — ‘Obliquus qua se signorum verteret ordo’ idcirco dixit, quia hic ipse circulus duodecim signa caelestia voluit. Clima nostrum, hoc est in climate zonae nostrae, sic se habet, ut simus ad Septentrionem ab ea parte, qua Scythia est et Rhipaei montes, cui contraria inclinatio est ad Africam. Ergo hoc sentit, cum ait <G. I, 247—251>:

Illic, ut perhibent, aut intempesta silet nox
Semper et obtenta densantur nocte tenebrae,
Aut reddit nobis Aurora diemque reducit,
Nosque ubi primus equis oriens adflavit anhelans,
Illic sera rubens ostendit lumina vesper.

Ait enim aut aeternam esse noctem in austrina frigida regione, quia ibi deficient solis radii, aut in antioecumene, cum occidat nobis sol, incipere ortum, aut, cum oriatur, ibi occasum esse.

244—246. MAXIMVS HIC FLEXV SINVOVO ELABITVR ANGVIS
CIRCVM PERQVE DVAS IN MOREM FLVMINIS ARCTOS, ARCTOS OCEANI
METVENTES AEQVORE TINGVI. Quidam draconem, cuius sidus inter
duas ursas, hoc est duos Septentriones, existimant esse Ladona,
qui custodierit Hesperidum mala: quidam consecratum a Minerva

2 quia in] in *om* *MP* || 6 ex adusta *E* exhausta *codd.* || 6 s. solstitiali *M* || 8 perin temperatam *V* per inde temperatam *P* per interperatam *M* || 9 in *om.* *MP* || caeli et terrae *editores* (et) *om.* *codd.* et *E* || duae *om.* *V* || 10 austrina, *corr.* -a *m.* *I* *P* || 11 intercidentes] intercingentes *M* || 12 antioecumene *M* Antioecumena, *in marg.* Antioecumene *V* || 13 qui a] quia *MP* || solsticialem *M* || 14 ita *om.* *V* || capricornum *MP* || 14 s. equinoctialem *M* || 15 obliquus *M* || uerterit *P* uertitur *VM* || 16 XII *MP* || 19 Rhiphei *P* rhiphei *M* || inclinatio est] incli *P*, *sed in paginae lineae ultimae fine* || Africam *M* || 22 optenta *P* || 24 equis *E* equus *codd.* || afflauit *MP* || 26 Ait] Aut *V* || 27 aut in antioecumene *om.* *V* || occidit *V* || 28 sol nobis *M* || oriantur *V* || 30 arctos *P* || Arctos *P* Arcto *V* || 31 sydus *P* || 32 existimat *V* || Ladona *E* Ladna *codd.*

tradunt, (a) quo sit educatus Erichthonius. Arctos autem sunt duo Septentriones, quos 'metuere' ait 'aequore tingui', quod nec occidant nec orientur. Autumant quidam ex oceano oriri sidera et in oceanum occidere, quia ibi visus noster deficiat, et ubi defecerit, orizon fiat.

In alio sic: 233. QVINQVE TENENT CAELVM ZONAE. In quinque zonas mundum esse divisum accipimus, quas secundum clima nostri orbis sic deformabimus, ut laevam manum contra ora nostra ponamus atque, ubi est pollex, ibi sit zona, quae appellatur Graece 10 ἀρκτική, quod in se habet arctos, id est ursas, eadem Latine Septentrionalis cognominatur, quod in ea parte caeli posita sit, quae vento Septentrionali adflatur, eaque pars semper supra vertitur, hoc est numquam in oceanum demergitur, quod etiam Homerus significavit, cum ait:

15 Ἄρκτον, τὴν καὶ ἑμαξάν ἐπέκλησιν καλέουσιν,
 "Ἢτ' αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ' Ὠρίωνα δοκεύει,
 Οἷη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῦ,

et Vergilius <G. I, 246>: Arctos oceani metuentes aequore tingui. Nam haec zona inhabitabilis est propter nimios rigores. Pollici proximus digitus observabitur in vicem zonae, quae Graece 20 appellatur θερινή, a nobis aestivalis, quod scilicet sol, cum in eandem zonam declinavit, longiores dies efficit. Ibi enim solstitium facit aestivum, idest VIII. Kal. Iul. Haec zona habitabilis propter temperiem et multi solis et illius vicinitate zonae, quam Septentrionalem nuncupavimus. Medius autem digitus significabit zonam, quae Graece dicitur ἰσημερινή, Latine aequinoctialis. Sed et sol in hanc zonam bis anno venit et totiens libram facit diei et noctis, idest VIII. Kal. April. et VIII. Kal. Octobr. Haec zona inhabitabilis. Nam propter nimios ardores loca subiecta habet exusta. Quartus 30 deinde digitus significabit zonam, quae appellatur χειμερινή, a nobis

1 (a) addidit Keilius, om. codd. et E, fortasse recte || Ericthonius P Erichthonius M || Arctos P Arctos M || 3 sydera P || 8 leuam MP || 9 Graece P || 10 ἀρκτική om. M cum lacuna || quod] quae V || habeat M || arctos P || 11 cognominantur V || 12 septentrionali Keilius septentrione codd. et E afflatur MP || 13 nunquam P || 14 ait arcton VP Graecis in lacuna (quattuor linearum in P) omissis || 15 ἑμαξάν M || 17 οἷη] οὐκ M || ἄμμορος M ὠκεανοῦ M || 18 Arctos P || 19 haec] et codd. et E ea Keilius || 20 observabis M || 21 θερινή a nobis E θερμαῖος a nobis, del. a V therinea a nobis MP || 22 eadem V || efficit V || 23 fecit V || VIII] octavo P || Kal.] Kias M Kias P Iulii MP || 25 nuncupamus M || significat M || 26 Graece P || ἰσημερινή om. M ἰσημερινή V εἰσημερι·ρην P || equinoctialis M || 27 ac noctis P || 28 Kias aprilis MP || Kias octobris MP || 30 significat M significabat VP || χειμερινή V chimerine MP.

13 Homerus] Il. XVIII, 487—489; Od. V 273—275.

hiemalis, quod scilicet, cum illam sol transcendit, hiemem facit et breviores dies agit. Nam ibi solstitium efficit, quod est VIII. Kal. Ianuar. Hanc quoque zonam inhabitari credibile est, quoniam et ipsa pari temperatura inter noton et meridiem posita est, quemadmodum, cuius supra fecimus mentionem, aestivalis inter aequinoctialem et Septentrionalem: et in hac zona si qui habitant, appellantur a nobis *ἀντίχθονες ὡς τὴν ἐναντίαν χθόνα οἰκοῦντες*. Digitus minimus habet quintam zonam appellatam *νότιον*, quoniam ex illa parte cum adflat ventus, humidum facit aerem. Nam et humorem colligens corpus *νοτίς* dicitur. Haec plaga Latine Australis appellatur, depressior, quam ut a nobis videri possit, et ideo infra horizontem descendit. Orizon autem est, qui definit sphaeram superiorem, qui et diem a nocte disternit. Haec quoque praesumenda inhabitabilis, propter rigores, quos patiat necesse est, quoniam longe ab sole segregatur. Circulus autem zodiacus, qui *λοξός* appellatur, per tres zonas medias fertur, per quem sol currit. Sic ergo, quoniam ad ultimas non perveniat, frigidas relinquit, mediam zonam, quoniam saepe onerat, igneam facit. Huius zonae mentionem facit Vergilius in septimo, cum vellet ex verbis Ilionei Latino confirmare, neminem esse in orbe toto, qui ignoraret, quanto bello Asia et Europa confluxissent, quandoquidem scire possent, etiam qui ultra oceanum extimum agitent, quique divisi plaga aequinoctiali zonam illam, quam *χειμερινήν* diximus, incolerent, quam verisimile ab aliquibus inhabitari. Sunt autem, qui hoc declarant, versus eiusmodi <A. VII, 222—227>:

Quanta per Idaeos saevis effusa Mycenis
 Tempestas ierit campos, quibus actus uterque
 Europae atque Asiae fatis concurrerit orbis,
 Audiit, et si quem tellus extrema refuso
 Summovet oceano, et si quem extenta plagarum
 Quattuor in medio dirimit plaga solis iniqui.

1 hyemalis *P* || illa *V* || transcendit *P* || hyemem *P* || 2 octavo *Kat* (*Klas P*)
 Ianuarias *MP* || 4 nothon *M* || 5 cuius *Keilius* eius *codd. et E* || 6 habitant *M*
 inhabitant *VPE Keilius* || 7 antithones *M* antichthones *P* || ὡς — οἰκοῦντες *ex E Keilius dedit; lacuna (unius lineae in P) in codd.* || 8 notion *E νετιον V netion*
MP || 9 afflat *MP* || et *m. I suprascr. P* || 10 *νοτίς Keilius* notia *MPE* notitia *V* ||
 11 a nobis *E* nobis *codd., fortasse recte* || 12 autem] aut *P* || quod definit
sphaeram M || sphaeram *P* || 13 praesumenda *M* || 15 ab] a *M* || *loxas M* *loaos,*
corr. loxos m. I P || 16 per *om. V* || tris *V* || 17 pervenit *Keilius* || 18 onerat]
Fort. leg. ineat vel intret || 19 in VII *MP* || 21 sciret, *corr. scire M* || 22 agitent]
 habitarent *M* || diuersi *MP* || plaga] plagae *VP* || 22 s. equitiali, *corr. m. I P* ||
 23 *χειμερινήν om. MP (P cum lac.)* || diximus *om. P cum lac.* || quam *om. V* ||
 24 hos *M* || 26 Quinto per Idieo *V* || 27 ierit] urit *V* || 29 refusi *V* ||
 31 quattuor *MP*.

Hanc tamen universam disputationem certum est Vergilium transtulisse ab Eratosthene, cuius liber est hexametris versibus scriptus, qui Hermes inscribitur: cuius disputationis tale principium est:

Πέντε δέ οἱ ζῶναι περιαρῆες ἐσπείρηντο,

5

Αἰ δύο μὲν γλαυκοῦο κτανότεραι κτανόιοι,

et cetera ex ipso libro requirenda. Nam quidam orbem terrarum descripserunt in formam litterae Θ et in lineamentis, quae per circuitum ambiunt litteram, formam referunt oceani, quem recte *ζωστήρα τοῦ κόσμου* dixerunt, et Cyrillus, cum ait: Ὠκεανός, ᾧ πᾶσα
10 *περίρρητος ἐνδέδεται χθών.* In media autem parte linea, quae deducitur, Atlanticum oceanum fertur transmittere, quod mare traditur subiectum plagae aequinoctiali, et sic divisas esse duas partes orbis, quarum nos habitemus eam, quae sit ab Oriente dexterior, atque esse verisimile, ut adversam pari tractu solidam gens alia hominum
15 inhabitet. Si tamen velimus omnem diligentiam in examinandis Homeri carminibus adhibere, fortassis ibi quoque descriptionis huius ordinem possimus invenire. Clipeus enim Achillis quinque orbibus intextus fuit, quorum sic meminit:

Αἰ δ' ἄρ' ἔτι τρεῖς

20

Ἦσαν, ἐπεὶ πέντε πτύχας ἤλασε Κυλλοποδίων,

Τὰς δύο χαλκείας, δύο δ' ἐνδοθι κασσιτεροιο,

Τὴν δὲ μίαν χρυσέην· τῇ δ' ἔσχετο χάλκεον ἔγχος.

Nam examinemus colorem metallorum et conditionem zonarum, et poterimus recte comparare, ut cassiteris, idest plumbi albi, zonas
25 dixerit Septentrionalem et Australem, ut scilicet frigidas et cana nive oppletas, aereas autem, quae refulgent, habentes temperaturam candoris et rutili coloris, dixerit aestivalem et hiemalem, auream autem sine dubio igneam: nam est sic dictum <A. II, 488>: Ferit aurea sidera clamor, et a Pindaro: ὁ δὲ χρυσοῦς αἰθόμενον πῦρ.

2 Eratosthene *P* || exametris *MP* || 4 s. *Graeca Keilius ex E dedit; lacuna (duarum linearum in M, duarum et sem. in P) in codd.* || 4 ἐσπείρηντο *Scholl. Venet. II. Σ 473 πείρηθη E* || 5 κτανόιοι *om. E* || 6 cetera *P* || 7 litterae Θ *M* liniamentis *M* || quae — 8 referunt *om. V* || 9 ζωστήρα τοῦ κόσμου *M* *Zostera tu cosmu P* || et] etiam *V* fortasse ut *Keilius* || 9 s. *Graeca ex E dedit Keilius; lacuna (unius lineae in P) in codd.* || 10 ἐνδέδεται χθών] ἐνδέεται αἰθῶν *E* || 11 fertum, *corr.* fertur *m. I P* || 12 subiectum esse plagae *M* || partis *V* || 14 adversam *Keilius* aduerso suam *codd.* aduerso in tam *E* || 15 tamen] tum *V* || 16 descriptionis ei huius *V* || 17 possumus *V* || clypeus *M* clipeos *P* || enim] uero *V* || 19—22 *Graeca ex E Keilius dedit, lacuna (duarum linearum in P, trium in M) in codd.* || 24 recte *ME* nocte *VP* || comperare *M* || alibi *V* || 26 nive] mire *V* || 27 coloris] loco ἔρις *P* || hyemalem *MP* || 28 est *om. V* || 29 *Graeca ex E dedit Keilius; lacuna (unius lineae in P) in codd.*

2 ab Eratosthene] *Cf. Bernhardy Eratosth. p. 141* || 9 Cyrillus] *Cyrilli portae mentio fit in Anth. Graec. IX, 369* || 18 quorum sic meminit] *Hom. II. XX, 269—272* || 29 a Pindaro] *Ol. I, 1.*

Et Vulcanus ut ignis Deus virium suarum beneficium in illa zona involverit, ut aurum clipeo superponeret.

281. PELION ET OSSAN. Montes Thessaliae.

309. Baleares insulae continuant Hispaniam, ubi optimi funditores.

5

336 s. FRIGIDA SATVRNI SESE QVO STELLA RECEPET, QVOS IGNIS CAELO CYLLENIVS ERRET IN ORBIS. Omnibus stellis sol et lumen dat et calorem. Infra solem autem Veneris stella est, tribus hemitoniis seposita intercedentibus. Superior sole Martis stella est, quae *πυρόεις* appellatur, tono intercedente altior. Inde hemitonio superior est Iovis, quae appellatur *φαέθων*. Summa est Saturni, quae, quia propior est crystallo, hoc est caelo, in ea deficit calor solis. Rapit enim eum ad se *πυρόεις*, quae stella ardore suo horrorem a frigore Saturnio venientem in Iovem temperat. Cyllenius autem Mercurii stella est, quae duobus tonis infra Saturnum est et vocatur *στίλβων*. Ait ergo observandum esse agrestibus, ut vitare possint tempestates, occasus stellarum et in quo quaeque sit signo.

378. ET VETEREM IN LIMO RANAE CECINERE QVERELAM. In Lycia Latona aestu exhaustis uberibus educans Apollinem et Dianam infantes accessit ad Melam fontem, et cum vellet bibere, prohibuit eam Neocles pastor. Cum autem illa pertinacior esset, prohibuerunt aqua. Itaque Deae numine mutati sunt in ranas.

383 s. ATQVE ASIA CIRCVM DVLCIBVS IN STAGNIS RIMANTVR PRATA CAYSTRI. Asia producta prima littera dicitur, in qua quoddam pratum Asium iuxta Caystrum flumen appellatur.

399. DILECTAE THIETIDI ALCYONES. Varia est opinio harum

2 clypeo *MP* || 3 *ET OM. V* || Tessalie *P* || 4 Hispaniam *M* || 6 quo se se *M* || RECEPET QVOS *E* recepit (recepit *P*) et quos *codd.* || 7 CAELO] collo *M* || 9 ^hemithoniis *P* || intercedentibus *E* intercedentibus *codd.* || 10 pyrois *EM* Pyrrhos *P* Pyrrhos, *corr.* Pyeros *V* || intercedente *P* intercedente *V* || hemitonio *E* emitono *M* hemizonio *V* hemizonio *P* || 11 Phaeton (*φαeton*) *codd.* || 12 quae *om. V* || propior *P* || christallo *M* Cristallo, *corr. m. I P* || color, *om. solis V* 13 ad] ab *P* || pyrois *E* epyro *MP* epyro *V* || 14 Saturno *E* Saturni *Keilius* || Cyllenios *P* || 16 stillbon *EM* *στίλβων* *V* Stelbon *P* || 17 tempestates et occasus *VE Keilius* || ocasus *M* || 20 Licia *M* || 22 s. *Fortasse* perturbaverunt (perturbarunt *Duebnerus*) aquam *Keilius*. *Pomponius Sabinus sic explicat:* cum autem illa pertinacior instaret, ex concursu etiam aliorum pastorum prohibita est. || 23 sunt *om. V* || 24 Asia *P* || 25 Caistri *P* || producta] correpta *M* in quo correptae alias vocabuli 'Asia' litterae primae notio latere videtur, unde fortasse olim scriptum fuit: Asia correpta prima littera dicitur, in qua quoddam pratum Asium iuxta Caystrum flumen producta prima littera appellatur. || littera *M* 25 s. quodam, *corr. m. I P* || 26 Caistrum. Fl. *P.*

volucrum originis. Itaque in altera sequitur Ovidius Nicandrum, in altera Theodorum. Putatur enim Ceyx, Luciferi filius, cum Alcyone, Aeoli filia, mutatus in has volucres. Idem refert Alcyonen, Scironis filiam, latronis Attici, Polypemonis filii, cum pater ei praeciperet, ut quaereret maritum, arbitratam permissum sibi, ut concumberet, cum quibus vellet, ab irato patre deiectam in mare, mutatam in hanc volucrem. Idcirco autem dilectas Thetidi dicit has aves, quod per septem dies, quibus excludunt foetus, in mari tranquillitas est, ut tuta sit navigatio.

10 437. GLAVCO ET PANOPEAE ET INOO MELICERTAE. Panopeam hanc virginem unam nominat inter Nereidas. Glaucus autem Deus maris est: is autem piscator fuit et gustu cuiusdam herbae conversus est in numen. Inoum Melicertam ait Palaemona, quem quidam Portumnum interpretantur. Ipsa autem mater praecipitata
15 cum eo in mare numen pelagi facta est et appellata Mater Matuta, Graece *Λευκοθέα*.

492. EMATHIAM ET LATOS HAEMI PINGVESCERE CAMPOS. Haemus mons dividit Thraciam a Macedonia, dictus a nomine regis Thracum Haemi, cuius soror vel uxor Rhodos fuisse traditur. Emathia dicitur
20 Macedonia, ut plerisque auctoribus liquet, ab Emathione, fratre Memnonis, Aurorae et Tithoni filii.

Lib. II, 2. NVNC TE, BACCHE, CANAM. Bacchari est furere. Inde et Bacchae dicuntur, quae per furorem sacra Liberi Patris celebrant, et ipse Bacchus vocatur a furore, quem inquit cultoribus
25 suis. Idem Lenaeus dicitur, torcularis nomine Graeco, quod *λήνον* appellant torculum.

8. Cothurni sunt calceamentorum genera venatorum, quibus

1 oul P || 2 Ceyx] caesa V cesa P m. I, sed del. et in margine m. II corr. Ceyx || 3 eoli MP || filia] .F. P || Alcyonē MP || 4 Scironis] Scyronis P sicionis M || filium M || polipemonis M Polymemnonis V, cf. Naekii opusc. II p. 191 || 4s. pater ei pater imperat, compendio ἢ male soluto V || preciperet P || 5 quereret P || 5s. concumberet V || 7 Thetydi M || 8 faetus MP || 11 unam E tm unam (t minus dilucide scripta) M in unum V in unam P Fortasse nominat, unam Keilius || 13 Melicertem M || autem ait VE || 14 Portunum P || interpretantur P || 16 greco VP || Leucothea MP || 17 Hemi MP, sic semper || 18 dictus] ditus M || regis om. V || 20 liquet in fine lineae in marg. pos. habet P || Emathone V || 21 tytoni M Tithonis V || filii] .F. P || Inter l. 21 et 22 duarum linearum spatium relictum in M || 22 Liber Secundus (rubro colore) P || Bache M bachari M || est om. V || 23 Bache, corr. m. I P || 25 leneus M || Greco P quod] sed M || Lenon P || lenō M || 27 coturni MP || calciamentorum codd. et E || venatorum] venatori apta E Fortasse venatoriorum Keilius.

1 Ovidius] Cf. Met. XI, 410–750 || Nicandrum] Cf. Nicandri *Ἐπιτρούμενα* ab Ath. III p. 82 A; VII p. 305 D laudata || 2 Theodorum] Cf. Scholl. Apoll. Rhod. IV, 264; Plut. parall. min. 22; Stob. floril. LXIV, 34.

crura etiam muniuntur; cuius calceamenti effigies est in simulacris Liberi et Dianae.

16. ATQVE HABITAE GRAHS ORACVLA QVERCVS. Existimant in Dodonaei Iovis oraculo quercum votalem fuisse, ex qua lignum Minerva in (Argo navi posuit, quod) Argonautis futura praediceret. 5

18. VT CERASIS VLMISQVE; ETIAM PARNASIA LAVRVS. Ex urbe Ceraso, quae est in Ponto, Lucullus, qui oppugnavit Mithridatem, transtulit arboris genus, quod fert cerasia poma: ipsam autem arborem, ut oppidi nomen, cerason vocavit, pomum cerasium. 'Parnasia laurus' dicitur, quia subiecta est Apollinis tutelae, cuius ora- 10 culum Delphicum Parnaso, monti Phocidis, subest.

37 s. IVVAT ISMARA BACCHO CONSERERE ATQVE OLEA MAGNUM VESTIRE TABVRNUM. Thracia vino fertilis est, cuius nationem quandam appellat Homerus. Aliter: oppidum est Ismarus, quod expugnavit Ulixes, cum a Troia discederet, et victor vinum accepit 15 a Marone, cuius pater Cupitus traditur, quod Cyclopi dedit. Eius autem tanta vis existimatur, ut unum metron vini viginti etiam metra sustineat aquae. Ergo quia tam efficax est natura in vino Thraciae, praecepit eam conserendam vitem. — Taburnus mons est Apuliae regionis, quae fertilis est oleae. 20

64. SOLIDO PAPHIAE DE ROBORE MYRTVS. Insula est Cypros tota Veneri sacrata, in qua est oppidum Paphos, a quo Paphiam myrtum appellat arbusculam, quae Veneris tutelae subiecta est.

66. HERCVLEAEQVE ARBOS VMBROSA CORONAE. Populus, quia Herculis tutelae existimatur subiecta: testatur in Aeneide Vergilius 25 dicens <A. VIII, 276 s.>:

Dixerat, Herculea bicolor cum populus umbra
Velavitque comas foliisque inmissa pendit.

84. IDAEIS CYPARISSIS. Cyparissus dicitur cypressus: quidam dicunt a Cyparisso, qui in insula Chio cum haberet cervum man- 30

1 cui V Quoi, corr. cuius m. I P || calciamenti codd. et E || simulacris M 3 grahs codd. || 4 dodonei MP || 5 (Argo navi posuit quod) (ut Duebn.) addidit Keilius Duebnerum secutus || 6 Cerasis P || εριαμ] et V || parnasa V || 7 Cerasunte E || Mithrydatem M || 8 Cerasia P || 9 arborem ut om. MP || Cerasium P 9 s. cerasium Apollinis tutelae Parnasia Laurus dicitur subiecta eius cuius V || 11 Parnasso P || 13 tiburnum V || est] et codd. om. E || 15 Vlyxes P || descenderet V || 16 ad marone V || Cupitus] a Marone Euanthis filio Pomponius Sabinus Euantheus Broukhusius ad Tib. IV, 1, 56 capithus M || 17 tanta] tota P || 18 sustineat MP || nature, corr. -a m. I P || 19 praecipit VE || 20 Apuliae VE || 21 Solito M || 23 Veneri V || 24 corona codd. || 25 existimetur VP || 28 inmissa] inissa P || 29 Idaeis M || Cyparissum MP || dicit E || Cypressum codd. || 30 dicunt Cyparisso P || qui in om. M || in om. P || Chia P.

suetum, quem unice diligebat, et errantem in silvis ignarus iaculo traiecisset, inedia se necavit. Quem quia nec consilio a morte nec viribus medicinae Apollo, qui eum immoderate diligebat, revocare poterat, convertit in cypressum, arborem luctuosam. Quidam putant, ut Asclepiades ait, Boream fuisse Celtarum regem, qui filiam Cyparissam amiserit, et novum arboris huius genus primum in tumulo eius severit ob eamque causam esse luctuosam cypressum. 'Idaeas' autem 'cyparissos' ideo, quod copiosae sunt in nemore Matris Magnae.

10 86. ORCHADES ET RADII ET AMARA PAUSIA BACCA. Orchades a magnitudine appellatae, quod similes sint testiculis, qui Graece ὄρχεις dicuntur. Pausia oleae genus est acerbae, quam possiam vocant.

87. POMAQVE ET ALCINOI SILVAE. 'Alcinoi silvas' dicit, quia 15 refert Homerus eum habuisse pomarium incredibili superbia. Fuit autem rex Phaeacum, qui sunt in insula Coreyra, et habuit ex Arete, fratris sui filia Rhexenoris, Nausicaam filiam, quae Ulixi inopi in litore opem tulit et intraturo patris domum vestitum dedit.

89. NON EADEM ARBORIBVS PENDET VINDEMIAM NOSTRIS, QVAM 20 METHYMNAEO CARPIT DE PALMITE LESBOS. Lesbos est insula Asiae in sinu Aegaeo conspicua Troadi et Thraciae, a Lesbo, filia Macaris, appellata, in qua est oppidum, quod appellatur Methymna, ex quo fuit Arion citharoedus. 'Palmitem' significat vitem.

91. SVNT THASIAE VITES, SVNT ET MAREOTIDES ALBAE. A Thaso 25 dicit insula pomum 'Thasias'. 'Mareotidas' Aegyptiacas intellegimus a palude Mareotide, quae est in Aegypto.

93. PSITHIA genus vitis et 'lageos' et 'pretiae' et 'purpureae'.

1 syluis *MP* || 2 a morte *om. M* || 3 immoderate *VPE* || 4 cupressum *M* 5 ut] aut *V* || Celtorum, *corr. -arum m. I P* || 6 amiserit] amiserat *VPE Keilius* || 7 cupressum *MP* || 8 Ideas *MP* || ideo dicit quod *E Keilius* ideo quod quod *V* sunt] sint *MP*, *haud scio an recte* || nemore, *corr. -re m. I P* || 9 Magnae matris *V* || 10 radii *E* radiis *codd.* || baccha *MP* || 11 a *om. V* || sunt *V* || Grece *P* *om. V* || 12 ὄρχεις *E* ὄρχοι *V* orchis (orbis *M*) *MP* || 14 Alcyoni, *bis VM* sylvae *MP* || Alcynoi sylvas *P* || 15 credibili *V* || 16 Phaeacum *MP* || 17 Rhexenoris *MP* || Nausicam *VP* Nausicam *M* || Vlyxi *P* || 18 littore *M* || et intraturo *Keilius* et iuro *E* intraturo, *om. et codd.* || 20 Methymneo *MP* || 21 egeo *P* Thraciae *M* || Lesbe filio *E*, *cf. Diod. Sic. III, 55. Steph. Byz. s. v. Λίβωια, scholl. Vict. II. Q 544* || Macharis *P* || 22 Metymna *M* || 23 cytharedus *MP* 25 pomum] unde *E* Fortasse nominatas *Keilius* || aegyptiacas *MP* || intelligimus *MP* || 26 egypto *MP* || 27 psithiae *V* psithiae *M* Psithie *P* || lageeus *M* Pretie *P* praeciae *M*.

5 Asclepiades] *Asclepiadae Tragilensis opus τραγοδόνιμα spectari videtur, cuius fragmenta habes apud Muellerum Hist. Graec. fragm. III p. 301 ss. et apud Werferum AA. philol. Monac. II p. 491 ss. Cf. infra ad Georg. III, 267 Probi comm. || 15 Homerus] Od. VII, 114 ss.*

99. 'Argites' autem dicta est a candore.

98. TMOLIVS ADSVRGET QVIBVS ET REX IPSE PHANEVS. 'Tmolium' nunc Tmolium vult intellegi, Lydiae montem, amminio fertilem. 'Phaneum' portum vult esse insulae Chiae, et significari inde Chium amminium. 5

102. 'Rhodia' et 'bumastos' genera sunt uvarum, Rhodia a loco dicta, bumastos, quod imitetur papillas vaccae.

108. 'Ionios fluctus' dicit Adriatici maris, quod Ionium ab Ione dictum est.

115. EOASQVE DOMOS ARABVM PICTOSQVE GELONOS. Geloni 10 sunt Scythiae populi, dicti ab Herculis filio Gelono et Echidna, ut in quarto Herodotus refert.

117. HEBENVN lignum est nigrum pretiosum.

119. 'Balsamum' est liquidum medicamentum oculorum curationi necessarium, quod arboribus destillat in modum picis. 'Acanthus' 15 est herba spinosa folia lata habens et rugosa.

120 s. QVID NEMORA AETHIOPVM MOLLI CANDENTIA LANA, VELLERAQVE VT FOLII DEPECTANT TENVIA SERES. Existimantur bestiolae quaedam, quas bombycas vocant. Quidam iudicant, ex harundinum foliis Seras veluti lanam facere et inde fieri serica. 20 Seres autem natio est in ultima India.

126 s. MEDIA FERT TRISTES SVCCOS TARDVMQVE SAPOREM FELICIS MALI. Pars Parthorum Media est appellata a Medo, filio Medae et Aegei, ut existimat Varro, qui quattuor libros de Argonautis edidit. Arbor autem, quae describitur a Vergilio, nascitur 25 quidem et in Italia, sed non est eiusdem effectus, cuius in Media, appellata Rhododaphne.

137—139. NEC PVLCHER GANGES ATQVE AVRO TVRBIDVS HERMVS LAVDIBVS ITALIAE CERTENT; NON BACTRA NEQVE INDI TOTAQVE

1 Argytes *P* || 2 thmolius *M* Tmolus *VPE* || assurgit *MP* || 2 s. Tmolium non Timolium uolunt *V* || Tmolium *om. M* || 3 Tmolium nunc *M* || intelligi *MP* || Ludiae, in *marg.* Lydiae *V* || amminio *M* || amminio uino fertilem *VE* || 4 Phaneum *P* || 5 ammineum *M* ammineum *P* || 6 sunt *om. P* || Rhodia *om. MP* || 8 Ionios *MP* || 10 Eosque *V* || 11 Scythiae populi *M* Scythiae *V* Scythae *PE* Echidna *E* chidna *codd.* || 13 preciosum *MP* || 14 oculorum curationi *ME* curationi oculorum *P* oculorum curari *V* *conpendio* curaōi male intellectu || 15 ex arboribus *PE* || distillat *MP* || achanthus *M* Achantus *P* || 17 ethiopum *MP* || canentia *codd.* || 18 vt | et *codd.* || 19 bombicas *M* bombyces *E* || Quidam iudicant *om. M* || 20 Seras | ceras *M* ieras *P* || 23 faelicis *MP* || 24 Medae | Mediae *MP* || Egei *P* || quatuor *P* || 26 s. in Media, appellata | in Media appellatur *codd. et E* in Media quae appellatur *Keilius* Fortasse in Media et appellatur *Keilius* || 29 Bactra, *corr.* Bactra *m. I P.*

12 in quarto Herodotus | *Cap. 108 s.* || 24 Varro | *Cf. Wüllneri de Varronis Atacini vita et scriptis p. 12.*

TVRIFERIS PANCHALIA PINGVIS HARENIS. Ganges fluvius est Indiae, Hermus Lydiae, qui fert aurum. Bactra oppidum Indorum; Panchaia, Persidis regio, a rege Panchaeo dicitur.

146. HINC ALBI, CLITVMNE, GREGES ET MAXIME TAVRVS VICTIMA,
5 SAEPE TVO PERFVSI FLVMINE SACRO. Clitumnus est Etruriae fluvius a fonte navigabilis.

152. NEC MISEROS FALLVNT ACONITA LEGENTES. Aconita sunt venenorum genera, quae fere in petris nascuntur Scythiae iuxta Maeotidem paludem. Existimantur autem esse ex spuma Cerberi,
10 quam is fuderit protractus ab Hercule in lucem. Aconita autem Graece a cotis nomine dicuntur. Illa enim ἀκόνη appellatur.

158. AN MARE, QVOD SVpra, MEMOREM QVODQVE ADLVIT INFRA? Cingit Italiam a Septentrione Adriaticus sinus, a meridie Tuscum mare. Adriaticum superum appellatur, Tuscum inferum.

159 s. ANNE LACVS TANTOS? TE, LARI MAXIME, TEQVE FLVCTIBVS
ET FREMITV ADSVRGENS, BENACE, MARINO? Uterque lacus est in Italia: Larius Insubres tangit et pervenit usque in Comum oppidum; Benacus est, ex quo Mincius flumen nascitur, quod praeterfluit Mantuam.

167—169. HAEC GENVS ACRE VIRVM MARSOS PVBEMQVE SABEL-
LAM ADSVETVMQVE MALO LIGVREM VOLSCOSQVE VERVTOS EXTVLIT. Sabelli gens est Italiae. Appuli iidem appellantur Dauni. Volsci 'veruti' ideo dicuntur, quod doloñibus in proelio soliti sint uti.

176. ASCRAEVMQVE CANO ROMANA PER OPPIDA CARMEN. Ascra
25 vicus est Boeotiae, in quo existimatur natus Hesiodus, qui scripsit carmina, quae dicuntur ἔργα καὶ ἡμέραι, quo libro agri quoque cultus rationem stringit, et ideo se dicit 'Ascraeum carmen' Vergilius 'per Romana oppida canere'.

192 s. HINC LATICIS, QVALEM PATERIS LIBAMVS ET AVRO, IN-
30 FLAVIT CVM PINGVIS EBVR TYRRHENVS AD ARAS. 'Pinguis Tyrrenus' Tuscus tibicen significatur, vel quod non sit subtilis musice barbara vel quod tumeant buccae infantis tibiae, quae significantur ebore dicto.

1 thuriferis *MP* || fluvius | flumen *V* Fl. *P* || Indiae | nidae *V* || 2 Bactra *P*
3 Pancheo *MP* || 4 alibi *V* || tauris *P* || 5 fluvius | flumen *VE* Fl. *P*
7 fallit *V* || 9 Meotidem *P* Meotida *V* || Existimatur *P* || 10 pertractus *V*
11 Grece *P* || a cotis | a cautis *VE* om. *M* cum lacuna Cantis, om. a *P* || aconen
appellant *MP* || 12 alluit *MP* || 13 Thuscum *M* || 14 appellant *V* || Thuscum *M*
16 assurgens *P* || 17 oppidum .op. *P* || 18 flumen] .Fl. *P* || nascitur] oritur *E*
preterfluit *P* || 20 Hec *P* Nec *M* || uiros *MP* || 21 assuetumque *MP* || 22 idem
VM || Daunii *M* || 23 prelio *P* || sunt *V* || 24 Ascraeumque *MP* || 25 Boetiae *MP*
26 carmina — ἡμέραι om. *M* cum lacuna || ἔργα *V* || Erga καὶ μέρας *P*
27 Ascraeum *MP* || 29 Hic *M* || latices *P* || 32 ebure *VM*.

197 s. SALTUS ET SATVRI PETITO LONGINQVA TARENTI, ET QVALEM INFELIX AMISIT MANTVA CAMPVM. Tarentum oppidum in Italia condiderunt Parthenidae, hoc est exules Lacedaemoniorum, duce Phalantho. In finibus autem Tarentinorum est locus, quem Saturium vocant, unde etiam paludem Saturam, cuius etiam in 5 septimo mentio est, cum ait Vergilius <A. VII, 801 s.>:

Qua Saturae iacet atra palus gelidusque per imas

Quaerit iter valles atque in mare conditur Ufens.

'Saturi' ergo 'Tarenti' a Saturio loco vel a Saturia palude dixit. Quidam dicunt cum ob agri bonitatem, tum a loco quodam Saturo, qui est 10 prope Tarentum, Saturum cognominatum. Dicitur autem Tarentum, Neptuni filium, Lacedaemonia civitate ex Saturia, Minois Cretensium regis filia, procreasse filium. Hunc proiectum naufragio facto delphinus in Italiam evehisse dicitur: cuius hodie quoque testimonium manet. Nam in municipio Tarentinorum hominis effigies in delphino sedens est. A Saturia uxore eum locum Saturium appellasse fertur et postea ei loco ex suo nomine nomen Tarentum imposuisse. Ideo 'infelicem Mantuam' dicit, quia Mantuanis, quod a Romanis desciverant, agri adempti sunt. 15

224 s. TALEM DIVES ARAT CAPVA ET VICINA VESEVO ORA 20 IVGO ET VACVIS CLANIUS NON AEQVVS ACERRIS. Vesuvius mons est in Campania vino fertilis, quem 'Vesevum iugum' dicit. Eiusdem est Campaniae flumen Clanius iuxta Acerras nomine, sed gigantis nomine Clanius dictus est, qui ab eo dicitur, ut Metrodorus ait. 'Non aequus' autem idcirco 'Acerris' existimatur, quod eas saepe 25 inundet, quae vacuae idcirco dicuntur, quod paene desertae sunt.

380—384. NON ALIAM OB CVLPAM BACCHO CAPER OMNIBVS ARIS CAEDITVR ET VETERES INEVNT PROSCENIA LVDI, PRAEMIAQVE

3 Lacedaemoniorum *MP* || Phalanto *MP* || 5 saturium *E* Satorium *MP* Saturnum *V* || etiam paludem] et paludem *P* || 6 VII *MP* || 8 Querit *P* || uallis *VE* || 10 cum *E* eum *codd.* || tum] eum *V* || 11 Tarentum] Tarantem *E* Tarentus *Keilius* || 12 filium *codd.* et *E* filius *Keilius* || Lacedaemonia *P* || 16 Saturium *Keilius* Saturia *P* Saturia *VE om. M, fortasse recte* || 18 infelicem *P* a mantuanis *M* || quod *VM* qui *PE Keilius* || 20 aras *M* || et *om. V* || 21 CLANIUS] damus *V* || aequus *M* || Vesuvius] Vesulus *VP* Vesevus: sive Vesbius sive Vesulus mons est Campaniae *Pomponius Sabinus* || est *om. V* || 22 dicit *E* dicunt *codd.* || 23 est et *V* || Acerre^{an}, *corr. m. I P* || nomine *** sed *Duebnerus* || 24 qui eo, *om.* ab *MP* qui ab eo dicitur *del. Duebnerus. Fortasse* iuxta Acerras, et gigantis — qui non ab eo *Keilius* || 25 equus *M* || existimatur Acerris *P* || 26 pene *P* || 27 ob *om. V* || 28 INEVNT] in eum *V* metuit, *corr. m. I* ineunt *P* || Ludos, *corr. m. I* Ludi *P*.

24 Metrodorus] *Cf. Teuber. de Servii vita et commentt. I p. 50. Videtur idem esse, cuius quinque de zonis libros Servius ad Verg. Georg. I, 229 laudat.*

INGENTES PAGOS ET COMPITA CIRCVM THESIDAE POSVERE ATQVE INTER POCVLA LAETI MOLLIBVS IN PRATIS VNCTOS SALIERE PER VTRES. Postquam humanitas animalium coepit carne vesci, quae frugibus nocent vel aliquos laeserant fructus, prima existimatur
 5 hostia fuisse sus, secunda caper, ille, quia terram rostro protundo semina rueret, hic, quia vitem laeserat. Itaque etiam Ovidius in quinto decimo dat testimonium huic opinioni dicente Pythagora:

Et prima putatur

Hostia sus meruisse necem, quia semina pando
 10 Eruerat rostro spemque interfecerat anni:
 Vite caper morsa Bacchi mactatus ad aras
 Dicitur ultoris: nocuit sua culpa duobus.

'Praemia' autem 'posuisse Thesidas' cum dicit 'ingentes pagos et compita circum', Athenienses significat a rege Theseo dictos. Itaque
 15 ludis quia praemium victoriae erat caper, qui Graece *τράγος*, tragedia coepit appellari genus quoddam carminis, ab antiquis causa spectaculi institutum.

385—389. NEC NON AVSONII, TROIA GENS ORSA, COLONI VERSIBVS INCOMPTIS LVDVNT RISQVE SOLVTO ORAQVE CORTICIBVS SVMVNT
 20 HORRENDA CAVATIS, SED TE, BACCHE, VOCANT PER CARMINA LAETA TIBIQVE OSCILLA EX ALTA SVSPENDVNT MOLLIA PINV. Hic quoque ritus oscillatorum iactationis frequens in Italia ab Atticis est traditus: celebratur autem feriis sementinis, ex hac causa ab Atheniensibus institutus. Icarus pastor Atticus cum a Libero Patre accepisset
 25 vinum deportandum venale et praeciperet ignorantibus adhuc usum huius, ut parce biberent, illi sapore delectati contumaces fuerunt praecepto. Itaque cum corpus eorum solveretur ebrietate et somno, arbitrati se venenum accepisse, interfecerunt Icarum. Canis autem eius, sine domino reversus ad Erigonen filiam, dux fuit quaerenti
 30 patrem. Illa autem cognita morte Icari suspensio se necavit, canis vero non recedens a corpore dominorum inedia consumptus est.

3 humanitas] uixisse *V Keilius* iussisse *M* iussisse *vel* uississe *P* || cepit *P*
 Postquam mortale genus animalium coepit carne vesci; ex his quae frugibus nocerent — laederent *E* || 4 alios *P* || lederant *M* || 5 suis *M* sui *P* || 6 ruerent *P* || leserat *MP* || Oui etiam *P* || 7 in XV. *MP* || dat *om.* *V* || Pyctagora *P* || 11 mattatus *P* || 12 ulcoris *P* || nocuit] meruit *P* || 13 ingentis *V* || 14 Teseo *P* || 15 praemium *P* || victoriae] uictoris *E Keilius* || qui] quia *P* || Grece *P* grege *V* τράγος *V* trogos *MP* || 15 s. Tragedia *P* || 16 cepit *P* || quodam *P* || 23 hac *om.* *V* || 24 accepisset *P* || 26 huius] eius *M* || illa *P* || delecta *V* || 27 precepto *P* cum et corpus *VM* || 28 accepisse *P* || 29 Erigonem *P* || 31 vero *om.* *V* || non *om.* *M supra lin. repos. m. I P* || corporum *V*.

6 Ovidius] *Met. XV, 111—115.*

Cum autem subita pestilentia in Attica incidisset et novi generis virgines alienatae mente suspensio se necarent in silvis, consultum est oraculum Apollinis de fine tam luctuosi furoris. Responsum est remedium futurum praesens supplicium eorum, qui occiderant Icarum. Quibus conquisitis et interfectis sacratioque inter sidera Icaro et filia et cane plane (ut) numinibus sacrificium institutum est, quo oscilla imitarentur suspendia Atticarum virginum.

425. 'Elaeam' Graece dicunt olivam, ex qua premitur oleum, quod *ἐλαιον* vocatur: *ἔλεος* dicitur misericordia, quae quia contigit iis, quibus pax datur, olea pacis signum est.

437. ET IVVAT VNDANTEM BVXO SPECTARE CYTORON. Cythoron est oppidum Ponticum fertile buxo non solum, sed praecipue.

438. NARYCIAEQVE PICIS LVCOS. Narycia est oppidum Locridos piceis frequens.

448. 'Ityraei' natio est Scytharum.

464. EPHYREA AERA. Corinthia; Ephyre enim prius dicta est, quam Corinthus.

469. TEMPE sunt loca nemorosa, frigida, fontana.

478. DEFECTVS SOLIS VARIOS LVNAEQVE LABORES. Deficit sol, cum eius orbem subit luna et obstat radiis. Lunae autem defectio fit, quia non suo lumine lucet, sed eo, quod a sole accepit, cum in umbram terrae venit. Aestus autem maris ad lunae motum et rationem fiunt. Sed lunae sunt quinque motus: diurnus, menstruus, annuus, latitudinis, altitudinis. Hi extremi ad mare pertinent. Terrae autem tremoris tres causae sunt. Nam aut ventis inclusis exitum quaerentibus fundamenta quassantur et his labefactis superiora continuantur, aut igni, quem inesse Aetna terrae docet, exusta occidunt cumque iis onus ipsorum subsidit, aut aquis id, quod sustinent, delabi in liquorem patiuntur et consumptis terris lacus constituuntur.

481 s. QUID TANTVM OCEANO PROPERENT SE TINGVERE SOLES

2 alienati *MP*, fortasse *leg.* alienata || necarent *editores* necabant *codd.* et *E* || sylvis *MP* || 6 (ut) *addidit Keilius* || institutum est sacrificium *M* || 7 oscilla *M* || imitarentur *E* temptarentur *VP* tentarentur *M* || atticae, *corr.* *m. I* arum *P* || 8 Eleam *MP* || Graece *P* || premitur *P* || 9 eleon *MP* || Eleos *MP* *ἐλεός* *V* || dicitur *om.* *V* || 10 eis *MP* || pax *E* parum *codd.* || 11 buxum *P* Cythoron *MP* || Cythoros *MP* || 12 buxū, *corr.* buxo *m. I* *P* || praecipue *P* || 13 Naryciaeque *M* || Narycia *Keilius* Naricia *E* Naricis *codd.* || 15 Ityrei *MP* || 16 Ephyrea era Corinthia *M* || Ephyre *V* Ephire *M* Ephyra *PE* || 16 s. prius est quam Corinthus dicta *M* || 18 Tempae *M* || 20 et *om.* *codd.* || 21 accepit *P* || 22 motus *P* || 24 altitudinis latitudinis *MP* || 25 aut *E* aut *P* aut *M* *om.* *V* || 26 ex his labefactatis *V* ut iis labefactis *E* || 27 aut in igni, in *del.* *M* || Aethna *M* || 28 iis | eis *P* eius *M* || onus *Keilius* sonus *codd.* et *E* || 29 sustinent *M* sustinet *P* || et *Duebnerus* sed *codd.* et *E* || 31 oceani *V*.

HIBERNI VEL QVAE TARDIS MORA NOCTIBVS OBSTET. Brevem diem facit brumalis circuitus, cum octava parte maior est ea pars circuli, quae subiecta terris est et superior eadem minor.

483 s. SIN, HAS NE POSSIM NATVRAE ACCEDERE PARTES, FRI-
5 GIDVS OBSTITERIT CIRCVM PRAECORDIA SANGVIS. Significat sanguine circum praecordia ducto animum, Empedoclis sententia.

487. 'Sperchios' est Thessaliae fluvius, 'Taygeta' Laconiae, ubi venantur virgines Laconicae. Laconice enim 'Lacaenas' facit, Lacedaemon 'Lacedaemonias': Laconice regio est, Lacedaemon oppidum
10 Spartae dicitur, unde Spartanae sunt eadem virgines.

506. VT GEMMA BIBAT ET SARRANO DORMIAT OSTRO. Tyriam purpuram vult intellegi Sarranum ostrum. Tyron enim Sarram appellatam Homerus docet, quem etiam Ennius sequitur auctorem, cum dicit Poenos Sarra oriundos.

15 361. TABVLATA PER VLMOS rami sunt, qui vites sustinent per translationem, quia rustici cum putant, supra eos ramos stant, hoc est tabulas.

417. 'Antes effectos' ordines inter vites ad vindemiam factos dicit, et tum maxime subitos imbres periculosos esse.

20 519. TERITVR SICYONIA BACCA TRAPETIS. Sicyoniam baccam olivam dicit. Trapetum torcular olei.

536. DICTAEO REGI. Iovi a Dicte, monte Cretae, in qua educatus creditur.

Lib. III, 1 s. TE QVOQVE, MAGNA PALES, ET TE, MEMORANDE,
25 CANEMVS, PASTOR AB AMPHRYSO, VOS, SILVAE AMNESQVE LYCAEI. Pales Dea est pastorum, cuius diem sacrum appellant Parilia trans-

1 hyberni *P* || 2 brumalis circuitus *hic addidit, in sequentibus deletit Keilius* || 3 subiecta terris est brumalis et superior eadem minor circuitus *codd. et E* || 4 partis *VPE* || 5 precordia *P* || sanguinem *V* || 6 precordia *P* scilicet animum *V* animum, scilicet *Keilius* scilicet *om. MPE* || 7 Tessalie *P* || fluvius *M* flumen *VE Fl. P* || Taigeta *M* || Laconiae] Laconices *Keilius* Laconicis *E* || 8 Laconicae] Lacenae *MP* || Laconice] Laconicae *M* || Lacenas *P* 8 s. Lacedemon Lacedemonias *MP* Lacedaemon Lacedaemonius *V* || 9 Laconicae *MP* || regio] regno *MP* || Lacedemon *MP* || 10 Sparte *P* Sparthe *M* Sparthanae *M* || 11 *ετ*] aut *MP* || 12 intelligi *MP* || 14 Pēnos *P* || Sarra] barbara *M* || 15 sustinent *MP* || 16 rustici cum *Keilius* rustici quum *E* rusticum *codd.* || putat *VP* || sup *P* (*i. e. supra, nam super in P semper sup scribitur*) 18 ordinis *M* || inter vites *om. MP (M cum lac.)* || 19 ymbres *P* || 20 Sycionia *P* || baccha *M* baccha, *corr. bacca P* || Sycioniam *P* || baccham *M* || 21 trapetem *M* torcular] torcularē *VPE* torcular est *Keilius, haud improbabiliiter* || 22 Dictēo *MP* || REGI] rei *P* || a Dictea *MP* || *Inter l. 23 et 24 quattuor linearum spatium relictum in M Liber Tertius (col. rubr.) P* || 24 *ετ*] ex *V* || 25 Amphrisso *M* syluē *P* || Lycei *MP* || 26 cui *VM* || Palilia, *in marg. Parilia V.*

6 Empedoclis sententia] *Cf. phil. Gracc. fragm. ed. Mullach. I p. 11 (v. 373. 374)* || 13 Homerus] *Apud Homerum nil tale* || Ennius] *Cf. Enn. fragm. ed. Vahlen. p. 49 Ann. v. 330.*

posita littera L, quae si suo loco esset, Paliria potius dicerentur. Qui dies natalis est urbis Romae, quae a pastoribus est condita. Huius autem, cuius Deae esset, etiam ritus declarat natura. Nam et ignem transiliunt accensis stramentis more, agresti ibi hunc diem colentes (et) lactem libant, qui fructus ex pecore tollitur. — 5 Amphrysos flumen est Thessaliae, cuius regionem quandam Molossi incolunt, quorum rex fuit Admetus, Pheretis filius, cuius pecora et armenta pavit Apollo, iussus serviendi contumelia decem annis luere temeritatem, qua Cyclopas perdiderat, qui fulmen fecerant, quia indignabatur eo percussum Asclepium. His ergo invocat eum 10 cum Pale. — Lycaeus mons Arcadiae regionis, quae pecorum studiosa est.

4 s. QVIS AVT EVRYSTHEA DVREVM AVT ILLAVDATI NESCIIT BVSI-
RIDIS ARAS? Eurystheus rex fuit, cuius imperio Hercules intolerabilia stipendia sustinuit. Busiris, Neptuni filius, rex Aegyptiorum 15 fuit, advenas ad aras immolare solitus, quem Hercules interfecit.

6. CVI NON DICTVS HYLAS PVER ET LATONIA DELOS? Hylas, Thiodamantis filius, Dryopum regis, quorum gens subiecta Parnaso fuit, qui patre interfecto Herculem secutus fuit, studio eius virtutis ardens. Cum ex comitatu Argonautarum in Mysia Hercules recessisset ad materiam quaerendam remi, quem fractum volebat reficere, 20 et Hylas ad hauriendam aquam Ascanii fluminis urnam extulisset, dum accedit ad ripam, adamatus a Nymphis. Propter hunc Hercules comites deseruit nec secutus Iasonem, ut refert Apollonius in Argonautis: eius fluminis Nympha † Madide tunicae partus est. 25 Et Apollonius refert in Argonautis † ἀλεξιονην ὄνομακρῖτο. 'Latonia

1 si om. V || 3 huius, corr. huius m. I P || etiam om. V || natura om. VMP, fortasse recte, ut natura (per compendium nā scriptum) pro dittographia vocis Nam habendum sit || 5 (et) addidit Keilius || lacte Keilius lactem codd. et E qua de forma cf. Hertz. Gell. ed. mai. XII, 1, 17 || 6 Amphrysos M || flumen] Fl. P || est om. P || Tessalię P || 7 Pheretis MP || filius]. F. P || 8 s. anni tulere V || 9 fecerat V || 11 cum Pale E cum om. codd. || Lyceus MP || Arcadiae MP || 18 Euristhea P || aut ill. — aras hic omissum post sustinuit l. 15 posuerunt MP || 13 s. busyridis M || 14 Eurysteus P Euristheus M || 14 s. intolerabilia M || 15 substinuit MP || Busyris Neptuni F. P || egyptiorum MP || 16 imolare P || 17 cui] Quoi M || 18 Driopum P || Parnasso MP || 20 Misia P || 21 querendam P || 22 hauriendum M || Ascanii. Fl. P fluminis Ascanii VE || 23 a nymphis est E Keilius || propter] per V || 25 fluminis]. Fl. P || Madide P || Madide tunicae] Meliae Eunicae E, cf. Theocr. XIII, 45 (Εὐνείκα καὶ Μαλῆς). Well. ad Apoll. Rhod. II, 4. Ad fontem Celei (fort. Cetei) venit fluminis Schol. Bernens. ad Ecl. VI, 43, p. 799 ed. n. || partus] raptus P || 26 ἀλεξιονην ὄνομακρῖτο V et Alexionin onomacrito MP μέση δ' ἐνὶ κάβαλε δῖνη E, cf. Apoll. Rhod. I, 1239 || 26 s. Latona Delus V.

24 s. Apollonius in Argonautis] I, 1207 s. || 26 Apollonius in Argonautis] Cf. Merkelii ed. p. 61 adn.

Delos, quia ibi peperit Apollinem et Dianam in ipsa palmae et oleae arbore.

10—12. PRIMVS EGO IN PATRIAM MECVM, MODO VITA SVPERISIT, AONIO REDIENS DEDVCAM VERTICE MVSAS, PRIMVS IDVMAEAS RE-
 5 FERAM TIBI, MANTVA, PALMAS. Terram, quae nunc Boeotia vocatur, habuerunt ante Hyantes, Leleges, Hectenes, Stemanti, Aones, unde adhuc Aonia dicitur. Est autem in ea Helicon mons sacer Musis, in cuius vertice Musius fons expressus dicitur ungula Pegasi, quem alii Aganippen, alii Hippocrenen vocant. Inde ergo se deducturum
 10 Musas dicit, quia primus Mantuanorum carmina scripserit. 'Idumaeas' autem 'palmas' ab Idumaeorum gente, id est Iudaeorum, quae regio est in Syria Palaestina. Locum autem hunc dixit, quod non ibi tantum sint palmae, sed praecipue.

14 s. VBI FLEXIBVS ERRAT MINCIVS. Mincius flumen, ex Benaco
 15 lacu fluens, praeterit Mantuam.

19 s. CVNCTA MIHI, ALPHEVM LINQVENS LVCOSQVE MOLORCHI, CVRSIBVS ET CRVDO DECERNET GRAECIA CAESTV. Eos significat ludos, qui in Achaia celebrantur quinto quoque anno et appellantur Olympia, et eos, qui in Arcadia, et dicuntur Nemea. Alpheos
 20 enim flumen est Achaiae, iuxta quem Elis oppidum, extra quod Olympii Iovis templum. Ibi celebrantur quinquennalia certamina gymnica. 'Lucos Molorchi' Nemeam dicit. Molorchus fuit Herculis hospes, apud quem is diversatus est, cum proficisceretur ad leonem Nemeum necandum. Qui cum immolaturus esset unicum arietem,
 25 quem habebat, ut Herculem liberalius acciperet, impetravit ab eo Hercules, ut eum servaret, immolaturus vel victori tamquam Deo vel victo et interfecto leone cum solutus esset vel odio Iunonis, ne ei caelestes honores contingerent, vel fatigatus, experrectus mira

1 in ipsa *E* in apisa *MP* Mapisa *V* || 2 oleae] deae *V* || arbori *MP* arbores *V* || 4 Idumeas *M* Idymeas *P* || 5 Terra *V* || Boeotia *P* || 6 Hectenes *E*, cf. *Paus. IX, 5, 1: Γῆν δὲ τὴν Θηβαΐδα οὐκῆσαι πρῶτον λέγουσιν Ἐκτῆνας* Ectenes *VP* Bentes *M* || Stemanti] Temmices *E*, cf. *Strab. IX, 401: Ἡ δὲ οὖν Βοιωτία πρότερον μὲν ὑπὸ βαρβάρων ὠκεῖτο Ἀόνων καὶ Τεμμύκων ἐκ τοῦ Σουνίου πεπλανημένων καὶ Διέλεγον καὶ Ταντων.* *VII, 321: αὐτὴν δὲ τὴν Βοιωτίαν Ἄονες καὶ Τεμμύκες καὶ Ταντες* || 8 in] ex *M* || Musius] unus *M* || fons] mons *M* || quem] quae *V* || 9 Hippocrenen *P* || ducturum *V* || 10 s. Idumeas *M* Idymeas *P* 11 ab *E*, om. *codd.* || Idumeorum *MP* || Iudeorum *MP* || 12 Palestina *MP* || hunc dixit *om.* *V* || 13 praecipue] precipue *P*, cf. *p. 373, 12 praecipuae MVE* 14 erat *V* || flumen] *Fl. P* || 15 preterit *P* || 17 decertet *M* || Grecia cestu *P* 18 s. Olympia appellantur *M* || 19 Olympia *V* || Archadia *MP* || 20 est Flum] *P* || Elis] *Elis P* eolis *M* || extra] iuxta *M* || 22 Nemeam *Keilius* Nemea *codd. et E* || 23 s. Nemeum leonem *P* || 24 imolaturus *MP* || 26 imolaturus *P* tanquam *VPE* || 27 et *om. V.* *Fortasse* interfecto Manibus. Interfecto autem leone cum sopitus esset *Keilius ad O. Iahn. Mus. Rhén. a. 1845 p. 618 ss. et Naekii opusc. II p. 119 provocans* || 28 ne] nel *M* || caelestes *P*.

damnum celeritate correxit, sumpta apiacea corona, qua ornantur, qui Nemea vincunt. Supervenit itaque et Molorcho paranti sacrificium Manibus, ubi et aries immolatus erat. Inde Nemea instituta sunt: postea Archemori Manibus sunt renovata a septem viris, qui Thebas petebant. Sed Molorchi mentio est apud Callimachum in *Ἀκτίων* libris. 5

25. PVRPVRBA INTEXTI TOLLVNT AVLAEA BRITANNI. Plerumque ludis Domitiani Imperatoris, quas proxime gentes devicit, earum habitum et figuram aulaeis intexunt, quo saepius redintegretur memoria virtutis † erat, quam populo ostendant. Britannos autem 10 pro qualibet gente dixit.

27—29. GANGARIDVM FACIAM VICTORISQVE ARMA QVIRINI. AD- DAM VRBES ASIAE DOMITAS PVLSVMQVE NIPHATEM ET DVO RAPTA MANV DIVERSO EX HOSTE TROPAEA. Gangaridae dicuntur Indi ab Indiae flumine Gange. Cingitur enim Caucasus India et flumine et 15 Oceano. — Quirinum victorem Romulum significat. Sic enim Proculus Iulius persuasit populo, cum Romulus non compareret, eum vidisse se ab eoque in mandatis accepisse, uti populus Romanus Quirinum se appellaret, quia in numerum Deorum esset receptus. — Niphates est mons Armeniae, quae cingitur Tigri Euphrateque 20 fluminibus. Est et pars Mesopotamiae. Haec autem flumina decurrunt in Persicum sinum. — ‘Diverso ex hoste tropaea’ significat orientali et occidentali.

34—36. STABVNT ET PARIJ LAPIDES, SPIRANTIA SIGNA, ASSA- RACI PROLES DEMISSAEQVE AB IOVE GENTIS NOMINA, TROSQVE 25 PARENS ET TROIAE CYNTHIVS AVCTOR. Paros insula est Cyclas in Aegaeo mari, in qua mons est Marpeessos, unde marmor exciditur candidum, ut ipse Vergilius in sexto (v. 471) ‘Marpesiam cautem’

1 celeritate damnum *E Keilius* || damnum | Daunium *V* || sumpta apiacea *Keilius* (apiacea *Naekius invenerat*) sumptaque picea *codd. et E Fortasse* sumptaque apiacea corona — vincunt, tricesimo, postquam ab hospite profectus erat, die ad eum venit. Supervenit itaque *Keilius* || ornantur | hornantur *P* honorantur *VE* || 2 qui in Nemea *MP* || vincunt, superuenit. *M* || parante *P* || 3 ibi *P* || imolatus *P* || 4 reuocata *V* || 6 *αἰτιάων* *V* aetion *M* etion *P* || 7 aulea *MP* alea *V* || 8 Domitiani *V om. MPE*, ut pro spurio habendum sit || gentes | gentis *VMP*, fortasse gentes is || eorum *M* || 9 auleis *P* auleis *M* || redintegretur *E* reintegretur *codd.* || 10 erat *om. E Fortasse* eius *Keilius*; *malim* Imperatoris || ostendit *V* || 13 Nifatem *M* || 14 trophea *P* tropea *M* || 14 s. Indi ab Indiae flumine | Indi a flumine *MP* ab Indiae flumine. *VE Keilius* 16 oceano, *om. et V* || oceano *M* || 18 eo, *om. que V* || accepisse *P* || 20 Armæniae *M* || Tygri *MP* || et Euphrateque *M* || 22 tropea *P* tropea *M* || 24 lapidis *V* 25 dimissaeque *P* || gentis | *Utrum P* gentis an gentes habeat, incertum || 26 autor *MP* || 27 Aegeo *M* Egeo *P* || marmur *P* || exciditur *VE* exciditur *MP* 28 in VI *MP*.

5 Callimachum] *Cf. Callim. ed. Schneider. fragm. 6 (II p. 119).*

vocat. Assaraci autem prolem vult accipi Caesarem, qui deducat progeniem ab Aenea, qui ex Anchise patre est. Capys Assaraci filius, Assaracus autem Trois, Tros ipse Erichthonii filius, Erichthonius ex Electra et Iove nascitur, ut Aeschylus, tragicus scriptor, 5 sentit. — ‘Cynthius’ est Apollo a monte insulae Deli Cyntho dictus. Idcirco ‘Troiae auctor’ dicitur, quod eam munierit sub Laomedonte, et Neptunus.

37 s. INVIDIA INFELIX FURIAS AMNEMQUE SEVERVM COCYTI METVET TORTOSQUE IXIONIS ANGVES. Potest videri haec sententia 10 ambigua, quia et ‘angues’ interpretari aliquis potest <G. III, 39>: rotam et non exsuperabile saxum Ixionis, sed nec praeter rotam et saxum aliud esse supplicium, ipse Vergilius. Sentit enim illum a Furia et Pirithoum urgueri epulis regii apparatus, quarum prius incendantur, et motu impendente saxi urgueri, cum ait 15 <A. VI, 601—603>:

Quid memorem Lapithas, Ixiona Pirithoumque,
Quos super atra silex iam iam lapsura cadentique
Imminet adsimilis.

Sed significatio horum versuum fere haec est: Quisquis invidet 20 huic operi, debet timere post excessum vitae supplicia, quae pati existimantur defuncti, et Furias. Cocytus autem palus est Inferorum et Styx. ‘Styga’ si diceret ‘severam’, intellegeremus eam ob hoc dici, quod eius religio teneat Deos. Per eam enim iurare creduntur. Sed ‘Cocytus amnem’ dicit, qui a luctuosa voce appellatur. 25 ‘Severum’ autem significat tristem, quod proprium est morti.

40 s. INTEREA DRYADVM SILVAS SALTVSQVE SEQVAMVR INTACTOS. Hoc est: scribamus carmen agreste imperatum a Maecenate.

43 s. VOCAT INGENTI CLAMORE CITHAERON TAYGETIQVE CANES DOMITRIXQVE EPIDAVRVV EQVORVM. Cithaeron mons est Boeotiae,

1 accipi] intelligi *M* || 2 Capis *MP* || 3 s. Erichthonii filius Erichthonius *P* Erichthonii filius Erichthonius *M* || 4 ut *VE om. MP* | Aeschylus] *Sic Schneidewinus*. Scylos *M* Scylos *VPE* | scriptor tragicus *PE* | 6 auctor *P* | 8 infelix *P* | 9 Potest] post *V* || 10 quia *om. V* | aliquis interpretari *M* || interpretari *P* || 11 exuperabile *MP* || praeter] per *MP* || 12 alius *P* || ipse Vergilius] *Fortasse* ipse Vergilius dissentit. Sentit *Keilius* || 13 furia *E* syria *codd.* | Pirithoum *M* Pirithoum *P* || urgueri *seclusit Keilius* || quarum] *Fortasse* quae *Keilius* || 14 et motu et pendente *V* || 16 Lapythas *M* Lapithas *P* || Pirithoumque *MP* || 17 laxura, *del. x et suprascr.* ps *M* || cadenti *P* || 18 assimilis *P* || 19 haec fere *M* || invidet] uiderit *VP* || 21 palos *V* || 22 stix *M* || Stygia *M* | diceret] dicit *VM* intellegeremus *MP* || 25 severam *VM* Seuerem *P* || 26 sylvas *MP* || *INTACTOS*] *Hic desinit cod. Monac.* || 27 Maecenate *P* || 28 Cytheron *P* || Taygetique *P* TAYGETIQVE — 29 EQVORVM *om. V* || 29 Epydauros *P* || equarum *P* || Cytheron *P* Boetiae *P*.

4 Aeschylus] *Cf. Nauckii Trag. Graec. fragm. ed. II p. 109.*

ubi arcana Liberi Patris sacra celebrantur tertio quoque anno, quae trieterica dicuntur. Existimatur autem Liber esse cum Musis, et ideo ex hedera, fronde eius, corona poetis datur. Nunc idcirco vocari se eius sacris vult accipi, quod et de vitibus praeceperit. 'Taygetos canes' dicit Laconicos a Taygeto, monte Laconiae. 'Epi- 5 daurus' est Peloponnesi civitas, unde optimi et generosissimi equi exeunt.

46—49. MOX TAMEN ARDENTIS ACCINGAR DICERE PVGNAS CAESARIS ET NOMEN FAMA TOT FERRE PER ANNOS, TITHONI PRIMA QVOT ABEST AB ORIGINE CAESAR. Pollicetur autem se quoque 10 Caesaris Octaviani, qui postea Augustus cognominatus est, scripturum victoriam, et quidam putant eum promissis fidem destituisse, ignorantibus non quidem *προηρονημένως* acta eius scripsisse, sed tamen non claudicare, quantum ad fidei pertinet vinculum. In octavo <v. 704 ss.> enim descripsit in clipeo eius pugnam et Actiacum 15 bellum, quod est gestum cum Antonio. — Tithonus autem fuit Laomedontis filius, frater Priami, qui existimatur ab Aurora ad-amatus uxorem eam habuisse. Priami autem filia Creusa, Aeneae uxor, mater Ascanii, a quo secuta est gens, quae ad Caesarem pervenit. 20

60 s. AETAS LVCINAM IVSTOSQVE PATI HYMENAEOS DESINIT ANTE DECEM, POST QVATTVOR INCIPIT ANNOS. Ex Lucina partus, ex Hymenaeo concubitus accipiemus. Itaque hoc ait, post annum quartum et intra decimum ad concipiendum utiles esse boves, extra finem hunc parum. 25

82. SPADICES • GLAVCIQVE. Palmae, cuius iam deficit color, colorem dicit. Siculi enim palmam, quam Graeci *φοίνικα* appellant, vocant *σπάδικα*. Spadicis color est, quem *λευκόπυρον* vocant, hoc est albus et fuscus, glaucus autem color viridis.

89—91. TALIS AMYCLAEI DOMITVS POLLVCIS HABENIS CYLLAROS, 30

1 celebrantur] colebantur V || 2 trieterica E Trieterica VP || 3 ex edere, corr. -ra m. I P exedere V || Nunc editores cum VP et E || 4 praeceperit P || 5 Laconiae VP Laconicos E Keilius || 5 s. Epydausius, corr. Epydaurus m. I P || 6 Peloponnesiū, om. ciuitas, quod sub syllabis iū (ciū) latere videtur, P || generosi V || 9 ET om. V || 11 Octavii P || 12 quidam] q̄ P, quod in P pro quidem poni solet || putant eum E, om. VP || promissis] pro musis V || 13 prohegumenos VP || tamen om. V || 15 clypeo P || 16 gestum est E || 19 quo, a add. m. I P || 21 Luciniam V || PATI om. VP || hymenos P || 22 quatuor P || 23 hymenaeo P || concubitus, corr. concubitus m. I P || 24 extra] ex P || 26 s. Spadices glaucique: palmae, cuius iam deficit color, colorem dicit Keilius Spadices palmae cuius iam deficit glaucique color colorem dicit VP || glaucique om. E || 27 Graeci P || phenica P || 28 σπαδεικα V Spadica P || Spadicis Keilius Callucis VP Spadix E || Leucopyrum P || 29 colos P.

ET QVORVM GRAII MEMINERE POETAE, MARTIS EQVI BIIVGES ET MAGNI CVRRVS ACHILLIS. Amyclae oppidum est Laconices, ut refert Homerus in catalogo ducum, qui ad Troiam armis accesserunt. Pollux autem et Castor Lacedaemone nati sunt, qui existimantur
 5 equos accepisse a Iunone muneris nomine, *Ξάνθον καὶ Κύλλαρον*, quos ei Neptunus donaverat. Martis equi traduntur *Δειμος καὶ Φόβος* Homero auctore, Achillis *Ξάνθος καὶ Αἰθων*. Quidam quatuor putant et iis adiciunt *Πόδαργον καὶ Λάμπον*. Sed iis, qui duos credunt, haec eorum epitheta fuisse persuasio est.

10 92—94. TALIS ET IPSE IVBAM CERVICE EFFVDIT EQVINA CONIVGIS ADVENTV PERNIX SATVRNVS, ET ALTVM PELION HINNITV FVGIENS IMPLEVIT ACVTO. Saturnus Philyram, Oceani et Tethyos filiam, existimatur adamasse et, cum ea se mutasset in equam, ut eum falleret, ille quoque in equum transfiguratus cum ea concubuit:
 15 ex quibus natus est Chiron; doctissimus Centaurus. 'Pelion' est Thessaliae mons.

122. NEPTVNIQVE IPSA DEDVCAT ORIGINE GENTEM. Neptunus Cereri cum vim adferre vellet, ea se in equam transfiguravit: nihilo minus incepto non destitit Neptunus eamque ita compressit, quod
 20 genus equorum inde proditur esse.

113—115. PRIMVS ERICHTHONIVS CVRRVS ET QVATTVOR AVSVS IVNGERE EQVOS RAPIDVSQVE ROTIS INSISTERE VICTOR. FRENA PELETHRONII LAPITHAE GYROSQVE DEDERE. Erichthonius Electrae et Iovis filius fuit: sed huius nunc mentio non est, sed Attici, Vulcani
 25 filii et terrae. * cum cupiditate eius patris luctando invaluisse Minervae per certamina natus est, a terra et a certamine Erichthonius dictus. Primus autem dicitur quadrigis usus, quo decentius

1 equorum (*om. et*) *V* || grai *V* || biugis *V* || 2 Achille *VP* || Amyclae *E om. VP* || Laconices *P* || ut editores unde *VPE*, fortasse recte, ut Homeri *versum excidisse status* || 3 ad Troiam *E* maiorum *VP* || 4 Lacedemone *P* || 5 equo, corr. equos *m. II P* || accepisse *P* || Xanthum et Cyllarum *P* || 6 s. Dimos et Phebos *P* || 7 *φηβος V* || auctore *P* || Xanthus et Ethon *P* || 7 s. quatuor *P* 8 eis *P* || Podargum et Lampum *P* || eis *P* || 9 fuisse] esse *V* || persuasum *E*

10 effundit *VP* || 11 aduentum a Turnus et *V* || SATVRNVS] Aturnus, corr. *m. II P* || innitu *P* || 12 s. Filiam Oceani et Thetidis Phyliram *P* || 12 Tethiis *V* 16 Tesalię *P* || 18 afferre *P* || 19 inceptu *VP* || non *E om. VP* || ita *om. V* 21 Erichthonius *P* || quatuor *P* || 22 s. Peletronii *P* Phetronii, in marg. Pheltronii *V* || 23 Lapitę *P* || Erichthonius *P* || 25 Post terrae lacunam indicavit *Duebnerus* || 25 s. invaluisse Minervae] vim voluisset inferre *E* || 26 certamine, *om. a P* || 26 s. Erichthonius *P*.

3 Homerus in catalogo ducum] *Il. II, 584* || 7 Homero auctore] *Homerus Martis aurigas dicit Il. IV, 440. XI, 37. XV, 119. XIII, 299, sed loci XV, 119 habitus ambiguus errorem adducere poterat; Achillis equi apud Homerum non Xanthus et Aethon, sed Xanthus et Balius dicuntur (Il. XVI, 149), at Xanthus et Aethon, Podargus et Lampus Hectoris equi nominantur Il. VIII, 185.*

celaret pedes anguinos suos. 'Lapithae' natio est Thessalorum, 'Pelethronii' dicti a loco, qui subiectus esse Pelio monti dicitur, ab eo, quod medicamentorum magna vis ibi nascatur, quae Graeci *γλωσσηματικῶς θρόνα* vocant. 'Pelion' autem est eadem lingua lividum. Lapithae ergo primi existimantur equitasse, et, ut Palaephatus in libro *Ἀπίστων* ait, eius gentis utique [et hei pro hi diphthongus est Graeca] ii, qui in Nephele castello morentur. Ex qua causa Centauri nebulae filii creduntur, et Ixion iis mercedem promisit, si furentem taurorum gregem occidissent, quorum velocitate equorum cum impetus effugerent et ipsos telis conficerent, ἀπὸ τοῦ κεντεῖν, quod est figere, καὶ ταύρου Centauri dicti sunt. Existimati sunt bifformes, quia primi equitare coeperunt.

146—149. EST LVCOS SILARI CIRCA ILCIBVSQVE VIRENTEM PLVRIMVS ALBVRNVM VOLITANS, CVI NOMEN ASILO ROMANVM EST, οἷστρον GRAII VERTERE VOCANTES. Silarus flumen est Lucaniae, portus Alburnus et eiusdem nominis mons ad sextum a primis tabernis. Mentionem facit Lucilius hoc versu: Quattuor hinc Silari ad flumen portumque Alburnum. ASILO. Genus est tabani adeo acre, ut soleat armenta bucera inquietare: vocatur Graece οἷστρος. Meminit autem historiae hoc loco Vergilius eius, quam Ovidius in primo Metamorphoseon exposuit plene, referens Inachi filiam Io, compressam a Iove, mutatam in vaccam, actam esse per orbem terrarum oestro, donec ad flumen Nilum venit, ubi mitigata Iunone finitus sit eius labor, quam Inachiam dicit Vergilius <G. III, 153>.

25

1 celaret P || Lapythe P || Tessalorum P || 2 Peletronii P || dicitur om. P || 3 quae] quod VP || Greci P || 4 Glossematicos P glossematici V || Trona P θρόνον V || vocant om. V || 5 Lapyte P || 5 s. Palephatus P || 6 Ἀπίστων coni. Duebnerus ariston VPE || [et hei — 7 Graeca] secluserit Keilius; desunt autem in PE una cum verbis ii qui. Videntur illa pertinuisse olim ad lectionem variam hei vocabulo ii adpositam interpretandam || 8 eis P || 9 taurorum E centaurorum VP || 9 s. quorum velocitate equorum cum impetus effugerent et] quorum velocitate cum impetus effugerent et E quorum uelocitate quorum cum impetus effugerint (om. et) VP quorum impetus cum velocitate effugerent et Keilius || 10 telis P || 11 ἀποουκερτην P || fugere V || καὶ ταύρου V et tauris P || 12 coeperunt P || 13 locus V || 14 cvi] cum V || asylo P || 15 Estrum P || grai V || Silaris V || est Lucaniae om. V || 16 primis] parmis P || 17 Quattuor P || hinc] huic V || 18 ad Silari flumen VPE ad transposuit Keilius || Alburnum] taburnum V || Asylo P Asilus Keilius || est om. V || 19 acer V || soleant V || 20 Grece P || Estros P || hystorie P || 21 metamorphoseos V Methamorphoseos P || 23 estro P || flumen] .Fl. P || 24 ubi Keilius ibi VPE.

5 s. Palaephatus] Cf. Palaeph. cap. I || 17 Lucilius] Cf. Lucil. Sat. rel. ed. L. Mueller. III, 21 || 21 Ovidius in primo Metamorphoseon] I, 588.

151. ET SICCI RIPA TANAGRI. Tanagrus torrens est Lucaniae, qui, cum pluviae sunt, effusior est et saevit, cum serenum, siccus est.

180. Alpheus flumen est Achaiae. PISAE. Oppidum, quod habuit Oenomaus.

6 202. HIC VEL AD ELEI METAS ET MAXIMA CAMPI. Eleus campus stadium Olympiacum, ubi equi quoque certant.

197. Scythia regio est Septentrionalis.

204. Belgae natio Gallorum.

231. Carix herba, quae nascitur in paludibus.

10 255. Sabelli gens est Italiae, coniuncta mari, ubi maxima copia aporum est.

282. HIPPOMANES, QVOD SAEPE MALAE LEGERE NOVERCAE. Hippomanes nunc significat id, quod ex inguinibus defluit equarum, quod datur amatorium et furorem facit, si aut intempestivum est
15 aut excedit modum. Theocritus herbam esse dicit, quam equi si gustaverint, efferantur.

267 s. QVO TEMPORE PRIMVM POTNIADES MALIS MEMBRA AB-
SVMPERE QVADRIGAE. Potnia urbs est Boeotiae, ubi Glaucus, Sisyphi filius et Meropes, ut Asclepiades in *τραγῶδονμένων* libro
20 primo ait, habuit equas, quas adsueverat humana carne alere, quo cupidius in hostem irruerent et perniciosius. Ipsum autem, cum alimenta defecissent, devoraverunt in ludis funebribus Peliae. Quidam autem has equas Diomedis fuisse, quas Hercules ad Eurysthea perduxerit, et ab Eurystheo a Sisypho distractas eumque filio suo
25 dedisse.

293. CASTALIOS FONTES. Castalius fons est Delphis in Apollinis oraculo, qui adluit ipsam aram Dei, dictus a Castalio, Delphi, (filii) Apollinis, filio, nepote Neptuni. Apollo autem dicitur Musagetes, quia Musarum (dux) existimetur, ut Lutatius in primo Com-
30 munis Historiae ait: Qui Deorum curam egerat.

2 siccum est VP || 3 flumen] .Fl. P || Pise P Pisa est Keilius || 5 ἐλεῖ P 7 regionem V || 10 gens in lineae fine margini adscriptum habet P || est om. V 12 Hippomanes P || 13 Hippomanes P || nunc om. P || ex om. V || 14 datur Keilius datum VPE || et E ei VP || aut] ut VP || 15 herbam esse] Thebam est V || 17 TEMPORE] ipse (ipse = ἴπρε) V || 17 s. assumpserunt P adsumpsere V 18 Boetiae P || 19 Sisyphi P || Tragodumenon P || 20 assueverat P adsueverat V 21 cupidius] cupidinis V || perniciosius] perniciosius van de Sande Bakhuizen in A. Nauckii *Trag. Graec. fragm. ed. II p. 13 con. haud perperam* || 22 deuorant V || funebribus V || 24 Sisypho P || 26 FONTES] fontis VE || 27 alluit P Delphi Keilius Delphis P Delphici VE || 28 (filii) add. Keilius || nepotis P || 28 s. Musagetis VP || 29 Musarum (dux) Keilius musarum VP musis sacrum E Lutatius P || prima V.

15 Theocritus] *Id. II, 48 s.* || 19 Asclepiades] *Cf. supra, ad Georg. II, 84 Probi comm.* || 29 Lutatius] *Cf. Q. Lutatii Catuli Commun. Hist. fragm. a C. L. Rothio hist. p. 332 s. et H. Petro hist. I p. 192 s. collecta.*

304. AQVARIVS hiemem et pisces finiunt: ab iis ver incipit, hoc est ab ariete.

312. CINYPHII TONDENT HIRCI SETASQVE COMANTIS. Cinyps oppidum est et flumen Africae regionis Garamantum, apud quos hirci villosissimi nascuntur, quos tondent ad cilicia, quibus nautae 5 utuntur.

391 s. MVNERE SIC NIVEO CAPTAM TE, LVNA, FEFELLIT, IN NEMORA ALTA VOCANS NEC TV ASPERNATA VOCANTEM. Pan, Mercurii filius, cum Lunam concupisset, et haberet optimum pecus, poscente ea partem pecoris pro concubitu dicitur pollicitus, et 10 duas partes fecisse gregem, quarum alteram candidiorem, sed lanæ crassioris: Lunam deceptam candore deterius pecus abduxisse poeta significat.

338. LITORAQVE ALCYONEN RESONANT, ACALANTHIDA DVMI. Alcyone, filia Aeoli, uxor Ceycis, quae cum viro naufragio amisso 15 mutata est in aves alcyonas: cuius partus dum excluditur, septem diebus mare quietum est. Acalanthis est ea, quae Graece dicitur *ἀκανθίς*, dicta est Latine carduelis a carduo. DVMI vocantur aspera loca inculta collicosa [alii lusciniam].

340. MAPALIA loca deserta Punica. 20

345. AMYCLAEVMQVE CANEM CRESSAMQVE PHARETRAM. Amyclae oppidum Laconices: significat ergo Laconicum canem. CRESSAM Cretensem, quia ibi optimi sagittarii sunt.

351. *Ῥοδόπη* mons Thraciae. MEDIVM AXEM dicit Septentrionem.

382. RHIPAEO TVNDITVR EVRO. Significat vento, non utique 25 eo, qui ab ortu flat, sed eo, quem aquilonem vocamus. *Ῥhipaeos montes* quidam putaverunt Alpes, sed proprie sunt Rhipaei montes Scythiae. Scythium quidam interpretantur lupini colorem, quidam hibiscum.

408. Iberi Hispani, a flumine Ibero. 30

415. Galbanum medicamenti genus.

425. Calabria, regio, in qua Brundisium est oppidum.

1 hiemem *P* || finiunt *editores* fiunt *VPE* || ab eis *P* || 2 ab *om.* *P* || 3 Cyniphii *P* || setasue *VP* || Cyniphs *P* || 5 clicia *V* || 6 utantur *V* || 7 Munera *V* || te captam *VP* || 11 partis *V* || gregem] *An leg. gregis?* || lane *P* || 12 candidiore *P* || 15 Eoli *P* || Ceycis quae cum viro naufragio *Keilius* Ceicis quoi naufragio *E* Ceyce cui cum uero naufragio *VP* || admissio *V* || 16 *Fortasse* avem alcyonem *Keilius*, *sed cf. simile dicendi genus p. 366, 2 adhibitum:* Ceyx . . . . cum Alcyone . . . . mutatus in has volucres. || 17 Grece *P* || 18 *ἀκανθίς* *V* Acanthis *P* || carduellis *P* || 19 [alii lusciniam] quae ad *G. IV, 15 scholium olim pertinuisse videntur, seclusit Keilius* || 21 Amycleumque *P* || 24 Rhodope *P* || Tracie *P* || dixit *V* || 25 Rhyphoe *P* || tunduntur *V* || 26 fluat sed eum *V* || Rhyphoeos *P* || 27 montis *V* || quidam *om.* *V* || 28 Alpes *E om. VP* || proprie *P* || rhypei *P* || 31 Galbanum *Keilius* Galbani *VPE* || genere *V* || 32 oppidum] .op. *P*.

451. Scylla bulbi genus, unde inficitur acetum, quod scyllites dicitur. — Elleborum genus medicamenti venenati, quod interdum mortiferum est.

461. BISALTAE gens est Thracum, Geloni Scythiae, et utriusque a regionibus dicti.

475. Iapidia regio dicta est Histriae.

129. IPSA AVTEM MACIE [IMMODICE] TENVANT ARMENTA VOLENTES, et deinceps versus [que] sequentes. Significat sub tempore concubitus maribus pabulum subministrari otiosis debere, feminis omnia deneganda, insuperque eas etiam opere fatigandas, quia non aliter, quod ex maribus sit natum, possit conservare corporis decorem, feminaeque, nisi ieiunio exaruerint et labore, conceptum semen retinere non possint. Nam genitale arum sulcosque honeste obscoena equarum per allegoriam interponens, et ostendit et texit illecebras inductio amoris.

264. QUID LYNCEAE VARIAE. Videtur ideo eas illi adsignare, ut per earum colorem indicetur in vino varias hominum esse mentes, vel ut per eas saevitia demonstraretur, quod quidam poti infinitam excedunt crudelitatem, vel quod tale sit vinum, ut vi sua feras quoque sub suam potestatem redigat.

339 s. QUID TIBI PASTORES LIBYAE, QUID PASCVA VERSV PROSEQVAR ET RARIS HABITATA MAPALIA TECTIS? Numidae mapalia vocant tecta sua, quae † subducta sunt manibus suis post amissum regem Persea inversa pro domicilio habere coeperant.

Lib. IV, 1 s. PROTINVS AERII MELLIS CAELESTIA DONA PROSEQVAR. Quidam dicunt mel in aere nasci, quidam apes colligere: quo tempore Iuppiter in Ida nutriebatur, tum primum ex aere fluxisse eoque ipsum altum.

10. PETVLCI. Lascivientes haedi.

11. AVT ERRANS BVCVLA CAMPO. Vaccam dicit.

14. MEROPESQVE ALIAEQVE VOLVCRES. Meropes dicuntur aves, quas in Italia vocant barbaros, quarum vox quia multiplex capit

2 venenati om. V || 4 Bysaltę P || Scythę P || 5 regibus V || dicti om. P
7 [IMMODICE] seclusit Keilius immodice P || tenuerat V || 8 uersusque sequentes
PVE, [que] seclusi per dittographiam ortum || 9 feminis P || 10 denegando VP
11 ex] et V || 12 femine que P || ieiunio V iuiunio P || exaruerunt VP || 13 continere V || possent VP || honesta V || 14 obscepa P || 15 Fortasse inducti Keilius
16 linceas uarie P || assignare P || 17 inducitur VP || 18 seuitia P || demonstraretur P demonstraret V || 19 s. ferasque quoque V || 21 lybie, corr. libye m. I P.
23 s. Fortasse quae subductis navibus suis post amissum regem et inversis Persae pro, cf. Sall. Jug. 18 Keilius || 24 coeperant] coeperunt (ceperit) P
Sequitur in P col. rubr. Liber Quartus || 28 ipsum editores praeter Keilius,
ipso VPE || 30 buccula P || 31 aliae V.

partitionem vocis, meropes appellantur Graece ἀπὸ τοῦ μερισμοῦ, quem Graeci vocant, nos autem partitionem vocis, quam iidem ὄπα dicunt γλωσσηματικῶς.

15. ET MANIBVS PROCNE PECTVS SIGNATA CRVENTIS. Hirundo quondam Procne, Pandionis filia, quae cum filium suum Itym Tereo 5 coniungi pro epulis posuisset, propter quod in avem mutata est, ideo dixit: Et manibus Procne pectus signata cruentis. In hirundinem Philomela fertur ab aliis, non Procne, versa.

30 s. CASIAE VIRIDES ET OLENTIA LATE SERPILLA. Casia genus herbae est odoratae. Serpillum herbae genus est, quod a serpendo 10 serpillum cognominatur.

63. TRITA MELISPHYLLA ET CERINTHAE IGNOBILE GRAMEN. Melisphylla est herba, quam plerique vocant meliloton. Cerinthon est flos luteus cuiusdam herbae, quae copiosissima est in Euboea.

125. * in quo oppidum est impositum. Tarentum Lacedae- 15 monii condiderunt duce Phalantho, qui sunt dicti Partheniadae, nati, cum oppugnaretur Messene, non legitimo matrimonio. 'Oebalia arx' ab Oebalo dicitur in Lacedaemone hoc ipsum oppidum, quod praeterfluit Galaesus flumen.

127. Pompeius, cum oppugnaret piratas, remigibus eorum pro- 20 misit agros, si vicisset eorum adiutorio: quorum proditione victor Tarentinorum agros veteranis divisit, et quicquid deterrimum fuit, remigibus dedit. Cilices autem tunc exercuerunt piraticam. Est autem in Cilicia promontorium Corycium nomine uxoris Promethei, quae Κορύκιον est appellata. Dictum ergo 'senem Corycium' 25 Cilicem intellegi vult, hoc est remigem piratarum.

209 s. PRAETEREA REGEM NON SIC AEGYPTOS ET INGENS LYDIA. Lydia natio est in Asia.

210. AVT MEDVS HYDASPES: flumen Indiae, sed Vergilius Mediae dixit flumen Hydaspem. Hi Medi duce Alexandro Porum, regem 30 Indorum, et ipsam Indiam subegerunt.

1 Grece P || a merismo P || 2 Greci P || quem Graeci vocant om. V || autem om. V || idem VP || opa P οπη V || 3 glossematicos V Glossematicos P || 5 Tereo T, altero T del. P || 10 est herbae E || Serpilla P || est om. V || 11 serpillum P om. V || 12 Melyspilla P || Cerintha P || 13 Melyspilla P || Cerinthus V || 14 Eubea P || 15 * in quo] in qua P Lacunam indicavit Keilius || Tarentum, corr. m. I P || 15 s. Lacedemonii P || 16 Partheniadae] Partheni inde V || 18 eballo P || Lacedemone P || 19 praeterfluit P || Galaesus Fl. P || 20 Pyratas P || 21 uictorum V || 23 pyratam P || Est] Et V || 24 Cylitia P || 25 Κορύκιον Keilius Κορύκιον V Corycion P || 26 Cylicem P || intelligi P || pyratarum P || 27 Praeterea P || Egyptos P || 28 Lydia] Lydie media P Lydia media E || nationes in Asia E || 29 AVT om. V || Hydaspes P || flumen] Fl. P || 30 Porum] Paerea V per eum PE Porea Keilius.

287. NAM QVA PELLAEI GENS FORTVNATA CANOPI. Pella est oppidum Macedoniae, patria Alexandri. Omnes autem Alexandrias Alexander constituit. Ergo Canopi Pellaei dicti sunt. Canopus est autem in Aegypto iuxta Alexandriam, a gubernatore dictus Menelai.
5 Fortunatam autem dixit gentem propter agri fertilitatem.

317. PASTOR ARISTAEVS FVGIENS PENEIA TEMPE. Aristaeus Cyrenes et Apollinis filius est, idem pater Actaeonis, de quo locuti sumus in primi libri commentario, cum enarraremus <G. I, 14 s.>:
Cultor nemorum cui pingua Caeae
10 Tercentum nivei tondent dumeta iuveni.

PENEIA TEMPE. Peneos est Thessaliae flumen, quod in Pindo monte eiusdem terrae oritur. 'Tempe' autem sunt loca frigida, opaca, frondosa, copiosa fontibus vel fluminibus. Hoc commune omnium eiusmodi locorum est, et idcirco adiectum est 'Peneia' Tempe, quia
15 poterant et alia intellegi. Dicitur quidem et iis locis praecipue, ubi Peneus oritur, ut in primo Metamorphoseon Ovidius refert dicens:

Est nemus Haemoniae, praerupta quod undique claudit
Silva: vocant Tempe, per quae Peneos ab imo
Effusus Pindo spumosis volvitur undis.

20 387. EST IN CARPATHII NEPTVNI GVRGITE VATES. Carpathium mare ab insula Carpatho dictum, quae existimatur obiecta Peneo.

389 s. HIC NVNC EMATHIAE PORTVS PATRIAMQVE REVISIT PALLE-
LENEN. Emathia dicitur Macedonia ab Emathione, fratre Memnonis, ubi est urbs Pallene. Sed Proteus in Aegypto natus est, et propter
25 crudelitatem Busiridis dicitur Pallenen petiisse et iterum rediisse in Aegyptum.

429 s. CVM PROTEVS CONSVETA PETENS E FLVCTIBVS ANTRA
IBAT. Proteus Deus maris, solitus se in omnes figuras convertere.

462. ALTAQVE PANGAEA ET RHESI MAVORTIA TELLVS. Pan-
30 gaeus mons est et Rhodope Thraciae: 'Rhesi tellus' Thracia, quae

1 Pellei P || 2 Macedoniae om. V || 3 constituit P || Pellei P || Fortasse Canopi incolae Keilius || 4 Aegypto P || dictus E dictum VP || 5 Fortunatam] Potu: natam V || 6 Aristheus P || Aristheus P || 7 Actheonis P || 10 dumeta, corr. dumeta m. I P || 11 Peneos] Peneo V || Tessalię Fl. P || 15 poterunt V intelligi P || in iis locis E Keilius || iis] eis P || praecipue P || 16 Metamorphoseos V Metha. P || Ovidius] oui P || 17 Hemonię P || praerupta quod] praeruptaque P || claudit — 18 Tempe E om. VP || 18 per que P || imo] uno V || 20 Carpatium, h add. m. I P || 22 NVNC] nŭo P || emathię, h add. m. I P || 22 s. Pallentem V || 23 Hemathia P || Emathione P || 24 ubi] ub P || Protheus P || Aegypto P || 25 Busyridis P || petiisse et ita E preteriisse et ita P || 26 Aegyptum P || 27 Protheus P || 28 Protheus P || omnis V || 29 Pangeę P || Rhessi P.

7 s. locuti summus] Cf. supra p. 351 || 16 Ovidius] Met. I, 568—570.

prius dicta est Aria ab Areo rege, patre Thracis et Edoniae, a quo Thracia dicta est, et quaedam gens est Edoniae. Latine autem interpretatur 'Aria' Martia sive Mavortia. Mavors autem dicitur 'magna vortens Deus'.

467. TAENARIAS ETIAM FAVCES. Taenaros est Laconices litus, 5
in quo specus est, per quem Hercules existimatur descendisse ad Inferos et Orpheus.

520. SPRETAE CICONVM QVO MVNERE MATRES. Cicones natio Thracum, in qua oppidum est Ismaros.

535. ET FACILIS VENERARE NAPAEAS. Napaeae sunt Nymphae 10
arvorum.

110 s. ET CVSTOS FVRVM ATQVE AVIVM CVM FALCE SALIGNA HELLESPONTIACI SERVET TVTELA PRIAPI. In Hellesponto est Lampsacum oppidum, in quo Priapus formosissimus dicitur esse, quem cives eius colunt ut Deum. Is autem in horto ponitur, ut avibus formidini sit, itemque noctu furibus, quod interdum custos videtur stare. 15

231. TAYGETE Vergiliarum ostendit sidus: *συνεκδοχικῶς* una ex his hoc nomine appellatur, e qua totum astrum significatur Pleiades, quoniam cum hac Iuppiter concubuit in monte, qui ex eventu Taygetos dicitur. 20

246 s. INVISA MINERVAE IN FORIBVS LAXOS SVSPENDIT ARANEA CASSES. Mars devicta Thracia dicitur Minervae donasse regiam puellam ex captivis nomine Arachnen, quae subtilitate operis lanificii negavit se cedere Minervae. Ob hoc in araneam ab ea conversa est, et Graece *ἀράχνη* vocatur. 25

380. 'Maeonium' Liberum Patrem dicit, quia Lydia Maeonia appellatur.

371. TAVRINO CORNVA VVLTV [erigi]. Eridanus sive Padus et ideo taurino vultu, quod eius sonus ut tauri mugitus, et ripae flexuosae ut cornua sunt. 30

1 Aria ab Areo *E* Arsa ab Arseo *VP* || 2 quedam *P* || Edonia *V* || 3 interpretatur *P* || Aria *Keilius* Arsa *VP* ansa *E* || Marsia (*corr.* Martia) est siue Mauorsia (*corr.* Mauortia *m. I*) *P* || 5 Tenaureas *V* Tenareas *P* || Tenaros *P* || 8 Cyconum *P* || Cycones *P* || 9 est oppidum *V* || 10 faciles *V* || Napeas Napee *P* || 13 Hellespontum *V* || 14 formosissimus] *An leg.* formidolosissimus? || 15 in orto *P* || ut] aut *V* || 16 interdum *editores* interdum *VPP* *Illud* interdum *post* formidini sit *transponere malim* || 17 Syneodochicos *P* syneodochicos *V* || 18 his] iis *P* || 19 in] cum *P* || 21 s. IN FORIBVS LAXOS SVSPENDIT et CASSES *om.* in lacunis *VP* || 23 nom *P* || Aracne *V* || 23 s. lanificii *V* || 25 Grece *P* || 26 Maeonium *P* || Meonia *P* || 28 [erigi] *ex sequenti* Eridanus ortum *seclusit Keilius, om.* *E* frigi *VP* || 29 ex ideo *V* || 30 sint *V* || Imperfectum opus | et mutilum *in fine add. V* Finis. Distichum Alcimii | Mantua da ueniam fama sacrata perenni Sit fas Pharsalia post Simoenta legi *P*, *cf. Anthol. Lat. ed. Riese nr. 233 (I p. 161), ubi Thessaliam pro Pharsalia legitur.*

Addenda.

His subiciuntur aliquot in Probi comm. coniecturae, quas Georgius Thilo meus in sua de Probi comm. scriptiuncula post illius mortem per Sam. Brandtium in Fleckeiseni Annal. philol. a. 1894 p. 289—304 et p. 421—432 publici iuris facta proposuit.

P. 323, 4 vico Andico] Reifferscheidii coniecturam in vico Andibus ideo reprobendam, quia in huius comm. sermone Africitas quae dicitur quaedam inveniatur.

P. 323, 14 s. bello Cantabrico hac quoque ingenti industria (confecta) vel (absoluta) ab Augusto etc.

P. 324, 2 Varus] Marius

P. 324, 10 omnes Graeci in deserta loca refugerunt

P. 324, 19 praestarent] praestant

P. 324, 20 ex forma (vehiculi) quo

P. 325, 2 Lyaeam] Ἀστυλακον, cf. Schneiderwin. in Mus. Rhen. IV p. 141.

P. 325, 7 obligarent (et)

P. 325, 8 haberent] cumque retinendum et postea pedo essent vel pedo incederent inserendum.

P. 325, 11 s. Verba: Quod genus — nominantur ob vocabulorum ominarentur et nominantur similitudinem in codd. intercisisse videri.

P. 325, 16 e Taurice

P. 325, 20 (sive quod facem gereret) vel (sive a face quam gerebat) ante sive quod inserendum, cf. Serv. A. II, 116.

P. 325, 21 nomen] numen

P. 325, 23 Quae cum incrementassent] Quae cum incrementa cepissent vel Quae cum laesi incrementi essent

P. 326, 2 lactis] Post hoc aliquot verba intercisisse videri, quibus homines illos, qui greges sacras custodiendas susceperant, carmina quoque, unde postea carmen bucolicum ortum esse dicebatur, festis templi diebus cecinisse commemorabatur.

P. 326, 4 Latapadon] Ἀάθα (= Ἀθήνη) παθῶν

Ib. Micotes] Μυχώδης, a vocabulo μυχός deriv.

Ib. Eugiton] Εὐγιέτων, quod iam Duebnerus viderat.

Ib. Stracteos] A stirpe στραγ, h. e. 'vertere' derivatum esse videri.

P. 326, 5 Polie] Idem nomen esse videri, quod l. 14 Pecoli dicitur, cf. adnot. nostram ad p. 326, 15.

Ib. Argeades] Ad vocabula ἀργής vel ἀργήεις, i. e. 'candidus', 'candide splendens' referendum.

P. 326, 24 (id) in primo

P. 327, 4 una] urbana

P. 327, 13 congruentibus (rustico) sensibus

P. 328, 19 inter prima (et postrema)

P. 328, 30 (cum) plasmate, cf. *Atil. Fort. G. L. VI p. 282, 18 K. sine plasmate*

P. 329, 1 Libyca pro Laconica ab ipso comm. auctore scriptum esse videri fallente memoria.

P. 331, 30 quaeritur an poeta quattuor (elementis, filo) sofis et poetis annuentibus principia r. c. c. vel quaeritur an poeta quattuor (esse elementa filo) sofis (adsentientibus praesumat) et an his (sc. elementis) omnibus principia r. c. c.

P. 332, 6 aut (ut) admirabile

P. 332, 7 nam si (sua auctoritate) confirmet

P. 332, 24 Vel fama del. vel scrib.: Hic autem (non) Famae, (sed) Sileni, aequae Dei, auctoritate quae canit confirmat.

P. 333, 11 Ubi autem ait] Item ubi ait

P. 333, 12 s. (non) pro fluenti dixit

P. 334, 1 s. aera, qui ex summa montium ad ima terrarum (vel: qui inter summa montium et ima terrarum) segnius iaceat

P. 334, 10 id] ideo

P. 334, 27 terra ex aer corruptum a lectore quodam, qui Homerum cum Cicerone congruum exhibere volebat.

P. 334, 28 in aere ex inde Iunoni corruptum ab eodem, qui l. 27 terra correxerat.

P. 335, 23 (qui) par est

P. 336, 16 petisset] sensisset vel simile quid.

P. 338, 3 s. Post verba: in quo ista fiebant nonnulla intercuisse videri.

P. 338, 9 iam et hic retinendum.

P. 338, 10 ut non dubie] non dubium (igitur quin)

P. 338, 14 ut om.

P. 338, 19 quamquam cum MP om.

P. 338, 20 velint] voluit

P. 338, 21 videatur] credatur cum MP

P. 341, 13 inter illa duo humor, quasi Oceanus, inclusus (vel interfusus) et aer, in quo calor.

P. 342, 15 nisi terrae mariaque iacentia

P. 342, 17 s. nonne iterato eo incidit, quin immo consequitur nomen aeris?

P. 342, 19 s. Iuno (aer), Diana eadem erit quae luna

P. 342, 20 et luna] cum luna

P. 343, 21 universa pars] universa Ζάς (= Ζεύς) vel universitas

P. 343, 23 tractata cum E

P. 344, 2 Varronis fragm. usque ad l. 7 Samothrace pertinere.

P. 344, 2 cognomen] de cognomento

P. 344, 6 Item non Varronis, sed scholiastae esse videri.

P. 344, 9 terram] Pro accusativis dativas formas ponendas, nisi iam comm. auctor haec ita corrupisse dicendus sit.

P. 344, 15 possimus cum MP.

* * *

Practerea inter Lionis vol. II Corrigenda et Addenda (vol. II p. 490 s.) loci aliquot comm. Prob. leguntur, quos ille errore nescio quo seductus omiserat, cum his scripturae discrepantiis:

P. 330, 22. 331, 1—4: Apollo idest] Apollo in terra | oriantur] oriuntur | maturentur] maturescunt | gratam] gratum | Daphnen] Daphnem | ei] *om.* | compositum est] composuit | Amyclesi] Amydesi.

P. 331, 5—8: nomina regum] *om.* | hyacinthus] *om.* | Hyacinthus] Hyacinthus enim | A. I. A.] Hya.

P. 353, 31. 354, 1—6: relinquit] reliquit | scorpio] Scorpius | tenet] teneat | est posita] posita | quam] quae | cauda] caudam | flexisque] flexis | membra duorum] *om.*

P. 354, 7—23: NAM TE — PROSERPINA MATREM] *etc.* | Tartaros] Tartarus | in praeceps — suspectus Olympum] *etc.* | permisit] permittit | Iuppiter] Iuppiter autem | filiam] filium | totidem vero apud Inferos] et totidem cum viro.

P. 357, 16—358, 4: HYADAS — ARCTON] *etc.* | *πλεῖν*] *πλέειν* | sit tuta navigatio] prima cura sit navigio | radiare] radiata | tamen] tantum | apparet] apparent | et in ore] aut in ore | a subus] *ἀπὸ τοῦ ὀσίου* | *ῥεῖν*] *ἔειν* | id est a] hoc est | hoc est] Hoc | Arcton] arctor | Septentrionem] Urionem | Helice] Elice | vocatur] *om.* | Cynosura] Cynosura vocatur.

SCHOLIORVM VERONENSIVM
IN VERGILII
BVCOLICA GEORGICA AENEIDEM
FRAGMENTA.

BVCOLICA.

* * *

ECLOGA III.

* * *

- 224 a 27. STIPVLA DISPERDERE CARMEN. Significanter illud Theocriti translatum locavit: ἀρκεῖ σοι καλάμας ἀύλων ποππύσδεσεν | ἔχοντι. 'Disperdere' eleganter: ex loco, quod 'in triviis', re, quod 'stipula', sono, quod 'stridentī'. | 5
- c 29. VITVLAM. Mo[re huius] | operis auditor *. Par (tu)[s bovum] | apud veteres [sic voca]bantur, ut co[mici] | arietes, at tra[gici] hirquos; hero[ici *, at] | lyrici tauros [dicunt.] |
- a 30. BIS VENIT AD MVLCTRAM. Adnotandum, quod hic 'mulctram' 10 feminino genere posuerit, cum alibi neutro: inplebunt mulctr[alia vaccae. Hoc] | autem est ex illo Theocriti: μὀσχον ἐγὼ θήσω, σὺ

V = Cod. bibl. capituli Veronensis nr. 38 palimps. saec. V—VI.

H = Herrmannus.

M = Maius.

K = Keitius.

S = Servius.

Sa = Servius auctus.

4 ἔχοντι] EXONTEI V || 7 mo[re huius] H m — MK || auditor supra lin. V || auditor *] Librarii vitio vacca (cf. Schol. Bern.: 'Vitulam' dixit pro vacca) vel iuvenca (cf. Serv.) excidisse videtur, a quo ipsum illud auditor prius neglectum fuerat, quod non cum Herrmanno pro vocativo, sed pro imperativo habendum (i. e. 'intellegatur') || par (tu)[s bovum] H parat — MK auditor [iuvenca: nam ante] partum [vitulae] apud veteres [voca]bantur coni. Thilo verba iuvenca nam ante iam a librario omissa esse statuens || 8 [sic voca] | bantur H — | bantur K || ut] (a)ut K || co[mici] H [comici adipiscerentur praemii loco] spatii ratione non habita male supplevit Maius; praeterea hoc loco de diversis diversorum poetarum dicendi generibus agitur || at tra[gici] nos ac tra[gici] H a(b) tra — K utrum at an ac in codice scriptum esset dubitans ut tr[agici] M 9 hero[ici *, at] nos post heroici librarii negligentia vocabulum excidisse statuentes, quo heroicorum dicendi generibus agitur || nos lyricorum consuetudini opponeretur, quod probans Thilo iuencos supplendum esse coniecit hero[ici ac] H hero[ici] ... M hero — K || tauros. MK [dicunt] ad spatium supplendum probabiliter addidit H || 11 inplebunt supra lin. script. V || 11 s. mulctr[alia vaccae. Hoc] H mulctralia vaccae. Hoc M mulctr[alia vaccae. Totum] K quod Thiloni magis adrisit, qui et de DEPONO (v. 31) lemmate cogitavit.

3 s. Theocriti] V, 7 || 10 Adnotandum] Cf. Serv. ad E. III, 30 || 11 inplebunt] G. III, 177 || 12 Theocriti] VIII, 14.

δὲ θεῖς ἰσομάτορα ἄμνον et reliqua. BINOS ALIT VB[ERE FOETVS dixit] suo more 'binos' pro duobus, ut alibi: Bina manu lato crispans hastilia ferro. Praedicatio vitulae est, quae duo[s foetus alat.]

c 31. QVO PIGNORE CERTES. | Quo opere configas | vel quod praemium ad certamen exhibeas. |

33. INIVSTA NO[VERCA cum] | sint et ali[ae tales.] | Fuisse aute[m quidam] | tradunt no[vercam] | etiam Iniu[stam] | vocatam. |

b 34. BISQVE DIE NVMERANT [AMBO PECVS. Nu]mer(a)n(t, ut) non sinant quicquam | de grege imminuere. ALTER ET HAEDOS. Alteruter etiam haedos, ut cura | propensior indicetur, cum etiam 10 haedorum numerus requiratur. |

37. ALCIMEDONTIS. Fictum nomen artificis: nusquam enim laus huius operis invenitur. | Et voluit obscuriorem sensum reddere. No[men] aut[em addens] arti[ficis pocu]lorum | pignus futurae concertationis adiuvit. |

c 38. TORNO FACI[LI idest] | sculptura, [nomine] | a sonitu lign[i ducto.] |

39. 'Corymbi' sunt hed[erae] | fructus granis in [orbem] | inter se coeunt[ibus.] |

224* a 40. [ET QVIS FVIT ALTER — | quaeritur, quis significatus i]ta 20 de pluribus sit. Alii namque Eudoxum tradunt, plerique Aratum, |

1 θεῖς omissa particula γ' vel τ' legitur etiam in Theocriti codicibus k. a. s. 9. L., cf. *Fritzschium* || ἰσομάτορα] ΙCOMAPTYRA V || VB[ERE FOETVS dixit] KH ubere foetus M || 3 duo[s foetus alat] H duo[s foetus habeat] K || 4 Quo opere] Hanc minus aptam esse interpretationem recte Thilo monuit, quia Damoetas nondum scire poterat, Menalcam opus aliquod esse depositurum; sed hoc vitium non ad librarium sed ad ipsum scholiastam redire idem bene vidit || 6 INIVSTA — 7 vocatam primus legit et supplavit H || 6 NO[VERCA cum] suppl. Thilo NO[VERCA] H 6 s. Fuisse — vocatam] Futile aute[m quod quidam] tradunt no[mine] istam Iniu[stam] vocatam coni. Thilo || 8 s. [AMBO PECVS nu]mer(a)n(t, ut) non sinant H [ambo pecus: ineuntes] numerum non sinunt K [ambo ineuntes] numerum non sinunt M || 9 imminuere] imminui coni. Thilo || 14 No[men] aut[em addens] (no[mine] aut[em addito] coni. *Buecheler*) arti[ficis pocu]lorum H noluit — (faedera) — — — orum K . . . faedera . . . orum M || 16 FACI[LI id est] H facili . . . M facili — K || 16 s. [nomine] | a sonitu lign[i ducto] suppl. *Buecheler* — | a sonitu . . . K . . . M [FACILI] a mollitie lign[i] dubitanter coni. Thilo ad *Schol. Bern.*: 'facilis' ad materiam refertur provocans || 18 hed[erae] M hed — K || in H h MK || [orbem] suppl. *Buecheler* || 19 coeunt[ibus] H coeunt — K coeunt. M || 20 s. [Et quis fuit alter. Quaeritur quis significatus i]ta de pluribus sit K ['et quis fuit alter': — — — | quaeritur quis significatus ita de pluribus] sit H, sit iam periisse adfirmans Et quis fuit alter? . . . ta de pluribus sit M || 21 Eudoxum corr. M endoxum V.

2 pro duobus] Cf. *Serv. ad A. I, 313* || Bina] *A. I, 313* || 6 et aliae] Cf. *Serv.*: INIVSTA NOVERCA. Epitheton generale novercarum || 14 Nomen autem] Cf. *Serv.*: Laus ab artifice || 18 Corymbi] Cf. *Serv.* || 21 Eudoxum] Cf. *Serv.* || Aratum] Cf. *Schol. Bern. et Serv.*

[qui Phae]nomena scripserit; nonnulli Archimeden, quidam Hipparchum vel etiam Euctemonem; de Hesiodo | [cogitare in]pri]mis convenit; aliqui Eucliden astrologum significari putant. IN MEDIO Cornutus sic aestimat dic[tum esse, ut]: In medio mihi Caesar erit pro 'eminebit'.

5

a 40. [DVO SIGNA]. Duos libros putatur ostendere, quos nondum publicaverit. |

c 44. Alcimedontis aut[em] | [nulla es]t apud veteres opinio | [aut c]aelator accipitur | [cuius Theo]critus meminis | [set.]

46. [IN M]EDIO POSVIT SI(L). SEQV. | [Fabul]arem opinionem | 10 [de carm]ine Orphei tradit . . | [quate]nus agrestes ho[mini]m mores ab eo | [poe]ta formati sunt. |

50. ['Palaem]onem' Augustum, | [quippe q]ui iudex sit poeta-rum, | [voca]ns. Mora adhibenda | [ante 'v]el'.

51. VOCE hoc est | [canta]ndo.

15

* * *

1 [qui Phae]nomena scribserit *suppl. Thilo, quod ita probo, ut ob spatii amplitudinem illum qui coniciam . . . ae nomen ascriberit M* — ae nomen ascriberit *K* — (i) nomen ascriberit *cod. teste Hermannno, qui [sed horum] nomen ascriberit supplevit* || scripserit] scribserit *V* || 1 s. Hipparchum *corr. M* hippasychum *V* || 2 Euctemonem *corr. K* eucdaemonem *V* (ad *Eudaemonem a Vitruvio IX, 7, 7 nominatum provocavit Maius*) || [cogitare in]pri]mis *H* — ntis *K* . . . utis *M* De inprimis *supplemento Thilo dubitat, quia Hesiodus non fuerit mathematicus, sed conf. v. 42 et Prob. ad h. l., Schol. Bern. ad v. 37 et 42* || 3 Eucliden *corr. M* eucliden *V* || 4 dic[tum esse ut] *H* dic | [tum esse ut illud] *K* dic[it in medio sicut ill]ud *M* || 6 [',duo signa'] *H* Duo signa *M* et *K* Quod scholium quia inter lineas scriptum esse dicitur, ad v. 36, quem in priori folii pagina scriptum fuisse certum est, pertinere, id quod *Thilo* *concl. Schol. Bern. ad v. 36: 'Poecula' allegorice duo libri Georgicorum conicit, minus crediderim. Idem de v. 43 quoque cogitavit* || 8 s. Opus Alcimedontis aut (eius) | [nulla es]t apud veteres opinio | [aut c]aelator accipitur | [cuius Theo]critus meminis | [set] *H* Opus cum apud *Keilium non extet, num in codice legatur dubito; accedit, quod versus 37, in quo OPVS ALCIMEDONTIS lemma legitur, in priori folii pagina scriptus fuit, quamquam Alcimedontis nomen v. 44 memoratum scholastam, ut prioris lemmatis reminisceretur, adducere potuit. Posterior scholii pars significare videtur, si Alcimedon caelator extitisset, Theocritum eius mentionem facturum fuisse. Alcimedontis aut | — put veteres opinio | — lator accipitur | — critus meminis | *K* totum scholium *om. M* || 8 apud *H* put *K* || 10 [IN M]EDIO *H* — edio *K* SI(L). SEQV, hoc est SILVASQVE SEQUENTES *V* sic seq *K* || [fabul]arem *suppl. Thilo* (An: [popul]arem?) — aulae *H* — (i)a *K* [Augusteae] aulae *suppl. Buecheler litterarum numerum supergrediens* || 11 [de carm]ine *suppl. Thilo* [de nom]ine *H* — ne *K* || tradit] Cum in huius vocabuli sine punctum inveniatur, *Herrmannus sequentes litteras duas evanidas ad posteriora pertinere eisque, cum prior S esse videatur, vocem silvas inesse suspicatur. Quod si recte statuit, certe propter spatii exiguitatem non SILVAS plenis litteris, sed SIL vel s. scriptum fuit. traditur K* [quate]nus *H* — (ter) *K* tradit. *Revera con. Thilo* || ho[mini]m *H* ho — (ne) *K* || 12 [poe]ta *H* — *K* An [musi]ca? || formati sunt *K* formatae sint *H* Totum scholium apud *Maium* *deest* || 13 [Palaem]onem *H* — [Palae]monem *K* [quippe qui] *H* — ui *K* || Venit ecce Palaemon. Palaemon Augustum intelligit, qui iudex sit poetarum . . . ceteris omissis *M* || 14 s. — s . . . pora adhibenda — e(i) uoce hoc est | — ndo. *K* *suppl. H* || 14 vocans] vocat *mauult Thilo*.*

4 In medio mihi] *G. III, 16* || 12 formati sunt] *Cf. Serv. ad Aen. VI, 645* || 13 Augustum] *Cf. Schol. Bern. v. 48. 50* || 14 Mora] *Cf. Serv.*

ECLOGA V.

* * *

219 a 88. praemiis Ajax Hectorque discedunt. 'Pedom' autem est baculum recurvum, quo pastores utuntur, [ut operis auxilium] | aut adminiculum pedum sit, ut ait Ennius in Ifigenia: gradum proferre pedum nitere cessas o fide? ['Pedom' dicitur ab eo, 5 quod] | pastores pedes ovium retrahere soleant. Ut autem inputaret munus suum, ait: quod m[e cum saepe rogaret] | Non tulit Antigenes, additque: et erat tum dignus amari. Cetera etiam ad laudandum pedum di[cuntur.] |

ECLOGA VI.

10

1. PRIMA SYRACVSIO. (Aut nostra) ex omnibus prima, quasi primus Latine Bucolicon Vergilius sc[riberit versu usus] | Siciliensi, idest Theocriti. Est autem ὑπέρβατον, nam ordo hic est: 'prima nostra Thalea dignata est | [versu] Syra[cusio ludere nec erubuit silvas habitare'], aut Sicil[iensi ἀλλήγορικῶς, quasi primus ex Ro- 15 manis bucolicon co[n]diderit carmen.] | SYRACVSIO VERSV Theocriti,

2 praemiis] *Verbis* praemiis — discedunt *locum a commentatore laudatum contineri suspicatus est H*; ante praemiis totius lineae interitum notavit idem, in qua haec fere vel similia scripta fuisse conicias: AT TV SVME PEDVM ut apud Homerum <II. VII, 303>: datis inter se praemiis etc. At tu sume pedum . . . praemiis alacer uterque discedunt e coniectura M || Ajax] alax M || 3 [ut operis auxilium] K nullam lacunam dedit M || 5 s. fide? [Pedom dicitur ab eo quod] H fide [dux? Pedom ab eo quod] K fid . . [Pedom dictum est quia eo] M eo vel simile quid supplendum esse demonstrant Serviana et Scholia Bernensia 6 ovium corr. M, cf. Schol. Bern. bovium V pecudum Serv. || 7 m[e cum saepe rogaret] K me cum saepe rogaret M || 8 Cetera autem K || 9 di[cuntur] K [dicuntur] M || 11 (aut nostra) superscr. in cod. teste H Aut nostra M (aut nostra) KH || prima om. M || 12 Latine om. H || sc[riberit] . . . Siciliensi M sc[riberit versu usus] Siciliensi K || 14 s. dignata est | [versu] Syra[cusio ludere nec erubuit silvas habitare] aut Sicil[iensi ἀλλήγορικῶς H dignata est [versu Syracusio lud] ere nec erubuit silvas habitare] aut [Siciliensi] ἀλλήγορικῶς K dignata est . . γορικῶς M Totum scholium e pluribus consarcinatum esse probabiliter coniecit Thilo, qui verba ἀλλήγορικῶς quasi primus etc. non ad Siciliensi, sed ad totos v. 1 et 2 olim pertinuisse ratus est, pro aut Siciliensi, quae consarcinatori deberentur, PRIMA SYRACVSIO et reliqua olim scripta fuisse statuens. Illud aut, quod ante Siciliensi legitur, olim scholium in fine posito praefixum fuisse suspicor, quod ipsum illi interpretationi Aut nostra ex omnibus prima etc. respondisse videtur || 16 [condiderit carmen] H co[n]diderit carmen] K co[n]diderit] . . . M.

3 baculum recurvum] Cf. Serv. et Schol. Bern. || 4 Ennius in Ifigenia] Cf. Fest. p. 249 ed. M., p. 324 ed. Theureck., Enni fragm. p. 120 trag. rel. IX Iphig. II ed. Vahlen. || 6 pedes ovium] Cf. Serv. et Schol. Bern. || 7 quod me] Buc. V, 88. 89 || 8 et erat] Buc. V, 89 || 11 s. quasi primus] Cf. Serv. auct. || 13 Theocriti] Cf. Serv. et Schol. Bern.

ideo dictum, quia Syracusae, metropolis Siciliae, civitas, de qua Theo[critus natus erat] | pri . . . . . e . . . . a . . . . s . ta . carm(ina in ponuri) nota Syracusis.

b DIGNATA EST adroganter dictum, quasi potuerit maiora scribere [quam Bucolicon] quod ex facili compositione [paratur. | LVDERE 5 autem, ut Horatius]: Nec sicut olim lusit Anacreon, vel Veronensis Catullus: [Cui dono lepidum novum libellum] | Arido modo pumice expolitur? Corneli, tibi: namque tu solebas Meas esse aliquid putare nugas. Item Horatius: [Ibam forte via | (sacra, sicut meus est mos, Nescio quid meditans 10 nugarum.)

2. SILVAS HABITARE] antiqua consuetudine, sic[ut: Centum urbes habitant] | magnas, ut Graeci dicunt: *πλέει τὴν θάλασσαν*, et alibi Vergilius: cava trabe currimus aequor pro 'sup[er aequor currere.'] | 15

7. TRISTIA CONDERE BELLA. Aut epitheton est omnium bellorum 'tristia' aut specialiter ad civilia bella res[picit, non canentibus] | tristia, sed illis, contra quos gesta sunt. CONDERE pro 'componere'; sic Horatius: Condo et compono, quae m[ox depromere possim.] | 20

d 4. VELLIT sicut iis solemus facere, quos admonemus. VELLIT praeteriti temporis est, ut 'admonuit'. 'Cynthium' Augustum ait. |

1 ideo dictum *om.* *K* || 2 Theo[critus natus erat] *K* Theocritus . . . *M* || 2 s. *Verba* pri . . . . . — Syracusis *primus detexit H* *An:* PRI[MA] PRIM[us] CIPALI[A] [bucol] [i]ca carmina inprimis nota Syracusis? *cf. Schol. Bern.* PRIMA SYRACOSIO D. L. *VERSU* i. e. carmina imitari nata Syracusis *coni. Thilo* || 5 [quam bucolicon] *M* || 5 s. compositione [paratur. | LVDERE autem ut Horatius] *coni. Thilo* compositione [paratur. | Ex loco superiore loquitur] *ex Servio:* et 'dignata est' sic dixit, quasi ex loco superiore *supplens H* compositione . . . *M* compos — | ————
——— *K* || 6 sicut *V* sic ut *H* siquid *Horatius* || 7 [Cui dono lepidum novum libellum] *K* Cui dono lepidum novum libellum *M* Toti *versui olim hic fuisse locum negat H;* fortasse vox libellum *initiali tantum littera significata erat* || 8 pumici *H* || 9 Horatius *MH* Hora[tius] *K* || 9 ss. [Ibam forte via | (sacra sicut meus est mos nescio quid meditans nugarum.) silvas habitare'] *II* [Ibam forte via.] | (sacra sicut meus est mos nescio quid meditans nugarum.) Silvas habitare *K* Ibam forte via sacra sicut meus est mos Nescio quid meditans nugarum. Silvas habitare *M* || 12 s. sicut [Centum urbes habitant] *K* sicut: Adque humiles habitare casas <E. II, 29> . . . *Servium secutus M* || 13 *πλέειν M* || 14 s. sup[er aequor currere] *K* [super aequor] *M* || 17 s. res[picit non canentibus] *H* re[spicit non canentibus] *K* respicit [quae fuerunt] *M* || 19 s. m[ox depromere possim] *KH* mox depromere possim *M* || 22 praeteriti *corr. M* praeteri *V* || est *om. MK* || Cynthius. Id est Augustus aurem . . . *M.*

6 Horatius] *Carm. IV, 9, 9* || 7 Catullus] *I, 1—4* || 9 Horatius] *Serm. I, 9, 1, 2* || 12 Centum] *A. III, 106* || 14 cava] *A. III, 191* || 16 s. omnium bellorum] *Cf. Serr.* || 18 s. pro 'componere'] *Cf. Serr. auct.* || 19 Horatius] *Ep. I, 1, 12* || 22 'Cynthium'] *Cf. Schol. Bern.*

5. DEDUCTVM CARMEN tenue gracile subtile, quale Bucolicis co[n]uenit, | origo a ——— quia haec deductiores sunt, idest tenuiores. |

6. Ordo hic est: 'nunc ego, Vare, agrestem tenui Musam meditabor harundine'. Supersunt autem, qui laudes tuas dicant. 5

7. CVPIANT κατ' ἐξοχήν legendum: 'dicere cupiant', sed implere non possint. |

219* a 9. [NON INIUSSA CANO.] Cornutus putat hoc ad Musas pertinere, sed illud magis accipiendum: Cynthius aurem vellit et admon | [uit, scilicet quia iussu Au]gusti admonitus sit, ut Bucolica 10 scriberet. SI QVIS TAMEN HAEC QVOQVE SI QVIS. Iucunda ἐπανάληψις: | [si quis delectabitur his |]icet (rusti)cis.

10. TE NOSTRAE VARE MYRICAE idest: te etiam humilia canent, et pastor alibi: carminibus | [vestrum servasse] Menalcam. Ab numinibus nostris caneris. Varum ergo prosequitur hoc epi- 15 cedio, cui etiam conloquia | [illa sub puerorum pers]onis inpendit. Duobus tamen illis pastoralia nomina adfingit, Silenum vero Sirona philosophum | [intellegit. Nam Siro]na et Vergilius audivit. Hic tamen (Siron Epicureus traditur ...) |

1 s. bucolicis — origo ab aucipe em — quia MK || 2 co[n]uenit H | Origo (sc. locutionis vel translationis) ab aranearum telis (vel ab araneis) tracta quia con[i]. Thilo || Ex verbis ab aucipe em H non nisi a extricare potuit delegatque ad Servii verba: translatio a lana, quae deducitur in tenuitatem | haec] hae MK || 5 meditabor] modulos MK || 6 CVPIANT corr. K curant V || implere M || 8 [Non iniussa cano] K Non iniussa cano M || [Cor]nutus M 9 s. admon[uit scilicet quia iussu Au]gusti KH admonuit: [nempe quod nutu] Augusti M || 11 s. ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ V teste K || 12 [si quis delectabitur his lic]et [rus]ticis K .. et c .. ticis M | — icet (crast)is legere sibi visus est H f. 219 c haec insuper invenit H: 1) haec (eg) — | varia (li) — | inter alias — quae ad v. 9 relata hunc in modum supplevit: haec eg[o nunc con]do, | varia li[cet scribserim] inter alia s — | 2) ad v. 3: CVM CA[NEREM REGES] dictum [est pro 'cum] caner[e vellem]. De | Albani[s regibus lo]qu[itu]r qui sum]mas res [perpetrarunt], cf. Serv.: CVM CANEREM REGES ET PROELIA cum canere vellem. Et significat aut Aeneidem aut gesta regum Albanorum, quae coepta omisit nominum asperitate deterritus, et Schol. Bern.: CVM CANEREM REGES id est cum canere vellem reges Romanorum sive Albanorum vel vellem Aeneidos scribere || 13 idest] hoc est MK || 14 et pastor] An: ut pastor? || [vestrum servasse] KH vestrum servasse M || Menalcam MH [Menalca]m K || 15 Ab] [ab] K . . . . . M || numinibus] nemoribus con[i]. M || Verbis ab numinibus nostris caneris lemma PERGITE PIERIDES (v. 13) praefigendum esse censet Thilo, sed forma caneris nos potius ad v. 10. 11 provocat || 16 conloquia | [illa sub puerorum pers]onis H conloquia | [creditor sub puerorum pers]onis K conloquia [creditor nec non sibi serm]onis M || inpendit] inpendit V teste H inpendere MK || 18 [intellegit; nam Siro]na M [intellegit. nam Siro]na H [vult intellegi: nam Siro]na K || 18 s. hic tamen Siron epicureus traditur ... M hic tamen (academicus traditur) | K hic tamen (Siron Epicureus traditur ...) H,

1 tenue] Cf. Serv. et Schol. Bern. || subtile] Cf. Schol. Bern. || 4 Ordo] Cf. Serv. || 8 ad Musas] Cf. Schol. Bern. || 10 Augusti] Cf. Serv. et Schol. Bern. 12 licet rusticis] Cf. Serv. || 13 humilia] Cf. Schol. Bern. || 14 carminibus] Buc. IX, 10 || 17 Sirona] Cf. Serv. || 18 Vergilius] Cf. Serv.

c 16—19. [Iac]entem adgressi ceter(aque) | — videre . . piorum |
[procul aerea ra]mis dependet galea. | — e tractata. | [EX
VINCVLA SER]TIS eleganter ut ex (rec) — |

ECLOGA VII.

263 c 13. SACRA QVER[CV.] | Vel templo [con] | sacrata e[rat vel] | 5
fati[dica, quia om] | nes [quercus] | sun[t Iovis.] |

17. ILLORVM LVD[O.] Musarum o[peribus.] |

21. LIBET[HRIDES.] | Mus[ae] — | ——— | aram | qui
est — | (ca)ntu[s. alii] | autem [sic eas] puta[nt vocari] | quod.
ec — | . ra . . (de) — | 10

b 22. QVALE MEO CODRO. Codrum plerique Vergilium accipiunt,
alii Cornificium, nonnulli Helvium | Cinnam putant, de quo bene
sentit. Similiter autem hunc Codrum in elegiis Valgius honorifice
appellat et quadam in ecloga de eo ait:

Codrus(que) ille canit, quali tu voce canebas, 15
atque | solet numeros dicere, Cinna, tuos,

cf. Serv.: nam vult exequi sectam Epicuream, quam didicerat tam Vergilius quam Varus docente Sironē.

1 s. [iac]entem *etc. in f. 219* marg. (c) primus invenit et suppl. H* || [ADGRESSI iac]entem adgressi. cetera [per parenthesin]. VIDERE inopinato (vel inopinati). [PROCVL prope ut: procul aerea ramis dependet galea (*cf. Serv.*). [ATTRITA saep]e tractata. [EX VINCVLA SER]TIS eleganter ut 'ex' sequatur] *coni. Thilo, cf. Serv. || . . piorum] fort. [eb]riosum, cf. Schol. Bern.: ET GRAVIS ATTRITA eleganter ebriosum ostendit attrita frequenti potu || 2 procul] Cf. Serv. ad v. 16 || 5 s. SACRA etc. in f. 263 marg. (c) primus invenit et suppl. H, cf. Serv. auct.: 'sacra' autem 'quercus' aut ipsam quam vult intellegit, aut universum genus, quod et Iovis et olim fatidica || 7 ILLORVM etc. in f. 263 marg. (c) primus invenit et partim suppl. H || o[peribus] suppl. Buecheler, cf. Schol. Bern.: ILLORVM LVDO idest cantationibus, et Serv.: LVDO cantilenae || 8 s. LIBET[HRIDES] etc. in f. 263 marg. (c) primus invenit et suppl. H || LIBETHRIDES] Haec secundum Servium ita supplere conatus est H: Libet[hrides] | mus[ae fuerunt] | [quibus consecraverat] aram [Libethrus] | qui est [auctor] | (ca)ntu[s] etc. Libethrides musae dictae, quia eis aram consecraverat Libethrus, qui est inventor cantus suppl. Thilo | 9 s. quod. ec — | . ra . . (de) — | H quod Hesiodus erat de Libretho suppl. Thilo, cf. Serv. auct.: alii (Libethron) locum, in quo Hesiodus natus est || 11 QVALE MEO CODRO] Scholii marginalis reliquiae hae iuxta leguntur: — quods | — laude | — fuere. | — H quods | laude | fuer | K quas Maius falso cum v. 22 scholio coniunxit unum scholium esse ratus quae sunt duo, cf. ad v. 22 || 12 s. Helvium — honorifice] Helvium. Quod s. . . Cinnam putant de quo bene sentit. Similiter autem hunc Codrum in elegiis Valgius honor[e] et laude . . . [Corni]fic(i) M, cf. ad v. 21 || 14 appellat H [appellat] K appetat M 15 Codrus (que) ille H . . . . . ille K, post ait potius nosdum vel quondam vel simile quid scriptum esse contendens et Ille canit Codrus legendum esse coniciens . . . Ille M || 16 solet MH sole(s) K, utrum solet an soles legeret dubitans.*

2 procul] A. X, S35 s. || 12 Helvium] Cf. Schol. Bern. || 13 in elegiis Valgius] Cf. Serv. auct. || 15 Codrusque] Cf. R. Ungerī de C. Valgii Rufi poematis comm.

dulcior ut numquam Pylio profluxerit ore
 Nestoris | aut [doc]to pectore Dem[odoci]
 .... tra ..... llam credis (mihi) sen ... vitam |
 noctem non hilarum posset ..... ed .....
 falleris insanus, quantum si gurgite nauta |
 Criseae quaerat flumina Castaliae.
 ..... qui accipiendus est *φουσικῶς*. |

24. HIC ARGUTA FISTVLA SACRA PINV PENDEBIT. 'Arguta' sonora,
 ut est: Arguto tenuem percurrens pectine telam. SACRA PINV.
 Consecrata enim solent ea pendere, quae voveant certamen agentes. | 10

263*^a 30. [RAMOSA MICO]N VIVACIS CORNVA CERVI *ἔλλιψις*. Non enim
 addidit aut: 'consecravit' aut: 'posuit', sicut illic: | [Aeneas haec]
 de Danais victoribus arma. VIVACIS CERVI. Et Homerus ita:
 'Εννέα μὲν ζῶει γενεὰς λακέρυζα κορώνη |
 [Ἀνδρῶν ἤβ]ώντων, ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος. | 15

33. [SINVM LACTIS.] Asper: sinum est vas vinarium, ut Cicero
 significat, non, ut quidam, lactarium. Plautus in Curculione: |
 [cedo, puere, sin]um et respondetur ita: quasi tu lagynam
 dicas, in qua Chium vinum solet esse. 'Sinum' ergo vas pa-
 tulum, | [quod et masculin]e 'sinus' vocitatum, hic autem 'sinum 20
 lactis' vas quodcumque lacte onustum. Varro de vita p. R. lib. I: |

2 Nestoris | aut [doc]to *H Keilium secutus* Nestoris ... aut ... *M*
 Dem[odoci] *H Keilium secutus* dem ... *M* || 3 .... tra ..... llam credis
 (mihi) sen ... vitam *H* .... tra ..... ne .... llam credis mihi .....
 vitam *K* ... credis mihi ... *M* || 4 noctem non hilarum posset ..... ed
 ..... *KH* Noctem non hilarum posset ... *M* || 5 falleris *KH* (*F*alleris *M*
 insanus *KH* in ... *M* *An leg.* in saevo? || nauta] rautae *M coniciens* raucae ||
 6 Castaliae] *Post hoc sedecim puncta habet K, quindecim H, tria M* || 7 qui
 accipiendus est *φουσικῶς*] *Haec Thilo recte ad v. 21 NOSTER AMOR refert, haec*
supplens: NOSTER AMOR animi (vel ψυχικός) non qui accipiendus est φουσικῶς
Ego tentabam: [AMOR ψυχικός, alio] qui accipiendus est φουσικῶς || 9 ut est
 — telam *supra lineam scripta in V teste K* || tenues et telas *Verg. codd. ut*
et noster ad Ecl. VIII, 22 || 10 voveant] voverant *cont. Thilo* || 11 [ramosa
 Mico]n *H* [Ramosa Micon] *K nullam lacunam indicavit M* || *ἔλλιψις M*
 12 addit *K* || [Aeneas haec] *KH* Aeneas haec *M* || 13 VIVACIS CERVI. Et *om. M* ||
 15 [Ἀνδρῶν] *H* Ἀνδρῶν *MK* || [ἤβ]ώντων *H* — ONTAN *V ἤβώντων MK*
 δέ *corr. M* ΔΑΕ *V* || τετρακόρωνος] *Post haec Maius tres sequentes eius frag-*
menti versus a Plutarcho l. l. traditos: Τρεῖς δ' ἔλαφος — Διὸς αὐγύγοιο de
suo addidit || 16 [Sinum lactis] *KH* Sinum lactis *M* || 18 [Cedo, puere, sin]um
KH Cedo, puere, sinum *M* || 20 [quod et masculin]e *KH* *An potius: quod*
et mascule? quippe quod cum spatio melius congruat ... e M || 21 de vita
 populi Romani *Serv. auct., om. lib. I.*

9 Arguto] *A. VII, 14* || 11 *ἔλλιψις*] *Aliud ellipseos genus amplectuntur*
Scholia Bernensia || 12 Aeneas] *A. III, 288* || 13 Homerus] *Immo Hesiodus teste*
Plutarcho Moral. p. 415 C, cf. Hes. fragm. nr. 163 ed. Goettling., nr. 207 ep.
Graec. fragm. ed. Kinkel. || 17 in Curculione] *I, 1, 75* || 18 quasi] *Curc. I, 1, 78s.:*
 quasi tu lagenam dicas, ubi vinum solet Chium esse || 21 Varro] *Cf. Serv. auct.*

[lepestam di]cebant, ubi erat vinum in mensa positum, aut galeolam aut sinum. Tria enim haec similia sunt, pro quibus nunc | [acratophor]on ponitur. Atta (in Megalensibus: nempe — sinus apud mensam), ubi sermo | solet suboriri seditiosus. |

5

37. GALATEA Nerei filia a Polyphemo cyclope adamata complexum eius evitans | in mare se praecipitavit. NE[RINE] patronymicon Graecum est, non] | epitheton. Dicit 'Nerine', ut declararet (Sicu)lam esse Galateam. |

c NERINE GALATEA | [ides]t Oceanina. |

10

ECLOGA VIII.

262 a 21. INCIPE MAENALIOS M. M. T. V. Antiquorum more hanc clausulam velut epodon repetit Theocritum [secutus]: | "Ἀρχετὲ βοῦκοιλῆς, Μοῦσαι φίλαι, ἄρχετ' αἰοιδᾶς. |

22. ARGVTVM NEMVS est canorum, ut illud: [Arguto tenu]es 15 percurrrens pectine telas. |

MAENALVS mons Arcadiae. |

c Abusio [est] | pinos [loqui]. |

1 aut lepestam (pepestam *cod. L*) *Serv. auct.* || [lepestam di]cebant *KH* [lepestam vas di]cebant *M* || dicebant, ubi erat vinum in mensa positum *om. Serv. auct.* || 2 paleolam *cod. L* *Serv. auct.* || aut sinum dicebant *Serv. auct.* haec *supra lin. V* teste *K* || haec similia sunt *in cod. L* *Serv. auct. omissa ex Scholiis Veronensibus apud Servium supplavit Thilo* || 3 [acratophor]on *KH* [acrataph]oron *M* acratoforon *Serv. auct.* || ponitur dicitur *Serv. auct.* || in Megalensibus *V et edd.* in micalensibus *cod. L* *Serv. auct.* || 3 s. (in Megalensibus nempe — — — — —) (*H*) sinus apud mensam) *KH* in Megalensibus. Nempe . . . sinus apud mensam *M* in Megalensibus nempe ad mensam *Serv. auct.* || 4 s. ubi sermo de sinu solet suboriri, *om. seditiosus Serv. auct.* || nempe] Nempe ádstat sinus ápud mensam ubi sermó solet Suboríri seditíósus *Ribbeckius Com. Lat. rel. ed. II p. 161* Némpe ad mensam, ubi sermo de sinú solet Suboríri *Godofr. Hermannus opusc. V, 277* || 7 s. praecipitavit. Ne[rine] patronymicon graecum est, non] epitheton *suppl. Thilo, cf. Serv.:* Nerine autem patronymicon est graecum, et *Serv. auct.:* alii pro 'Nereis' accipiunt || praecipitavit. Ne[rine] patronymicon est, aliis vero] | epitheton *H* praecipitavit ut . . . . . alii Corneli | epitheton *K* praecipitat . . . Alii Corneli epitheton *M* || 8 (ut decla)raret *M* || 9 (Sicu)lam *MH* Siculam *K* || Siculam esse Galateam] *Quia Graeco sermone Sicilienses utebantur* || 10 NERINE — Oceanina *om. M* || [id es]t *H* — *m K* || 12 more *om. M in ed. II* || 13 [secutus] *KH* secutus *M* || 15 est canorum] . . . *M* || ut illud [Arguto tenu]es *H* [ut illud Arguto tenues] *K* ut illud . . . [arguto] *M* || 16 telas] *Cf. supra ad E. VII, 24* || 17 Maenalus argutumque nemus. Maenalus mons Arcadiae *M* || 18 Abusio — loqui *primus in f. 262 marg. (c) detexit et suppl. H.*

3 Atta] *Com. Lat. rel. rec. Ribbeck. ed. II p. 161* || 6 a Polyphemo] *Cf. Serv. auct.* || 7 s. NERINE patronymicon] *Cf. Serv. et Serv. auct.* || 13 Theocritum] *I, 64* || 15 Arguto] *A. VII, 14* || 17 MAENALVS] *Cf. Serv. et Schol. Bern. ad v. 21.*

27. GRYPES [ferae] | equis in[primis] | in[ferensae]. —

b 29. MOPSE. (Cato — vel de moribus) nonnullas culpas [affert, propter quas] (nuptiae) pleraeque a po — | in reatum vocatae sint, et ait, quod mulier in publico osculum offerre debuerit nec obtulerit, plexibil[e esse]. | Ob id enim institutum hoc apud 5 veteres habebatur, ut probaret, se temulentam in publico non fuisse vel in — | nuptias .. pellem ni. f. e. .... i. n intulisse co. —

30. SPARGE MARITE NVCES. Nuptiali festo nuces dividi vel in solum abici solent, ut puerorum collige[ntium strepitu] | vox puellae non audiatur vel ne infausta verba ad aures ferantur. Est et illa 10 opinio, quod, qui nuptias [ineunt], | lusum notum relinquunt, ut in Terentio: nunc hic dies aliam vitam, alios mores postulat.

TIBI DESERIT HESPERVS OETAN hoc est: tibi Hesperus ab Oeta monte consurgit. Inde etiam raptus ille ri | tus fuit ————. |

262* a 32. [CONIVNCTA VIRO. V]indictae loco degeneris viri carpit 15 societatem.

33. DVMQVE TIBI EST ODIIO MEA FISTVLA ἐρωτικῶς quasi non

1 Grypes — in[ferensae] *primus in f. 262 marg. (c) detexit et suppl. H, cf. Serv.:* hoc genus ferarum — equis vehementer infestae, at cum *Servii codd. vel infestae vel infensae habeant, utrum hoc loco supplendum sit, non constat* Post Abusio — loqui in *fol. 262 marg. (c) H hoc scholium primus deprehendit:* Mo(pse) t . . | Vesta ti — | opere ce — | e de agris pe — , quod ad r. 29 pertinuisse autumat, cf. *Serv. || 2 Mopse.* (Cato — vel de moribus) nonnullas culpas [affert, propter quas] (nuptiae) pleraeque a po[sterioribus] H (Mopse — c — vel de moribus nonnullis culpas — subitas pleraeque ap —) K (Mopse) . . . c . . . vel de moribus nonnullas culpas . . . (s)ubitas pleraeque ap . . . M, ad *Varronem de vita populi Romani prooecans, coll. Cic. de rep. IV fr. 6 || Cato* Cato in oratione de dote vel de moribus mulierum *suppl. Thilo, coll. Gell. X, 23; idem mavult nuptiae et a po[utificibus], quia pontifices in rebus nuptialibus ius dixerunt, coll. Marquardt. Staatsverfassung der Römer III¹ p. 291 s. || 4 quod] Fort. leg. quando || 5 plexibil[e esse] H plexibil — K plexibil . . . M || 7 vel in — | nuptias .. pellem ni . f. e. .... i. n intulisse co. — | H vel i — nuptias ———— intulisse. | K . . . nuptias . . . intulisse M *Ultima fort. suppleas:* non intulisse coniugi || 9 ut] sic M || collige[ntium strepitu] MH collige[ntium strepitu] K || 10 audiatur] auditor M || 11 [ineunt] | lusum notum H [ineunt, pueriles] | lusus inviti K [contrahunt] lusus incaviti M, incaviti pro incauti *archaisticos dictum esse contendens* (incaviti vel incauti V test. K) || relinquunt V 14 ille ritus fuit — — KH ille ritus . . . M || raptus ille ritus] raptus ille ritus nocturni intellegendus *suppl. suspicatur Thilo, hanc eius scholii sententiam fuisse putans: inde, quod Vergilius 'tibi deserit Hesperus Oetam' dixisset, concludi posse, eum de notissimo illo novae nuptiae per noctem rapiendae ritum cogitasse || 15 [Coniuncta viro v]indictae KH O digno coniuncta viro. Vindictae M.**

1 GRYPES] Cf. *Serv. et Schol. Bern. || 2 Cato] Cf. Plin. n. h. XIV, 14. Gell. X, 23 || 9 puerorum colligentium strepitu] Cf. Serv. || 10 infausta verba] Cf. *Schol. Bern. et Serv. auct. || 10 s. illa opinio] Cf. Serv. et Schol. Bern. || 11 s. in Terentio] Ad. I, 2, 18: Nunc hic dies aliam vitam defert, alios mores postulat.**

ipsum | [virum oderit, s]ed genus vitae. An omnia apud eum
posita odit, quia ipse despicabilis sit? |

c 32. ——. perfidi | — dum contemptus | — drus | .

a 34. [HIRSVTVMQVE SV]PERCILIUM. Morum gravitas luxum refu-
tans. PROMISSAQVE BARBA annis virilibus pasta. |

5

b 44. [TMAROS mons Ep]iri; sita est | [sub eo Dodona]. RHODOPE
mons est Thraci[ae. Trans] Aegyptum positi [sunt] | [Garaman]tes
gens in extrema [Africae] parte. |

GEORGICA.

LIB. II.

10

236 a 93. [PASSO] * | seu quod expandi soleat πάνσα· ολονεί. LAGEOS.
Uva leporini coloris, unde et vocabulum s[umptum est], | vel quia
leporis ultra alias adpetunt, sive quod langon est iuxta dialecticos
pedibus infi[rmis stare] | ac per ebrietatem ruere, unde et pigros
vel otio deditos langonas vocarunt, [quod et poeta] | evidenter 15
notavit: Temptatura pedes olim vincturaque linguam. |

1 [virum oderit s]ed *H* [virum oderit se]d *K* [oderit sed] *M* se illa
(vel se Nisa) oderit *suppl.* *Thilo* || 3 ——. perfidi *etc.* in *f.* 262* *margin.* (c)
primus invenit H, cf. Serv. auct.: ergo sic pronuntiandum, ut habeat con-
temptum. o digno conivincta viro perfido perfida, cum contemptu pronuntian-
dum *coni.* *Thilo* || 4 [Hirsutumque su]percilium *KH* Hirsutumque supercilium *M* ||
6 ss. Tmaros — parte *om.* *M* || Tmaros mons Ep]iri — [Africae] parte *suppl.* *H,*
cf. Serv.: AVT TMAROS AVT RHODOPE montes sunt Thraciae asperrimi *et Serv. auct.:*
Tmaros in Epiro, Rhodope in Thracia; *Serv.:* EXTREMI GARAMANTES populi Africae;
Schol. Bern.: AVT TMAROS AVT RHODOPE edit. Tmaros et Rhodope montes Thraciae
pro habitatoribus dicit. AVT EXTREMI GARAMANTES populi Africae in extremo
mundi constituti *etc.* — erii ita est | — rodop . . mons est tra . . . . .
aegyptum positi — | — tes . gens in extrema ————— || *K* ||
RODOPE *V* || 7 Trans Aegyptum] ultra Aegyptum *coni.* *Buecheler* || 11 seu quod
In initio paginae unum vel plures versus perisse contendit Keilius. [PASSO]
supplevi Et passo Psythia utilior . . . seu quod *M* || πάνσα] pansa *coni.* *M* et
Buech. || ΠΑΝΣΑ· ΟΙΟΝΕΙ *V* *Graecam vocabuli 'Psithia' interpretationem subesse*
statuit Thilo, ut legatur: ΨΙΘΙΑ ΠΡΑΜΝΙΟΣ ΟΙΩΣ, *cf. schol. ad Nicandri alexiph.*
v. 181: ψιθία δὲ εἶδος ἀμπέλου ἦτις καὶ πρᾶμνία λέγεται || 12 s[umptum est] *KH*
[sumitur] *M* || 13 langon] languon *coni.* *M* sed malim langan λαγγέειν *coni.* *K*
secund. Steph. gloss.: cessator λαγγών: *Hesych.* λαγγών μεταβόλος ἔμπορος· λαγγάζει
ἀννει, οἱ δὲ λογγάζει. || 14 infi[rmis stare] *H* inf[irmis stare] *K* inf[irmus] . . . *M* ||
15 langonas] languonas *V* et *edd.* || [quod et poeta] | *H* [quod et poe]ta *K*
. . . [poe]ta *M.*

1 An omnia] *Cf. Serv. auct. ad v. 32 et Schol. Bern. ad v. 32* || 4 Morum
gravitas] *Cf. Serv.* || 6 Epiri] *Cf. Serv. auct.* || 7 Thraciae] *Cf. Serv. et Serv. auct.*
et Schol. Bern. || Garamantes] *Cf. Serv. et Schol. Bern.* || 16 Temptatura] *Georg.*
II, 94.

26*

- b 99. ARGITIS Graeca, quasi Argeotis: minor uva haec melior,
quam ulla maior. |
102. RHODIA de Rhodo insula.
101. DIS ACCEPTA quod ex ea maxime numinibus sacrificatur
qu | | poculis vel pomis 5
parantur. |
- d 91. Indiscretim locavit, ut quas quisque voluerit pro terrarum
situ eligat. |
98. PHANAEVS promuntorium in Chio insula, ubi Liber et
Apollo maximo [honore] coluntur . . . . . nes. | 10
- 236* a 105. ——— (qu)am idur . . n . . ha(r)ena . maxime
harenosum. | [Ipsē alibi]: Litus harenosum ad [Libyae]. |
- c 108. [FLV]CTVS IONII. | [Mare] Ionium | [est va]stissimum |
[ventisq]ue quasi pro[di]gio[rum]sum. |
112. — etissima | — evicentur | — ata dicatur | m . 15
itor | — videmus. |
- a [APERTOS hoc est coll]es patentes, sine umbra.
113. AMAT BACCHVS. Vites bene proveniunt. TAXI arbores
floribus venenatis, | [quae frigid]is locis abundant, tepidioribus
denegantur. 20
115. Arabia orientis regio abundantissima. |

2 ulla] i(l)la M si K || 4 sacrificatur . . poculis M || 5 qu ———
————— K qu[ae etiā secundis mensis adhibetur.
secundae enim mensae] ad sensum suppl. Thilo qu[odque inde etiā mensae
secundae, quae esui et potui bonae post inferuntur] suppl. H, cf. Serv.: DIS ET
MENSIS ACCEPTA SECUNDIS grata et sacrificiis et mensis secundis pomorum scilicet;
Serv. auct.: et aliter 'dis secundis' intellegitur, hoc est propitiis, aliter 'mensis
(secundis)', quae post inferuntur, per quas significat et esui et potui bona
In f. 236 marg. (c) haec insuper deprehendit H, quae fortasse ad v. 86 pertinere
opinatur: cum — | . . . eus — | nec quia prat — | adsuma . . .
contention — | || 9 promuntorium H || 10 [honore] M || . . . . .
nes H — nes K . . . nes M || 11 s. ——— (qu)am idur
. . n . . ha(r)ena . maxime harenosum H ——— quia
maxime harenosum K . . . maxime harenosum M LIBYCI VELIT AEGVORIS IDEM
Libycum mare maxime harenosum suppl. Thilo || 12 [Ipsē alibi] 'litus hare-
nosum ad [Libyae]' H, cf. Serv. auct. — litus harenosum ac Libyae K
. . . idest litus harenosum ac Libyae M || ad] Cum in V ac scriptum esse, quod
et Keilii habet, testetur Maius, fortasse at legendum || 13 s. [FLV]CTVS — pro-
[di]gio[rum]sum in f. 236* marg. (c) primus invenit et suppl. H || 15 — etissima
usque ad videmus in f. 236* marg. (c) primus vidit H LITORA MYRTETIS LAETISSIMA
cum Venus e (vel de) mari nata dicatur, myrtos in litoribus videmus temptavit
Thilo || 17 [Apertos hoc est coll]es KH (sed illud hoc est ut per se superfluum
est, ita spatium supergreditur) Bacchus amat colles. Colles M || 18 AMAT BACCHVS
ut scholii partem cum antecedentibus coniungere priores || 19 [quae frigid]is H
[quae frigid]is K . . . [frigid]is M || 21 Arabia] Eoasque domos Arabum.
Arabia M.

9 promuntorium] Cf. Serv. et Schol. Bern. || 12 Litus] A. IV, 257.

[PICTOSQVE GELO]NOS Thracas corporibus interlitis: in lu[to enim tingun]t membra. Sic et alibi: pictique Agathyrsi. | [Nonnulli autem] de versicoloribus eorum vestibus 'pictos' putant dictos. |

117. [FERT HEBENVUM] materiem nigram et levem, observandumque, quod masculino genere dixerit, nisi forte | — nom locutus sit ———— ||

239 c 274. METABERE verbum de castris locand[is]. | Metatio [est] | loco cho[itis]. |

239* c 281. FLVCTVAT [OMNIS] | AERE [TELLVS]. | [Splendet]. |

287. VACVVM n . . um spatium. |

10

a 289. [TENVI p]arum profundae fossae, et fructuosior habetur vinea, quae non in profundum nimium | [alte inf]oditur. |

299. [NEVE IN]TER VITES CORYLVM SERE — — arboris fructus — — | — assandas in sacras carnes; etiam verua ex ea

1 [Pictosque Gelo]nos *KH* Pictosque Gelonos *M* || 1 s. in lu[to enim tingun]t membra *H* inlustri[a habentes] membra *K*, qui ante membra sibi videbatur vel . . . sed vel . . . ad legere. inlustri . . . membra *M* inli[nunt enim coloribus] membra *coni. Thilo. Fort. leg. Thracas. Coloribus interlitis inlustria eorum sunt (vel habent) membra* || 2 s. [Nonnulli autem] *KH* . . . *M* 4 [Fert hebenum] *H* [Fert ebenum] *K* Nigrum hebenum . . . *M* || materiam *M* || lenem *H* || 5 s. — nom locutus sit ———— || *K* . . . num locutus sit. *M* [graece ebenom locutus sit. *H* neutro hoc loco usus sit *coni. Thilo. Fort. leg. neutro 'hoc hebenum' locutus sit* || 7 s. *Metabere usque ad cho[rtis] in f. 239 marg. (c) primus invenit et suppl. H* || Metatio] 'Metari' h[oc] loco eligere *coni. Thilo, conf. Serv.: METABERE eliges et Schol. Bern.: METABERE metabaris id est dispones et eleges* || *In f. 239 marg. (c) haec praeterea invenit et suppl. H: set — | sap — | non — | supra al[iud] | verbum [posuit] | morari quae utrum ad v. 275 (segnior) an ad v. 277 (setius) an ad v. 278 (secto) pertinent, dubitat, quia primi vocabuli reliquiae et pro seg et pro set et pro sec haberi possint. Atque verbo morari videtur marmorarii notio subesse, cf. Serv. ad G. II, 277 et Schol. Bern. ad G. II, 278, quod probans Thilo haec temptavit: segnior lentior (vel pigrior vel tardior). svinos molliter surgentes. in vngvem ut loquuntur marmorarii* || 9 *Fluctuat — [splendet] in f. 239* c (apud H male b legitur) primus invenit et suppl. H, cf. Serv. et Schol. Bern.: FLVCTVAT splendet | In f. 239* c (non b) praeterea haec primus invenit H: signis — | XXXX — | chept — | quae ad vites per quincuncem positas (cf. v. 278) referri vult* || 10 *VACVVM Hoc scholium in f. 239* c (non b) primus invenit H* || n . . um nudum *coni. H inane coni. Buecheler Fort. leg. medium, cf. Schol. Bern.: 'vacuum' dixit intercapedinem duarum arborum* || 11 [Tenui p]arum *KH* [Tenui vitem committere sulco.] Parum *M* || 12 [alte inf]oditur *KH* [inf]oditur *M* || 13 [Neve in]ter *H* [Neve i]nter *K* Neve inter *M* || 13 s. sere — — arboris fructus ———— | — assandas *K* sere . . . arboris fructus . . . assandas *M* sere. [nam radices eius nocent vitibus, sed] arboris [fructus antipharmacum esse aiunt atque iniciuntur] | — assandas temptavit *H, cf. Serv.: CORYLVM SERE radices enim eius nocent vitibus (Schol. Bern.: CORYLVM coryli enim radices late spargentes et terram sterilem faciunt et nocent vitibus) et Serr. auct.: et aliter: corylos antipharmacum esse aiunt, quod infra manifestum facit dicendo (v. 396): in veribus torrebimus exta columnis, scilicet ut hostia nocens eo virgulto coquatur, quod vitibus nocet. In altera scholii parte inde a verbis arboris fructus potius de coryli fructibus ad sacras carnes, quo suavioris reddantur, assandas adhibitis agi censet Thilo coni. Macrob. Sat. III, 18 et Athen. II p. 54.*

2 pictique] *A. IV, 146* || 5 masculino genere] *Cf. Schol. Bern. | nisi forte] Cf. Serv. et Schol. Bern. || 9 FLVCTVAT] Cf. Serv. et Schol. Bern.*

faciunt, sicut ipse alibi: Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram Pin[guiaque in verubus] torrebimus exta colur[nis]. Atque ut nocentem] vitibus pecudem caprum immolant Libero | [quo aequae] ille plectatur, ita hanc arborem Deo velut sacrificialibus flammis [comburunt]. |

[FLAGELL]A dicuntur vitium sine fructibus summitates de flagri similitudine, quae ante bimatum [flagella], postea palmites dic[untur] a naturali humanae palmae simili[tudine], quod in partes multifidas dividantur ut digiti. |

- d 291. AESCVLVVS. Arbos glandifera, parvas tamen bacas ferens. | 10
298. VERGANT. Declinent, spectent. |
- 221 d 352. VRGERENT. Premerent ad muniendum contra pluvias. |
- a 353. HOC VBI [HIVLCA]. Perite docet ———— | signum illud formatum putetur. Est enim in lingua extima caniculae stella ardentissima, quae solet | germina male operata torrere. | 15
- b 354. SEMINIBVS POSITIS (scilicet) [vitium.]
——— uibus spargis. |
- c 355. (iactare) — | erit non — | turn — | cultura r. | sum inter — | adhaer . . — | aratra . u. — |

1 s. Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram pin[guiaque in verubus] K [et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram pin[guiaque in verubus] H [Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram Pinguiaque in verubus] M 2 s. colur[nis. atque ut nocentem] H columnis ——— K columnis .... M columnis. itaque ut nocentem coni. Thilo || 4 — ede plectantur K ... ede plectantur M [quo aequae] ille plectatur H, V secutus, in quo ille plectatur legi testatur ut merito ille (vel ut iusta mercede) plectatur coni. Thilo || ita Thilo ut V || 5 s. flammis [comburunt]. | [flagella] H flammis — | [Flagell]a K flammis ... a M || 7 [flagella] K ... M [flagell]a H || dic[untur] a H [dicuntur a] K ... M || 8 simili[tudine] KH simili ... M || 9 dividantur scripti dividatur V teste H quod ipse amplexus est dividitur V teste K (quod et M habet) dividuntur coni. K || 12 urgerent premerent ad muniendam (muniendum corr. H) contra pluvias V Urgerent premerent M et K, qui insuper haec in adnotatione ad f. 221 pertinente: Inter lineas scholium duorum versuum exstat, cuius extrema tantum verba legere potui haec: ad mores contra plura || 13 353. 'hoc ubi [hiulca] perite docet [Vergilius] 353. ———— signum primus vidit et suppl. H * signum K Findit canis aestifer arva ... signum M Verba perite docet, quibus si Vergilius scholiasta tetigit ut nomen addatur haud opus, cum sequentibus coniungenda esse, quia, quid poeta perite docuerit, desideretur, recte censet Thilo; eis, quae desunt, talem fere sententiam infuisse suspicor: qua de causa ad agros siti findendos || 14 lingua] lingua sibi legere visus est H || extima MK (extima) H ea ima in V scriptum esse putans || 16 seminibus positis (scilicet) [vitium.] in f. 221 b primus apprehendit et suppl. H || 17 ——— uibus spargis H ——— uibus spargis K om. M || 18 iactare usque ad aratra etc. in f. 221 marg. (c) primus invenit H, inter turn — et cultura longius spatium patere contendens 19 aratra] Haec ad v. 356 'sub vomere' refert H; totum scholium fortasse ad v. 351—357 pertinere suspicatur Thilo, qui haec temptavit: opus erit solum diuturna tractare cultura; rursus inter terram adhaerentem vitibus aratra ducere.

1 Et ductus] G. II, 395. 396 || 6 summitates] Cf. Serv. et Schol. Bern. 10 glandifera] Cf. Serv. et Schol. Bern. || 16 SEMINIBVS POSITIS] Cf. Serv. ad G. II, 355.

- 221* a 366. [Quo maius] robur sumant, inter[legendae; | sed cum
acc]reverint, 'stringe comas', attonde luxuriantem. |
- b 373. --- (oce) .. alter monetur agricola | ut ... h .....
..... | [pecus frondi su]per elementorum vim nociturum
intellegat, nisi caverit. | 5
- 222 a 535. SEPTEM ARCES septem montes, unde etiam dies sacer
septimontii constitutus est. |
536. 'Dictaeus' Graeci ----- | 'impius' ----- |
538. AVREVS SATVRNVS aurei saeculi auctor, cuius in Italia
latentis regnum iustissimum | q----- | 10

LIB. III.

- b 1. TE QVOQVE MAGNA PALES ----- quae ita nunc ----- |
Palem invocat de pecorum studiis proventibusque dicturus, [quibus
praeest Pales]. *Εὐπόρωος* qu[idem ad propositum] | se parat, sed
[quoniam in prooemio primi libri Maecenatem adlocutus sit], 15
haesitant, quod a Deo [novum librum inchoa]verit. Sed in eo
Maecenatem ad vicem numinis est precatus. 'Magna Pales' potest

1 s. [Quo maius] robur sumant, inter [legendae; | sed cum acc]reverint, stringe comas, attonde luxuriantem *H* --- tibus sumant interiecta | --- reverint. Stringe comas, attonde luxuriantem, *ad v. 368 omnia referens K* ... tibus sumant intellegi ... [cr]everint. Stringe comas. Attonde luxuriantem *M* || 2 luxuriantem] *Numerus singularis hoc loco ferri nequit* || 3 s. --- (oce) ... alter monetur agricola | ut ... h ..... | [pecus frondi su]per *H* --- enter moneo --- | [pecus frondi super] *K* Cui super indignas hiemes ... Pecus supra *M* || --- (oce) ...] 'includunt' nocent *suppl. H de v. 375 cogitans* || .. alter] prudenter *suppl. Thilo Keilii lectionem* (... enter) *secutus* || 4 nocituram *K* || *In f. 221* marg. (c) haec insuper legit H:* --- er. fro(ndis) | --- frond(is) | --- eae non | (iate) front. | --- ei (pe psia) | --- pha ania *ad Serv. G. II, 372, ubi inter frondem et frontem discernitur, provocans; praeterea ibidem et hoc schol. marg. invenit: impotens* --- | tem. in | uter ... | *ad v. 372 (inprudensque) referens* || 6 septem (montes) *M* || [unde] *K* ... *M* || 8 Graeci --- | Impius --- | *K* (Graeci ... *M* || impius] *Hoc ad v. 537 (impia) pertinere videtur* || 10 iustissimum | q----- *H* iustissimum | qui ----- *K* iustissimum ... qui ... *M* || 12 PALES -----] *Lacunam litterarum LXV sic supplere conatus est H:* [ut de frumentis dicturus et vitibus Cererem invocavit et Liberum, deam pabuli] *conferens Serv.: TE QVOQVE MAGNA PALES* invocavit deam pabuli dicturus de animalibus, sicut de frumentis dicturus et vitibus Cererem invocavit et Liberum. *Vide etiam Schol. Bern.: MAGNA PALES* invocavit deam pabuli dicturus de animalibus; sicut de frumentis et vitibus Ceres et Liber, sic nunc et in carmine pastorali post Georgicon dea pabuli Pales, quam alii Vestam esse, alii Matrem Deorum dicunt || nunc ---] n --- *K* nunc[upatur] *suppl. H una cum verbis quae ita om. M* || 13 s. [quibus praeest Pales] *suppl. KH* [quibus praesidet] Pales *M* || 14 qu[idem ad propositum] *KH* qu[idem] *M* [sed] *K* || 15 [quoniam in prooemio primi libri Maecenatem adlocutus sit] *suppl. KH* ... *M* || 16 (ha)esitant *M* || [novum librum inchoa]verit *suppl. KH* [inchoa]verit *M* || in eo] *Primi libri prooemium dicit.*

communi [sensu intellegi] | et magnis ----- cuius
 religionem Ro[mulus] | coli statuit et cuius die Romam condidit,
 id est Palilibus. Sic et alibi poeta: Nunc veneranda P[ales].
 Appellatur | et Pales Matuta, cuius templum Atilius Regulus vovit
 ἀντιδιαστέλλων, unde Magna Mat[er dicta est]. |

222* a 2. [PASTOR AB AMPHRYSO. Apollo, qui pavisse Ad]meti pecus
 traditu(r a)tque iuxta Amphrysum, Thessaliae fluvium, huic subiacuit
 ser[vus. | SILVAE AMNESQVE] LYCAEI. Lycaeus mons Arcadiae, circa
 quem Pan Deus colitur. Arcadia autem abundat his | [pastoriciis
 etia]mnum religionibus, unde et idem Pan Lupercus colitur. 10

3. CETERA QVAE VACVAS TENVISSENT | [CARMINE MENTES].
 Vacuas mentes scribentum intellegendum. Sic Lucretius: Vacuas
 aures animumque sagacem. | Accipitur et 'vacuas' otiosas.

4. OMNIA IAM VVLGATA in vulgum data ac per hoc relin-
 quenda; | [nova enim poeta]e sensui libentius tradere solent, quam 15
 mussionem persequi. |

[EVRYSTHEA DVRV]M dure Herculi imperitantem et [duritiem]
 circa eum exercentem, unde illud est: Homines nati, durum
 genus. | [Eurystheus autem], Sthenelei filius, rex Argivorum, Her-
 culi athla XII imperavit. | 20

1 [sensu intellegi] suppl. KH communi ... religionem mediis omissis M
 et magnis ----- cuius H et magnis
 solus K et magnis dis adnumerari Pales cuius temptat Thilo duplicem vocis
 magna interpretationem huic scholio inesse ratus hanc: magna et communi sensu
 intellegi posse et ita, ut Pales in Magnorum Deorum numero habeatur
 2 Ro[mulus] | coli H recte, sed ob spatii abundantiam post Romulus pauca in-
 super desiderantur. — | coli K ... coli M || 3 (poeta) K || 3 s. P[ales appel-
 latur] H [Pales. Appellatur] K Pales ... M || 4 Regulus corr. H (cf. Schol.
 Bern. ad h. l.: MAGNA PALES quare 'magnam' Pales dicit? Cum igitur Romani
 bellum contra Sallentinos habuissent Regulo consule, templo ei a Regulo con-
 stituto Sallentini victi sunt) Romulus V || 5 magna mat[er dicta est] H magna
 P[ales dicta est] K magn ... M || 6 s. ['Pastor ab Amphryso' Apollo qui pavisse
 Ad]meti pecus traditu(r a)tque H [Pastor ab Amphryso, Apollo, cui Ad]meti
 pecus traditus est, qui K Pastor ab Amphryso. [Apollo pavisse] Admeti pecus
 traditus est, qui M || 7 s. subiacuit ser[vus. | Silvae amnesque] Lycaei KH
 subiacuit. Lycaei mediis omissis M || 9 s. his | [pastoriciis etia]mnum KH his
 etiamnum M || 11 [carmine mentes] KH mentes M || 12 scribentium MK
 15 [nova enim poeta]e H [nova enim poetae] K ... M || (s)ensui M |
 tra]dere solent] quam K tra ... M || 16 mussiones | imitationes con. Thilo:
 malim mutationes || 17 [Eurysthea duru]m KH ... M || dure] dura con. Thilo
 conl. Serv. auct.: 'durum' dura imperantem || imper[it]antem K || et [duritiem] H
 [et duritiem] K ... M || 19 [Eurystheus autem] KH ... M || Sthenelei V
 Stheneli MK || 20 athlas V et edd. || imperavit] Praeterea haec in f. 222* marg. (c)
 reperit H: — exsecrabilis ... | — e. adpulsos | — . (ts)aris | [sacrifi]c(a)bat
 quem | [ips]e (p)rostravit | (INLAVDATI) exsecrabilis, qui hospites adpulsos in aris

3 Palilibus] Cf. Serv. et Schol. Bern. || Nunc] G. III, 294 || 6 Apollo] Cf. Serv.
 et Schol. Bern. || 8 Lycaeus] Cf. Serv. et Schol. Bern. || 12 Lucretius] I, 45
 18 Homines] G. I, 63 || 19 Eurystheus] Cf. Serv. et Schol. Bern.

12. [PRIMVS IDYMEAS. Regnum] Idymeorum regio Iudaeae Musarum numini sacra. Eleganter autem regionum con[lati]one utitur] — (quid aliud) . . . . . dixerit. Idyneas specialiter palmas, quia illic et plures et pro[ceriores sunt]. |
- d 11. AONIO VERTICE. Helicone, Boeotiae monte Musis sacro, 5 quae Vergilium ad Rom(anam lingu)am sequantur.
- 264 a 351. RHODOPE PORRECTA SVB AXEM idest ad Septentrionem porrecta. | Longissime autem hic mons iuga sua extendens. | Mons hic indeclinabilis est. ||
- 264* a 364. [VMIDA VINA. N]on per se umida, sed aquae admixtione 10 [calore moder]ato et ideo gelu stricta. Purum enim | [dum est vinum, nu]mquam gelatur. |
- c 365. — [la]cunas | — n . . num | — st tria autem | — [g]lacie rige(scunt) —
- b 376. SECVRA OTIA. Nihil laboris habitura cum latibulo. | 15
- c 377. [CONGESTAQVE] conge | — e ubi ce | — igni.
- 261 a 382. RHIPHAEO EVRO. Scythico. Sed nunc Eurum | non suo nomine significavit, quia ab Oriente | flatus illius est, sed per metalepsim quemcumque ventum dixit; attamen | Aquilonem proprie accipiemus | cui s ————— || 20

1 [PRIMVS IDYMEAS. Regnum] Idymeorum *KH* Idyneas palmas. (Palmas) Idymeorum *M* || 2 s. con[lati]one utitur] — (quid aliud) . . . . . dixerit. Idyneas *H* conla[tione utitur] — quid aliud . . . . . dixerit Idyneas *K* conla . . . q . . . dixerit idyneas *M* conlaudationem ita instituit, ut, quid quaeque praecipue, non quid sola proferat, dixerit, Idyneas etc. temptavit Thilo *conl. Prob. Georg. I, 56*: τμολυς Lydiae mons est, quem non idcirco nominat utique, quod solus crocum ferat, sed quod praecipue etc. *Vel haec idem*: conlatiōne utitur, ut, quod in quaque optimum sit, inde allatum esse dixerit, Idyneas etc. || 4 pro[ceriores sunt] *H* pro[ceriores fiunt] *K* pro[ceriores proveniunt] *M* || 6 ad Romanam linguam *MK* || 8 s. extendens . . . mons hic in(declinab . . . *M* || *In f. 264 margine (c) haec insuper invenit et suppl. H ad v. 355 pertinentia*: [‘adsurgit’:] in ulnas . . . manus; cubito ad di[gitos] . . . . . e exe coeli — | impius uina — | quorum priorem partem similia fere atque Servium ad *Georg. III, 355 protulisse recte Thilo vidit; reliqua idem ad v. 359 rettulit hunc in modum suppleta*: cum de axe caeli descendit in undas Oceani || 10 [Umida vina n]on *KH* Umida vina. Non *M* || 11 [calore moder]ato *H* [calore modera]to *K*, utrum to an eo in *V scriptum sit, dubitans* . . . o *M* 12 [dum est vinum nu]mquam *KH* numquam *M* || 13 s. — [la]cunas — rige(scunt) *in f. 264 marg. (c) primus invenit et suppl. H* dicit lacunas usque ad imum gelari, stirianam autem, id est guttam, glacie rigescere temptavit Thilo 15 cum latibulo . . . *M* || 16 [CONGESTAQVE] — igni *in f. 264 marg. (c) primus invenit et suppl. H* CONGESTAQVE idest congesterunt et subiecerunt igni temptavit Thilo || 18 s. metalepsim *K* metalemsim *V* || 20 cui . . . *M* || cui s ————— | cui [Scythia subiecta est] *vel simile quid supplendum, cf. Schol. Bern.*: Perperam autem Rhipaeo Euro dixit, cum Aquilo flatu suo ipsa loca conturbet, non Eurum, qui ab ortu venit. Iunilius dicit. cui subiacet (*vel* subiecta est) Scythia *suppl. Thilo.*

1 regio Iudaeae] *Cf. Serv. auct.* || 5 Helicone] *Cf. Schol. Bern. et Serv. 7 ad Septentrionem] Cf. Serv., Serv. auct., Schol. Bern.* || 10 aquae admixtione] *Cf. Serv.* || 13 lacunas] *Cf. Serv.* || 17 Scythico] *Cf. Serv. et Schol. Bern.* || 18 ab Oriente] *Cf. Schol. Bern.* || 19 quemcumque ventum] *Cf. Serv. auct. et Schol. Bern.*

261* a 391. [MVNERE LANAE]. Traditur speciosi arietis munere Lunam
a Pane delusam fuisse, | [quare et ve]llera quaedam (nitapannos et
pani)culas vocaverunt. |

LIB. IV.

251 b 441. HOMINIS ORE. Deus [artibus Aristei captus], quia vaticina- 5
turus est, | os hominis traditur induisse, ut loquens responsorum
seriem ab Aristeo | possit intellegi. |

c 443. FALLACIA ——— | et subdo — | pellacis — | pacis.
se — | placidis.

b 445. NAM QVIS TE pro 'quisnam', poetica usurpatio, ut re- 10
versione syllabarum | loquendi [difficultas et perturbatio animi Dei
vaticinaturi notetur], | quia nondum se divinatio tota collegerat et
minaciter correptus irascitur. |

c 448. DESINE VELLE. Deest [fallere] | aut int[errogare]. |

450. DENIQVE post[ponitur]. |

15

251* a 451. [ARDENT]ES OCVLOS. Divinaturi imaginem | [vultu co]m-
motiore designat.

c 458. — HYDRVM | [SERVANTEM] tenentem [idest | in ripa]
iacentem.

1 [Munere lan]ae K, ar se in cod. invenisse testans Munere sic niveo ... M | munere] monere V teste K || 2 [quare et ve]llera KH ... [ve]llera M || 2 s. nita-pannos et paniculas MK || nitapannos] Ita Panos coni. M nitida pannos coni. K || paniculas] Paniculas coni. M || In f. 261* margine haec insuper invenit H: 1) (ad v. 394 frequentes) — numerosos | — auctos ... | rbas. seu (mnis) | — res alias ... | — de ta parata; 2) (fort. ad v. 393 aspernata) — ata quod | — et inligata | — t incastos. Ad quae spectare videtur ea, quae Keilius adnotavit ad f. 261*: „In margine exteriori tria scripta erant scholia, e quibus Maius videtur effecisse id quod ad v. 402 posuit: Calathis, quae vulgo panaria vocant.“ Ad nr. 1 Thilo haec temptavit: FREQUENTES numeros. SALSAS sale tinctas. HERBAS graminis. HINC esis (vel comesis vel sumptis) salsis herbis. EXCRETOS separatos; ad nr. 2: quod eo munere est inlecta ad incestum || 5 Deus [artibus Aristei captus] K De ... M || 7 ab Aristeo] ab supra lin. V teste K || pos(sit) M || 8 s. FALLACIA — placidis primus in f. 251 marg. (c) invenit H || FALLACIA] Utrum fallacia an pellacia scriptum sit, dubitat H. et subdo — | Cf. Serv. auct.: FALLACIA VICTVS legitur et pellacia, idest fraus, ut <A. II, 90>: pellacis Vlixii, et Lucretius <II, 559>: Subdola cum ridet penitus pellacia ponti, et Serv. auct. ad Aen. II, 90 || 8 s. pacis etc.] Haec pro loco quodam exempli gratia adlato habet H FALLACIA alii 'pellacia', ut 'subdola placidi pellacia ponti' i. e. fallacis, non re vera placidi temptavit Thilo || 11 s. [difficultas — notetur] suppl. K || 14 DESINE — int[errogare] primus in f. 251 marg. (c) invenit H || [fallere] suppl. Buecheler || int[errogare] suppl. H, cf. Schol. Bern.: VELLE iocari et Serv.: cum omnia noveris, desine adventus mei causam velle cognoscere || 15 DENIQVE post[ponitur] primus ibidem invenit H post[ponitur] suppl. Buecheler; an subest postremo? || 16 [Ardent]es H [Arden]te]s K Ardentes M || 16 s. [vultu co]mmotiore KH ... [aspectu] commotiore || 18 s. HYDRVM — iacentem primus in f. 251* marg. invenit et suppl. H, cf. Serv.: SERVANTEM RIPAS tenentem, et Schol. Bern.: SERVANTEM custodientem, tenentem.

2 a Pane] Cf. Serv. auct. et Schol. Bern. || 10 pro 'quisnam'] Cf. Schol. Bern.: admirative dicit.

462. [Rhodope] et Pangea | [montes sunt] Thraciae. | [MAVORTIA] TELLVS T[hracia, dicta ab Areo], (qui) rex [Thraciae] fui(t). | [Rhesus autem], quem poeta | — hoc loco carpit, | [postea terram tenuit].
- b 463. ACTIAS ORITHYIA. Attica, quae Acte aliquando vocata est, ut Callimachus et alii tradiderunt. | Orithyia, Erechthei filia; haec a Borea rapta et advecta in Thraciam edidit ex se Zethum | et Calain. Per Orithyiam autem ultimam Thraciae partem significat ad Septentrionem | locatae. |
- 258 a 524. OEAGRIVS HEBRVVS. Epitheton flumini de regis nomi[ne] inpositum], | quia patria Oeagri est, Orphei patris. | 10
- c 535. FACILES NAP[AEAS] | fluctuan[tes et] | natura fl[exibiles].
- d Quia Graeci nemora 'nape' vocant. |
- 258* c 540. — | cetapaemus. | — sacrificia | — vitura . . | — fiduci . . | — lae boratum | et sinceri. — |
545. — u sed Orphei | [ut irasci d]esinat — | — societate 15 — | — | m est. |

1 [Rhodope] — 3 [postea terram tenuit] *primus in f. 251* marg. invenit et suppl. H, cf. Serv. ad G. IV, 459: Rhodope mons Thraciae, sicut Pangaea; Serv. auct. ad G. IV, 461: et aliter: Pangaea Thraciae montes; Schol. Bern.: RHODOPEIAE ARCES mons Thraciae. PANGAEA loca Thraciae; Serv. ad G. IV, 461: Rhesi MAVORTIA TELLVS quam postea Rhesus tenuit; Serv. auct.: idcirco autem Thracia Mavortia tellus dicitur, quia in divisione terrae Marti cessit; Prob. ad G. IV, 462: Altaque Pangaea et Rhesi Mavortia tellus. Pangaeus mons est et Rhodope Thraciae: Rhesi tellus Thracia, quae prius dicta est Arsa ab Arseo rege patre Thracis et Edoniae, a quo Thracia dicta est, et quaedam gens est Edoniae. Latine autem etc. || 2 ab Areo] a Marte *mauult Thilo; idem in sequentibus haec temptavit: Rhesus autem, quem poeta memorat hoc loco prolepticos, post Orphea terram tenuit, conl. Serv. auct.: Rhesus dux Thracum et est proleptis, quia Orpheus Rheso antiquior est || 5 Erichthaei V testibus M et K, cf. Serv. auct.: et aliter: Orithyia, Erechthei et Praxithea filia, ab Aquilone in Thraciam rapta, Zetum et Calain filios edidit || 6 (et advecta) M 9 s. nomi[ne] inpositum] H nomi[ne] imposuit] K nomi[ne] M || 10 Oeagri est H Oeagr(ius) aut M Oeagrius aut K || Orphaei V testibus M et K 11 Nap[aeas] fluctuan[tes et] natura fl[exibiles] K Napaeas fluctuantes, natura fl[exibiles] M || 12 'nape'] Cf. Serv. auct.: *váνας* enim Graeci dicunt nemora Quia] Faciles Napaeas. Quia M || 13 s. cetapaemus — sinceri in f. 258* marg. (c) *primus invenit H, quae Thilo ad v. 514 s. rettulit haec temptans: accipiamus mortuorum sacrificia, caesa vitula placat Euryducen quia vitula est ante partum et sinceri corporis || 15 s. — u sed Orphei — m est primus ibidem invenit et supplevit H || [ut irasci d]esinat] Cf. Serv. auct.: INFERIAS ORPHEI ut irarum obliviscatur.***

4 Acte] Cf. Serv. auct. || 5 Callimachus] Cf. Call. fragm. CCCXLVIII ed. Schneid. || 5 Orithyia] Cf. Serv. auct. et Schol. Bern. || 10 Oeagri] Cf. Serv. et Serv. auct. et Schol. Bern. || 15 Orphei] Cf. Schol. Bern.

AENEIS.

LIB. I.

256 a 1. [ARMA VIRVMQVE CANO. Arma ponuntur pro- ..... ;
 ponuntur pro rebus navalibus, ut <A. IV, 289s.>: Classem] | (aptent)
 [taciti] sociosque ad litora cogant, Arma parent. Ponuntur 5
 pro velis <A. V, 15>: (Colligere) ar[ma iubet]. | Ponuntur pro
 caestibus <A. V, 425>: paribus palmas amborum innexuit
 armis. Ponuntur pro pisto[rum instrumentis] | <A. I, 177>: Ceri-
 aliaque arma Expediunt. Ponuntur proprie suo nomine arma
 cum telis <A. II, 668>: Arma, viri, ferte [arma. Et item in] | 10
 parte orationis ponuntur pro fulgore <A. III, 517>: Armatumque
 auro circumspicit Oriona. Signific[at et instruere] <A. IX, 773>:
 ferrumque armare veneno. Accipitur et pro bello, ut hic:
 Arma virumque cano. |

'Vir' tribus modis ad intellegentiam datur; ponitur enim natura, 15
 virtute, adfinitate. Nat[ura <A. VII, 444>: Bella viri pacem]que
 gerant; accipitur pro virtute <A. X, 361>: haeret pede pes den-
 susque viro vir; adfinitate <Ecl. VIII, 32>: O dign[o coniuncta
 viro]. |

'Canere' quattuor significationes habet; ponitur pro 'cantare' 20
 <A. I, 742>: Hic canit errantem lunam. Ponitur pro 'p[raedica-
 care' <A. II, 124s.>: et mihi iam] | multi crudele canebant
 Exitium. Ponitur pro 'vaticinari' <A. VI, 76>: Ipsa canas oro.
 Pro carmine hic accipit[ur]. |

3 s. [ARMA — Classem] Horum verborum ad lineam primam pertinentium
 non nisi raras litteras easque circumcisas deprehendit illaque supplevit H ||
 3 ss. Arma virumque cano ... ad litora cogant. Arma (partim) ponuntur pro
 [instrumentis rusticis, ut: Dicendum et quae sint duris agrestibus
 arma.] Ponuntur pro caestibus M [Arma virumque cano. Arma] ponuntur
 [pro instrumentis rusticis, ut <G. I, 160>: Dicendum et quae sint duris
 agrestibus arma] | ponuntur pro caestibus K || 6 pro [ve]lis colligere) ar[ma
 iubet] H || 8 pisto[rum instrumentis] H pisto[rum] [instrumentis] M pisto[rum]
 instrumentis] K || 8 s. [Cere]aliaque M || 10 [arma. Et item in] KH arma. in
 alia (vel in derivata) parte orationis coni. Thilo, ut 'alia pars' formam verbalem
 'armare' significet || 12 Signific[at et instruere] KH || 13 Accipitur] Accipiuntur
 coni. M || 16 Nat[ura: Bellaviri pacem]que KH Natura: [Bella viri pacem]que M
 18 s. dign[o coniuncta viro] KH dign[o coniuncta viro M || 20 quattuor MKH ||
 21 s. p[raedicare. Et mihi iam] multi KH pl[orare] Multi M || 23 Exitium]
 Artificis scelus Very. || 24 accipit[ur] H accipit[ur] MK.

3 Arma] Cf. Serv. auct. || 8 pro pisto[rum instrumentis] Cf. Serv. auct. ||
 20 'Canere'] CANO polysemus sermo est. Tria enim significat: aliquando laudo,
 ut <A. VII, 698>: regemque canebant; aliquando divino, ut <A. VI, 76>:
 ipsa canas oro; aliquando canto, ut in hoc loco Servius.

TROIAE AB ORIS. Per perifrasin circumlocutus est 'ab oris Troiae' pro 'a Troia'. Significantur aute[m litora maris], | ut est <A. I, 538>: pauci vestris adnavimus oris. Significantur fines <A. III, 396>: Italique hanc litoris oram. Significan[tur et extremae] clipei partes <A. X, 588>: subit oras hasta per imas. 5
Significantur et regiones, ut hic: Troiae qui primus ab oris — |
in pri . . . . . t . . . e . t . p . . . . . scribamus. |

ARMA semper plurali numero enuntianda, sed hic per *μετωνυμίας* bellum intellegemus. | *Μετωνυμία* est: per id, quod continet, id, quod continetur, ut dicitur Ceres pro frugibus aut Mars pro bello. | 10

c PRIMVS. In[fra non] | Aeneas prim[us dictus], | sed Anteno[r].

5. DVM CO[NDERET VRBEM]. | Conder[et pro 'consti]tueret.' [Significat et] 'sepelir[e]'. Alibi autem | conde[re idem est quod] 'abscond[ere] vel etiam] 'conduc[ere]'. Abscondere] <A. VI, 271>: ubi cael[um condidit umbra]. | Signifi[cat 'conducere']? | Conde — | 15

8. NVMINE. H[ic 'Deorum] | responsa' si[gnificant] | numina, u[t illud <A. II, 396>: haud] | numine no[stro]. |

b 11. INPVLERIT. Hic 'coegerit'. Alibi significat 'impingere' <A. I, 82>: Inpulit in latus. Significat et 'temptare' <A. II, 55>: Inpulerat ferro . . . . | Significat 'aperire' <A. VII, 621>: Inpulit 20 ipsa manu portas. |

3. IACTATVS ET ALTO. Altum significat 'mare', ut hic. Significat et 'caelum' <A. I, 297>: Maia genitum demittit ab alto. Significat 'profundum', | ut <A. VI, 237>: Spelunca alta fuit vastoque immanis hiatus. Significat 'amplum', ut <G. IV, 462>: 25

2 aute[m litora maris] *KH* autem [litora] *M* || 4 s. Significan[tur et extremae] *KH* Significantur *M* || 7 — in pri etc. — scribamus *H* primus — scribamus *K* . . . scribamus *M* PRIMVS in primis, quia et Antenor eo tempore in Italia civitatem condidit vel simile quid temptavit Thilo, conl. schol. Dan. ad h. l., ad Aen. I, 24 et ad Georg. I, 12 || 8 s. per *μετωνυμίας*]

METONYMIAN *V* || 9 intellegetur *K* || METONYMIA *V* || 10 aut Mars *H* arma *MK* || 11 PRIMVS — Antenor primus in f. 256 marg. (c) invenit *H* || In[fra non] suppl. Buecheler || Infra *A. I, 242* || prim[us dictus] || pri[mus] *H*, sed plus spatii vacat; possis et prim[us dicitur] supplere || 12 DVM CONDERET etc. in f. 256 marg. (c) primus invenit et suppl. *H* || 14 conducere. — | ubi *H* || Pro 'conducere' Thilo conl. 'obducere' || 15 significat — | condu[erere] — | *H* Significat 'obducere' ut <G. I, 442>: Conditus in nubem conl. et suppl. Thilo || 16 s. NVMINE — nostro primus in f. 256 marg. (c) invenit et suppl. *H* || NVMINE] numina *V* || 20 ferro] Quia etiam duorum verborum spatium sequitur, reliqua eius versus vocabula Argolicas foedare, fortasse per abbreviationem scripta, olim addita fuisse conicias || 24 significat profundum] *KH* significat [profundum] *M*.

8 s. per *μετωνυμίας*] Per 'arma' autem bellum significat, et est tropus metonymia Servius || 11 Antenor] Cf. Serv. || 22 Altum] Cf. Serv. || 23 caelum] similia *S* || Maia — alto *Sa*.

Altaque Pangea. Significat 'ma[gnificum, ut] | <A. X, 875>: Sic pater ille Deum faciat, sic altus Apollo. |

10. 'Insignis' ponitur pro 'admirabili', ut hic: Insignem pietate virum. Ponitur pro 'pretioso', ut illic <A. VIII, 166>: [Insignem] | pharetram. Ponitur pro 'decoro' <A. IX, 583>: 5 Insignis facie genitor quem miserat Arcens. |

12. TYRRI COLONI. Sic, quia Ty[rri Cartha]ginem condiderunt, a[ppellantur]. |

13. CONTRA (non quia) e regio[n]e posita, sed quo[d] aduersarii, | qui Itali nun[c] vocantur]. | 10

256* a 16. [Iunoni poeta]e hastam et cassidem tradunt. Venus etiam armata perhibetur. Est aute[m] praeter]ea currus. | [Nam curru sacerdos] Matris Deum vehitur, unde et Iunoni potest hoc vehiculum deputari, sicuti ipse poeta ait | <G. III, 532 s.>: [Quaesitas ad sacr]a boves Iunonis et uris Inparibus ductos alta ad 15 donaria currus. |

b 21. [BELLO]QVE SVPERBVM. Hic posuit 'superbum', ut in tertio <A. III, 326>: iuvenem superbum. Sed intellegitur et | '[gl]oriosum'. Accipitur 'clarum' <A. VII, 630>: ultroque superbum. Intellegitur et 'imperiosum' <A. XII, 236>: Nos patria | [am]issa 20 dominis parere superbis Cogemur.

253 a 240. ——— | interdum pro statu incerto, ut illud <A. I, 454>:

1 ma[gnum ut] H m[agnum ut] MK, sed plus spatii vacat || 4 preciosos MKH || 5 [Insignem] K Insignem M || 7 τυρι] Antea M insuper haec habet: Urbs antiqua fuit. Expositio, quae om. KH || (sic) quia H hi qui a MK | Ty[rri Cartha]ginem H Ty[ro profecti Cartha]ginem M Ty[ro ducunt ori]ginem K, cf. Serv.: Coloni autem dicuntur cultores advenae, et hos de Tyro constat venisse qui Carthaginem condiderunt || 7 s. condiderunt a[ppellantur] H condiderunt — MK || 9 contra (non quia e) regio[n]e H contra (punicas) ... regiones M contra — — — regiones K || 9 s. sed quo[d] adversarii] H sed quo — K sed quoniam ... M Possis et aemuli supplere, cf. Serv. auct.: aut certe [ideo] Italiam contra quasi de aemula dictum accipiamus, ut non tantum situ quantum et animis contra || 10 nun[c] vocantur] H nu — MK Possis et nuncupantur supplere || 11 [Iunoni poeta]e H [Iunoni poetae] K [Hic illius arma. Iunoni curru]m M || 12 aute[m] praeter]ea H aute[m] praetere]a K autem ... a M || 12 s. [Nam curru sacerdos] K Fortasse legendum: Est aute[m] propter]ea currus, [quia curru sacerdos] || 14 s. [Quaesitas ad sacr]a KH Quaesitas ad sacra M F. 256* in marg. (c) haec primus insuper invenit et suppl. H: 1) ad v. 13 Tiberinaque pertinentia: ..... fluminis | [ostia Latij]um hic dicta | [sunt] ..... ornum. | ..... (is) urbis. | 2) — in omnis | — . r sive | — num. fami | — t cunctos | — teri. | — pos. || 17 BELLOQVE integrum legerunt MK || 18 s. [gl]oriosum H [gl]oriosum K ... [gl]oriosum M || 19 ultroque] Tiburque Verg. codd. || 20 [am]issa H [ami]ssa K amissa M || 22 De diversis vocabuli fortuna significationibus agitur. [fortuna ponitur] | interdum H [Fortuna poni]tur interdum M.

7 s. Sic quia Tyrri — appellantur] similia S || 9 s. non quia — vocantur] similia Sa || 11 hastam et cassidem tradunt] similia Sa || 13 s. hoc vehiculum] Cf. Sa || 15 s. ductos — currus Sa || 18 s. gloriosum] Cf. Sa.

dum quae fortuna sit urbi. Saepe ponitur pro adversa, ut hic: Nunc ea[dem fortuna viros]; | aliquando pro prospera <A. XI, 413>: nec habet fortuna regressum. Accipitur pro occasione <A. IX, 238>: si fortuna permittitis uti; [accipitur et pro] | successu <A. XII, 920>: Sortitus fortunam oculis; 5 interdum pro necessitate <A. IX, 40>: si qua interea fortuna fuisset. |

237. 'Genitor' melius quam 'pater', quia 'pater' fit et adoptione, 'genitor' non nisi, qui genuerit. [VERTIT inflexit te] | vel inmutavit, idest a promisso retraxit, ut alieno instinctu, non sua sponte 10 mutatus sit. |

b 242. Antenor Troianorum primatibus mixtus de reddenda Helena saepe auctor fuit Menelaumque et Ulixen, | ne Paridis insidiis ster- nerentur, admonuit et, ut ab aliquibus traditur, ipse defendit, ob quod meritum | capto Ilio incolumis evasit. Hic iuxta fontem 15 Timavi f[lumin]is [consedit et urbem] statuit, | quam Patavium nominavit. |

243. ILLYRICOS SINVS. Cadmus, Agenoris filius, relictis Thebis comite Harmonia coniuge fortunae iniurias su[stinens] | fines Mace- doniae supergressus parvulum filium, qui iuxta Illyricum fluvium 20 ab Harmonia editus fue[rat], | dereliquit. Hunc serpens spiris suis innexuit et, donec ad adultos veniret annos, amplexu corporis fovit | imbuitque viribus, quibus omnem illam regionem sibi subdidit. Hic ex vocabulo (suo Illyrium) [denom]inavit. |

244. LIBVRN[ORVM] — | . . . — | ma. — | . . . a. — | inter 25 — | ponitu — | re. ac — | Liburna — | (thr)e sunt — | ac per An[tenorem] lata en — | pur. t — | nocent — | African —

d 246. PREMIT inrigat, tegit.

253 * a 247. ————— | quas aves Antenor secutus traditur ex

2 ea[dem fortuna viros] *H* ead[em fortuna viros] *K* eadem fortuna viros *M* 3 s. [accipitur — et pro] *H* || 8 Genitor] Quae te Genitor? Genitor *M* || 9 [Vertit inflexit te]. *H* Ve[r]tit inflexit te] *K* || 9 inmutavit *M* || 10 a promisso] de proposito *M* || 12 Antenor] Antenor potuit. Antenor *M* || 16 f[lumin]is [consedit et urbem] *H* f[lumin]is [consedit et urbem] *K* . . . urbem *M* || 19 su[stinens] *KH* (sus[tinens]) *M* || 21 fue[rat] *KH* fuerat *M* || 24 Hic ex vocabulo *H* (Hic ex vo)cabulo *K* (Hic) ex vocabulo *M* || (suo Illyricum) [denomi]navit *K* suo Illyrium [denomi]navit *M* | 25 LIBVRNORVM — 27 African — in f. 253 marg. (c) primus invenit et suppl. *H* || 25 s. — inter — | An subest Horatii locus epod. I, 1: Liburnus inter alta ad vocem Liburnus inlustrandam exempli gratia adhibitus? 28 PREMIT — tegit in f. 253 marg. (d) primus invenit *H* || 29 quas] * uas *K*.

12 s. de reddenda Helena saepe auctor fuit] fere paria *Sa* || 13 Menelaumque s.] similia *Sa* || 14 s. ob quod meritum — evasit] similia *Sa* || 16 s. quam Patavium nominavit] similia *Sa* || 29 quas aves — ex responso] similia *S*.

responso. Sunt qui Patavium a Patena palude dictum putent, quae prope | [urbem fuit. Alii eam a P]ado flumine vocatam volunt, ut littera una sit mutata postea ex Padavio. Antenor autem traditur | [comites suos Henetos], qui ex gente Paphlagonum secuti erant, amisso duce Poelaemene adposito digammate Venetos appellasse, | [de quibus etiam] 5
Homerus ita ait: Παφλαγόνων δ' ἡγείτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ.

248. GENTI NOMEN DEDIT. Potest pro | [progenie accipi], ut est <A. V, 621>: Cui genus et nomen quondam natique fuissent; et alibi <A. II, 89 s.>: Et nos aliquod nomenque decusque Gessimus. [Hinc] dicunt [Patav]ini gentiles se Romanorum. Sed 10
haec intempestiva interpretatio est. |

c 248. — [no]men . quia | — quamvis | — Iunonis ob | — iram. | — alibi poeta | — ius . in I. | | — inter Ita[liam] | — int omnes | — s. | — Antenor. |

250. [PROGENIES] Antenoris. | — Aponi . esse | [Apo]nus Apollo 15
dictus | [fertur, quod] dolores fu[ge]t. |

b 259. [AD SIDERA CAELI]. Aeneas uxore et regno potitus Latino mortuo Etruscos certamine premens in conflictu bellico | [repente nusquam ap]paruit et Numici fluminis gurgite haustus putatur, cui Ascanius hostibus devictis in loco, quo | [postremo pa]ter appa- 20
ruerat, Aeneae Indigeti templum dicavit, ad quod pontifices quotannis cum consulibus | [ire solent sacri]ficaturi. |

1 Patena] Patina Sa || putant M || 1 s. quae prope [urbem fuit. Alii eam a P]ado K (quae) [prope civitatem fuisse dicitur. Alii a] Pado M || 2 vocatum M || 3 s. [comites suos Henetos] K [Henetos] M || 5 Poelamene V Poelaemene H Pylemene corr. MK || digammate V digammate corr. MK, cf. Serv. ad A. I, 243: quod inde venit quidam Henetus rex, qui Venetiam tenuit, a cuius nomine Henetiam dictam posteri Venetiam nominaverunt, et ad A. I, 292: Vesta autem dicta vel ἀπὸ τῆς ἑστίας, ut digamos sit adiecta, sicut ἦρ ver, Ἐνετός Venetus; cf. etiam Liv. I, 1 || [de quibus etiam] K || 6 δ' ἡγείτο — λάσιον] ΔΗΣΕΙΤΟ ΠΥΛΑΜΕΝΗΣΛΑΣΙΟΝ V || Πυλαιμένεος λάσιον] πυλαμνε λάσιον H || 7 [progenie accipi] M nobilitate accipi suppl. Klotz. quaest. Serv. p. 46 || 10 [Hinc] dicunt [Patav]ini H [Hinc dicunt Patav]ini M || 11 interpretatio V || 12 [no]men — 14 Antenor in p. 253* marg. (c) primus invenit et suppl. H, ad v. 247 verba hic tamen refert Thilo || 15 [PROGENIES] H || [Apo]nus suppl. Buechelerus — tus MK || Apollo] Aponus con. M || 16 [fertur quod] H || 17 [Ad sidera caeli] K Magnanimus Aeneas M || 18 [repente] suppl. Buechelerus [petitus] K [requisitus] M || 19 [nusquam ap]paruit K [nusquam com]paruit M || 20 [postremo pa]ter H [postremo pate]r K . . . r M, cf. Serv. auct.: ipse vero, ut quidam dicunt, cum Mezentium, ut quidam vero, Messapum fugeret, in Numicum fluvium cecidit, ut vero Ovidius refert, in caelum raptus est, cuius corpus cum victis a se Rutulis et Mezentio Ascanius requisitum non invenisset, in Deorum numerum credidit relatum. Itaque ei templum condidit et Iovem Indigetem appellavit. Cf. praeterea Dion. Hal. Antiq. Rom. I, 64; Liv. I, 2; Tib. II, 5, 43 || 22 [ire solent sacri]ficaturi K [veniunt sacri]ficaturi M.

1 a Patena palude alio ordine Sa || 1 s. quae prope] Similia Sa || 2 a Pado flumine — 3 ex Padavio] Cf. Serv. || 6 Homerus] Il. II, 851 || 9 Et nos — 10 Gessimus Sa || 14 Antenor] Cf. Sa || 17 Aeneas — 21 templum dicavit] Cf. S et Sa.

LIB. II.

205 a 81. [FANDO] ————— us in Laomedonte: Memora volvenda, at quae fama ————— | et Pacuvius in Teucro: Nihilne a Troia adportat fando? Lucilius in II: Fandam atque auditam iterabimus [famam. Itaque hic] | patiendi vim, non agendi habet; 5 supra vero <A. II, 6>: Quis talia fando Myrmidonum activo modo enuntiavit. |

82. BELIDAE NOMEN PALAMEDIS. Nauplii quidem filius Palamedes, sed longius repetita origine Belidis epitheton [posuit et ad Belum] | refert. Origo autem eius talis traditur. Epaphus, Iovis 10 et Ius filius, de [Euxia] (Elidis) amnis filia Memphi [genuit Libyam] , ex qua et Neptuno Belus [et Age]nor nati sunt; ex Belo Danaus et Aegyptus, ex Danao Amydone, soror[um L una, ex qua genuit] | Neptunus Nauplium; huius Proetus et Proeti [filius fuit] Laernus, cuius Naubolus filius, et inde Clytius, [ex quo Nauplius] |, et ex 15 eo Palamedes, de quo nunc Sinon loquitur. Varro Argonautarum primo: Ecce venit Danai multis [celebrata propago]. | Namque satus Clytio Laerni, quem Naubolus ex se, Laernum Naupliades Proetus, sed Nauplion edit Fil[ia Amydone Europae] | Danaique superbi. | 20

c 85. DEMISERE N[ECI] — | a Graeco. . . — | — | — |

2 [FANDO] cum *M* suppl. || — — — — us [Ennius] *con. H* || 2 s. — — — — us — et Pacuvius] Fando . . . et Pacuvius *M* * et Pacuvius *K* || Memora etc.] In hoc fragmento fando vel simile quid scriptum fuisse sententiarum conexus clamat || 4 atque] adque *V* || 4 s. iterabimus [famam. Itaque hic] *H* iterabimus [famam. Itaque hic] *K* iter ab ima fl. . . . [Hic ergo] *M* || 9 repetit ab origine *M* || 9 s. [posuit et ad Belum] *K*, pro quo et [ponens ad Belum] conicere possis [nempae ad Belum usque] *M* || 11 [Euxia] (Elidis) *H* Euxia Elidis *M* (Euxia) Elidis *K* || de uxore Nili amnis *con. K* || Memphi [genuit Libyam] *H* Memphi [genuit Libyam] *K* Memphi . . . *M* || 12 [et Age]nor *H* (et Agenor) *K* et (Agenor) *M* || 13 Amydone *M* || soror[um L una, ex qua genuit] *K* soror[um una, ex qua genuit] *H* || 14 Proetus *corr. M* Proetus *V* || [filius fuit] *K*. *om. M* || 15 [ex quo Nauplius] *K* [Tum ex hoc Nauplius] *M* || 16 de quo Sinon *H* || Varro] *Cf. Apollon. Rhod. I, 133 ss.*: Τῷ δ' ἐπι δὴ θεῖοιο κίεν Δαναοῖο γενέθλιος Ναύπλιος: ἡ γὰρ ἔην Κλυτονόηο Ναυβόλοιο. Ναύβολος αὐ Λέρον. Λέρον γε μὲν ἴδμεν ἔοντα Προίτου Ναυκλιάδαο. Ποσειδάωνι δὲ κοῖρη Πρίν ποτ' Ἀμυμόνη Δαναῖς τέκεν ἐόννηθεῖσα Ναύπλιον, ὃς περὶ πάντας ἑκαίντο ναυτιλήσων. || 17 Dana(i) *M* || [celebrata propago] *K* || 19 s. Fil[ia Amydone Europae] *K* [Filius huic Palamedes quem] *M* || 20 Dana(i) [nece perdunt] *M* || 21 DEMISERE etc. *primus in p. 205 marg. (c) vidit et suppl. H* || a Graeco [Ἰδι προιάψεν] *suppl. Buechelerus, quod ita probat, ut horum Homeri locorum memoriam iniciam. Il. I, 3 Ἰδι προιάψεν, Il. VI, 487 Ἰδι προιάψει, Il. XI, 55 Ἰδι προιάψεν, Il. V, 190 Ἰδωνῆι προιάψει.*

3 Pacuvius] *Cf. L. Muellari de Pacuvii fabulis disp. p. 43* || 4 Lucilius] *Cf. Lucilii fragm. ed. L. Mueller. II, v. 30 p. 10*: — — — — fandam atque auditam iterabimur famam || 8 s. Palamedes etc.] *Cf. Serv.*

89. NOMENQVE DEC[VSQVE] — | nomen dign[um] — | ut est
<A. V, 621>: Cui genu[s et quondam nomen] | natiq[ue] fuis-
sent — | per nomen e . . . . . | cum quodam. |

b 90. PELLACIS circumventoris vel etiam corruptoris a verbo
quodam 'pellicio', id est circumvenio, sollicito, trado. | Lucretius: 5
[Nec poterat quem]quam placidi pellacia ponti. |

83. FAL(SA SVB PRODITIONE) [PELASGI] ———— [pati reum]
per Palameden; nam | quia genus trahebat a Belo, non potuisset
a commilitio vacare Graecorum; proditusque in illa simulatione
furo[r]is | corrupto satellite eius noctu aliquid auri in tabernaculo 10
illius obruit fictasque de prodicione mox fu[tura] | litteras Aga-
memnoni dedit, quod cum penitus adseveratum fuisset, innocens
Palamedes damnation[e] periit. |

205* c 94. [SI QVA T]VLISSET | [idest] ad patriam. |

98. [NO]VIS. Mire 'novis' | [aliis at]que aliis ac di[uturnitatem] 15
non habentibus. | — | — |

a 101. — ———— | [pos]tea quidem ad alias personas pertinentia
proferuntur. Ceterum ubi ad ipsius Sinonis actus venit, | [bene
fraus sum]ma contexitur. Nam neque ullis adpetitus insidiis est
neque devotus hostiae neque fugiendi [fuerunt enses]; denique sic 20
de omnibus iurat, ut per ea, quae non fuerunt, dans sacramentum
careat obiurga[tione]. |

b 103. IAMDVDM SVMITE POENAS. 'Iamdudum' [significat 'ex
longo tempore', sed accipitur pro 'quam primum'], ut | <A. I, 580 s.>:

1 NOMENQVE — 3 cum quodam *primus in p. 205 marg. (c) vidit et suppl. H*
1 dign[um] — | *An leg. dignitas?* || 2 genu[s et quondam] *suppl. H, sed et*
nomen adesse debuit || 3 — | per nomen — cum quodam] Alii per nomen
intelligunt *gloriam coni. Thilo, cf. Serv.* || 5 quodam *H* qu(od est) *K* *probante*
Thilone qu(idem) *M* || trado] tra . . . *M* || 6 [Nec poterat quem]quam *H* [Nec
poterat quemquam] *K* . . . . . *M* || 7 Fal(sa sub prodicione) [Pelasgi] ————
[pati reum] *H* Falsa sub (prodicione). Filaetia est [qua] ———— [pati reum]
legit et suppl. K Falsa sub prodicione. Filaetia est (qua . . . pati reum) *M*
Ulixis nomen commemoratum fuisse probabile est || 8 nam *H* [Nam] *K* *Na[m]* *M*
quia] qui *M* || a Belo] *Post haec lacunam statuit Thilo, nisi potius scholium*
male contractum esse putetur || 10 furo[r]is] *H* fur[oris] *K* furoris . . . *M*
(noctu aliquid) *M* || 11 fu[tura] *K* futura *M* || 13 damnation[e] periit] *K*
damnation[e] occiditur] *M* || 14 sr qva — ad patriam *in p. 205* marg. (c) primus*
repperit et suppl. H || 15 s. novis — non habentibus *in p. 205* marg. (c) primus*
invenit et suppl. H || 15 di[uturnitatem] *suppl. Buechelerus* || 17 [pos]tea *K* [an]tea
coni. Georgius || 18 Ceterum] sed nunc *coni. Georgius* || ubi *M* et *K* *omiserunt*
18 s. [bene fraus sum]ma *H* [et bene fraus su]mma *K* [Vos arae ensesque
nefandi, quos fugi] . . . mma *M* || 19 contexitur *V teste K* || 20 [fuerunt enses] *K*
|| 19—22 Nam neque etc.] *Haec ad v. 155 s. pertinere iam Maius vidit* || 22 obiur-
ga[tione] *K* obiurgatore *M* || 23 s. [significat — 'quam primum'] *K, cf. Serv.*
(hic) [est quam primum] *M*.

1 nomen dignum] *Similia Sa* || 2 s. Cui — fuissent *Sa* || 5 pellicio] *Cf. S*
Lucretius] *V, 1002* || 8 genus — a Belo *similia S* || 10 aliquid auri] *Cf. S*
|| 11 fictasque] *Cf. S* || 15 aliis atque aliis *Sa* || 24 'quam primum' *S*.

Iamdudum erumpere nubem Ardebant. Plerique tamen sic distinguunt: Idque audire sat est iamdudum, | [ut] sequatur postea quasi ex fiducia: [sumite poenas].

104. HOC ITHACVS VELIT ET MAGNO MERCENTVR ATRIDAE. Elegans fraudium color, ut, quidquid suppliciorum | Sinoni fuerit inlatum, Graeci sint vindicandi. | 5

206 c 160. PROMISSIS MA[NEAS ut] | <A. VIII, 643>: At tu dictis Alba[ne maneres]. |

163. INPIVS TYDIDES qu[od est nomen] | generis. In Deos [autem] inpius nominatur. | — | 10

a 164. ————— | suae potestatis (et sapientiae) noctu occisis arcis custodibus Diomedes et Ulixes in castra Palladium [abstulerunt] | ac tunc Diomedem Ulixes, ut tantae laudis titulum solus acquireret, temptavit occidere. |

165. FATALE PALLADIVM in quo fatum Troianorum constabat; 15 alibi <A. II, 237>: Scandit fatalis machina muros.

b 'Fata' quattuor modis ponuntur: aut enim ab his Di s[eparantur] duc . u . . is . uras . a . . eredem et Parca[e; aut sunt oracula] |, quae et responsorum significatione intelleguntur, ut est <A. II, 13>: Fracti bello fatisque repulsi; aut universe [a Deo aliquo] | constituta, ut <A. II, 554>: Haec finis Priami fatorum; 20 aut quos Graeci [daemon]as dicunt <A. XI, 96 s.>: B[ell]i Fata vocant, idest quae t — | que . . apa . . . . m . . . . acti . uinte .

2 distinguunt *M* || [ut] *K* || 3 [sumite poenas] *K* || 7 s. PROMISSIS — maneres primus vidit in p. 206 marg. (c) et suppl. *H* || 9 Impius utroque loco *MK* | quod est nomen] *H* [epitheton est] *K om. M* quod est proprium *coni. Thilo* || generis] genere *M* || 9 s. in deos [autem] *H* indeque [propter patrem] *K* inde *M* 10 nominatur *MII* nominat[ur] *K* || 11 [Scelerumque inventor Ulixes] . . . suae potestatis *M* || (et sapientiae) *H* et sapientiae *K* . . . *M* || 12 s. [abstulerunt] *K* 17 quatuor *MK* || ponuntur] (sum)untur *M* || 17 ss. ab his dis . . . . . aedem et parca — | quae et *K* ab his di s[eparantur] duc . u . . is . uras . a . . eredem et Parca[e; aut sunt oracula] | quae et *H*, cf. *Serv. auct. ad A. VIII, 398*: NEC PATER OMNIPOTENS. Notandum, quod hic Iovem a fatis separat, cum alibi iungat, ut <III, 375>: Sic fata Deum rex Sortitur, et *Serv. ad A. II, 13*: FATISQVE REPVLSI. Oraculis. ab his dis . . . edem et Parca . . . quae et *M* Iovis dicta (vel decreta) sunt, ut <A. IV, 614>: Et sic fata Iovis poscunt h. t. h. Eadem (sc. decreta) et Parcarum (sc. intelleguntur); aut sunt oracula quae et *coni. Thilo* || 18 Parcae] Cf. *Verg. A. I, 18. 22 et E. IV, 47* || 20 s. universe [a deo aliquo] constituta *H* univers — | constituta *MK* universe quae sunt mortalibus (vel hominibus vel cuique) constituta *coni. Thilo* || 22 s. quos Graeci [daimon]as dicunt: B[ell]i fata vocant *H* Quo te (rationes et) fata vocant *K* Quo te . . . ac . . . fata vocant *M*, ad *Verg. A. VI, 147* (Si te fata vocant) provocans || Verba Fata vocant *Verg. praetera habet G. IV, 495 et A. X, 471* 23 s. idest quae t — | que . . etc. *H* id est quae te — | quae . . . . . feratque laborem *K* Id est quo ae (in) . . . (adiuvante) deo aguntur . . . [Et quo quemque modo fu]giatque feratque laborem *M* || acti . uinte . sed iunguntur] *An leg.* evitantur aut feruntur?

11 s. occisis etc.] Cf. *S* et *Sa*.

sed iunguntur, ut il[lud] <A. VI, 892>: fugiatque feratque laborem. Traduntur eti[am Deorum dona fata]lia fuisse, ex qua significatione hic dicitur fatale Palladium. |

De Palladio sane (haec pauca). Duo Palladia traduntur exstitisse, alterum in Attices regione, [alterum] | in Troade. Atque illud, quod Athenis repertum est, videbatur ponti inlabsum, unde apud illos tu[m colebatur Dea] | Γεφυρῖτις Ἀθηνᾶ. Alii sic existimant, quod hoc ex Samothracia in Troiam Dardanus transtuli[t, quod etiam] | megalos vocant, cui responsum fuit, tamdiu mansuram Troiam, quamdiu id mansisset inco[lume]. |

c 170. AVERSA DEAE MENS. In [I dicit de] Iunone <A. I, 482>: Diva solo [fixos oculos] | aversa tenebat. |

206* a 171. — — — | alii in Libya esse confirmant, quidam etiam paludem interpretauntur, ut Santra antiquitatum libris. | [Alii, quod Graece τρεῖν sit φοβέσθαι et Minerva hominibus in proeliis metum 15 iniciat. |

173. SALSUSQVE PER ARTVS S]VDOR IIT. Hoc epitheton demonstrativum, quo totius corporis sucus etiam gustu potuerit agnosci |: [Salsus Nam]que laborando manat de corpore sucus. Probus malo epitheto putat usum poetam, critici vero 20 naturalia [epitheta a poetis] nusquam inhoneste putant locari. |

b 178. [OMINA NI] REPETANT ARGIS NVMENQVE REDVCANT. Tum e . . . . religionem omina vitiose repetuntur. | — o unde progredi

1 fugiatque feratque] fugiasque ferasque V || 2 eti[am deorum dona fata]lia H eti — | fatalia K etiam . . . fatalia M || 4s. exstitisse alterum in H [exstitisse] (alterum in) K [exstitisse] (alterum) in M || 5 [alterum] M || in Troiade H | Adque V || 7 tu[m colebatur dea] K || γεφυρῖτις V || 8 hoc om. K || 8 s. transtuli[t, quod etiam] K transtuli(t) . . . M || 9 megalos] An megales (μεγάλης) leg. ? || 10 inco[lume] M, cf. Dion. Hal. Antiq. Rom. II, 66 || 11 s. AVERSA — tenebat] Haec K falso ad p. 206* marg. ext. retulit || in [I dicit de] Iunone H Iunone K . . . Iunone M || 12 [fixos oculos] suppl. M et H, om. K || 13 — — — alii] Tritonia . . . alii M || 14 interpretauntur V || antiquitatum M || 14 s. [Alii quod Graece τρεῖν K . . . τρεῖν M || 16 In p. 206* marg. (c) primus invenit H haec: 1) ad v. 172—175: degen . . . | — ret in quo | — in parvam | — tuo occupat | — aes petita | — ginis magn. | — [d]ifformari. | — [emi]cuit. | 2) ad v. 177: ARGOLICIS (TE)LIS — | ponit quod — | admodum — | potarat in — | numen o — . || 17 [Salsusque per artus s]udor H [Salsusque per artu]s sudor K [Salsus] sudor M || 17 s. demonstrativum quo] demonstrat vivum quod coni. Georgius || 19 [Salsus nam]que K, cf. Macrob. Sat. VI, 1: Vergilius: Tum gelidus toto manabat corpore sudor (A. III, 175). Ennius in sexto decimo: Tunc tumido manat ex omni corpore sudor || [Nam]que M || 20 sucus] sudor M | Salsus Namque — sucus Ennii versum praebere coni. Kiesslingius et Georgius, cf. Sa: Probo sane displicet 'salsus sudor', et supervacue positum videtur. Hoc autem Ennius de lamis dixit || critici] Physiци coni. Georgius || 21 [epitheta a poetis] K [epitheta] M || 22 [Omnia ni] H [Omina ni] MK || 22 s. tum e H, om. MK || 23 omina] omnia H.

7 Γεφυρῖτις] Similia Sa || 8 ex Samothracia — transtulit] Similia Sa | 15 τρεῖν] Cf. S || 20 Probus] Cf. Sa.

————— | — am proficiscitur, inde saucius nulla re gesta memoriae mandanda obiecta religione numinum rediit | — lamque repetiit atr ————— p ————— t ————— s: Si forte | — quispiam princeps senex Recipiebat sortisque atque auspiciam repetebat domo. |

- 231 a 289. [HEV FVGE NATE DEA. Horum verborum vim et pronuntiationem] prior versus adstruxit, cum dictum s[it <v. 288>: gemitus imo] | de pectore ducens. Summa autem celeritate enuntianda sunt omnia, quae debent urgere fugiturum.
- c 291. DEXTRA. Si [per fata licuisset,] | ostende[re vult, Troia] | 10 potuit ha[c dextra] | defendi — | teque his a — |
- a 293. Eleganter ait: 'Troia commendat' potius, quam ipse commendare se dicat. Cuncta enim sic Aeneas agit, ut vid[eatur patriae] praestitisse, quod fugit. Sunt autem in his versibus, quae cum *ἐκτάσει* pronuntianda sunt: 'sacra', quae ostendo, ['suosque', hoc est], 15 quae sola habet, 'tibi commendat', qui solus de civibus remansisti.
- b 295. PERERRATO STATVES QVAE DENIQVE PONTO. Vaticinii more somnii monita clauduntur, ut sit securitas praë — | cum ————— cum postremitem — | MAGNA. Ita dictum et illud <A. III, 159 s.>: Tu moenia magnis Magna para. 20
- c 296. VESTAM PO[TENTEM cuius], sacra a(b II)[io advecta sunt], | sed hanc c ————— | esse ————— | Roma ————— |
- b 299. QVAMQVAM SECRETA PARENTIS ANCHISAE DOMVS e ————— saevire incipie(ns) — | ideoque remotam patris domum fuisse con-

2 — lamque H — amque MK || 3 repetit M || atr ————— p ————— t ————— s H, om. MK s poetae laudati nominis litteram ultimam continere videtur || Si forte loci laudati verba prima a prioribus distincti, a verbo quispiam illum incipere existimat H || 3 s. si forte quispiam M || 4 (sortisque) MK adque V idque M || 6 s. [Heu fuge — pronuntiationem] prior K Gravier gemitus imo de pectore ducens ... prior M || 7 dictum] dicitur M || 7 s. s[it: gemitus imo] H [sit: gemitus imo] K [gemitus imo] M || 10 DEXTRA — 11 his a — in p. 231 marg. (c) primus vidit et supplevit H, cf. Serv. auct. ad A. II v. 292: intellegunt enim, eum ostendere voluisse, Troiam voluntate divina certo tempore esse defensam, et nunc, si salutem tenere per fata potuisset, ipsius quoque dextera potuisse defendi || 10 [per fata licuisset] Cur non: [Di voluissent?] || 12 Eleganter] [Sacra suosque tibi commendat Troia penates.] Eleganter M || Troiam V teste M || 13 vid[eatur patriae] K vid[eatur obedientiam patriae] M || 14 praestitisse corr. M patstittisse V teste K pastitisse V teste H || 15 ἐκτάσει M || [suosque, hoc est] nos [vel haec, hoc est] KH 18 praë H praë — MK || 19 postremitem H postremitem(em) K || praë ... cum ... postremitem(em) ... magna M || 21 s. VESTAM — Roma ————— in p. 231 marg. (c) primus invenit supplevitque H, cf. Serv. auct. ad A. III, 281: nam et Vestam ideo Troiani colunt, quia eadem terra est: Burm. G. ad G. I, 498: quamquam erudite Vergilius nimium praesidem Tiberis Vestam dixit; hanc physici putant terram, et Schol. Veron. infra ad A. II, 717 || 24 saeviore H incipie(ns) M.

12 Eleganter — 14 fugit] Cf. Sa || 20 Tu — para Sa.

firmat, cum Metródoros referat, Anchisae aedes in lo[co abscondito] | Troianae urbis fuisse. |

231* a 302. ——— | — tis solemus expelli, sic incusso torpore subito horrore quassamur.

305. [RAPIDVS MO]NTANO FLVMINE TORRENS Asper: 'montano' 5 magno, aut quod monte decurrat rapidus, et 'torrens' [dicitur is] |, qui aestate arescens hieme attollitur, quem Graeci *χειμάροον* vocant; sed nos ei nomen [ab aestate] posuimus, Graeci ex hieme. |

310. [IAM DEIPHO]BI DEDIT AMPLA RVINAM [observandum, quam sapien]ter primam Deiphobi domum arsisse confirmet, de quo in VI | 10 [haec causa] additur, quod scilicet post interitum Paridis Helena ei tradita sit, et ob id in eius domum primam Graecorum | ;[ncursionem] fui(sse). |

311. [PROXIMVS AR]DET VCALEGON pro domo Ucalegontis nomen ipsius posuit, sicuti dicimus ei, ad cuius domum ierimus, 'ad te fui.' | 15 [Ita supra <A. II, 193 s.>: Ul]tro Asiam magnam Pe[lopea ad moenia bello Venturam]; nam per Asiam incolae Asiae intelleguntur. |

313. [EXORITVR CL]AMORQVE VIRVM CLANGORQVE TVBARVM Homerus nullum tubarum usum in nocte constituit. | [Immutatio]- 20 nem rerum omnium etiam ex hoc confirmat Aeneas, quod ad convocandos socios non solum ignis indicio, | [verum etia]m tubarum sonitu Graecorum multitudo commota sit. |

228 a 472. [FRIGIDA SV]B TERRA TVMIDVM QVEM BRVMA TEGEBAT conveniens comparatio, ut, sicut serpens | sub terra latuerit et in 25 auras subito eruperit, ita et Pyrrhus in equo clausus tali specie | in bella processerit. |

1 Metródoros *H* Met[rod]orus *M* Me[tro]dorus *K* || in lo[co abscondito] *K* in lo[co] ... *M* || 3 * — tis *K* [Excitior somno] ... tis *M* || 4 subito horrore *desunt apud H* || 5 [Rapidus mo]ntano *K* Rapidus montano *M* || 6 decurrat. Rapidus et torrens *interp. M* || [dicitur is] *K* [dicitur] *H* [dicitu]r *M* || 7 *χοιμαροον V χειμάροον corr. M* || 8 [ab aestate] *M*; *cur non: [ex aestate]?* || 9 [Iam Deipho]bi *K* Iam Deiphobi *M* || 9 s. [observandum quam sapien]ter *M* || 10 in VI | v. 494 ss. || 11 [haec causa] *K* *nullam lacunam habet M* || scilicet] illicet *M* || 12 prima *K* || 13 [ncursionem] *H* [incursionem] *M* [incursio] *K* fui(sse) *H* [nunc dicit fu]l(isse) *M* [f]uit *K* || 14 [Proximus ar]det *K* Iam proximus ardet *M* || 15 (ad t) e fui *M* || 16 [Ita supra: Ul]tro *K* [Ita supra] Ultro *M* || 16 s. Pelopea ad moenia bello venturam *integra legerunt M et K* || 19 [EXORITVR CL]AMORQVE [Exoriturque cl]amor *KH* Clamorque *M* — — — — amor *V* || 20 in nocte] in acie *coni. Georgius* || 20 s. [Immutatio]nem *K* [Immutatum ordi]nem *M* desperationem *sive perturbationem coni. Georgius* || 22 [verum etia]m *M* || *In p. 231* marg. (c) haec insuper primus invenit H ad v. 313 pertinentia: — virum | — laudium | — veritate |* 24 [Frigida su]b terra etc. *H* [Frigida sub terra tumidum quem bruma teg]ebat *K* *priorem versus partem cultro perisse contendens* [Sub terra tumidum quem bruma teg]ebat *M*.

- b 479. CORREPTA [DVRA BI]PEN[N]I veteres pennam quodcumque est] acutum vocarunt, | unde et bipennis dicitur ex utraque parte acuta. |
- c 473. Quaeritur ab aliquibus, utrum bene positum sit 'exuviis' in significatione pellis. Dialectici enim tradunt, inde bene dici | 5 'exu'vias', unde dici et 'induviae' recte possint. |
482. 'Fenestra' dic[itur] | quod per oculo — |
- 228* c 487. [PLANGORIBVS] plangere est | [pectus tunder]e, ut illud: | ——— [pla]ngit. Luctus | [ostenditur icti]bus manum, | [quibus corpus luge]ntes feriunt | — atur. | 10
490. [AMPLEXAEQVE] TENENT POSTES | [antiqua illa] consuetudine | — nda in aedibus | — |
- b 496. SPVMEVS AMNIS plus est 'spumeus' quam 'spumosos' |, ut est <A. I, 191>: nemora inter frondea, pro 'frondosa.' |
- 220* a 633. ——— [ne] | flammis opprimatur incendii. Tale est 15 etiam illud, quod | praestitit Aristeo, cum dixit poeta <G. IV, 361>: Curvata in montis faciem circumstetit unda. |
623. 'Magna numina' vel primae inter caelestes potentiae vel 'magna' intoleranda, cum in excidium Ilii | saevitiam etiam multitudo cumulaverit. | 20
- b 632. DESCENDO qui legunt 'Deo', fatum volunt dictum. Sallustius quoque auctor est occultam potentiam Deum vocari: [Fecit], | ut tanta repente mutatio non sine Deo videretur. Ipse etiam poeta alibi <A. IV, 576 s.>: sequimur te, sancte Deorum, Quisqu[is es]. | Qui vero legunt 'Dea', matri adtribuunt Aeneae 25 liberationem.

1 s. Corrupta [dura bi]pen[n]i veteres pennam quodcumque est] acutum *suppl. H* ——— acutum *K* Corrupta dura bipenni ... acutum *M*, cf. *Serv. ad h. l.*: BIPENNI ecce nomen, quod reservavit antiquitatem, quia veteres 'pennas' dicebant, non 'pinnas', et *Serv. auct. ad A. XI, 651*: bipennis autem dicitur, quod ex utraque parte habeat aciem, quasi duas pennas, quas veteres dicebant

4 Quaeritur] [Positis exuviis.] Quaeritur *M* || exuviis *M* || 6 exuvias *MK* ||

7 Fenestra — per oculo — in p. 228 marg. (c) primus vidit et supplevit *H*

8 PLANGORIBVS — 10 atur in p. 228* marg. (c) primus invenit et supplevit *H*

9 ——— [pla]ngit] [pectora pla]ngit coniecit *H*, cf. *Serv. auct. ad A. XI, 211*: 'plangere' cum aliquibus dictis miserabilibus pectus et faciem tundere

11 s. [AMPLEXAEQVE] — in aedibus in p. 228* marg. (c) primus invenit et supplevit *H* || 14 frondosa] fr[ondibus onusta] *M* || 15 In p. 220 marg. (c) haec primus invenit *H* et ad v. 617 (Ipse pater Danais animos viresque secundas Sufficit) dubitanter rettulit: tandem — | animus i — | cum . . . — | mar. — [ne] supplevi || 18 Numina magna *M* || 21 Descendo ac ducente Dea. Legitur et Deo. Descendo. Alii legunt Deo: fatum etc. *M*, illud legitur et Deo glossam in codice esse contendens || 21 s. Sallustius] *Hist. fragm. inc. 66 ed. Kritz.*

22 [fecit] *K* (f)[atur] *M* || 23 repente] hoc et fecit desunt apud *Serv. ad h. l.*, fecit apud *Donatum ad Ter. Eun. V, 2, 36 deest* || 25 quisqu[is es] *K* quisquis es *M*.

633. FLAMMAEQVE RECEDVNT ad id refertur, quo[d <A. II, 505>: tenent] | Danai, qua deficit ignis. Sed cum epirhemate hoc dictum est, ut Veneri obtempe[rent] flammae obsequen[tes Deae] |, et ita antea sponndit filio securitatem <A. II, 620>: Nusquam abero. |

d 632. Legitur et 'Deo'.

248 a 649. ————— | cuius rei Vergilius sciens voluit seriem facti huius evolvere. Epicurei autem ita tractant, ut poeta elocut[us est], ventumque igneum fulmen vocant ac nubibus excuti aiunt, sicut et Lucretius tradit. |

b 657. MEN EFFERRE PEDEM GENITOR non sine te neque ——— | et amans ——— fatalis, sed tertio ——— inprobetur eventus | ——— et illud de Aeneae pie[tate], | ut nollit etiam ipse discedere, si pater detrectet evadere. |

248* a 668. ——— ARMA VIRI FERTE (ARMA) | [quo] ocior instiget, 15 subdendum (erat) 'arma' adque id duplicis causae ratio deposcit, ut et pro consuetudine hominum | eorum, qui morantur, tarditas increpetur et ad invidiam pertineat Anchisae, qui filium conpulerit periclitari. | ——— ——— | armatus Aeneas ante arma fefellerit, (sed Graecorum habebat.) |

c 667. ——— | ——— | — melius legitur | — sed plerique | — metu ponunt | — dum fili .. adi | — mi orbandus — | 668. [LVX VLTIMA fi]ducia, ut vin|[cam] — [res]pondent | — lebis rompi ... —

1 s. quo[d tenent] *H* qu[od tenent] *K* quod .. *M* || 2 (epichi)rhemate *legere sibi visi sunt MK* || 3 obtempe[rent] *H* obtempe(rent) *MK* || obsequen[tes deae] *K* obsequentes *M* || 6 Legitur et 'Deo' | *Cf. supra ad v. 632* || 7 coius *V teste K* | cuius | [Fulminis adflavit ventis et contigit igni] ... cuius *M* || 8 Epicuri *V testibus M et K*; fortasse pro Epicurii dictum esse autumat *Maius* elocut[us est] *K* elocutus [est] *M* || 10 Lucretius | *VI, 294 ss.* || 12 sed tertio etc.] *Haec ad Anchisae mortem in libri III fine v. 708 ss. commemoratam pertinere videntur* || ... (in)probetur *M* || 13 (il)lud *M* || pietate integrum viderunt *M et K* de Aeneae pietate | *Cf. Serv.: mene probatae pietatis filium || nollit nollet M* || 15 ARMA — (ARMA) desunt apud *K* Arma viri ferte citi .... *M* || [quo] suppl. *H* | ocior | potius *M* || 16 (erat) *H* est *MK* || 'arma' | armet *MK* || adque *V* || id ita *MK* || 17 hominum ... eorum *M* || 19 periclitari | ——— armatus *K* periclitari. | ——— | [Quaerunt aliqui, cur arma petat, cum Graecorum] armatus suppl. *H* *Maius secutus, sed certe illud Graecorum, ut sequentiu ostendunt, minime hic scriptum fuisse potest neque quaerendi, sed notandi notio desiderari videtur, cf. Serv.: ARMA VIRI FERTE ARMA notant hoc critici, quia saepius armari aliquos dicit, cum exarmatos nusquam ostendat etc. et Serv. auct.: vel quia ad auferendum patrem arma deposuerat; vel quia armis Graecorum fuerat armatus. | [quaerunt quidam, cur petat arma] suppl. Georgius || [sed] Aeneas [cum] ante suppl. *Georgius* || ante adverbium est et arma cum vocabulo armatus coniungendum || 20 (sed Graecorum habebat) *H* dilucide legerunt *MK* sed hic om. *Georgius* || 21 melius legitur — 22 orbandus primus *H* in p. 248* marg. (c) invenit || 23 LVX — 24 rompi in p. 248* marg. (c) primus *H* invenit et supplevit. Secuntur insuper haec ab Herrmanno primo ibidem investi-*

- a 664. [HOC ERAT ALMA P]ARENS scandendi difficultatem primae syllabae brevitatis facit, nisi o vocalem aut finis partis orationis | [hic longam fac]iet aut c consonantis litterae [geminatio, quae], dum in utraque syllaba sonum praestat, pro duabus posita | [statuenda erit], ut illud <A. XI, 16>: Mezentius hic est. 5
- b 670. [NUMQVAM OMNES] HODIE sic in Bucolicis <E. III, 49>: Numquam hodie effugies. Plautus in Colace: Si me tu hodie invitaveris, n[um]quam quicquam | — Titinius in Iurisperita: Numquamne mihi licebit hodie dicere. Cato in contione Apirensium: Bellum fecimus | — tris missi ad (versus — quos 10 censorem habuistis neque — upli pectore adsecutus). |
673. [ECCE AVTEM CONP]LEXA PEDES *σχῆμα διαβολας*. Haec enim omnia non tam narrationem, quam (aliquod) spectaculum | [continent, nec ut] ante nuntiantur.
674. PARVVMQVE PATRI TENDEBAT IVLVM plus est, quam si 15 dixisset 'mihi', ut ad retinendum | [filium satis for]tis vis affectionis esset hoc nomine. |
- d 665. ERIPIS pro 'eripiebas' aut 'ereptura eras'. |
- 245 a 678. ET CONIVNX QVONDAM TVA RELINQVOR feminei doloris obiectio, qua neglecta a marito uxor relinquenda proponat[ur, ut] | 20 prius personas ad suffragium retentionis obiciat; tamen, ubi ad suum pervenit nomen, oblivionem [sui] | accusat. |
682. — — — — | sed ex Servii Tullii historia descriptio loci istius coloratur, cui tradunt in regia Tarcini dormienti de [capite exiisse flammam]. | LEVIS hic pro 'leviter' . n . . ndo carenum ant 25 h . . . n est levis apicis, sed leviter fundere: intellegit pil(leum) — |

gata: — onu (chien) .. — | — [desc]riptione agitata | — nitela | — s . . . . ndum | — cionem mun | — usi tres.

1 [Hoc erat alma p]arens *K* Hoc erat, alma parens *M* || 3 [hic longam fac]iet *H* [hic longam faci]et *K* . . . et *M* || [geminatio quae] *K* aut (g)em . . . legere sibi visus est *Maius* || 4 s. [statuenda erit] *H* [videri potest] *K* nullam lacunam habet *M* || 6 [Numquam omnes] *M* || 7 s. Si me hodie invitaverit *M* 8 n[um]quam *H* [num]quam *K* numquam *M* || Titinius] *Com. Lat. rell. coll. Ribbeck. ed. II v. 62 (p. 142)* || 9 s. Apirensium] Epirensium *coni. et ad sequentia trazit* *M* || 10 s. ad (versus — quos — censorem habuistis neque) — upli pectore adsecutus *M* *K* || 12 [Ecce autem compl]exa *K* [Conpl]exa *M* || 13 omnia *corr. M* omine *V* || (aliquod) *H* [aliquod] *K* . . . *M* || 14 [continent nec ut] *K* 16 [filium satis for]tis *H* [filium magis for]tis *K* || 17 hoc nomine | (hoc omine) *M* || 19 feminea *coni. Georgius* || 20 neglecta a *H* nec decus ea *M* legit, qui nec decore a *conicit*; nec deus ea legit *K*, ne *Creusa coniciens*; ne neglecta a *coni. Georgius* || proponat[ur ut] *H* proponat[ur] *K* *Georgius* || 22 [sui] *H* [sui] *M* 23 sed ex Servii Tullii historia descriptio — in regia | levis hic sola vidit *K* (om. *M*), cetera usque ad pil(leum) *H* primus extricavit || 24 s. [capite exiisse flammam] *suppl. Buech.* || 25 LEVIS hic pro 'leviter' Cf. *Serv. auct.*: LEVIS pro leviter || 26 h . . . n] *An subest* h. [no]n? || pilleum] Cf. *Serv. ad v. 683*: apex proprie dicitur in summo flaminis pilleo virga lanata etc. et *Serv. auct.*: Suetonius tria genera pilleorum dixit, quibus sacerdotes utuntur, apicem, tutulum, galerum etc.

b 687. Peritum multarum disciplinarum Anchisen fuisse [et divini quiddam habuisse, probare po]ssunt Naevius — |, qui ita de eo ait: Doctus Anchisa Venus quem pulcherrima div[um] Fata docet ..., divinum ut pectus haberet. Plu — | post nox serena est. |

5

245* a 693. [INTONVIT LAEVVM] sinistrum idest (bonum), ab eo, quod ——— ştici ideo dictum in terram ——— | — od in posticis idest ratum. Sed fulmen, unde exoritur, id observari oportet et tonitru, ubi desinit. | — a tonat, optimum fit auspicium, si modo non posticis, sed anticis evenit. |

10

695. [STELLA FAC]EM DVCENS ——— qui ait, Troianos stellam ducem discessionis habuisse | — dum exactius, quid si facem ducens? Omnes enim, qui de prodigiis aliqua scribserunt, aiunt, quod, si | — o exciderit — rtendas. Atqui Anchises velut bonum auspicium esse laetatus est | — a peritis magis acceptum est, quod 15 in re — (dolosis adversa signis prodigia casibus) expe | ———

223 a 703. ——— | discessionis et (veta) ..

VESTROQVE IN NVMINE TROIA EST pulchre reparandae gentis interpra[etatur signa,] | ut non perisse Troiam signorum praesentium maiestate doceatur, cui numinum favor a (ch) — | nitate reseretur. | 20

223* a 714. [TEMPLVM CERERIS] DESERTAE quasi a filia derelictae, perpetuumque epitheton faciunt propter raptum Proserpinae vel | [propter sacerdote]m, quem postea aput inferos vidit Aeneas.

1 Peritum [At pater Anchises.] Peritum *M* || 1 s. [et divini quiddam habuisse probare po]ssunt *K* || 2 Naev[ius] — *MK*, praeterea *K* coniecit: Naev[ius] et Ennius in An.] || de eo corr. *M* deo *V* || 3 quem Venus *M* | div[um] *K* Div(um) *M* || 4 docet] *Lacunam post docet statui fata docet fari coni. Bernays.* || 4 s. Plu ... po(eta nox) serenum erat *M* || 5 serena est] *Fragmentum usque hac pertinere statuit H* || 6 [Intonuit laevum] *M* || (bonum) *H* integrum viderunt *MK* || 7 ştici primus vid. *H* || dictum in terram ——— | — od *H* dictum sit | — od *K* dictum sit ... quod *M* || — od] *suppl.* — [qu]od || 8 observari *H* servari *MK* || 9 — a tonat] *leg.* [si sinistr]a tonat, cf. *Serv. ad A. II, 54 et Serv. auct. ad A. II, 693* ... sinist(r)a tonat *M* 11 [Stella fac]em *H* [Stella face]m *K* Stella facem *M* || secundum Varronem qui ait *suppl. Klotz. quaest. Serv. p. 49 secundum Sa A. II, 801* || 12 — dum *H* — um *MK* || 14 — rtendas *K* [po]rtendas *M* || 15 magis] magnis *H* 16 (dolosis adversa signis prodigia casibus) *H*, integra viderunt *MK*. In *p. 215* marg. (c) haec primus invenit H ad v. 695—700 referens:* im .. agitur — iae caelestia | — le agit .. aut | — g supern ... | — fit ... *p. ...* || 17 discessionis] [Vestrum hoc augurium.] Discessionis *M* || (veta) ..] vaticinii *MK* || 18 Vestroque — pulchre desunt apud *MK* || 19 interpra[etatur signa] *H* interpre — *MK* || 20 cui *H* qui *MK* || a — | nitate *K* a [sere]nitatem *M* fort. *leg.*: a caeli serenitate || 21 [Templum Cereris] *K* [Cereris] *M* 22 epithetum *M* || 23 [propter sacerdote]m *K*, cf. *Verg. A. VI, 484*: Cererique sacrum Polyboten.

1 s. Cf. *Prob. ad E. VI, 31 p. 334, 5 ed. nostrae.*

Imitatio sane huius epitheti et inde tracta existimatur, | [quod in Capitoli]o po(st) aedem Opis ara est Isidis desertae, sic appellatae propter huius modi causam, quia quondam ex libris | [Sibyllinis victima stat]uta es[t] et per inprudenciam agnae hostia consecrata, quod victimae genus adeo a cultu Deae eius alienum est, | [ut sacerdotes, qu]i sacra eius celebrant, agnina carne penitus semet absterneant. |

719. [FLVMINE VIVO volu]nt quidam calumniari, quid dixerit 'vivo', sed est consuetudo, ut dicatur aqua viva, quae suo tantum rivo meat | [nec augetur, quasi] (esset) semper means in eo paludis 10 portu, nec more torpescens. |

721. [LATOS VMEROS iure] dictum est 'latos', nec notanda iactantia est in veritate, sicut illud in primo <A. I, 378>: Sum pius Aeneas.

723. SVCCEDOQVE ONERI | [idest haec omnia] sustollo validis 15 umeris — (genitorem Elisio na) — (sacra contactu vetat.)

DEXTRA SE PARVVS IVLVVS INPLICVIT | [dextram tenuit] et dictum 'inplicuit' propter pueri trepidationem. |

b 717. [CAPE SACRA] MANV Varro secundo Historiarum refert, Aenean capta Troia arcem cum plurimis occupasse magnaue 20 hostium | [gratia obtinuisse a]beundi potestatem. Itaque ——— vellet auferre cumque circa [aur]um opesque alias ceteri morarentur, Aenean patrem suum collo | [tulisse mirantibus]que Achivis

1 Imitatione sane *M* || 1 s. existimatur ... Ara *M* || [quod in Capitoli]o *suppl. Buech.* || 2 po(st) aedem Opis *H* pe. ndumons. vel re. ndumuris *K* || 3 s. ex libris [Sibyllinis victima stat]uta es[t] *suppl. Buech.*, quod spatium excedit; itaque malim: ex libris [ei victima stat]uta es[t] || ex libris | — ut acr .. *K* || 5 s. [ut sacerdotes qu]i *H* [ut sacerdotes qui] *K* [ut qui] *M* || 6 sacra *H* [s]acra *K* [sac]ra *M* || 8 [Flumine vivo sole]nt quidam *K* [Flumine vivo. Solent quid]am *M* [volu]nt *suppl. Georgius* || 9 sed *supra lin. teste K* est et consuetudo *M* || 10 [nec augetur quasi] *suppl. H* [nec augetur alio] *suppl. K* Pro augetur malim augetur, ut illi torpescens respondeat || (esset) *H* velut, sed *uncis adiectis improbens K, om. M* || 11 more *uncis inclusit K* mori *coni. M* morte *coni. K* means nec paludis portu nec mora torpescens *coni. Klotz. quaest. Serv. p. 49* || 12 [Latos umeros: iure] *M* || 15 honeri *M* || [idest haec omnia] *H* [hoc est haec omni]a *K* || 16 [u]meris *M* || (genitorem Elisio na) — *K* genitorem Elisio na ... *M* || genitorem Elisio etc.] *Cf. Verg. A. VI, 700 s.* || (sacra contactu vetat) *K* sacra contactu (vetat) *M* || 17 [DEXTRA] dextrae *Verg. codd.* || [dextram tenuit] *K nullam lucunam habet M* || 19 [Cape sacra] *M* || 21 [gratia obtinuisse a]beundi *K* ... [obtinuisse] abeundi *M* || 21 s. Itaque [cum eum] vellet *H* Itaque ..... vellet *K* Ita ... *M* Itaque concessum quidquid vellet auferre *coni. Roth.* Itaque concessum ei quod vellet auferre *coni. Peter.* || 22 vellet] *Utrum vellet an velle legendum sit, dubitat K* [aur]um *H* [aurum] *K* (arma) *M* || opesque alias *supra lin. V teste K* || 23 [tulisse mirantibus]que *K* [extulisse mirantibus]que *M.*

19 Varro] *Cf. Hist. Rom. fragm. coll. Roth. p. 404, coll. Peter. p. 96.*

hanc pietatem redeundi Ilium copiam datam ac Deos Penates ligneis sigillis vel lapideis, terrenis quoque Aenean | [umeris extulisse,] quam rem Graecos stupentes omnia sua auferendi potestatem dedisse eaque [ratione saepius redeuntem omnia e Troia abstulisse et in | navibus posuisse. A]tticus de patre consentit, de Dis Penatibus negat, sed ex Samothracia in Italiam devectos, contra quam opinionem refertur | [fuisse simulacr]a Vestae incensis Deae eius aris ex ruinis Troicis liberata. Additur etiam ab L. Cassio Censorio, miraculo magis Aenean patris | [dignitate sanctio]rem inter hostes intactum properavisse concessisque ei navibus in Italiam navigasse. 10 Idem Historiarum libro I ait, Ilio capto | [Aenean cum Dis Pena]tibus umeris inpositis erupisse duosque filios, Ascanium et Eurybaten, brachio eius innixos ante ora hostium prae|[tergressos, dat]as etiam ei naves concessumque, ut quas vellet de navibus securus veheret. | 15

c 714. ——— r . . . . vel qui primi | [Cererem te]mplo colen[dam] curaverint. |

722. (VE)STE INSTERNOR | ——— e accipien | —. |

724. — pueris . sed | — in curr | — uc (ust) | — sequitur. | 20

LIB. III.

247 a 691. COMES INFELICIS VLIXI Cornutus: num indecore hoc dicitur, quum sit Ulixes hostis Aeneae? Asp.: non indecore, sed poetic(e et) | magnifice, quoniam eadem erroribus et periculis patiebatur Aeneas. | 25

693. PLEMYRIVM VNDOSVM Long.: 'plemuriū' fuit emendatum 'Plemyrium', promunturium Siciliae; dictum autem ἀπὸ πλεμυρίας ideo est, quod undique fluctibus undisque adluatur. Nasos prius

2 [umeris extulisse] K || 4 s. [ratione — posuisse. A]tticus (A]tticus H) K 5 ... [A]tticus M || Dis om. M || 7 [fuisse simulacr]a K || 8 Troicis supra lin. teste K || 9 [dignitate sanctio]rem suppl. K, haud satis certo, quia et maiestate conici potest || 10 concessisque — navigasse om. M || 11 Idem Item M, de Varrone cogitans || 11 s. [Aenean cum Dis Pena]tibus K ... [Pen]atibus M 13 eius om. M || 13 s. prae|[tergressos, data]s (dat]as H) K prae . . . s M || 16 s. ——— r . . . . vel — curaverint in p. 223* marg. (c) primus invenit H [Cererem te]mplo colen[dam] suppl. Buech. || 18 Veste — accipien —] Cf. Serv. auct. INSTERNOR eleganter tamquam onus laturus ut de animalibus. Haec in p. 223* marg. (c) primus reperit H || 19 s. — pueris — sequitur in p. 223* marg. (c) primus reperit H || 24 poetic(e et) H patie[et] K, poetice coniciens; patie . . . M, pathetice coniciens, cf. Serv. auct.: nam Aeneas incongrue infelicem Ulixem dicit, nisi forte quasi pius etiam hostis miseretur, cum similes errores et ipse patiatur || 27 promunturium H promontorium K promuntorium M. πλεμυρίας con. K πλεμύρειν con. M ΠΛΗΜΥΡΕΑΝ V ΠΛΑΜΥΡΕΑΝ K || 28 (ideo) K Nasos con. Thilo nassos V Naxos con. K, cf. Serv. auct.: sinus Syracusanus, in quo Ortygia, cuius hic necessarie meminit; nondum enim erant conditae Syracusae.

appellata | Ortygia — apposita — esse dicta ab eo, quod | Latona fugiens draconem Pythonem in coturnicem mutata, quae Graece ὄρτυξ dicitur, in eam evolaverit. |

b 696. Duo ora habere hic fluvius dicitur, quorum alterum στόμα Ἀλφειοῦ, alterum στόμα Ἀρεθούσης. | 5

699. ΣΑΧΑ ΠΑΧΥΝΙ Pachynum promunturium dictum, quod ibi propter . . . litus [multo] densior sit aer. |

701. APPARET CAMERINA PROCVL Asp.: Camerina Siciliae oppidum . . . . . teret pestem — | ensibus (in ca . . . e) exhaurire eam instituerunt, quae cum attingerentur, satis tetrum 10 odorem red[didit]. | Tum consilio capto ad oraculum Apollinis abierunt. [Ibi responsum a Deo est ita: Μὴ κίνει Καμερίν]αν ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων. |

247* a 705. SELINVS Longus: quasi Opuns, Amathus, unde Selinuntii, quasi Opuntii et Amathuntii dicuntur. | Selynas . . . . . 15 Olympionicas multos fuisse adfirmat Milestos. |

b 707. HINC DREPANI ME PORTVS ——— cum castraret | patrem suum Caelum (aliis) — tudine, quod ad brachia X | falcis imagine; C. Fannius in VIII annali Drepanum modo, modo Drepana appellat.

LIB. IV.

20

211 a 146. PICTIQVE AGATHYRSI Asper: 'pictos' stigmatos ut <G.II,115>: Pictosque Gelonos. In Protesilaodamia: Fac papyrin — haec

1 Post Ortygia et apposita (quod K legere non potuit) vicinae fere litterae evanuerunt. Ortygia [Syracensis] apposita [traditur] esse dicta suppl. Georgius Ortygia [quod Diana ibi nata est.] Apollinis [Delos fertur Ortygia] esse dicta suppl. Thilo, cf. Roscher. Lexic. mythol. p. 578. Praeterea in p. 217 marg. (c) haec primus H invenit et ad v. 698 dubitanter rettulit: — | appellata — | quod in mō] — | diffunditur — | ea . . appell — | .lt. urae — | 5 Ἀλφειοῦ K Ἀλφαίων M ΑΛΦΕΟΥ V || ΑΡΕΘΟΥΣΗΣ V ΑΡΕΘΟΥΣΗΣ H || 6 promuntorium MK || 7 (ibi) M || propter . . . litus [multo] densior H propter — luus — densior MK || 9 . . . r . . . teret M An [emit] teret? || ensibus (in ca . . . e) H (ensibus in ca . . . e) K ensibus (in ca) . . . e M An penitus incolae? cf. Serv.: consultus Apollo an eam penitus exhaurire deberent etc. || 10 satis om. M || 11 red[didit] K redd[ebat] M || 12 [Ibi responsum — Καμερίν]αν K [Ibi responsum est:] Μὴ κίνει Καμερίναν M || Μὴ κίνει, cf. Serv. et Zenob. pro. cent. V, 18 || 14 [Palmosa] Selinus K Palmosa Selinus M || (s.)unde et Selinuntii M || 15 Selinus [palmosa dicitur quod inde] suppl. Thilo, cf. Serv. auct.: an palmosa ab equis nobilibus? || 16 multos] multo V teste Maio || adfirmat] adnotat M || Milestos] Aut de Melisso aut de Milesio nescio quo cogitandum ait Maius || 17 s. [Drepanum dictum quod Saturnus] cum castrasset patrem suum Caelum [falcem illuc proiecit] suppl. Thilo, cf. Serv.: vel propter curvaturam litoris in quo sita est, vel quod Saturnus post amputata virilia Caelo patri illuc falcem proiecit, quae Graece δρέπανος dicitur || 17 cum X castraret MK; X nota Chronon vel Cronon significari putat Maius || 18 brachia H || X . . . falcis M || 19 Drepanum] M || 22 in Protesilaodamia: Fac papyrin H in Protesilaodamiae ac papyrin K in prothesi Laodamiae ac Papyrin M.

terga habeant stigmata. Scaurus: 'Cretes', quia responso accepto ex insula Creta profec[ti esse] | et ducem secuti Delphum Phocidam tenuisse dicuntur adque ab eo se Delphos nominasse, ut Philarc[hus ait]. |

b) 149. HAVD ILLO SEGNIOR Long.: 'segnior' deformior accipien- 5 dum, si quidem 'segnis' est sine igni, idest frig[idus]; | nam et 'formosum' non aliunde dicimus, quam a calido; 'formum' enim dicebant antiqui calidum, und[e et] h[oc loco] ——— segnem pro deformi [bene] | dicit Vergilius. |

211* a) 158. VOTIS OPTAT APRVM Long.: indolem pueri vult ostendere, 10 ut merito in VIII <v. 633> Numanu[m] | occidisse videatur. |

216 a) 176. Primo propter metum parva, mox, ubi valere iam coepit, laeta sublimitate procera famosum (voce) c[aput] | sideribus audet inserere.

178. ILLAM TERRA PARENS IRA INRITATA Cornutus: . . . . . 15 (quid) . . . . . ē posset. Asp.: an[imo] inritato | in Deos saevire Famam creavit, per quam quia introducuntur invicem certantes et adulter[asse] Deos [inter se] | et belligerasse, haec nobis innotescerent. Famam Vergilius singulariter atque Sa[ll. dixit plu]rali numero, ut in primo Historiarum: Ac per omnem pro- 20 vinciam magnae atque atro[ces] famae ibant,] qum ex suo quisque terrore quinquaginta aut amplius hostium milia, novas immanes f[ormas, fluctibus] | Oceani [ad]puls[as] corporibus hominum vesci contenderent.

2 profec[ti esse] K || 3 adque V || atque — nominasse om. M || 3 s. Philarc[hus ait] H Phalarch[us ait] K, Philarchus coniciens; Phalarc . . . M, Alexarchus legendum suspicans, coll. Serv. auct. ad A. III, 334. In p. 211 marg. (c) haec invenit H minutissimis litteris scripta ad v. 147 vel 148 referens: — u xim . . . | — n. ful(i et) | — edentem | — opes etsi | — prae. n — sunt | — . . m quie | — uincis mū | — nibus cu | — fit (bos) | — ocrum et | — . . | 6 igne MK || frig[idus] K frig[idus] . . . M || 8 und[e et] | h[oc loco] — — — — — suppl. H un — | h — — — — K Un[de] . . . M || 9 [bene] suppl. H || 10 optat aprum corr. M optata parum (rarum teste H) V || 11 Numanu[m] H, integrum legerunt MK || 12 Primo [Parva metu primo.] Primo M || 13 laeta om. M | (voce) H v(oce) MK || c[aput] H [caput] M || 16 (quid) om. K || ē om. K || Cornutus . . . (quid) . . . e M || an[imo] inritato H an[imo] inritato] K A[it] . . . M || 18 adulter[asse] deos [inter se] H adulter[asse] deos inter se] K adulter . . . M || 19 atque] aut K, ait vel at coniciens; aut M, at coniciens; atqui coni. H || 19 s. Sa[ll. dixit plu]rali K Sal[lustius] . . . plurali M || 20 Ac] at MK || 21 atque atr[oces] (atro[ces] H) famae ibant] K atr[oces] famae] M Kritzius || 23 immanis Kritzius || f[ormas fluctibus] K feras suppl. Orellius || ocean(i) M || [ad]puls[as] H [adpulsos] K acc(it)os M accolas suppl. Kritzius.

179. [EXTREMAM] utrum pessimam, an eruditius sensit, ut legimus apud medicos degenerar[e solere ulti]mos partus? |
- 216* a 184. [NOCTE VOLAT] hac mora distinguendum, ut sit eius sententia et ordo talis: nocte quidem volat, ad lucem | [autem quasi] custos omnis eventus tecti summo sedet culmine. |

5

LIB. V.

- 227 a 78. Ut <A. VII, 554>: Quae sors prima dedit, sanguis novus imbuat arma.
- b 80. SALVE SANCTE PARENS Catullus: Salvete, Deum gens, o bona matrum Progenies, salvete iter[um] | _____ 10
[SALVE] SANCTE PARENS ITERVM quia [eum iam] salutaverat, qum ad sepulturam mitteret, ut facit in XI Pallanti <A. XI, 97 s.>: Salve aeternum m(ihi m)[axime Palla] | Aeternumque vale .....
..... (ssu dic)itur. Sall. in _____ | eo redeunte domum salutaret apud aedem Bellonae. Homerus 15
— | 81 — NEQVICQVAM inquit, quod haec [quamquam] | habent solacium aliquod ad dolorem, non adfertur tamen remedium aliquod poste[a. <v. 82 s.>: Non licu]it fines Italos fataliaque arva Nec tecum Ausonium q. e. q. T. |
81. In tria hominem dividit: animam, quae in caelum abit, 20 umbram, quae ad inferos, corpus, quo[d traditur] | sepulturae. |

1 [Extremam] *K* Extremam *M* || 2 degenerar[e solere ulti]mos *K* degenerar[e extre]mos *M* || *In p. 216 marg. (c)* haec primus invenit *H* ad v. 175 (viget) et v. 177 (ingreditur) *pertinentia*: — | omnia — | crescit(it) | — vixat — | quod in[gre]ditur e — | f[amae] | qui[a] | in [certus] au[ctor] | ign — | *cf. Serv. ad A. IV, 175: MOBILITATE VIGET . . . et laudat a contrario; cum enim omnia labore minuantur, haec crescit, et Serv. auct. ad A. IV, 177: vel quia famae incertus auctor* || 3 [Nocte volat] *MK* || 4 ad lucem] at luce *coni. M* [autem quasi] *K* nullam lacunam habet *M* || 5 summi *K* sedet summo tecti *M* || 7 Ut] [Duo lacte novo] Ut *M* || dedit] tulit *M* || 9 gens] genus *Catullus; nominantur heroes* || 10 iter[um] *H* iterum *M* || 11 [SALVE] *supplevi; quadraginta octo fere litteras deesse testatur K* || [eum iam] *H* || 13 m(ihi m)[axime Palla] *H* mihi m[axime Palla] *K* m[ihi maxime Palla] *M* || 14 . . . (ssu dic)itur *H* . . . ssu dicitur *integrum legerunt MK* || Sallustius *M* || in — | in (di) . . . *M*, utrum in declamatione an in XI legendum sit, dubitans 15 salutaretur *M* *Kritzius* || aput *M* || Homerus] *Huius versus finis atque sequentis pars maior vacua relicta in codice, ut Homeri locum a librario omissum esse patet, quem Il. XXIII, 179 (Χαίρε μοι, ὦ Πάτροκλε, καὶ εἰν Αἰδαο δόμοισι) fuisse recte statuit Maius* || 16 NEQVICQVAM] *Hoc priores ipsius scholii partem esse falso crediderunt* || haec [quamquam] *H* ha[ec quamquam] *K* ha . . . *M* || 17 adferunt *M* || 18 poste[a Non licu]it *K* poste . . . Non licuit *M* 19 q. e. q. T.] *Hoc est: quicumque est quaerere Thybrim.* || 20 In tria] [Nequicquam cineres animaeque umbraeque paternae.] In tria *M* || 21 quo[d traditur] *K* quod [traditur] *M* || *In p. 227 marg. (c)* haec primus invenit *H* ad v. 80—84 referens: . . cum (di)citur qu(ia) | uolumi . . . | dicit. r. . | rquam fu. | — |

9 Catullus] 64, 23 s. || 14 Sallustius] *Hist. fragm. coll. Kritz. p. 388 (fragm. inc. 68).*

- c 84. 'Adyta' dicuntur | proprie | Deorum in tem|plis, sed de Anchi|sae tumulo dixit, qui fuit sa(nctus.) |
- 227* a 93. ALTARIA limina, ut <A. XII, 174>: paterisque altaria libant, et <E. VIII, 105>: Aspice, corripuit tremulis altaria [flam]mis. Pacuvius in Medo: Vitam propagans exa[nimis] 5 altaribus.
- c 91. [SERPENS] participi[um magis qu]am no[men.] |
- b 95. [INCERTVS] GENIVMNE LOCI Scaurus: erudite; nam ait ex medullis corporum anguis nasci, ut equorum | [et boum] et vitulorum apes ——— | [quo]d antiqui eos in monumentis defodibant. 10 Santra de antiquitate verborum libro III ait | — dracones genus ——— | — accipi pro locorum geniis ideoque loc[o] ——— go bene accipere pio — unde etiam Persius: Veto quisquam faxit oletum; Pinge duos angues, pueri, sacer est locus. | — apud Ciceronem de natura Deorum . it . ubi de Cleomene Lacedaemonio. |
- 243 a 241. Ennius: Atque manu magna Romanos inpulit amnis. Portunus, ut Varro ait, Deus por[tuum porta]rumque praeses, quare huius dies festus Portunalia, quo aput veteres claves in focum ad[dere prope] | mare institutum. Hunc Graeci Palaemona vocant. 20
- b 251. Lucret. in II <v. 499 s.>: Iam tibi barbaricae vestes Meliboeaque fulgens Purpura. Coelius: Mean — | factum. MEANDRO DVPLICI ——— lana est, qualis a Meliboea ———

2 sa(nctus) *H* integrum viderunt *MK* || 3 limina | libamina con. *Klotz. quaest. Serv. p. 51* || 5 [flam]mis *M* || in Medo *H* in [m]edio *K* in (Medo) *M* || 5 s. ex ar[is et] altaribus *K* ex ar[is et] altaribus *M* exa[nimis] altaribus *suppl. Ribbeck. trag. Lat. rell. p. 88 v. 233* ex a[nimis] altaribus *H* || *In p. 227* marg. (c) haec invenit primus H: 1) ad v. 86* (lapsusque): — (tachia) | sque. || 2) *ad v. 88* (incendebat): — bat | — dens obli | — cipiunt | — guntur. || 7 [SERPENS] — no[men] in *p. 227* marg. (c) primus vidit et supplevit H, cf. Serv.: SERPENS* participium est, non nomen, ac si diceret 'repens'. || 8 [Incertus] *K* Incertus *M* || genivmne *H* || 9 medull[is] *K* medull[is] *M* || (ut) *M* || [et boum] *K* || 10 Ante apes *dist. H, sed conf. Serv. ad A. I, 435* (et *G. IV, 286*): proprie tamen apes vocantur ortae de bubus, fuci de equis, crabrones de mulis, vespae de asinis. || apes ——— | apes [e visceribus effervescunt] — *MH* || [quo]d antiqui *supplevi et distinxi* — danti qui priores || 11 SANDRA *V* || genus *H* genu *MK* || 12 loc[o] *suppl. H* || 13 pio (pii *M*) | *Fort. leg. pro* || 15 . it . | *Hoc pro lt, idest libro tertio, accepit Maius, sed et it., hoc est, item legi posse idem contendit, cf. Cic. opp. ed. Halm. et Baxter. IV p. 479* (fragm. librorum de Deorum natura ex libro III nr. 5), ubi post Lacedaemonio lacuna statuitur || 17 Ennius | [Et pater ipse manu magna Portunus eunte[m] inpulit.] Ennius *M* || amnis | omnis *V* ut *Maio videbatur* || 18 por[tuum porta]rumque *H* port[uum porta]rumque *M* || 19 quo] qua *V* || 20 ad[dere prope] *H* add[ere prope] *K* add... *M* 21 Lucret. | [Meliboea] Lucretius *M* Lucretius *K* || 22 Meliboeaque *corr. M* MELIBOEQUE *V* Moeliboeque *H* || 23 MEANDRO DVPLICI | *Haec cum scholio antecedente coniunxerunt priores* || Meliboea | MELIBEA *V* teste *M* Melibia *H*.

13 Persius | *I, 112 s.* || 17 Ennius | *Cf. Enn. rell. coll. Vahlen. p. 81 nr. XCIV v. 558.*

- ut velum — | Sic alius eum errantem, alius ludentem dicit. An potius duo opera Meandri in chlamy[de texta? Placet] | hoc magis.
- c 252. Poetice, ut illud — | in pictura. |
- 243*a 255. Cicero in Mario: Hic Iovis altisoni subito pinnata satelles. |
- 259*a 463. [DARETA F]ESSVM non modo lassum, verum etiam deficientem accipi vult: id etiam sequentia indicant. |
467. [CEDE DEO u]t <A. II, 632>: Descendo ac ducente Deo. An secundum illam consuetudinem athletarum, qua hodieque victores | [interdum h]oc honore nominant et forsitan sic supra 10 <v. 391> Eryx Deus dictus? |
- b 473. HIC VICTOR SVPERANS (ANIMIS TAVROQVE SVPERBVS) ——— (sse cui superes — animus) pugnandi vires. | <G. I, 189>: Si superant fetus, pariter frumenta sequuntur. Ennius in VI: Aut animos superant atque asp[era p]rima | [sequuntur, Nec] 15 fera belli spernunt. Quod tamen Democritus ——— cuius ex gloria est | — efficiat, probat, animos sibi post pugnam superesse. Et ferunt Pollucem victo Amyco Bacchia | — — | dominus — — — apparet long — | — esse victoria. |
- 250 c 472. Ent. dixit bi — | taurumque — . sospes — | 20
477. DIXIT [ET AD]VERSI C[ONTRA] — | ham — , delet — , hum — | In antiq. di |
- 250*d 487. 'Malus' quando arbo|rem navis significat, | generis masculini est, | (quando arborem pomorum,) | feminini. |

1 ut velum] *Usque huc H cum M Coelii locum porrigi censet* || e(u)m *M*
 2 chlamy[de texta? placet] *K chlamy[de?] M* || 3 Poetice] [Intextusque puer.]
 Poetice *M* || 4 Cicero] [Iovis armiger.] Cicero *M* || *De p. 259 haec K: Unum scholium duobus versibus dimidiis comprehensum haec pagina continet, quod, quamquam nihil ab altera scriptura passum est, tamen praeter paucas litteras legi nequit* || 6 [Dareta f]essum *K* [Fessumque Dareta.] Fessum *M* || non] nunc *V*
 test. *MK* || 8 [Cede deo u]t *K* [Cede Deo. Scilicet fato, u]t *M* || 9 illum *V*
 test. *MK* illam test. *H* || 10 [interdum h]oc *K* hoc *M* || 12 [Hic v]ictor *K*
 Hic victor *M* || (animis tauroque superbus) *H*, integra viderunt *MK* || 13 D... sse
 cui superes ... *M* (sse cui superes —) *K* || superes] *Fort. leg. superet*
 (animus) *H*, integrum viderunt *MK* || 14 [Si su]perant *K* Si superant *M*
 15 animos] *Utrum in V* animos an animas sit, dubitat *K*, sed animo *leg.*
 conicit animis con. *M* || asp ... rima *K* asp[era p]rima coniciens asperrima *M*
 15 s. [sequuntur nec] fera *K* [moen]era *M* || 16 Dem(ocritus) *M* || 17 — efficiat]
Fort. [ne unquam d]eficiat leg. ... [r]eficiat M || anim(o)s *M* || (si)bi *M*
 20 Ent. — sospes *primus in p. 250 marg. (c) invenit H* || 21 s. Dixit — antiq. di
 primus in p. 250 marg. (c) invenit et supplevit *H* || Dixit [ad]versi *suppl. H*
 23 Malus] [Malum.] Malus *M* || 'Malus' Haec in p. 259* fine enumerat *K* ||
 24 (quando arborem pomorum) *H* integra legerunt *MK*, cf. *Serv.: MALVM* malus
 arbor navis generis est masculini.

- c 492. — (so) sic fuit in | — i validas | — emtam | — ae. |
— clamore .. | — nomen Hippocoontis. |
- a 488. Long.: adnotat Cornutus, quod indecenter sacram matri
suae avem sagittis figendam constituerit. Sed videlicet Homerum
secutus est; sed et eodem modo quamcunque aliam avem expositam 5
queri potuit, quia singula genera alitum Diis quibuscunque sacrata
sunt. Praeterea columbae in tutela sunt ati | magna quae
— ratae | quod leones Matris Magnae, contra Deam faciet,
qui leonem occiderit, nisi qui forte fuerit sacratus. |
- b 495. ['Cl]arissimum' dixit facto insignem. | 10
496. [Pan]darus Minerva auctore foedus, quod inter Graecos
et Troianos factum erat, confudit icto | [sa]gitta Menelao in femore. |

LIB. VII.

- 252 b 260. Et hic 'augurium' pro responso posuit, ut in III <A. III, 89>:
Da, pater, augurium adque animis inlabere no[st]ris. | 15
- 252* a 266. [Dextram de]stinat ad implendam fidem responsi et
[firman]dum, quod vates praedixit. Sed populo magnum porten[di]
crediderat bellum et sperat non superfuturas causas belli, (si m)atu-
rato filiam conlocaverit et quia eum Ilioneus sic | [antea adlocutus]
erat <A. VII, 235>: Sive fide seu quis bello est expertus et 20
armis. Quae quidem res redolet antiquitatem. Illi enim iun[gere]
solebant] dextram et pro tabulis signatis cedebat et haec fides
apud gentem Saturni maxima fuisse debet ex | [tempore Satur]ni. |
- b 269. NON PATRIO EX ADYTO hoc ad illud <A. VII, 82 s.>:
Lucusque sub alta Consulit Albunea. 25

1 s. — (so) sic — Hippocoontis in p. 250* marg. (c) primus invenit H ||
3 Long. | [Volucrem traiecit in fune columbam.] Longus M || 5 quamcunque MK ||
6 queri recte coni. M quaei V || quibuscunque MK || 7 in tutela sunt —
(a) — (er) — ati K in tutela sunt ... a ... er ... ati M ||
7 s. quae (quia) — ratae K quae ... (quia) ... M || 10 [Cl]a-
rissimum K [O clarissime.] Clarissimum M || 11 [Pan]darus K [Pandare] Pan-
darus M || 12 [sa]gitta K sagitta M, cf. Il. IV, 86 s. || 14 Et | [Auguriumque
sum.] Et M || 15 in animis V ut videtur || no[st]ris H n[ost]ris K nostris M ||
16 [Dextram de]stinat K, sed spatium voculae (an solam?) superesse videtur
[Dextram tetigisse.] ... tinat M || (et) M || 17 [firman]dum K || 17 s. porten[di]
crediderat bellum (bellum H) K || 18 s. (si m)aturato K (si) maturato M ||
19 eum cum coni. M || Ilioneus coni. K Ilio natus V test. MH Ilio naeus
teste K || sic H sit K, sic vel ita coniciens sit M || [antea adlocutus] K ||
21 quidem equidem M || 21 s. iun[gere] solebant] K, malim iungere consuerant
spatii explendi causa || 22 dextram] Pro hoc et tixtra legi posse notavit K ti
[d]extra M || 23 [tempore Satur]ni K, sed malim Latini, ut molesta verbi repe-
titiio vitetur || 24 [N]on K Non M.

SORTES <A. VII, 96>: Ne pete conubiis | natam sociare Latinis.

NON PLVRIMA CAELO hoc ad illud <A. VII, 74>: Atque omnem ornatum flammâ crepi|[ta]nte cremari.

271. HOC CANVNT LATIO vaticinantur, <A. VII, 68 s.>: exter- 5
num cernimus, inquit, Adventare virum. |

212 a 327. Non quia pater eius sit; Eumenidum enim mater est Nox, sed quia Ditem patrem dicimus. |

331. 'Virgines' Furias ideo putant physici videri, quia nullam voluptatem capiant. 10

HVNC MIHI DA PROPRIVM [bene] locutus; 'propria' dicebantur, quae non ἐκ παρέργου, sed quae necessaria et sine intervallo ageban[tur]. | Contraria sunt 'subsiciva': qui studendi propositum habet et huic rei attendit, 'proprium' studium, ex [con]trario, qui [ludit, ca]ntat aut aliquid tale, 'subsiciva' opera dicitur. Nunc hoc dicit: 15
hoc tantum agas ex ani[mo]. |

b 337. Hater.: 'nomen' hic pro 'facie' positum, ut in II <A. II, 557 s.>: iacet ingens litore truncus A. u. c. et s. n. c. pro s[ine] facie. Sensus | est talis: tibi mille facies, mille ad nocendum artes, idest in nullam non faciem nocendi cau[sa trans- 20
formaris]. | Huc illud quoque suffragatur <A. XII, 891>: Verte omnes tete in facies. |

212* a 341. [As]p.: statim. Haec sine ulla lectionis intercapedine pronuntianda sunt, quia λοφῶρον πρόσωπον | [in]duxit hoc ex nocendi festinatione ideoque illam perfecto officio induxit loquentem. 25
Sic et | [in] primo <A. I, 689> Cupido matri non respondit. Et 'Gorgoneis venenis infectam' abusive, non quo[ni]am Gorgonis angues habeat, sed quoniam ut Gorgo serpentibus armata fue(rit).

1 [n]atam MK || 4 crepi[ta]nte H crepi[t]ante K crepitante M || In p. 252* marg. (c) tria haec scholia H primus reperit: 1) ad v. 262 (opulentia): — (c) l(e)ns et | — ferta fe | — oblitora. | 2) ad v. 262: — agri ma. | — 3) ad v. 273 (augurat): — aug | — r(a)t | — masum. | 7 Non] Pater Pluton. Non M || 8 Nox] Post hoc verba pater Acheron inserenda esse ait Maius, quamquam nulla in codice lacuna est || 9 Virgines] [Virgo] Virgines M || 11 [bene] K || propria scripsi cum Georgio proprie V || 12 s. ageban[tur] K || 14 s. [con]trario qui [ludit ca]ntat H [con]trario [qui ludit cant]at K c[on]tra[r]io ... r ... at M || 16 ani[mo] M || 17 Hater.] Tibi nomina mille. Haterianus M || 18 A. etc.] Hoc est: Avolsumque umeris caput et sine nomine corpus || et] et. V || 19 pro s[ine] facie. Sensus] H pro [sine facie. Sensus] K pro ... [Sensus] M || 20 s. cau[sa transformaris] K causa [te vertis] M || 23 [As]p. K [Exin gorgoneis Allecto infecta venenis] Asper M || Statim vocabuli exim interpretatio est || 24 λοφῶρον πρόσωπον coni. K λοφοπρόσωπον coni. M κωφὸν πρόσωπον Hauptius opusc. III p. 523 κωφοπρόσωπον Georgius ΥΦΟΡΡΟΣ ΟΦΟΗ V teste H ΥΦΟΠΡΟΟΠΙΟΝ teste K κωφοπρόσωπον teste M || [in]duxit M 25 loquentem] Cf. A. VII, 545 || 26 [in] primo K || 27 infectum K || quo[ni]am K qu[on]iam M || 28 ut scripsi et V || Gorgos M || fue(rit) H fui(sset) K fuisset M.

- 215 a 406. Quae reginam primum accendit, deinde Turnum, mox canes Iuli. |
 412. Hoc dicit referens ad sua tempora: retinet quidem nomen adhuc, sed fortunam priorem exti[nxit ae]tas ——— |
- 215* a 419. [FIT CHA]LYBE similis illi. Tale est illud <A. V, 620>: 5
 Fit Beroe, Tmari coniunx longaeva Dorycli. |
- 257 a 485. Asp.: nomen Tyrrhi ab historicis traxit. Tyrrhum enim aiunt fuisse pastorem, apud quem L[avinia] | delituit tum, quum Ascanium timens fugit in silvas. Hic Latini vilicus traditur fuisse. |
- b 489. Long.: ['Ferus' quadrupes] admodum in consuetudine intellegitur; aequae enim poterat esse ferus, de quo s[upra dixit] | <v. 487>: Adsueta imperiis. Et 'herum' communiter a e ç s ç . a . . . oportet figuratum (. . .)anam iam n[on ad natu]ram refert animalis, sed ad morum qualitatem, si tamen dicendi sunt in feris mores et leo c — | ——— non est si fera c — | FERVM quo- 15 modo et de equo in II <A. II, 51 s.>: inque feri curvam compagibus alvum Contorsit. |
- 257* a 506. [Cur] ita armati veniunt, antequam sciant, quid propter armentur? An quia auxilium Silvia vocat | [int]ellegerunt se armari debere? | 20
- 244 c 591. Temera,rium, in'probum. |
- 244* a 605. [Gens est Sc]ythiae. Artificio enumerat hostes, ut veniat ad Parthos in honorem Augusti. Indos enim Aug[ustus super]avit.
 606. PARTHOSQVE REPOSCERE SIGNA quae Licinio Crasso inter-

1 Quae] [Postquam visa satis primos acuisse furores.] Quae M || Quae corr. M qua V || accendit] incendit M || 3 Hoc] [Et nunc magnum manet Ardea nomen.] Hoc M || 4 adhuc corr. M ad hoc V || priorem H primam MK exti[nxit ae]tas K exti[nxit aetas] M || 5 [Fit Cha]lybe H [Fit Chalybe] K [Fit Chalybe] . . . M || 7 Tyrrhusque pater. Asper M || 8 L[avinia] M || 10 [Pectebatque ferum.] Longus M || [Ferus quadrupes] H, cf. Serv.: PECTEBATQVE FERVM quadrupedem ut <II, 51>: in latus inque feri curvam compagibus alvum. . . . . K . . . n . . . M || 11 s[upra dixit] M || 12 herum] Hoc ad v. 490: mensaeque adsuetus erili pertinere videtur, cf. Serv. ad v. 490 12 s. communiter a e ç s ç . a . . . oportet figuratum (. . .)anam iam H communiter a — (oportet figuratum a)[ccipere] — ranam iam K communiter a . . . oportet figuratum a[ccipere] . . . ranam iam M || 13 (. . .)anam H (accra)-nam V teste H || n[on ad natu]ram M || 15 et leo c — | ——— non est si fera c — H et leo c — | non est ——— si fera c — K et leo c . . . non est . . . si fera ci[bum] . . . M || 16 In p. 257 marg. (c) haec primus H invenit ad v. 490 trahens: quia pe — | (n)erum — | elega[nter] — | explici — | dicitur — | suetu — | In pe — fortasse latet pectebat || 18 [Cur] K [Hic torre armatus. An] M [Quid] Georgius conferens DS Aen. VIII, 31 || 19 [int]ellegerunt K [idcirco int]ellegerunt M || 21 Temerarium ab H falso pro lemme habitum vocis caecum interpretatio est. [Caecum.] Temerarium M || 22 Gens est Sc]ythiae K: ad Hyrcanisve trahendum [Hyrcanisve. Gens est] Scythiae M || hostessut V teste K || 23 in honorem Augusti om. M || Indos] [Ad Indos.] Indos M || Aug[ustus super]avit H A(ug)[ustus super]avit K Au[gustus] . . . avit M (superavit?) add. Lion.

fecto interceperant Parthi: haec | [reportavit] Augustus. Huius facti Nicae repraesentantur in arcu, qui est iuxta aedem divi Iulii. |

607. [Numa Pompil]ius in imo Argileto sac[ram Iano II portarum] aedem constituit Quirino, indicem pacis et belli. Hunc | [Deum Falisci]s captis transtulerunt Romani. Dicit ergo Verg. et 5 Laurento fuisse hanc consuetudinem, | [quam instituit N]uma Pompilius. Clusit hunc et ante eum Romulus (per quem) fuit in pace, secundus T. Manlius Torquatus | — in mensibus octo in pace fuit, tertius Augustus.

608. RELIGIONE, non hostiis caesis, sed observ(a). | — su- 10 (m)ur . i ——— (divom). | — ena tutum est. |

249 a 665. ET TERETI PVGNANT MVCRONE dolonem significat. Dolo dicitur gladius acutissimi et tenu[issimi ferri. Et] | per verum Sabel- bellum pila. Quid ita autem sic illos armavit, nisi si vult illum Samnitibus es — | dolones nam ligneis capulis — | 15

249* a 681. [CAECVLVS. Ca]to in Originibus ait Caeculum virgines aquam petentes in foco invenisse ideoque Vulcani | [filium eum ex]istimasse et, quod oculos exiguos haberet, Caeculum appellatum. Hic colle(cticiis pastoribus) | [urbem Praene]ste fundavit. Hunc Varro ab Depidiis pastoribus educatum ipsique Depidio nomen 20 fuisse | [et datum cognom]entum Caeculo (tradit) libro, qui in- scribitur Marius aut de fortuna. |

b 683. [GELIDVM]QVE ANIENEM Asp.: Ani ——— | — ad tertium miliarium.

1 [reportavit] *K* || 2 Nicae] *vixat G. Wolffius Mus. Rh. XIX p. 312* nitae sibi legere videbantur *MK* notae con. *M* || 3 [Numa Pompil]ius *K* [Sunt geminae belli portae ... Numa Pompil]ius *M* || 3 s. sac[ram Iano II portarum] aedem constituit *suppl. Buchelerus Sat[urno]* ..... aedem constituit *K om. M* || 4 Quirino *H* .... ino *K* ... ino *M* || 5 [deum Falisci]s *K* [Phaliscis] *M* || Verg.] verum *M* || 6 [quam instituit N]uma *K* ... Numa *M* || 6 s. Pompilius . clusit hunc *H* Pompilius (d) .... hunc *K* Pompilius d ... hunc *M* || 7 et ante eum Romulus (per quem) fuit *H* et ante e(um Romulus) ... quem (f)uit *K* ... fuit *M* || 8 secundus T. Manlius *H* secundus Manlius *MK* || in . mensibus *V teste K* in *om. M* || 10 Relligione etc. cum prioribus coniunxerunt *MK* || sed *V teste K et M* seu *H* || 10 s. observ(a). — su(m)ur. i ——— (divom) | — ena tutum est *H* observa | — ostium ——— | — ena tutum est *K* observa ... ena tutum est *M* || *In p. 244 (an p. 244*?) marg. (c) haec primus invenit H:* | — um ussa. | — ns quia avis | — uig. iarum | — q. || 13 tenu[issimi ferri et] *K* tenu[issimi ferri] ... *M* || per ver *K* || 14 amavit *V test. MK* nisi vult *M* (nisi si vult *Lion*) || 15 es[se] ... *M* || *In p. 249 marg. (c) haec etiam primus invenit H, fort. ad v. 665 (Sabello) pertinentia:* Sabella. o — | 16 [Caeculum. Ca]to *K et H* [Caeculus.] Cato *M* || 17 s. [filium eum ex]istimasse *K* [filium e]xistimasse *M* || 19 colle(cticiis pastoribus) *H* colle(cticiis) pastoribus *K* colle(ctitiis) pastoribus *M* || [urbem Praene]ste *K* Praeneste *M* || 21 [et datum cognom]entum *K* [et cognom]entum *M* || 21 s. in scribitur Marius aut de fortuna) *H, integra viderunt MK* || 23 [Gelidum]que *K* Gelidumque *M* Ani (o) ... et ... ad *M cf. Serv.: GELIDVMQVE ANIENEM* Anio fluvius haud longe ab urbe est.

684. HERNICA SAXA COLVNT audiendum est, quod sic etiam Marsi lingua sua | — [h]ernas vocant ———— Hernica
Hernici sunt. | [Ana]gniam habitant Marsorum coloni. 'Hernica'
ergo' quasi Marsica. |

688. (Fr)onto qui neutro genere dicit galeria . . . . . atas 5
dictas putant, quarum prior | ———— |

LIB. VIII.

238 c 25. Lacuar — | pluribus — | quae n . . — | Lucilius — |
arcusque. |

238* a 28. [SVB AET]HERIS AXE sub dio. Accius in Philocteta: Sub 10
axe positum, unde horridus Aquilonis stridor | [gelid]as
molitur nives. |

30. Ut dictum est: *Ὁὐ χροῖ παννύχιον εὐδεν βουληφόρον ἄνδρα*,
quod (duci convenit). |

b 34. CARBASVS et masculino et feminino genere dictus est. 15
(Catullus cannubiae ———— carbasus) — | ros. VMBROSA
(c — an) ———— |

37. — in Italiam vehendo effecisti aeterna. Bene ex persona
Dei ominatur Romanis. |

2 — [h]ernas] [saxa] hernas *M* — ernas *KH*, cf. *Serv.*: HERNICA SAXA COLVNT Sabinorum lingua saxa herna vocantur. Quidam dux magnus Sabinos de suis locis elicit et habitare secum fecit in saxosis montibus: unde dicta sunt Hernica loca et populi Hernici. || 3 — gniam *K* [Ana]gniam *H* Ana-gniam *M* || 5 (Fr)onto qui *H* — onicus *K* Galeros . . . [Fr)onto et And]ronicus *M*, cf. *Serv.*: galerus genus est pillei, quod Fr)onto genere neutro dicit 'hoc galerum.' || dicit] (dicta) *M*, etiam dicit legi posse addens || 5 s. galeria . . . ta . . . (dictas) putant *M* || 6 quarum] *Utrum* quarum an quorum scriptum esset, dubitavit *K* qu(or)um *M* || *In p. 249* marg. (c) haec primus investigavit H*: 1) ex et. e | — eg. re. a | — n (mau) quo | — liar. | 2) — ibus ma — se ea in | — translata | 3) ad v. 685 pert.: — ascisse | [ama]senus flu [vius] — cum. || 8 Lacuaria . . . *M* || Lacuar] *Cf. Serv.*: LAQVEARIA multi 'lacuaria' legunt, nam 'lacus' dicuntur. || 9 [lacusque] arcusque *suppl. L. Mueller.* l. l. arcusque . . . *M* || 10 [Sub aet]heris *K* [Sub ae]theris *M* || sub dio dubitanter *corr. M* sub deo *cum V K et H*, cf. *Serv.*: SVB AETHERIS AXE idest sub aere. || 10 s. Sub axe] *Cf. Cic. Tusc. disp. I, 28*: Sub axe posita ad stellas septem, unde horrifer Aquilonis stridor gelidas molitur nives, et *Non. p. 346, I p. 560 ed. L. Mueller.*: Moliri extruere, dictum a molibus . . . . . Accius Philocteta: ubi horrifer | Aquiloni' stridor gelidas molitur nives. || 11 [gelid]as *K* gelidas *M* || 13 Ut] [Seramque dedit per membra quietem] . . . Uti *M* || 14 quod (duci convenit) *H* quod duci conv(enit) *K* quod duci con(vene)[rit vigilare] *M* || 15 [C]arbasus *K* || 16 (Catullus cannubiae ———— carbasus) — | ros *H* (Catullus cannubiae) ———— carbasus | — ros *K* (Cat)ullus: Cann(ub)iae . . . carbasus . . . ros *M* || 17 (c — an) *KH* c . . . an *M* || 18 in Italiam] [Aeternaque Pergama.] In Italiam *M* || 19 Dei om. *M*.

5 Fr)onto] *p. 262 Nab.* || 8 Lucilius] *Cf. Lucili sat. rel. ed. L. Mueller. p. 137 (inc. v. 41)* || 10 Accius] *Trag. Lat. rell. coll. Ribbeck. p. 178 v. 566 s.* || 13 *Ὁὐ χροῖ]* *Hom. Il. II, 24* || 16 Catullus] *Fragm. VII ed. Rossbach., qui et umbrosa ad Catulli locum pertinere sibi persuasit.*

237 b 104. In eo loco dicit, qui nunc Velabrum dicitur. Id enim est lucus Herculi sacratus, in quo postea Hercu[les aram] | maximam consecravit. |

105. — n quod senatum † cum Romulus (prim[itus legit] centum) ex senibus nuncupaverit.

237* a 106. — nius: Absterge lacrimas et Divos ture precemur.

TEPIDVSQVE CRVOR Asp.: 'cruor' proprie, | [na]m, quamdiu in corpore est, sanguis est, qum fluit, cruor; qum exiit, tabus est. |

LIB. IX.

235 a 361. Malluit sic figurare, quod est 'ob hospitium', et in VII <A. VII, 263 s.>: nostri si tanta cupido, Si iungi hosp[itio] properat | sociusve vocari.

362. Asp.: de quaestionibus vel maxima. Remulus, inquit, dat nec addit nomen [nepotis, in] | quo σῆμα illud nobis proficit, 15 quod Vergilius, quando dicit alicui datum nec dicit nomen, [hoc videtur] | ostendere cognominis fuisse. Ha(terianus hic Tiburti) Remulo sc . . . . . |

b 363. Asp.: et hoc obscurum, sed hoc modo fiet lucidum. Primum Rutulos accipere debemus Rham[netem solum et] ex eodem 20

2 lucus | lacus H || Herculi sacratus in quo V teste H Herculis ac [circus] in quo K Herculis ac cerus in quo se legisse ratus Herculis ac col[is] in quo) M Hercu[les aram] H Hercu[les aram] K Hercu[les aram] M || 3 conse[cr] . . . M ||

4 — n] — N̄ MK — N̄ H, quorum ille Nisi nomen subesse suspicatus est. [Pauperque senatus.] Nisus. Quod M † vel λ vel R aut vocabuli Romanum aut vel particulae compendium esse vult Maius; de vocabuli scilicet sigla potius cogitat K, nisi quis omni vi carere hoc signum statuere malit. R. legit H cum Maio ed. II || 4 s. (prim[itus legit] centum) K prim[itus legit] (centum) M | 5 ex senibus] Cf. Serv. auct. ad A. I, 426: . . . . Alii senatum a senectute hominum, † quibus allecti erant, dictum volunt, qui apud Graecos γερονία appellatur. || In p. 237 marg. (c) haec primus invenit et supplevit H ad v. 94 pertinencia: ut <A. IX, 606>: Venatu [invigilant pueri] | silvasque fa[ti]gant — | vis. fatig — | An sub ultimis verbis alter Vergilii versus A. VII, 582: [Marte]mq. fatig[ant] latet? || 6 — nius] [Tura dabant. Luci]nius suppl. Maius coll. Non. p. 133 (p. 190 s. ed. L. Mueller.): Lupari, ut scortari vel prostitui . . . . . Lucilius lib. V: et divos ture precemur Consilium fassi placeatne in-pune luperis; cf. Lucil. fragm. lib. V, v. 37 p. 30 ed. L. Mueller. || 6 s. praecemur V || 8 [na]m K [dicitur. Na]m M || 11 Malluit [Quae mittit dona hospitio cum iungeret.] Malluit M || ob hospitium] Haec ad vocem hospitio interpretandam pertinent || 12 s. hosp[itio] properat] K hosp[itio] properat] M 14 Asp.] [Remulo.] Asper M || 15 [nepotis in] K [accipientis] . . . M | quo] (quod) M || σῆμα coni. K ΡΕΜΑ V (ῥῆμα. Illud scripsit et interp. M || 16 s. [hoc videtur] K . . . videtur M || 17 (Haterianus) hic (Tiburti) K Haterianus hic (Tiburti) M Haec utrum ad v. 360 an ad v. 362 (nepoti) pertinent, incertum 19 Asp.] [Post mortem bello Rutuli praedaque potiti.] Asper M || 19 s. Primum ad superiorem sententiam trahere malim || 20 Rham[netem solum et] H Rhamn[etem solum et] K Rhamn . . . M

schemate erit dictum, si ita vis intellegere <G. I, 38>: Quamvis Elysios miretur Graecia salt[us. Ita etiam] | Homerus. Certe forsitan et illud sic dictum <A. IV, 661 s.>: Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab al[to Dardanus. Ita] | enim pro Dardanio et sic Aeneas, ubi genus positum pro specie. Erit ergo talis 5 sensus: pos[t mortem autem] | Remuli nepotis, quem occiderit Rhamnes, potiti sunt Rutuli: hic Rutulus Rhamnes est. |

235* a 369. [IBANT a]lio loco ostendit illos a Turno missos. Hoc loco adnotant Probus et Sulpicius contrarium illi esse | <A. VII, 600>: Sepsit se tectis rerumque reliquit habenas. | 10

b 373. [SVBLVSTRI] Asp.: utrum 'non nubila inlustrique'? Nam 'sub' pro 'parum' ponitur. Lucil.: Facti subpudet, ut di ... | [An pro 'sub]inlustr' positum? ut <A. I, 453 s.>: Namque subingenti lustrat dum singula templo R. o. Prob. hic posuit aptis[simum hoc] exemplum ex Horatio: Nocte [sub]lustru nihil 15 astra praeter Vidit et undas. |

379. — in annalibus belli Gallici: Hic qua ducebant vastae divortia fossae. |

240 a 380. OMNEMQVE ABITVM C. C. sic 'abutum', non 'aditum'; neque enim ideo circumdant, ne quis adeat, sed ne quis possi[t inde abire.] | 20

386. IAMQVE INPRVDENS in. Asp.: idest inprudens et ignorans

1 scemate V teste K || 2 Elisios V || salt[us: ita etiam] K salt[us ... δάφδαρος ἐνήρ dixit] M ad II. II, 701 et XVI, 807 provocans || Certe ad superiora tracterim || 3 forsitam V || 4 ab al[to Dardanus. ita] H ab alto D[ardanus: ita] K ab alto Dardanus. [Dardanus] M || 5 sic] sit coni. M || 6 pos[t mortem autem] H p[ost] [mortem autem] K pon ... M || 7 Rhamnes] hamnes V priore loco || In p. 235 marg. (c) haec primus invenit H: ut auti — | caprin — | tas eui — | 8 [Ibant a]lio K [Ibant et Turno regi responsa ferebant. A]lio M || 10 Sepsit MH [Sepsit] K || 11 [Sublustru] K [Sublustru noctis in umbra] M || non (nubila) M || 12 pa[rum] M || ut di ... H (tu di ...) Maius sibi legere videbatur, Keilius num quid omnino scriptum esset, dubitabat || 13 [An pro sub] inlustru K || ut Namque coni. K unamque V V. (= Vergilius) Namque coni. Maius || 13 s. sub ingenti MK || 14 R. o.] Hoc est reginam opperiens || Prob.: hic posuit interp. H || 15 aptis[simum hoc] K aptissimum M sublustru integrum viderunt MK || 17 — in annalibus] Ante haec litterae S partem sibi legere visus est K [Varro Atacinus] suppl. Maius, cf. Prisc. lib. X p. 877 P. (p. 497 ed. H.), qui belli Sequanici libros laudat [Furius Antias] suppl. Bernhardt, litt. Rom. hist. p. 202 n. 365, cf. Teuffel. litt. Rom. hist. 133, 4 p. 204 ed. II. [Ad divortia nota] ... In Annalibus M || In p. 235* marg. haec primus invenit H: 1) — cum .. et | — mano | — | 2) — ac est non | — nam. | 3) sca .. gnalus || 19 Omnemque abutum c. c. Sic abutum corr. M Omenque aditum (abutum, teste H; adytum teste M) c. c. sic habitum V testibus KH || c. c.] Hoc est custode coronant || 20 possi[t inde abire] K poss(it) [abire] M || 11 in. Asp. V teste H in. Asp. legerunt MK; pro in editione Aspri vel in commentario Aspri positum esse censuit K, conferens Schol. Ver. ad A. XII, 470 et Serv. auct. ad A. I, 21 (in Probi adpuncti sunt); de iunioro Aspri vel interpretate Aspri vel interpretatione Aspri cogitavit Maius.

12 Lucil.] Lucil. sat. rel. coll. L. Mueller. p. 154 (ex libris incertis nr. CXXI) || 15 ex Horatio] Carm. III, 27, 31 s.

se evasisse. An 'inprudens', quod supra alte[rum felix <v. 384 s.>]: Eurya]lum tenebrae ramorum onerosaque praeda Impediunt. Ergo: imprudens morari Euryalum. Hoc pot[us, ne vel mini]me intercidat sensus calor. |

b 387. QVO POST ALBAE DE NOMINE DICTI hoc genus elocutionis 5
con[trarium est] *προλήψει*. In Iugur[thino bello] |: Scipio cui
postea Africano ex virtute nomen inditum fuit. |

c 390. Melior haec dist[inctio, ut infe]licem dicat, quam [ut ad
se referat;] | maior enim [vis orationis.] |

240*a 397. [H]ater: 'fraude loci' potest per se legi, deinde subiungi: 10
'et noctis subito t. t.', ut duplex terror fuerit et ex loci | [f]raude
et ex noctis tumultu repentino. Sed et alio modo haut absurde
distinctio: 'fraude loci et noctis'; [d]einde: 'subito turbante [tu-
multu': nam duplex est] terror, quem incutiebat et nox et locus
[i]gnotus et tumultus obvallantis comitatus. | 15

b 402. — Asp.: adnotandum ..... s ... (uex . u) . ns ...
eam ue ... qi . quae in metro .. promn . (i) ..... untes | —
facit; ergo hic adnotemus adfectatam structuram, quod loci .....
..... ora | — spar orationis adquiri, ut <A. II, 369>:
Luctus ubique pavorque et plurima mortis imago, et 20
<A. VI, 254>: Pingue superque | [oleum in]fundens ardenti-
bus extis. |

404. [De vi]cino et proximo diriguntur opportunaevocationes,

1 An quod, *om.* inprudens *M* || 1 s. alte[rum felix: Eurya]lum *K* alte ...
[Eurya]lum *M* || 2 s. inpediunt *M* || 3 s. pot[us ne vel mini]me *K* || 5 elocutionis
corr. *K* elocutiones *V* || 6 con[trarium est] *K* || *προλήψει corr.* *K* *προληψει V*
Iugur[thino bello] *K* Iugur[thino bello] *M* || 7 postea *om.* *H* || fuit] huius *V*
testibus MK nihil enotavit H || 8 Infelix. Melior *M* || Melior haec dis[inctio]
[ita ut se Nisus potius infe]licem dicat *M* || 8 s. quam [ut ad se referat] *H*
qua[m ut ad se referat] *K* quam [Euryalum] *M* || 9 [vis orationis] *K*. *Practer a*
in p. 240 marg. (c) haec primus invenit H: hat. — | in .. — | terio —
meli | quae ad Haterianum rettulit || 10 [H]ater. *K* Haterianus *M* || 11 subito
t. t. t. *H*, sed *versus habet*: subito turbante tumultu || [f]raude *K* fraude *M*
13 [d]einde *K* deinde *M* || 13 s. [tumultu: nam duplex est] *H* tumultu. Nam
[duplex est] *K* tumultu. Nam ... *M* || 15 [i]gnotus *K* ignotus *M* || 16 — Asp.]
[Ocius adducto.] Asper *M* || 16 ss. adnotantum ..... s ... (uex . u) . ns ...
eam ue ... qi . quae in metro .. promn . (i) ..... untes | — facit *H* ad-
notandum ..... quam metro ..... ntes .
— facit *K* || 18 hic *om.* *M* || quod loci] qua ad lo *M* || loci] *Post hoc puncta*
XXIV habet K, XXIII H || 19 — spar] ... [di]spar *M* || adqu[ir]i *M*
20 pavorque] pavor *M* || 21 [oleum in]fundens *K* oleum fundens *M* || 23 [De
vi]cino *K* [Tu Dea . De] ... *M* || deriguntur *MK* || opportunaevocationes *V* ut
videtur testibus KH opportune *M*, sed *leg.* opportunaev, cf. *Serv. auct. ad h. l.*:
et consuetudinis eius est, ut de vicino et proximo ducat opportunas invocationes
<XII, 777>: Faune, precor, miserere, inquit, et <III, 34>: Nymphas venerabar
agrestes Gradivumque patrem Geticis qui praesidet arvis.

6 In Iugur[thino bello] Cf. *Sall. Iug. cap. V*: a P. Scipione, cui postea
Africano cognomen ex virtute fuit.

ut <A. XII, 777 s.): Faune, precor, miserere, inquit, | [tuque, opti]ma, ferrum, Terra, tene, et <A. III, 34 s.): Nymphas venerabar agrestis Gradivumque patrem, Geticis | [qui p. a., et a]libi <A. I, 731>: Iuppiter, hospitibus nam te dare iura locuntur. |

5

LIB. X.

260 a 1. Long.: utrum sic domum dicit aperiri, quomodo et Homerus: χαλκοβατῆς δῶ, Αἰτόματα δὲ πύλαι [μύκον οὐρανοῦ, ἄς ἔ]χον Ὄραι, et Ennius non tantum domum, sed etiam cenaculum caeli. Per hoc diem significat; [facto enim die] | omnia reserantur. |

10

4. Ut opportune de illis loquatur, in quo videtur Homerum secutus, cum induceret Deos de Troia locutur[os apud Iovem]: Τρώων πόλιν εἰσορόωντες. |

6. Asp.: ἀρχαισμός; iam in quinto notatur, ubi dixit <A. V, 13>: Heu quianam tanti cinxerunt aethera nimbi. |

15

8. [ABNVERAM E](nnius Anna)[lium] — (haec abnu —)

b 10. Notabilis figura 'aut hos' ——— | ——— | ——— |

260* a 18. [POTESTAS p]ro eo, penes quem et hominum et Deorum potestas est, aut quomodo 'potestas' in consuetudine pro rege | [poni vel im]perio vel magistratu solet. |

20

241 b 63. QUID ME ALTA SILENTIA adnotandum [quod Iun]oni silen-

1 praecor *V* teste *H* || 1 s. [tuque opti]ma *K* tuque optima *M* || 3 venerabar *corr. M* venerabor *K* cum *V* || agrestes *M* || patrem] partem *V* teste *K* Gaeticis *V* || 8 s. qui p. a. et a]libi *H* [qui p. a. et ali]bi *K*, plures litteras quam in reliquis versibus periisse indicare lacunam membranarum in extremo margine factam addens [qui praesidet armis. Et ali]bi *M* || p. a.] Hoc est praesidet armis || 7 Long.] [Domus Olympi] Longus *M* || dicit *H* dixit *MK* || 7 s. Homerus: χαλκοβαται δὲ πύλαι etc. *M* || 8 χαλκοβατῆς — πύλαι] ΧΑΛΚΟΒΑΤΕΤΣΔΑΥΤΟΜΑΤΑΙΔΕΠΥΛΑ *V* teste *K* ΧΑΛΚΟΒΑΤΕΣΔΑΥΤΟΜΑΤΑΙΔΕΠΥΛΑ teste *H* || πύλαι μύκον οὐρανοῦ ἄς ἔ]χον *suppl. K* || 10 fa[cto enim die] *M* [facto enim die] *K* || 11 Ut] [Castraque Dardanidum adspectat populosque latinos.] Ut *M* || 12 locutur[os apud Iovem] *K* locuturos *M* || 13 Τρώω *V* teste *H* || 14 Asp.] [Quia nam.] Asper *M* || 14 ἀρχαισμός] Hoc ad quianam spectat solo hoc loco et *A. V*, 13 a Vergilio usurpatum, cf. Serv. h. l.: QVIANAM cur, quare: Ennianus sermo est etc. et Serv. ad *A. V*, 13: QVIANAM idest cur, et est interrogantis adverbium, quo usus est bis, hic et in decimo <6>: Caelicolae magni, quianam sententia vobis Versa retro? || 15 quia nam priores || nim[bi] *K* nimbi *MH* || 16 [Abnueram. E]nnius Anna[lium] *M* [Abnueram. E](nnius Anna)[lium] *K* ([abnueram. E]nnius Anna[lium]) *H* || (Haec abnu —) *K* (haec abnu.) *H* Haec abnu ... *M* || 17 Notabilis figura: aut hos — — — *MH* (Notabilis figura aut hos —) *K* || 18 [Potestas p]ro *K* [Potestas.] Pro *M* || 20 [poni vel im]perio *K* [usurpari vel im]perio *M* || 21 silentia] Post hoc spatium in codice esse scribendis litteris Asp., sed locum oblitteratum ait *M* || 21 s. [quod Iun]oni silentium tribuitur *H* [quod Iunoni silentium tribuitur] *K* ... *M*.

7 Homerus] *Il. I*, 426: Διὸς ποτὶ χαλκοβατῆς δῶ. *Il. V*, 749: Αἰτόματα δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἄς ἔχον Ὄραι || 9 Ennius] Cf. *Enn. fragm. coll. Vahlen. XLIII v. 61. cf. Tertull. adv. Valent. c. VII*: caenacula maxima caeli || 11 Homerum] *Il. IV*, 4 || 16 Ennius] Cf. *Enn. fragm. coll. Vahlen. p. 42 v. 283*: Certare abnuero: metuo legionibus labem.

tium tribuitur; silentium tam[en] | rumpere et vocem (sumere) idem significat. |

241* a 67. Videtur 'fatis' significare 'responsis', quia subiecta congruunt, quae tamen ipsa elevat | [adden]do <v. 68>: Cassandrae impulsus furii. |

b 78. [Deam Venilia]m alii Venerem, quod in mari nata sit, alii Nympham, quam Graeci *Βοωνήνην* vocant. | [Varro Rerum Divin]arum XIII de Dis certis: Spes cum conciliata non frustra esset et eveniss(et credere) | — bantur, quam Deam cum Neptuno coniungunt. Multi 10
ens(is) quo cae(cis) | — (licet) differre. |

234 a 183. Varro putat Caere oppidum Etruriae (a) Pelasgis, cum sitientes inventum flumen proximum [ab illo oppido] | salutassent 'χαίρε' atque ea causa id vocabulum oppido datum. Ante enim Agyllam vocita[tam esse Vergilius] | testis est, qui ait <A. VIII, 479>: 15
Urbs Agyllinae sedes. Flaccus primo Etruscarum: Agylla, inquit, ab Etruscis [conditoribus scili]cet nominata est Cisra, quod esset Tiberis Etruscis primus agris subiectus. Omnem enim po — | — (lexa Ar)dea oppidum est Caere vocitatum. | 20

184. ——— regio Asiae, quae opipara ab hominibus ——— |

1 tam[en] K || 1 s. (sumere) idem significat om. M || 3 Videtur [Italiam fati petiit auctoribus] ... Videtur M, post auctoribus *interpretis nomen perisse contendens* || 4 [adden]do K [subiungen]do M || 6 [Deam Venilia]m K Venilia ... m M || 7 alii Nympham] Cf. Serv.: Hoc ad Veneris obtreactionem dicit 'cui diva Venilia mater': nam Venilia Nympha est. || *Βοωνήνην* H sec. V *Βοωνήνην* V teste M, qui *Βοωνήνην* coni. in ed. I, *Βοωνήλην* in ed. II *Βοωνήνην* K sec. V, cf. Roscheri *mythol. Graec. et Rom. lex. p. 840 s. v. Byne* || 7 s. [Varro rerum divin]arum H [Varro rerum div](in)arum K [Varro rerum] divinarum M 8 de dis certis spes editores || certis] *Èo libro Varro potius de Dis incertis egit, cf. Maii adnot.* || Spes] Cf. Augustin. de civ. Dei IV, 21: De spe quae venit Venilia. || 9 et evenisset etc.] Cf. Prelleri *mythol. Rom. p. 581, 2, qui haec temptavit: et evenisset, [Veniliae sacrificia]bantur || eveniss(et credere) H evenisset (crede)re K evenisset ... M || 10 cum Neptuno] Cf. Serv. auct.: sane hanc Veniliam quidam Salaciam accipiunt, Neptuni uxorem: Salaciam a salo, Veniliam, quod veniam det + negentibus. || Multi ad superiora trahunt K et Prellerus, ad posteriora H || 10 s. Multi — differre om. M || Multi] Post hoc XX puncta habet K, XVII H || 11 ens(is) quo cae(cis) cis K || (licet) et ille et legi posse ait K differre H In p. 241* marg. (c) haec primus vidit H ad v. 74 (indignum) referens: — ae. digne | — s. fac. e iq | — | — | 12 Varro] [Qui Caerete domo.] Varro M || 13 [ab illo oppido] K || 15 vocita[tam esse Vergilius] H vocita[am esse Vergilius] K vocita(a)m [Vergilius] M || 16 Etruscarum MK Etruscorum corr. H Etruscorum V test. H, cf. Schol. Veron. ad A. X, 200 17 [conditoribus scili]cet K ... [videli]cet M || 19 enim po — | H enim p — | MK || (lexa Ar)dea] Ante haec XL puncta posuit K (lexa Ar)dea oppidum KH [conp]lexa oppidum M || 20 vocitatum. | — H || 21 ——— regio H (in)clytæ me] regio legisse sibi visus est K ... inclytæ me ... regio M quae om. M.*

c 188. CRIMEN pro causa. |

234* a 200. — n idem Verg., ut Ocnus Mantus filius Mantuam con-
diderit et a matris suae nomine appellaverit. | — [Flacc]us
Etruscarum I: In Appenninum, inquit, transgressus Archon
Mantuam condidit. Item Caecina | — [A]rchon, inquit, cum 5
exercitu Apenninum transgressus primum oppidum con-
stituit, quod tum | — nominavit (vocatumque Tusca
lingua a) Dit(e patre) est nomen. Deinde undecim dedi-
cavit Diti patri | — ibi constituit annum et item locum
consecravit, quo duodecim oppida (condere . . . . .) | 10
— nem Vergilius ait <A. X, 201 s.>: Mantua, dives avis, sed
non genus o. u. G. i. t. p. s. g. q. A Draconte enim in gen[te
Etrus]corum palam est Mantuam conditam et alia undecim oppida.
Descriptio tamen, de qua loqui[tur, in vet]ere Etruria invenitur.
Sed Vergilius (miscet duas Etrurias,) veterem et inferiorem, ut 15
utriusque prin[cipia Etru]riae suae adsignet, cum alioqui Mantua
ad haec auxilia non pertineat. |

b 207. [*Eυφα]σις rerum nec enarranda, ne comminuatur. Ad-
notandum vero, quod non dicit, | [un]de sit hic Aulestes, nec, quae
secum ducat auxilia. | 20

265 a 243. Haterianus: idest enim 'igni'; separa ergo 'igni', ut in-
tellegas 'etiam igni invictum', idest adversus ign[em] — | enim
ablativus casus (——— '[ig]ni invictum' idest —— m ——
invictum.) |

1 Crimen pro causa om. M || 2 — n idem H *Utrum* — idem an
— udem legendum esset, dubitavit K *An subest erudite?* Cf. supra ad A. V, 95 ||
idem Verg.] [Ocnus fatidicae Mantus et Tusci filius amnis] . . . idem Vergilius M ||
3 [Flacc]us M || 4 inquit V *testibus* MK || [A]rchon H Archon *integrum lege-*
runt MK || 7 s. tum | — nominavit (vocatumque Tusca lingua a) Dit(e patre)
est nomen H tum | — nominavit . . . . . Dite patre est nomen K
tum [Mantuam] nominavit voca[tumque] Tusca lingua [a] Dite patre est
nomen M || 9 locum | lucum *coni.* M || 10 quo | quod M || (condere) H condere MK
Post hoc XIII litterarum puncta habet K, X H || 12 o. u. G. i. t. p. s. g. q.] *Hoc est:*
omnibus unum. Gens illi triplex populi sub gente quaterni. || a. Draconte H
a Darchonte MK a Tarchonte *coni.* M, cf. *Serv. auct.*: alii a Tarchone Tyrrheni
fratre conditam dicunt: Mantuum autem ideo nominatam, quod Etrusca lingua
Mantum Ditem patrem appellant, cui cum ceteris urbibus et hanc consecravit. ||
12 s. in gen[te Etrus]corum M in gen[te Etrusc]orum K || 14 loqui[tur in
vet]ere M || 15 (miscet duas Etrurias) H *integra etiam viderunt* MK || 16 prin-
|cipia Etru]riae K prin[cipatum] Etruriae M *In p. 234* marg. (c) haec primus
invenit H:* — . untis | — . nica | — sa . || 18 [*Eυφα]σις H *integrum
viderunt* MK [Aulestes arbore centena.] *Eυφασις M || rerum nec enarranda
re [integre] narranda M || 19 [un]de H [und]e K [unde] M || 21 Haterianus
Quem dedit igne. Haterianus M || separa *De vocabulo Ignipotens scilicet agitur*
22 ign[em] *supplevi* ign — | enim KH ignem. [Ig]ni enim M || 23 s. casus
(——— ni invictum id est —— m —— invictum) H, *integra
legerunt* MK || (ig)ni M || (m) K.

241. Sabidius commentar. XII vers. Salior.: Ut in exercitu
 • [prius quam acies instrueretur, is, penes que]m imp[erium auspi-
 ci]umque erat, in tabernaculo in sella [se]dens auspicabatur, coram
 exercitu pullis e cavea liberatis [positisque in | lo]cum circum sellam
 suam [dicebat]: obnuntiatio a[ugurium bon]um [sinisterum solisti]- 5
 mum, quisqu[is vestrum viderit] | tripudi[a cum]ulata. Silentio
 deinde facto residebat et dicebat: equites et pedites nomenque
 Lati[num, contuberna]les, cincti armati paludati, [quicumque in
 haec castra et hoc bellum me ducem vestrum] estis secuti, [nunc
 augurium] | dum sinisterum solistimum quisquis vestrum vider[it, 10
 taceto.] Deinde il[le augurio] nuntiatio diceba[t iterum: ergo Di]),
 uti placet, a legionibus invocentur faciantque, quod iis imperabitur,
 [milites] imp[eriumque] fidemque m[eam servent. Quod con]ducat
 salutareque siet, viros voco, proelium ineant. Deinde exercitu in
 aciem educto iterum [ibi auspicaba]tur. Interim ea mora ute- 15
 bantur, qui testamenta in procinctu facere volebant. |
 c 245. Aut pro 'l[ux veniat tantum'] | aut: cr[astina lux cum]
 advener[it, intellegendum;] | non set[ius ac si spec](ta)bit legatur. |
 230 a 551. Long.: quaerunt quidam, quomodo, si ex Fauno et Nympha
 creatus sit, mortalis esse potuerit, | tamquam non Eryx Neptuni et 20

1 Sabidius] *Lacunas fere omnes Blumeum secutus Keilius supplevit (cf. Pernice Hist. Iur. Rom. p. 376 ed. II et Mommseni Ius civit. Rom. I¹ 9 adnot. 5 et III¹ p. 307 adnot. 2): Guillelmi Corsseni supplementa (Orig. poes. Rom. p. 57 nr. 107). ideo iam Keilius iure abiicit, quia lacunarum spatia ille haud observaverat* 1 ss. vers. Salior. ut in exercitu [prius quam acies instrueretur, is penes que]m imp[erium auspicium]que H (vers. Salior. Ut in exercitu — m imp) — umque K (vers.) sa(lior. Ut) in exercitu ... m imp ... umque M || 2 [prius quam acies instrueretur, is, penes que]m imp[erium auspicium]que suppl. K 2 s. [auspicium]que [imperium]que suppl. Blumeus || 3 [se]dens H [sed]ens K ... ensa M || 4 liberatis corr. M libertatis V testibus MK || [positisque in lo]cum suppl. H — | ... cum K || 5 suam [dicebat] suppl. K || 5 s. obnuntiatio a[ugurium bon]um [sinisterum solistimum] quisqu[is viderit aut] (quisqu[is vestrum viderit] H) suppl. KH ([ob]nuntiatio a — [p]ullum) — — — — — mum quisqu — K [ob]nuntiatio a ... (p)ullum ... mum quisqu[is] ... M | 6 tripudi[a cum]ulata suppl. H tripudia [sonant]tia suppl. K tripudi ... ntia MK [cum]ulata] — ilat. V teste H — ntia sive iato V teste K || 8 Lati[num contuberna]les suppl. K latin[um] ... le(s) M || 8 s. [quicumque in haec castra et hoc bellum me ducem vestrum H] suppl. KH || 9 s. [nunc augurium] suppl. K || 10 sinisterum M || 10 s. vider[it taceto] K vider[it] ... M 11 il[le augurio] nuntiatio H [augurio ob]nuntiatio K ... [ob]nuntiatio M || diceba[t iterum: ergo di] K dicebat ... M || 12 uti MK ut H (invocarentur) K invocentur emendans, quod in V legitur teste H invocarentur M || 12 s. quod ([ipse] sperabit r — e imp) K, quod iis imperabitur [milites] imp[erium]que supplens quod ([ipse] sperabit r ... e (imp.) M || 13 m[eam] servent. Quod con]ducat K || 14 voco] voca M et K in contextu || 15 [ibi auspicaba]tur suppl. K || 16 s. Interim — volebant] Haec apud Herrmannum desunt || 17 s. Aut pro — legatur in p. 265 marg. (c) primus invenit et supplevit H || Praeterea in p. 265* marg. (c) haec primus repperit H: — ra quom. de daq ... | 19 Long.] Fauno Dryope quem nympha crearat. Longus M.

Veneris filius, quia tamen ab Hercule sit occisus, aut tamquam constet, Nymphas immortalis Deas esse. |

b 557. Lon.: 'istic' pro hic, ut Plautus in Rudente: Non hercule, adulescens, iam istos dies compluscul[os Quenquam] istic vidi sacrificare, et infra: Istic, ubi vis, condormisce, 5 nemo prohibet, publicum est.

559. Asp.: hoc quidem apud Homerum de eo, qui in flumine trahebatur, recte positum est, at de eo, [cuius iacet in] | campo corpus, si flumine [mersum dicit,] non est dictum ratione. Sic in quibusdam dum nimio stu[dio Verg. ad] | Homerum trahitur, neque 10 temporis neque loci habet curam. |

230* a 564. [TA]CITIS REGNAVIT AMYCLIS adnotandum, quod in catalogo huius non meminit. 'Amyclis' ex proverbio | [sum]ptum est, cuius Afranius meminit in Prodito: Deliberatum est non tacere amplius: Amyclas tacen[do p]erisse audio. | 15

565. [AEGAEON] Homerus amicum Aegaeona dicit Iovis, sed Antimachus in III Thebaidos d. adversum eum armatum. |

566. — [ex]igua hic distinctio. Potest enim sic legi: quin- quaginta oribus ignem pectoribusque arsisse Iovis, | [idest i]gnem Iovis, ut *ποιητικῶς* 'ignem Iovis' dixerit fulmen, ut <A. I, 42>: 20

1 quia | qui *coni. M* || 3 Lon. | Longus *M* || 4 istos | hos *Plautus* || compluscul[os quenquam] *K* complusculos quenquam *M* || 7 Asp. | [Alitibus linqere feris aut gurgite mersum unda feret.] Asper *M* || 8 [cuius iacet in] *K* [cuius sit in] *M* || 8 s. campo corpus, si flumine *H* (campo corpus si flumine) *K* campo corpus (si flumine) *M* || 9 [mersum dicit] non est *H* [mersum dicit, non est] *K* ... *M* || 10 stu[dio Verg. ad] *K* stu[dio Vergilius ad] *M* || Verg. | *Malim* poeta *spatii causa* || 12 [Ta]citis *K* [Taci]tis *M*, in *V* — *ctis legi aiens uterque* || amyclis *V* teste *K* amyclis teste *H* || adnotantum *H* || 13 [sum]ptum *K* ... [sum]ptum *M* || 14 Afranius | Cf. *Serv. h. l.*, qui similia *Lucilio falso adscripsit*, cf. *Lucil. fragm. coll. L. Mueller. p. 168 (nr. XXVI inter falso adscripta)*. Apud *Ribbeck. (com. Lat. fragm.) haec temptata*: Deliberatum est non facere me amplius: Amunculas tacendo periisse audio. Pro Amunculas (cf. *Hertzberg. mus. Rhen. XIII, 639*) *Ritschellius* ante etiam Amyclas scribendum proposuerat, cf. *opusc. II, 503* Amyclas enim *coni. G. Hermannus* || 15 tacen[do p]erisse *K* tacen[do p]erisse *M* || perisse scribere *maullt K* || 16 [Aegaeon] *H* [Aegeon] *K* [Aegaeon] ... *M* || Aegeona *V* testibus *HK* || 17 d. idest dicit *M* armatum] armacim *V* teste *M*, qui arma contulisse coniecit || 18 — [ex]igua *K* ... [Ex]igua *M* *Hateriani siglam in versus initio perisse suspicans. Malim* — [amb]igua *supplere, cf. Schol. Veron. ad A. XII, 712* || distinctio | Cf. *Serv. auct.*: . . . . et forte aut suum ignem aut Iovis acceptum spirasse pro eo, ut sit 'contra' non adversus Iovem, sed similiter, a pari *etc.* || 19 s. [id est i]gnem *K* idest ignem Iovis *om. M*.

3 Plautus] *Rud. I, 2, 43 s.* || 5 infra] *Plaut. Rud. II, 7, 13* || 7 apud Homerum] *Il. XXI, 120 s.* || 14 Afranius] Cf. *Ribbeck. com. Lat. fragm. ed. II p. 199 (Afranius fragm. v. 274. 275)* || 16 Homerus] *Il. I, 402—406* || 17 Antimachus in III Thebaidos] *Nil tale apud Schellenbergium.*

Ipsa Iovis rapidum iaculata e nubibus | [ignem.] Potest et sic distingui: quinquaginta oribus ignem pectoribusque arsisse, ut hic sit mora, dei[nde in]feratur: Iovis cum fulmina contra Tot paribus streperet clypeis. |

- 229 b 738. Zenodotus in eo, quem inscribit (*Παιανίην* historiam), 5 sub nomine Naucratis facit disser[ere] | Aristarchios, qui putant alium Paena esse, alium Apollinem; ipse eundem nec diver[sum] multis docet. |

LIB. XII.

- 213 a 458. GRAVEM THYMBRAEVS OSIRIM utrum aetate an magnitu- 10 dine corporis an for[titudine, qui] | non facile pelleretur, hostibus gravem? |

460. VFENTEMQVE GYAS. Asper: Gyas quod similiter honore
——— (sacris sedibus) ——— aedem insignem — | ———
——— ondit | 15

468. IVTVRNA VIRAGO .. — utrum pariens an virum agens (quod prop) — | et quaerendum, an 'virago' possit dici, quae virilibus officiis fungatur, licet virgo non sit vir — | nondum nubili aetate, si nec virum experta, at 'virago', quae in virtute et in virgin[itate] — | (Minerva et Di)ana, ita tamen, ut non apte 20 dixeris virginem Vestalem 'viragin[em]' — | | virginitate quidem perpetua est, sed femina ..... has viragines dic — | ..... qualis in tragoediis Atalanta traditur. |

1 [ignem] *K* ignem *M* || 3 dei[nde in]feratur *H* dei[nde infe]ratur *K* Dein[de] ... ratur *M* || 5 Zenodotus [Laetum Paena.] Zenodotus *M* || *πειρανίην* ... riam *V* testibus *M* || *παρῶν* ... riam teste *K*, non quo simpliciter *παρῶν* coniecerit Keilius, ut *H* credit; nam solam priorem vocis partem sic legi posse *K* suspicatus est (*παιανίην* historiam) *H* (*Παιανίην* ... riam) *K* *Παιανίην* ... (riam) *M* ed. I *Παιανίην* ... (riam) *M* ed. II || (historiam) *H* *Maium* ut ait secutus, qui haec potius: „Scripsissem [histo]riam, nisi absurdus visus esset titulus partim graece partim latine scriptus“ || 6 disser[ere] *K* disserere *M* || 7 Paena corr. *M* Paetona *V* || diver[sum] *K* diversum *M* || In p. 229 imo margine (b) scholion uno et dimidio versu comprehensum legere se non potuisse ait *K*, idem testatur *H*, *Maii* experimentis chemiis crimini hoc dans || 11 for[titudine qui] *K* fort[itudine ut] *M* || pelleretur) *M* || 13 s. Asper ... quod ... honore ... sacris (sedibus) *M* 14 (sacris sedibus) *H* (sacris sedibu[s]) *K* || aedem insignem *H* — insigne *M* *K* || 15 ondit *H* ndit *M* *K* || 16 Iuturna virago .. — utrum *H* Iuturna virago: utrum *M* *K* || (pariens) *M* || 17 (quod prop) *H* quod pro(p) *K* quod pro *M* || 18 vir — | vir(o) ... *M* || 19 virago *H* virgo *M* *K* || (virtu)te *M* 20 virgin[itate] ... *M* virgin — *K* *H* Fortasse post virgin[itate] etiam ut supplendum || (Minerva et Di)ana *H*, integra viderunt *M* *K* || 21 viragin — *K* *H* viraginem [quae] *M* || 22 femina] Post hoc XVIII puncta habet *K*, XVII *H* || dic — | Post hoc XXXII puncta habet *K*, XXX *H* || dici[mus] ... *M*.

- 213* c 472(?). — (et) corp .. | — uit .. eo reli | — |
(?) — cus conque | — vovit. |
- 255 b 494. Diu laboravit, ut εὐπρεπῶς religiosi viri personam pugnantem induceret post ictum foe[dus.] |
- 255* a 495. Ut: diversarum partium (fu)gitu. | 5
505. [Non q]uasi nulla bella civilia posteris ventura essent, sed quantum ad ipsas gentes pertinet, aeternam | [conco]rdiam haberent. |
- 254* a 680. — ique 'amplius' idest diutius, ulterius. Lucil.: Quo populum adque urbem pacto servare potis sit | [Am-10 plus.] |
[FVRER]E ANTE FVROREM ut 'servire servitutum' et 'vitam vivere'. HVNC FVROREM ex virtute venientem. |
- b 684. PRAECEPTA abrupta enim [lo]ca dicuntur, quae non f[acilia et] declivia sunt. | 15
c animo | — endel | —
- 214 c 701(?). ita eminen — | (ctu) dicam — |
? Scauru — | oppu — |
- 214* a 707. Nimium solute, cum exemplo rupti foederis sollicitiores esse debuerint. | 20
b 712. — alia ambiguitas. Nam aut colligendum est: invadunt Martem clypeis adque aere sonoro | — antur post coniectas — — — — — | dividendum illo modo est aut:

1 — (et) corp .. | — uit .. eo reli | — | *H*, dubitanter ad v. 472 referens — t in Corn. et | — uit ego reli | — *K*, *Maium secutus, qui tamen in ed. I habet in Corn., in ed. II in Cornu., quod Maius interpretatio Cornuti significare suspicatus est; uterque hoc scholium ad v. 470 pertinere contendit* || 2 — cus — vovit in p. 213* marg. (c) *primus vidit H* || 3 Diu | [Tum vero assurgunt irae.] Diu *M* || εὐπρεπῶς *V* teste *H* ΕΥΠΡΕΤΩC teste *K* ut εὐπρεπῶς *H* || ut εὐπρεπῶς *H* [ut] εὐπρεπῶς *K* (ut εὐπρεπῶς) *M* || 4 foe[dus] *M* || 5 Ut | [Diversos ubi sensit equos.] Ut *M* || (fu)gitu *K* (fugitu ..) *M* || 6 [Non q]uasi *K* [Aeterna gentes in pace futuras.] Quasi *M* || 7 [conco]rdiam *M* || 9 — ique | *Supplendum* Plerique || 10 pactos servare *V* || potissit con. *L. Muellerus* potisset *MK* potis sit con. *K* || 10 s. [amplius] *H* [am]plius *K om. M* amplius *Romanam suppl. L. Muellerus* || 12 [Furer]e *K* [Fure]re *M* || 14 [lo]ca *H* [loc]a *K* (bella) *M* || 14 s. f[acilia et] *H* ..... *K* ... *M* In p. 254* marg. (c) *H* *primus invenit*: animo | — endel | — || 17 ita eminen — | (ctu) dicam — | *H*, ad v. 701 dubitanter referens ita erumin — | sus dicam | *K om. M* || 18 Scauru — | oppu — | *om. M* || 19 Nimium | [Armaque deposuere humeris.] Nimium *M* || 21 — alia | [Invadunt Martem clipeis atque aere sonoro.] Alia *M*, *Hateriani hoc scholium esse suspicans* || 22 s. sonoro post con(i)ectas *M* || post coniectas | *Supplendum* hastas, cf. v. 711: coniectis eminus hastis || 23 | dividendum *H* | — ut dividendum *K* [a]ut dividendum *M*.

9 Lucilius] Cf. *Lucil. sat. rell. ed. L. Mueller. p. 3 (lib. I v. 14. 15) et Charis. p. 176* || 19 foederis] *Aen. XII, 266*.

invadunt Martem sonoro ——— autem | — [‘aer]e sonoro’ ad
 inferius referatur ——— — — — dere | — — ntur, infra autem
 clypeis et sonoro aere tellus daret gemitum — — — |

718. —: Muta metu terram genibus summissa
 petivit. |

5

1 autem] utem *M* || — e sonoro, at inferius *KH* ... sonoro, at
 inferius) *M* || ad] at *V* || 1 s. referatur ... ntur in fraudem clipeis *M* .
 3 clipeis *V* || gemitum. *M* || 4 Muta] [Stat pecus omne metu mutum] ...
 Muta *M* || 4 s. summis appetivit *M ed. I*, summis apetitit *M ed. II* || *Praeterea*
haec insuper primus invenit H in p. 214* marg. (c): 1) ad v. 709: — (so .)
 cernere | — decernere. |; 2) *ad v. 712 (?)*: — (im)estus | — concur — .
 — clipeis. |; 3) *ad v. 715*: — um nomin | — aequae in | — (ut et).
 est | *Prima verba H olim sic dederat*: — Γφ. cernere, Γφ = γράφεται esse
 censens, quod postea abiecit ita, ut vel so vel sq. scriptum esse diceret. Denique in
 p. 266, in qua nihil praeterea legitur, *H primus invenit haec*: abundata — |
 Atrea Agamemnona — | dicit uad — | cise | quia sunt Ro — . | *De voca-*
bulorum Graecorum accusativo in a exeunte agi videtur; pro abundata fort.
legendum abundat a.

4 Muta] *Lucret. I, 93.*

MAGNI GLOSSARVM

LIBRI GLOSSAE

QVIBVS VERG. NOMEN PRAEFIXVM EST

LITT. A—E

SECVNDVM COD. BERN. Nr. XVI.

MAGNI GLOSSARVM LIBRI GLOSSAE,
 QVIBVS VERGILII NOMEN PRAEFIXVM EST, LITT. A—E.
 (SECVNDVM COD. BERN. NR. XVI S. IX—X.)

A.

1 AB ACCESSV VENTORVM ad ventorum ingressum. 2 ABDVCIT distrahit. 3 HABENAS lora, sed nunc flandi potestatem dicit. 4 ABERO abscedo, discedo, pergam. 5 AB AETHERE a caelo. 6 ABICIVNT repellunt. 7 AB ICTV ab impetu. 8 ABYDOS urbs Hellesponti in parte Asiae. 9 AB IMIS ab intimis. 10 (ABIBAT) abire coeptabat, ire incipiebat. 11 ABYSSVM profundum. 12 ABLVIT absterget, aufert. 13 AB ORDINE a compositione. 14 AB ORIGINE a principio. AB ORIGINE ab exordio. AB ORIGINE GENTIS a principio generis.	15 AB ORIS a finibus idest litora. AB ORIS a finibus, a regionibus. 16 AB RVPE e scopulo. 17 ABSENS cum absens fuero. 18 ABSTINVIT continuit. 19 AB STIRPE ab origine. 20 ABSTITIT restitit. 21 ABSTRACTAE eiectae vel abductae. 22 ABSVMERE conficere, insumere. 23 ABSVMERE FERRO ferro interficere. 24 APTANS componens. 25 APTEMVS componamus. 26 AB HVMO a terra. 27 AB VNDIS a mari. 28 ACHAICA CASTRA castra Graecorum. 29 A CARDINE ab ima parte. A CARDINE funditus. 30 ACARNAN Acarnaniae gentis. 31 ACHATES comes Aeneae. ACHATES armiger Aeneae vel socius.

1 A. III, 570 || 2 *deest* || 3 Abenas | A. I, 63 || 4 A. II, 620 || 5 aetheri | A. XI, 802 || 6 *deest* || 7 A. V, 428 || 8 Abidos ūbs ellesponti | asie | G. I, 207 || 9 A. V, 84 || 10 (Abibat) *om.* | A. II, 382 || 11 Abissum | *deest* || 12 Abluet | *deest* || 13 A. III, 447 || 14 a principio generis | A. I, 642 || 15 A. I, 1 | a regionibus a finibus in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 427* || 16 scopulo | A. III, 647 || 17 A. IV, 384 || 18 A. VII, 618 || 19 A. I, 626 Cf. *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 427* || 20 A. I, 192. VII, 610: absistit || 21 Abstrate eiecte | abducte | A. VIII, 263 || 22 A. III, 257 || 23 A. IV, 601 || 24 Abtans | A. II, 672 || 25 Abtenus | A. II, 390 || 26 A. III, 24 || 27 A. I, 596 || 28 grecorum | A. II, 462 || 29 A. II, 480 || 30 A. V, 298 || 31 A. I, 174 etc.

- 32 ACCENDERET inflammaret. 48 ACIE CERTARE dimicare, pugnare.
- 33 ACCENSA irata. 49 ACIES extensa militum impugnatione.
- ACCENSA inflammata. 50 ACHILLES Pelei et Thetidis filius, fortissimus Graecorum.
- ACCENSA incensa, exardens. 51 ACCITO adducto.
- 34 ACCEPIT suscepit. 52 AC IVSSI ac praecepti.
- ACCEPIT adsumpsit. 53 ACHERONTE REFVSO Acheronte refluyente.
- 35 ACER velox. 54 ACHERONTIS AD VNDAS ad Acherontem fluvium.
- 36 ACERRA arca turalis. 55 AC PRIMVM imprimis.
- 37 ACERRA urbs Campaniae, cuius agros fluuius Clanius paludes fecit et ideo pauci eam incolunt. AC PRIMVM statim.
- 38 ACERBA MORS quae infantibus venit. 56 ACRIS MENTIS validae mentis.
- 39 ACERRIMVS fortissimus. 57 ACRI arguto veloci.
- 40 (ACHERONTA). Acheron fluuius est Inferorum. 58 ACRI EQVO veloci equo.
- 41 ACHERONTE ab Acheronte. 59 ACRIOR fortior vel molestior.
- 42 ACCESSERIS tenueris. 60 ACRIORES fortiores.
- 43 ACESTES Siculorum rex. 61 ACRI REMIGE remigio validam et velocem.
- ACESTES pro Acestis, nomen. 62 ACRIS fortis.
- 44 ACESTAE EQVIS quos Acestes dederat. ACRIS astuti oris.
- 45 ACCESTIS per syncopen accessistis. ACRIS velocis.
- 46 ACIDALVS fons. 63 AC SIC in hunc modum.
- 47 ACIDALIAE VENERIS ab Acidalo fonte. 64 AC SPEM FRONTE SERENAT hilarem se fingit.
- 65 ACTA amoena pars litoris. ACTA ripa nemorosa.

32 *A. V.*, 4: quae tantum accenderit ignem Causa latet || 33 inflammata | *A. IV*, 697 || 34 *A. V.*, 491 || 35 *A. V.*, 402 etc. velox asperior in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV* p. 427 || 36 arcatura | *A. V.*, 745 || 37 agros filius calanius | *G. II*, 225 || 38 in infantibus | *deest* || 39 *A. II*, 414. Acerrimum velocissimum in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV* p. 427 || 40 (Acheronta) lemma suppleri | *A. VII*, 312) | Acheron | Acheron flumini apud inferos in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV* p. 427 || 41 Acheronte ab acheronte | *A. V.*, 99 || 42 *A. III*, 441 || 43 *A. I.*, 195 Acestes rex Siciliae in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV* p. 427 || 44 Aceste | acestis | *A. V.*, 573 || 45 Acestis per syncopen accessistis | *A. I.*, 201 || 46 *deest* || 47 *A. I.*, 720 || 48 *A. II*, 30 || 49 *A. V.*, 563 || 50 fortissimis grecorum | *A. I.*, 468 || 51 *A. XI*, 235: accitos || 52 *A. I.*, 708 || 53 Acoronte | Acheronte *A. VI*, 107 || 54 Acorontis adandas acherontem *A. VI*, 295 || 55 *G. III*, 166 || 56 Acrementis ualide | *deest* || 57 *A. V.*, 116 || 58 *A. IV*, 156 *Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV* p. 427 || 59 *A. V.*, 210 || 60 *deest* || 61 *A. V.*, 116 || 62 *A. I.*, 220 || 63 *A. V.*, 622 || 64 *A. IV*, 477 || 65 ripa ripa | *A. V.*, 613 Acta litoris recessus amoenus in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV* p. 427.

- 66 HACTENVŠ ea causa, ea ratione. 82 AD AVRAS REDDIT (in) lucem protulit.
- 67 ACTIA BELLA quae Augustus contra Antonium et Cleopatram gessit. 83 AD BELLA ad certamina, ad proelia.
- 68 ACTI FATIS convulsi a fatis. ACTI FATIS coacti urgentibus fatis. 84 AD CAPIENDAS ad decipiendas.
- 69 AETOLA EX VRBE Argyripa, hanc enim Diomedes Aetolus post excidium Ilii in Apulia condidit. 85 AD CINERES IPSIVŠ ad eius sepulcrum.
- 70 ACTOR coactor. ACTOR exagitator, fatigator. 86 ADCINGVNT parant. ADCINGVNT apparant.
- 71 AC VENTI venti vero. 87 AD CVLMINA ad tecta. AD CVLMINA ad fastigia.
- 72 ACVLEVS stimulus. 88 ADCVMBERE Deorum est.
- 73 ACVMEN ingenium vel si quid acutum est. 89 AD HAEC ad eandem causam.
- 74 ACVMINA ingenia. 90 ADERAT praesens erat.
- 75 ACVTA CVSPIDE acutam habentem partem. 91 ADERIT adveniet. ADERIT praesens erit, favebit. ADERIT veniet et subveniet.
- 76 ACVTO IN MVRICE in aspero saxo. ACVTO MVRICE saxis asperis. 92 AD AETHEREM ad caelum.
- 77 AD ALTA ATRIA usque ad altam domus partem. 93 ADYTIS templis.
- 78 AD ARAS iuxta aras. 94 AD EXPLORANDVM ad inquirendum.
- 79 ADDAS libram significat inter duodecim signa, quo sol aequinoctio autumnali confugit. 95 AD EXTOLLENDVM ad laudandum.
- 80 AD AVRAS ad aerem. 96 ADFATI adlocuti.
- 81 AD AVRAS AETHERIAS ad caelum. 97 ADFATVR adloquitur. 98 ADFATVS adplicatus. ADFATVS adlocutus. 99 ADFATV eloquio. 100 ADFICIOR taedio consumor. 101 ADFICIS adffigis. 102 ADGREDI incipere.

66 Actenus | *G. II, 1* || 67 que | *A. VIII, 675* || 68 *A. I, 32*. Actus impulsus coactus in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 427* || 69 Actolera urbe argiripha hunc | etolus | alii in apalia | *A. XI, 239* || 70 *A. XII, 94. 96* || 71 venti-fero | *A. I, 82*. Cf. gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 427* || 72 *deest* || 73 *deest* || 74 *Cul. 182* || 75 *A. V, 208* || 76 *A. V, 205* || 77 *A. IV, 665* || 78 *A. II, 202* || 79 qua sol equinoctio autumnale | *G. I, 32* || 80 *G. I, 408 etc.* || 81 etherias | *A. VI, 761* || 82 (in) *addidi* | *A. II, 259* || 83 bello | certamine a proelia | *G. III, 179* || 84 *deest* || 85 *A. V, 55* || 86 *A. II, 235* || 87 *A. II, 478* || 88 *A. I, 79* || 89 *A. VII, 454 etc.* || 90 praesens | *A. II, 132 etc.* || 91 aduenerit | praesens | favebit | *A. III, 394* || 92 etherem | *A. II, 338*: ad aethera || 93 Adetis *A. II, 115 etc.* || 94 *deest* || 95 *deest* || 96 *A. II, 664* || 97 *A. I, 663 etc.* || 98 *A. VI, 455* || 99 *A. IV, 284* || 100 taedio | *deest* || 101 *deest* || 102 *deest*.

- 103 ADGREDITVR incipit vel adprehendit.
- 104 ADGREDITVR DICTIS oratione interpellat.
- 105 ADGREDIVNTVR circumdant.
- 106 ADIGIT FERRVM se ipsum interficit.
- 107 ADIGOR conpellor.
- 108 ADDIDERAT iunxerat, adsociaverat.
- 109 ADDIT adigit adponit.
- 110 AD INTERNECIONEM ad interitum.
- 111 ADITA VISCERA interiora.
- 112 ADYTIS ostiis, sed melius secretis.
- 113 ADYTIS a secretis partibus tumuli.
- 114 ADYTIS secretis templorum partibus.
- 115 ADYTIS RELICTIS destitutis templis.
- 116 ADITVS occasiones.
- 117 ADYTIS interiora aedis templi.
- 118 AVDIT qui audit domesticum.
- 119 AVDITO cum audierit.
- 120 ADLABITVR advolat occurrit.
- 121 ADLAPSA caute veniens.
- 122 ADLATERATIS PALMVLIS quae circa latera palmas gerunt.
- 123 AD LIMINA ante limina et fores.
- AD LIMINA ad fores, adtempla.
- 124 AD LITORA ad terram.
- AD LITORA ad oras maris.
- 125 A LITORE AVERTERE a litore auferre hoc est naves.
- 126 AD LVNAM noctis tempore.
- 127 AD MAIORA ad meliora et graviora.
- 128 AT MEDIA per mediam vero.
- 129 AD MOENIA ad civitatem.
- 130 AD MOENIA REGIA ad Carthaginem.
- 131 AD ME adversum me.
- 132 ADNAVIMVS adnatavimus, venimus.
- 133 ADNARE adnatate, adnavigare.
- 134 ADOLET (DVM) dum adolet, dum incendit.
- 135 ADOLEVERIT creverit.
- 136 ADORNAT plus quam ornat.
- 137 ODORATAM CEDRVM bene olentem.
- 138 AT PATER AENEAS at vero Aeneas.

103 *A. III, 38* || 104 *A. IV, 92 etc.* || 105 *deest* || 106 Adicit | interfecit *deest* || 107 Addicor | *deest* || 108 *A. VI, 170* || 109 Addidit | *A. V, 817* || 110 inter-
 nationem | *deest* || 111 inferiora | *A. III, 575*: avulsaque viscera montis
 Erigit || 112 Aditis osciis | *A. II, 115* || 113 Aditis | *A. V, 351* || 114 Aditis |
A. II, 297 || 115 Aditis | distitutis | *A. II, 351* || 116 *A. XI, 766* || 117 Aditus
A. II, 115 Adytis templorum interioribus in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed.*
Goetz. IV p. 428 || 118 Adit | *A. IV, 83* || 119 Adito | *A. IV, 302* || 120 *A. VI, 2*
 121 Adlaba | caute | . . . te | *A. IX, 578* || 122 Adlateratū | que | laura | *deest* ||
 123 *A. I, 389 etc.* || 124 *G. II, 108 etc.* || 125 Ad litora | ad litore | ad naues |
deest || 126 *A. IV, 513* || 127 ad maiora, *corr.* ad meliora | *A. IV, 368* || 128 Ad
 media permedia | *A. V, 188* || 129 *A. I, 410* || 130 *A. IV, 220* || 131 *A. VIII, 505*.
XI, 281; an subest in me (*A. IX, 426*)? || 132 adnatavimus | *A. I, 534* Ad-
 navimus adnatavimus in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 428*
 133 *A. I, 613* || 134 Adolet dum adolet | *A. VII, 71* || 135 Adolebit crevit |
A. XII, 438 || 136 *deest* || 137 Adoratum | *A. VII, 13* || 138 Ad pater enēas ad
A. V, 545.

- 139 AD QVAE contra quae.
AD QVAE ad qualia.
- 140 ADYTA Graece oracula.
- 141 ATQVE ALTAE MOENIA ROMAE altam Romam.
- 142 ATQVE INMITIS inplacabilis, crudelis.
- 143 ATQVE IPSOS et ipsos.
- 144 AD QVEM apud quem.
- 145 ADRASTI PALLENTIS IMAGO. Adrastus Polynicis et Tydei socer, Argivorum rex, Thebano bello devictis suis partibus fugiens tantum palloris traxisse dicitur, ut vi eius numquam caruerit.
- 146 AT REGINA at vero regina.
AT REGINA regina vero.
- 147 ADRVMAVIT rumorem attulit.
- 148 ADRVNCAT evertit, alienat.
- 149 AD SAXA SVBVRGVET ad saxa ducit.
- 150 ADSCIVIT SOCIVM coniunxit.
- 151 AD SEDES PRIAMI ad Priami domos.
- 152 ADSENSERE consenserunt, assenserunt.
- 153 AD SIDERA in altum.
AD SIDERA ad caelum.
- 154 AD SIDERA CAELI ad caelum.
- 155 ADSIDVOS capite censos, qui nihil praeter prolem dare poterant, unde et proletarii dicti sunt, et assidui milites ab assiduitate officii.
- 156 ADSINT praesentes sint.
- 157 ADSIS PLACIDVS propitius sis.
- 158 AD SOCEROS ad mariti parentes.
- 159 AT SOCIIS sociis vero.
- 160 AD SOLEM ad solis calorem.
- 161 ADSOLETVM allisum.
- 162 AD SONITVM VOCIS ad vocem.
- 163 ADSPECTAT qui in dextram laevamque se convertit.
- 164 ADSVETI SILVIS in venatu semper agentes.
- 165 ADSVETVMQVE MALO LIGVREM qui Alpium asperrima incolunt.
- 166 AD SVPERAS AVRAS in aerem.
- 167 AD TELA adversum tela.
- 168 AD TERRAM FVGIT ad portum properat.
- 169 AD TERRAM MISERE praecipitaverunt.
- 170 ADTESTANTVR testimonium dant.

139 *A. VI, 509* || 140 Ad adita egregi | *A. II, 115, 404. V, 84*: adytis || 141 Adquae | rome | *A. I, 7* || 142 Adquae | inpiaculis | *A. I, 30* || 143 Adque | *A. I, 40* || 144 *A. I, 64* || 145 pallantis | Adrastis pollinios et tidei | ut | ui | *A. VI, 480* || 146 Ad regina ad | Ad regina | *A. IV, 1* || 147 *deest, cf. Paul. Diac. p. 9, 14. Habet Goetz. in libri Glossarum exc. corp. gloss. Lat. V p. 163* 148 *deest, fort. scrib. Averruncat avertit* || 149 *A. V, 202* || 150 Adscibit sotium *deest; cf. A. XI, 472. XII, 613*: generumque adsciverit || 151 sedis | domo | *A. II, 437* || 152 consensertus, *corr. consenserunt* | assensertus, *corr. assenserunt* | *A. II, 130* || 153 *A. II, 153*. Ad sidera ad celum in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 428* || 154 celum | *A. I, 259* || 155 Adsidus | *deest* || 156 presentes | *A. V, 70* || 157 propicius | *A. IV, 578* || 158 *A. II, 457* || 159 Ad sociis | *A. III, 259* || 160 *A. II, 475* || 161 *deest. Habet Goetz. in libri Glossarum exc. corp. gloss. Lat. V p. 163* || 162 *A. III, 669* || 163 leuamque | *A. I, 420. X, 4. XII, 915* || 164 Adsuete siculis | *A. V, 301* || 165 Adsueta. que malo ligorem | asperrimam colunt | *G. II, 167* || 166 aures, *corr. auras* | *G. IV, 485* || 167 *A. II, 443* || 168 *A. V, 243* || 169 *A. II, 566* || 170 *deest*.

- 171 ADTOLLAT BRACHIA elevet manus.
 172 ADTOLLENS cum invidia attendens.
 173 ADTOLLENTEM erigentem. ADTOLLENTEM alto capite incedentem.
 174 ADTOLLIT elevat.
 175 AD TVA LIMINA ad tua templa.
 176 ADTVLIT inspiranter dedit.
 177 AT TV tu vero.
 178 ADHVC etiam nunc.
 179 ADVECTI adportati.
 180 ADVERSA irata.
 181 ADVERSIS SPATHIS adverso inter se spatio concurrentes.
 182 ADVERSO SOLE contraposito sole.
 183 AVEXERAT asportaverat.
 184 AVEXIT secum abduxit vel asportavit.
 185 ADVLTOS nutritos.
 186 ADVLTOS EDVCVNT educant et adultos faciunt.
 187 ADVLTVS maturus.
 188 AD VMBRAS ad Inferos.
 189 AD VMBRAS PALLENTES quia mortui pallidi sunt.
- 190 ADVMBRAT effingit, tetigit.
 191 AEACIDES Achilles.
 192 EDE manduca.
 193 AEGRIS fatigatis.
 194 ELATA MARI mari praetenta.
 195 ELATOS gloriantes.
 196 ELATVM auctum.
 197 AENEADAE coniuratio Aeneae. AENEADAE Troiani ab Aenea roge dicti.
 198 AENEAS per a et e scribendum.
 199 AENEAS Veneris et Anchisae filius.
 200 AEOLVS rex ventorum.
 201 EPVLIS per epulas. EPVLIS cibus, caenis.
 202 AEQVABAT aequaliter dividebat.
 203 AEQVALES coaevi vel sodales. AEQVALES unius aetatis.
 204 AEQVEM aequalem faciam.
 205 AEQVET aequalem faciat.
 206 AEQVAEVI coaetanei.
 207 NEC VIDET non videt.
 208 AEQVIS OCVLIS aequo animo.
 209 AEQVO DISCRIMINE aequali separatione.
 210 AEQVORIS maris.

171 brachia | *A. V*, 364 || 172 invidia, *corr.* inuidia | *A. V*, 278 || 173 *A. II*, 381 |
 174 *A. III*, 552 || 175 *A. III*, 371 || 176 inspiranter | *A. V*, 201 || 177 Ad tu
E. V, 88 || 178 *E. IX*, 35 *etc.* || 179 *A. I*, 558 || 180 *A. XI*, 719. anima irata
in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 428 || 181 patii aduerse | spatia |
A. V, 584 || 182 Adueso | *A. IV*, 701 || 183 Aduexerat | *A. I*, 512 || 184 Aduxit |
secundum, corr. secum | adduxit asportabit *A. I*, 512: avexerat || 185 *A. I*, 431
 186 educunt educunt | *A. I*, 431. 432 || 187 *G. IV*, 162. *A. I*, 431: adultos
 fetus || 188 feros, *corr. inferos* | *A. IV*, 25 || 189 *A. IV*, 25. 26 || 190 *deest* |
 191 Aecides | *A. I*, 99 || 192 Aede | *deest* || 193 *G. I*, 237 || 194 Aelata maria
 maria | *A. VI*, 22 || 195 Aelatos | *G. III*, 108: elati || 196 Aelatum | *deest*
 197 Aeneade | Aeneade troiani | *A. I*, 157 *etc.* || 198 *A. I*, 220 *etc.*, *sed potius*
ad tractatum orthographicum pertinere videtur || 199 *A. I*, 260 *etc.* || 200 *A. I*, 52 |
 201 Aepulis per aepulis | Aepulis | *A. I*, 216 || 202 *A. I*, 508 || 203 quoeni
A. V, 468 || 204 Aequam aequales | *A. XI*, 125 || 205 *A. I*, 193 || 206 Aequeni
deest; *A. II*, 561: aequaevum regem; *V*, 452: aequaevum amicum
 207 Aequae uident non uident | *A. XII*, 918 || 208 *A. IV*, 372 || 209 *A. V*, 154 |
 210 Aequor | *A. III*, 397.

- 211 AEQVORA maria.
 212 AEQVORA SVpra supra maria.
 213 AEQVORA IVXta iuxta maria.
 214 AEQVORA nunc fluctus.
 215 AEQVORE in aequore, in mari.
 216 AEQVORE TOTO mari toto.
 217 AEQVORE TOTO toto campo.
 218 AERA ventum vel auram.
     AERA auram aeris.
 219 AEREA LIMINA aeratae fores.
 220 AERE aeramento.
 221 AERE CAVO tuba.
 222 AERIS IN CAMPIS reclusis.
 223 AERE RVEBANT aere secabant.
     AERE RVEBANT aeratis rostris
     navium dividebant.
 224 AERIAM IRIM arcum, quem
     Graeci Irim vocant: ex aere
     concipitur.
 225 AERIAE altae, procerae.
 226 AERIAS excelsas.
 227 AETHERIVM caelestem.
 228 AETAS tempus.
 229 AETAS saeculum, aevum,
     spatium, intervallum, vitae
     cursus.
 230 AETATEM PVBEREM aetatem
     adultam.
- 231 AETATVLA aetas modica.
 232 AETHER caelum.
     AETHER altissima caeli pars.
     AETHER summa pars caeli
     sive aer fervens.
     AETHER aer superior aut
     caeli pars.
 233 AETHEREA SIDERA in aethere,
     in quo sidera sunt.
 234 AETHERÈ AB ALTO ab alto
     caelo.
 235 AETHERE CASSIS spiritu ca-
     rentibus idest mortuis, eo
     quod de caelo veniat spiritus.
 236 AETHERE IN ALTO apud Su-
     peros.
 237 AETHIERE SVMMO summo
     caelo.
 238 AETHERIA caelestia.
 239 AETHERIA PLAGA de parte
     caeli.
     AETHERIA PLAGA caelo.
     AETHERIA PLAGA partes caeli
     superiores.
 240 AETHERIO caelesti.
 241 AETERNAM FAMAM sempiter-
     nam opinionem.

211 *A. I, 43 etc.* Aequora maria aequalia in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 428* || 212 *A. IV, 240* || 213 *A. IV, 255* || 214 *A. I, 43 etc.* || 215 *A. I, 511* || 216 *A. I, 29* || 217 *A. XII, 501* || 218 *aura | aura | A. III, 514* || 219 *Aerate foras (corr. fores) aerea limina | A. I, 449* || 220 *aeramentum | A. I, 449* || 221 *A. III, 240* || 222 *Aereis in campos (corr. campis) r̄clusis | A. VI, 887* || 223 *A. I, 35.* *navibus mare secabant in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 428* || 224 *yrim arcum* ^{quem.} *gr̄eci yrim | A. IX, 803* || 225 *Aerie alte procere | A. IX, 678.* *Aeriae quercus alte in gloss. Verg. corp. gloss. ed. Goetz. IV p. 428* || 226 *A. III, 291* || 227 *Aerium caelestium | A. VI, 579; ad aetherium Olympum* || 228 *A. I, 283.* *Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 428* || 229 *uite cursū | E. IV, 4* || 230 *pubertam | deest* || 231 *deest* || 232 *A. I, 90 etc.* *Aether summa pars caeli in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 428* || 233 *Aethera | aethera | sydera | A. VII, 767* || 234 *Aetherae* *A. IV, 574* || 235 *A. XI, 104* || 236 *A. VI, 436* || 237 *A. I, 223* || 238 *A. VII, 767* || 239 *Aetheria partes, om. plaga | A. I, 394.* *Aetheria plaga pars caeli in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 428* || 240 *A. VI, 536* || 241 *Aet//ernam | A. VII, 2.*

- 242 AETERNI IGNES sempiterni ignes.
AETERNI IGNES sol et luna.
- 243 AETERNVM perpetuum, diurnum.
- 244 AETERNVM in aeternum.
- 245 AETERNVM sempiternum.
- 246 AEVO tempore vel saeculo vel aetate.
AEVO senectute:
- 247 AEVVM aetas aut saeculum aut tempus.
- 248 AEVO GRAVIOR senior.
- 249 AFFLAVIT aspersit.
- 250 AFFLICTIS REBVS perditis negotiis.
- 251 AFFLICTVS luctu et squalore confectus.
- 252 AGAM PELAGO navigare faciam.
- 253 AGAMEMNONIVS Agamemnonis filius.
- 254 AGEBAT ad portum ducebat.
- 255 AGE DIVERSOS in diversum sparge.
- 256 AGENORIS VRBEM quia condiderunt ab Agenore originem ducentes.
- 257 AGENS CIRCVM circumagat et in gyrum mittit.
- 258 AGENS TELIS telis persequens.
- AGENS TELIS sagittis petens.
AGENS TELIS sagitta sequens.
- 259 AGGERAT IRAS iracundias cumulat.
- 260 AGGERE coadunatione terrae.
AGGERE cumulo vel congerie.
AGGERE cumulo, congestione.
AGGERE (agger) proprie dicitur terra aggesta, quae vallo facto propius ponitur, sed abusive et muros et monumenta omnia aggerem dicimus.
- 261 (AGGERIBVS.) Aggeres terrae congeries.
(AGGERIBVS.) Aggeres collectiones terrae.
- 262 AGGERES ALPINOS calles Alpinos.
- 263 AGGERIBVS collectionibus.
- 264 AGGERIBVS RVPTIS obiectionibus dissipatis.
- 265 AGITAVIMVS fugavimus.
AGITAVIMVS persecuti sumus.
- 266 AGITATE FVGAM celerius fuge.
- 267 AGITET vexet.
- 268 AGNOSCVNT intellegunt.
- 269 AGNOVIT intellexit vel cognovit.
- 270 AGRESTI idest ferina.

242 ignis | ignis | ignis | *A. II, 154* || 243 *An leg. diuturnum?* *A. I, 36 etc.*
244 *A. VI, 401* || 245 *A. I, 36 etc.* || 246 tempora | *A. II, 435 etc.* Aevs temporibus. Aevo senili etate in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 428*
247 Aevo | *A. IX, 609* || 248 Aevo || grauior | *A. II, 435. 436* || 249 spersit *A. II, 649* || 250 *A. I, 452* || 251 *A. II, 92* || 252 *A. IV, 546* || 253 *A. IV, 471*
254 *A. V, 272* || 255 *A. I, 70* || 256 quia] qui | *A. I, 338* || 257 circumagat | mittet s
A. I, 117 || 258 sagittis] sagittens | telum | *A. I, 191* Agens telis persequen
sagittis in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 428* || 259 *A. IV, 197*
260 cumulo] tumulo congeriae | (agger) addidi | aggestaque | *A. V, 44* || 261 (Aggeribus) addidi | terre | (Aggeribus) addidi | terre | *A. II, 496* || 262 *A. VI, 831*:
Aggeribus Alpinis || 263 *A. IX, 70* || 264 *A. II, 496* || 265 Aginaimus fugavimus | *A. II, 421* || 266 Agite | *A. II, 640* || 267 *A. III, 609* || 268 *A. II, 423*
269 *A. I, 406* || 270 *G. II, 530; an leg. fera?*

- 271 AGRESTI PALAESTRA idest rustica lucta.
- 272 AGRESTIS saevus.
- 273 A LACRIMIS a fletibus.
- 274 ALAM herbam dicit radice aromatica odoris summi cum levi acrimonia; ipsa est et insula.
- 275 ALBANI PATRES Albanorum principes.
ALBANIQVE PATRES Romani senatores.
- 276 ALBANVM NOMEN quia Albanorum reges Silvii appellati sunt.
- 277 ALBATVS candida veste usus.
- 278 ALBI concolores scilicet. ALBI candidi.
- 279 ALBANI PATRES Albanorum principes.
- 280 ALBVNEA castellum in Sabinis, ubi Faunus consecratus est, in quo et lucus et fons est.
- 281 ALBVRNO albescente.
- 282 ALBVRNVNVM albescentem et albidum.
ALBVRNVNVM albentem vel albidum.
- 283 ALBVRNVS mons Lucaniae situs iuxta Silari montem.
- 284 ALCYONEN avis marina, haec mulier fuit, sed hoc poetae fingunt.
- 285 ALENDVM nutriendum.
- 286 ALGA herba maris.
- 287 ALOIDAS GEMINOS. Otum et Ephialten dicit, Aloei filios, sicut alii, Neptuni, sicut aliqui: caelum impugnare volentes altissimos montes Macedoniae et Thessaliae Ossam et Pelion Olympo congesserunt fulmineque a Iove in Tartarum missi sunt.
- 288 ALLIDERE delere.
- 289 ALIENVM extraneum.
- 290 ALIENVM AES pecunia feneraticia.
- 291 ALIGERVM alas gerentem Cupidinem.
ALIGERVM pinnatum, volucrum.
- 292 ALIMENTA nutrimenta.
- 293 ALIQVIS ERROR aliquis dolus.
- 294 ALIS pinnis.
- 295 ALIS PLAUDENTEM pinnas percutientem.

271 palaestra | *G. II, 530* || 272 *A. XI, 682* || 273 *A. II, 8* || 274 *deest* || 275 Albani partes, corr. patres | *A. I, 7*. Albani patres albani principes in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429* || 276 *A. VI, 763* || 277 *deest* || 278 *A. III, 392* || 279 Albini | *A. I, 7* || 280 in samis ubi planus | ei fons est | *A. VII, 83* || 281 *deest* || 282 abescentem exalbidum | *deest* || 283 lucanie auitans iuxta seliū | *G. III, 146. 147*: Est lucos Silari circa ilicibusque virentem Pluribus Alburnum volitans. An voci auitans subest habitans, ad oestrum (*G. III, 148*) referendum? || 284 Alchionea | hec | poete | *G. III, 338* || 285 *A. III, 50*. nutriendum vel adiubandum in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 428* || 286 *A. VII, 590* || 287 Alidas | ofinalten | aloi filios | neptuni siue ut aliqui caelum | tessaliae | plimpo concesserint fulminaque | in taurum | *A. VI, 582* || 288 *deest* || 289 *E. III, 5*: alienus custos || 290 feneraticia | *deest* || 291 *A. I, 663*. Aligerum alas gerentium in glo-s. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429* || 292 *deest* || 293 *A. II, 48* || 294 *A. I, 397* || 295 pinnis percutientis | *A. V, 515. 516*.

- 296 ALIT nutrit.
 297 ALIT spe fovet.
 298 ALII TENEANT alii possideant.
 299 ALITER VISVM aliter placuit.
 300 ALITIBVS avibus.
 301 ALIT VENIS in venis nutrit.
 302 ALTVS nutritus, pastus.
 303 HALITVS aurae flatus.
 304 ALIVS ACHILLES significat Turnum.
 305 ALIVTEA genus floris in Creta.
 306 ALIVD MAIVS aliud amplius.
 307 ALNVS nunc populus.
 308 ALNVM lignum idest verna.
 309 ARCE. Urbs Galliae, ubi fluvius Monoecus oritur.
 310 ARTA districta vel tribulationibus pressa.
 311 ALTA nobilia.
 312 ALTA in altum et in profundum versa.
 313 ALTA AEQVORA fluctuantia.
 314 ALTA MENTE profundis sensibus.
 ALTA MENTE in intimo corde.
 ALTA MENTE firma memoria, intimo animo perseverat.
 315 ALTA PETENS alta contemplans.
- 316 ALTARIA AD IPSA ad ipsas sacras aras.
 317 ALTARIA CIRCVM circum aras.
 318 ALTARIA IVXTA iuxta aras.
 319 ALTARIA arae.
 320 ALTAE eminentis, excelsae. ALTAE nobilis.
 321 ALTE nunc sollicitate et diligenter.
 322 ALTE EXTVLIT primum elevavit.
 323 ALTERA CORPORA altera membrorum sedes.
 324 ALTERATIS alter vero.
 325 ALTERATVR variatur.
 326 ALTERCABATVR sermocinabatur, verba faciebat.
 327 ALTERIVS DE CORTICE de alterius virgulti libro.
 328 ALTERNA vicaria.
 329 ALTERNATIM idest vicibus.
 330 ALTERNANTI vicibus cogitanti.
 ALTERNANTI varia mente tractanti.
 ALTERNANTI dubitanti aut interiecte agenti.
 331 ALTERNIS vicissim.
 332 ALTERNIS AGVNT non simul agunt.

296 *A. VI, 726* || 297 *fobet | A. IV, 2* || 298 *A. V, 164* || 299 *A. II, 428*
 300 *A. IX, 486* || 301 *Alit uenit iuuenis nutrit | A. IV, 2* || 302 *Alitus*
A. IX, 30 || 303 *Alitus aure | A. VI, 240* || 304 *thurnum | A. VI, 89* || 305 *deest*
 306 *Aliut | aliut | A. II, 199* || 307 *E. VIII, 53* || 308 *deest* || 309 *Arce |*
Alpe | monicius | A. VI, 831 || 310 *Alta districta | praessa | A. II, 146,*
cf. nr. 596 || 311 *mobilia | A. I, 429* || 312 *A. I, 427* || 313 *equora | A. VII, 6*
 314 *A. I, 26* || 315 *A. V, 508* || 316 *A. II, 550* || 317 *A. II, 515.* circum altaria
in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429 || 318 *A. IV, 517* || 319 *A. II,*
550 etc. || 320 *excelsae | A. I, 7* || 321 *Altae | A. VI, 145* || 322 *A. V, 443. 444*
 323 *membrorum | A. VI, 713. 714* || 324 *Subesse videtur alter Atys, alter vero,*
cf. A. V, 568 || 325 *deest* || 326 *Altercabitur sermocinabitur | deest* || 327 *A. III, 33*
 328 *A. VI, 121* || 329 *Alterna alternatim | deest* || 330 *A. IV, 287.* Alternanti
divitanti in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429 || 331 *E. III, 59*
 332 *deest.*

- 333 ALTERNOS triplices. 352 ALVEO fluminis meatu.
 334 ALTERNOS vicarios. 353 ALVEO CVMBA navicula; hoc
 335 ALTERVM unum. iuxta antiquum morem dixit,
 336 ALTERNIS mutue interiectis. quia coriis vel sparto con-
 337 ALTE SVBNIXA alte fulta. terebant et consuebant.
 ALTE SVBNIXA eminens. 354 ALVEVM sinum fluminis.
 ALTE SVBNIXA in sublime se 355 ALVVM rem concavam.
 efferens aut succincta. 356 ALVEVS fluminis meatus.
 338 ALTILIA studio saginata. 357 ALVMNO amato eius filio.
 339 ALTIS SEDIBVS excelso loco. 358 ALVMNVS nutritus.
 340 ALTISSIMO OTIO longissima 359 ALVMNVS tenere dilectus.
 quiete. 360 ALBVM PRAETORIS nomina
 341 ALTO mari. curialium.
 342 ALTO nunc nobili. 361 AMARE FOCOS domos con-
 343 ALTO excelso. struere.
 344 ALTO caelo. 362 AMARIS FIBRIS metaphoricos
 345 ALTO A SANGVINE a prae- amaro suco; fibras enim ani-
 claro genere. malia habent.
 346 ALTO CVLMINE excelso tecto. 363 AMAZONIDVM Amazonum.
 347 ALTO MARI pelago. 364 AMBIGVITAS dubietas.
 348 ALTO ODIO longa ira. 365 AMBIGVVS dubius.
 349 ALTOR nutritor. 366 AMBRONES devoratores ho-
 350 ALTVM altam maris partem. minum.
 ALTVM mare vel caelum. 367 AMBROSIAEQVE COMAE AM-
 351 ALTVM in profundo pectoris BROSIAE ODOREM unguen-
 conlocatum. tum divinum.
 ALTVM DOLOREM penitus in- 368 A MOENIBVS ex civitatibus.
 fixum.

333 *A. III, 423* || 334 *E. VII, 19* | 335 Alternum | *A. II, 667* || 336 Alternus mutue | *E. III, 59. VII, 18* || 337 alte fulta] ante fulta | efferens, om. se | *A. I, 506* || 338 *deest*, cf. *Varro r. r. II, 1, 20* || 339 sedilibus | *A. II, 464 s.* || 340 longissimo | *deest* || 341 *A. I, 3*. Alto nunc mari alias caelo (cf. nr. 344) in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429* || 342 *A. IV, 230* || 343 *A. II, 290* || 344 *A. I, 297* || 345 *A. IV, 230*. Alta sanguine ex divino genere in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429* || 346 culmine | *A. II, 290* || 347 *A. VII, 200* || 348 *deest* || 349 *deest* || 350 altum maris partum | *A. I, 34* || 351 in profundum pectoris conlatum | *A. I, 209* || 352 *A. VII, 33* || 353 sparto] parco | *A. VI, 412. 413*: simul accipit alveo lgentem Aenean, gemuit sub pondere cumba Sutilis, sed interpretatio non nisi ad cumba vocem pertinet || 354 *deest* || 355 Alueum | *A. II, 51* || 356 *G. I, 203* || 357 amatore siue filio | *A. XI, 33*: Tum comes auspiciis caro datus ibat alumno || 358 *deest*, sed *conf. A. VI, 878*: alumno || 359 *deest*, sed *conf. A. XI, 33*: caro d. i. alumno || 360 Aluum praecoris | *deest* || 361 _B, domus construe | *A. III, 134* || 362 febris, corr. fibris | metaforicos | habent] alet | *G. I, 120* || 363 *A. I, 490* || 364 *deest* || 365 *deest*, sed *conf. A. V, 326*: ambiguumque || 366 *deest* || 367 Ambroseue come ambroseu | *Glossa duos locos inter se commiscuit, A. I, 403* (Ambrosiaeque comae) et *G. IV, 415* (ambrosiae diffundit odorem) || 368 *A. III, 345*.

- 369 AMOENIS fertilibus, iucundis. AMOENIS secretioribus.
- 370 AMOENITAS iucunditas nemorum.
- 371 AMOENO umbroso, silvis circumdato.
- 372 AMENS consilii incertus. AMENS turbatus. AMENS demens.
- 373 AMENS ANIMI animi inpos, idest iratus.
- 374 AMENTES sine mente idest dementes.
- 375 AMERA ora.
- 376 AMERIA urbs, ubi multum viminis nascitur.
- 377 AMERINA RETINACVLA ab urbe Ameria, ubi plurimum viminis nascitur.
- 378 AMGER spatarius qui vulgo.
- 379 AMICA fida.
- 380 AMICABILIVS VERBIS pacificis sermonibus.
- 381 AMICALIS VIR amicitiae aptus.
- 382 AMICI socii.
- 383 AMYCI DE GENTE de Amyci origine.
- 384 AMICIS mitibus.
- 385 AMICIS fidelibus.
- 386 AMICTI cooperti. AMICTI vestiti.
- 387 AMICITVR tegitur aut velatur.
- 388 AMISSA perdita.
- 389 AMISSIS perditis.
- 390 AMISSO perditio.
- 391 AMISSOS quos amisisti.
- 392 AMISSOS quos amiserant idest perdiderant.
- 393 AMISSVM defunctum.
- 394 AMNEM fluvium.
- 395 AMNES flumina. AMNES aquas.
- 396 AMOR cupiditas.
- 397 AMORE modo cupiditatem.
- 398 AMORE pro in amore.
- 399 AMOREM idest Cupidinem.
- 400 AMORE PIO religioso et honesto amore. AMORE PIO sancto vel honesto affectu.
- 401 AMORE POLLVTO amore vitiato.
- 402 AMORES amandi affectus.
- 403 AMORREI interpretantur amaroscentes.
- 404 AMORREVS interpretatur amarus vel amaritudo.
- 405 AMORIS PIGNVS affectionis vinculum.

369 A moenibus fertilibus | *deest*, sed cf. A. V, 734. VI, 638 (amoena), A. VII, 30. VIII, 31 (amoeno), A. IX, 680 (amoenum) || 370 *deest* 371 A. VIII, 31 || 372 A. II, 314 || 373 A. IV, 203 || 374 Amentes sene mentes *deest* || 375 *deest* || 376 Amerina | uim̄ | *deest* || 377 retinacula ubi uim̄ ab urbe amerina ubi plurimum nascitur | G. I, 265 || 378 *deest*. Habet Goetz. in libri Glossarum exc. corp. gloss. Lat. V p. 166 || 379 A. II, 255 || 380 *deest* || 381 amicitiae | *deest* || 382 A. I, 486 || 383 Amici | amici ori/gine | A. V, 373 384 A. II, 147 || 385 A. V, 41 || 386 uestit | A. I, 516 || 387 Amictitur | *deest* || 388 A. V, 519 || 389 A. I, 252. Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429 || 390 A. V, 867 || 391 A. II, 148 || 392 A. I, 217 || 393 A. V, 614 394 A. III, 694 || 395 A. IV, 164. Amnes flumina in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429 || 396 A. II, 10 || 397 A. I, 171 || 398 pro en | A. I, 171 399 A. II, 789. Amorem cupidinem in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429 || 400 A. V, 296 || 401 uiciato | A. V, 6 || 402 E. III, 109 || 403 *deest* 404 *deest* || 405 A. V, 538.

- 406 AMOR AVRI auri cupiditas. 423 ANIMVM VERSABAT animum
 407 AMPLAM magnam. cogitatione torquebat.
 408 AMPLEXVS ACESTEM amplexu 424 ANIMALIA ea quae animis
 stringens. vigent.
 409 ANNAVIMVS adnatavimus. 425 ANIMALIBVS hostiis, quarum
 ANNAVIMVS adnavigavimus. animae Diis sacrificantur.
 410 ANCEPS dubia, incerta. 426 ANIMA ARGOLICA anima
 411 ANCIPITEM dubium, inegres- Graeca.
 sibilem. 427 ANIMAM HANC hunc san-
 412 ANCHISAE AD TVMVLVM ad guinem.
 Anchisae sepulcrum. 428 ANIMAS hoc est umbras.
 413 ANCHISAE MAGNI praeclari 429 ANIMA SEDVXERIT ARTVS
 Anchisae. animam ab artubus sepa-
 414 ANCHISES pater Aeneae. rabit.
 415 ANCHISIADES Aeneas ab An- 430 ANIMAT hortatur.
 chisa patre. 431 ANIMI INOPS inpatiens vel
 416 ANCORAE quibus iactatis na- amens.
 ves in alto detinentur. 432 ANIMIS mentibus.
 417 ANGVSTA VIARVM angustas 433 ANIMIS audacia.
 vias. 434 ANIMIS ADVERTITE animad-
 418 ANGVSTO arto. vertite et mentibus date.
 419 ANGVSTA AB SEDE PELORI 435 ANIMIS CAELESTIBVS menti-
 ab angusto Pelori promun- bus divinis.
 torio. ANIMIS CAELESTIBVS Deorum
 420 ANGVSTO AESTV angusto voluntatibus.
 freto. 436 ANIMIS OPIBVSQVE et volun-
 421 ANNI dies proacta. tate et facultatibus.
 422 ANILIS AETAS senectus fe- 437 ANIMO menti.
 minae. 438 ANIMO corde.

406 *deest, sed conf. A. I, 349: auri caecus amore* || 407 *deest, sed conf. A. II, 310: ampla domus. Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429: Amplis (A. III, 353) magnis ingentibus* || 408 *atestem amplexu stringens | A. V, 581 || 409 A. I, 538 || 410 A. IV, 603 || 411 A. V, 589. Ancipitem dubiam et dolosam in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429 || 412 Ancisae ancise sepulchrum | A. V, 664 || 413 Ancise | ancisae | A. V, 99 || 414 Anchyses | enee | A. II, 687 etc. || 415 Anchyades | anchysa | A. V, 407 || 416 A. VI, 902: Ancora de prora iacitur || 417 angustias, corr. angustas | A. II, 332 || 418 A. III, 419 || 419 Angusto | promunturio | A. III, 687 || 420 aesto, corr. aestu | freto | A. III, 419 || 421 A. II, 198 || 422 uetus | femine | *deest* || 423 Anim aduersabat | A. IV, 630 || 424 eaque | A. III, 147 || 425 ostiis quorum | *deest* || 426 argolia | greca | A. II, 118 || 427 A. I, 98 || 428 A. VI, 411 || 429 Animas eduxerit | A. IV, 385 || 430 ortatur | *deest* || 431 inpos inpaciens | A. IV, 300 || 432 A. I, 11 || 433 audatia | A. II, 386 || 434 A. II, 712 || 435 uoluptatibus | A. I, 11. Animis caelestibus Deorum nominibus in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429 || 436 opebus | A. II, 799 || 437 A. I, 529 || 438 A. I, 26.*

- 439 ANIMO ADVERTIT videt, intellegit.
- 440 ANIMO ARRECTI securi rediti.
- 441 ANIMO CONCVSSVS animum concussum habens.
- 442 ANIMO MISERATVS doluit.
- 443 ANIMOS idest audaciam.
- 444 ANIMOS nunc pro virtute posuit.
- 445 ANIMOSVS argutus vel gaudens.
- 446 ANIMVM mentem.
- 447 ANIMVM AFFECTI hilarati.
- 448 ANIMVM LABEFACTVS animum labefactum habens idest commotum.
- 449 ANIMVM PASCIT avocat.
ANIMVM PASCIT animum fovet.
ANIMVM PASCIT animum avocat aut taedio afficitur.
- 450 ANIMVM TEMPTARE mentem experiri.
- 451 ANIMVS audacia.
- 452 ANIMVS AEQVVS animus iustus.
- 453 ANNIS GRANDIS maior natu.
- 454 ANNOSA multos annos habens.
- 455 ANNOSVS veterosus.
ANNOSVS vetustus, antiquus.
- 456 ANQVIRENS pro acquirens vel inquirens magis.
- 457 ANQVIRIT valde quaerit.
- 458 AN SIT an putas, quod sit.
- 459 ANTEA ante eum.
ANTEA prius.
- 460 ANTE ALIOS plus omnibus.
- 461 ANTE ALIOS prior omnibus.
- 462 ANTEFERAM praeponam.
- 463 ANTE FORES ante templi ianuas.
- 464 ANTE FVGAM ante discessum.
- 465 ANTE MALORVM praeteritorum malorum.
- 466 ANTENOR princeps fuit Troianorum.
ANTENOR unus e principibus Troianis.
- 467 ANTE OCVLOS ante conspectum. ANTE OCVLOS in conspectu omnium.
- 468 ANTE OMNES omnibus prior.
ANTE OMNES prae omnibus.
ANTE OMNES primum.
ANTE OMNES plus omnibus.
ANTE OMNES prius omnibus.
ANTE OMNES maxime, praecipue.
- 469 ANTE OMNIA CORPORA prior omnibus.

439 uidit | *deest*; cf. *A. II, 712*: animis advertite || 440 rediti | *A. I, 579*. Animo arrecti bono animo facti in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429* || 441 *A. V, 869* || 442 *A. VI, 332* || 443 *A. I, 57* || 444 *A. I, 202* || 445 *deest*; cf. *A. XII, 277*: animosa phalanx; *G. III, 81*: animosum pectus; *G. II, 441*: animosi Euri || 446 *A. I, 304* etc. || 447 hylarati | *deest* || 448 abens *A. IV, 395* || 449 fobet | uocat | taedio | *A. I, 464* || 450 *A. IV, 113* || 451 audacia *A. IV, 639* || 452 *deest*; cf. *A. X, 357*: animis et viribus aequis 453 *A. IX, 246*: annis gravis || 454 *A. VI, 282* || 455 *deest*; cf. *A. IV, 441*: annoso; *A. X, 766*: annosam || 456 Anquires | adquires, *corr. acquirens* | *deest* || 457 querit | *deest* || 458 *A. V, 28* || 459 *deest*; *sed fort. leg. ante*, cf. *A. VI, 677. X, 384. XII, 354* || 460 *A. I, 347* || 461 *A. V, 151* || 462 *A. IV, 371* || 463 *A. VI, 47* || 464 *A. IV, 328* || 465 *A. I, 198*. Cf. *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429* || 466 throianorum | throiaⁱ | *A. I, 246* || 467 ante conspectu | *A. II, 531* || 468 pre omnes | prius omnes | *A. II, 40. IV, 59* etc. || 469 *A. V, 318*.

- 470 ANTE ORA PATRVM ante con-
spectum parentum.
- 471 ANTE ORA PARENTVM in con-
spectu patrum.
- 472 ANTE PEDES ante vestigia.
- 473 ANTE, PVDOR, QVAM TE VI-
OLO antequam pudorem con-
tamino.
- 474 ANTHEVS unus ex principi-
bus Troianorum.
- 475 ANTHEVS ET CAPYS principes
Troiani.
- 476 ANTIQVA nobili.
ANTIQVA veteri.
- 477 ANTIQVA potens, nobilis.
- 478 ANTIQVA prior.
- 479 ANTIQVA vetus.
- 480 ANTIQVAM ORNVN multorum
annorum vel nomine anti-
quam.
- 481 ANTIQVVM veterem.
- 482 ANTIQVA SVB RELIGIONE TV-
ERI vetere potestate servare.
- 483 ANTIQVI nunc prioris.
- 484 ANTIQVIS nobilibus, vetustis.
- 485 ANTIQVIS vetustissimis.
- 486 ANTRO intra antrum idest
intra templum; templum
enim ipsum spelunca est.
- 487 ANTRVM INMANE ingentem
speluncam; in Campania enim
templum Apollinise cavosaxo
est, idest factum spelunca.
ANTRVM INMANE PETIT idest
ad templum perrexit.
- 488 ANNVA † expleri anni. REVO-
LVTA DIES.
- 489 ANNVALIA opera singulorum
annorum.
- 490 ANVS multitudo senum, senes
multi.
- 491 AONAS IN MONTES Boeotiae
Heliconae et Cithaerona, ubi
Musae morantur.
AONAS IN MONTES in Boeotia
provincia Heliconae et Cithae-
rona, ubi poetae Musas aiunt
morari.
- 492 AONIAS Musas. Virgilius
<G. III, 11>: Aonio rediens
deducam vertice Musas.
- 493 AONIO VERTICE Helicone Mu-
sis sacro, qui est in Boeotia,
quae ante Aonia dicta est.
- 494 AD PENITA ad intima idest
penitus.
- 495 APOLLINIS VRBEM Apollinis
civitatem.

470 ante conspectu | *A. I, 95.* in conspectu in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429* || 471 *A. II, 531* || 472 *A. V, 381* || 473 pudor contamino | *A. IV, 27* || 474 troianorum | *A. I, 181*: Anthea si quem || 475 capius | princeps troiani | *A. I, 183*: Aut Capyn | 476 *A. XI, 540* || 477 *A. I, 535. III, 164.* Antiqua nobilis et vetusta in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429* || 478 *A. I, 12* || 479 *A. II, 714* || 480 ORNVN] non | antiquum | *A. II, 626* || 481 *A. IX, 647* || 482 TVERI om. | *A. II, 188* || 483 *A. IV, 458* || 484 *A. III, 131* || 485 *A. X, 719* || 486 in antrum | *A. VI, 99* || 487 apollonis et auo saxo | *A. VI, 11.* Antrum spelunca in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 429* || 488 expleri anni | *Videtur subesse ex pluribus annis, cf. A. VIII, 172 s.:* sacra annua; *A. V, 53*: annua vota. *Verba revoluta dies ad A. X, 256 s. pertinent:* revoluta ruebat Matura iam luce dies || 489 *Cf. A. I, 373*: annales nostrorum audire laborum || 490 *deest*; *cf. A. VII, 419* || 491 boetię et licaoniae et citero ubi muse | A/onas | boetia | Heliconae om. cytherona | poete | *E. VI, 64* || 492 Musas | annis | aonia | uerticem | *deest* || 493 Aonia uerticę elicone | boetia quod | *G. III, 11* || 494 Apenita | *deest* || 495 *A. III, 79.*

- 496 A PRAESEPIBVS ab alveari- 513 ARANDVM navigandum.
 bus; sunt autem alvearia 514 ARANDVM colendum.
 vasa apium. 515 ARANT habitant, incolunt.
 497 APRICA aestiva, calens. 516 ARAS altaria.
 498 APRICIS mansuetis. 517 ARBORE in arbore.
 499 APRICIS calidioribus. 518 ARBORE MALI arbore nautica.
 500 APRICIS calidis locis et a 519 ARBORIBVS hoc est silva.
 vento semotis. 520 ARBORIBVS OBTECTA silvis
 501 APRICIS calidaloca amantibus. circumdata.
 502 APRICITAS calor. 521 ARBOREI FETVS poma.
 503 APRICVM locum calidum, so- 522 ARBVSTA poma silvestria.
 lanum. ARBVSTA arboreta.
 504 APRICVM locus temperatus ARBVSTA arbores.
 sine vento. 523 ARCADII MAGISTRI Hesiodi.
 505 APRINAM FEROCIAM aprinam 524 ARCADIO SANGVINE Arcadio
 ferocitatem. genere.
 506 AQVAE DVLCEs dulcissimae 525 ARCANA FATA secretarum
 aquae idest fons. rerum fata.
 507 AQVAE MONS fluctus velut 526 ARCANOS secretos.
 mons. 527 ARCE loci sublimitate.
 508 A QVO SERGIA NOMEN a quo 528 ARCEBAT prohibebat, *adire*
 Sergiorum familia nomen vetabat.
 traxit. 529 ARCE EX SVMMA ex specula.
 509 AQVOSVM fluviosum. AQVO- 530 ARCEM cacumen vel summitas.
 SVS fluviosus. 531 ARCEM maiorem . . . .
 510 ARAM SEPVLCRI pyram. 532 ARCEM summam partem civi-
 511 ARANDO sulcando. tatis.
 512 ARANDVM sulcandum. 533 ARCEM ATTOLLERE TECTIS
 ARANDVM intercidendum. tecta construere.

496 *G. IV, 168. A praesepibus ab alvearibus in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430 || 497 deest; cf. E. IX, 49: aprici colles; G. II, 522: apricis saxis; A. V, 128: apricis mergis; A. VI, 312: terris apricis | 498 G. II, 522 || 499 A. VI, 312 || 500 E. IX, 49 || 501 A. V, 128 || 502 deest || 503 deest || 504 deest || 505 Aprunam | deest || 506 dulcissime | G. IV, 61 507 A. I, 109. fluctum vel mons in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430 || 508 A. V, 121 || 509 A. IV, 52; de priori glossae parte cf. A. IX, 671: aquosam hiemem || 510 sepulchri | A. VI, 177 || 511 G. II, 239 || 512 A. IV, 212 513 A. II, 780 || 514 A. IV, 212 || 515 A. III, 14 || 516 A. III, 305 etc. || 517 A. IV, 485 || 518 nautice A. V, 504 || 519 A. III, 230 || 520 A. II, 300 521 Arboris foetus | G. I, 55 || 522 E. I, 40 etc. || 523 Archadii | esiodo | G. IV, 283 || 524 Archadi | archadio | A. V, 299 || 525 Archana | secretorum | A. VI, 72 || 526 Archanos | A. IV, 422. Arcana secreta recondita in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430 || 527 locis | A. I, 56 || 528 adire addidi | A. I, 31 || 529 eis speculo | A. IV, 410 || 530 A. I, 250. Arcx summitas urbis vel montis in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430 || 531 Post maiorem aliquid deesse videtur | A. I, 424 || 532 A. III, 336 || 533 A. III, 134.*

- 534 ARCITENENS Apollo, quod
arcum teneat.
- 535 ARCHITRICLINVS maior do-
mus.
- 536 ARCHIVA armaria.
- 537 ARCHIVA tabularia, ubi char-
tae publicae sunt.
- 538 ACHIVOS idest Graecos.
- 539 ARCV in arcu.
- 540 ARCVS Irim dicit.
- 541 ARDEBANT properabant.
ARDEBANT festinabant.
- 542 ARDEBAT fulgebat.
- 543 ARDEMVS cupimus.
- 544 ARDENS furens.
- 545 ARDENS festinans.
- 546 ARDENS vivida.
- 547 ARDENS OCVLIS oculos ira
plenos habens.
- 548 ARDENT cupiunt.
- 549 ARDENTES festinantes.
- 550 ARDENTES aut veloces aut
nitidos.
- 551 ARDENTES fulgentes aut festi-
nantes.
- 552 ARDENTES OCVLVS splendida
lumina.
- 553 ARDENTIBVS fulgidis.
- 554 ARDENTIS fervidos.
- 555 ARDESCIT inflammatur.
- 556 ARDESCIT inflammatur, ira-
scitur.
- 557 ARDESCIT amor ignibus in-
flamatur.
- 558 ARDET festinat.
- 559 ARDET furit.
- 560 ARDET properat, festinat.
- 561 ARDET impatientissime amat.
- 562 ARAE altaria.
- 563 ARRECTA CVPIDO cupiditas
suscitata.
- 564 ARRECTAE idest excitatae.
ARRECTAE erectae.
- 565 ARRECTIS AVRIBVS attonitis
erectis.
ARRECTIS AVRIBVS attonitis
ad audiendum auribus.
ARRECTIS AVRIBVS ad audi-
endum paratis.
- 566 ARIETAT percutit.
- 567 ARGENTO PERFECTA argen-
tea.
- 568 ARGIVA PHALANX Graecorum
exercitus.

534 Architenens appollo | *A. III, 75.* Arquitenes quod arcum apollo teneat
in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430 || 535 Arcitriclinus | *deest* ||
536 Arciua | *deest. Habet Goetz. in libri glossarum exc. corp. gloss. Lat. V*
p. 168 || 537 Arciua | *† carte publice | deest. Habet Goetz. in libri glossarum*
exc. corp. gloss. Lat. V p. 168 || 538 Archos ad grecos | *A. II, 102* || 539 Archu |
A. XI, 654 || 540 Archus yrim | *A. V, 88* || 541 *A. I, 515* || 542 *A. IV, 262* ||
543 *A. II, 105* || 544 *A. II, 41* || 545 *A. II, 529.* festinans concitatus *in gloss.*
Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430 || 546 *A. VI, 130* || 547 oculos oculis |
A. V, 277 || 548 capiunt | *A. II, 316.* Ardebant (*A. I, 515*) cupiebant *in gloss.*
Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430 || 549 *A. I, 423* || 550 *A. I, 472.*
Ardentes equos veloces festinantes candidos *in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed.*
Goetz. IV p. 430 || 551 *A. VII, 781.* Ardentes splendentes fulgurantes *in gloss.*
Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430 || 552 *G. IV, 451* || 553 *A. IV, 482* ||
554 *A. I, 472* || 555 *A. I, 713* || 556 *A. XI, 607* || 557 inflammat | *A. I, 713* ||
558 festinet | *A. II, 311* || 559 furet | *A. IX, 66* || 560 prosperat | *A. IV, 281* ||
561 *A. IV, 101* || 562 *A. I, 417 etc.* || 563 Arecta | *A. V, 138* || 564 Arectae
i excitatę. Arectae | *A. XI, 452. G. III, 105. A. V, 643* || 565 parat | *A. I, 152.*
Arrectis mentibus attonitis *in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430* ||
566 Arrectat | *A. XI, 890* || 567 *A. V, 267* || 568 falanx grecorum | *A. II, 254.*

- 569 ARGIVAE Graecae.
 570 ARGIVVM ENSEM Graecorum
 gladium.
 571 ARGIVVM Graecorum.
 572 ARGOLICA DE GENTE Grae-
 corum.
 573 ARGOLICAS LATEBRAS Grae-
 corum insidias.
 574 ARGOLICIS TELIS Graecorum
 manibus.
 575 ARIES bellicum tormentum.
 576 ARIETE CREBRO spisso ictu
 arietis.
 ARIETE CREBRO frequenti
 ictu arietis; est autem aries
 machinamentum bellicum.
 577 ARIS INPONET HONOREM sa-
 crificabit.
 578 ARIMASPVS fluvius. ARARIS
 fluvius.
 579 ARIS REPONIMVS IGNEM sacri-
 ficia facimus.
 580 ARISTA per i, non per e
 scribendum.
 581 ARMA per arma bellum signi-
 ficat, ut est illud <A. I, 1>:
 Arma virumque cano qui
 primus ab oris.
 582 ARMA nunc societatem.
 583 ARMA nocendi artes vel socios.
 584 ARMA ET CVRRVS insignia
 numinis significat.
 585 ARMA EXERCET pro 'armis
 exercetur'.
 586 ARMA CAICI hoc est navis
 eius armamenta vel certe,
 quia frequenter in puppibus
 nautae arma conportant.
 587 ARMARI refici.
 588 ARMATAM FACIBVS facem te-
 nentem.
 589 ARMATVM in modum gladii
 formatum.
 590 ARMA VIRI gladium, quem
 reliquit Aeneas.
 591 ARMENTA greges boum vel
 equorum, sed nunc cervorum
 multitudinem dicit.
 592 ARMIS auxilio.
 593 ARMOS idest armos equi.
 594 HARPALICE una ex numero
 Amazonum.
 595 ARSIT incensa est.
 596 ARTA districta vel tribulatio-
 nibus pressa.
 597 ARTEM scientiam.

569 Argivae grece | *A. I, 650* || 570 ensum grecorum | *A. II, 393* || 571 Argium grecorum | *A. I, 40* || 572 grecorum | *A. II, 78* || 573 grecorum | *A. II, 55*. Argolicas grecas in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. *IV p. 430* || 574 grecorum | *A. II, 177* || 575 deest, sed conf. *A. II, 492*: ariete crebro. *A. XII, 706*: ariete || 576 spisso iotu | hictu | macinamentum | *A. II, 492* || 577 inponit *A. I, 53* || 578 Aris maspus fluvius ari fluvius | *Prior glossa deest, altera ad E. I, 63* (Ararim) pertinere videtur || 579 *A. III, 231* || 580 *E. IV, 28*, sed ad tractatum orthographicum potius pertinet || 581 uirum quae | *A. VI, 612* || 582 *A. V, 417* || 583 *A. VI, 523* || 584 nominis | *A. I, 16. 17*: hic illius arma Hic currus fuit. Arma et currus lunonis insignia in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. *IV p. 430* || 585 exercent | *A. IV, 86* || 586 pupibus nate | *A. I, 183* || 587 *A. VII, 429* || 588 Armata | *A. IV, 472* || 589 *A. III, 517* || 590 reliquid enas | *A. IV, 495* || 591 aequarum | *A. I, 185* || 592 auxilium | *A. I, 531* || 593 aequi | *A. VI, 582* || 594 Arpalice | *A. I, 317* || 595 *A. V, 525* || 596 praessa *A. II, 146*, cf. nr. 310. Arta stricta in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. *IV p. 430*, cf. nr. 603 || 597 *A. V, 521*.

- 598 ARTE PELASGA fallaciis. 612 A SANGVINE TEVCRI ab origine Troiana.
 ARTE PELASGA Graecanicae 613 ASSARACVS pater Laomedontis, princeps Troianus.
 artes dolorum. 614 ASARVM genus pigmenti.
 ARTE PELASGA fallacia 615 ASCANIO et Ascanio.
 Graeca. 616 ASCANIVS Anchisae filius.
 599 ARTIFICIS SCELVS scelera artificis. 617 ASCANIVS Aeneae filius.
 600 ARTIFICVM plurium scilicet. 618 ASCANIVS flumen Mysiae.
 ARTIFICVM MANVS opera diversa. 619 ASSARACI Troiani.
 ARTIFICVM MANVS opera artificum antiqui dicebant. 620 ASCRAEVM CARMEN Hesiodi, a vico Ascra, ubi natus est.
 601 ARTIS PELASGAE fallaciae. 621 A SEDIBVS a fundamentis.
 602 ARTIS fraudis. 622 A SEDE LAVINI a Lavinio oppido.
 603 ARTIS strictis. 623 A SEDIBVS ab imo fundo.
 604 ARGIVVM ENSEM Graecorum gladium. 624 ASYLVM templum.
 605 ARTVS corpus sive iuncturam membrorum. 625 ASSIDVE frequenter.
 ARTVS membra. ASSIDVE saepe, crebro, saepius, identidem.
 606 ARVA ALIENA peregrinas terras. ASSIDVE geminanter, subinde, continenter.
 607 ARVA demos. ASSIDVE consequenter.
 608 ARVIS terris. ARVIS agris. ASSIDVE saepissime.
 609 ARVIS NOVIS novis terris. 626 ASSIDVVM usitatum, solitum, adsuetum.
 610 ABRVPTIS NVBIBVS dissipatis nubibus. ASSIDVVM familiare, frequens.
 611 ARX summa pars urbis aut altitudo montis. ASSIDVVM celeberrimum, suctum, quotidianum.
 ASSIDVVM vulgare, commune.

598 pelasge grecanice | falacia greca | *A. II, 152* || 599 scelera artificem | *A. II, 125* || 600 plurimum, *corr. plurium* | *A. I, 455* || 601 pelasce | *A. II, 106* || 602 *A. VII, 772* || 603 *A. I, 293* || 604 Arcium | *greorum* | *A. II, 393, cf. nr. 570* || 605 Artuum | iuncturam | *A. V, 422* || 606 *A. IV, 311* || 607 Aruas | *A. VI, 744*. Arva agros in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430, cf. nr. 608* || 608 *G. I, 99 etc.* || 609 *A. III, 136* || 610 Arruptis | *A. III, 199* || 611 *A. II, 56* || 612 theucris | throiana | *A. I, 235 etc.* A sanguine a genere in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430* || 613 Asarachus | laumedontis. throianus *A. I, 284*; Assaraci || 614 *deest* || 615 Aschano | *Cf. A. I, 645* || 616 Aschanus ancisae | *A. I, 267 etc.* || 617 Aschanus aeneae | *A. I, 267 etc.* || 618 Aschanus | mesiae | *G. III, 270*; Ascanium || 619 Ascharici troiani | *A. X, 124* || 620 Ascreum carne esiodia a uico | *G. II, 176* || 621 *A. I, 84* || 622 lauinio oppido | *A. I, 274* || 623 *A. I, 84*. A sedibus imis ab alto profundo in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 430* || 624 Aselum | *A. VIII, 342* || 625 Assiduae ubique | sepius | continent | sepiissime | *A. VIII, 55* || 626 *G. II, 149*.

- 627 ASYLO nunc templo unito, alias asyllum dicitur locus sacer, quem violare nefas erat.
- 628 ASSYRIO VENENO conchylio.
- 629 ASSYRIVM Parthicum.
- 630 ASSYRIVM REGNVM hoc est Babilonicum.
- 631 ASLVM spoliū.
- 632 ASPARGERE VOCES multa narrare.
ASPARGERE VOCES multiplicare.
- 633 ASPARGINE aspersione.
- 634 ASPARSVS perfusus.
- 635 ASPECTATE contra aspiciēte.
- 636 ASPECTV intuitioni, visui.
- 637 ASPECTV OBMVTVIT illo visu stupefactus vocem non habuit.
- 638 ASPER tristis, obscurus aut rigidus, districtus.
- 639 ASPERA inoboedientiae asperitate horrida.
- 640 ASPERA iracunda, ferox.
- 641 ASPERA HIEMS violenta tempestas.
- 642 ASPERA RVRA asperos agros.
- 643 ASPERA SAECVLA aspera tempora.
- 644 ASPERA SIGNIS anaglypha.
- 645 ASPERRIMA ferocissima.
- 646 ASPERIS SENTIBVS in incultis et in spinosis locis.
- 647 ASPERGINE in oratione.
- 648 ASPERNANDA respuenda.
- 649 ASPERNANDAM reiciendam.
- 650 ASPERNATVR despicit, detestatur.
- ASPERNATVR contemnit.
- 651 ASPERNAT contemnit.
- 652 ASPERNABERE aspernaberis.
- 653 ASPERSA perfusa.
- 654 ASPICE vide.
- 655 ASPICIAM videam.
- 656 ASPICIES visurus es.
- 657 ASPICIS consideras.
- 658 ASPICIMVS videmus.
- 659 ASPICIVNT vident.
- 660 AST ALII alii vero.
AST ALII alii autem.
- 661 ASTANT stant et intenti sunt.
- 662 ASTARE consistere.
- 663 ASTIPVLATOR idoneus testis.
- 664 A STIRPE a radice.
- 665 ASTITIT ante stetit.
- 666 ASCRAEO SENI Hesiodo.
- 667 ASTRVERE adfirmare.

627 Asilo | unito | num Iunonis subest? | asilum | locas, corr. locus | sacre, corr. sacer | *A. II, 761*: Iunonis asylo. Asilum aedefiguratum vel locus sacer quem nefas est violare in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 431*

628 Assiriae | concilio | *G. II, 465* || 629 Assirium partium | *E. IV, 25* || 630 Assirium | babilonicum | *deest* || 631 *deest* || 632 *deest*, sed conf. *A. II, 98*: spargere voces || 633 *A. III, 534* || 634 *deest*, sed conf. *G. IV, 229*: sparsus ora fove haustu aquarum || 635 *deest* || 636 Aspectum intuitione | *A. VI, 465* || 637 *A. IV, 279* || 638 *A. VIII, 318* || 639 in oboedientiae | *A. II, 96* || 640 *A. I, 279* || 641 hyemps | *A. II, 110* || 642 *A. IV, 526* || 643 *A. I, 291* || 644 Asperas ignis anuglypha | *A. V, 267* || 645 *A. I, 14* || 646 sensibus | *A. II, 379* || 647 *deest* || 648 *A. XI, 106* || 649 *deest* || 650 despicit | *deest* || 651 *deest* || 652 Aspernaueris | *G. I, 228* || 653 *deest*, sed conf. *A. V, 416*: sparsa || 654 *A. II, 604* || 655 *A. II, 786* || 656 *A. VI, 155* || 657 Aspicias | *A. IV, 208* || 658 *A. II, 285* || 659 *A. IV, 664* || 660 *A. II, 467* || 661 *A. XI, 133* || 662 Astare | *A. III, 150* || 663 *deest* || 664 Astirpe | *A. III, 94* || 665 *A. III, 194* || 666 Astreo | esiodo | *E. VI, 70* || 667 *deest*.

- 668 ASTYANAX Hectoris et Andromachae filius. 679 ATRATVS lugubris.
- 669 ATHESES flumen Galliae. 680 ATRIA LONGA immensa vestibula.
- 670 A TERGO a posteriore parte. 681 ATRIDAS Atrai filios idest Agamemnonem et Menelaum.
- 671 AETERNI perpetui. 682 ATRIDAE Atrai filii.
- 672 ATTICA videlicet Atheniensis, una est e linguis Graecorum, qua usi sunt omnes Graeci auctores. 683 ATRIDES PROTEI MENELAVS quod . . . .
- 673 ATII LATINI Atiorum familia. 684 ATRIENSIS ianitor, ostiarius.
- 674 ATLANS mons, qui terminum facit ab occiduo Africae iuxta Gaditanum fretum. 685 ATRIS tenebrosis.
- ATLANS astrologiae peritus, qui visa Gorgone in montem transfiguratus est. 686 ATRIS spissis.
- ATLANS rex Aethiopum, qui visa Gorgone in saxum mutatus est; hic astrologiae fuit peritus, propter quod fabulose caelum dicitur sustinere. 687 ATRIS nigris, obscuris.
- 675 ATRA IN NEBVLA obscura in nube. 688 ATRIS FAVCIBVS infernis.
- 676 ATRAM NVBEM globos fumidicos. 689 ATRIS IGNIBVS tristi igne, quoniam viso igne navigantes naufragium patiuntur.
- 677 ATRATVS ET ALBVS ille a veste nigra, iste ab alba. 690 ATRI VELLERIS nigri coloris.
- 678 ATRA TEMPESTATE nigro vento. 691 ATRO nigro.
- 692 ATROCES saevas, inmites. 693 ATROCES inmites, saevi.
- 694 ATROCITAS crudelitas. 695 ATROCITAS malitia.
- 696 ATROCITER crudeliter. 697 A TROIA ex incendio Troiae.
- 698 ATROS AQUILONE quos Aquilonis adhuc impetus agitabat. 699 ATROX indignus.
- ATROX velox. ATROX crudelis.

668 Astianax haec toris et andromaci | *A. II, 457: Astyanacta* || 669 Athenis | *A. IX, 680: Athesim* || 670 *A. I, 186 etc.* || 671 Aterui | *A. II, 154* || 672 Atthica | grecorum | greci | *deest* || 673 Ati lacini | *A. V, 568* || 674 Athlans *ubique* | africe | in monte | *ętyopum* | astrologie | *A. VI, 797. Athlans (adlans) mons africe in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 431* || 675 *A. II, 356* || 676 *A. III, 572* || 677 Atramus et aluus ille aues te nigra iste ab alua | *deest* || 678 *A. II, 516* || 679 *deest* || 680 *A. II, 483. Atria (atrea) porticus (porticos) in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 431* || 681 atrie folios | agamemnon enim et | *A. IX, 138* || 682 Atride atre | *A. II, 415* || 683 protimelausque | *A. XI, 262; interpretatio perit* || 684 hostiarius | *deest* || 685 *A. I, 60* || 686 *A. IV, 248* || 687 obcuris | *A. X, 263. Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 431* || 688 *A. VI, 240* || 689 ignibus | ignabat | uiso ignem | paciuntur | *A. IV, 384* || 690 *A. VI, 249* || 691 *A. VI, 132* || 692 *deest* || 693 *deest* || 694 *deest* || 695 malicia | *deest* || 696 *deest* || 697 throiia | throiiae | *A. III, 149* || 698 Athros | *A. V, 2* || 699 *A. IX, 420. Atrox saeva crudelis ferox inmitis in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 431, cf. nr. 700. 692. 693.*

- 700 ATROX malus, saevus. ATROX
perniciosa.
ATROX malignus. ATROX fe-
rox, perniciosa.
- 701 ATTONITAE perturbatae.
- 702 ATRVM spissum, tenebrosum.
- 703 ATRVM NEMVS obscura silva.
- 704 AVDEAT adgrediatur, ad-
temptet.
- 705 †AVDECH infedeati enim aut
nuptiale factum suscepit.
- 706 AVDEO audaciam sumo.
- 707 HAVD EQVIDEM non equidem.
- 708 AVDERE armatos esse.
- 709 AVDET confidit.
AVDET usurpat.
AVDET cupit.
AVDET constanter adgreditur.
- 710 AVDET ausus est vel prae-
sumit.
- 711 AVDIERAT cognoverat.
- 712 AVDIMVS audiendo accipimus.
- 713 AVDIRE cognoscere.
- 714 AVDIIT auribus accepit.
- 715 AVDITA quae audiam. AVDITA
cognita.
- 716 AVDITE auribus percipite.
- 717 AVDITORIALIS qui audit.
- 718 AVDITO cum audierit.
- 719 ADYTIS PENETRALIBVS e se-
cretis locis.
- 720 AVERNI inferni.
- 721 AVERNO locus inferni.
AVERNVS locus in Campania,
super quem est spelunca, per
quam ad Inferos descensus
est, dictus Avernus quasi
Aornus, quod super eum
aves non volant.
AVERNO in Avernum, hoc est
ad Inferos.
AVERNVS locus in Campania
iuxta Cumas et Puteolos.
AVERNVS locus in Campania
Inferis sacer, per quem de-
scensus ad Manes esse per-
hibetur.
- 722 AVERSA in oblicum stans.
AVERSA ab eo se auferens.
- 723 AVERSA irata.
AVERSA in contrarium versa.
- 724 AVERSATVR detestatur, sper-
nit.
- 725 AVERSI alio aspicientes.
- 726 AVERSOR detestor.
- 727 AVIA secreta, extra viam.
AVIA deserta aut sine via.
AVIA extra viam.

700 *Posteriores interpretationum partes ad A. I, 662 pertinent* || 701 *A. V, 659*
702 *A. XII, 450* || 703 *A. I, 165*. Atrum nemus umbrosus et obscurum *in gloss.*

Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 431 || 704 adgreditur | *A. IV, 284*
705 *deest*; fort. ad *A. I, 493*: audetque adludit || 706 summo | *A. XI, 503* ||
707 Aude quidem nonne quidem | *G. I, 415 etc.* || 708 amatus esse *cf. A. II, 347*:
Quos ubi confertos audere in proelia vidi || 709 confidet | *aussurpat*
A. I, 493 || 710 praesūmet | *A. V, 379* || 711 *A. I, 20* || 712 accepimus | *A. III, 555*
713 *A. II, 11* || 714 Audit | *A. IV, 220* || 715 quae] fort. leg. quam | *A. I, 326* ||
716 *A. III, 103* || 717 Auditalis | *deest* || 718 *A. IV, 302* || 719 Adytis pen-
tralibus] Auditus penetrabilibus | *secrecis* | *A. II, 115* || 720 *A. IV, 512*. *VI, 201*.
Avernis inferni (infernus) loci (locus) nigrus *in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed.*
Goetz. IV p. 431, cf. nr. 721 || 721 locus] leg. lacus hic et in sequentibus | super
quam | discensus | ornus | in auerno | discensus admanens | *A. VI, 126*
722 *A. IV, 362* || 723 *A. I, 482* || 724 *deest* || 725 alii | *A. VI, 224* || 726 de-
testator | *deest* || 727 extra uia | Aviam extra uiam, ut *in gloss. Verg. corp. gloss.*
Lat. ed. Goetz. IV p. 431 | *A. XII, 480*.

- 728 AVLA domo.
AVLA atrium.
AVLA domus regia.
- 729 AVLA domus regia, sed nunc
carcerem ventorum dicit.
- 730 AVLAI MEDIO in media aula.
- 731 AVLIDEM insulam in Graecia.
- 732 AVLIDE in Aulide.
- 733 AVVLSO convulso, suscitato.
- 734 AVVLSVM CAPVT abscissum
caput.
- 735 AVNAS IN MONTES in Boeotia
provincia *Helicon* et Ci-
thaerona, ubi poetae Musas
aiunt morari.
- 736 AVRARI aurae.
- 737 AVRAS AETHEREAS in lucem.
- 738 AVRAS FVGIT effugit, ex con-
spectu discessit.
- 739 AVRAS VITALIS CARPIS peri-
phrasticos 'vivis'.
- 740 AVRATAS auro ornatas.
AVRATAS TRABES deaurata
ligna.
- 741 AVRATIS CORNIBVS aura ple-
nis idest *rorulentis*.
AVRATIS CORNIBVS quercus
dixit aura plenas idest *roru-
lentas*.
- 742 AVRAE ventorum flatus.
AVRAE hoc est venti.
- 743 AVREA speciosa.
- AVREA pulcra.
- 744 AVREA CINGVLA aureum bal-
teum.
- 745 AVREA FIBVLA . . . . . HIBER-
NAM hiemalem.
- 746 AVREA pulcra . . . . . auro signa-
tam stragulam vel vestem.
- 747 AVREA SIDERA speciosum
caelum.
- 748 AVREIS auratis vel de auro
factis.
- 749 AVREIS inauratis.
- 750 AVRAE leves venti.
- 751 AVRI AMORE avaritia.
- 752 AVRI AVRA auri fulgor vel
splendor.
- 753 AVRIBVS CAPTAT aure posita
colligit.
- 754 AVRICALCVM dictum, quod
et splendorem auri et duri-
tiam aeris possideat; est
autem nomen compositum
ex lingua Latina et Graeca;
aes enim sermone Graeco-
rum *χαλκός* vocatur; fit
enim ex aere et igne multo

728 *A. IV, 328. Aula domus regia gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 431* || 729 *A. I, 140* || 730 *Aula* | *A. III, 354* || 731 *greca* | *deest* || 732 *A. IV, 426* || 733 *A. VI, 143* || 734 *capud abscissum kapud* | *A. II, 558* || 735 *boetia prouintia* | *Helicon addidi* | *citerona* | *poete* | *E. VI, 64* | 736 *Aurari* | *A. VI, 747* || 737 *G. II, 291* || 738 *A. IV, 389* || 739 *perifrasticos huius* | *A. I, 387* || 740 *traues* | *A. II, 448* || 741 *rorulentis ex sequentibus supplevi* | *quercus* | *plenos rorulentis* | *G. I, 217* || 742 *A. II, 728* || 743 *A. I, 698. Aurea speciosa pulcra in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 431* | 744 *A. I, 492* || 745 *Post fibula interpretatio excidit*; *A. IV, 139: Aurea purpuream subnectit fibula vestem. Altera glossae pars ibernam hiemalam ad A. IV, 143 pertinet, quae duae glossae ut coniungerentur, locorum vicinia effecit* || 746 *Sunt duae interpretationes ad A. IV, 139 pertinentes: Aurea purpuream subnectit fibula vestem, quarum posterioris lemma intercidit* || 747 *A. II, 488* || 748 *A. I, 726* || 749 *A. V, 352* || 750 *Aure leue* | *A. VII, 8* || 751 *auaricia* | *A. I, 349* || 752 *A. VI, 204* || 753 *A. II, 514* || 754 *Auricalcum* | possideat | *greca* | *grecorum calco* | *aurem* | *A. XII, 87.*

- ac medicaminibus producitur 768 AVRO SOLIDI aurei.
 ad aureum colorem. 769 AVRO TRIPLICEM inauratis
 755 AVRICOMOS FETVS ramum ansulis tripliciter intextum.
 aureum comas aureas, idest 770 AVRO VENDEBAT auro pen-
 folia, habentem. sabat.
 756 AVRICVLA auriga. 771 AVSONIAS Italas.
 757 AVRIFODINA loca rivorum, 772 AVSONIAE Italiae.
 in quibus aurum eligitur. 773 AVSONIO Italo.
 758 AVRI FRONENTIS rami aurei. 774 AVSPICIBVS fautoribus.
 759 HAVRIRE bibere vel implere. 775 AVSTRIS MADENT TERRAE id-
 760 AVRI SACRA FAMES avaritia. est vento Austro corruptae.
 761 AVRIS ET TEMPORA CIRCVM 776 AVSTRINOS CALORES meri-
 iuxta auris et tempora. dianos scilicet.
 762 HAVRIT implet, aperit. 777 AVSTRIS ventis.
 763 AVRATVM auro intextum id- 778 AVSTRO Africus ventus dic-
 est plumatum. tus, quod iunctus sit hinc
 764 AVRO EFFVLGENT auratis et inde Austro et Africo,
 vestibus splendent. ipse et Libonotus, quod sit
 765 AVRO GRAVIA inmensum pon- ei Lips hinc et inde Notus.
 dus auri habentia. 779 . . . . . Aut ad magnitudi-
 766 AVRORA lucis Dea. nem aut ad potentiam re-
 AVRORA Dea lucis Titanis spicit.
 coniunx. 780 HAVD ALIO non alio.
 AVRORA Dea, quae primae 781 HAVD ANTE numquam prius.
 luci adest. 782 AVT ARDENS EVEXIT AD
 AVRORA diei initium. AETHERA . . . . .
 AVRORA quae ante solem 783 AVCTIONATOR mercator.
 praecedit. 784 AVTVMNI FRIGORE PRIMO
 AVRORA matutinum tempus. primo autumnii tempore.
 767 AVRORAE FILIVS Memnon. 785 AVXILIA adiutoria.

755 *A. VI, 141* || 756 *deest* || 757 *eligitur* | *Fort. conligitur scribendum* | *deest*
 758 *frondentes* | *A. VI, 208* || 759 *Aurire* | *A. I, 738. IX, 23* (*hausit*) || 760 *au-*
racia | *A. III, 57* || 761 *A. V, 435* || 762 *Aurit* | *A. X, 314* || 763 *Aurium* | *A. IX, 304* |
 764 *effugent* | *A. V, 132* || 765 *A. III, 464* || 766 *coniunx* | *que primae* | *inicium*
que | *A. IV, 129 etc.* *Aurora Dea temporis matutini in gloss. Verg. corp. gloss.*
Lat. ed. Goetz. IV p. 431 || 767 *Aurore* | *A. I, 751.* *Cf. gloss. Verg. corp. gloss.*
Lat. ed. Goetz. IV p. 431 || 768 *A. II, 765* || 769 *A. III, 467. V, 259. VII, 639*
(trilicem) || 770 *A. I, 484* || 771 *italias* | *A. VII, 105* || 772 *A. III, 477*
 773 *A. XII, 183* || 774 *factoribus* | *A. III, 20* || 775 *Austrinate mare* idest
G. III, 429: Vere madent udo terrae ac pluvialibus Austris
 776 *G. II, 270* || 777 *A. I, 51* || 778 *Cf. Isid. Orig. XIII, 11, 7. A. III, 357* ||
 779 *Lemma excidit* || 780 *Aut alio* | *A. V, 592* || 781 *Aut ante* | *deest*; *cf. A. II, 589.*
III, 255. VI, 140: non ante || 782 *A. VI, 130: interpretatio intercidit* || 783 *Anti-*
conator | *deest* || 784 *alterum primo superscriptum* | *A. VI, 309* || 785 *A. V, 222.*

- 786 AVXILIO ope.
AVXILIO praesidio.
AVXILIO adiumento.
- 787 AVXILIVM remedium.
- B.**
- 1 BACCARI genus herbae iucundi floris et odoris, quae arceat fascinum.
- 2 BACCHATAM IVGIS in cuius iugis Bacchae bacchatae sunt.
- 3 BACCATVM margaritatum.
- 4 BALEARIS FVNDAE ab insulis Balearibus Hispaniarum dicitur.
- 5 BALSAMA in India quaedam arbores sunt, ex quibus lacrimae emanant, quod opobalsamum dicitur.
- 6 BARATHRI profundae vertiginis.
- 7 BARATHRVM voragine et palude locus caenosus.
- 8 BELLA exercitus confictiones.
- 9 BELLA CIENT bella nova ferunt.
BELLA CIENT bella committunt.
- 10 BELLA EXHAVSTA finita vel terminata.
- 11 BELLA GERO inimicitias exerceo.
- 12 BELLANTES dimicantes.
- 13 BELGAE gens Galliae, apud quam usus currus prius inventus est.
- 14 BELGICA ESSEDA Gallicus currus.
- 15 BELGIS civitas Galliae, a qua Belgica provincia dicta est.
- 16 BELLI PORTAE ianuae Iani Gemini, quae in bellis patent, in pace clauduntur.
BELLI PORTAE. Iani Gemini templum dicit, quod bello aperitur, pace clausum est.
- 17 BELLI SIGNVM russeum vexillum.
- 18 BELLO in bello.
- 19 BELLO CLARI bellicis rebus nobiles.
- 20 BELLO E TANTO e tali proelio.
- 21 BELLO FREMENTEM bellicosum.
- 22 BELLO MAIOR fortissimus.
BELLO MAIOR omnibus fortior.
BELLO MAIOR in bellicando potior.
- 23 BELLO PETISSE expugnasse.
- 24 BELLOQVE in bello.
- 25 BELLO EGREGIAM fortissimam civitatem.
- 26 BELLO TVTA hoc est bellantibus.

786 A. I, 571 etc. || 787 A. III, 146. B. 1 herbe iocundi | que | E. IV, 19. VII, 27 || 2 Baccatam iugis incius | baccae baccatae | A. III, 125 || 3 marga////ritatum | A. I, 655 || 4 funde | insul//is | G. I, 309 || 5 lacrimae | G. II, 119 || 6 Barari profunde | A. III, 421 || 7 Baratrum voragine palude et locus caenosus | A. VIII, 245 || 8 A. I, 457 || 9 bella tient bella novos | A. I, 541 || 10 exasta | A. IV, 14 || 11 A. I, 48 || 12 A. I, 466 || 13 Belege | galie | quem | curru | deet, sed cf. nr. 14 || 14 Belgeces sedia gallicu curru | G. III, 204 || 15 a quo | provincia | deest, sed cf. nr. 14 || 16 porte | qui bellis | porte | A. I, 294. VII, 607. Belli porte templum est quod bello patet et pace clauditur in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 431 || 17 A. VIII, 1 || 18 A. I, 5 || 19 cari | nobilis | A. VI, 478 || 20 A. II, 718 || 21 A. IV, 229 || 22 A. I, 545 || 23 A. III, 603 || 24 A. IV, 229 || 25 Bello regiam | A. I, 444 || 26 A. IV, 87.

- 27 BELVA LERNAE. Lerna lacus in Arcadia, in quo editus serpens dicitur cum multis capitibus, cuius natura per damnum crescebat, quae Hydra appellata est eo, quod ex aqua genita videretur; haec Hydra ab Hercule est interfecta.
- 28 BELVAE bestiae marinae.
- 29 BELVES mendicitas.
- 30 BELLVM pugna.
- 31 BELLVM CIVILE domesticum. BELLVM CIVILE civicum, intestinum. BELLVM CIVILE civis contra civem aut intestinum.
- 32 BELLVM DOMESTICVM intra domum bellantes.
- 33 BELLVM GERENDVM dimicandum.
- 34 BELLVM GERERE bellum indicere, arma ferre. BELLVM GERERE arma movere, proelium facere. BELLVM GERERE ferro decernere, armis disceptare.
- 35 BELLVM INTESTINVM bellum civile. BELLVM INTESTINVM pugna domestica.
- 36 BELLVM ITALICVM bellum Romanum.
- 37 BELLVM MARITIMVM quod in mari fuit.
- 38 BELLVM PVNICVM bellum Africanum.
- 39 BELLVMNE etiam bellum.
- 40 BELVS pater Nini.
- 41 BENE LINGVATVS eloquens.
- 42 BENENDO figuratus.
- 43 BENE POTVLI bene potati.
- 44 BOMBIS sonis.
- 45 BONA nunc propitia.
- 46 BRACHEA Graece vada.
- 47 BRACHIA PANDIT ramos extendit.
- 48 BREVIA humilia in mari vel in flumine loca. BREVIA vada.
- 49 BREVI ANIMO pusillo animo.
- 50 BRVMALI FRIGORE hiemali tempore.
- 51 BRVMALIS hiemps.
- 52 BVBALVM bovem ferinum, silvestrem.
- 53 BVBO avis ominosa.
- 54 BIGIS pro 'quadriga' posuit, idest currus. BIGIS currus cum duobus equis.
- 55 BIPINNI securi in utraque parte acuta.

27 lerne | Lerne | archadia | serpen^s | ydra | ydra | *A. VI, 287* || 28 *deest* | 29 *deest*; *subesse videtur vilitas* || 30 *A. III, 235*. Bellum pugnam proelium in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 431* || 31 Bellum civilem civis *deest* || 32 bellantes | boantes | *deest* || 33 *A. III, 235* || 34 *deest*, *sed cf. A. I, 23. 24*: belli quod gesserat; *A. I, 263*: bellum geret; *A. IX, 279*: bella geram 35 civilem | *deest* || 36 *deest* || 37 in mare fecit | *deest* || 38 *deest* || 39 *A. III, 247* | 40 *A. I, 729* || 41 bene lingua nius *deest* || 42 *deest*; *an subst: Venando figurate?* 43 bene potabi | *deest* || 44 Bomis | *deest* || 45 *A. I, 734*. *Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 432* || 46 Bracea | *deest*, *sed cf. nr. 48* || 47 *A. VI, 282* 48 *A. I, 111* 49 pusillanimo | *deest* || 50 hyemali | *A. VI, 205* || 51 hyemps | *deest*, *sed fortasse legendum: Bruma hiemps, cf. G. III, 443 et gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 432* || 52 *deest*, *sed habet Plin. hist. nat. VIII, 15, 38* || 53 hominosa | *A. IV, 462* 54 cursum | aequis | *A. II, 272. V, 721. VII, 26. XII, 164* || 55 bipinne ||| secure *A. II, 479*. Bipinnibus securibus in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 432*.

- 56 BEREVNTIA MATER Deum. 71 BESTIARIUS venator bestiarum.
 AVGVSTVS CAESAR DIVI GENVS. 72 BITHYNTIAE Troiae.
 Caesarem Octavianum signi- 73 BVSIRIDIS. Rex Aegypti, hic
 ficat, cui oblatum est, si vellet hospites immolare consue-
 Romulus dici, sed ille Augustus rat, ab Hercule suo exemplo pu-
 potius nomen maluit. nitus est, de quo Vergilius
 57 BYRSA corium, sed nunc loci <G. III, 5>: Aut inplacati
 nomen significat. nescit Busiridis aras.
- 58 BIS SENOS duodecim.
- 59 BIS SEPTEM quattuordecim.
- 60 BIS PERGAMEIS EREPTA RVINIS. C.
 Bisenim eversa Troia est, semel 1 CADENTIA SIDERA occidentia.
 ab Hercule, iterum a Graecis. CADENTIA SIDERA declivia,
 occidentia.
 61 BIS QVINOS decem. CADENTIA SIDERA labentes
 62 BIS duabus vicibus. stellae.
 63 BITHYNTIAE Troiae. CADENTIA SIDERA sol occidens
 64 BITI proficisci. vel sidera occidua, ut ostendat
 65 BITIAS unus ex principibus protractum convivium.
 Carthaginiensium. 2 CADET immolabitur.
 66 BITIDVM biformem. 3 CADIS vasis vinariis.
 67 BIVGO CERTAMINE currili con- 4 CADIT interficitur.
 tentione vel equorum cursu. 5 CADO situla lignea.
 68 BLANDIS VOCIBVS dulcibus 6 CADVCEVM virga Mercurii.
 verbis. 7 CADVCIS inanibus.
 69 BOA draco inmanis. 8 CADVCVM casurum.
 70 PHOEBO DIGNA quae Apollo 9 CADVCVS daemoniacus.
 tantum dicere vellet vel Apol- 10 CADVNT sternuntur.
 lini convenientia. 11 CAELITIBVS Diis.

56 Bircuncia mater dñi augustus cesar | cesarem | illi | malut | *Sunt duae glossae in unum coniunctae, quarum prior ad A. VI, 785, altera ad A. VI, 793 pertinet, quarum confusio locorum propinquitate effecta est* || 57 Birsas | *A. I, 367* || 58 *E. I, 44*. Bis senos duodecim numero in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 432 || 59 *A. I, 71* || 60 pgameis | throlla grecis | *A. III, 476* || 61 *A. II, 126* || 62 nitibus | *E. III, 5* || 63 bistemię throllae | *deest, cf. infra nr. 72* || 64 *deest. Habet Goetz. in libri Glossarum exc. corp. gloss. Lat. V p. 171* || 65 cartaginiensium | *A. I, 738*. Boecias princeps tyriorum in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 432 || 66 *deest, videtur subesse bicidum. Habet Goetz. in libri Glossarum exc. corp. gloss. Lat. V p. 171* || 67 aequorum | *A. V, 144* || 68 *A. I, 670* || 69 Boas | *deest, cf. Plin. hist. nat. VIII, 14, 37* || 70 Boebo | appollo | dici uellem uel appollinem conuenientia | *A. VI, 662* || 71 *deest* || 72 Bestimię throllae | *deest, cf. supra nr. 63* || 73 ospides ob immolare consue-
 hercule | punita | *G. III, 5*. C. 1 Cadencia, ubique | stellas | ostendat | conui-
 um | *A. II, 9. IV, 81*. Cadentia occidentia iaculantia in gloss. Verg. corp. gloss.
 Lat. ed. Goetz. IV p. 432 || 2 *A. I, 334* || 3 *A. I, 195* || 4 *A. II, 426. XI, 668.*
 XII, 460 || 5 *Cf. A. VI, 228* || 6 *deest* || 7 *deest* || 8 *deest* || 9 demoniacus | *deest*
 10 *A. II, 368* || 11 *deest, sed fort. scrib. caelestibus (A. I, 387).*

- 12 CAIETA nutrix Aeneae, quae in Italia sepulta est.
- 13 CAIETAE PORTVS promuntorium est Italiae circa Caietam et Formias, appellatum a Caieta nutrice Aeneae, quae ibi sepulta est, in quo loco classis moratur militum.
- 14 CLANIVS amnis Campaniae.
- 15 CALCHAS divini peritus.
- 16 CALCATO vacuato.
- 17 CALCEM terit vestigium eius insequitur.
- 18 CALX a callo pedum sic nominatur.
- 19 CALCE viva calx.
- 20 CALLES HOS vias has.
- 21 CHALYBES Chalybum gens.
- 22 CALLIDITAS astutia. CALLIDITAS subreptio.
- 23 CALIDOS LATICES aquas calidas. CALIDOS LATICES ferventem aquam.
- 24 CANTITANTVR cantantur.
- 25 CAVLONA oppidum Etruriae.
- 26 CAVLONIS ARCES Caulonis aedificia.
- 27 CARPEBAT SOMNOS somnos ducebat.
- 28 CAPEDINES quod manu capiuntur.
- 29 CAPEDO spatium.
- 30 CAPHEREVS promuntorium insulae Euboeae, ex qua Nauplius, Palamedis pater, face elata deceptis Argivis ultus est filii sui mortem.
- 31 CAPYS ET CAICVS principes Troiani.
- 32 CAPITA ALTA FERENTES alte capita efferentes.
- 33 CAPITA VELAMVR capita tegimus. CAPITE ABSOLVTVS capitis periculo liberatus.
- 34 CAPTA decepta. CAPTA circumventa, decepta.
- 35 CAPTA vidua.
- 36 CAPTAS oculis definitas.
- 37 CAPTOS occupatos, possessos.
- 38 CAPVA urbs Campaniae.
- 39 CANDENTIS nunc 'candidae', alias 'ferventis'.
- 40 CANDENTI candido, splendido.
- 41 CANDESCIT nitescit.
- 42 CANDET splendet vel micat.
- 43 CANIT praedicat. CANIT dicit, cantat.

12 aenea tique | *A. VII, 2* || 13 Caiete | promuntorium | circa ietes et formis | nutrice eneati que | *A. VI, 901* || 14 Clanius | campanie | *G. II, 225*
 15 Calcas | *A. II, 176* || 16 *deest* || 17 *A. V, 324* || 18 Calces | *deest, cf. calce A. XI, 714; calcibus A. X, 404. X, 730. X, 892* || 19 calcx | *A. XI, 714*
 20 *A. IV, 405. VI, 443.* Calles vie trite pecorum vestigiis in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 432* || 21 Calibs calibum | *G. I, 58* || 22 *deest; praescriptum de gl uirgili* || 23 *A. VI, 218* || 24 *deest* || 25 Caolona | ethurie | *deest, sed conf. nr. 26* || 26 Caolonis arche calonis edificia | *A. III, 552* || 27 Capebat | *A. IV, 555* || 28 *deest* || 29 *deest* || 30 Capereus promuntorium | euboe ex quam amplius | ielata | ultur | *A. XI, 260* || 31 Capis et canicus | *A. I, 183*: Aut Capyn aut celsis in puppibus arma Caici || 32 alte | alta | *A. I, 189. III, 678* || 33 absoluto | per circulo | *deest* || 34 *A. VII, 189* || 35 *A. IV, 330* || 36 *A. I, 396* || 37 *A. II, 384. IV, 194* || 38 campanie | *G. II, 224* || 39 candidae | *A. IV, 61* || 40 *A. IX, 563* || 41 nitescit | *deest* || 42 *deest* || 43 Canet, bis | *A. V, 113.*

- 44 CANO carmine meo refero. 61 CAPVT NECTENTVR corona-
 45 CANORA cantu grata. CANORA buntur.
 cantica modulatio. 62 CARRA urbs, ubi occisus est
 46 CANORA cantante. Crassus.
 47 CANORIS (FIDIBVS) chordis. CA- 63 CARCER loci conclusio, a co-
 NORIS dulci sono canentibus. hercendo dictus.
 48 CANORO ELOQVIO musica ora- 64 CARCERE CAECO pectore hu-
 tione. mano. CARCERE VENTORVM
 49 CALORATAE calidae, ferventis spelunca ventorum. CARCER
 locis caloratis. est, a quo prohibemur exire,
 50 CALORATOR SOL calorem mul- et dictus carcer a cohercendo
 tum habens. hinc prompto, ut pro graeci-
 51 CALPIS Hispaniae promunto- ari potius, quam coherceri
 rium. CALTHA genus floris. carcere videretur. Carcer ex
 52 CALTHA nomen herbae. genere vinculorum est, in quo
 53 CALVITVR moratur. custodiuntur noxii, et dictus
 54 CAMERINA palus in Sicilia. carcer, quod eo homines coher-
 55 CAMPIS per campos. ceantur includanturque quasi
 56 CAMPVS nunc saxi planitiem arce, ab arcendo scilicet; lo-
 dicit. CAMPVM spatia. cum autem, in quo servantur
 57 CANDENTE FAVILLA scintilla. noxii, carcerem dicimus nu-
 CANDENTEM ardentem. mero tantum singulari; unde
 58 CAPVLO TENVS usque ad ca- vero emittuntur quadrigae,
 pulum. carceres vocamus numero tan-
 59 CAPYS Procae filius, a cuius tum plurali. Carceres gentiles
 nomine Capua civitas dicta. dixerunt in circo, unde emit-
 60 CAPVT TOLLIT erigit se. tuntur equi, ab ea re, qua et

44 carminē eo refero (*corr. refero*) | *A. VIII, 49. Cano dico refero alias canto in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 433* || 45 *deest* || 46 *deest* || 47 Canoris cordis (fidibus *addidit*) | dulcisono | *Sunt duae glossae, quarum altera ad A. VI, 120, altera ad G. II, 328 pertinet* || 48 *deest* || 49 Caloratē calide | locis calomitatis | *deest* || 50 *deest* || 51 hispanie | Calta | *praescriptum de glos. uirgili | Sunt duae glossae, quarum prior deest, altera ad E. II, 50 pertinet* || 52 Calta | herbe | *E. II, 50* || 53 *deest* || 54 aychilia | *A. III, 701* || 55 *A. III, 220* || 56 planiciem dicit campum | *Duae glossae inter se mixtae, quarum altera ad A. V, 128, altera ad A. XII, 116 pertinet* || 57 *A. III, 573 et A. XII, 91* || 58 *A. II, 553. X, 536. Capulo tenus usque ad capulum. capulum autem est gladii (gladei) manubrium (manibrium) in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 433* || 59 Capus proco filius et t nomine | *A. VI, 768. X, 145* || 60 *A. V, 375* || 61 coronabantur | *A. V, 309* || 62 Casa ūbs | crasus | *deest* || 63 *deest* || 64 ceto | *A. VI, 734. Carcerem uentorem Selucum uentorum | A. I, 141. Carcer spelunca ventorum in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 433* | CARCER est | *Cf. Isid. Orig. XV, 2* | prumto | greciari | gene^{to} | includantur que | arche | quadrige | aequi abere qua.

- ille carcer, qui est in civitate, quod, uti omnes damnati atque inclusi, ita hic equi coherentur, ne exeant, antequam signum emittant. CARCHESIA sunt in nave in acumine arboris quasi filii etera, per quam funes trahuntur. Cinna: Lucida confulgent alti carchesia mali. Trochoe autem vocatae, quod rotulas habeant, τροχός enim Graece rota dicitur.
- 65 CARAE GENETRICIS carissimae matris.
- 66 CARENTIS non habentis.
- 67 CARERE vacua esse.
- 68 CARERE DOLO esse sine fraude.
- 69 CARERE DOLIS dolos non habere.
- 70 CARI dulcis. CARI carissimi.
- 71 CARI GENITORIS carissimi patris. CARMINA musica. CARINA medium navis.
- 72 CARINA naves.
- 73 CARMEN dulcis cantus. CARMEN laus.
CARMEN laetitia. CARMINA litterae.
- 74 CARMENTALEM PORTAM nomine Carmentis Evandri matris cognominatam.
- 75 CARMINA versus fatidicus. CARMINA oracula, sed bene ait carmina; Apollo enim versibus per Sibyllam loquebatur.
- 76 CARMINA DICUNT unanimes canunt.
- 77 CARPE MANU manu convelle. CARPENS suscitans, evellens.
- 78 CARPERE deicere. CARPERE degere.
- 79 CARPERE consumere, comedere.
- 80 †CARPET describit enarrat.
- 81 CARPE VIAM ambula.
- 82 CARTHAGINIS ARCES Carthaginis aedificia.
- 83 CARBASA vela.
- 84 CARVERE GENAE genae eius caruerunt.
- 85 CASIA herba, unde fit unguentum.
- 86 CASTANEAEE MOLLES maturae.
- 87 CASTRIS in castris.
- 88 CASVM nunc mortem.
- 89 CASSVM LVMINE mortuum.
CASSVM LVMINE vacuum vita, mortuum.
CASSVM LVMINE inanem luminis, idest mortuum.

in ciuitatē quod ubi CARCHESIA] Cf. *Isid. Orig. XIX, 2, 10*. Carceria tanh^{ra} huntur, corr. m. II | Unna] Cf. *Cinnae fragm. ed. Weichert, poet. lat. vit. p. 194*

carceria miali trodie | uocate | torcos | grece || 65 getricis karissime | A. I, 689
66 A. VI, 333 || 67 A. II, 44 || 68 deest, sed conf. nr. 69 || 69 dolis dolus
A. II, 44 || 70 karissimi | A. I, 646 || 71 karissimi | A. I, 677 | CARMINA |
Carimmarum | E. VIII, 72 etc., altera glossae pars ad A. X, 197 pertinet
72 A. IV, 398 || 73 letitia | E. V, 42 | carmine littere | E. IX, 446 || 74 euandri
A. VIII, 338 || 75 fatidicus carmina | A. VI, 74 || 76 A. VI, 644 || 77 A. VI, 146
et A. VI, 245 || 78 deicere carpere | G. IV, 134 et G. III, 296 || 79 consummere
concidere | A. IX, 353 || 80 describet | derst || 81 A. VI, 629 || 82 Cartaginis,
bis | acces | A. I, 298 || 83 Caruasa | A. III, 357 carbasus. Carbasus genus
ligni unde vela (bela) fiunt in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 433
84 Caruene caena Ceneius | A. V, 173 || 85 G. II, 466 || 86 nature | E. I, 82
87 A. XI, 915 || 88 A. I, 221 || 89 A. II, 85. Cassus lumine inanis (inani) lumine
in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 433.

- 90 CASV fato. CASV ruina.
CASV ruina, lapsu. CASV infelicitate, periculis.
- 91 CASVS eventus, lapsus.
- 92 CASVS NOSTROS nostras calamitates.
- 93 CASVS OMNIS universa pericula.
- 94 CAVA SVB IMAGINE sub imaginis specie.
- 95 CAVA TRABE navi.
CAVA TRABE concavo ligno idest nave.
- 96 CAVA VMBRA concavis tenebris.
- 97 CAVVM MONTEM speluncam.
- 98 CAVO ROBORE cavo caballo, equo ligneo.
- 99 CAVO ROBORE concavo ligno.
CAVA TRABE nave.
- 100 CAVSAS MORANDI morarum causas.
- 101 † CAEBTAE compositio.
- 102 CAECA occulta. CAECA latentia, occulta. CAECA nunc tenebrosa. CAECA BESTIA ratione carentia.
- 103 CAECA CALIGINE obscuro aëre. CAECA FOSSA obscura vel tenebrosa fossa. CAECAM NOCTEM obscuram noctem.
- 104 CECROPS Atheniensium auctor.
- 105 CAECVM secretum.
- 106 CAECVM IGNEM occultum amorem.
- 107 CEDEBANT cessabant retro. CEDENS concedens.
- 108 CEDENTIA retrorsum cadentia. CAEDES per a et e scribenda.
- 109 CAELATAM ARGENTO argento sculptam.
- 110 CAELATI ARGENTI anaglyphum. CAELATOR sculptor Graece.
- 111 CAELESTIBVS Diis, qui caelum inhabitant.
- 112 CAELESTIOR praestantior. CAELESTIS Deus, (quod) celetur caelis.

90 cusu ruina | labru | periculi | *A. I, 614*. Casibus periculis *in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 433* || 91 Cassus | *A. III, 317* || 92 ufos | calamitates | *G. IV, 251* || 93 *G. IV, 485* || 94 Cauas sub | *A. VI, 293* || 95 traue | traue | idus | *A. III, 191* || 96 *A. II, 360* || 97 *A. I, 81* || 98 Cauo caballo cauo robore | *A. II, 260* || 99 concabo | cauo | *Duae glossae inter se mixtae, quarum altera ad A. II, 260, altera ad A. III, 191 pertinet. Priorem glossam habet Goetz. in libri glossarum exc. corp. gloss. Lat. V p. 176* || 100 *A. IV, 51* ||

101 Caebtae _R conpotio | *deest* || 102 CAECA — tenebrosa *A. XI, 889, postrema glossa deest. Cf. Caeca occulta obscura tenebrosa et Caeca vestigia ratione cadentia in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 432* || 103 CAECA — aëre *A. III, 203. VIII, 253. CAECA FOSSA — FOSSA deest. CAECAM NOCTEM* | *A. II, 397* || 104 *deest, sed conf. G. IV, 270 (Cecropiumque) et A. VI, 21 (Cecropidae)* || 105 Cecum | *A. I, 356* || 106 Cecum | *A. IV, 2 caeco igni. Caeci ignes obscuri amores in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 432* || 107 CEDEBANT — retro *deest, sed cf. A. X, 795 (cedebat). CEDENS* | *G. I, 218* || 108 CEDENTIA | *A. XI, 729. CAEDES* | *A. II, 411, sed potius ad tractatum orthographicum pertinet* || 109 Celatam _R agen//to | *A. V, 307* || 110 Celate argentum anaglabum | *A. X, 527. celatur sculptor grece deest* || 111 Celestibus | *A. I, 387* || 112 Celestior | celestis deus celetur _R celestis | *deest.*

- 113 CELEVMA clamor nauticus, idest nautarum vox.
CELEVMA carmen, quod navigantes cantare solent sive quod supra mortuos vel ad lacum cantare solent.
CELEVMA est cantus in lacu cantantium, melius autem cantus in nave nautarum.
- 114 CELEVS cui Donatus dicit a Cerere rustici operis instrumenta fuisse monstrata, unde Virgilius <G. I, 165>: Celeique suppellex dixit.
CELEVS rex Eleusinius, quod Cererem hospitaliter accepisset, usum vini ab ea didicisse fertur.
- 115 CEA insula.
- 116 CAELI ARCEM immortalitatem.
- 117 CAELI MEATVS caeli circuitus.
CELLIM cella Graece.
- 118 CAELI RVINA impetus caeli.
CAELIS iustitiae iudicium.
- 119 CAELITES Deos. CAELITIBVS Diis. CAELITES caelestes.
- 120 CAELI TRACTV aëre.
- 121 CAENATVM PERGERE ad caenam pergere.
- 122 CAENO nominativus caenus. CAENO sordido et (male) odorato luto. CAENO squalore luti.
- 123 CENTAVREA genera florum.
- 124 CENTAVRO nunc navis, alias monstrum, quod est humana et equina coniunctione formatum.
- 125 CENTVRVM Centaurum.
- 126 CAENVLENTVS renovatus.
- 127 CEREREMQVE CANISTRIS EXPEDIVNT panem mensis apponunt.
- 128 CERES Dea segetum, quae et Iuno, Diana. CERES frumentum.
- 129 CERNAM videam. CERNAS cernere quis.
- 130 CERTANT properant. CERNERE videre.
- 131 . . . . . cernere longe, videre prope est.
- 132 CERTA firma, vera. CERTA conparata. CERTA propria.
- 133 CERTE SCIANT certum sciunt. CERTI securi.

113 siu^o | ad lacu | *deest* || 114 ac trę | celesque subpellex | Eleusinius | eleus in eob | ospitaliter | *G. I, 165*: Celeique suppellex || 115 Celia | *G. I, 14, 15*: Ceaē dumeta || 116 Celi | *A. I, 250* || 117 Celi | greçe | *Prior glossa ad A. I, 129* pertinet, altera *deest* || 118 Celi | inpetus celi | Celis | iuditium | *Prior glossa ad A. I, 129* pertinet, altera *deest* || 119 Celites | Celitibus | Celites | *deest* || 120 Celi | *A. III, 138* || 121 Cenatum | cenam | *deest* || 122 Ceno nouo ut cen. Ceno | et odorato | Ceno squalorē. | *A. VI, 296* || 123 *G. IV, 270* || 124 formātū *A. V, 122* || 125 *deest* || 126 Cenulentus | *deest* || 127 Cererem quae | *A. I, 701* || 128 que | *Prior glossa ad G. I, 7* pertinet, altera ad *A. I, 177* (Cereremque corruptam). Cerere panem vel frumentum in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 433* || 129 Cēnam | cernaquis | *Prior glossa ad A. II, 667. III, 501*, altera ad *A. IV, 401* referenda. Cernis videbis in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 433* || 130 Cernant | *A. VI, 178*. CERNERE | *A. I, 413* || 131 Lemma intercidit || 132 eparata | *Sunt tres glossae (duabus posterioribus inter se mixtis), quarum prima ad A. IX, 193. XII, 112, secunda ad A. IX, 249, tertia ad A. V, 349* pertinet || 133 Certescant circumsciant | *deest*; altera *glossa ad A. VIII, 39* referenda.

- 134 CERTISSIMAM manifestissimam. CERTAM firmam, placitam.
- 135 CERTOS LOCORVM scios. CERTOS LOCORVM scientes.
- 136 CERTVS EVNDI de navigatione securus.
- 137 CERTVS ITER quod supra. CERTVS manifestus, evidens. CERTVS indubitatus, apertus. CERTVS purus, sine dubio. CERTVS sine fraude, fidelis.
- 138 CERVICALIA dicta eo, quod ponuntur sub cervice vel cubito.
- 139 CERVICE collo. CERVICE TENVS usque ad cervicem.
- 140 CERVICIBVS ALTIS sublimibus collis.
- 141 CERVICI NOSTRAE nostris humeris.
- 142 CAERVLA COLLA venenosam cervicem. CAERVLA NVBES conscia futuri.
- 143 CAERVLEA marina vel caerulei. CAERVLEIS nigris. CAERVLEIS marinis. CAERVLEVS niger. CAERVLEVS niger, pluviosus.
- 144 CAERVLI nigri.
- 145 CAERVLVS viridis vel glaucus.
- 146 CAESARVM immolatarum. CESSAS moraris.
- 147 CESSAT quiescit.
- 148 † CESSAT statuit.
- 149 CESSATOR segnis, tardus. CESSATOR lentus, morator. CESSATOR piger.
- 150 CESSABIT conquiescet. CEDITVM creditum.
- 151 CESSI locum deserui. CESSI excessi et profectus (sum).
- 152 CESSI desii aut fatis aut hostibus.
- 153 CETERA reliqua. CETERA hoc est reliquam loquellam.
- 154 CETERA PVBES cetera iuventus.
- 155 CETERA PVBES reliqui pueri.
- 156 CIANES Dea Serum. CIANES terras Venetas et profusione marina. CIANOS gens in Mysia.
- 157 CYCLOPEA SAXA in quibus Cyclopes habitaverunt. CYCLOPEA SAXA inter Catenam et Taurum † eviata saxa

134 Certo firmam placidam | *Prior glossa fortasse ad A. VI, 322* (certissima proles) *pertinet, altera ad G. IV, 294* || 135 hocorum scios | *A. I, 576* | 136 *A. IV, 554* || 137 *Prima glossa ad A. V, 2* *pertinet, ceterae fortasse ad A. IX, 96* *referendae* || 138 *deest* || 139 *Prior glossa ad A. I, 402* *pertinet, altera deest* | 140 *A. II, 219* || 141 *nr̄* | *A. II, 707* || 142 Cerula | Cerula | futura | *Prior glossa ad A. II, 381* *referenda; altera ex duabus constat, quarum altera (A. VIII, 622* *caerula nubes) interpretamento caret, altera (A. IV, 564* *certa mori) lem-* *mate* || 143 Cerulea | cerulei | Ceruleis (*cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 433*) | Ceruleis | Ceruleus | Ceruleus | plubiosus | *A. V, 123* | *A. III, 64. VII, 346* | *A. III, 423* | *A. III, 194. V, 10* || 144 Ceruli | *deest* || 145 Cerulus laucus | *deest* || 146 Cesarum immolatorum | Cesas | *Prior glossa ad A. VII, 87, altera ad A. VI, 51. 52. XI, 389* *pertinet* || 147 *A. II, 468* || 148 *deest* || 149 *deest* | 150 Cessavit conquiescit | *Altera glossa ad A. I, 672* *referenda, altera deest* || 151 (sum) *addidi* | *A. VI, 460* || 152 ostibus | *A. II, 804* || 153 reliqua hoc est loquella | *Prior glossa ad A. I, 585, altera ad A. III, 379* *pertinet* || 154 *A. V, 74* | 155 *A. V, 573* || 156 misia | *deest, sed postremae glossae lemma fortasse Cicones legendum et ad G. IV, 520* (Ciconum) *referendum* || 157 Ciclopea | ciclopes | Ciclopea | *eviata*^u saxa sint | *A. I, 201.*

- sunt in modum metarum situ naturali.
- 158 CYCLOPVM ORIS ad Cyclo-
pum fines.
- 159 CYDNVS fluvius e Tauro
monte means.
- 160 CYDONEA Cretensia.
- 161 CYDONES puerorum amatores;
Virgilius in X (A. X, 324. 325):
Tu quoque flaventem
prima lanugine malas
Dum sequeris Clytium,
infelix, nova gaudia,
Cydon.
- 162 CYDONEA genus pomi.
- 163 CIERE BELLVM inire. CIERE
vocare. CIET citat.
- 164 CIMBRI Galli.
- 165 CVMAE est civitas Campaniae.
- 166 CVMAEAM VRBEM Cumaeam
civitatem.
- 167 CVMAEI CARMINIS Sibyllae,
quae quattuor saeculorum
ordinem scripsit.
- 168 CHIMAERA nunc nomen navis,
alias belua multorum capi-
tum, quae belua prima parte
leo, postrema draco, media
capellae facies ignem vomens.
- 169 CYMOTHOE ET TRITON Dii
maris.
- 170 CYMODOCE una Nympharum.
- 171 CYNTHVS mons Deli.
- 172 CINEREM hoc est tumulum.
- 173 CINERI manibus.
- 174 CINERI SYCHAEO manibus
Sychaei.
- 175 CINGAT gyret.
- 176 CINGE TEMPORA tempora tua
cinge.
- 177 CINGITE TEMPORA RAMIS ra-
mis vos coronate.
- 178 CINGI armari.
- 179 CINGI ambiri.
- 180 CINGIT coronat.
- 181 CINGIT circuit, ambit.
- 182 CINGITVR armatur.
- 183 CINGVNTVR ambiuntur.
- 184 CINGVNT ambiunt, circumeunt.
- 185 CINYPHEI HIRCI (a) flumine
Africae, ubi plurimi sunt.
- 186 CIXERE circumdederunt.
- 187 CIXERE POLVM orbem fece-
runt.

158 Ciclopum | A. III, 569 || 159 Cidnus | et muro montem eans | *deest* |

160 Cidonea | E. X, 59 || 161 Cidones | uirgilius iuxta quoq; flabentem primule
nugine | citium || 162 Cidonea | *deest*. Habet Goetz. in libri Glossarum exc. corp.
gloss. Lat. V p. 178 || 163 *deest prima glossa, sed cf. A. VI, 829*: quantum
bellum ciebut. *ciere* vocare | A. VI, 165. *ciert* citat | A. X, 198 || 164 Cymbri
deest || 165 Cimeã | campanie | A. VI, 2: Cumarum || 166 Cimeã | Cimeã
A. III, 441 || 167 Cymeï | sibille que | scripsit | E. IV, 4 || 168 Cymera | uelua ;
capitumq; uelua | capelle | A. V, 118, 223: Chimaeram || 169 A. I, 144: Cymo-
thoe simul et Triton || 170 Cimothoe | nimpharum | A. V, 826 || 171 Cinctus
A. I, 498. IV, 147: Cynthi. Cynthus mons insula Delo in gloss. Verg. corp.
gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 437 || 172 A. XI, 211 || 173 A. III, 303. IV, 623.
VI, 213 || 174 sycheo Manibus uchei | A. IV, 552 || 175 Cingeat cingat giret
deest; fort. leg. Circuit gyrat (A. XI, 761) || 176 tu a cinge | *deest, sed conf.*
A. V, 539: cingit tempora lauro et nr. 177 || 177 coron. | A. V, 71
178 A. II, 520 || 179 ambire | A. III, 52 || 180 Cingia A. V, 539 || 181 A. VII, 159
182 A. II, 511. XI, 486 || 183 A. VI, 665 || 184 A. IV, 41 || 185 Cinifei hirci
flumine afri//ce | G. III, 312 || 186 A. V, 13. X, 122. XI, 475. Cingere circum-
dare in gloss. Verg. corp. gloss Lat. ed. Goetz. IV p. 434 || 187 po//lum | urbem |
A. I, 398.

- 188 SICYON urbs Peloponnesi. 203 (vr) CIRCVMSEXIT ut vidit.
 189 SICYONIA VITIS uvas grandes CIRCVMSEXIT in gyrum vidit.
 magis, quam multas habet; CIRCVMSEXIT in ambitum
 nomen autem inde hoc su- vidit.
 mens, quod multum vini fluat. 204 CIRCVM TEMPORA iuxta fron-
 tem.
 190 CYPROS insula vicina Syriae. CIRCVM TEMPORA circa capita.
 191 SYRACOSIO VERSV Theocriti, 205 CIRCVM TVITVS contemplatus
 qui Syracusanus fuit. 206 CIRCVM TVLIT circumportavit.
 192 SYRTES insula orientalis. 207 CIRCVM VBERA iuxta ubera.
 193 CIRCVM in ambitum. 208 CISSEVS rex Thraciae, pater
 CIRCVM ex omni parte. Hecubae.
 CIRCVM iuxta. 209 CYTHERA insula sacra Veneri.
 CIRCVM undique. 210 CYTHEREA Venus a Cythera
 CIRCVM (in) gyrum. insula.
 194 CIRCVMAGIT insequitur. 211 CITO velociter.
 195 CIRCVM CLAVSTRA iuxta clau- CITO celeriter.
 suras. 212 CYTORVS mons Paphlagoniae
 CIRCVM CLAVSTRA circum buxi ferax.
 exitus. 213 CYBELVS mons Phrygiae.
 196 CIRCVM CLAVSTRVM circum 214 CIVIS PATRICIVS senator
 clausuras idest iuxta. maior.
 197 CIRCVM EVNT vagantur. 215 CIVIS ROMANVS Romanus
 198 CIRCVM DARE ambire. natus.
 199 CIRCVM ILIACOS MVROS iuxta 216 CIVICAT civem facit.
 Troianos. 217 COEVS ET ENCELADVS Gigan-
 tum nonuina.
 200 CIRCVM LITVS unctus. 218 CLADEM pestem.
 201 CIRCVM LITVS (in) gyrum CLADEM calamitatem.
 fluminis.
 202 CIRCVM LVIT circumfluit.

188 Cione | peloponnes | *deest* || 189 Cionia | *deest*, sed cf. *G. II*, 519: Sicyonia baca || 190 siriae | *A. I*, 622: opimam Cyprum || 191 Ciracosio | theocriti | siracusanus | *E. IV*, 1 || 192 Cirte | *A. I*, 111: In brevia et Syrtes | 193 Circum girum | *A. II*, 515 etc. || 194 *G. II*, 392 || 195 *A. I*, 56 || 196 clausuras | *deest*, sed *conf. nr. 195* || 197 Circumeant | *deest* || 198 *A. I*, 368 | 199 *A. I*, 483 || 200 *deest* || 201 Circumlitus girum | *deest*, sed *conf. A. I*, 667 etc.: circum litora || 202 *deest* || 203 (vr) ob primae interpretationis habitum addidi | in girum | in ambitu | *A. II*, 68 || 204 *A. V*, 435 || 205 *deest*, sed potest subesse (Circumspicit) circumtuetur contemplatur, cf. *A. III*, 517. *XII*, 896 | 206 circumportabit | *A. VI*, 229 || 207 *A. III*, 392. *VIII*, 45. 631 || 208 trachyae | ecube | *A. V*, 537 || 209 Citera | *A. X*, 51 || 210 Citerea | cithara | *A. I*, 257 | 211 *deest* || 212 Citorus | paphlagonie | *G. II*, 437: Cytorum || 213 Ciuelus | frigie | *deest*. Cf. *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 436* || 214 Ciues | *deest* || 215 Ciues | *deest* || 216 *deest* || 217 Cius et teneladus | *A. IV*, 179: Coeo Enceladoque || 218 pestilem | *A. II*, 361. *VI*, 844. *XII*, 604. Cladem calamitatem in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 434*.

- 219 CLADES pericula. 241 CLAVSI CIRCVM undique in-
 220 CLAM destinat occulta. clusi.
 221 CLAMOR vocum sonus. 242 CLAVSO cluso.
 222 CLAMOR luctus. 243 CLAVSTRA aditus angustus.
 223 CLAMORE vocis sono. CLAVSTRA ianuae.
 224 CLAMORE vocibus. 244 CLAVVM gubernaculum navis.
 225 CLANIVS fluvius Campaniae. 245 CLAVVS pars gubernaculi
 226 CLARA IN LVCE in sereno aëre. [locus].
 227 CLARAM lucidam, splendidam. 246 CLEMENS mediocris, temper-
 228 CLARAS nobiles. ratus.
 229 CLARII Apollinis a Claro in- CLEMENS placidus, iucundus,
 sula, in qua colitur. dulcis.
 230 CLARO SONO forti. CLEMENS communis, mitis,
 231 CLARO OLYMPO alto caelo. sedatus, maturus, moderatus,
 232 CLARVS locus dicitur, ubi suavis.
 Apollini sacrificabant. 247 CLEMENTIA pietas, benignitas.
 233 CLARVS nobilis, magnus. 248 CLEOPATRA regina et soror
 234 CLASSEM navem. Ptolomaei regis Alexandriae.
 235 CLASSEMVE vel classem. 249 CLOANTHVM nomen fuit viri.
 236 CLASSERA clausura. 250 CLOANTHVS princeps Troia-
 237 CLASSES navigia. nus.
 CLASSES navigia, naves. 251 COEVS ET ENCELADVS Gi-
 CLASSES navium multitudo. gantes.
 238 CLASSICO SERMONE excitato. 252 COGANT compellant.
 239 CLASSICVM sonum tubarum. COGANT impellant.
 240 CLAVDVM clodum. 253 COGE in unum collige.

219 *deest* || 220 *distinat* | *deest*. Clam occulte latenter in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 434* || 221 *A. I, 87* || 222 *A. XII, 409* || 223 *A. II, 769*
 224 *A. III, 524* || 225 *G. II, 225* || 226 *A. I, 588* || 227 *G. I, 138. A. II, 696* ||
 228 *A. I, 284* || 229 *Clari* | *A. III, 360* || 230 *G. I, 460* || 231 *celo* | *A. IV, 268*
 232 *lacus* | *apollinis* | *Cf. nr. 229* || 233 *A. VII, 141* || 234 *A. X, 155* ||
 235 *A. IV, 426* || 236 *deest* || 237 *Clases nauigia naues* | *Clases naui uel multi-*
tudo | *A. IV, 537*. *Classem (cf. nr. 234) navem posuit vel multitudinem navium*
in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 434 || 238 *deest* || 239 *A. VII, 637*:
Classica iamque sonant. Classicus sonus tube vel militum cohors (cohoris)
in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 434 || 240 *deest, sed cf. A. V, 278*:
pars vulnere clauda || 241 *Clausa* | *A. III, 230* || 242 *A. I, 141. Habet Goetz.*
in libri Glossarum exc. corp. gloss. Lat. V p. 179 || 243 *autgustus* | *A. I, 56*.
Claustra exitus vel aditus angusti in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV
p. 434 || 244 *A. V, 177. 852. X, 218* || 245 [locus] *An subest navis?* | *deest, sed*
cf. nr. 244. *Clausus pars gubernaculi qua tenetur in gloss. Verg. corp. gloss. Lat.*
ed. Goetz. IV p. 434 || 246 *iocundus* | *suavis* | *granis* | *deest* || 247 *deest* || 248 *ptolo-*
mei | *alexandrie* | *Spectat glossa ad A. VIII, 707*: *Ipsa videbatur ventis*
regina vocatis Vela dare || 249 *Cloantum* | *A. I, 222* || 250 *Cloantus* | *troanus*
A. V, 245 || 251 *terrae filii add. in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV*
p. 434 | *A. IV, 179, cf. nr. 217* || 252 *A. IV, 289* || 253 *E. III, 20*.

254 COGEBANT lactabant.	tyrorum nomina, qui Silenum
255 COGNOSCITE intellegite, iudicate.	adorti sunt et carmen exegerunt.
256 COLLECTVS coadunatus.	273 COMITANTEM incedentem secum.
257 COLLECTIS congregatis.	274 COMITANTIBVS comitibus, sociis.
258 COLLEM editum quasi montem altum.	275 COMITATVS comitem habens.
259 COLERE amare.	276 COMMIXTA GRANDINE grandine mixta.
260 COLLIBVS CVRVIS in gyrum ambientibus montibus.	277 COMPTISSIMVS ornatissimus.
261 COLLO DARE BRACHIA amplecti.	278 † CONCESSITVM inter consideratum turba.
262 COLVMIS sanus.	279 CONCILIANS coniungens. CONCILIAS consocias.
263 CONVALLE depressa planitie.	CONCILIAS coniungis.
264 COLVERE inhabitaverunt.	CONCILIAS amicum facis.
265 COLVISSE amasse. COLVISSE dilexisse.	280 CONCILIAT amicum facit.
266 COLO colum dicit ad lanas.	281 CONCILIVM HORRENDVM terribilem coetum.
267 COMEDENDARVM CARNIVM manducandarum scilicet.	282 CONCORDES ANIMAE. Animas ostendit Gnei Pompei et Gai Caesaris, quibus ducibus civile bellum administratum est.
268 COMMENTA fraudes.	283 CONDIDIT abscondit.
269 COMMENTA INGENII artes.	284 CONDIDIT VMBRA obscuritate velavit.
270 CVMAEA idest Sibylla.	
271 COMES itineris socius.	
COMES SOCIVS a comitando dictus.	
272 CHROMIS ET MNASYLVS Sa-	

254 Cf. *G. IV*, 230: Bis gravidos cogunt fetus || 255 *E VI*, 25 256 *deest*; cf. collecta *A. IX*, 63; *A. XII*, 862; collectum *G. I*, 114; *G. III*, 85; collectam *A. II*, 798 || 257 *A. I*, 170 || 258 *A. I* 419. *VIII*, 351 || 259 *A. IV*, 422 || 260 caruis Ingirum abientibus | *A. V*, 287 || 261 *A. II*, 792. *VI*, 700 || 262 Colome | *deest*; cf. incolumis *A. II*, 88; *A. II*, 577; *VI*, 415 || 263 Coluelle | planitiae; cf. *infra* nr. 368 | *A. VI*, 679 || 264 *A. I*, 532. *III*, 165 || 265 *A. XI*, 843. Coluisse amasse *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV* p. 434 || 266 Colu coludu ad lanas | *A. VII*, 805. *VIII*, 409 || 267 Comedendorum | *deest* || 268 *deest* || 269 ingenia | *deest* || 270 Comes idest sybille | *Spectat ad A. VI*, 88: Cumaea Sibylla || 271 sotius a comitando | *A. II*, 711. Comites (*A. IV*, 140 etc.) socii in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV* p. 434 || 272 Comis er masilus saturorum | adora sunt | exigerunt | *E. VI*, 13 || 273 *deest. sed comitante habes A. II*, 40. 370. *V*, 76. *XI*, 498 || 274 *A. III*, 346 || 275 *A. I*, 312 || 276 *A. IV*, 120. 161 || 277 *deest* || 278 *deest*; fort. leg.: inconcessum inconsideratum turbatum, cf. *A. I*, 651: inconcessos Hymenaeos. *Habet Goetz. in libri Glossarum exc. corp. gloss. Lat. V* p. 182 (concessum *cod. Pal. Vat. 1773 in quo cicer. praescriptum consentium turba cod. Par. 11529*) || 279 *Prima glossa deest, reliquae ad A. I*, 79 pertinent || 280 *deest* (*A. X*, 151 conciliet) || 281 orrendum *A. III*, 679 || 282 anime | gni | gal casar | dulcibus | *A. VI*, 828 || 283 *A. IX*, 32 284 *A. VI*, 271.

- 285 CONDIDIT inmisit. CONDIDIT miscuit.
 286 CONDIDIT fecit, fundavit.
 287 CONDIDIMVS TERRA sepultura humavimus.
 288 CONDERENT sepelirent. CONDERERE humare.
 289 CONDITA memoriae mandata.
 290 CONDITA sepulta. CONDITA reservata.
 291 CONFECTA exanimata.
 292 CONIVGATAE nexae, coniunctae.
 293 CONIVGIUM VOCAT matrimonium nominat.
 294 CONIVGIS HECTOREAE uxoris Hectoris.
 295 CONIVNCTA conpaginata.
 296 CONIVNGERE DEXTRAS copulare.
 297 CONSCENDI NAVIBVS intravi.
 298 CONSCENDIT desuper stetit.
 299 CONSCENDIT subiit.
 300 CONSCIA sui roboris fida.
 301 CONSCIA testis.
 302 CONSCIA FATI mortis scia.
 303 CONSCIA NVMINA conscios Deos.
 304 CONSIDERE (IN IGNIS) igni conlabi.
 305 CONSEDERIS sedes conlocaveris.
 306 CONSIDITE TRANSTRIS transtra invadite; transtra autem sunt sedilia nautarum.
 307 CNOSIA Cretensia.
 308 CONSIDIVM consilium.
 309 CONSIDVNT sedent.
 310 CONSILIVM sententiam vel iudicium.
 311 CONSILIVM VULTV TEGIT cogitationem suam celat.
 312 CONSPECTV IN MEDIO sub aspectu omnium.
 313 CONSPECTV praesentia, visu.
 314 CONSPEXERE conspexerunt, viderunt.
 CONSPEXERE videre.
 CONSPEXERE viderunt.
 315 CONSPEXIT vidit.
 316 CONSTANTIA animi firmitas.
 317 CONSTITVAM statuum.
 318 CONSVLIT futura exquirat.
 319 CONSVLITVR interrogatur.
 320 CONSVMIMVS manducamus.
 321 CONSVMMO consummas.
 322 CONSVRGITVR ad auxilium, INSVRGITVR vero ad vindictam.
 323 CONSVRGVNT flare incipiunt.

285 *A. VIII, 66* || 286 fundabit | *A. I, 276* || 287 Condimus terram sepulture umaumimus | *A. V, 48* || 288 Condirent | condire | *Prior glossa deest, altera ad A. XII, 893 pertinet* || 289 Memoria | *E. X, 50* || 290 *Prior glossa ad A. VII, 570, altera ad A. III, 388 referenda* || 291 *A. III, 590* || 292 Coniugate nexae coniuncte | *deest* || 293 *A. IV, 172* || 294 ectore ectoris | *A. III, 488* || 295 *A. X, 653* || 296 *A. I, 514* || 297 *A. I, 381* || 298 *A. IV, 646* || 299 *A. I, 180* || 300 *A. V, 455. X, 872. XII, 668* || 301 *A. X, 679* || 302 facti | *A. II, 519* || 303 *A. II, 141* || 304 (in ignis) addidi | *A. II, 624. IX, 145*: considerare in ignis || 305 Consideris | conlocaberis | *A. IV, 39* || 306 Considerite trastris trastra | trastra | naturarum | *A. IV, 573* || 307 Consia | *A. III, 15. V, 306* || 308 Considium | *deest* || 309 *A. V, 136. X, 5. XI, 915* || 310 *A. IX, 227* || 311 tetigit | *A. IV, 477* || 312 *A. II, 67* || 313 presentia | *A. X, 260* || 314 *A. I, 152* || 315 *A. I, 487* || 316 *deest* || 317 *A. V, 237* || 318 *A. IV, 64* || 319 *deest*; cf. *A. IX, 335*: Consulite || 320 *A. VII, 117* || 321 Consumo | *deest* || 322 vindicta | *deest* || 323 *A. V, 20*.

- 324 CONSVRGVNT STVDIIS favo-
rem praestant.
- 325 CONSVRGVNT increscunt.
- 326 CONSVTIS TVNICIS quasi sar-
citis.
- 327 CONTEMNERE VENTOS ventis
non moveri.
- 328 CONTEMNERE non curare.
- 329 CONTVEMINI advertimini.
- 330 CONTEMNIT despicit.
- 331 CONTENTIONE oratione.
- 332 CONTENTIOSVS ab intentione
vocatus, quia non cum ratione
aliquid, sed sola pertinacia
vindicat.
- 333 CONTENTVS libenter usus.
- 334 CONTIGIT cooperuit.
- 335 CONTICVERE conticuerunt, lo-
qui cessaverunt.
- 336 CONTICVERE silentium prae-
buerunt.
- 337 CONTICVERVNT loqui cessa-
verunt.
CONTICVERVNT tacuerunt.
- 338 CONTICVIMVS tacuimus.
- 339 CONTICVIT tacuit.
CONTICVIT tacuit, silentium
fecit.
- 340 CONTIGVVM proximum.
- 341 CONTINGAT perveniat.
- 342 CONTINGERE adtrectare.
- 343 CONTINGERET adtrectaret,
palparet.
- 344 CONTINGERE contaminare.
- 345 CONTINGERE FERRO ferro
laedere.
- 346 CONTRACTIS clausis.
- 347 CONTACTV adtrectatione.
- 348 CONTRACTVS venditio.
- 349 CONTRAHERE colligere.
CONTRAHERE conquirere, ad-
prehendere.
CONTRAHERE in unum colli-
gere.
- 350 CONTRA FAS contra ius divi-
num.
CONTRA FAS contra licentiam.
- 351 CONTRA FOEDVS contra pac-
tum.
- 352 CONTRA ORA contra faciem.
- 353 CONTRARIA adversa.
- 354 CONTRARIA ex contrario.
- 355 CONTRARIA irata, inimica.
- 356 CONTRA STETIT dimicavit.
- 357 CONTRAXERAT congregave-
rat.
- 358 CONTRAXIT prehendit.
- 359 CONTVEMINI advertimini.
- 360 CONTVENS conspiciens.
- 361 CONTVENTES aspicientes.

324 faborem prestant | *A. V, 450* || 325 *A. V, 20* || 326 tunicis | *deest* ||
327 *G. II, 360. A. III, 77* || 328 *G. IV, 104* || 329 CONTVEMINI | contemni | *deest* ||
330 *deest*; cf. *G. IV, 104*: contemnunt || 331 *deest* || 332 non cum | *nt* | perti-
nacia | *deest* || 333 *A. XI, 815* || 334 cooperit | *A. II, 649* || 335 *A. II, 1* || 336 silen-
cium prebuerunt | *A. II, 253* || 337 *deest*; cf. *A. II, 1*: Conticuere || 338 *deest* ||
339 *A. III, 718*. Conticuit tacuit siluit in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz.*
IV p. 435 || 340 Conticum | *A. X, 457* || 341 preueniat | *A. VI, 109* || 342 Con-
tinguere | *A. II, 168* || 343 *deest* || 344 *A. VI, 606* || 345 ledere | *A. V, 509* ||
346 *deest*, sed cf. *G. IV, 259*: contractus || 347 Contractu, corr. contactu |
A. III, 227 || 348 *deest* || 349 *deest*, cf. *A. III, 8* (contrahimus) et *A. XII, 891*
(contrahe). Contrahimus (*A. III, 8*) colligimus congregamus in gloss. *Verg.*
corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 435 || 350 conlicentiam | *deest* || 351 *deest* ||
352 hora | facie | *A. V, 477* || 353 *A. I, 239* || 354 *A. II, 39* || 355 *A. VII, 293* ||
356 dimicabit | *A. V, 414* || 357 *deest* || 358 *deest* || 359 *deest*, cf. *supra nr. 329* ||
360 *deest* || 361 *deest*.

- 362 CONTVEOR video. 381 CONVEXA in convexo caeli posita.
- 363 CONTVETVR contemplatur. 382 (CURVO LITORE) convexo litore, rotundo.
- 364 CONTVITVS contemplatus, visus. 383 CONVEXVM concameratum.
- 365 CONTVITI contemplati. CONVEXVM concavum, conclusum.
- 366 CONTVLIT conportavit. 384 CONNIVENT consentiunt.
- 367 CONTVLTVM conportatum. 385 CONVIVIA epulas.
- 368 CONVALLIBVS depressis locis. 386 CONVIVIA QVAERIT idest convivii causas.
- 369 CONVOLVIT complicat. 387 CONVVLVA VNDIS lacera fluctibus.
- 370 CONVBIA coniugia. 388 CONVVLVA eradicata.
- 371 CONVBHS nuptiis, coniugiis. CONVVLVA abrupta idest disrupta.
- 372 CONVBIVM matrimonium, coniugium. 389 CONVVLVAE exhaustae naufragio, abscissae.
- 373 CONVELLERE avellere, abstrahere. CONVVLVAE adtritae, diminutae.
- 374 CONVELLERE confringere. CONVVLVAE quassatae, labefactae.
- 375 CONVENIVNT in unum veniunt. 390 CONVVLVSVM nunc percussum vel divisum.
- 376 CONVENTVM coetum, concilium. 391 CONVVLVSVS eradicatus.
- 377 CONVENTVS IN MEDIOS in media agmina. 392 CONVM summa pars galeae.
- 378 CONVENVSTAT adornat. 393 † COVM proximum.
- 379 CONVERSA CVSPIDE conversa hasta; cuspis autem proprie est ima pars hastae.
- 380 CONVERSANTVR vivunt vel remorantur.

362 *deest* || 363 *Contuitus contemplatur* | *deest* || 364 *visus* | *sonus* | *deest*
 365 *deest* || 366 *conportabit* | *A. X, 735* || 367 *deest* || 368 *A. VI, 139* || 369 *Conualuit* | *A. II, 474* || 370 *A. III, 319 etc.* || 371 *nubtiis* | *A. XII, 821* || 372 *Cf. A. I, 73 et A. IV, 126 (conubio stabili).* Conubio matrimonio *in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 435* || 373 *A. III, 24* || 374 *A. III, 31* || 375 *eueniunt* | *A. I, 700* || 376 *deest, sed cf. nr. 377* || 377 *in medio in medagmine* *A. VI, 573* || 378 *deest* || 379 *asta* | *aste* | *A. I, 81.* *Conversa cuspidem conversa hasta in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 435* || 380 *deest* || 381 *A. IV, 451*
 382 *(Curvo litore) supplevi* | *rotundu* . o . | *A. III, 16. 223. XI, 184 (curvo litore)* || 383 *conclauum conclusus* | *cf. E. IV, 50: convexo pondere mundum* || 384 *Conuiuent* | *deest* || 385 *aepulas* | *A. I, 638* || 386 *conuiui casae* *A. IV, 77* || 387 *Cf. A. I, 383: convulsae undis (naves) et nr. 389.* *Convulse undis fluctibus lacerate in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 435*
 388 *A. III, 414* || 389 *Conuulse* | *exauste* | *naufrā* | *abscise* | *Conuulse* | *adtrite* *diminute* | *Conuulse* | *quassate* | *labefacte* | *A. I, 383* || 390 *A. V, 143. VIII, 690.* *Convulsa dissoluta vel percussa in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 434* || 391 *deest; cf. A. V, 143: convulsum rostris aequor; A. I, 383: convulsae undis; A. III, 414: convulsa vasta ruina* || 392 *A. III, 468.* *Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 435* || 393 *deest.*

- 394 CONVM GALEAE galeae cristas. 411 CORRIPVERE exoccupaverunt.
 395 CONVM acuta rotunditas. CORRIPVERE invasere.
 396 CONVULVENS involvens. 412 CORRIPERE castigare.
 CONVULVENS trahens. 413 CORRIPIO attollo.
 397 CONVOCAT multos in unum 414 CORRIPIO E STRATIS CORPVS
 colligit. exsurgo.
 398 CONVS (bacca) cypressi. 415 CORRIPIVNT invadunt.
 CONVS bacca cypressi. CORRIPIVNT adprehendunt.
 399 CONVS generis masculini est 416 CORRIPVERE rapuerunt.
 idest galea. CORRIPVERE invasere.
 400 CONVS ponitur et pro fructu 417 CORRIPVERE VIAM viam in-
 cypressi, quod in rotunditate vaserunt.
 conum imitetur. 418 CORRIPIVIT rapuit.
 401 CONVS est curvatura, quae 419 CORRIPIVIT sustulit, rapuit.
 in galea prominet, super CORRIPIVIT subtrahit.
 quam cristae sunt. 420 CORRIPIVIT transivit.
 402 CORDA animos. 421 CORNEA VIRGVLTA de cornu
 403 CORDE animo. vimina.
 404 CORDA ILIADVM animae Tro- 422 CORNIBVS ARBOREIS quo-
 ianorum matrum. niam in modum arborum
 405 CORREPTA impetu rapta. cervorum cornua deponuntur.
 406 CORREPTA BIPENNI sublata 423 CORNIBVS ARBOREIS quod in
 securi. modum arborum cervorum
 407 CORRVPTAM VNDIS maris aqua cornua ramosa sint.
 mollitam. 424 CORNVA nunc summas partes
 408 CORIA pelles. antemnarum dicit.

394 Conum galare | A. III, 468 || 395 Cf. nr. 392 || 396 G. III, 426 ||
 397 deest || 398 Conusci prehensi | (baca) ex sequenti glossa addidi | Baccaci
 praessi | Cf. nr. 392 || 399 masc | galeam | Cf. nr. 392 || 400 cyps si | Cf. nr. 398 ||
 401 q; in galea pnet | criste Cf. nr. 395 || 402 A. I, 303 || 403 A. I, 50 || 404 illiad
 anime throianorum | A. V, 643 || 405 Corepta | A. I, 100 || 406 Corepta bipinni |
 seure A. II, 479 || 407 Corepta mundis maris aq; | A. I, 177: corruptam undis
 Cererem || 408 G. III, 559: coriis || 409 Corineus | ethro//ianis | A. VI, 228.
 IX, 571. XII, 298 || 410 Corinthus | tetia, corr. teti | Cf. A. X, 169: Corytique
 leves || 411 Corripere | Corripere | G. III, 104. A. I, 418. II, 167. V, 145 ||
 412 deest || 413 extractis | A. III, 176 || 414 es omno | A. IV, 572 || 415 A. I, 363.
 II, 217. IX, 502. XII, 279 || 416 G. III, 104. A. II, 167. V, 145 || 417 Corripe
 inuaser | A. I, 418 || 418 sustullit | E. VIII, 105. A. I, 45. VI, 472. XI, 462 ||
 419 transibit | A. IX, 537 || 420 cornu | A. III, 22 || 421 corna deponunt | arbori-
 bus | A. I, 190. Cornibus arbores ramosis cervorum cornibus in gloss. Verg.
 corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 435 || 422 A. III, 549.

- 423 CORNVA animalium vel antemnarum sunt, corna vero pomorum genera.
- 424 CORNVS species arboris.
- 425 CERNVVS in caput ruens.
- 426 CORNV TENET cornu invadit.
- 427 CHORO in choro.
CHORO per chorum.
- 428 COROEBVS nomen fuit viri.
- 429 CORONA INDVIT coronavit, adusque ad coronam implevit.
- 430 CORONAM INSIGNEM GEMMIS ornamentum ex gemmis condecoratum.
- 431 CORPORA cadavera.
- 432 CORPORA membra.
- 433 CORPORE ἀντὶ τοῦ corpori.
- 434 CORPORE corporis flexus.
- 435 CORPORE in corpore, in membris.
- 436 CORPORE CESSIT subductione corporis evitavit.
- 437 CORPVS IN AEACIDAE in Achillis corpus.
- 438 CORRUIT cadit.
- 439 CHORVM SIMVLANS lusus fingens.
- 440 CORRVPTA vitiata.
- 441 CORRVPTOR adulter, libidinosus, famosus.
CORRVPTOR obscenus, impudicus, incastus.
CORRVPTOR inpurus, probrosus, contaminatus.
CORRVPTOR inquinatus, maculatus.
CORRVPTOR turpis, foedus, inhonestus.
CORRVPTOR flagitiosus, deturpatus, diffamatus, deformis.
- 442 CORRVPTVS tumidus, inflatus, inanis.
CORRVPTVS ventosus, vanus, levis, loquax.
CORRVPTVS versutus, garrulus, fluens, solutus, furens.
- 443 CORRVPTVM vitiatum, contaminatum.
CORRVPTVM pollutum, violatum, foedatum.
CORRVPTVM inquinatum, dehonestatum.
CORRVPTVM deformatum, deturpatum.
CORRVPTVM decoloratum, conmaculatum, profanum.
- 444 CORVSCAT vibrat, splendet, micat.

423 *E. VII, 30. G. III, 222. G. III, 232. G. IV, 299. G. IV, 371. A. V, 832. A. VII, 615. A. VIII, 2. A. X, 725. A. XII, 89. A. XII, 721.* Corna poma silvestria in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 435* || 424 species | *G. II, 448.* Cornus arbor ingens in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 435* || 425 Cornus | *A. X, 894* || 426 *A. V, 382* || 427 Coro in coro Coro per corum | *A. VI, 657* || 428 *A. II, 341* || 429 coronabit | coronā | *A. III, 525* || 430 *A. VII, 75. 76* || 431 cadeuera | *A. I, 193* || 432 membra | *A. VI, 721* || 433 anti tu corpore | *A. XII, 911* || 434 *A. V, 276* || 435 *A. IX, 410. A. X, 127* || 436 euitabit | *A. V, 445* || 437 ecide | acillis | *A. VI, 517* || 438 *A. X, 488* || 439 Corū simillas | *A. VI, 516* || 440 *A. I, 177*: corruptam undis Cererem || 441 *deest, sed videtur legendum esse*: ADVLTER corruptor libidinosus famosus. ADVLTER corruptor obscenus impudicus incastus etc. | probrosus | maculat | diffamatus | *A. X, 92. A. XI, 268* || 442 *deest*; cf. *A. I, 177*: corruptam undis Cererem; *A. III, 138*: corrupto caeli tractu | furus || 443 *deest* | fedatum | deonestatum || 444 bibrat | *A. IV, 642.*

- 445 CORVSCIS motu veluti coruscantibus.
 446 CORVSCO micanti vel reluctanti.
   CORVSCO splendido.
 447 CORVSCVM fulgidum.
   CORVSCVM splendidum.
 448 CORVSCVM ENSEM fulgentem.
 449 CORVSCVS nitens.
   CORVSCVS splendidus.
 450 CREBER spissos ictus emittens.
 451 CREBER frequens.
 452 CREBRA spissos ictus ingerens.
 453 CREBRAS plurimas.
   CREBRAS plurimas, frequentes.
 454 CREBRIS spissis.
 455 CREBRIS BIPENNIBVS spissis ictibus securium.
 456 CREBRIS TERRIS spissis insulis.
 457 CREBRIVS frequentius.
 458 CREDENS putans.
 459 CREDERE committere.
 460 CREDITIS arbitramini.
 461 CREMATO adusto.
 462 CREMATVM combustum, exustum.
 463 CREMATVR IGNE conburitur, in rogam inponitur.
   CREMATVR IGNE funus deducitur, exequiae fiunt.
 464 CREMATVS conditus, funeratus.
   CREMATVS supremo honore affectus.
 465 CREMONENSIVM civium, CREMONAE urbis.
 466 CEREMONIA sacrificia, immolatio.
 467 CREPITANS leviter flans.
 468 CREPITANS resonans.
 469 CREPITANT crepitum et sonum faciunt.
 470 CREPITANTI sonanti.
 471 CREPITAT stridit, sonat.
 472 CREPITVM sonum minutum.
 473 CREPITVS sonus flammae.
 474 CRESSIA PRODIGIA taurum, quem Pasiphae amaverat.
 475 CRETA insula Iovi sacrata.
   CRETA insula finitur ab oriente Carpathio mari, ab occasu et septentrione mari Cretico, a meridie mari Libyco, quod et Adriaticum vocant. Habet in longo milia passuum centum septuaginta duo, in lato quinquaginta.

445 motum | *A. I, 164. XII, 701* || 446 *G. I, 233. A. II, 333. A. VIII, 391* ||
 447 *A. II, 552* || 448 Coruscūmensem | *A. II, 552. Coruscae (A. II, 172) fulgentes. Coruscus (A. I, 164. XII, 701) fulgentibus in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 436* || 449 *A. II, 470* || 450 spissus hictus, cf. nr. 452 | *A. V, 199. Creber spissus in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 436* ||
 451 *A. I, 85* || 452 *A. V, 436* || 453 *deest* | frequenter | cf. *A. XII, 713: crebros ictus* || 454 *A. I, 90. A. XI, 209* || 455 bipennibus spissibus hictibus | *A. II, 627* ||
 456 *A. III, 127* || 457 *deest* || 458 *A. II, 371* || 459 *A. IV, 422* || 460 *Credetis* | *A. II, 43* || 461 *deest, nisi legendum adurito, G. II 408* || 462 *deest* || 463 *deest* | exequie || 464 *deest* | affertus || 465 *Cremonensium* | *deest* | *cremone* | *E. IX, 28* ||
 466 *deest Cremonia* | *inmolatio* || 467 *A. III, 70* || 468 *G. I, 449* || 469 *A. V, 459* ||
 470 *A. VII, 74* || 471 *deest* || 472 *deest* | sonu || 473 *flamme* | *A. XII, 923* ||
 474 *Cresia* | *pasiue* | *A. VIII, 294* || 475 *iouis* | *carpatio* | *cre^{tico}* | *libico* | *adriacum* | *centu* | *A. III, 104. V, 588. Creta insula in carpatio (carpathio) mare in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 436.*

- 476 CRETAEIS IN ORIS in Cretae finibus.
- 477 CREVIT vidit.
- 478 CREVSA uxor fuit Aeneae.
- 479 CRIMINIBVS insimulationibus.
- 480 CRIMINOSVM deformem, turpem, flagitiosum.
CRIMINOSVM inhonestum, erubescendum, indecorum.
CRIMINOSVM infamem, calumniosum, probrosum.
CRIMINOSVM suspectum, famosum, suspiciosum, invidiosum.
- 481 CRINEM capillum.
- 482 CRINEM ignis tractu.
- 483 CRINEM SOLVTAE crinem solutum habentes.
- 484 CRINES capillos mulierum.
- 485 CRINIBVS VIBRATIS FERRO crispatis.
- 486 CRINIS EFFVSA ἀντὶ τοῦ crines effusos idest solutos habens.
- 487 CRIMISO e Crimiso. Crimisu est fluvius Siciliae.
- 488 CRINITVS comatus.
- 489 CRVDA dura ac fortis.
- 490 CRVDELES ARAS aput quas crudeliter occisus est.
- 491 CRVDELES TERRAS in quibus crudeles inhabitant.
- 492 CRVDELIS AMOR TAVRI. Pasiphae, Solis filia, cum tauri amore fureret et eo potiri non posset, Daedalo iuvante vacca lignea inclausa est et effectum nefariae cupiditatis imitata est.
- 493 CRVDVM crudelem, cruentum.
- 494 CRVENTATIO vexatio.
- 495 CRVENTA MYRTA a colore sucorum eius.
- 496 CRVENTATVS sanguilentatus.
- 497 CRVENTIS sanguilentis.
CRVENTIS sanguine plenis.
- 498 CRVENTO sanguinolento.
- 499 CRVORE SACRO hostiarum sanguine.
- 500 CUI DOMVS cui sedes.
- 501 CUI EXITIO cui calamitati.
- 502 CUI MATER cui Venus.
- 503 CVINAM. Interrogatio de persona.
- 504 CUI TANTVM DE TE LICVIT? quis tantam potestatem tui habuit?
- 505 CUIQVAM alicui.
- 506 CVLMINE TECTI super tecto.

476 Cretis in horis | crete | *A. III, 117* || 477 *deest* || 478 heneae | *A. II, 562* |
479 *A. II, 98* || 480 *deest* | probosum || 481 *A. IV, 216* || 482 *A. II, 685* ||
483 solute | *A. III, 65* || 484 *A. XII, 870* || 485 *deest*, sed cf. *A. XII, 99, 100*:
crines Vibratos calido ferro | crispatis || 486 ἀνεξ. eo crinis crines |
A. IV, 509 || 487 Criniso e criniso. Crinus | *A. V, 38* || 488 *A. I, 740. IX, 638* ||
489 *A. VI, 304* || 490 *A. I, 355* || 491 *A. III, 44* || 492 Crudeles | pasine | dedalo
nefarie | *A. VI, 24* || 493 cruentem | *A. X, 682. XII, 507* || 494 *deest* | Cru-
entem || 495 mirta | a coloresacuarum eius | *G. I, 306* || 496 *deest* || 497 *A. II, 167.*
III, 618. VI, 281 || 498 *A. I, 296*. Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz.
IV p. 436 || 499 *A. V, 333*. Cruor (*G. I, 485 etc.*) sanguis in gloss. Verg. corp.
gloss. Lat. ed. Goetz. *IV p. 436* || 500 *A. V, 214* || 501 calamitate | *A. V, 625* |
502 *A. I, 314* || 503 *deest*, sed cf. quoniam *A. XI, 108*; quoniam *A. II, 595* |
504 de te | de | tantum | *A. VI, 502* || 505 Cuiquam alicui temtui habuit,
quorum ista temtui habuit pro praecedentis glossae partis extremae dittographia
habenda sunt | *A. X, 712* || 506 *A. IV, 186*.

- 507 CVLMITES pro divites poni puto.
- 508 CVLPA peccatum.
- 509 CVLPAM HANC peccatum nostrum.
- 510 CVLPAM PIABVNT peccatum solvent.
- 511 CVLTOR NEMORVM Aristaeus Apollinis et Cyrenes Nymphae filius, qui usum mellis et lactis a Nymphis didicisse fertur.
- 512 CVMARVM ORIS Campanis finibus.
- 513 CVMBA navicula.
- 514 CVM CANEREM idest cum canere vellem, ut <A. II, 111>: terruit Auster (euntis). CVM CANEREM REGES. Dicitur enim reges Romanorum eum primo scribere cogitasse et misso proposito Bucolica.
CVM CANEREM cum dicerem.
- 515 CVM DEA SE simul Dea se.
- 516 CVM DEDERIT cum consenserit.
- 517 CVM GEMITV cum magno fragore.
- 518 CVM GEMITV cum dolore, cum planctu.
- 519 CVM GENERE cum stirpe.
- 520 CVM MEDIO VOLVVNTVR SIDERA LAPSV περιφραστικῶς dum nox media est.
- 521 CVM SCEPTRA DABAS cum imperii iura Troianis concedebas.
- 522 CVM MVRVRE MONTIS cum montis sono.
- 523 CVM PLACIDVM VENTIS STARET MARE cum tranquillitatis maris invitatus voluntate in litore spatiarer.
- 524 CVM IVNO quo tempore Iuno.
- 525 † CVM surge.
- 526 CVM PRIMO simul primo.
- 527 CVM PRIMVM quando primum.
CVM PRIMVM quo tempore.
- 528 CVM SANGVINE cum anima.
- 529 CVM SAEPE cum assidue.
- 530 CVM SAEVO cum aspero.
- 531 CVM SESE quo se tempore.
- 532 CVM SOLE cum occasu solis.
- 533 CVM SONITV cum strepitu.
- 534 CVM SVBITO cum repente.
- 535 CVM VI cum virtute.

507 *deest* | puni || 508 *deest*; cf. culpae A. XII, 648. A. IV, 19 || 509 A. II, 140 || 510 A. II, 140 || 511 aristeus | cineres nimphe | a nimphe | G. I, 14 || 512 A. VI, 2 || 513 A. IV, 303. 413 || 514 caneret | vellet | at terruit | exterruit | (euntis) ex sequenti scholio supplevi, quo perperam delatum fuerat, cf. Schol. Bern. p. 793 | Cum nerem | rex romanorum reum euntis primo | proposito colica | E. VI, 3 || 515 A. V, 657 || 516 *deest*, nisi subest A. X, 49: quamcumque viam dederit Fortuna. Pro consenserit fort. leg. concesserit, cf. nr. 521 || 517 A. III, 577 || 518 plactu | A. IV, 687 || 519 A. IV, 606 || 520 περιφραστικῶς | A. IV, 524 || 521 screptra, corr. scaptra | A. IV, 597 || 522 ^{mur} mure, corr. -more | A. I, 55 || 523 placidum venti | voluntate pro voluptate positum | spaciarer | E. II, 26 || 524 A. I, 36 || 525 *deest* || 526 G. III, 324: primo cum sidere || 527 E. VI, 29. E. VII, 39. G. I, 113. A. II, 117 || 528 A. IV, 621 || 529 sepe | A. VIII, 353 || 530 seuo | A. V, 270 || 531 quos tempore | A. VII, 700 || 532 A. III, 568 || 533 G. I, 327. A. II, 466. VIII, 524. X, 266 || 534 subito | A. I, 509. 535. II, 731. III, 137. 590. XII, 249 || 535 *deest*.

536 CVM VIRGO cum tu virgo Sibylla.	555 CVRVO flexo, pando.
537 CVMVLATA plena impleta.	556 CVRVA flexuosa.
538 CVMVLO congestione.	557 CVRVAM ALVVM cavum ventrem.
539 CVNCTIS omnibus. CVNCTIS omnibus, universis. CVNCTIS omnibus, qui contentioni huic operam dederunt.	558 CORRIPVERE invadere.
540 CVNCTI diversi aut omnes.	559 CVRSV incursu.
541 CVNCTOS omnes.	560 CVRRVS ἀρτί τοῦ equi, qui currus trahunt.
542 CVNEOS spectantium studia et partes.	561 CVRRV INANI sine rectore.
543 CVPIERE cupierunt.	562 CVSTODE servatore.
544 CVPIRE ambire.	563 CVSTODE custodibus.
545 CVRAS cogitationes.	564 CVSTODEM observatorem.
546 CVRIBVS PARVIS quia Curibus Sabinis.	565 CVSTODES servatores.
547 CVRRIMVS navigando transimus.	566 CVSTODES observatores idest paedagogi. CVSTODES defensores.
548 CVRSVS EQVESTRIS lusus, quos equitatus agebat.	567 CVSTODEM vindicem.
549 CVRSVS VOCET ut navigent, expectant.	568 CVSTODIA servatrix.
550 CVRVVM curvatum.	569 CVSTOS SACRI custos et servatrix.
551 CVRVATO inflato, erecto.	570 CVSTOS servator. CVSTOS quasi custos.
552 CVRVATVS flexus.	571 CVSTOS pastor.
553 CVRVAE flexuosae, pandae.	
554 CVRVIS CARINIS pandis navigibus.	

D.

- 1 DABANT faciebant.
- 2 DABAS GEMITVS gemitusemittebas.
- 3 DABAT tribuebat.
DABAT offerebat.

536 sybilla | *A. VI, 45* || 537 *A. IV, 436*: cumulatam || 538 *A. I, 105* |
 539 contemplationi | *A. VII, 162* || 540 *A. II, 409* || 541 *A. V, 380* || 542 *A. V, 664*
 543 Cupire | *A. II, 108* || 544 *deest* || 545 *A. I, 227* || 546 parus qui a | *A. VI, 812* ||
 547 *A. III, 191* || 548 quosequerere t agebat | *A. V, 667* || 549 uocent | expectent,
cf. A. III, 454 cursus in altum Vela vocet || 550 *deest*; *cf. curvam A. II, 51*,
VII, 179 || 551 in flato | *A. III, 564* || 552 *A. III, 533* || 553 Curaue Floxuose
 pande | *A. VI, 4* || 554 *G. I, 360*. *A. II, 179* || 555 floxo | *G. II, 406*. *A. III, 16*. 223.
XI, 184. *VII, 497*. *XI, 522* || 556 Curvo | *A. III, 238*. 643. *X, 684* || 557 Curuum
 Alum | *A. II, 51* || 558 CORRIPVERE | Currupire | invadere | *leg. invasere, cf.*
nr. 411. 416 | *G. III, 104*. *A. I, 418*. *II, 167*. *V, 145* || 559 *A. VIII, 221* || 560 ἀρτί
 τοῦ | Anticu | traunt | *A. VII, 655* || 561 Curro inam | *A. I, 476* || 562 *A. III, 221*
 563 *A. I, 564* || 564 *A. V, 546* || 565 *A. V, 257* || 566 paedagogi | *A. VIII, 461*
 567 *A. VI, 395* || 568 sexuatrix | *A. VI, 574* || 569 Custus acri custos
A. VIII, 270 || 570 Custus | Custus quari custos | *A. IV, 484* || 571 Custus |
G. I, 17 || D. 1 *A. II, 464* || 2 *A. IV, 409* || 3 *A. IX, 312*.

4 DABATVR concedebatur.	21 DARDANIA INCENSA Troia.
5 DABIS POENAS supplicia solves.	22 DARDANIAM PROLEM Troianam stirpem. Dardaniam urbem Dardanus condidit et ex eo est appellata.
6 DABIT consecrabit.	23 DARDANIDAS Dardanos.
7 DABIT tribuet vel concedet.	24 DARDANIDAE Troiani.
8 DABIT DEVS tribuet divinitas.	25 DARDANII ROGVM CAPITIS idest in nomine Aeneae fabricatum.
9 DA DEXTRAM praesta auxilium.	26 DARDANIO Troiano.
10 DAPHNIS Mercurii et Hersae filius in Sicilia pastor.	27 DARDANIOS HABITVS Troianos cultus.
11 DAMNAVERAT liberaverat.	28 DARDANIS Dardani nepos. DARDANIS a Dardano genus ducens.
12 DAMONIS MVSAM DICEMVS ET ALPHESIBOEI hoc est carmen Sophocleo cothurno, ut Sophocles poeta tragicus.	29 DARDANIVM DVCEM Aeneam.
13 DAMOETAS nomen.	30 DARDANIVS NEPOS VENERIS Ascanius.
14 DANAVM Danaorum. DANAVM Graecorum.	31 DARE concedere.
15 DANAVM PVPIBVS Graecorum navibus.	32 DARE CLASSIBVS AVSTRVM ἀντὶ τοῦ Austris classes dare.
16 DANAI E CLASSIBVS e Graecorum exercitu.	33 DARE FATIS VELA vela Fatis committere.
17 DANT ingerunt, inmittunt.	34 DARE IVRA dare leges, scilicet hospitia.
18 DANT TELA LOCVM FLAMMAE	35 DARE LINTEA RETRO retro vela convertere.
19 DAPIBVS epulis affluentioribus sive cibis aut deliciis.	
20 DARDANA QVI PARIDIS	

4 concidebatur | *A. II, 656. 803* || 5 penas | *A. IV, 386* || 6 *G. II, 286* || 7 tribuit | *A. III, 460* || 8 *A. I, 199* || 9 dexteram | presta | *A. VI, 697* || 10 Danis | erse | sycilia | *E. V, 20, cf. Schol. Bern. p. 786* || 11 *A. IV, 699* || 12 Damonismus musam dicimus et alpesiboei | sobodeon cum turno ut subocles petra tragicus | *E. VIII, 5. 10* || 13 Damot tuestas | *E. III, 1* || 14 grecorum | *A. II, 14. 36. Danai (A. I, 30 etc.) greci in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 437* || 15 Greorum | *A. II, 276* || 16 Danis eclasibus | greorum | *A. III, 602* || 17 *A. I, 701* || 18 Dantela locum flamme | *Interpretatio intercidit, cf. A. II, 633*: Dant tela locum flammaeque recedunt || 19 aepulis a fluentioribus | *A. I, 706. Dapibus epulis escis cibis in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 437* || 20 *Interpretatio intercidit, cf. A. VI, 57*: Dardana qui Paridis dexti tela manusque || 21 throila | *A. III, 156* || 22 Dardania | Troilana stirpe | Dardania | Dardanius | *Post stirpem in cod. nova glossa incipit* | *A. VI, 756* || 23 *deest* || 24 Dardanide troilani | *A. I, 560. II, 72. 445. V, 45. VII, 195. X, 263* || 25 Dardani erocu kapitis | ueneae | *A. IV, 640* || 26 troilano | *A. I, 494. VI, 169. VIII, 14. IX, 88. XI, 400* || 27 Dardanius | Troianos | *A. III, 596* || 28 *A. II, 787* || 29 Dardaniu | *A. IV, 224* || 30 nepus | VENERIS | ue | *A. IV, 163* || 31 *A. I, 731* || 32 antitu | *A. III, 61* || 33 factis | Vel facis | *A. III, 9* || 34 ospicia | *A. I, 731* || 35 *A. III, 686.*

- 36 DAS donas.
 37 DAS concedis.
 38 DAT porrigit.
 39 DET faciat et mittat.
 40 DAT facit.
 41 DATA COPIA data potestas.
     DATA COPIA permissa potestas.
 42 DATA DEXTERA fides iuncta.
 43 DATA EST concessa est.
 44 DATA FATA data responsa.
 45 DATAM concessam.
 46 DATANTVR frequenter dantur.
 47 DATE porrigite.
 48 DATE TELA arma arripite.
 49 DAT FERRE dat, ut habeant
     ac ferant.
 50 DATOR adtributor.
 51 DAT SIGNVM signo monet.
 52 DAT VENVM vendit.
 53 DATVR muneris loco donatur.
 54 DEA FOEDA Dea crudelis, hoc
     est Fama.
     DEA FOEDA loquax Fama.
 55 DEA FRUMENTI Ceres, sed hoc
     pagani aiunt.
 56 DEA PARENS Dea mater.
 57 DEA SAEVA Circe venefica.
 58 DEA idest Iuno.
- 59 DEDE NECI neci tradito.
 60 DEBILIS nunc debilem navem
     habens, idest sine remis.
 61 DEBITA fato data.
 62 DE CAELO TACTAS fulmine
     percussas.
 63 DECEPTAM FEFELLIT fefellit
     et decepti.
 64 DECIDAT cadat.
 65 DECIDIT ruit.
     DECIDIT lapsa est.
     DECIDIT cecidit.
 66 DECIOS. Deci duo feruntur
     Mures cognomento dicti et
     ob parvitatem corporis nomi-
     nati. Diversis temporibus pro
     republica se devoverunt, (pa-
     ter) Samnitico bello, filius
     Latino.
 67 DE CONIVGE de marito.
 68 DE CONSPECTV de aspectu.
 69 DECVRRERE decurrerunt, de-
     scenderunt.
 70 DECVRRIT descendit.
     DECVRRIT labitur.
     DECVRRIT cursim descendit.
 71 DECVS ET TVTAMEN et digni-
     tatem et tutelam.

36 *A. I, 241* || 37 *A. I, 79* || 38 *A. VII, 243* || 39 *Dat | G. I, 350*
 40 *A. XI, 377* || 41 *permissa potestates | A. IX, 484. 720. XI, 248* || 42 *A. IV, 307.*
VII, 366 || 43 *A. I, 306* || 44 *A. I, 382.* *Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz.*
IV p. 437 || 45 *A. III, 255* || 46 *deest* || 47 *A. VIII, 275* || 48 *A. IX, 37* |
 49 *A. V, 248* || 50 *A. I, 734* || 51 *signo | signi | A. XI, 474. XII, 267* || 52 *VENVM*
uinum. Cf. gloss. codicis Vaticani 3321 corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 48 et
gloss. Abavus corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 327 | deest || 53 *A. VII, 359* || 54 *Dea*
loquax foda | A. IV, 195 || 55 *deest, sed videtur subesse: CERES, Dea frumenti,*
cf. G. I, 7. 96. 147 etc. || 56 *Aut legendum: Diva parens (A. IV, 365) aut parens*
Idaea Deum (A. X, 252) || 57 *seua circi beneficia | A. VII, 19* || 58 *A. I, 17*
 59 *De demouelix atro dico | G. IV, 90* || 60 *renis | A. V, 271* || 61 *A. VIII, 375* |
 62 *celo | E. I, 17* || 63 *febellit febellit | A. IV, 17* || 64 *deest* || 65 *A. V, 517*
 66 *deti | et apparuitate | pro re p. se deuoluerunt | (pater) om. | Samnitico*
natiguo | uello | G. II, 169. A. VI, 825 || 67 *A. IV, 324* || 68 *deest, sed e con-*
spectu legitur A. I, 34. A. XI, 903 || 69 *discenderunt | A. IV, 153* || 70 *discen-*
dit | descendit | A. II, 41. V, 212. V, 610 || 71 *A. V, 262.* *Decus ornamentum*
dignitatis in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 437.

- 72 DAEDALVS Eupalami filius, genere Atheniensis, artis fabricae peritissimus. Hic cum accusatus fuisset apud Athenienses, quod sororis suae filium peremisset, metuens futurum iudicium ad Cretam confugit et potentia Minois, regis Cretensium, aliquamdiu tutus cum illic quoque uxorem Minois Pasiphaen Minotaurum nefando amore potiri fecisset, veritus iram potentis regis fabricatis sibi et filio pinnis evolasse a Creta dicitur et in mari prodito filio venisse ad Campaniam et cavato quodam informi saxo templum ex eo Apollinis fecit et numini eius pinnas, quibus volaverat, consecravat.
- Daedalus genere Atheniensis. Hunc Graeci in fabricis parietum atque tectorum inventorem fuisse asserunt. Iste enim primus a Minerva fabricam didicisse fertur.
- Daedalus, Atheniensis genere, artis fabricae peritissimus, qui etiam Labyrinthum in Creta aedificavit implicitis parietibus atque involuto exitu.
- 73 DEDI concessi.
 74 DEDIGNATA indignata.
 75 DEDIGNAVI sprevi.
 76 DEDISSEM praecipitasset.
 77 DEDIT permisit.
 78 DEDIT ostendit.
 79 DEDIT. Ordo: circumdedit.
 80 DEDIT SONITVM sonitum fecit.
 81 DEDIT VOCES vocem emisit.
 82 DEDIT RVINAM ruit.
 83 DEFICIT succumbit.
 84 DEFETISCITVR desolvitur.
 85 DEFIXVS LVMINA defixa lumina habens.
 86 DEFIXVS intendens.
 87 DEFIXIT intendit, inmisit [restricta est, rediit].
 88 DEFVIT minus fuit.
 89 DEFVIT absens fuit.
 90 DEFVNCTA officio aetatis perfuncta, idest senum.
 91 DEFVNCTAE officio liberatae, idest perfunctae.
 92 DEFVNCTE liberate. Virgilius: pelagi defuncte periclis.

72 Dedalus | utheniensis | arcis fabricae | apud | atheniensis | sotoris suae | confugiit | ino//is | illis | inois | pasiuenam ante taurum | fabricatis. sibi | in formisaxo | fecisset et | numini, corr. nomini | Dedalus | greci | patrietum, corr. parietum | aq; | inuento rem | Dedalus athensis | arcis fabricae | laberintum | edificabit | exito | A. VI, 14. 29 || 73 A. I, 279 || 74 A. IV, 536. Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 437 || 75 deest || 76 praecipitasset | A. IV, 606. X, 854. XI, 162 || 77 A. I, 523. Dedit fecit (cf. nr. 80) permisit in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 437 || 78 A. I, 62 || 79 Adludatur ad A. I, 175. 176: atque arida circum Nutrimenta dedit || 80 sonum sonum | G. II, 306 || 81 VOCES | uocem | A. XI, 840 || 82 A. II, 310 || 83 succumbit | A. XI, 231 || 84 Defitiscit | deest; fort. defitiscit altera lemmatis praecedentis deficit interpretatio est || 85 A. VI, 156 || 86 A. I, 495 || 87 intende | Verba restricta est rediit (redit cod.) quippe ad aliud lemma pertinentia seclusi || 88 A. XII, 643 || 89 A. II, 744 || 90 officia etatis | G. IV, 475. A. VI, 306 || 91 Defuncte | liberatur | perfuncte | A. IX, 98 || 92 liberatur | periculis | A. VI, 83.

- 93 DEFVNCTORIE opere levi, transitorie.
- 94 DEGENERASCERE degenerare.
- 95 DEGENEREM non dignum.
DEGENEREM genere dissimilem.
DEGENEREM ignobilem aut originis suae dissimilem.
- 96 DEGENERES in pares genere.
DEGENERES ANIMI timidi. Lucanus: Degeneres trepidant animi.
- 97 DEGVNT vivunt vel conversantur.
- 98 DEIECIT expulit.
- 99 DELECTAE depulsae.
- 100 DEIFICVM divinum.
- 101 DEIPHOBE hoc est Deo Phoebos sacra.
- 102 DEHISCENS rimis interpatens.
- 103 DE STIPITE hoc est de ligno.
- 104 DE . . . . LEVATI de terra levati.
- 105 DELECTA electa.
DELECTA electa, prima.
- 106 DELECTAM electam.
- 107 DELPHINVM luporum, quia lupi ex parte delphini sunt.
- 108 DELVBRA ADEVNT templa accedunt.
- 109 DELVBRVM fanum aut templum idolorum.
- 110 DILVIT purgat.
- 111 DELVM insulam.
DELVM MATERNAM genus feminini, quia insula.
DELVM MATERNAM, quod in ea Latona Delium Dianamque peperit.
- 112 DEMISSA EX HVMERIS ab humeris dependens.
- 113 DEMISERE NECI interfecerunt.
- 114 DEMISSOS ad superna dimissos.
- 115 DEMISSVM deductum.
- 116 DEMISSVM FVLGOR cum expiatum et conditum est.
- 117 DEMIT tollit.
- 118 DEMITTIT descendere praecipit.
- 119 DAEMONAS Graece, idest peritos et scios.

93 *deest*. Habet Goetz. in libri *Glossarum exc. corp. gloss. Lat. V p. 188* (operi leue *cod. Pal. Vat. 1773*) || 94 *deest*, sed *cf. G. I, 198*: degenerare, ut fort. scribendum sit: DEGENERARE degenerascere. Habet Goetz. in libri *Glossarum exc. corp. gloss. Lat. V p. 188* || 95 digignum | generem dissimilem | sue A. II, 549. Degenerare genere suo dissimile. Degeneres ignobiles in *schol. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 437* || 96 Degeneris inparis | Degeneris | degeneras trepidant | Lucanus | *Phars. VI, 417. Adludit ad Verg. A. IV, 13*: degeneres animos. Habet Goetz. in libri *Glossarum exc. corp. gloss. Lat. V p. 188* || 97 *deest* || 98 A. V, 542 || 99 Deiecte depulse | A. IV, 152 || 100 *deest*, sed videtur legendum esse: Divinum deificum, *cf. A. I, 403*: divinum odorem; A. VIII, 373: divinum amorem || 101 Deifobe | deiofoebo | A. VI, 36 || 102 Deiscendit | A. VIII, 243 || 103 Deistipitem | A. III, 43 || 104 Dalabati de terra lebat | *deest* || 105 A. IV, 130. VIII, 499. IX, 226 || 106 Delectum | *deest* || 107 Delfinum | dellini | A. V, 594. IX, 119 || 108 accedunt | A. IV, 56 || 109 phanum | *deest*; *cf. A. II, 410*: delubri. Delubra (A. IV, 56) fana templa in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 437* || 110 Deluit | G. I, 325 || 111 maternum | maternum | A. IV, 144 || 112 A. IV, 263 || 113 necis Interfecerant A. II, 85 || 114 *deest* || 115 A. I, 288 || 116 *deest* || 117 *deest* || 118 precepit A. I, 297 || 119 Demnas (i. e. δαιμόνας) | grece | *deest*.

- 120 DE NAVE pro 'in nave'. 137 DESERTO IN LITORE in secreta parte litoris.
- 121 DENSIS spissis, constipatis. 138 DESERTOS relictos.
- 122 DENSIS spissis, frondosis. 139 DESERVERE deseruerunt, reliquerunt.
- 123 DENSIS ICTIBVS spissis pugnis. 140 DESERVIT ancillatur.
- 124 DENTE TENACI adunco dente, idest ancora. 141 DESERVIT spreuit, contempsit.
- DENTE TENACI ponitur et pro ancora.
- 125 DEOS Penates dicit, quos Aeneas incenso Ilio secum ad Italiam tulit. 142 DESERVIT reliquit, dimisit.
- 126 DEONEGIVS Stoicum, scholasticum. 143 DE TE SVSCEPTA de te procreata.
- 127 DEHONESTE turpiter. 144 DE VERTICE de summitate, de cacumine.
- 128 DEPOSITA FORMIDINE deposito timore. 145 DEVM FATA Deorum voluntates.
- 129 DESCENDERE degredi. 146 DEVM GENETRIX Deorum mater.
- 130 DESCENDERE MONTIBVS de montibus ad planum venire. 147 DEVM POENAS quas Dii instituerunt.
- 131 DISCEPTATIO contentio. 148 DEVM REX Iuppiter.
- 132 DISCEPTAT disputat. 149 DEVS ILLE illud numen.
- 133 DISCINCTOS AFROS quoniam zonis non utebantur. 150 DEVS NOBIS HAEC OTIA.....
- 134 DESCIVIT deseruit. 151 DEXTRA FIDESQVE dextrae fides, figura *ἐν διὰ δυοῖν*.
- 135 DESERTA SITI propter sitim inhabitabilis. 152 DEXTRA LAEVAQVE utraque parte.
- DESERTA SITI quae sitis causa deserta sit. DEXTRA LAEVAQVE ex omni parte.
- 136 DESERTAE a sacerdotibus 153 DEXTRAM AFFECTARE dextram contingere.

120 *deest*; *fort. leg.* De nube pro 'in nube', *cf. A. XII, 792* || 121 constipatus | *A. II, 383* || 122 *A. VII, 565. XI, 523* || 123 actibus | *A. I, 479* || 124 cenaci | cenaci | *A. VI, 3* || 125 eneas | *A. I, 6* || 126 scolasticum | *deest. Subesse videtur Diogenis nomen* || 127 Deoneste | *deest* || 128 *A. II, 76. III, 612* || 129 *A. IV, 159* || 130 *A. IV, 491* || 131 Deceptatio | *deest* || 132 Descseptat | *deest* || 133 Descinctus | *A. VIII, 724* || 134 *deest* || 135 que siti | *A. IV, 42* || 136 Deserte | relicte | *A. II, 714* || 137 litoris | *A. II, 24* || 138 *A. II, 28. V, 612* || 139 *A. II, 565. III, 618. IV, 582. VII, 394* || 140 *deest* || 141 *A. II, 791* || 142 reliquid | *A. II, 791* || 143 Dete | *A. IV, 327* || 144 sumitate | *A. II, 308. 682* || 145 uoluptate, *nota vocabulorum voluntas et voluptas in codicibus permutatione cf. p. 497 nr. 523* | *A. II, 54* || 146 *A. II, 788* || 147 penas | instituitur | *A. VI, 565* || 148 *A. III, 375* || 149 nomen | *E. I, 7* || 150 Deus nobis a cotitia | *Est E. I, 6: Deus nobis haec otia fecit omnia interpretatione* || 151 dextre | endiadin | *A. IV, 597* || 152 leuaque | leuaque | *A. VI, 486* || 153 *A. III, 670*.

- 154 DEXTRAE IVNGERE DEXTRAM 171 DICENTIBVS loquentibus.
dextrae, quas copularat. 172 DIDYMAONIS ARTIS quod Di-
dymaon fecerat.
- 155 DEXTRVM apud dextrum. 173 DIADEMA infula est.
DEXTRVM LITVS idest quod 174 DIES INFANDA maerenda.
in dextra parte est. DIES INFANDA idest tristis
et exitiosa.
- 156 DEXTRVM prosperum, bonum. 175 DIFFVGIENT in diversum fu-
157 DICENTVR appellabuntur. gient.
158 DICERE ferre, referre. 176 DIFFVGIUNT diversi.
159 DISCERE VULTVS imagines 177 DIFFVNDE inperiti vel dona
exprimere. aut concede.
160 DECREVIT constituit. 178 DIFFVNDERE mandare.
161 DICTAE vocatae. 179 DIFFVNDIT spargit vel lo-
162 DICTAEA ARVA Cretenses quitur.
agros. DIFFVNDIT ubique † fugat et
nuntiat.
- 163 DICTAEI REGIS Iovis a monte 180 DIFFVSVS dispersus.
Dicto Cretae, ubi nutritus 181 DII PENATES Dii domestici.
est [Cretenses]. 182 DIS GENITI a Diis originem
164 DICTAEOS Cretenses. Dictus ducentes.
mons Cretensis, ubi nutritum 183 DIS dives singulari numero.
dicunt poetae Iovem regem. 184 DILECTAE amatae.
165 DICTIS imperiis. 185 DILECTIO amor.
166 DICTIS oratione sua. 186 (DILVVIO). Diluvium Graece
167 DICTIS relatione. cataclysmus, Latine tempe-
168 DICTIS CASTIGAT coarguit, stas.
accusat. (DILVVIO). Diluvium Grae-
169 DICTIS PAREMVS verba eius corum lingua cataclysmus
exequimur.
- 170 DICTVS nunc dicatus, con-
secratus.

154 Dextre | dextre | *A. I, 408* || 155 *A. III, 413* || 156 *deest, sed cf. A. IV, 579*: dextra sidera || 157 appellabantur | *A. V, 633* || 158 *A. VII, 449*
159 Dicere | *A. VI, 755* || 160 Discernit | *A. IV, 475* || 161 Dicte uocauite |
A. III, 210 || 162 Dicte uarua | *A. III, 171* || 163 Dicteri | crete | Cretenses *ex*
scholio sequenti praeceptum seclusi | *G. II, 536* || 164 Diteos | Diteus | poete |
A. verbis Dictus mons novum scholium incipit in cod. | *A. IV, 73* || 165 *A. I, 689*
166 *A. I, 197* || 167 *A. II, 336* || 168 coarguat | *A. V, 387* || 169 exequimur |
A. III, 189: dicto paremus || 170 *A. VI, 138* || 171 Dicubulis dicentibus
loquentibus | *deest*; illi Dicubulis *vocabulum Discobolis subesse videtur, cuius*
interpretatio deest || 172 Didemaonis | didimaon | *A. V, 359* || 173 Didemae insula
est | *deest* || 174 infunda ineranda | infunda | *A. II, 132* || 175 *A. IV, 123*
176 diuisi | *A. V, 677* || 177 *deest* || 178 mutare | *A. I, 319* || 179 *A. IV, 195*
180 *deest, sed cf. E. III, 39*: Diffusos corymbos, ut fort. legendum sit:
DIFFVSVS dispersos || 181 *A. III, 148. V, 632. VIII, 39* || 182 Diis | *A. VI, 131. 394*
183 Diis | *deest, cf. G. IV, 467. A. VII, 568. XII, 199*: Ditis | 184 Dilecte
amate | *A. II, 784* || 185 *deest* || 186 (DILVVIO) lemma utroque loco supplevi | grece
cataclismum | grecorum | cataclismus | *A. VII, 228. XII, 205*.

- dicitur, alias tempestatem et
cladem belli significat.
- 187 DIMISIT ad Didonem misit.
- 188 DEMISSVM laxatum.
DEMISSVM FVNEM dependen-
tem funem.
- 189 DIMITTAM in diversum mit-
tam.
DIMITTAM adversum mittam.
- 190 DIMITTERE ire facere.
- 191 DIMITTERE † audire.
- 192 DEMITTIMVS ORCO ad Orcum
mittimus.
- 193 DEMITTIT ad te venire fecit.
- 194 DEMITTUNT BRACHIA pro 'in
longum tenduntur'.
- 195 † DIMOLIRE dissipare.
- 196 DIMOVERAT deduxerat.
- 197 DI MORIENTIS qui morti meae
favetis.
- 198 DIMOVERE expulere.
- 199 DIOMEDIS AD VRBEM quam
Diomedes in Apulia sub Gar-
gano monte condidit.
- 200 DIONAEAEE MATRI Veneri, Dio-
nes filiae.
- 201 DIONAEI CAESARIS idest Iuli,
qui per Aeneam a Venere
originem ducit.
- 202 DONVSA una Cycladum.
- 203 DIRAE Deae ultionum.
DIRAE Deae poenarum.
DIRAE execrandae.
DIRAE truces, asperae.
DIRAE horrendae.
- 204 DIRAE FACIES detestabilis vi-
sus utpote Furiarum.
- 205 DIREMPTIONIS divisionis.
- 206 DIREMPTI separati, divisi.
- 207 DIRITATIS feritatis.
- 208 DIRVM NEFAS scelestum fa-
cinus.
- 209 DISSENTIT discordat.
- 210 DISCESSV abscessione.
- 211 DISCENTEM temptantem, me-
ditantem.
- 212 DISCRIMINE nunc separatione,
alias periculo.
- 213 DISCRIMINE PARVO modico
intervallo.
- 214 DISCRIMINE separatione.
DISCRIMINE distantia aut
periculo
- 215 DISCVSSIS in aliis locis . . .
- 216 DISCVSSVS † iudicatus.
- 217 DISCVSSVM disiunctum, se-
iunctum.

187 *A. I, 217*: demittit; *A. IV, 694*: demisit | misit | missi || 188 Di-
missum | Dimissum | *A. II, 262* || 189 *A. I, 571. 577* || 190 facerem | *A. X, 46. 366.*
XII, 844 || 191 *deest* || 192 Dimittimus | ad orco | *A. II, 398* || 193 Dimittit at
te | *A. IV, 268* || 194 Dimittunt | brachia | in longo | *A. III, 535* || 195 *deest* ||
196 Dimorauerat | *A. III, 589. XI, 210* || 197 fabet | *A. IV, 610* || 198 *deest,*
sed fort. leg.: DIMOVERAT expulerat *A. III, 589. XI, 210, cf. nr. 196* || 199 sub
arcano | *A. VIII, 9* || 200 Dione | dione filii | *A. III, 19* || 201 Diones caesaris
diuili | eneam | dicit | *E. IX, 47* || 202 Dinisia unaci claudum | *A. III, 125* ||
203 deponarum | execrande *VALB* denudere | aspere horrende | *A. IV, 473. 610.*
Dira (*G. I, 37 etc.*) execranda in gloss. *Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV*
p. 438 || 204 ut porte feriarum | *A. II, 622* || 205 *deest* || 206 *deest* || 207 *deest* ||
208 Dirumefas | *A. IV, 563* || 209 Descendit | *deest* || 210 Discensum | absensio-
nem | *A. VI, 464. VIII, 215* || 211 teptantem | *A. V, 222* || 212 alius | *A. X, 511* ||
213 *A. III, 685* || 214 Discrimini distantia aut periculum | *A. X, 511* || 215 *deest* ||
216 *deest.*

- DISCVSSVM directum, remotum, dimotum.
 DISCVSSVM disclusum, disiectum.
 DISCVSSVM dissimile, discretum, divisum.
 DISCVSSVM dispersum, divulgatum.
 DISCVSSVM dissipatum, distractum.
 218 DIVINO EX ORE divina voce.
 DIVINO ORE divinitatem refert.
 219 DIVINOS LACVS sacros lacus, hoc est Avernum lacum.
 220 DIVINVM caelestem.
 221 DIVOS Deos.
 222 † DIVRNORVM vicissitudo.
 223 † DIVRNVN flumen quasi Iovis.
 224 DIVRNVN in diem.
 DIVRNVN unius diei.
 DIVRNVN in diem, ut habeant in die postero.
 225 DIVVM Deorum.
 226 DIVVM HONOREM sacrificia.
 227 DIVVM PATER Deorum parens, hoc est Iuppiter.
 228 DIVVM SIMVLACRA Deorum imagines.
- 229 DIXERAT HAEC postquam haec locutus fuerat.
 230 DIXISSE nominasse.
 231 DIXISSE vocitasse.
 232 DIXIT appellavit.
 233 DIXIT locutus est.
 234 DIXITQVE et dixit.
 235 DOCEAS instruas.
 DOCEAS monstres, ostendas.
 236 DOCVERE docuerunt, monstraverunt.
 237 DOCVIT ostendit.
 238 DOCVIT instituit.
 239 DOCVIT QVAE MAXIMVS . . . . .
 240 (DODONA). Dodonae columbae supra quercum sedentes hominibus fata cecinerunt.
 241 DODONAEOS quales in Dodonaei Iovis templo.
 242 DOLENS indigne ferens.
 243 DOLI FABRICATOR equi structor.
 244 DOLIS fraudibus.
 245 DOLIS REPERTIS intellecta fraude.
 246 DOLIVS dolosus Graecae.
 247 DIVA LACINIA Iuno, quae in ultima parte Italiae colitur.
 248 DIVALEM divinum.

217 directum] *fort. leg. disiectum* | distractum | *deest* || 218 Diuinor divinitate | *A. III, 373* || 219 habernum | *A. III, 442* || 220 celeste | *A. VIII, 373*
 221 *A. III, 222* || 222 diu//urnorum *deest* || 223 *deest* || 224 *deest* || 225 *E. III, 73 etc.*
 226 *A. I, 632* || 227 *A. I, 65. II, 648. IX, 495. X, 2. 743.* Divum pater atque hominum rex Iuppiter in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 439* || 228 imaginem | *A. II, 517* || 229 *A. V, 84. XI, 132* || 230 *A. I, 533* || 231 *A. III, 166*
 232 *A. III, 335* || 233 *A. I, 402* || 234 Dixitque edixit | *A. IV, 650* || 235 inseruas | *A. I, 332* || 236 *A. I, 392. V, 600* || 237 *A. V, 523* || 238 *A. V, 598*
 239 Docuitque *r.* maximus, *cf. A. I, 741*: docuit quae maximus Atlas; *signum r.* = requiritur, retractetur, restituatur aliquid deesse monstrat, ut hoc loco *lemmatis vocabulum extremum atque interpretamentum* || 240 Dodona lemma *supplevi*; Dodone colubre | *facta* | *G. I, 149* || 241 Dodoneus qualis | *didonei* | *A. III, 466* || 242 *A. I, 9* || 243 *A. II, 264* || 244 *A. II, 44* || 245 *REPERTIS* | per artis *A. IV, 128* || 246 *graeae* | *deest* || 247 *lucina iunoq;* | *taliae* | *A. III, 552*
 248 *deest.* Divale diurnum in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 438.*

- 249 DIVALIS divina. 262 DIVIDIT dispertit.
- 250 DIVA PARENS Dea mater. 263 DIVINA ARTE divino consilio.
- 251 DIVARICAT prostituit. DIVINA ARTE caelesti doctrina.
- 252 DIVARICAVIT aperuit. 264 DOMINORVM imperatorum.
- 253 DIVARICAVIT distulit, distur- 265 DOMINVM maritum.
- bavit. 266 DOMITI victi.
- DIVARICAVIT dissipavit, dis- 267 DOMO in domo.
- persit. 268 DOMOS DITIS INFERNAS . . . .
- DIVARICAVIT diverberavit, dif- 269 DOMO hoc est hospitio.
- fudit. 270 DOMOS aedificia.
- DIVARICAVIT disiecit. 271 DOMOSQVE IGNOTAS PETERES
- DIVARICAVIT dispersit, dis- ad civitates tibi ignotas per-
- rupit. geres.
- DIVARICAVIT dilaceravit, di- 272 DOMO VACVA in qua Aeneas
- vulsit. non erat.
- 254 DIVERSA EXILIA diversas per- 273 DOMVERE subegerunt.
- egrinationes. 274 DOMVS nunc pro supellectili
- 255 DIVERSA PER AEQVORA per posuit.
- diversa maria. 275 DOMVS ASSARACI familia, id-
- 256 DIVERSA TECTA dispersas est imperium Romanorum.
- casas. 276 DOMVS EST patria est.
- 257 DIVES opulentus. 277 DOMVS INTVS interior pars
- 258 DIVES ab auro vocatus. domus.
- 259 DIVES OPVM opibus abun- 278 DONA hostias sacras.
- dans. 279 DONA sacrificia.
- 260 DIVES RAMVS aureus ramus. 280 DONAT MVNERE praemia
- 261 DIVIDIT in diversas cogita- longa dat.
- tiones ducit. DONAT munerat.

249 *deest* || 250 *parans* | *A. IV, 365. VI, 197.* Diva dea in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 438* || 251 *deest* || 252 *deest* || 253 Diuaricabit *ubique* | disturbat | dissipabit | diuerberabit | disiecit disiecit | dispergit | dilacerabit | *deest* || 254 *A. III, 4* || 255 *peruersa maria* | *A. I, 376. III, 325. XII, 742* || 256 *A. IV, 163* || 257 *opulente* | *E. II, 20* || 258 *ab auro* | habere *A. VI, 195, cf. nr. 260* || 259 *habundans* | *A. II, 22.* Dives opum locuples habundant (abundanter) in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 439* || 260 *A. VI, 195* || 261 *A. IV, 285. VIII, 20* || 262 *dispercit* | *A. I, 197* || 263 *celesti* | *A. II, 15* || 264 *A. VI, 613* || 265 *A. IV, 214* || 266 *deest* || 267 *A. IV, 82* || 268 *Domodos diti inferos* | *adludit ad A. V, 732: domos Ditis infernas accede, ut interpretationem intercidisse credas, nisi illud inferos pro interpretamento accipiendum est* || 269 *Domos* | *A. I, 600* || 270 *hedificia, corr. ed.* | *A. II, 635* || 271 *petere* | *pergeres* | *propere* | *A. IV, 311* || 272 *A. IV, 82* || 273 *subigerunt* | *A. II, 198* || 274 *supellectile* | *A. II, 311* || 275 *Domus ad sacrati* | *A. I, 284.* Domus Assarici imperium Romanorum in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 439* || 276 *A. V, 638* || 277 *A. II, 483* || 278 *A. III, 301* || 279 *A. III, 488* || 280 *muneris et prehemiio longo* | *A. V, 282. 361.* Donati munerati (*A. V, 268*) in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 439.*

281 DONATI muneribus conlocati.	302 DVCERE tractim sonare.
282 DONO DIVVM Deorum munere.	303 DVCERE deponere.
283 DIMOVERAT separaverat.	DVCERE in longum struere.
284 DO dono, trado.	304 DVCERE SOMNOS quiescere.
285 DONVM EXITIALE equum durum dicit Troianis exitiosum.	305 DVCERE VITAM vivere.
286 DORICA CASTRA Graecorum castra.	306 DVCERE HONOREM praemium sumere.
287 DORSVM nunc aequalitatem saxi dicit.	307 DVCES ducatores, ductores.
288 DVBLAE MENTI incertae voluntatis.	308 DVCIS GENVS trahis originem.
289 DVBIH incerti.	309 DVCI induci, mitti.
290 DVBIH in incertis, in infirmis.	310 DVCI trahi, nasci.
291 DVBIVM incertum.	311 DVCIMVS transigimus.
292 DVCAT adducat.	DVCIMVS trahimus.
293 DVCAT trahat.	312 † DVCIS in auxilium magis.
294 DVCE itineris monstratore.	313 DVCIS DE NOMINE ab Italo rege.
295 DVCEBAM computabam.	314 DVCIS MELIBOEI Thessali ducis, idest Philoctetae.
296 DVCE ducatrice et itineris monstratrice.	315 DVCIT secum incedere facit.
297 DVCEBAT ordinatis cursibus agebat.	316 DVCIT perducit.
298 DVCEBAT adducebat.	317 DVCIT venire facit.
299 DVCENS trahens.	318 DVCITIS trahitis.
300 DVCENTE DEO matre scilicet ducente.	319 DVCITVR trahitur.
301 DVCERE habere.	320 DVCO acceptum habeo.
	321 DVCTA tracta.
	322 DVCTARE ducere.
	323 DVCTIS SORTIBVS sortibus electis.

281 conlocati] *an subest cumulati?* | *A. V, 268* || 282 *A. II, 269* || 283 DIMOVERAT] dono venerat | *A. III, 589. IV, 7. XI, 210* || 284 *Dono do trado* | *A. XII, 833* || 285 *durium*] i. e. *δοῦροισιν* | *throianis* | *A. II, 31. Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 439* || 286 *greorum* | *A. II, 27. VI, 88* | *Dorica castra greorum in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 439* || 287 *aequalitatem* | *A. I, 110. XI, 577* || 288 *mentis, corr. menti* | *incerta* | *A. IV, 55. XI, 314* || 289 *A. I, 218* || 290 *dvbnis*] *leg. in dubiis* | *A. VII, 86* || 291 *deest, sed fort. leg. Dubiam incertam cf. A. II, 359: haud dubiam in mortem* || 292 *A. I, 645* || 293 *A. IV, 326* || 294 *A. I, 696* || 295 *A. VI, 690* || 296 *ducatore* | *monstratricis* | *A. X, 92* || 297 *A. V, 668* || 298 *A. II, 802* || 299 *A. II, 288* || 300 *mare* | *A. II, 632* || 301 *A. V, 534* || 302 *A. IV, 463* || 303 *A. IV, 560* || 304 *A. IV, 560* || 305 *A. II, 641. IV, 34* || 306 *premium* | *A. V, 534* || 307 *ductores* | *A. VI, 194* || 308 *Duces genus trahens* | *A. VI, 835* || 309 *mittit* | *A. VII, 276* || 310 *A. I, 19. Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 439* || 311 *A. VI, 539* || 312 *deest* || 313 *A. I, 533* || 314 *filotece* | *A. III, 401* || 315 *A. I, 631* || 316 *A. III, 347* || 317 *A. IV, 74* || 318 *ratitis* | *G. I, 6* || 319 *G. IV, 207* || 320 *A. III, 315* || 321 *A. I, 642. Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 439* || 322 *deest* || 323 *electus* | *A. VI, 22.*

- 324 DVCTOR dux.
 325 DVCTORES duces, principes.
 326 DVCTORES gubernatores.
 327 DVCTORES duces cervorum.
 328 DVCTORES PRIMI primi, qui duces videbantur.
 329 DVCTORIBVS magistris navium vel gubernatoribus.
 330 †DVCTVS auspicio quod potest dici et nuntiari.
 331 DICVNT nominant.
 332 DVCVNT nunc aditus praebent.
 333 DVLCE carum.
 334 DVLICIS ANIMAS dulcem spiritum.
 335 DVLICI AMORE affabili ratione [nuntius].
 336 DVLICIS amabilis.
 337 DVLICIS carus.
 DVLICIS CONIVX carissime marite.
 338 DVLICIS NATOS caros filios.
 339 DVLICI NECTARE dulci melle.
 340 DVLICI VMBRA odorata umbra.
 341 DVLCORATVR dulcedine repletur.
 342 DVLICHIVM insula, in qua Laertes regnavit.
- 343 DVM CONDERET dum fabricaret.
 DVM CONDERET dum constitueret.
 DVM CONDERET dum construeret, aedificaret.
 344 DVM CONSVLTA dum oracula.
 345 DVM FORTVNA FVIT dum felix status Troiae mansit.
 346 DVM STABAT dum permanebat.
 347 DVM MEA ME VICTAM DOCEAT . . . . .
 348 DVM MEMOR IPSE MEI quoadusque mentis meae vigorem teneo.
 349 DVM PRAECIPITARE POTESTAS dum adhuc festinare potes, hoc est effugere.
 350 DVM REGNA MANEBANT dum constabat imperium.
 351 DVM SIDERA SERVAT dum incaute stellas inspicit.
 352 DVM SPIRITVS HOS REGIT ARTVS periphrasticos dum vivo.
 353 DVM TREPIDANT dum pavent.
 354 DVO CORPORA duo socios.

324 *A. VIII, 120. 470. 513. X, 185. 602. XI, 266. XII, 456* || 325 *A. IX, 778* ||
 326 *A. V, 133* || 327 *A. I, 189* || 328 primi] pueri, bis | *A. VIII, 6*: ductores
 primi cogunt auxilia; *A. IX, 226*: ductores Teucrum primi || 329 mag-
 istri | *A. V, 249* || 330 nunciare | *Cf. A. IV, 341*: meis ducere vitam
 Auspiciis; *A. V, 534*: talibus auspiciis ducere honorem || 331 Ducunt |
E. I, 20 || 332 prebent | *A. V, 471* || 333 *A. IV, 318* || 334 animus | *A. III, 140* ||
 335 affabili ratione] a familio rationem | nuntius, *cf. A. VI, 455 s.*: dulcique
 adfatus amore est: Infelix Dido, verus mihi nuntius ergo; [nuntius]
propterea seclusi, quia hoc ex Vergilii loco laudato haustum esse suspicor ||
 336 *G. IV, 417* || 337 karus | karissime | *A. II, 777* || 338 karos | *A. II, 138.*
IV, 33 || 339 *A. I, 433* || 340 *A. I, 694* || 341 Dulcolatur | *deest. Habet Goetz. in*
libri Glossarum exc. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 191 (Dulcoratur *cod. Pal. Vat. 1773*) ||
 342 Dulcium | Laertes] Ierasse | regnabit | *A. III, 271* || 343 Dum condere dum
 construere edificare | *A. I, 5*. Dum conderent dum muros (morus) fabricarent
in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 439 || 344 consulto | *A. VI, 151* ||
 345 throilae | *A. III, 16* || 346 *A. II, 88* || 347 me u, uictam | *A. IV, 434*; *inter-*
pretamentum perit || 348 mentis mei | *A. IV, 336* || 349 precipitare | *A. IV, 565* ||
 350 manebat | constabit | *A. II, 455* || 351 seruant | cautes | *A. VI, 338* || 352 per-
 frasticos dum uino | *A. IV, 336* || 353 *A. IV, 121. IX, 418* || 354 socius *A. XI, 691.*

- 355 DVODECIES duodecim anno-
rum.
- 356 DVODECIM TABELLAE quibus
leges sunt a decemviris in-
clusae.
- 357 DVPLEX SPINA lata aut duplex
agitur super lumbos.
- 358 DVPLICAT VMBRAS auget, ex-
tendit, aestas scilicet † quam
hiems.
- 359 DVPLICEM duabus partibus
constantem.
- 360 DVPLICIS geminatas.
DVPLICIS ambas.
- 361 DVRA rigida, fortis.
- 362 DVRA BIPENNI solida securi.
- 363 DVRA LIMINA firmam ianuam.
- 364 DVRAS inplacabiles.
DVRAS CVRAS laboriosas sol-
licitudines, idest amorem.
DVRAS laboriosas.
- 365 DVRATE perseverate.
- 366 DVRI saxosi aut laboriosi.
- 367 DVRI saevi.
DVRI DOLORES durissimae
indignationes.
- 368 DVRIIS asperis locis.
- 369 DVRISSIMA crudelissima, la-
boriosa.
- 370 DVRO SVB VVLNERE sub
gravi ictu.
- 371 DVROS CAESTVS valida Da-
retis arma.
- 372 DVRO TERGO duris caestibus.
- 373 DVRVVS patiens aut rigidus.
- 374 DVRVVS contumax.
DVRVS AMOR laboriosus.

E.

- 1 (AEAEAE) Aea insula Circes.
- 2 (AEACIDAE) Aeacides, idest
Achilles, Aeaci nepos; Aeacus
enim genuit Peleum, Peleus
Achillem.
- 3 EA CVRA ea sollicitudine.
- 4 EADEM ipsa.
EADEM idest haec.
EADEM ipsa illa.
EADEM quae supra.
- 5 EADEM FORTVNA idem fatum.
- 6 EADEM HORA idem tempus.
- 7 EA FAMA (ea) opinio.
- 8 EA MOENIA ea patria.
- 9 EVMENIDVM Furiarum.
- 10 EANDEM [eandem] idest unam.
EANDEM ipsam.
- 11 EBORI elephantorum denti.

355 *deest* || 356 *tabelle* | a. decem iuris incluse | *deest* || 357 *lata* aut | *lata*
ad, cf. *Serv.* | *suplū* | *G. III, 87* || 358 *estas* | scilicet quā | *fort. leg. aliter quam* |
hyemps | *E. II, 67* cf. *Serv.* || 359 *A. I, 655. V, 421* || 360 *geminatam* | *A. I, 93.*
IX, 16. X, 667. Duplices palmas manus ambas in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat.*
ed. Goetz. IV p. 439 || 361 *A. V, 730* || 362 *A. II, 479* || 363 *deest* || 364 *solli-*
tudines | *du//uias* | *A. IV, 488* || 365 *A. I, 207.* Cf. *gloss. Verg. corp. gloss. Lat.*
ed. Goetz. IV p. 439 || 366 *A. III, 94* || 367 *durissime* | *A. V, 5* || 368 *A. IV, 36*
369 *deest* || 370 *hictu* | *A. V, 436* || 371 *certus Validas uartis arma, in marg. r.*
A. V, 478, cf. A. V, 417—420 nisi Erycis legendum est || 372 *cestibus* | *A. V, 403*
373 *paciens* | *G. IV, 512* || 374 *AMOR* | minus | *G. III, 259. A. VI, 442.*
E. 1 (Aeaeae) *lemma supplevi* | *Ea* | *A. III, 386* || 2 (Aeacidae) *lemma supplevi*
Eacideso idest acill//is eucinepos eacus | *A. I, 99. VI, 58* || 3 *sollicitudine, sed legen-*
dum sollicitudo, cf. A. III, 505: Maneat nostros ea cura nepotes || 4 *ipsam*
Eadem ad haec | *que* | *A. VIII, 382.* *Eadem ea ipsa in gloss. Verg. corp. gloss.*
Lat. ed. Goetz. IV p. 439 || 5 *A. I, 240* || 6 *A. IV, 679* || 7 (ea) *ante opinio addidi* |
A. II, 17 || 8 *A. III, 100* || 9 *EVMENIDVM* | *Eadēidium* | *A. IV, 469* || 10 [*eandem*]
ex ditto-graphia ortum seclusi | *A. IV, 124* || 11 *Ebore* | *dente* | *A. I, 592.*

12 EBVR dentes elephanti.	31 E FLVCTV e mari.
13 ECCE vel eccere iure iurando pro 'Cererem'.	32 EFFLVIT emicat. EFFLVIT large fluit. EFFLVIT per duo ff scribendum.
14 EFFERRE PEDEM egredi.	33 † EFFRACTAMQVE VRBEM rap- tam vincam.
15 E CONCILIO e conventu illo.	34 EFFRACTO confracto, disrupto.
16 E CONSPECTV de conspectu.	35 EFFVSI emissi.
17 E CONTRA e diverso.	36 EFFVSI cum impetu exeuntes.
18 HECVBA uxor Priami.	37 EFFVSI LACRIMIS flentes.
19 EXCVDIT excutit, fabricat.	38 EFFVSVS praecipitatus, pro- iectus.
20 EDAX vorax. EDAX consumptor.	39 EGRESSI navibus exeuntes.
21 AEDIBVS templis vel domiciliis.	40 EGRESSI e navibus exilientes.
22 AEDIBVS IN MEDIIS in media domo.	41 EGRESSVS foras exiens.
23 (HAEDIS). Haedi in sinistro humero Aurigae stellae figu- rantur, quorum occasus tem- pestates secuntur.	42 † EGRESSVS sectet.
24 [AFFLATA EST NVMINE.] AFFLATA EST NVMINE numinis est voce locuta.	43 † EGRETVS egressus.
25 EFFEREBAMVR superbiebamur.	44 ELEVSINAE MATRIS Cereris, ab urbe Eleusina Atticae, ubi maxime colitur.
26 EFFERRI proferri, dari.	45 ELEVTHEROS liber Graece, bene ergo Eleutherius Liberius.
27 EFFERT ORA se ostendit.	46 ELIDIS AMNEM Elidis fluvium.
28 EFFERT profert.	47 AEMILIANVM intellegimus, quo- rum prior Hannibalem devicit, sequens ex Aemilia adoptatus filius Africani Carthaginem Numantiamque delevit.
29 (EFFERVERE) efferverunt, fer- verunt.	
30 EFFLICTIM deplorando dictum.	

12 A. X, 137 || 13 Eccere ecce uel iure | procererem | E. V, 66 etc. ||
14 A. II, 657 || 15 consilio | conventu | conspectu, quod ex sequenti glossa ortum
est | A. V, 75 || 16 A. I, 34. XI, 903 || 17 A. VI, 398: Quae contra || 18 HECVBA |
Ecula | A. II, 515 || 19 Ecuidit | A. I, 174 || 20 consumptam | A. II, 758. Edax
consumptor in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 439 || 21 A. VIII, 468
22 domus | A. II, 512 || 23 (Haedis) lemma suppleri | Edi | Aurigae stellae |
muricas tella | quarum, quod fort. retinendum, si stellae vox non ad Aurigae,
sed ad Haedi trahatur | occasu | A. IX, 668 cf. Serv. || 24 Effata est nomine
Effata est numine numines est uoce loquuta, cf. A. VI, 50: afflata est
numine quando (Deiphobe) || 25 deest || 26 A. V, 359 || 27 A. V, 368 ||
28 A. II, 297 || 29 (Effervere) lemma suppleri | G. I, 471. G. IV, 556 || 30 dicte |
deest; subesse videtur afflictum || 31 Effluctum | A. III, 553 || 32 emigat | large
fluit, in marg. alibi largiter fluit | G. IV, 373 || 33 Effractumque | deest |
34 A. V, 480 || 35 emissi | A. V, 145 || 36 A. V, 317 || 37 Effusis | A. II, 651 ||
38 praecipitatus | A. VI, 339 || 39 manibus | A. III, 79 || 40 A. I, 172 || 41 ferus |
deest || 42 deest || 43 deest || 44 Eleusine matri teretri | atticę | collegitur | G. I, 163
45 Eleutheros | grece | eleuterius | liberrimus | deest || 46 A. III, 694 || 47 Elianum |
annibalem defecit si quis ex emelia | filii | karthagine numunciaque | deest.

- 48 E MVLTIS e plurimis. ERRABANT in diversum currebant.
- 49 AENEIA NVTRIX Caietam significat. 64 ERRABVND A BOVIS erranea vacca.
- 50 ENSES NEFANDI inenarrandi gladii. 65 ERAM dominam.
- 51 EN HVIVS Caesarem Augustum significat. 66 ERRAMVS in diversum currimus.
- 52 ENVMERARE inputare. 67 ERRANDO pascendo.
- 53 ENVMERARE ordinare, narrare. 68 ERRANTEM vagantem.
- 54 EODEM ipso, quo et vos. 69 ERRANTEM LVNAM aut incertam aut ideo ait errantem, quia inter planetas habetur. ERRANTEM LVNAM, quia inter planetas a quibusdam habetur.
- 55 AEOLIDEN Aeoli filium. 70 ERRANTES circumeuntes.
- 56 AEOLIDES Graeci, qui et Elisci. 71 ERRANTIBVS vanescentibus.
- 57 EVLOGIVM responsum divinum. 72 ERRANTIS nobiscum vagantis.
- 58 EVROTAS fluvius Laconiae, in cuius ripa lauri sunt et templum Apollinis, cuius arbores edidicisse carmen poeta refert. 73 ERAT fuit.
- 59 EOSDEM ipsos. 74 ERRAT vagatur.
- 60 (EPIRI) Epirus, ubi et Chaonia, ubi templum Dodonaei Iovis fuisse dicitur. 75 ERRAT ludificatur.
- 61 EQVORVM ACHILLIS Achillis currus. 76 AEREA idest ferrea.
- 62 EQVOS FATIGAT equos mitigat. 77 EREPTA raptā.
- 63 ERRABANT circuebant. ERRABANT vagabantur. 78 EREPTA liberata.
- 79 EREPTAE liberatae.
- 80 EREPTE servate.
- 81 EREPTVM invidia raptum.

48 *A. III, 377. V, 644* || 49 *Eneia* | *A. VII, 1* || 50 *A. II, 155* || 51 *En hu* | *caesarem* | *A. VI, 782* || 52 *A. IV, 334* || 53 *A. VI, 717* || 54 *G. II, 182*
 55 *Eoliden* | *eole* | *A. VI, 164* || 56 *Eolides* | *deest*; *cf. A. VI, 164. 529. A. IX, 774* ||
 57 *Eologium* $\approx$ *responsum diuinum* | *deest* || 58 *Eoratus* | *lacones in cupyra apollini scu t arbore. sedidiisse* | *E. VI, 83. Eadem in Schol. Bern. ad E. VI, 82 et 83* || 59 *A. VII, 69: easdem* || 60 (Epiri) *lemma supplevi; neque enim propter Chaoniae mentionem de G. I, 59 cogitari potest* | *Epyrus* | *caonia* | *dono iouis* | *A. III, 292* || 61 *achillis hacillis* | *currus* | *corpus, cf. A. II, 476: et equorum agitator Achillis Armiger Automedon* || 62 *A. I, 316* || 63 *A. I, 32* || 64 *uobis* | *E. VI, 58* || 65 *aEram* | *deest* || 66 *A. I, 333* || 67 *pascendo* | *deest, sed potest subesse: ERRANT pascendo, cf. E. I, 9. E. II, 21 etc. Errantes pascentes in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 440* || 68 *A. I, 322*
 69 *planecas* | *qui inter* | *A. I, 742. Errantem lunam vices mutantem vel quod inter planetas sit id est errantem in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 440* || 70 *A. I, 185* || 71 *A. IV, 691* || 72 *A. VI, 68: Errantisque Deos*
 73 *Errat* | *A. I, 223 etc.* || 74 *A. I, 578* || 75 *A. V, 435* || 76 *A. V, 198. 274. V, 490. X, 835* || 77 *A. II, 764* || 78 *A. II, 738* || 79 *A. II, 413* || 80 *Erepti eruti* | *A. III, 476* || 81 *A. V, 342.*

- 82 ERYCIS FINES Siciliam, in qua Eryx, Veneris et Butae filius regnavit.
- 83 ERYCIS TERGA Erycis caestus.
- 84 ERVET ILLE ARGOS. Curius Dentatus, dux Romanorum, Pyrrhum ab Achille originem trahentem, regem Epirotarum, ex Italia superatum fugavit, quo tempore Tarentinis auxilium ferens arma adversum Romanos sustulit. Ultum autem avos Troiae ait ideo, quia Achivi Troiam ceperunt et templum Minervae contaminaverunt, quod postero Dentatus refecit.
- 85 ERIGE construe.
- 86 ERIGIT statuit.
- 87 ERIGIT elevat ad caelum.
- 88 ERIGONE Icari Atheniensis filia.
- 89 ERYMANTHO in Erymantho. Erymanthus mons Thessaliae.
- 90 ERYMANTHINEMORA. Erymanthus mons Arcadiae, in quo occidit Hercules aprum nimiae vastitatis.
- 91 ERIPIT velocius producit.
- 92 ERIPVNT auferunt.
- 93 ERIPVI extorsi.
- 94 ERIPVI LETO ME a morte liberavi.
- 95 ERIPVI rapui.
- ERIPVI rapui, tuli.
- 96 ERIPVIT tolli imperavit.
- ERIPVIT suscepit.
- 97 EVRIPVS piscina longa.
- 98 ORITHYIA Erechthei filia, coniux Boreae.
- 99 ERYX mons Siciliae.
- 100 ERVMPERE NVBEM e nube egredi.
- 101 EPHYREIA. Corinthus ante sic dicta.
- EPHYREIAQVE AERA Corinthia, quae ante Ephyre est nominata.
- 102 HAESITABANT † commedabant aut dubitabant.
- 103 ESTO concedo tibi.
- ESTO concedo tibi plane.
- ESTO etsi putaveris, aut concedo.
- 104 ITHACI Ulixis.
- 105 ET ARMIS et scientia bellandi.
- 106 ET BELLO et in bello.
- 107 ET BELLO PASSVS et bello pertulit.
- 108 ET CONCEDE et gentem imperio.

82 Erycis | sichiliam | erix uerix | bute | regnabit | *A. I, 570.* Erycis (ericus) finis sicilie in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. *IV p. 440* || 88 Erycis | ericis | *A. V, 419* || 84 Eriet | rex romanorum pyrram bachille | epyrotarum | fugavitq; tempore tarumsis | romanus | Ultum | *cf. A. VI, 841:* Ultus avos Troiae, templa et temerata Minervae | throiie | quia cui throiiani coeperant | refecit | deficit | *A. VI, 839* || 85 *A. IV, 495* || 86 *A. V, 576* || 87 *A. VII, 530* || 88 cari | *G. I, 33* || 89 Erimanto in erimanto | erimantus montessaliae (*ab erimantus in libro nova glossa incipit*) | *A. V, 448* || 90 Erimantinae more erimantus | archadie | in quem | *A. VI, 803 s.* || 91 *A. IV, 579. X, 896* || 92 *A. I, 88* || 93 *A. XII, 31* || 94 lecto | *A. II, 134* || 95 *A. VI, 111* || 96 tollit | *A. V, 464* || 97 Eripus | *deest* || 98 Enitia electra filia | *G. IV, 463. A. XII, 83* || 99 Erix | sychiliae | *A. XII, 701* || 100 e nubem | *A. I, 580* || 101 Esirea corintheus | Esirea quae era corinta | esire | *G. II, 464* || 102 Esitabant | *deest* || 108 concedo ut plane | et si putaberis | *A. IV, 35* || 104 Etaci | *A. II, 128* || 105 sciencia | *A. VII, 235* || 106 *A. VII, 235* || 107 *A. I, 5* || 108 *A. X, 906.*

- 109 ET IAM FINIS ERAT et iam finierat.
ET IAM FINIS ERAT et iam loqui ista desierat.
- 110 ET IUVENIS QVONDAM, NVNC . . . . .
- 111 ET NVNC et modo.
- 112 ET NVMERVM CVM NAVIBVS . . . . .
- 113 ET ORA et vultus.
- 114 ET PONDVS et gravedinem.
- 115 ET PRIMVM et in primo.
- 116 ET QVA et a qua.
- 117 ET QVA aliqua.
- 118 ET QVISQVIS AMORES AVT METVET DVLCES AVT EXPERIETVE AMAROS et quisquis in amore versatur, cogitur timere id, quod amat, ne amittat, aut dolere, quod amiserat.
- 119 ET QVIS FVIT ALTER. Quidam Aratum, plerique Eudoxum volunt intellegere.
- 120 ET QVONDAM et aliquando.
- 121 ET QVORVM PARS MAGNA FVI et quorum partem maximam sustinui.
- 122 Erebus & nox abstruit atram . . . .
- 123 ET SIMVL et post haec.
- 124 ET SOCHII SOCII quoque.
- 125 ET SPVMAS SALIS et spumas maris.
- 126 Et succillam & missi perierunt . . . .
- 127 ET TANTVM et adhuc tantum.
- 128 ET TERRIS et in terris.
- 129 ET VICTVM DODONA NEGARET quod in templo Iovis Dodonaei antiqui glande vescebantur.
- 130 ET VIRGINE CAESA et immolata virgine Iphigenia.
- 131 † ETVM sonum.
- 132 EVASERAT ascenderat.
- 133 EVASERAT liberatus fuerat.
- 134 EVASISSE effugisse.
- 135 EVASIT excessit, erupit. EVASIT extulit se, effugit. EVASIT abiit, elapsus est. EVASIT emissus est, evolavit. EVASIT eripuit se, erexit se.
- 136 EVASIT exiliit, egressus est. EVASIT exiit, propectus est. EVASIT perrexit.

109 Etiam | finierat | finis erat | sta desiderat | *A. I, 223* || 110 condam adludit ad *A. VI, 448*: Et iuvenis quondam, nunc femina, cuius lemmatis interpretatio intercudit || 111 *E. III, 56. IX, 57* || 112 *Cf. A. I, 193*: et numerum cum navibus aequet, cuius lemmatis interpretatio intercudit || 113 *A. I, 658* 114 gravidinam | *A. V, 407* || 115 *A. IV, 239* || 116 *A. I, 121. 401. V, 476* || 117 *A. VI, 459*: et si qua || 118 metiet | amoros | dolore | *E. III, 109 s.* || 119 qui fuit | quidam amaratum, *cf. Schol. Bern. ad E. III, 40 p. 769* | intelligere *E. III, 40* || 120 *A. V, 621* || 121 *A. II, 6* || 122 *Locus corruptus hunc in modum corrigendus est: ET REBUS NOX ABSTVLIT ATRA (COLOREM), cf. A. VI, 272, cuius lemmatis interpretatio intercudit* || 123 *E. VI, 33* || 124 *A. V, 100* || 125 *A. I, 35* 126 *Locus corruptus ita restituendus: ET SOCHII AMISSI PETIERVNT (AETHERA PENNIS), cf. A. XI, 272, cuius lemmatis interpretatio intercudit* || 127 *A. V, 616* || 128 *A. I, 3* 129 dedona | iouis dodone in antiquis | clande | *G. I, 149* || 130 ypigenia *A. II, 116* || 131 *An subest: letalemque sonum lemma? cf. A. XII, 877* 132 accenderat | *A. IV, 685* || 133 *A. IX, 386* || 134 Euasisset effugissem, quod deest, *cf. A. II, 731. III, 282* || 135 habiit | euolabit | *A. II, 531, sed fortasse ad notissimum Ciceronis de Catilina locum pertinet, nisi potius eo loco librarium in glossis constituendis usum esse statuas* || 136 *A. XII, 907.*

- 137 EVOCAT provocat. 148 EVERTERE funditus delere.
 138 EVBOICAE RVPIS Campani saxi. 149 EVERTIT traxit.
 139 EVBOICIS ORIS Cumanis, idest Campanis. 150 EVICTA superata.
 EVBOICIS Cumanis. Euboicas autem Cumas ideo dicit, quoniam ab Euboea venientes Cumam condiderunt. Est autem Euboea insula. 151 EVICTA DOLORE amoris indignationibus superata.
 140 EVBOICVM TALENTVM † ypsos ñs VIII sedehoc dicitur cistophorium. 152 AEVI MATVRVS aetatis longae ac senex.
 141 EVBOICIS. Civitas Campaniae. 153 EVINCTIS ligatis.
 142 EVELLERE excludere. 154 EVINCTI coronati vel nexa capita habentes.
 143 EVENIT CASV obtigit sorte. 155 EVINCTVS coronatus.
 144 EVENIVNT contingunt, proveniunt. 156 EVRO Euri tempestate.
 145 Eversa expugnata. 157 EVROPA ab Europae finibus, hoc est Thraciae.
 146 EVERSUS dilapsus vel eiectus. 158 EVRYALI OBLITVS Euryali inmemor fuit.
 EVERSUS † exornatus, orbatus. 159 EVRYPYLVN unum de sociis.
 EVERSUS privatus, spoliatus. 160 EVRIPVS piscina longa.
 EVERSUS nudatus, exutus. 161 EXACERBABI afflictabit.
 EVERSUS naufragatus. 162 EX AGMINE TANTO ex tanta multitudine.
 147 EVERTERE protrahere in medium. EVERTERE protrahere in notitiam. 163 EXACTI REGES eiecti, idest in exilium missi.
 EVERTERE protrahere in conspectum. 164 HEXERIS navis sex ordinum.
 EVERTERE protrahere sub oculos. 165 EX AERE de aere.
 166 † Exagilia. 167 EXANIMAVIT timore percussus est.
 168 EXANIMES timentes. 169 EXANIMIS sine anima. 170 EXANIMIS perturbata.

137 Euat | *A. VI, 749* || 138 Euboice rupes campum | *A. VI, 42* || 139 eubos autem | euhoea | cumum | eubol | *A. VI, 2* || 140 Euboico | cistoforium | *deest* || 141 Euboycus | campani | *A. VI, 2* || 142 *deest* || 143 *deest* || 144 *A. II, 778* || 145 *A. II, 571, 746* || 146 *deest* || 147 in notitiam | in innocentiam | sub oculis | *G. I, 256* || 148 *A. III, 1. IX, 532* || 149 Euerterit | *A. I, 43* || 150 *A. II, 630* || 151 indignationis | *A. IV, 474* || 152 Eui | longe | senes | *A. V, 73* || 153 *A. V, 364* || 154 corona | kapita | *A. V, 269. VIII, 286* || 155 *A. V, 494, 774* || 156 *G. III, 382* || 157 europe | tracliue | *A. I, 385* || 158 Eurali | eurali | *A. V, 334* || 159 Euripidum | *A. II, 114* || 160 Euripis, *cf. nr. 97* || 161 Exaceruabit afflictabit | *deest* || 162 acmine | *A. V, 378* || 163 electi, *corr. eiecti* | *deest; cf. A. VII, 642: exciti reges* || 164 Ex aeris | ex | *deest* || 165 *A. V, 266. VIII, 621. XI, 10* || 166 *deest* || 167 Exanimabit | *deest* || 168 *A. V, 669* || 169 *A. V, 481*. Exanimem sine anima (animam) in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 440, cf. A. VI, 161. IX, 444. X, 496. 841* || 170 *A. IV, 672*.

- 171 EXANIMIS mortua. 187 EXCIDIO LIBYAE excidio Africae.
 172 EXHAVSTI inanis.
 173 EXHAVSTOS consumptos. 188 EXCITASSET produxisset et citatum venire fecisset.
 174 EXHAVSTIS vacuis vel inanibus. 189 EXCIDIT excutit.
 175 EXHAVSTVM perfectum. 190 EXCIDIT elapsum est.
 EXHAVSTVM consumptum, 191 EXCIDIT evertit.
 evacuatum. 192 EXCIDIT erupit.
 176 EXEDERANT evacuaverant. EXCIDIT prolapsa est.
 177 EXCEDERE relinquere, deserere. EXCIDIT excessit.
 EXCEDERE abire, proficisci. 193 EXCIERANT evocaverant.
 178 EXCEPTANT frequenter excipiunt. 194 EXCIERAT † ornatu vocaverat.
 179 EXCEPTVM insidiis circumventum. 195 EXCIPIT insidiis petit.
 180 EXESA consumpta. 196 EXCIPIT fovet, reficit.
 181 EXCESSERE recesserunt. 197 EXCIPIVNT favorem venientibus praestant.
 182 EXESVM comestum. 198 EXCITAT terret.
 183 EXCIDERANT de animo transierant. 199 EXCITAT excitavit.
 EXCIDERANT in oblivionem 200 EXCITAT hortatur, commonet.
 venerant. 201 EXCITATVR venire mandatur.
 184 EXCIDET evertet. 202 EXCVBIAS AETERNAS ubi perpetuo excubatur.
 185 EXCIDIA eversiones. 203 EXCVBHS vigiliis.
 186 EXCIDIO excisione. 204 EXCVSSA MAGISTRO idest de qua magister excussus fuisse.
 EXCIDIO eversione, expugnatione. 205 EXCVSSISSE pro excutere, emittere.

171 *A. V, 481* || 172 *Exausti* | *G. II, 398* || 173 *Exaustos* | *A. I, 599*
 174 *Exaustis* | *inanibus* | *intraeis* | *deest* || 175 *Exautum* | *Exautum consumptus*
euacuatus | *A. IX, 356* || 176 *Excederant* | *deest* || 177 *disserere* | *A. I, 357*
 178 *G. III, 274* || 179 *A. VI, 173*. *Exceptum insidiis petitum* in *gloss. Verg.*
corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 441, cf. nr. 195 || 180 *Excessa* | *A. VIII, 418*
 181 *A. II, 351* || 182 *Excessum excomestum* | *deest* || 183 *A. I, 26*. *Exciderant*
animo in oblivione venerant in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 441*
 184 *evertit* | *deest* || 185 *A. II, 643* || 186 *excisio* | *A. XII, 655* || 187 *lydiae*
africe | *A. I, 22*. *Excidium libie eversio africe* in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat.*
ed. Goetz. IV p. 441 || 188 *Excidisset* | *et citatum* | *excitatum* | *deest, cf. nr. 223*
 189 *deest* || 190 *A. II, 658* || 191 *deest* || 192 *A. VI, 686* || 193 *deest* || 194 *A. V, 107* ||
 195 *petit* | *puit* | *A. III, 332*. *Cf. gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV*
p. 441 || 196 *A. V, 41* || 197 *faborem* | *praestant* | *A. IX, 54* || 198 *Extat* | *A. II, 728*
 199 *excitavit* | *excitatum* | *G. IV, 549*. *A. II, 594*. *II, 728*. *VIII, 434*. *543*.
IX, 221 || 200 *hortatur* | *oreatur* | *A. III, 343* || 201 *deest* || 202 *A. IV, 201*
 203 *Excubies, corr. -iis* | *A. IX, 159* || 204 *dem quā* | *A. VI, 353* || 205 *et mittere*
A. VI, 79.

- 206 EXCVSSIT reppulit.
 207 EXCVSSIT elicit produxit.
 208 EX DIVERSO e diversis locis.
 EX DIVERSO ex diversis partibus.
 209 EX DIVERSO CAELI ex diversa caeli parte.
 210 † Exdorsuandum iudicandum.
 211 EXDVRVM satis durum.
 212 EX AEQVO aequaliter.
 213 EXAEQVO aequalem facio.
 214 EXERCETE vexate.
 215 EXERTANTEM ostendentem.
 216 EXERCITVS socii, milites.
 217 EXERTA exporrecta elevata.
 218 EXERTANTEM erigentem.
 EXERTANTEM ORA proferentem [locutionem idest nudabit verba quae erant operata].
 EXERTANTEM exerentem.
 219 EXIBITIS ibitis.
 220 IXION Lapitharum rex.
 221 EXITIIS mortibus, funeribus, calamitatibus.
 222 EXITVS INGENS ingens calamitas.
 223 EXCITASSET produxisset aut citatum venire fecisset.
 224 EXOLESCIT evanescit.
 225 EX OBLIQVO ex contrario, ex occulto.
 226 EXOPTARE cupere, diligere.
 227 EXOPTATVM desideratum.
 228 EX OMNI e tota.
 229 EXORTVS natus.
 230 EXHORRIVMVS exterruimus.
 231 EX HOSTE e medio hostium.
 232 EXPECTANT opperiuntur.
 233 EXPECTANT amant, volunt, desiderant.
 234 EXPECTANT SIGNVM, ut audiant sustinent.
 235 EXPECTENT sperent.
 236 EXPEDIAM dicam, explicem, narrem.
 EXPEDIAM dicam, manifestem.
 237 EXPEDIAM DICTIS dicam.
 EXPEDIAM DICTIS eloquar.
 238 EXPEDIANT edicant.
 239 EXPEDIAS exponas.
 240 EXPEDIET edisseret, dicet.
 241 EXPEDIOR liberor.
 242 EXPEDISSE persolvisse.
 243 EXPERIAR temptem.
 244 EXPERIAR certior fiam.
 EXPERIAR cognoscam.

206 *A. II, 224* || 207 elicit producit | *A. XII, 493* || 208 *A. II, 716. III, 232*
 209 ex diverso caelo | *A. III, 232* || 210 *deest* || 211 *Cf. G. IV, 145: Eduramque*
 pirum | 212 Ex equo | *deest* || 213 Ex equo | *deest* || 214 *A. IV, 623* || 215 Exer-
 cantem | *A. III, 425* || 216 socii socii | *A. IX, 25* || 217 *A. XI, 649* || 218 Exer-
 cantem | Exercantem ora proferene locutionē | uerboq; erant operata | Exercantem
 exherentem | *A. III, 425* || 219 Exibetis, *corr. Exibitis* | *deest* || 220 Exion lapi-
 tharum | *A. VI, 601* || 221 feneribus | *A. VII, 129* || 222 *A. V, 523* || 223 Exiuisset
 perduxisset aut cita cum uenire | *cf. nr. 188* || 224 Exobliuiscit | *deest* || 225 Ex
 oblico | *deest* || 226 Exobtate cupire | *deest* || 227 Exobtatum | *A. II, 138* || 228 Ex-
 omnia | *A. V, 115* || 229 *deest; cf. A. IV, 130: exorto iubare; A. III, 99:*
 exorta laetitia. Exortam natam procreatam in *gloss. Verg. corp. gloss. Lat.*
ed. Goetz. IV p. 441 || 230 Exoruimus externimus | *deest* || 231 *G. III, 32*
 232 opperiantur | *A. IV, 134* || 233 *G. II, 421* || 234 *A. V, 137* || 235 Expectant
A. V, 70 || 236 narrem | *A. III, 379. VII, 40. XI, 315* || 237 *A. VI, 759* || 238 *deest,*
fort. leg. expediam edicam, vel expedient educent, cf. A. IV, 529 || 239 *A. VIII, 50*
 240 *A. III, 460* || 241 *A. II, 633* || 242 *deest* || 243 *E. VIII, 67* || 244 *fiar* |
A. IV, 535.

- 245 EXPERIAR † pariar. 263 EXTERNVM TVLIT extraneum
fecit.
246 EXPERIETVR probabit. 264 EXTERNVM extraneum, hoc
est alienum.
247 EXPERIOR certior reddor. 265 EXTINXTI extinxisti.
EXPERIOR pertempto. 266 EXTINCTVM interfectum.
248 EXPERIVNDO probando. 267 EXTINCTOS occisos.
249 EXPERIVNTVR exercent. 268 EXTINCTOR occisor, inter-
fector.
250 EXPERS ignarus. 269 EXTRARIVS extraneus.
251 EXPERTES nescientes. 270 EXTRA TECTA foris domos.
EXPERTES extra partem, 271 EXTRARIVM extraneum.
alienae. 272 EXTREMA novissima.
252 EXPLERE satiare. 273 EXTREMA PATI mortuos esse.
253 EXPLERI MENTEM animo sa- EXTREMA PATI insepultos
tari. esse vel mortuos.
EXPLERI MENTEM satiare ani- 274 EXTREMA SECVTAM mortem
mum. secutam.
254 † Explesit exigit. 275 EXTREMIS novissimis, ultimis.
255 EXILIO aut e Troia aut ad 276 EXTREMVM novissimum.
exilium, idest ad peregrina- 277 EXTREMVM novissimum, so-
tionem. lum.
256 EXTENDITVR solutis membris 278 † Extenuat // // // agnat au-
iacet. feret.
257 EXTENTA extensa. 279 EXVE depone.
258 Extenuam & veniam petit. 280 EXVE MENTEM consilium de-
259 EXTERRITA timida. pone.
260 EXTERNAE alienae. EXVE MENTEM expone.
261 EXTERNI extranei. EXVE MENTEM nuda.
262 EXTERNI THALAMI extraneae
nuptiae, idest Laviniae.

245 *E. V, 15. VIII, 67* || 246 *Eperiaut | E. III, 110* || 247 *cercior | deest*
248 *deest* || 249 *G. IV, 157* || 250 *Expertes | A. X, 752* || 251 *aliene | deest* ||
252 *deest* || 253 *mente satiare | A. I, 713* || 254 *deest, nisi subest explicat*
G. II, 335 || 255 *e throia | A. II, 798* || 256 *A. VI, 423* || 257 *A. VII, 226*
258 *Cf. A. IV, 435: Extremam hanc oro veniam* || 259 *Exterita humida*
A. IV, 672 || 260 *Externe aliene | Cf. A. VII, 270: externis ab oris*
261 *A. VII, 98* || 262 *talami | labine | A. VI, 94* || 263 *Externum tulit | ex-*
ternuit | A. III, 43 || 264 *A. VII, 68. Externum extraneum extra torem*
(torrem, leg. terram) in gloss. Verg. corp. gloss. Lat. ed. Goetz. IV p. 441 || 265 *Ex-*
tincti | A. IV, 682. Habet Goetz. in libri Glossarum exc. corp. gloss. Lat. V
p. 197 (Extinxti cod. Par. 11529 et Pal. Vat. 1773) || 266 *A. XII, 599* || 267 *Cf.*
A. VIII, 267: extinctos ignes || 268 *deest* || 269 *deest; cf. A. VII, 424: ex-*
ternus || 270 *A. II, 672* || 271 *Extrauium | deest; cf. A. VII, 68: externum*
272 *A. IX, 204* || 273 *A. I, 219* || 274 *A. VI, 457* || 275 *A. V, 183* || 276 *E. VIII, 60.*
A. IV, 429 || 277 *A. VI, 466* || 278 *deest* || 279 *A. V, 420* || 280 *nudare*
A. IV, 319.

281 EXVIT deposuit.	285 EXVTAS liberatas.
EXVIT nudavit.	EXVTAS VINCLIS solutas.
EXVIT exposuit aut humi- liavit.	286 EXVTA PEDEM VINCLIS vin- culo ex ///// habens liberos pedes.
EXVIT deposuit, spoliavit.	287 EXVTOS spoliatos.
282 EVITO devertō, devito.	EXVTOS expulsos.
283 EXVRITE incendio cremate.	288 EXVTAS VINCLIS nexu /////
284 EXVSTVS [otio] otiosus.	

281 expoliauit | *A. I, 690* || 282 Exuito | debito | *deest* || 283 *A. V, 635* |
284 exusus otio | *G. I, 107*: cum exustus ager morientibus aestuat
herbis || 285 Exutis unclis | *A. II, 153* || 286 *Fort. leg.* vinculo exuto | *A. IV, 518*
287 Exutus spoliatus | Exutus expulsus | *A. XI, 395* || 288 Exutus unclis | *fort.*
leg. nexu liberas | *A. II, 153*.

GRAMMATICI INCERTI
GLOSSAE
AD VERGIL. AEN. XII PERTINENTES
EX BARTHII ADVERSAR. •XXXIII, 13.

GRAMMATICI INCERTI
GLOSSAE AD VERGIL. AEN. XII PERTINENTES
EX BARTHII ADVERSAR. XXXIII, 13.

1. INFRACTOS. Utrumque potest intelligi, et 'non fractos' et 'valde fractos'; potius vero 'valde fractos' intelligit; nam priusquam in summo discrimine essent, non erant fracti. 5

6. TVM DEMVM etc. Postquam vulnere fuerit lacessitus et sanguinem suum viderit.

9. GLISCIT. Crescit, augmentatur, sensim * nam et glires dicuntur, quod per somnum crescunt, quos pingues efficit somnus. 10

19. O PRAESTANS ANIMI etc. Est prudens senis dictum, quia clam dicit inferiorem esse Aenea virtute, quapropter illum vult abducere a furore; est vero ex † seno Ennio translatum.

41. FORS i. e. eventus rerum; saepe invenitur pro adverbio positum. 15

74. NEC ENIM TVRNO etc. Post iam promissum singulare certamen ait: neque enim unquam in mea potestate fuit, moram dare fati imminentibus.

87. ALBOQVE ORICHALCO. Album non est nisi comparatione auri, cuius rubori miscet splendorem argenti. 20

149. IVVENEM etc. Iuno consilium est Iovis, unde videt Turnum ab Aenea occidendum esse. Est autem ex Homero traductum,

4 *Contra sentit Servius* || 7 s. Postquam — viderit] Novissime, idest postquam fuerit vulnere lacessitus: haec enim leonum natura est, ut nisi lacessiti irasci nequeant *Servius* || 9 *GLISCIT* crescit (et latenter *add. Sa*): unde et glires dicti sunt, quos pingues efficit somnus *Servius* || 11 Est prudens] Sane magnae moderationis est haec oratio: nam et laudat Turnum quasi virum fortem et tamen eum a singulari certamine dehortatur: dicens enim 'praestans animi' latenter ostendit eum inferiorem esse virtute *Servius* || 13 seno Ennio] sexto Ennii *cons. Lion, cf. Enn. fragm. inc. 28 ed. Vahlen.* || 16 ss. Post iam — imminentibus] Neque enim Turno mora libera est non eundi post iam promissum singulare certamen *etc.* Neque enim in potestate mea est moram inferre venientibus fati *Servius* || 19 s. Album — argenti] Auri scilicet comparatione: nam album non est *Servius*.

qui duo fata Achilli dat: alterum, ut cito pereat gloriam habens aeternam; alterum, ut inglorius diu domi in tuto vivat carens militari laude. Sic Turnus impar fatum habet, dum mavult clarus mori, quam Laviniam dare et aliam uxorem ducere et regnare
5 in pace.

199. DIRI SACRARIA DITIS. Inferorum dicit secreta, quae nominari non possunt, et 'sacrarium' est locus, ubi praeccluduntur, quae nolumus proferre, ut in templis, et 'donaria', ubi dona reconduntur, et 'lararia', ubi Lares Penates habitant. SACRARIA DITIS quia nihil
10 excipit.

234. SUPEROS QUORVM etc. Notandum, quod meliorem partem praetulit. Nam cum de omnibus Diis locutus esset in sacrificio, hic Superos praetulit, et Iuppiter est foederum praeses. * Elaus scribit, Numam Pompilium, cum sacra Romanis conderet, voto im-
15 petrasse, ut omnes Dii falsum iuramentum vindicarent.

6 Inferorum — 8 reconduntur] Sacrarium proprie est locus in templo, in quo sacra reponuntur, sicut donarium est, ubi ponuntur oblata *Servius* || 9 diris] dicit *cod.* || quia] qui *cod.* *Scholium ad Ditis epitheton diri explicandum pertinet*
13 * Elaus] *De Granio Flacco cogitat Lion.*

SCRIPTORIS INCERTI
GLOSSARIUM VERGILIANVM

EX BARTHII ADVERSAR. XXXVII, 5.

SCRIPTORIS INCERTI
GLOSSARIUM VERGILIANUM

EX BARTHII ADVERSAR. XXXVII, 5.

Ab integro ab aeterno. Virgilius <E. IV, 15>: Magnus ab integro seclorum nascitur ordo. 5

Alacanthis avis, quam lusciniam esse volunt, alii caducillum vocant. Virg. <G. III, 338>: Resonant alacanthide dum.

Accipio pasco. Virg. <A. III, 353>: Illos porticibus rex accipiebat in amplis. Terentius: Accipit nemo melius neque prolixius. 10

Acteus litoralis.

Additus inimicus. Virg. <A. VI, 90>: Addita Iuno Nusquam aberit.

Ad unum nullo excepto. Virg. <A. V, 687>: Si mundum exosus ad unum. 15

Aetas * pro anno pro XXX. pro C. annis dicit Virg. <G. III, 190>: Ac tribus exactis ubi quarta accesserit aetas. Cicero in Catone maiore: tertiam iam aetatem homini vivebat.

Agmen impetus. Virg. <A. II, 212>: Illi agmine certo Laocoonta petunt. Et <A. II, 782>: Leni fluit agmine Tiberis. 20

Alae equitum ordo. Virg. <A. IV, 121>: Dum trepidant alae saltusque indagine cingunt.

Amentum est lorum, quo hasta manui alligatur, quod * ius amientum ait. Virg. <A. IX, 665>: Amentaue torquent.

Angina morbus porcorum, unde Plautus <Most. I, 3, 61>: Vellem me in anginam verti, ut huic aniculo fauces praecipitem. 25

Animus atque anima ventus. Virg. <A. I, 57>: Mollitque animos et temperat iras. Idem <A. VIII, 403>: Quantum ignes animaeque valent. 30

9 Terentius *cod.*, cf. *Eun. V, 8, 52*: Accipit homo nemo melius prorsus neque prolixius || 18 maiore] maiorum cf. *Cic. de sen. X, 31*: tertiam enim iam aetatem hominum vivebat || 21 Alae] Ablae || alae] ablae || 23 s. * ius amientum] *An subst.*: Plinius amiantum? cf. *Plin. hist. nat. XXXVI, 19, 139*.

Annus est magnus annulus, unde annus dictus quod in se redeat. Virg. <G. II, 402>: In se sua per vestigia volvitur annus.

Anser poeta erat Antonii, de quo * Mel in Philippica Ciceronis dixit * quem sibi agrum donaverat Antonius.

Antexpectatum una pars orationis est, i. e. adverbium, et significat: antequam praevideas. Virg. <G. III, 348>: Ante expectatum positus stat in ordine castris.

Antica pars prioris constitii in auspiciis.

10 Antiquus rarus. Cicero ad Herennium IV: Est salus antiquior militum quam impedimentorum. Sallustius: Antiquior cura quae maioribus pro Italica gente fuit.

Apparere praestare, adesse. Virg. <A. VIII, 555>: Semperque ad limina regis Apparent. Inde apparitores constat esse nominatos, ut ait Servius.

Araneus sine g animal est; aragneus retia seu telae.

Arma consilia. Virg. <A. II, 99>: Et quaerere conscius arma. 'Consci' enim ad consilia refert.

Acta nomen substantivum secreto litora significat. Virg. <A. V, 20 613>: At solae procul in secreta Troades acta.

Admitto assumo, equito. Plautus: Ad equos esses doctus admissarius. Iuvenalis: Iam fas est admisse viros, dormitat adulter.

Alvus qua sordes defluunt. Sallustius: simulans sibi alvum purgari. *** Agelius Noctium Atticarum libro primo <c. IV, 1>: Ad haec scripta omnia antiquiora tam curiose expetebat, et virtutes pensitabat et vitia rimabatur, ut ad amussim factum esse diceres.

Amolior tollo cum iniuria. Terentius in Andria (IV, 2, 24): 30 Perinde vos amolimini. Sisenna Historiarum: Impedimentum omne itineribus amoliuntur.

4 Antonii | Anthonii || * Mel | Melissus *coni. Lion* || 10 Cicero | *Auctor ad Her. IV, 24*: At salus antiquior est etc. || 11 Sallustius | *Cf. Serv. ad Georg. II, 209; Sall. Hist. fr. I, 15 p. 17 ed. Kr.* || 11 s. Antiquior cura quae | Tantum antiquitatis curaeque *Serv. ad G. II, 209* || 15 Servius | *Ad A. XII, 850*: APPARENT videntur, praesto sunt ad obsequium, unde etiam apparitores constat esse nominatos || 21 Plautus | *Mil. glor. IV, 3, 19*: Ad equas fuisti scitus admissarius || 22 Iuvenalis | *VI, 329* || admisse | admitte *Iur.* | dormitat | sic et *Iuv. vulg.* || 24 Sallustius | *Cf. Serv. ad Aen. II, 20; Sall. Hist. fragm. I, 42 p. 36 ed. Kr.* || 25 Agelius | *leg. A. Gellius Lemma Amussim intercidit* || 26 Ad haec | ad hoc *Gell.* || expetebat | spectabat *Gell.* || 27 et | et aut *Gell.* || et vitia | aut vitia *Gell.* || 27 s. ut iudicium esse factum atamussim diceres *Gell.* || 30 Sisenna | *Cf. Non. p. 73, 16 ed. L. Muell. I p. 100* || Historiarum | *Histor. lib. III Non.* || 31 de cunctis itineribus *Non.*

Amare aliud est quam diligere. C. Plin. in Epistola ad Vimi-
cianum ait: Quem ego cum olim mutuo diligerem ex hac
officii satietatis amare ardentius coepi.

Apophoreta vascula. Suetonius in X. de XII Caesaribus: Da-
bat Saturnalibus viris apophoreta, ita per KL. Martias 6
feminis.

Aura splendor. Virg. <A. VI, 204>: Auri per ramos aura
refulsit. Et Horatius: Tua ne retardet Aura maritos i. e.
splendor. Hinc et aurum dictum a splendore qui in eo est.

Ausim audeam. Ovidius Metam. Et nihil est quod non 10
inopino captus Amore Ausit.

Animus ab anima dicitur. Haec est enim, qua vivimus, animo
autem intelligimus. Attius in Epigono: Capimus animo, frui-
mur anima. Iuvenalis: Mundi Principio indulsit communis
conditor illis Tantum animas, nobis animos quoque. 15

Bachar herba quae fascinum pellit. Virg. <E. VII, 27>: Ba-
chare frontem Cingite, ne puero noceant mala signa futuro.
Neratius in ydro * dixit: Bacchareis frondibus puerum
amictum.

† Blabior est Mantuae conditor; dictus est autem quasi animo 20
et corpore fortissimus.

Blaterare inepta vociferare. Appuleius in Magia: Quae etsi
possent ab iis velint blaterata esse blaterata ob mer-
cedem.

Blatea lamina ex metallo. Virg. <A. VI, 209>: Crepitabant 25
blatea vento.

Bruma hiems dicta. Finitur bruma VIII. KL. Ian.

1 C. Plin.] *III, 9 ad Minutianum* || 3 satietatis] societate *Plin.* || 4 Suetonius] *Vesp. XIX*: Sicut Saturnalibus dabat viris apophoreta, ita et Kalendis Martii feminis || 8 Horatius] *Oratius* || *Tua*] *Hor. carm. II, 8, 23 s.* || maritos] marites || 10 Ovidius] *Met. VI, 466 s.* || 11 inopino] effreno *Ov.* || 12 dicitur] *Fort. leg. discernitur* || 13 Attius] *Cf. Non. p. 436* || Capimus] Sapimus *Non.* || 14 Iuvenalis] *XV, 147—149* || 15 animos] animum *Iuv.* || 20 † Blabior] *leg. Bianor, cf. Serv. ad Bucol. IX, 60* || 22 in Magia] in Antalogio *cod. in Apologia coni. Lion, cf. Apul. de magia tom. II p. 384 ed. Oudend.*: Quae etsi possunt ab his futiliter blatterata ob mercedem et auctoramenta impudentiae deprehensa haberi *etc.* || 27 Bruma] bruina *cod. utroque loco, sed cf. Serv. ad Georg. I, 211: vsque sub extremum b. i. i. id est non usque ad brumae finem, sed circa: nam bruma finitur VIII. Kl. Ianuariarum die.*

VERGILIUS ASPRI.

(GRAMMATICA VERGILIANA.)

VERGILIUS ASPRI.
(GRAMMATICA VERGILIANA.)

(DE PRAEPOSITIONE).

P. 113 || sat et: Sub remis fusi per dura s. n. | et in eodem 5
versu et 'infra' et 'prope' : Sub pedibusque Deae cl. s. o. t.

PRO in significatione eius quod est 'prae' vel 'ante' | ut:
Ipsi intus dextra ac laeva pro t. a. et | pro 'propter' ut: Pro
quo si sceleris | tanta est i. n. et † pro quoque . ebo . | i. s. me
viol. et pro 'porro' ut: Prospexi | Italiam summa s. a. u. Ut 10
Stygia pros pexit ab u. et invocandi vim .... (Pro) | Iup-
piter! ibit.....|

DE INTERIECTIONE. |

In HEV interiectione admit ..... | dignum est.....|
interponit † que ..... | † micorum pert ..... loquitur, 15

5 sat] *Versus Aen. I, 662: Urit atrox Iuno et sub noctem cura recursat finem esse coniecit Chatelain. De 'sub' praepositionis significatione varia agitur* || Sub remis] *A. V, 837* || 6 Sub pedibusque] *A. II, 227* || 7 PRO. In significatione Chat. || prae vel ante] *PRETERANTE cod. praeter ante Chat., qui et 'anti' legendum et 'praeter' pro glossemate vel posterioris temporis additamento habendum esse suspicatur* || ante] *Cf. Non. 523 M (II, 177, 6 Muell.): Pro et ante significat. Vergilius lib. VIII: Stabat pro templo et Capitolia celsa tenebat* || 8 Ipsi intus] *A. IX, 674* || laeva] *LEVA cod. Et pro propter Chat. || 8 s. Pro quo] A. III, 604* || 9 tanta] *TA-* | *TANTA cod. et pro ..... 10 PRO porro, ut: Prospexi Chat. Fortasse legendum: et pro 'porro' ut <Aen. VI, 355. 356. 357>: per aequora noctes Vexit me violentus aqua, vix lumine quarto Prospexi etc. || Prospexi] A. VI, 357* || 10 s. Ut Stygia] *A. VI, 385* || 11 vim] vim habet coniecit et Pro supplevit Chat. || 11 s. Pro Iuppiter] *A. IV, 590* || 12 Post 'ibit' fortasse huius versus verba sequentia: Hic ait et n. i. a. r. posita fuerunt || 14 admit .....] adnotatione supplevit Chat. || dignum est ..... interponit] dignum est .... quod Vergilius interponit supplevit Chat., sed ipsum Vergilii nomen in hoc tractatu non ponitur. Cf. *Serv. auct. A. IX, 397: QUID FACIAT mire affectum suum poeta interposuit (hoc loco mire affectum suum interponit poeta et ex adubitatione rei movet pathos T); Serv. auct. A. IV, 283: HEV QUID AGAT ut solet, personis de quibus loquitur, adfectum commodavit. ut <IX, 397>: Heu quid agat? qua vi iuvenem quibus audeat armis (eripere?); Serv. auct. A. XII, 452: heu autem, ut solet, interiectionem ex sua persona interposuit. || 15 interponit † que] interponit deinde Keilii schedae || † micorum pert] miseram rerum Keilii schedae; fort. affectum personis de quibus (quib.) loquitur || 15 s. loquitur ut] ut in transscriptione omisit Chat.*

ut: Heu quid agat? Quo nunc re|gin. a. f. a. a. et: Miseris
 heu praescia lon|ge h. c. a. et: Heu magnum alterius | fr.
 s. a. et: Heu male tum mites defend. | p. u. Heu male tum
 Libyae s. e. i. a. |

5 Deinde attendendus etiam usus | ille interiectionum, quod, quae |
 sunt severiores, has in carmine | graviore usurpat, ut o et heu, at
 a, || p. 114 || quod est humilium, tantum in bu . . . . . : *Spem*
gregis | a! silice in nuda conixa rel. A! te ne fri|gora lae-
 dant et: A! tibi ne ten. g. s. a. p. | A! virgo infelix q. t. d. c.
 10 A! virgo infelix | t. n. i. m. e. |

DE CASIBVS.

Qui autem partes orationis explica(re) | voluerunt, ea, quae
 his accidunt, ut | . . . . . ant a casibus.

No|minativum ponit pro accusativo: | Cui mater media sese
 15 t. o. s. pro 'obviam' | et: *Sensit medios* delapsus in h. Qua-
 que | † *esteamit* . . . . . |

Contra accusat. infert pro nominati|vo: † Hic es . . . . rr . . . .
 finis | pro . . vis.

Nom. pro voc.: Muscosi fon|tes et somno mollior h. e. q.
 20 v. r. v. t. a. u. Corniger Hesper. f. r. a. a. o. t. Socer arma |
 Latinus h. Equitem Messapus in ar. | e. c. f. C. l. d. c.

Contra voc. pro nom. |: Principio Italiam quam tu i. r. p.
 v. i. p. | i. p. Quos dives Anagnia p. q. A. p. Dar|dania stra-
 tus dextra miserande i. | Tune hinc spoliis ind. m. e. m.

1 Heu quid] *A. IV, 283. 284* || Miseris] *A. XII, 452. 453* || 2 Heu magnum]
G. I, 158 || 3 Heu male tum mites] *G. I, 448* || 3 s. Heu male tum Libyae]
G. III, 249 || 7 a quod est humilium] *Cf. Prisc. II, 90, 21 H:* A in bucolico
 doloris habet significationem | bu . . . . .] bucolis et georgicis usurpat, ut
 supplevit *Chat.*, recte, nisi quod usurpat omittendum est, quippe quod totidem
 litteris, quot constat, spatium lineae concessum supergrediatur. *Georgicorum*
exempla (II, 252. IV, 526) Asper praetermisit || 7 s. *Spem gregis]* *B. 1, 15* :
 8 A! te ne] *B. 10, 48* || 9 A! tibi] *B. 10, 49* || A! virgo infelix q.] *B. 6, 47*
 10 A! virgo infelix t.] *B. 6, 52* || 12 explica (re)] *explica cod. explicare coni.*
Chat. || 13 his] *bis cod.* | ant] inchoant *suppl. Chat.* Fortasse totus locus ita
 potius est restaurandus: Quoniam partes orationis explica|tae sunt, ea, quae
 his accidunt, vi deamus. Itaque incipiam a casibus. No minativum *etc.* || 14 Cui
 mater] *A. I, 314* || 15 obviam] *obuia⁻ cod.* || Sensit] *A. II, 377* || 16 esteamit
 . . . . .] ostendit se dextra sequamur <*Aen. II, 388*> *probabiliter supplevit Chat.* |
 17 pro nominativo] *cf. Prisc. II, 187, 17, qui A. I, 573:* Urbem quam statuo
 vestra est et *Non 500, 32, qui Pomponii locum laudat* || 19 Muscosi] *B. 7, 45*
 fontes] *fo-tes cod.* || 20 Corniger] *A. VIII, 77, cf. Serv. ad h. l. et ad A. X, 327* |
 Socer] *A. XII, 192, cf. Serv. ad h. l. et ad A. I, 734 et A. X, 327* || 21 Equitem]
A. XI, 464 s., cf. Serv. || 22 Principio] *A. III, 381 s., cf. Serv.* || 23 Quos dives]
A. VII, 684 s., cf. Serv. | dives] *drues cod.* || Dardania] *A. X, 326 s. (Dardania*
stratus dextra, securus amorum, Qui iuvenum tibi semper erant, miserande
iaceres), cf. Serv. || 24 Tune] *A. XII, 947 s.*

Gen. pro || p. 128, col. b || (abl.).....|.....|.....|
 .....|.....| † i eod. Ignarus rerum ingratis.

Contra abl. pro gen.: Ut Linus haec illi div. | c. p. d. pro
 'divini carminis'. Sunt mihi | bis sep. p. c. n. Et pulchra
 faciat te pr. p. | Silvis scaena cor. Scopulis penden|tibus 5
 antr. Immensis orbibus a. Aut ra|pidus montano f. t. Aere
 cavo clip. m. | g. A. Pulchro pectore virgo. Inmani | cor-
 pore pistris. † Aat.....|ro. Per mille coloribus arcum.
 Ingen|ti mole sepulch. Fluvio Tiberinus amoe|no. † N. entis
 eam fultimato. Acuta | cuspide contos. Vivo praeterve- 10
 hor | ostia s.

Dat. pro gene.: Hoc regnum | Dea gent. e. pro 'gentium'.
 Nec non et | pecori est idem d. e. Quae sit rebus | fortuna
 vid. Obstipuerunt animi Ru|tulis. Atque hos ne qua forent
 pedibus | v. r. 15

Dativum pro acc.: Cogere donec | oves stab. n. r. hoc est
 'in stab.' || p. 127, col. a || .....|.....|.....|
 .....|.....| Dafnis et Armenias c. s. t. i. Set
 tamen | idem olim cur. s. s. Portuque subimus | Chaonio.
 Quod nec concubitu indul|g. Namque aliae victu inv. Te- 20
 que aspec|tu ne subtr. n. Forte ratis celsi c. c. s. | Haerent

1 Gen. pro abl.] *Non. p. 498, 35 Vergilii non nisi A. I, 215: Inplentur veteris Bacchi pinguisque ferinae huius antiptoseos exemplum ponit, apud Servium nihil || 2 † i eod.] i. c. c. d. Keilii schedae in eodem con. Chat., quod minus probatur, quia in toto tractatu praeter Vergilii versus nemo laudatur Ignarus] A. X, 666 || 3 Contra] CO-TRA cod. || Ut Linus] B. 6, 67 s. Linus] NILUS cod. || 4 Sunt mihi] A. I, 71, cf. Serv. auct. || Et pulchra] A. I, 75, cf. Serv. ad h. l. et ad A. I, 313. A. III, 286 || 5 Silvis] A. I, 164, cf. Serv. || Scopulis] A. I, 166 || 6 Immensis] A. II, 204, cf. Serv. auct. || Aut rapidus] A. II, 305 || Aere] A. III, 286, cf. Serv. || 7 Pulchro] A. III, 426 || Inmani] A. III, 427 || 8 † Aat.....|ro] Videtur subesse A. I, 313: Lato crispans hastilia (CRISP. H.) ferro, cf. Serv. || Per mille] A. V, 609, cf. Serv. || 9 Ingenti] A. VI, 232 || Fluvio] A. VII, 30 || 9 s. † N. entis eam fultimato] Subesse videtur A. I, 702 (G. IV, 376): Tonsisque (TONSISQ.) ferunt mantelia villis (MANT. V.) || 10 Acuta] A. V, 208 || Vivo] A. III, 688, cf. Serv. auct. || 12 Hoc regnum] A. I, 17, cf. Serv. auct. || 13 Nec non] G. III, 72 || Quae sit] A. II, 350 || 14 Obstipuerunt] A. IX, 123, cf. Serv. auct. || animi Rutulis] ANIMIS RUTULI cod. || ADQVE cod.] A. VIII, 209, cf. Serv. auct. || 16 Dativum pro acc.] Apud Non. p. 499, 7 ss. nullum Vergilii exemplum || Cogere] B. 6, 85 || 17 in stab] In sequentibus lineis quinque olim Ablativum pro dativo scriptum fuisse recte coniecit Chat. neque tamen certum, num haec verba iam in ipsius lineae primae initio collocata fuerint, quod ille voluit. Iam cum in eorum, quae secuntur, exemplorum serie non legatur Vergilii locus A. X, 361: Haeret pede pes, de quo Servius praeter l. l. et ad A. VI, 727; A. X, 653. 845; G. II, 327 refert, et praecipui huius exempli in lineis pessum-datis mentionem factum fuisse verisimile est || 18 Dafnis] B. 5, 29 s., cf. Serv. || Armenias] ARMENIAS cod. || 18 s. Set tamen] A. III, 541, cf. Serv. auct. || 19 tamen] TAME- cod. || Portuque] A. III, 292 s. || 20 Quod nec] G. IV, 198, cf. Serv. et Gell. IV, 16, 7 || Namque] G. IV, 158, cf. Serv. ad h. l. et Serv. auct. ad G. IV, 198 || 20 s. Teque] A. VI, 465, cf. Gell. IV, 16, 7 et Non. 501, 26 || 21 Forte] A. X, 653, cf. Serv. || Haerent] A. IV, 4, cf. Serv. auct.*

infixi pectore vult. Et cor, pore inhaeret. Mens agitat molem | et magno se corpore m. Magnus alit magno | c. c. f. |

Acc. pro dat.: Me liceat casus miserari | insontis amici.

Attendenda | in casibus varia declinatio, cum modo 'Euandrus'
5 ait, modo 'Euander': | Euandrus pariter p. T. i. Pallas, Euan-
der, in ipsis o. s. o. Sic et: Nam tibi, Thym|bre, caput E.
a. e. Daucia Laride Thym|berque s. p. Sic et 'exanimus' et
'exanimem': Praeterea iacet exani|num t. c. a. Laevo pressit
pede ta|lia fatus exanimem r. i. p. b. i. q. n. Ibi || p. 127,
10 col. b || ..... | ..... | ..... | ..... | .....
....(Impe)riumque pater R. h. |

Plurale contra ponit pro singulari: Unu|m oro, desiste
manum c. T., non univ|ersis Troianis, sed uni Aeneae. Euryalus
faleras Rhamnetis et a. b. c. T. R. d. ol. q. | m. d. h. c. i. a. C.
15 i. s. m. d. h. n. p. m. b. R. p. p. Nam | 'Rutulos' posuit pro
Rutulorum rege |.

Deinde attendendum, quod, quae singu|lariter tantum gramma-
tici existi|mant enuncianda, effert plurali|ter, ut: Exercete, viri,
tauros, s. h. c. 'Hor|deum' enim dicendum putant. Et: At | si
20 triticeam in messem r. f. e. h. Et: Flu|viosque ministrant
farraque. Et: Vere fabis satio. Et: Vina bonus | quae
deinde c. o. A. Et: Mellaque decus|sit fol.

1 Et corpore] *A. X, 845, cf. Serv. || Mens] A. VI, 727, cf. Serv. ad h. l. et ad G. II, 327 || 2 Magnus] G. II, 327, cf. Serv. || 3 Me liceat] A. V, 350. Aliter locum explicat Servius. Nonius 502, 15 eius antiptoseos ex Vergilio hoc affert exemplum: Tris adeo incertos caeca caligine soles Erramus pelago, totidem sine sidere noctis (A. III, 203 s.) || 4 Euandrus] A. VIII, 545, cf. Serv. auct. 5 Pallas] A. X, 515 || 6 Nam tibi] A. X, 394, cf. Serv. || 7 Daucia] A. X, 391, cf. Serv. auct. ad A. X, 394 || 8 exanimem] De 'exanimis' et 'exanimus' formis cf. Serv. ad A. I, 484 et X, 571 || Praeterea] A. VI, 149 || Laevo] A. X, 495 ss. | pressit] *PRÆSSIT cod.* || 9 Ibi] *In sequentibus quinque lineis verba Singularem pro plurali ponit (vel simile quid) olim lecta fuisse recte coniecit Chat., nisi quod ob id quod sequitur Plurale maluerim Singulare; praeterea ante haec et DE NUMERIS scriptum fuisse verisimile est, cf. supra DE CASIBUS. De singulari pluralis vice posito agit Servius auct. ad A. II, 7 (aut duri miles Ulixi), ubi et A. I, 574 (Tros Tyriusque mihi nullo discrimine agetur) laudatur, et Servius ad A. II, 19, 20 (Includunt caeco lateri penitusque cavernas Ingentis uterumque armato milite complent), ad A. I, 378 (raptos qui ex hoste penates); Servius auct. ad A. II, 20 collato A. XI, 286 s. (ultra Inachias venisset ad urbes Dardanum) et ad A. II, 729 (comitumque onerumque timentem), quorum versuum unum alterumve hoc loco ab Aspro insuper propositum fuisse conicias || 11 Imperiumque] A. IX, 449 || 12 Unum] A. XII, 60, cf. Serv. auct. ad A. II, 20: Et alibi pluralem pro singulari, ut: 'desiste manum committere Teucris', cum solus esset Aeneas || 13 Euryalus] A. IX, 357-361 || 14 ol.] o. l. cod. || 17 singulariter] cf. Serv. ad B. 5, 36 et G. I, 210; schol. Bern. ad G. I, 210; Serv. auct. ad A. II, 487 || 18 enuncianda] sic cod. || Exercete] G. I, 210, cf. Serv. et schol. Bern. ad h. l. et Serv. ad B. 5, 36 || 19 At si] G. I, 219 || 20 Fluviosque] G. III, 126 s. 21 farraque] *FERRAQUE cod.* || Vere] G. I, 215, cf. Serv. auct. et schol. Bern. || Vina] A. I, 195 || 22 Mellaque] G. I, 131.**

Deinde vide|amus, quomodo numeret. Incipit autem | a numero
 duplici: Bis conatus erat | casus e. i. a. b. p. c. m. Ter con-
 tus ibi collo | d. b. c. t. f. c. m. e. i. Quater ipso in limine |
 por. s. a. u. s. q. a. d. O terque quaterque | beati. Centum-
 5 que Sabaeo ture c. | a. Tectum augustum ing. c. s. c. Vidi
 Hec|ubam centumq. n. Quo lati ducunt | aditus c. o. c.
 Nymphasque sorores cen|tum q. s. c. q. f. s. Non mihi si
 linguae c. s. | o. c. Ter centum tonat ore d. Ter centum
 nivei t. d. i. Quam mille secutae | h. a. h. g. O. Per mille
 10 coloribus arcum || p. 120 ||

DE GENERALIBVS ET SPECIALIBVS. |

Nunc, quemadmodum generalibus | et specialibus utatur, osten-
 dam. Ac pri mum specialia pro generalibus posi|ta, ut: Speluncae
 vivique lacus | et fr. Temp. n. a. Nec non et torrentem
 15 un|dam levis i. a. m. P. Pascuntur vero sil|vas e. s. L.
 Pascitur in magna Sila formo|sa iuvenca. Iuvat Ismara
 Baccho (c.) a. o. | m. v. T. Ac velut ingenti Sila s. T. Illas
 du|cit amor trans G. t. s. A.

Contra gene|ralia pro specialibus ponit: Et simili frondescit
 20 v. m., pro 'auro'. Viridem | q. ab humo convel. s., pro 'ramo'.
 Alitis | in parvae s. c. f. q. q. i. b. a. c. d. n. s. Misit avi|
 similis, quae c. l. c. p. s. h. v. a. i.

Dein | speciem pro specie ponit: Est mihi dis|paribus sept.
 c. c. f., pro 'calamis'. | Silvestrem tenui Musam m. a. Quos |
 25 neque Tydides n. L. A., pro 'Phthio|ta'. Atque illi stellatus
 iaspide f. e. e. | Alpini Boreae. Fluctusque atros | Aquil-
 lone s. Atque utinam rex ip|se Noto c. e. a. A.

1 Incipit] *passivo sensu intellegendum nisi incipimus vel incipiamus maris autem] AUTE cod.* || 2 Bis conatus] *A. VI, 32 s.* || 2 s. Ter conatus] *A. II, 792 s. et VI, 700 s.* || 3 Quater] *A. II, 242 s.* || 4 O terque] *A. I, 94* || 4 s. Centumque] *A. I, 146 s.* || Centumque Sabaeo ture] *CENTUMQUAE AB EO TURAE cod.* || 5 Tectum] *A. VII, 170* || ing. (ingens)] *g. cod.* || 5 s. Vidi Hecubam] *A. II, 501* || 6 Quo lati] *A. VI, 43* || ducunt] *dicunt cod.* || 7 Nymphasque] *G. IV, 382 s.* || Non mihi] *G. II, 43* || 8 Ter centum tonat] *A. IV, 510* || 8 s. Ter centum nivei] *G. I, 15* || 9 Quam mille (MILES cod.)] *A. I, 499 s.* || Per mille] *A. V, 609* || 13 Speluncae] *G. II, 469 s., cf. Serv. et schol. Bern.* || 14 Nec non] *G. II, 451 s., cf. Serv. et schol. Bern.* || 15 Pascuntur] *G. III, 314, cf. Serv. et schol. Bern.* || 16 Pascitur] *G. III, 219, cf. Serv.* || Iuvat] *G. II, 37 s.* || 17 Baccho c. (conserere)] *BACCHO cod.* || Ac velut] *A. XII, 715, cf. Serv. ad G. III, 219* || 17 s. Illas ducit] *G. III, 269 s., cf. Serv. et schol. Bern.* || 19 Et simili] *A. VI, 144* || 20 Viridemque] *A. III, 24* || 21 Alitis] *A. XII, 862 s., cf. Serv.* || Misit] *A. IV, 254, cf. Serv.* || 23 Est mihi] *B. 2, 36* || 24 Silvestrem] *B. 1, 2* || 24 s. Quos neque] *A. II, 197, cf. Serv.* || 25 Phthiota] *PHIOTA cod.* || ADQUE cod.] *A. IV, 261* || 26 Alpini] *A. IV, 442, cf. Serv. auct., qui non speciem pro specie, sed speciem pro genere positam esse contendit* || Fluctusque] *A. V, 2.* Fluctusque] *FRUCFLUCQUAE cod.* Et fluctusque *Chat.* || 27 Atque utinam] *A. I, 575 s., cf. Serv.*

r. t. p. Pars pedib. plaudunt c. Dive|s inaccessos ubi Solis
 f. l. a. r. c. Mar|ti currumque rotasque volucres | inst.
 Haec pater Aeoliis prop. d. L. o. | Et pulchram properet
 per vuln. mort. Formonsam resonare doces | A. s. | Et
 5 mutata suos requierunt f. c. | Nunc nemora ingenti vento |
 nunc litora plangunt. |

Deinde adnotandum, quod verbum | verbo iungit, ut: Ille meas
 erra|re boves u. c. e. i. l. q. v. c. p. a. Da, pa|ter, hoc nostris
 abol. d. a. Et: Tu das | epulis accumbere D. † meum dans |
 10 t. reg. a. f. Testor cara, Deos et te g. t. d. | c. m. i. a. a. Da
 sternere corpus lori|camque manu v. l. r. Ut: Neque ser-
 vitio me exire licebat. Iam pridem | a me illos abducere
 Thestylis orat. | Parcite, oves, nimium proced. n. b. | r. c.
 Dederatque comam diff. v. Quam|quam animus meminisse
 15 horret. || p. 100^b || In ..... | h ..... | in ..... | Da
 ..... | v ..... | n ..... | il ..... | dit ...
 ..... | pr ..... | Ite ..... | n ..... | tio ...
 ..... | Sin ..... | t. n. .... | qo ..... | af ...
 ..... | de ..... | fe ..... | Ite ..... | n .....
 20 ..... | ca ..... | die ..... | Ite ..... | lin .....
 ..... | ri ..... |

* * *

1 Pars] A. VI, 644 || Dives (DIUER'S cod.)] A. VII, 12 s., cf. Serv. || 2 Marti] A. VIII, 433, cf. Serv. auct. || 3 Haec pater] A. VIII, 454, cf. Serv. || Et pulchram] A. IX, 401, cf. Serv. auct. || 4 mort.] MR|R cod. || Formonsam] B. 1, 5 || RESONARE DUCES cod. || A. s.] Haec linea cum in codice ceteris litteris vacet neque verborum olim hic scriptorum ulla extet vel apud Chat. vel apud Keilium memoria. Chat. lacunam post A. s. statuentem non sequimur, cf. supra (p. 127, col. a l. 14 et p. 127, col. b l. 6). Notandum insuper, sequentes tres lineas ceteris multo breviores esse || 4 s. Et mutata] B. 8, 4, cf. Serv. || 5 Nunc] G. I, 334 || 6 plangunt] leg. plangit, quia, si plangunt legatur, exemplum minus procedit, cf. Serv. || 7 Ille] B. I, 9 s. || 8 Da, pater] A. XI, 789 || 9 Tu das] A. I, 79, cf. Serv. auct. ad A. I, 319 || 10 t. reg. a. f.] ired. a. i. schedae Keilianae. Fortasse sub his et eis, quae praecedunt, latet G. I, 456 s.: per altum ire n. (neque) a t. (terra), scilicet ut librarius v. 457 verborum sequentium: moveat convellere funem litteras initiales per negligentiam omiserit. Possis etiam sed audacius de A. V, 248 cogitare: magnum dat fe'rre tal., cf. Serv. ad h. l. et ad A. XII, 97 || Testor] A. IV, 493 s. || 10 s. Da sternere] A. XII, 97 s., cf. Serv. || 11 Neque] B. I, 40 || 12 Iam pridem] B. 2, 43, cf. Serv. PRIDE- cod. || 13 Parcite] B. 3, 94 s., cf. Serv. || 14 Dederatque] A. I, 319, cf. Serv. || Quamquam] A. II, 12.

3 0000 011 498 924

